

ఆంధ్రపత్రిక

(ముప్పది ఎనిమిదవ)

సర్వజిత్తు సంవత్సరాది సంచిక

(1947-48)

*

సంపాదకుడు:

శివలెంక శంభుప్రసాదు

*

చెన్నపురి:
ఆంధ్రపత్రికా ముద్రాలయమున
ముద్రితము.

[వెల రూ. 2]

ఎ. దామోదరం

38
సంచిక

సంవత్సరము
1947-48

ఆంధ్రపత్రిక

సర్వజిత్తు ఉగాది సంచిక

విషయానుక్రమణిక

త్రివర్ణచిత్రములు:

సాధారణచిత్రములు:

జాతీయ భారతమున అభ్యున్నతి పొందుతున్న జీవిత భీమా సంస్థ

నేషనల్ ఇండియన్ లైఫ్ ఇన్సూరెన్సు కంపెనీ లిమిటెడ్, (1906)

సంస్థాపకులు:

కీ. శే. సర్ రాజేంద్రనాధ్‌ముఖర్జీ కే. సి. ఐ. ఇ., కే. సి. వి. ఒ.

యువకులకు ఉత్తమావకాశము లిచ్చే కంపెనీ

ఈన పట్టభద్రులకు అత్యంతము శ్రద్ధముగా నుండునట్లు ఉత్తమమగు ప్రయోజనముల నిచ్చుట

"నేషనల్ ఇండియన్" యొక్క నిరంతరలక్ష్యము.

1946 లో క్రొత్త వ్యాపారము, రు. 2,31,00,000 లు.

ఏజన్సీమంజూరులకు ఈ క్రింద తెల్పినవారికి వ్రాయగోరెదము:—

టి. వి. రాఘవయ్య,

సూపరింటెండెంట్ ఆఫ్ బ్రాంచెస్ అండ్ ఏజెన్సీస్,

నం. 9, లాల్‌బజార్, మర్కంటైల్ బిల్డింగ్సు, కలకత్తా.

తెలుగు జిల్లాలకు:- బ్రాంచి ఆఫీసు, బిసెంటురోడ్డు, బెజవాడ.

ఇతర ఆఫీసులు : మద్రాసు : 334, తంబుచెట్టివీధి. జి. టి.
ట్యూటికారిన్ : 233, గ్రేట్ కాటన్‌రోడ్డు.
మధుర : వెస్టుటవర్‌వీధి. బెంగుళూరు : 2/3, సెల్వర్ జానకి పార్కురోడ్డు.
హైదరాబాదు (దక్కన్) 1100, సుల్తాన్‌బజారు.

ఇల్లు కళకళ్లాడుతూ వుండాలంటే ఇల్లాలు కళకళ్లాడుతూ వుండాలి.

ఆమె అట్లా లేదంటే ఆమెను పీల్చి పిప్పిచేస్తున్న గర్భాశయ వ్యాధులే కారణం.
మొదలోనే వానిని నివారించుకోపోతే ప్రమాదం. మొగ్గలోనే వాటిని
మొదంటా త్రుంచివేయాలంటే

ఎ. వి. యన్. వారి

"లుకోరియా క్యూర్"

మీద నమ్మకంగా ఆధారపడవచ్చు. అది అన్నివిధములగు గర్భాశయవ్యాధులను నివారించి ఇల్లాలిని ఆరోగ్యవంతురాలినిగా చేస్తుంది. **ఇల్లాలి ఆరోగ్యం ఇంటికి ఆనందం.**

90 మాత్రల ప్యాకెట్టు 2-8-0 ప్యాకింగు పోస్టేజి అదనం.

ఆయుర్వేద వైద్యనిలయం,

రామానాయుడుపేట :: మచిలీపట్నం.

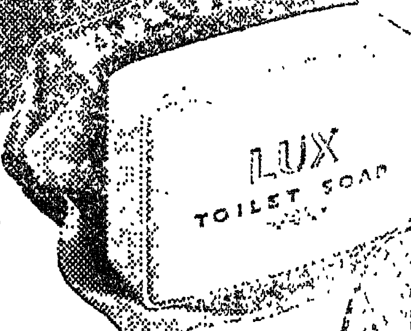
అన్ని మందుల షాపులలో అమ్మబడుచున్నది.

ఇది
లక్స్ టాయిలెట్ సబ్బుతో
నేను చేసే సౌందర్య సాధన

లక్స్ టాయిలెట్ సబ్బు
యొక్క నురుగు బాగా తేలిగ్గా
నా చర్మములోనికి నెమ్మదిగా

సినిమా తారలు
సౌందర్యమునిచ్చు
సబ్బు

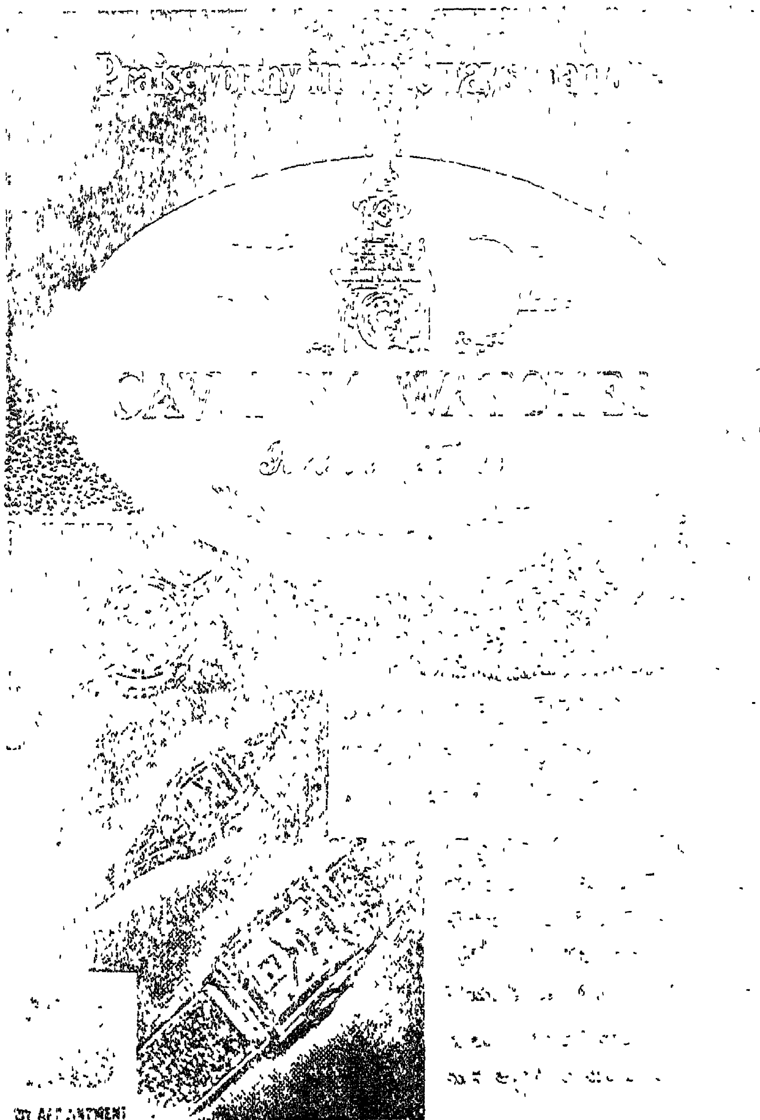

నెమ్మదిగా ముఖ-
మును ఒత్తుకొనెదను

కనుమనోహరమైన చర్మము మృదువుగను మిస్పలు లేనిదిగను వుండుటకు తగినసంరక్షణ కావలయునని తమ్మాంలు తెలియును. మీరుకూడ మీచర్మమును నిత్యము సాధన నిచ్చెదరా? తేసులభమైనట్టి సౌందర్య సాధనను 30 దినములు మీరే యత్నించి చూడుడు — తేనున్నితమైన తెల్లని సబ్బు యొక్క స్పర్శము నిచ్చు పరిమళమును మీరెంతయో యిష్టపడెదరు. మరియు దానియొక్క ధారాళమైన నురుగు మీచర్మమును పరిశుభ్రముగను స్వచ్ఛముగను ప్రకాశవంతముగను వుంచును. మీచర్మమును కావలసిన రక్షణ నీయుడు — లక్స్ టాయిలెట్ సబ్బుతో సరియైనసౌందర్య రక్షణ నొసంగుడు.

LTS 152-710-40 TL

LEVER BROTHERS (INDIA) LIMITED

BY APPOINTMENT

ANGLO-SWISS

6-7, DALHOUSIE SQUARE,

ఆంగ్లో - స్విస్ వాచ్ కంపెనీ,

6-7, డల్‌హౌసి స్క్వేర్, కలకత్తా.

శ్రీ త్రిపురసుందరీ పరశివాభ్యాంనమః

శ్రీ సర్వజిన్నామ సంవత్సర పూర్ణశాస్త్రీయ పంచాంగమ్.

విఘ్నేశ విధిమార్తండచంద్రేంద్రోపేంద్రవందిత, నమో గణపతే తుభ్యం బ్రహ్మణాంబ్రహ్మణస్పతే.

ప్రకటనము

ఈ పంచాంగము 2 వ పుటలోని దేశభేదమును గమనించి సంస్కరించికొనినచో సకలాంధ్ర దేశమునందును సూక్ష్మముగ నుపయోగించును. అట్టి దేశాంతరము అల్పమైన దగుటచే సంస్కరింపకున్నను స్థూలముగ నుపయోగింపవచ్చును. ఇందుగంటలును చేయబడియున్నవి.

విశేషములు

ఈ సంవత్సరమున రాజు రవి. మంత్రిచంద్రుడు. ౧౦ వీసముల పంటయు వచ్చినవిగాని యనుగను పశుపాలకాద్యాధిపత్యములు గలిగినవి. శ్రావణమధిక మాసము. సాయనమానముచే శుచిమాసము అధికము. జ్యేష్ఠ శుద్ధ మాన పాదాంగులాల్ప గ్రాసచంద్ర గ్రహణము పౌష బ౩౦ సో. మహోదయ యోగము. భాద్రపద శు౩బు.న. భీమరథీనదీ పుష్కర ప్రవేశము.

"వేదమయీం నాదమయీం బిందుమయీం పరపదోద్య దిందుమయీం
మంత్రమయీం తంత్రమయీం ప్రకృతిమయీం నౌమి విశ్వవికృతిమయీం."

బ్రహ్మశ్రీ శ్రీపిడపర్తి చినపూర్ణార్యసిద్ధాంతినస్తృతీయ పుత్రేణ "దైవజ్ఞభూషణ" కృష్ణమూర్తిశాస్త్రిణా ప్రణీతం

సూచన

ఈ పంచాంగము, వేదాంగజ్యోతిషము, గర్గసంహిత మొదలగు గ్రంథములందలి అశ్విన్యాది గ్రహించి చేయబడినది. ఈ అశ్విన్యాది మైత్రేయోపనిషత్తు, తైత్తిరీయ బ్రాహ్మణము, బోధాయన సూత్రము, మొదలగు వానిచే సూచింపబడినది అనగా వేదాంగ జ్యోతిషాదులందున్న ధనిష్ఠాదిగణనము శ్రుతిసూత్రాది సమ్మతమగుటచే, ధనిష్ఠా నిరూపితాశ్విన్యాది ప్రమాణోద్ధమై యున్నది. మరియు వేదాంగజ్యోతిష పరాశరతంత్రాదులందు చెప్పబడి సర్వగ్రంథసమ్మతమగు ఋతువిభాగము ౩-౪ పుటలలో సప్రమాణముగ విమర్శింపబడి తిథ్యాదులందు సూచింపబడినది. ఇట్లు అనాదిసిద్ధమై శాస్త్రీయమైన అశ్విన్యాదియు ఋతువిభాగమును గలిగి నూతనసంస్కారములతో రచింపబడినది గావున నిదియే పూర్ణశాస్త్రీయము. కర్మలయందు కేవల పూర్వపద్ధతిని గోరువారలకు పూర్వపద్ధతి పంచాంగమున్ను దిగువ చూపబడినది. శ్రౌత స్మార్తకర్మలందును జాతకముహూర్తాదులందును పూర్ణశాస్త్రీయపంచాంగమే పరిగ్రాహ్యము. నూతనమార్గముచే వర్షఫలాదులు విమర్శింపదగియున్నవి. అట్టివిమర్శనము ముందు ముందు చేయబడును.

ఇట్లు — పంచాంగకర్త.

ఆంధ్రపత్రికా ముద్రాలయమునందు ముద్రితము. చెన్నపురి—౧౯౪౭. వెల 0-5-0.

దేశాంతర చక్రము

పట్టణములు	మేష గూలా	వృష కన్యా	మిధున సింహ	కర్కాటక	వృశ్చిక మీన	ధనుః కుంభః	మకర
శృంగేరి	౬౫	౮౩	౮౯	౭౧	౫౮	౫౧	౪౯
మైసూరు	౫౦	౬౦	౬౭	౮౨	౪౦	౩౨	౨౭
బెంగుళూరు	౪౨	౫౧	౫౭	౬౧	౩౩	౨౬	౨౩
అనంతపురం	౪౨	౪౮	౫౧	౫౩	౩౮	౩౩	౩౧
కర్నూలు	౩౮	౪౦	౪౨	౪౩	౩౪	౩౨	౩౧
నెల్లూరు	౧౮	౨౩	౨౮	౨౯	౧౧	౮	౫
హైద్రాబాద్	౩౨	౩౧	౩౧	౩౦	౩౩	౩౩	౩౪
తంజావూరు	౨౮	౪౦	౫౧	౫౪	౧౪	౪	౦
కంచి (కామకోటి)	౨౦	౨౯	౩౮	౩౯	౧౧	౩	౧
వరంగల్లు	౨౪	౨౩	౨౩	౨౨	౨౫	౨౫	౨౬
బెజవాడ	౧౨	౧౩	౧౪	౧౪	౧౧	౧౦	౧౦
చెన్నపురి	౧౫	౨౪	౩౦	౩౩	౬	౦	౩
కుంభకోణం	౨౩	౩౮	౪౮	౫౧	౯	౨	౫
విజయనగరం	౧౬	౧౭	౨౦	౨౨	౧౪	౧౨	౧౦
బరంపురం	౩౦	౩౪	౩౭	౪౦	౨౬	౨౨	౨౦
రంగూన్	౧౪౫	౧౪౫	౧౪౪	౧౪౪	౧౪౫	౧౪౬	౧౪౬

రాజమండ్రినుండి స్వగ్రామమునకు మార్పుట.

రాజమండ్రినుండి ఆయాపట్టణములకు మేషాదిసాయన మాసములందుగలుగు దేశాంతరవిఘటికలు పైచక్రమునందు గలవు. ఆ యా రాశ్యయన ప్రవేశము మొదలు ఆయారాశి సాయనమాసము లగుచుండును. పై దేశాంతర విఘటికలు సాయనమాసారంభమునం దగును. స్వగ్రామమునకు సమీపముగున్న పట్టణమునకు అభీష్టసాయన మాసమందగు దేశాంతర విఘటికలను పంచాంగతిథ్యాదులందు నల్లని గీతకు పైనున్నవాటిని తీసివేయవలెను. క్రిందనున్నవాటిని కలుపవలయును. అట్లుచేయగా స్వగ్రామములకు తిథ్యాదులగుచున్నవి.

రాజమహేంద్రవరప్రాంతమునకు మేషాదినిరయన రాశి ప్రమాణములు.

మేషము	౪-౨౨	సింహము	౫-౧౮	ధనస్సు	౫-౧౭
వృషభము	౫-౧	కన్య	౫-౧౩	మకరము	౪-౩౯
మిధునము	౫-౩౧	తుల	౫-౨౪	కుంభము	౪-౭
కర్కాటకము	౫-౩౧	వృశ్చికము	౫-౩౫	మీనము	౪-౧

మేషాదిసాయన రాశిప్రమాణములు (నిరక్షదేశమునకు)

మీనమేషములు	౪-౩౯	కర్కాటకధనస్సులు	౫-౨౨
వృషభకుంభములు	౪-౫౯	సింహవృశ్చికములు	౪-౫౯
మిధునమకరములు	౫-౨౨	కన్యాతులలు	౪-౩౯

ఇవి దశమ లగ్నాయనమున కావశ్యకములు

అయనాంశములు ౨౩-౬-౨౦

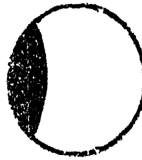
గతి విలి. ౫౦-౨౬

చంద్రగ్రహణము. (3 జూన్ 1947 సం॥)

ఈసంవత్సర జ్యేష్ఠ శు ౧౫ సుం. పాదాంశులాల్ప (1/42) గ్రాసముగల చంద్రగ్రహణము గలుగును.

కేతుగ్రస్తము, ధూమ్రవర్ణము. సూర్యాస్తమయాది.

స్పర్శకాలము ౧౪-౫౦ రా॥ గం 12-27 మధ్యకాలము ౧౫-౩౭ రా 12 48 శుద్ధ మోక్షకాలము ౧౬-౨౩ రా గం 1-4 ఆద్యంత పుణ్యకాలము ౧-౩౩ గం (0-37) దక్షిణగోలము సవ్యగ్రహణము. ఈశాన్యదిక్కున స్పర్శ [illegible] దక్షిణమధ్యయందు మోక్షము.

ఇట్టిగ్రహణము అనాదేశ్యమని ప్రాచీనులు వ్యవహరించిరి. అనగా వ్రాయదగనిది యని చెప్పియున్నారు. గాని చూచినచో బాగుగ గోచరించును.

సంవత్సర ఫలము

ఈ సంవత్సరము నవనాయకులలో 5 ఆధిపత్యములు పాపగ్రహములకైనవి. అందు సూర్యునకు 4 అధిపత్యములు. పశుపాలనాదులు యమునకుగలవు. రెండుకుంభనములు వర్షము. కావున సస్యసస్య సము దాయమగు ౧౬ వీసములలో ౧౦ వీసములు గలిగినను ప్రపంచము దుర్భిక్షముచే పీడింపబడును. మరియు మాఘమాసం దంగారకునకు వక్రము. అప్పుడే శనివక్రముగున్న [illegible] ప్రాచీన ప్రాంతములందు కాలసర్పయోగము ఇత్యాది దేశారిష్టయోగములు గలవు. వర్షములు చైత్రమున [illegible] బాగుగ లేవని, ఆషాఢపూర్ణిమా ప్రాంతమునుండియు అధికనిజశ్రావణములందును ఆశ్వయుజమునందును మంచి వర్షములు గలుగుచుండును. వర్ష యోగములు విపులముగ [illegible] నిర్మింపబడినవి. శ్రీ శ్రీ శ్రీ

ఋతువులు — అయనములు.

ఋతువులు ౬, ఒక అయనమునందును.

'ఋతుత్రయం చాయనం స్యాత్ విష్ణుగుప్తమతం'

ఋతు, స్థిరయనం త్రిభి నామాలింగానుశాసనం.

సంవత్సరమునకు 2 అయనములు.

ఈ సంవత్సరము నేకవిధములైనను వ్యవహారములోనున్న సంవత్సరములు 2. అందు 1 చాంద్రము. 2 సౌరము. అమావాస్యాంతము నుండి మరియొక అమావాస్య తుదవరకు నగుకాలము చాంద్రమాసము. ఈ మాసములు 12 చేనగుసంవత్సరము చాంద్రసంవత్సరము. సూర్యుడు రాశిచక్రమును చుట్టి వచ్చుకాలము సౌరసంవత్సరము. ఈ సౌరసంవత్సరము రెండు విధములు. 1 సాయనము. 2 నిరయనము

1. మేషాయనమునుండి మేషాయనము వరకు నగు కాలము సాయన సౌర సంవత్సరము.

2. మేష సంక్రమణమునుండి మేష సంక్రమణమువరకు నగు కాలము నిరయన సౌరసంవత్సరము. ఇప్పటి రాజకీయ వ్యవహారములో నున్న క్రీస్తుసంవత్సరములు సాయనములు. మనము వ్యవహరించు ప్రభవాది సంవత్సరములు చాంద్రమాసములచే నగుచున్నను అధికమాస క్షయమాసములతో గూడినవగుట నిరయన సౌరములు.

కాని మనపూర్వులు సాయన సౌరమాసములనున్న వ్యవహరించిరని తెలియదగియున్నది.

సాయన సౌరసంవత్సర ప్రారంభము రెండువిధములుగ శాస్త్రములందు గనపట్టుచున్నది

1. శిశిరర్తు ప్రారంభము సాయన సౌరవత్సరారంభము.

2. వసంతర్తు ప్రారంభము సాయన సౌరసంవత్సరాది.

1. ముఖంవా ఏతదృతూనాం యద్వసంతః ॥ తై॥ బ్రా.

"వసంతస్యర్తు ముఖత్వాద్వత్సరముఖత్వైనర్తు ముఖత్వోపపత్తేః." పురుషార్థ చింతామణి.

2. నను యస్యైవం కథమృతూనాం వసంతో జాయతే అద్యః । తత్సూర్యాప్యస్య వ్యాఖ్యేయ ఇతి । ఉచ్యతే । తస్తు వర్ణానాం క్రమానుష్ఠానాభిధాయకత్వేన ప్రవృత్తాః । యస్మాచ్ఛి శిరస్యైవాద్యా గన్యత్వాయతే, శిశిరాగ్రే అగ్నేర్లక్ష్మీతి"

వేదాంగజ్యోతిషం సోమాకరభాష్యం 6. శ్లో.

శిశిరర్తువు మకరాయనముతో నారంభించును. ఈ విషయము మీాక్రిందివాక్యముల దు స్పష్టముగా గలదు.

ప్రపద్యేతే శ్రవిష్ఠాదౌ సూర్యచంద్రమసావుదక్ ।
సార్పార్ధే దక్షిణార్కస్తు మాఘశ్రావణయోస్తదా ॥ ౭ ॥
స్వరాక్రమేతే సోమార్కౌ యదా సాకం సవాసవౌ ।
స్యాత్తదాది యుగం మాఘ స్తపః శుక్లోయనం హ్యుదక్ ॥ ౬ ॥

వేదాంగజ్యోతిషం॥

ఇందు సూర్యచంద్రులు ధనిష్ఠాదియందున్నపుడు ఉత్తరాయణమగుననియు, ధనిష్ఠానక్షత్రముతో గూడి చంద్రసూర్యులున్నప్పుడు, యుగారంభము, మాఘమాసారంభము, తపోమాసారంభము, ఉత్తరాయణారంభము అగుననియు చెప్పబడినది. తపోమాసము శిశిరర్తువులోని మొదటిమాసము గావున ఉత్తరాయణ ప్రారంభమే శిశిరర్తుప్రారంభమగుచున్నది యని తెలియుచున్నది. ఇచట కొంచెమయనములనుగూర్చి వివరింపబడుచున్నది.

అయతే యాత్యేతేనర్తు త్రయేణ సూర్యో దక్షిణాశామత్తరాశాం వేతి ఋతుత్రయమయనం. తైత్తిరీయాశ్చ పృథుగ్గృహ్యబ్రాహ్మణ ఏవ మామనంతి' తస్మాదాదిత్య షణ్మాసో దక్షిణేనైతి షడుత్తరేణ ఇతి॥ (కాలమాధవీయం 25 పు)

సూర్యుడు దక్షిణముగ నడచుకాలము దక్షిణాయనము. ఉత్తరముగ నడచుకాలముత్తరాయణము. ఈ విషయము వేదములందు చెప్పబడినదిగ సాయణులు వ్రాసియున్నారు. అట్టి ఒక్కొక్క అయనమున దు 3 దేసి ఋతువులుగుననియును వ్రాసియున్నారు.

అట్టి సూర్యుని ఉత్తర గమనారంభము ధనిష్ఠాదియందు సూర్యచంద్రులుండు కాలమున మాఘములో నయ్యెడిది. అనగా వేదాంగ జ్యోతిష కాలమున మకరసంక్రమణానంతరము 24 రోజులకు ధనిష్ఠాదియందు సూర్యుడుండ నుత్తరాయణమగు మకరాయన మయ్యెడిది. అట్లుగనే దక్షిణాయనము శ్రావణములో నయ్యెడిది.

వరాహ మిహిరుడును అట్లు ఉత్తరదక్షిణాయనములు పూర్వ కాలమున నైనవియని వ్రాసియున్నారు. మరియు బోధాయనులును అట్లుగనే చెప్పియున్నారు.

మాఘేమాసే ధనిష్ఠాభిరుత్తరేణైతి భానుమాన్ ।
ఆర్ద్రాశ్లేషస్య దక్షిణేనోపనివర్తతే ॥ ఇత్యేతే
కాష్ఠేధపతః॥ శ్రౌతసూత్రం ।

వేదాంగజ్యోతిషమందు వలెనే అయనములు చెప్పబడినవి.

అట్టి అయనములబట్టి ఋతువిభాగము పరాశరతంత్రమున గలదు.

శ్రవిష్ఠాద్యాత్పౌష్ణార్ధంచరతశ్శిశిరః । వసంతః పౌష్ణార్ధాద్రోహిణ్యంతం ; సౌమ్యాద్యాత్సార్పార్ధం గ్రీష్మః । ప్రావృట్ సార్పార్ధాద్ధస్తాన్తమ్ । చిత్రాద్యాది న్ద్రార్ధం శరత్ । హేమంతో జ్యేష్ఠార్ధాద్వైష్ణవాంతం ॥ బృహత్సంహితావ్యాఖ్య 83 పు.

ఈ పరాశరవాక్యమున ధనిష్ఠాది రవి సంచారమునుండి శిశిరాద్యృతు విభాగము, ధనిష్ఠాదియందున్న రవియొక్క ఉత్తరగమన మునుబట్టి యని భట్టోత్పలులు తాత్పర్యమని అందు స్పష్టముగు చున్నది. దీని బట్టి ఉత్తరాయణారంభమే శిశిరర్తుప్రారంభమని ప్రాచీన నిర్ణయమైనట్లు స్పష్టము.

ఆకాలమున మకరాయనము కుంభసంక్రాంతికి సమీపమున నయ్యెడిది. అట్లు మీనాయనము మేష సంక్రాంతి సమీపమున నయ్యెడిది. గావున నిరయనమేష వృషభమాసములు సాయన మీన మేషమాసములగును. కావుననే బోధాయనులు "మీనమేషయోర్మేష వృషభయోర్వాసన్తః" అని వ్రాసియున్నారు. ఈ బోధాయన వాక్యమును నిరయనమాసములకే వికల్పబోధకముగ సంబంధనకర్తలు వ్రాసిరి అట్లు చెప్పినచో పై పరాశరవాక్యము విరోధమగుచున్నది. తత్కాల సాయననిరయన వికల్పముగ చెప్పిననే సర్వవాక్యములకును సమన్వయము గలుగును.

స్పష్టముగ గోచరించు దక్షిణోత్తరాయణములే కొందరిచే కర్కాటక మకర సంక్రమణములందాచరింప బడుచున్నవి వేదాంగజ్యోతిషము బోధాయన సూత్రము మొదలగు పైవాక్యములందు ధనిష్ఠాదియందు రవిప్రవేశకాల ముత్తరాయణముగ చెప్పబడినది గదా! ఉత్తరగమనారంభ ముత్తరాయణమని శ్రుతినిర్ణయమైనట్లు సాయణులు వ్రాసిరి మరియు—సూతసంహితా వ్యాఖ్యానమున (60 పు) 'కర్కాటాయనమారభ్య మకరాయన పర్యంతం దక్షిణాయనం, మకరాయన మారభ్య కర్కాటాయన పర్యంత ముత్తరాయణం' అని వ్రాసిరి. ఐనను "మకర కర్కాట సంక్రాంత్యాధికృతః అయనద్వయకాలః" ఇత్యాదివాక్యములందలి మకరకర్కాట పదములను నిరయనరాసులుగ భ్రాంతినొంది సంక్రమణమే అయనారంభకాలమని గ్రహించుచున్నారు. నిబంధన కర్తలును సాయన నిరయన వివేచనము లేకుండగనే ప్రాయికముగ నిర్ణయమును వ్రాయుటచే నిట్టి భ్రాంతి పరంపరా యాతమగుచున్నది. విషువదయనాదిపుణ్యకాలములు సాయనరాశి ప్రవేశములందే చేయదగినయని స్పష్టముగనున్న స్మృతులందు గలదు.

సంక్రాంతిషు సూత్కృతమం పుణ్యకాల మాహ గాలవః.
అయనాంశక తుల్యేన కాలేనైత స్ఫుటం భవేత్ ।
సర్వాష్టపదాదుక్త భేదాదిహ్యయనే స్వధా ।
మృగకర్క దినేసూర్యే యామ్యోదగయనే సతి ।
తదాసంక్రాంతి కాలేస్యుర్యుక్తా విష్ణుపదాదయః ॥

హేమాద్రిదానఖండం.

ఇదియు స్పష్టముగ సాయన రాశి ప్రవేశములందే హరిబంధాది పుణ్యకాలమని చెప్పబడినది. మేషాయనము, వృషభాయనము మొదలగు తత్తద్రాశ్యయనములు సాయనరాశి ప్రవేశములు. స్మృతికర్తలు ఒక్కొక్కచో సాయనరాసులనున్న నిరయనరాసులనున్న కేవల (రూపక) మేషాదిపదములచేతనే నిర్దేశించియున్నారు. అట్లు సూర్యాది సిద్ధాంతములందును గలదు. అచటనెల్ల ఆయా సందర్భమును బట్టియు ఇతర ప్రమాణములబట్టియు నర్థనిర్ణయము చేయవలయును. కావున దక్షిణోత్తరాయణాది సందర్భములందు మకర కర్కటాదిపదములను సాయనరాశిపరములని తెలియవలయును. లేనిచో స్మృతివాక్యములు సంగతములుగావు.

పైవాక్యములచే మకరాయన ముత్తరాయణారంభమనియు శిశిరర్తు ప్రారంభమనియు సిద్ధాంతమగుచున్నది.

వేదములందు మధుమాధవాది మాసములు రెండేసి యచో వసంతాది ఋతువు లొక్కొక్కటియగునని గలదు. మధుమాధవాది పదములు చాంద్రములుగ వ్యవహారముగలవు. ఒక్కొకచో సౌరములనియు సూచనగల్గుచున్నది. పై నిర్ణయమునుబట్టి సాయనమీన మాసము సౌరమధుమాసము. సాయన మేషమాసము సౌరమాధవ మాసము ఇట్లు సౌరములగు మధ్వాదిమాసముల గ్రహింపవలయును. మధ్వాదిమాసములు చాంద్రములుగ వ్యవహారమునందు మీనాయనముగల చాంద్రమాసము మధుమాసము. మేషాయనముగల చాంద్రమాసము మాధవమాసము ఇట్లు గ్రహింపవలయును ఇట్టి చాంద్రములగు మధుమాధవాది మాసములే ఇందు గ్రహించి వ్రాయబడినవి.

ఇట్లు అయనములను చాంద్రముగ వ్యవహరించుటనుగూర్చి మాధవులు వ్రాసియున్నారు.

"మార్గశీర్షాదికైస్త్రిభిః ఋతుభిః పరికల్పితే షణ్మాసాత్మక ఉత్తరాయణే, జ్యేష్ఠమాసాదికో దక్షిణాయన మితి"

ఈ కాలమున మార్గశిరమున మకరాయన మగుచుండుటచే మార్గశిరాది మాసషట్కము ఉత్తరాయణమని వ్రాసిరి. మాఘములో మకరాయనమగు కాలములో మాఘాదిమాసషట్కము ఉత్తరాయణమని వ్యవహరించిరి. అట్లుగనే ఋతువులను ఋత్వయనములగు మధ్వాది మాసములను వ్యవహరించుట సిద్ధించుచున్నది.

అట్లు సాయనమానముచేనగు మధ్వాది చాంద్రమాసములలో నీ సంవత్సరమున శుచిమాస మధికమాసమగుచున్నది. అనగా వైశాఖ జ్యేష్ఠములు అధిక శుచిమాసములైనవి. చైత్రాదిమాస నిర్ణయము నిరయన సంక్రాంతులచే చేయబడుచున్నది.

అట్టి నిరయనమేషారంభము అశ్విన్యాదియందు స్థిరము. అశ్విన్యాది నక్షత్ర విభాగము ధనిష్ఠాయందున్న ధనిష్ఠాయోగతారనుండి సమములగు 27 విభాగములవలన అనాదికాలమున చేయబడియున్నది. అనగా ధనిష్ఠా యోగతారనుండి ౬ నక్షత్రముల (భాగలు 66-40) మీదనున్న అశ్విన్యాది. ఇది చిత్రానక్షత్రమునకు సమ్ముఖమున నున్నది. ఇట్టి ఈ అశ్విన్యాది అనాది సిద్ధము.

కావున నిటులి నిరయసాయన వ్యవహారములచేనగు చైత్రాది మాసములు మొదలగునవియు మధుమాధవాది మాసములచేనగు వసంతాది ఋతువులున్న వైదికములు. ఇట్లు సాయనమానముచే వ్యవహరింపతగిన విషయములు కొన్ని గలవు. ముందు ముందు క్రమముగ సూచింపబడును.

శ్రీరస్తు.

శ్రీహయగ్రీవాయనమః.

శ్రీ సర్వజిన్నామసంవత్సర పంచాంగ పీఠికా.

అచింత్యావ్యక్తరూపాయ నిర్గుణాయ గుణాత్మనే । సమస్త జగదాధారమూర్తయే బ్రహ్మణే నమః. (౧) శ్రీపరాంకుశద్వయముఖజ శ్రీ సర్వస్వహార్య స్వామ్యగ్ర్యరామానుజ । యస్యాప్యగ్ర్యాం బ్రహ్మ మఖామరేశా నిరంతరాయం సఫలీకృతార్థాః ॥ (౨) వేదమయీం నాదమయీం బిందుమయీం పరపదోద్యద్బిందుమయీమ్ । మంత్రమయీం తంత్రమయీం ప్రకృతిపరాం నౌమి విశ్వప్రకృతిమయీ ॥ (౩) ప్రాక్ప్రాగ్జన్మసు … భుజగశయన … విభూషా విహగేశవాహనా । గోపాలనస్త్రైణ దేవ కౌస్తుభః శ్రీగోదత్త హార్దదేహా॥ (౪) ఘృణావలంబా … ప్రాణవల్లభాం, వీణాపాణిం కీర్వాణీం వాణీం … సన్నమామి॥ (౫) గురుపతిః॥ శ్రీనారాయణ శాస్త్రి సోమం సుబ్రహ్మణ్యనారాయణాభిధం, జ్యోతిశ్శాస్త్రి కులగురుం ధ్యాయామి మానసాసనే॥ (౬) మహామహోపాధ్యాయం శ్రీరఘునాథాచార్యమీశ్వరం, తం నౌమ్యస్మద్గురుం జ్యోతిషాబ్ధిపారంగతోయం॥ (౭) స్వీయాన్ శిష్యాన్॥ కౌండిన్యగోత్రపితరస్సర్వాన్ బ్రాహ్మణాన్ శాస్త్రయజ్ఞకర్మపుత్, తత్పుత్ర వరాహమనీషి త్రివేంగడనాథార్యః॥ (౮) తస్యాత్మజస్త్రిగుణాఢ్య శాస్త్రీ యాజ్ఞికస్సేమ, … వెంకటరామ సావిత్ర్యస్తత్పరాంకితాధికః॥ (౯) సోమాలుప్తమాన … యనపి చ విశ్వపతి, … విప్రవరః॥ (౧౦) తస్య సత్పుత్రపౌత్రస్య … పూర్ణమాస్యస్య, గోదావరీగోష్ఠీ … విజయస్య॥ (౧౧) ఆసేతు శీతనగమూర్ధ్న … పంచ, … భద్రమ్ బ్రాహ్మణేభ్యశ్చ … ॥ (౧౨) మేషాదౌ … కామ్యే … ॥ (౧౩) … సమస్త పంచాంగం, … శాస్త్రీయ సంప్రదాయయుక్తమ్॥ (౧౪)

అబ్దాదౌ మిత్ర … పూర్వం, విఘ్నశంభారతం … బ్రాహ్మణాన్ … ॥ (౧౫) … వత్సరఫలం … సంవత్సరప్రతిమాసానాం ఫలం … ॥ (౧౬) … ధనధాన్య … ॥ (౧౭) … ఫలం, … లభన్తే … ॥ (౧౮) ఇతి ॥

బ్రాహ్మమానాదికం

బ్రహ్మణస్సగమానేన త్రుటికాలప్రమాణం మా ౫ ది ౨౭ ఘ ౪౬ వి ఘ ౪౦ లవకాల ప్ర. సం ౪౯ మా ౪ ది ౧౭ ఘ ౪౬ విఘ ౪౦ నిమేషకాల ప్ర సం॥ ౧౪౯౧ మా ౫ ది ౨౩ ఘ ౨౦ గుర్వక్షరోచ్చారణ కాల ప్ర. సం॥ ౪౦ సహస్రాణి ప్రాణకాల ప్ర. సం. ౪ లక్షల విఘటికా ప్ర. సం॥ ౨౪ లక్షల ఘటి ప్ర. సం ౧౪ కో ౪౦ లక్షల దిన ప్రసం ౪౩౨ కోట్లు॥ "పరమాయుశ్శతం తస్య తయాహోరాత్రసంఖ్యయా, తత్పరాఖ్యం తదర్ధంతు పరార్ధమభి

దీయతే॥ " ఇత్యుక్తత్వా బ్రహ్మణః స్వమానేన నాశాధ్వస్త కాలమేవ ॥ తత్ప్రమాణ సౌరాబ్దాః ౩౧౧౦౪౦౦౦ కోటయః॥ వర్తమాన సార్ధస్య బ్రహ్మణః పరార్ధస్యాయుషో గతం. శ్వేతవరాహకల్పే పర్థవాపరే గత ఘట్యాదయః ఘ ౧౩ ; ఘ ౪౨ (సా (౧) ష ౩ విమే ౧౯ ..౧౮ ౯ ౨౨ పం, పా, ఠికారా వింశతి మహాయుగాని గత సౌరమానాదయః మా ౧ ది ౫ ఘ ౩౩ ఘ ౨౦ బ్రహ్మ స్సౌరమానేన వర్షాణి ౧౫౫౨౧౯ కో ౭౨ ల ౪౯ సహా ౪౮ స ॥ ఇదానీంతన శ్వేతవరాహకల్పే స్వాయంభువాద్యష్టమన్వంతరాణి గతాః సప్తమే వైవస్వత మన్వంతరే సప్తవింశతి మహాయుగా గతాః "అష్టావింశతి మహాయుగే కృతత్రేతాద్వాపరాః, ద్వాపరాంతే కలియుగారంభః" ఇతి ప్రవృత్తి క్రమేణ నామకాస్వయాశ్చ, తేన తస్య ... ॥ ౨ .. ౫౫ సహా ౬౦౦ స ॥ అహోరాత్ర ప్రమాణం దిన ౪ ఘ ౬ ప ౧౪ ప ॥ వర్తమానస్య వైవస్వత మనో ర్గతవర్షాః ౧౨ కో ౫ ల ౩౩ సహా ౪౮ సం॥ ఏష్యాబ్దాః ౧౮ కో ౬౧ ల ౭౬ సహా ౫౨ సం॥ కలిగతాబ్దాః ౫౦౪౮ శ్రీమజ్జగద్గురు శ్రీమచ్ఛంకర భగవత్పాద పూజ్యాగతాబ్దాః ౨౦౧౯ అస్మిన్కలియుగే యుధిష్ఠిర విక్రమార్క శాలివాహన విజయాభినందన నాగార్జున కల్కి శకా షట్చకావర్తంతే తత్ప్రమాణ సౌరాబ్దాః యుధిష్ఠిరస్య ౩౦౪౪ విక్రమార్కస్య ౧౩౫ శాలివాహనస్య ౧౮ సహా విజయాభినందనస్య ౧౦ సహా, నాగార్జునస్య ౪ లక్షాః కల్కేః ౮౨౧ ఏషాం మధ్యే వర్తమాన శాలివాహన శకే గతాబ్దాః ౧౮౬౯ ప్రభవాది గతాబ్దాః ౨౦ ఏష్యాబ్దాః ౪౦.

వ్యవహారమాన నిరూపణం

అస్మిన్దేశే లోకవ్యవహారార్థం చాంద్ర మానాబ్దో గ్రాహ్యః. వింధ్యోత్తరదేశే బార్హస్పత్యమానాబ్దో గ్రాహ్యః. అయమేవ ఫలజ్ఞానార్థం మాసనామ్నా గ్రాహ్యః, చాంద్రమానవశాదయం సర్వజిన్నామసంవత్సరః, బార్హస్పత్యమానవశాదయం అనువత్సరనామక శార్వరినామసంవత్సరః, అయమేవ జ్యేష్ఠాబ్దః. ప్రభవాదిషష్టిసంవత్సరేషు వర్తమానానాం ద్వాదశయుగానాం మధ్యే త్వష్టా దేవతాకే పంచమయుగే అగ్నిదైవత్య స్సంవత్సరనామాసంవత్సరః. అత్ర తిలదానం మహాఫలం, సంవత్సర ఫలం "వృష్టిస్సమాస్యాత్" ఇతి. పంచ త్వాష్ట్రేయుగే సర్వజిదాఖ్య ఆద్యోభయాయలోకస్య భవిష్యతికామం—ఇతి. బార్హస్పత్య మానేన అనువత్సర నామక శార్వరి సంవత్సరఫలం "దుర్భిక్షభీతిః కథితాచవత్సరే" ఇతి.

తా. ఈ దేశమున చాంద్రమానముచే సర్వజిత్సంవత్సరము. దీనికి సంవత్సరమని పేరు. ఇందు తిలదానము విశేషఫలదము. ఇందువర్షము సమముగనుండును. సర్వజిత్సంవత్సరమున ప్రపంచము భయము గలిగియుండును. అనువత్సరమగు నిందు దుర్భిక్షభయము నొందును.

సర్వజిత్సంవత్సర ఫలం

సర్వజిద్వత్సరే సర్వజనా స్త్రిదశ సన్నిభాః, రాజానో విలయం యాంతి భీమసంగ్రామ భూమిషు॥ తా॥ ప్రజలు దేవతలవలె సుఖించెదరు. యుద్ధములందు ప్రభువులకు హానిగలుగును.

బార్హస్పత్యమాన శార్వరిఫలం, శార్వర్యబ్దేచ సంపూర్ణా ధరా సస్యార్ఘవృష్టిభిః, సుఖినశ్చ జనాస్సర్వే రాజానస్సుహృదోపరి॥ పంటలు పండును వర్షములు బాగుండును. ధరలు సరసముగ నుండును. ప్రజలకు, సుఖము. రాజులకు మైత్రి ॥

జ్యేష్ఠాబ్ద ఫలం

జ్యేష్ఠాబ్దే జాతిముఖ్యశ్రేణీ శ్రేష్ఠా స్స్వధర్మజ్ఞాః, పుష్యంతి ధాన్యానిచ నానాత్యంతకోశధాన్యాని॥ తా॥ జాతులందును కులంబులందును సంఘములందును స్వధర్మముల నెరింగిన ప్రముఖులుండు, వరిధాన్యములు మినుములు పెసలు గోధుమలు చిరుసెనగలు కొర్రలు చాములు సర్వధాన్యం. ఇవిగాక తక్కినధాన్యజాతులును పెరుగును.

రాజాదినిర్ణయము

రాజా రవిః, మంత్రీ చంద్రః సేనాధిపో రవిః సస్యాధిపో బుధః ధాన్యాధిపః కుజః అర్ఘాధిపతీరవిః, మేఘాధిపోరవిః రసాధిపతిశ్శుక్రః నీరసాధిపతిశ్శనిః.

రాజురవి ఫలము

అన్యోన్యవైరం క్షితిపాలకానాం నాత్యంబు ముంచంతి వలాహకాశ్చ. భూపాద్భయం శస్త్రభయం ప్రజానాం లోకేగ్నిబాధాబ్దపతౌ పతంగే॥ తా॥ ప్రభువులకు పరస్పర విరోధము అల్పవృష్టి ప్రజలకు ప్రభువులవలన శస్త్రములవలన భయము అగ్నిభయము గల్గును.

మంత్రి చంద్రుడు ఫలము

సువృష్టి స్సర్వసస్యాని ఫలితాని భవంతి చ। క్షేమారోగ్య సుభిక్షంచ భవేచ్ఛశిని మంత్రిణి॥ తా॥ సువృష్టి సర్వసస్య సమృద్ధి, క్షేమం ఆరోగ్య, సుభిక్షము గలుగును.

సేనాధిపతి రవి ఫలము

అన్యోన్యవైరం ధరణీశ్వరాణా మల్పాంబుదా వాతిధరా స్సమాఖ్యాః, రక్తాని సస్యాని ఫలంతి నూనం సైన్యాధిపత్యే దినసేశ్వరస్య॥ తా॥ ప్రభువుల కన్యోన్యవైరము అల్పవృష్టి వాయుపీడ ఎర్రధాన్యములు పండుట గలుగును.

సస్యాధిపతి బుధుడు ఫలం

మహావృష్టిస్సస్య మల్పం మేఘానాశేన పీడితాః, త్రాసస్సర్వ నరాణాం చ సౌమ్యే సస్యాధిపే సతి॥ తా॥ మహావృష్టి పంట తక్కువ ప్రజలకు భీతి అధికము మబ్బులుగాలిచే పోవుచుండును.

ధాన్యాధిపతి కుజుడు ఫలం

ఫలంతి శూకధాన్యాని శింబిధాన్యాని యానిచ, రక్తభూమి స్సుఫలితా భౌమేధాన్యాధిపే సతి॥ తా॥ ఎర్రనేల పండును. ముల్లుగల ధాన్యము కందులు మొదలగునవియు ఫలించును.

అర్ఘాధిపతి రవిఫలం

అల్పవృష్టి ర్ఘర్ఘశ్చ క్షుద్భయం సమరాద్భయం, రక్తధాన్యాభివృద్ధిశ్చ సూర్యేర్ఘాధిపతౌ యది॥ తా॥ వర్షము తక్కువ ధరలు హెచ్చు. ప్రజలకు ఆకలిబాధ యుద్ధభయము ఎర్రధాన్యమునకు వృద్ధియు గలుగును.

మేఘాధిపతి రవిఫలం

మహద్భయం ఫలం స్వల్పం వర్షం స్యాత్తింపేశః క్షితౌ, రక్తసస్యం సుఫలితం సూర్యే మేఘాధిపే సతి॥ తా॥ ఖండవృష్టి పంటతక్కువ. ఎఱ్ఱధాన్యములు ఫలించును భయము అధికమగును.

రసాధిపతి శుక్రుడు ఫలం

సుగంధవస్తూని సితేరసేశే నిర్గంధ వస్తూని రసాదికాని, ఇక్షూణి సర్వాణి నకందమూలఫలాని పుష్పాణి బహూని చ స్యుః తా॥ సుగంధవస్తువులు నేయి నూనె మొదలగు రసవస్తువులు లవణములు పండ్లు పూవులు దుంపలు మొదలగునవి సమృద్ధములగును.

నీరసాధిపతి బుధుడు ఫలం

రత్నాని చందనాదీని వస్త్రాణి వివిధాన్యపి, సమృద్ధాని బుధే నీరసేశే పీడాన్వితాః ప్రజాః॥ తా॥ రత్నములు చందనము మొదలగు ఘనపదార్థములు అన్ని విధములును సమృద్ధములగును గాని ప్రజలకు పీడయుండును.

పురోహితాద్యధిపతులు

పురోహితుడును పరీక్షకుడును గజాధిపతియు దేవాధిపతియు గ్రామనాయకుడును జంగమాధిపతియును బుధుడయ్యెను. గణకుడును వస్త్రాధిపతియును సర్వాధిపతియును శుక్రుడయ్యెను.

గ్రామపాలకుడును రాష్ట్రాధిపతియును పశుపతియును మనుష్యాధిపతియును రత్నాధిపతియును సభాధిపతియును స్త్రీలకధిపతియును సూర్యుడయ్యెను. దైవజ్ఞుడును మృగాధిపతియును శని, సర్వదేశోద్యోగపతియును అశ్వాధిపతియును చంద్రుడు. వృక్షాధిపతి కుజుడు నైరి.

ఫలం॥ క్రూరగ్రహాఫలం క్రూరం శుభగ్రహాఫలం శుభం। పురోహితాది సర్వేషాం భవేదీశసముద్భవం॥ తా॥ పైపురోహితాదులు క్రూరగ్రహములగుచో చెడ్డఫలము శుభులగుచో మంచి ఫలము అగును.

మేఘాదినిర్ణయము ఫలము

పుష్కలగ మేఘము—అల్పవృష్టి ఈశాన్యమున మేఘోత్పత్తి-చనుర్మేఘపక్షమున ఆవర్తమేఘము—పడమటి వానలు, వివాహవాయువు—అల్పవృష్టి అచల విద్యుత్—సువృష్టి సౌమ్య గర్జితము. అతివృష్టి ఉదధి సముద్రము—సస్య వృద్ధి కులికుడు భూమిని వహించును, సస్యహాని.

అధిక శ్రావణ శు ౧౪ గు (31-7-1947) సావనవర్షారంభము ఫలం॥ వర్షాధిపతౌ జీవే వర్షాధిక్యం హిమాన్యసస్యానాం, ధాన్యార్ఘానాం వృద్ధిస్సుభిక్షమతులం ప్రజానాంచ॥ తా॥ సువృష్టి, ధాన్యవృద్ధి సుభిక్షము ప్రజాసుఖము ధరలు తక్కువ యగును.

పశుపాలకుడును గోమ్య ప్రాపకుడును బహిష్కర్తయును యముడయ్యెను. పశువులకుపీడ.

వర్ష నిర్ణయము

రెండాఢకములు వర్షము—మధ్యవృష్టి "దశభాగా స్సము ద్రేషు భూధరేషు చ సప్తక, ద్వౌభాగౌభువిపర్జన్యశ్శైవం వర్షతి చ త్రిధా॥ సముద్రములందు 10 భాగములును పర్వతములందు 7 భాగములును భూమియందు 2 భాగములును వర్షము.

ఆఢక ప్రమాణము:—షష్టియోజన విస్తీర్ణం శతయోజనము న్నతం। ఆఢకస్య ప్రమాణంతు దేవనాదేనగన్యతే.

ఆఢకస్థితి:—వత్సరాది ప్ర. వైశాఖ బ ౧౪ శి॥ స. వేశ్యాయునతియు అంపిమ్మట వత్సరాంతముగాను వృద్ధిపొన్యూనము సాధకముగా గ్రహించుట. ఫలము శోక్యముచే వర్షనాశము యోగావనముచే సువృష్టి వార్ధక్యముచే సుభిక్షము పోష్యయగుటచే సస్యాభివృద్ధి.

రవిచార ఫలం

చైత్ర బ ౮ సో (ఆదివారంగా త్రి ౨౩-౪౫ లకు) మేషసంక్రమణము. అష్టమి-అల్పవృష్టి సోమవారం క్షేమం. ఉత్తర షాఢయోగభయము. వృద్ధియోగం సుభిక్షం, కౌలవ సువృష్టి ధాన్యసాధారణము శుభము. వృషభలగ్నము గ్రహములు వృద్ధి, రాత్రి సుఖము.

ఆర్ద్రాప్రవేశము. (ఆషాఢ శు ౫ శు ఘ ౧-౧౪ లకు) నవితిథిగ గభయం ఆదివారం పశుపీడ త్రిభేద యోగస్థితియు, కార్తిక సతోమవృద్ధి విష్టి వృష్టినాశము ఆర్ద్రాప్రవేశము సువృష్టి మిధునలగ్నం వాయుపీడ పూర్వార్ధ జగత్తును విపత్తు.

మరియు రాజాన్న సేనాధిపతియు రవి యగుటచే రాజకోపము కలదని అనావృష్టి కలదని భయముగలుగును.

చంద్రచార ఫలం

జ్యేష్ఠ శు ౧ బుధవారం, సువృష్టి సస్యవృద్ధి, ఆషాఢ శు ౫ సోమవారం సువృష్టి, ఆషాఢ శు ౧౦ స్వాతి, సువృష్టి, ఆషాఢ బ ౧౨ రోహిణి సస్యహాని.

కుజచార ఫలం

పూర్వ సంవత్సరమునందయిన నక్షత్రమునకు ౧౩ వ నక్షత్రమునకు సంక్రమించుటచే వ్యాధిపీడ దుర్భిక్షము గల్గిచిది. ప్రజలకు సర్పములు మొదలగు ఉపద్రవములు దొంగలవలన భయము, ఇవి కుజాస్తకాలమున గలుగును.

బుధచార ఫలం

సస్యాధిపతియగుటచేత సంవత్సరమున వర్షయుగమున అల్పవృష్టియు గలుగును.

గురుచార ఫలం

వత్సరాది ప్ర॥ వైశాఖ బ ౬ ఆ॥ క॥ వృశ్చికమందుగను, తరువాత భాద్ర శు ౧౫ మం। శ। తులయందును సంక్రమించి మాఘ శు ౧ బు। ప॥ వృశ్చికమందును అతిచారముగ తులారాశియందును గురుసంచారము.

తులాసంచారముచే సువృష్టి సస్యవృద్ధి కలిగిననూ భూమి దొరకని వస్తువులు దుర్లభమగును. వృశ్చికచారమునను సస్యవృద్ధి సువృష్టి కలిగి దుర్భిక్షభయమున్న గలుగును. ధనధాన్యములు పంటలచే జనానందకరము.

శుక్రచార ఫలం

ఈసంవత్సరమున అధిక శ్రావణ బ ౬ శి॥ ఉత్తరమార్గమున ఐరావతవీధియందు దస్తమించి భాద్ర బ ౮ మం. దక్షిణమార్గమున మృగవీధియందుదయించెను. ఉత్తరమార్గము సుభిక్షము గాని దక్షిణమార్గము ధాన్యపుపంటకు హానికరము నూనెలపంటకు మంచిది. ఐరావత వీధియగుటచే ప్రభువునకును బాలునకును విరోధము గల్గును. మృగవీధియగుటచే పశువులకు రోగములు గల్గును. మఘాదిమండలమగుటచే సస్యహాని ఆకలిబాధ, చోరభయం, నీచుల కాన్నత్యము, వర్ణసాంకర్యము గలుగును, కృష్ణపక్షము శుభము.

శనిచార ఫలము

వత్సరాది ప్ర. ఆషాఢ బ ౧౨ మం॥ ప. పుష్యయందును

పిమ్మట గుడదరికును ఆశ్లేషయందును కర్కటకమున శనిసంచారము. సువృష్టి సస్యవృద్ధి గలుగునుగాని పాంచాల, సురాష్ట్ర, సింధు దేశవాసులకును దేశాంతర యాత్రికులకును యవనులకును వర్తకులకును జలచరములకును హానియగును. నక్షత్రద్వయసంచారము శుభము.

కూర్మచక్రముచే కాశి, కోసల, మిధిల, ఉత్కల, ఓఢ్ర, గౌడ, ప్రాగ్జ్యోతిష లౌహిత్యార్ణవ సుహ్మాదికూర్వ దేశములకును వంగ ఉపవంగ కళింగ విదర్భ మత్స్య చేది వింధ్యాచల ఆంధ్ర కిష్కింధా ద్యాగ్నేయ దేశములకును పీడ.

గ్రహణమాస ఫలము.

జ్యేష్ఠ మాసగ్రహణమువలన వర్షములు సస్యములు పెద్దసంఘములును సాల్వ్వాది దేశవాసులును పీడనందెదరు.

మహార్ఘ్యము.

అధికశ్రావణ ౨౬ ఉ౹౹ ప్ర౹౹ భాద్రపద బ ౮ మం౹౹ ప౹౹ శుక్ర మౌఢ్యము, కార్తిక శుద్ధ ౫ మం, ప్ర. కార్తిక బహుళ ౩౦ ౧౦. ప. గురుమౌఢ్యము. సౌరార్ఘ్యలు

మేషధనుర్మాసములందు యావనాళ గోధూమకస్తూర్యాదులకు సమార్ఘం; ధాన్యచణక కళుత్థవస్త్రాదుల కుమాన్యార్ఘ్యం. సువర్ణరజత కార్పాసమాషముద్గ తిలపట్టాదికాయ సక్రముక శర్కరాదులకు అర్ఘ్యం.

వృషకర్కాట మాసములందు యావనాళాదులకు అర్ఘ్యం. ధాన్యాదులకు సమార్ఘ్యం సువర్ణాదులకు మాన్యార్ఘ్యం.

మిథున సింహకన్యాతులా వృశ్చిక మకరకుంభ మీనమాసములందు యావనాళాదులకు మాన్యార్ఘ్యం ధాన్యాదులకర్ఘ్యం, సువర్ణాదులకు సమార్ఘ్యం.

మకర సంక్రాంతి పురుష లక్షణం.

అష్టవర్ణో విశాలాక్షో లంబభ్రూర్దీర్ఘనాసికః, అష్టబాహుశ్చతుర్వక్త్రః స్సంక్రాంతి పురుషస్మృతః॥ శతయోజన మాన్నత్యం విస్తీర్ణం ద్వాదశస్మృతం, ఏవం రూపం హి విజ్ఞేయం సంక్రాంతి పురుషాకృతేః—అస్యపురుషస్య మందనామధేయం, రాజ్ఞామరిష్టం, కుంకుమ మోదకముచే స్నానము స్త్రీలకుపీడ సెనగ లక్షతలుగ ధరించును సెనగలు నశించును, నల్లనివస్త్రము గొప్పభయము, లత్తుకరసము గంధము యుద్ధభయము, జపాపుష్పము యశోహాని, గోమేధికరత్నము భరణము పసుపేడ, సీస పుపాత్రయందు పాలను త్రావును ప్రజాశోగ్యము పసుపేడ, రేగు పండు, ఫలము శుభము. గజము వాహనము ప్రభువులకరిష్టము, ధనుస్సు ఆయుధము యుద్ధమగును. బంగారు గొడుగు—బంగారము నశించును. అస్త్రము ధరించును రోగభయము ఆగ్నేయ దిక్కునకు ప్రయాణము ఆగ్నేయ దేశముల కరిష్టము, ఆశ్చర్యము చేష్ట, ప్రజలకు వ్యాధి, నివిష్టుడై యుండును సస్యవృద్ధి ॥

పక్ష ఫలం॥ శుక్ల పక్షే యదా పౌషేమకరస్థో దివాకరః, ప్రజానాం వ్యాధిపీడా చ నృపాణాం సమరంభవేత్॥ తిథ్యాని ఫలాని॥ తృతీయాయాం సుఖం సౌమ్యే సౌఖ్యం తస్కరనాశనం, చరభేవృద్ధి యోగే సత్కార్యం దుర్భిక్ష తాగరే॥ వృషభే సుదుఘా గావో విశాం పీడా ఒపరాహ్ణకే॥ ఏకాదశక్షణేలాభో భవేన్మకర సంక్రమాత్॥

కందాయ ఫలములు

అ	భ	కృత్తి	రోహి	మృగ	ఆర్ద్ర	పున	పుష	ఆశ్లే
౩	౬	౧	౪	౭	౨	౫	౦	౩
౨	౦	౧	౨	౦	౧	౨	౦	౧
౦	౨	౪	౧	౩	౦	౨	౪	౧
మఘ	పూఫ	ఉఫ	హస్త	చి	స్వా	విశా	అనూ	జ్యేష్ఠ
౬	౧	౪	౭	౨	౫	౦	౩	౬
౨	౦	౧	౨	౦	౧	౨	౦	౧
౩	౦	౨	౪	౧	౩	౦	౨	౪
మూ	పూషా	ఉషా	శ్రవ	ధని	శత	పూభా	ఉభా	రే
౧	౪	౭	౨	౫	౦	౩	౬	౧
౨	౦	౧	౨	౦	౧	౨	౦	౧
౧	౩	౦	౨	౪	౧	౩	౦	౨

శ్లో. విషమేష్వర్థ లాభస్స్యాత్ సమేషు సమతాభవేత్,
శూన్యేషు శూన్యంభవతి కందాయఫల మీదృశం.
ఆదిశూన్యే భవేద్వ్యాధి ర్మధ్యశూన్యే మహద్భయం,
అంత్యశూన్యే భవేద్ధాని శ్శూన్యం శూన్యత్రయే భవేత్.

ఆదాయవ్యయములు

మేషవృశ్చికయోః ఆ ౨ వ్య ౧౪	ధనుర్మీనయోః ఆ ౫ వ్య ౫
వృషభతులయోః ఆ౧౧ వ్య ౫	మకరకుంభయోః ఆ ౮ వ్య ౧౪
మిథునకన్యయోః ఆ ౧౪ వ్య ౨	
కర్కటస్య ఆ ౮ వ్య ౨	సర్వాదాయః ౫౯
సింహస్య ఆ ౧౧ వ్య ౧౧	సర్వవ్యయః ౫౩

రాజపూజావమానములు

మేష రా ౫ అ ౭	సింహ రా ౩ అ ౬	ధనుః రా ౧ అ ౫
వృష రా ౧ అ ౩	కన్య రా ౬ అ ౬	మకర రా ౪ అ ౫
మిథున రా ౪ అ ౩	తుల రా ౨ అ ౨	కుంభ రా ౭ అ ౫
కర్కటక రా ౭ అ ౩	వృశ్చిక రా ౫ అ ౨	మీన రా ౩ అ ౧

సంవత్సర ఫలము

అశ్విని పునర్వసు స్వాతి అభిజిత్తులకు మనస్తాపం
భరణి ఆశ్లేష విశాఖ శ్రవణములకు రాజపూజ
కృత్తిక మఘ అనూరాధ ధనిష్ఠలకు యుద్ధభయం
రోహిణి పూఫ జ్యేష్ఠ శతతారలకు భూషణం.

మృగశిర ఉఫ మూల పూభాలకు రోగభయం
ఆర్ద్రా హస్త పూషా ఉభాలకు ఆయుర్వృద్ధి
పునర్వసు చిత్ర ఉషా రేవతులకు ధనలాభం ॥

సుముహూర్తములు

చైత్రమాసము

మార్చి 24 శు ౨ సో. రేవతి అన్నప్రాశన హాల కర్మాదీనాం మేషః ౫-౪౮ (ప 8-26); రాత్రౌ అశ్విని, నవగృహ ప్రవేశస్య తులామతాంతరే ౭-౩౯ (రాగం 9-17); హాలకర్మణోధనుః ౧౮-౦ (గా 1-25); 29 ౬ సె. స్వాతి రాత్రౌ వివాహగర్భాధాన యోః తులా ౬-౫౭ (రాగం 9-1) 30 శు ౮ ఆ. దివా పుం మేషోరహితః ౫-౦ (ప 8-2); రాత్రౌ హాలకర్మణోధనుః ౧౬-౫౮ (రా 1-1)

ఏప్రెల్ 2 శు ౧౨ బు మఖ వివాహస్య మేషః ౪-౩౭ (పగం 7-51) శనిదృష్టిః, రాత్రౌ వివాహస్య తులా ౬-౫ (రా 8-40) ఏకార్గళః ॥ 3 శు ౧౩ గు పూఫ గర్భాధానస్య తులా ౫-౫౬ (రాగం 8-37) 4 శు ౧౪ శు హస్త, వివాహకర్మణో ర్ధనర్మతాంతరే ౧౬-౮ (రా 12-42) 6 బ ౧ ఆ. రాత్రి స్వాతి. వివాహాల కర్మణోః కుంభః ౨౫-౧౮ (రా 4-22) 7 బ ౨ సో. స్వాతి అన్నప్రాశన వివాహాదీనాం మిథునం రాజ పం. ౧౪ ౪౧ (పగం 11-48) గర్భాధానస్యతులా రోగ పం ౫-౧౬ (రాగం 8-21), ॥ 11 బ ౬ శు మూల దివామిథునం రహితం ౧౪-౯ (పగం 11 33); 12 బ ౭ శ. పూషా గర్భాధానస్య తులా ౪-౨౪ (రాగం 8-2); 14 బ ౮ సో, శ్రవణం రాత్రి హాలకర్మణః కుంభః ౨౩-౫౪ రిః ఫ చంద్రః (రాగం 3-51) 15 బ ౯ మం రాత్రి ధనిష్ఠ; వివాహాదీనాం కుంభః ౨౩-౪౪ రి ఫ చంద్రః (రాగం 3-47) 16 బ ౧౦ బుధని అన్నప్రాశనాదీనాం మిథునం మతాం. ౧౩-౨౮ (పగం 11-12) గుర్మూహూర్తస్పర్శః ॥

(వైశాఖమాసః)

ఏప్రిల్ 24 శు ౪ గు. మృగ. రాత్రి వివాహాదీనాం కుంభః ౨౨-౮ (రాగం 3-10) 26 శు ౬ శ. ఆర్ద్ర, అక్షర స్వీకారస్య మిథునం రాజా ౧౨-౪ (పగం 10-33) రాత్రి. పున. హాల కర్మణః కుంభః రోగం పం. ౨౧-౪౭ (రాగం 3-2) 27 శు ౭ ఆ. పున. ఉపనయనాదీనాం మిథునం ౧౧-౫౫ (ప 10-28) కుజదృష్టిః.

మే. 2 శు ౧౨ శు హస్త, వివాహగర్భాధాన యోర్ధనుః ౧౧-౧౪ (రాగం 10-51) 3 శు ౧౩ శ చిత్ర రాత్రి వివాహస్యధనుః రోగపం. ౧౧-౩ (రా 10-46) హాలకర్మణోపి కుంభః రాజ పం. ౨౦-౩౪ (రా 2-35); 4 సు ౧౪ ఆ దివా స్వాతి వివాహస్య మిథునం ౧౦-౫౬ (ప 10-0) తిథి సంధిః, రాత్రి ధనూరాజా ౧౦-౫౩ (రా 10-42) కుంభో పిరహితః ౨౦-౨౩ (రాగం 2-30 ; 5 శు ౧౫ సో విశా బీజావాపస్య మిథునం ౧౦-౪౭ (ప 9-57); 8 బ 3 గు. రాత్రి మూల వివాహస్య కుంభః మతాం. ౧౯-౪౨ (రాగం 12-16) 9 బ ౪ శు. పూషాగర్భాధానస్య ధనుః రాజపం. ౧౦-౦ (రా 10-23); 10 బ ౫ శ. పూషా. విద్యారంభాదీనాం మిథునం. మతాం. ౧౦-౫ (పగం 9-37) వివాహస్య రాత్రౌ ధనుః ౯-౫౧ లగ్న సంధిః (రాగం 10-20) కుంభోపి ౧౯-౨౨ (రాగం 2 9); 13 బ ౮ సోం ధని, రాత్రి, మీనో రహితః ౨౦-౩౫ రిః ఫ చంద్రః (రాగం 2-38 ; 14 బ ౯ బు శత, అన్నప్రాశనస్య మిథునం ౯-౨౨ (పగం 9-23); 15 బ ౧౦ గు పూభా అక్షరాభ్యాసోపనయనస్య మిథునం బలిష్ఠం ౯-౨౩ (పగం 9-19); రాత్రి ధనుర్మతాంతరే ౮-౫౯ (రా 10-1)

(జ్యేష్ఠ మాసః)

మే 23 శు 3 శు. పున. గర్భాధానస్య తులామతాంతరే ౭-౩౦ (రాగం 9-28); 24 శు ౪ శ పుష్య. సింహో మతాం. ౧౫-౮ (పగం 11-34) 28 శు ౯ బు హస్త. గోత్రాదీనాం మీనః ౧౭-౫౦ (రాగం 1-37) 29 శు ౧౦ గు. ఉఫ. అన్నప్రాశనోపనయన వివాహాదీనాం మిథునం ౭-౮ (పగం 8-22) రాత్రి హస్త, గోత్రాదీనాం మీనః చోర పం. ౧౭-౪౦ (రా 1-34) 31 శు ౧౨ శ. స్వాతి రాత్రిః కుంభో రాజా ౧౫-౩౩ (రాగం 12-43)

జూన్ 1 శు ౧౩ ఆ. స్వాతి. అన్నప్రాశనాదీనాం మిథునం ౬-౩౯ (పగం 8-10) 7 బ 3 శ పూషా. వివాహగర్భాధానయోర్ధనుః. ౪-౫౦ (రా 8 29); 8 బ ౪ ఆ శ్రవ. దివా వివాహస్య మీనః ౧౫-౫౬ (రా 11-52)

(ఆషాఢమాసః)

జూన్ 27 శు ౯ సు. చిత్ర అన్నప్రాశనస్య సింహః, మతాం. ౧౨-౩౬ (పగం 10-35)

జూలై 5 బ ౨ శ. ఉషా. అన్నప్రాశనస్య సింహః రోగ పం. ౧౧-౧౭ (పగం 10.5) 7 బ ౪ సో. పూషా. అన్నప్రాశనస్య సింహః ౧౦-౫౧ (ప 9-56)

(అధిక శ్రావణమాసః)

జూలై 19 శు ౧ శ. పుష్య, అన్నప్రాశనస్య సింహోరాజా. ౮-౧౩ (పగం 8 57)

ఆగ 3 బ ౧ ఆ. ధని. అన్నప్రాశనస్య కన్యా ౧౦-౧౭ (ప 9-48) 11 బ ౯ సో. రోహి. అన్నప్రాశనస్య కన్యా ౮-౪౩ (పగం 9-14)

(నిజశ్రావణమాసః)

సెప్టెంబరు 1 బ ౧ సో॥ శత. అన్న ప్రాశనస్య కన్యా ౫-౭ (ప 7-54) 3 బ 3 బు. ఉభా అన్న ప్రాశనస్య కన్యా ౪-౪౬ (ప 7-45)

(భాద్రపదమాసః)

సెప్టెంబరు 24 శు ౧౦ బు. ఉషా. అన్నప్రాశనస్య తులా. మతాం. ౮-౧౭ (ప 9-12); 28 శు ౧౩ ఆ. శత, అన్న ప్రాశనస్య తులా ౭-౩౬ (ప 8-56)

(ఆశ్వయుజమాసః)

అక్టోబరు 19 శు ౫ ఆ. మూల రాత్రి వివాహస్య సింహః ౨౩-౩౪ (రాగం 3-4) 21 శు ౭ సుం. రా. ఉషా. వివాహస్య కన్యా ౨౭-౧౭ (రాగం 4-32 ; 22 శు ౮ బు. రాత్రి శ్రవణం వివాహస్య సింహః ౨౩-౮ మధ్య, చంద్రః (రాగం 2-52)

కన్యామతాం. ౨౮ ౯. (రా 4-28) 26 శు ౧౨ ఆ. పూభా గర్భాధానస్య మిథునం ౧౫-౧౯ (రాగం 10-29) 27 శు ౧౩ సో. ఉభా వివాహగర్భాధానయో త్రిమిథునం రోగ పం. ౧౨-౧౦ (రాగం 10 26); 29 శు ౧౫ బు. అశ్వి. రాత్రి. వివాహస్య మిథునం ౧౧-౫౨ (రా 10-8) వివాహస్య సింహః ౨౨-౯ (రా 2-24)

నవంబరు 1 బ 3 శ. మృగ. వివాహస్య సింహః. చోర పం. ౨౧-౫౩ (రాగం 2-16) కన్యాచంహితా ౨౫-౫౩ (రా 3-52) 6 బ ౯ సు. మఘ రాత్రి వివాహస్య సింహః ౨౦-౫౯ రాగం 1-52 లగ్నచంద్రః.

(కార్తికమాసః)

డిశంబరు 1 బ ౪ సో. పున. అన్నప్రాశనస్య ధనుర్మతాంతరే ౬-౩౧ (ప 8-53) 7 బ ౧౦ ఆ. హస్త. అన్నప్రాశనస్య ధనుః. మతాం. ౫-౨౩ (పగం 8-30)

(మార్గశిరమాసః)

డిశంబరు 18 శు ౬ గు. శత. రాత్రి నవవధూప్రవేశస్య వృశ్చికః రోగ పం. ౨౮-౩౨ (తెగం 4-31); 27 శు ౧౫ శ మృగ. అన్నప్రాశనాదీనాం మీనః ౧౨-౫౯ (పగం 11-44) 31 బ ౪ బు. మఘరాత్రి. వివాహస్యకన్యా ౧౪-౫౨ (రా 11-34) రిః ఫ చంద్రః.

జనవరి 1948 సం॥ 1 తే॥ బ ౫ గు. ఉఫ. రాత్రి. వివాహస్య వృశ్చికః ౨౫-౦ (రాగం 3-38) సగ్రహచంద్రః. 4 బ ౯ ఆ. స్వాతి. రాత్రి. వివాహస్య వృశ్చికః ౨౪-౨౫ (రాగం 3-26) కేతుసకేతు చంద్రః 5 బ ౧౦ సో. స్వాతి రాత్రి వివాహస్య కన్యా చోర పం. ౧౪-౪౬ (రాగం 11-35)

(పౌషమాసః)

జనవరి 17 శు ౬ శ. ఉభా అన్నప్రాశనస్య మీనశ్చోరః ౯-౮ (పగం 10-17) లగ్నచంద్రః 31 బ ౬ శ. చిత్ర. అన్నప్రాశనస్య మీనః ౮-౫ (పగం 9-27).

(మాఘమాసః)

ఫిబ్రవరి 11 శు ౧ బు. శత. మీనోరహితః ౫-౨౧ (పగం 8-41) రిః ఫ చంద్రః గర్భాధానస్య కన్యా ౮-౫౦ (రా 9-9) షష్ఠ చంద్రః, నవవధూ ప్రవేశస్య వృశ్చికః ౧౮-౧౬ (రాగం 12-55) 12 శు ౨ గు. పూభా. గర్భాధానస్య కన్యా ౮-౩౯ (రాగం 9-5) షష్ఠ చంద్రః 13 శు 3 శు. ఉభా రాత్రి వివాహస్య వృశ్చికః ౧౬-౫౬ (రా 12-48) 14 శు ౪ శ. ఉభా అన్నప్రాశన వివాహాదీనాం మీనః రాజ పం. ౪-౫౪ (ప 8-30) రాత్రి. రేవతి. నవవధూ ప్రవేశస్యకన్యా ౮-౧౬ (రా 8-57) వివాహస్యధనుశ్చోరః ౨౪-౪౩ (రాగం 3-56) 15 శు ౫ ఆ, రేవతి. అన్నప్రాశన వివాహాదీనాం మీనః ౪-౪౬ (ప 8-26) లగ్న చంద్రః, రాత్రి అశ్విని. వివాహస్య ధనుః ౨౪-౩౨ (రాగం 3-52) సరాహు చంద్రః. 16 శు ౬ సో. అశ్వి. అన్నప్రాశన వివాహాదీనాం మీనః ౪-౩౯ (పగం 8-22) 18 శు ౯ బు రోహి. వివాహగర్భాధానయోః కన్యా ౬-౩౫ (రా 8-42) వివాహస్య ధనుః ౨౪-౧ (రా-3-40) షష్ఠ చంద్రః 21 శు ౧౧ శ. పున. రాత్రి నవవధూప్రవేశస్య కన్యా ౬-౩ (రాగం 8-30); 22 శు ౧౨ ఆ. పున. అన్నప్రాశనస్య మీనః ౩-౪౫ (పగం 7-59) 25 బ ౧ బు. పూఫ. గర్భాధానస్య కన్యా ౫-౨౧ (రాగం 8-15) రిః ఫ చంద్రః 26 బ ౨ గు ఉఫ అన్నప్రాశనస్య మీనః రాజపం. ౩-౧౫ (ఉగం 7-43) హస్త వివాహగర్భాధానయోః కన్యా ౫-౯ (రాగం 8-11) లగ్నచంద్రః. 27 బ 3 శు చిత్ర వివాహగర్భాధానాదీనాం కన్యా ౫-౦ (రా 8-7)

మార్చి 5 బ. ౧౦ శు. పూషా. తటాకారంభాదీనాం మీనః ౨-౯ (శు 7-12)

(ఫాల్గునమాసః)

మార్చి 12 శు ౨ శు. రేవతి. రాత్రి. నవవధూ ప్రవేశస్య కన్యా ౨-౩౦ (రాగం 7-11) 14-శు 3 ఆ. అశ్విని. అన్నప్రాశన వివాహాదీనాం వృషభో మతాం. ౧౦-౪౦ (పగం 10-30) రిః ఫ చంద్రః. 16 శు ౫ మం రాత్రి. రోహిణి. వివాహాదీనాం కుంభః ౨౯-౪౫ (తె 5-42) 17 శు ౬ బు. రోహి. అన్నప్రాశన వివాహయోర్వృషభః రోగ పం. ౧౦-౧౬ (పగం 10-17) లగ్నచంద్రః—21 శు ౧౧ ఆ. పుష్య వృషభోమతాం. ౯-౪౪ (పగం 10-2) 24 శు ౧౪ బు. ఉఫ అన్నప్రాశనవివాహాదీనాం వృషభః ౯-౨౧ (ప 9-50) 26 బ ౨ శు. స్వాతిరాత్రి. వివాహస్య కుంభః ౨౩-౪ (తెగ 5-3) శ్రీః శ్రీః శ్రీః

ఉపయుక్తవిషయములు.

1. రజస్వలవిషయమై దుష్టతిథివారనక్షత్రములు.

శుక్లపక్షమందును, కృష్ణపక్షమందును పాడ్యమి, చవితి, నవమి, ద్వాదశి, చతుర్దశులును అమావాస్య, ఆది, మంగళ, శనివారములును భరణి, కృత్తిక, ఆర్ద్ర, ఆశ్లేష, మఘ, పూఫ, పున, జ్యేష్ఠ, పూర్వాషాఢ, పూర్వాభాద్ర ఈనక్షత్రములును దుష్టములు. వీటియందు ప్రథమరజస్వలయినచో శాస్త్రోక్తశాంతిజేసి తిరుగ మంచికాలమందు రజస్వలయగువరకు గర్భాధానము సేయ వలదు. నక్షత్రము దుష్టమయినచో హోమవిధానముగ శాంతి చేయవలయును. నక్షత్రము మంచిదై తక్కినవి చెడుగైనచో సామాన్యశాంతి చేయవలయును. మరియు వ్యతీపాత, వైధృతి, పరిఘాపూర్వార్ధము, సంక్రాంతి, గ్రహణకాలము, నిద్రాసమయము ఇవియును శుభమయినవికావు మరియు ప్రాతఃకాలమున సౌభాగ్యవతి, పూర్వాహ్ణమందు యాత్రలు చేయునది, మధ్యాహ్నంబున పుత్రవతియు ధనవతియు, సాయంకాలమున జారిణి, సంధ్యలయందు దుశ్చేష్టలును అర్ధరాత్రియందు విధవయును, ఉషఃకాలమున సౌభాగ్యరహితయు నగును.

2. జననవిషయమై దుష్టతిథివార నక్షత్రాదులు.

అశ్విని ౧ పాదము, మఘ ౧ పాదము, రేవతి ౪ పాదము ఇవి శిశుగండము. భరణి 3 పాదము, కృత్తిక 3 పాదము, పుష్య ౨-౩ పాదములు, మఘ 3 పాదము, ఉత్తర ౧ పాదము (కొందరుత్తరాషాఢయందురు) హస్త 3 పాదము, చిత్ర ౧, ౨ పాదములు, పూర్వాషాఢ 3 పాదము, ఇవి పురుషుడైన పితృగండము, స్త్రీశిశువైనచో మాతృగండము.

రోహిణి ౧-౨ పాదములు తల్లికిని, మేనమామకును, 3-౪ పాదములు కేవలం మేనమామకును గండములు. ఆశ్లేష ౨ పా॥ ధనహాని; 3 పా॥ తల్లి గండము. ౪ పా॥ తండ్రిగండము. ౧ పా॥ దోషముకాదు. మూల ౧ పా॥ తండ్రిగండము ౨పా॥ తల్లిగండము. ౪ పా॥ దోషము;

గాదు. 3 పా॥ ధనహాని. ౪ దుస్సు మూల ౧ పాదములో మొదటిసగము మిక్కిలి దోషమయినది. జ్యేష్ఠయొక్క నక్షత్రాంశమును ౧౧ చే భాగింపవలెను. అందే భాగమైనదో ఆభాగముయొక్క ఫలము తెలుసుకొనవలయును. ౧ భా॥ మాతామహిగం॥ ౨ భా॥ మాతామహగం॥ 3 భా॥ మేనమామగం॥ ౪ భా॥ తల్లిగం॥ ౫ భా॥ శిశుగం॥ ౬ భా॥ గోత్రనాశనం ౭ భా॥ ఉభయకులనాశనం ౮ భా॥ సోదరగం॥ ౯ భా॥ శ్వశురగం॥ ౧౦ భా॥ సర్వనాశనమును చేయును. ౧౧ భా॥ మిక్కిలి దుష్టమయినది. విశాఖ పురుషుడైన భార్యానుజగం॥ స్త్రీశిశువైనచో భర్తయొక్క సోదరునకు గండము.

మీన మేషములకును, కర్కటసింహములకును, వృశ్చిక ధనుస్సులకును, సంధి అరఘడియ ప్రబల శిశుగండము.

పంచమిషష్ఠులకును, దశమ్యేకాదశులకును, పూర్ణిమాప్రతిపత్తులకును, అమావాస్యాప్రతిపత్తులకును సంధి ౨ గడియలును, బహుళ ౧౪ తిథియందు మొదటి ౬ వంతుగాక తక్కిన భాగములు దుష్టములైనవి. వ్యతీపాత, వైధృతి, పరిఘ, వ్యాఘ్ర, వైప్రంను మహాపాతలును, సంధ్యాకాలము, అమావాస్య, తల్లి తండ్రి సోదరుడు వీరి నక్షత్రములైనను గ్రహణకాలమయినను గూడ శాంతి జేయవలయును.

పైన జెప్పబడిన నక్షత్రముల యొక్క అశుభపాదములయందు జననమయినచో మహాదోషము గాన హోమములు, సమారాధనము మొదలగు సంపూర్ణ శాంతి చేయవలయును. చెప్పబడిన పాదములుగాక తక్కినపాదములయినను సామాన్యశాంతి చేసుకొనుటయుక్తము. నక్షత్రములుగాక తక్కిన తిథిమొదలగు విశేషములైనను సామాన్య శాంతి చేసుకొనవలయును.

మరియు మృగశిర ౧ పా॥ విశాఖ ౪ పా॥ అనూరాధ 3 పా॥ ధనిష్ఠ ౨ పా॥ శతతార ౧ పా॥ ఉత్తరాభాద్ర ౪ పా॥ ఇవైనను సామాన్యశాంతి చేసికొనుట యుక్తము.

సర్వజిన్నామ సంవత్సర ఉదయాస్తమయ (స్టాండర్డు) గంటలు నిమిషములు (రాజమండ్రీ) 1947-48 సం.

తేదీ	48 ఏప్రిల్		ఏప్రియల్		మే		జూన్		జూలై		ఆగస్టు		సెప్టెంబరు		అక్టోబరు		నవంబరు		డిసెంబరు		జనవరి		ఫిబ్రవరి		మార్చి	
	ఉ.	అ.	ఉ.	అ.	ఉ.	అ.	ఉ.	అ.	ఉ.	అ.	ఉ.	అ.	ఉ.	అ.	ఉ.	అ.	ఉ.	అ.	ఉ.	అ.	ఉ.	అ.	ఉ.	అ.	ఉ.	అ.
1	5-56	6-11	5-57	6-1	5-37	6-18	5-27	6-28	5-31	6-36	5-41	6-31	5-48	6-13	5-51	5-49	[illegible]	5-28	6-14	[illegible]	6-31	[illegible]	[illegible]	[illegible]	6-20	6-
2	5-56	6-11	5-57	6-12	5-36	6-18	5-27	6-28	5-32	6-36	5-41	6-31	5-48	6-12	5-52	5-48	6-0	5-28	6-17	[illegible]23	6-31	5-35	[illegible]	5-54	6-19	6-
3	5-55	6-12	5-56	6-12	5-36	6-18	5-27	6-28	5-32	6-36	5-42	6-31	5-48	6-12	5-52	5-47	6-0	5-27	6-16	[illegible]	6-32	[illegible]	[illegible]	[illegible]	6-19	6-
4	5-54	6-12	5-55	6-12	5-35	6-18	5-27	6-29	5-32	6-36	5-42	6-30	5-48	6-11	5-52	5-46	6-0	5-2[illegible]	6-16	[illegible]	6-32	[illegible]	[illegible]	[illegible]	6-18	5-
5	5-53	6-12	5-54	6-12	5-3[illegible]	6-19	5-27	6-29	5-32	6-35	5-42	6-30	5-48	6-10	5-52	5-4[illegible]	6-1	5-26	6-17	[illegible]	6-32	[illegible]	[illegible]	[illegible]	6-17	6-
6	5-52	6-12	5-53	6-12	5-34	6-19	5-27	6-29	5-33	6-36	5-42	6-29	5-48	6-9	5-52	5-45	6-1	5-26	6-17	[illegible]	6-33	[illegible]	[illegible]	5-56	6-16	6-
7	5-52	6-13	5-53	6-12	5-34	6-19	5-27	6-30	5-33	6-36	5-43	6-29	5-48	6-8	5-52	5-41	6-2	5-26	6-18	5-24	6-33	5-39	6-32	5-57	6-16	6-
8	5-51	6-13	5-52	6-1	5-33	6-20	5-27	6-30	5-33	6-36	5-43	6-28	5-49	6-8	[illegible]	5-42	6-2	5-25	6-19	5-24	6-33	5-39	6-32	5-57	6-15	6-
9	5-51	6-13	5-5[illegible]	6-1[illegible]	5-33	6-20	5-27	6-30	5-34	6-36	5-43	6-28	5-49	6-7	5-53	5-42	6-3	5-2[illegible]	6-19	5-24	6-33	5-40	6-31	5-57	6-14	6-
10	5-50	6-13	5-50	6-13	5-33	6-20	5-27	6-31	5-34	6-36	5-43	6-27	5-4[illegible]	6-6	5-53	5-42	6-3	5-25	6-2[illegible]	[illegible]25	6-34	5-41	6-31	[illegible]8	6-14	6-
11			5-50	6-13	5-32	6-21	5-27	6-31	5-34	6-36	5-44	6-27	5-49	6-5	5-53	5-41	6-4	5-21	6-2[illegible]	[illegible]25	6-34	5-41	6-30	[illegible]8	6-13	6-
12			5-49	6-13	5-32	6-2[illegible]	5-27	6-31	5-35	6-36	5-44	6-26	5-49	6-4	5-53	5-40	6-4	5-2[illegible]	6-21	[illegible]25	6-31	5-42	6-30	[illegible]59	6-12	6-
13			5-48	6-14	5-31	6-21	5-28	6-32	5-35	6-36	5-44	6-26	5-4[illegible]	6-4	5-54	5-40	6-5	[illegible]21	6-22	5-26	6-31	5-42	6-3[illegible]	[illegible]59	6-11	6-
14			5-48	6-14	5-31	6-22	5-28	6-32	5-35	6-36	5-44	6-25	5-49	6-3	5-54	5-39	6-5	5-21	6-22	5-26	6-34	[illegible]	6-2[illegible]	6-0	6-11	6-
15			5-47	6-14	5-31	6-22	5-28	6-32	5-36	6-36	5-45	6-25	5-49	6-2	5-54	5-38	6-6	5-23	6-23	[illegible]26	6-35	5-41	6-29	6-0	6-10	6-
16			5-46	6-14	5-30	6-22	5-28	6-32	5-36	6-36	5-45	6-24	5-50	6-1	5-54	5-37	6-6	5-23	6-23	5-27	6-35	[illegible]	6-2[illegible]	6-0	6-9	6-
17			5-45	6-14	5-30	6-23	5-28	6-33	5-36	6-35	5-45	6-23	5-50	6-0	5-55	5-37	6-7	5-23	6-24	5-27	6-35	[illegible]	6-2[illegible]	6-1	6-8	6
18			5-45	6-14	5-30	6-23	5-28	6-33	5-37	6-35	5-45	6-23	5-50	5-59	[illegible]	5-36	6-7	5-23	6-24	5-28	6-35	5-46	6-27	6-1	6-7	6-
19	(మార్చి 1947)		5-45	6-15	5-29	6-23	5-28	6-33	5-37	6-35	5-45	6-22	5-50	5-59	5-55	5-3[illegible]	6-8	5-23	6-2[illegible]	[illegible]28	6-3[illegible]	5-46	6-27	6-2	6-7	6-
20			5-43	6-15	5-29	6-24	5-29	6-34	5-37	6-35	5-46	6-22	5-50	5-58	[illegible]	5-35	6-8	5-23	6-2[illegible]	5-28	6-3[illegible]	5-47	6-26	6-2	6-6	6-
21			5-43	6-15	5-29	6-24	5-29	6-34	5-38	6-35	5-46	6-2[illegible]	5-50	5-57	5-56	5-34	6-9	5-23	6-26	5-29	6-3[illegible]	5-47	6-2[illegible]	6-2	6-5	6-
22			5-42	6-1	5-29	6-24	5-29	6-34	5-38	6-35	5-46	6-20	5-50	5-56	5-56	5-34	6-9	5-22	6-27	5-3	6-3[illegible]	5-48	6-2[illegible]	6-3	6-4	6-
23	6-4	6-10	5-41	6-16	5-28	6-25	5-29	6-34	5-38	6-34	5-46	6- 0	5-50	5-55	5-56	[illegible]33	6-10	5-22	6-27	[illegible]3	6-35	5-49	6-24	6-3	6-4	6-
24	6-4	6-10	5-41	6-16	5-28	6-25	5-30	6-34	5-39	6-34	5-46	6-19	5-51	5-54	5-57	5-32	6-10	5-22	6-27	[illegible]31	6-35	5-49	6-21	6-3	6-3	6-
25	6-3	6-10	5-40	6-16	5-28	6-2[illegible]	5-30	6-35	5-39	6-34	5-47	6-18	5-51	5-53	5-57	5-32	6-11	5-22	6-28	5-31	6-35	5-50	6-23	6-4	6-2	6-
26	6-2	6-10	5-40	6-16	5-28	6-26	5-30	6-35	5-39	6-34	5-47	6-17	5-51	5-53	5-57	5-31	6-12	5-2[illegible]	6-28	5-32	6-35	5-50	6-2[illegible]	6-4	6-1	6-
27	6-1	6-10	5-39	6-17	5-28	6-26	5-30	6-35	5-40	6-33	5-47	6-17	5-51	5-52	5-57	5-31	6-12	5-22	6-29	5-32	6-34	5-51	6-22	6-4	6-0	6-
28	6-0	6-11	5-38	6-17	5-28	6-26	5-31	6-35	5-40	6-33	5-47	6-16	[illegible]51	5-51	5-58	5-30	6-13	5-22	6-29	5-33	6-34	5-52	6-21	6-5	6-0	6-
29	5-59	6-11	5-38	6-17	5-28	6-27	5-31	6-35	5-40	6-33	5-47	6-1[illegible]	5-51	5-50	5-58	5-30	6-13	5-23	6-30	5-33	6-34	5-52	6-21	6-5	5-59	6-
30	5-59	6-11	5-37	6-17	5-27	6-27	[illegible]31	6-35	5-40	6-32	5-47	6-1	5-51	5-50	5-58	5-29	6-14	5-23	6-30	5-34	6-31	5-52			5-5[illegible]	6-
31	5-58	6-11			5-27	6-27			5-41	6-32	5-47	6-14			5-59	5-29			6-31	5-34	6-34	5-53			5-57	6-

ఆయాకార్తులందు కలుగు వర్షభేదములు పద్ధతిభేదములచే నీదిగువ చూపబడినవి

సూర్యకార్తి ప్రవేశ వివరములు							వర్షవిశేషవివరములు							
ఇంగ్లీషు తేదీ	చాంద్ర తిథి వారములు	ప్రవేశ కాలము	తత్కాల నక్షత్రం	కార్తి నక్షత్రం	స్త్రీ. పుం. భేదము		ఫలము	జలస్థల రాసులు	వాహనములు	ఘంటాజలాది పద్ధతి	అశ్విన్యాది సాగరచక్రం	కృత్తికాది సాగరచక్రం	గ్రహయోగములవలన
11 మే	[illegible] బ ౬ ఆ	౧౫-౧౫	ఉషా	కృత్తిక	పుం.	పుం.	అనావృష్టి	నిర్జల	మహిష	అనావృష్టి	అనావృష్టి	అతివృష్టి	అల్పవర్షము
25 ,,	జ్యేష్ఠ శు ౬ ఆ	౯-౪	పుష్య	రోహిణి	స్త్రీ.	పుం.	అతివృష్టి	జల	వరాహ	సువృష్టి	అతివృష్టి	సువృష్టి	అచటచటనల్పవృష్టి
8 జూన్	,, బ ౪ ఆ	౩-౪౬	ఉషా	మృగశీర్ష	పుం.	పుం.	అనావృష్టి	నిర్జల	వ్యాఘ్ర	అల్పవృష్టి	అనావృష్టి	చిత్రవృష్టి	సామాన్యవర్షములు కల్గును
22 ,,	ఆషాఢ శు ౪ ఆ	౧-౧౪	ఆశ్లేష	ఆర్ద్ర	స్త్రీ.	స్త్రీ.	సమాగవృ?	నిర్జల	అశ్వ	అల్పవృష్టి	సువృష్టి	అనావృష్టి	ఉత్తరార్ధమున మంచివర్షము
5 జూలై	,, బ ౨ శ	౫౯-౫౪	శ్రవణా	పునర్వసు	పుం.	స్త్రీ.	అతివృష్టి	నిర్జల	మహిష	అల్పవృష్టి	సువృష్టి	అనావృష్టి	ఒకొక్కచో మంచివర్షము
19 ,,	అధిక శ్రావణ శు ౧ శ	౫౭-౩౫	ఆశ్లేష	పుష్యమి	స్త్రీ.	స్త్రీ.	సమావృ?	నిర్జల	ఖర	అల్పవృష్టి	సువృష్టి	అనావృష్టి	సువృష్టి
2 ఆగష్టు	,, శు ౧౫ శ	౫౫-౩౪	ధనిష్ఠ	ఆశ్లేష	పుం.	స్త్రీ.	అతివృష్టి	నిర్జల	వరాహ	అల్పవృష్టి	అనావృష్టి	అతివృష్టి	సువృష్టి స్వల్పవృష్టి
16 ,,	,, బ ౩౦ శ	౪౯-౩౨	మఘా	మఘ	స్త్రీ.	స్త్రీ.	సమావృ?	నిర్జల	కుక్కుట	అల్పవృష్టి	అనావృష్టి	అతివృష్టి	సువృష్టి
30 ,,	నిజశ్రావణ శు ౧౪ శ	౩౯-౬	ధనిష్ఠ	పూఫ	పుం	స్త్రీ.	అతివృష్టి	నిర్జల	అశ్వ	అల్పవృష్టి	అనావృష్టి	అతివృష్టి	[illegible] కాలవృష్టి
13 సెప్టెం	బ ౧౩ శ	౨౩-౪?	మఘా	ఉఫ	స్త్రీ.	స్త్రీ.	సుపారవృ?	సజల	అశ్వ	సువృష్టి	అనావృష్టి	అతివృష్టి	ఒకొక్కచో సస్య[illegible]
27 ,,	భాద్రపద శు ౧౩ శ	౨-౨౫	ధనిష్ఠ	హస్త	పుం	స్త్రీ.	అతివృష్టి	నిర్జల	వ్యాఘ్ర	అల్పవృష్టి	అనావృష్టి	అతివృష్టి	అచటచట సువృష్టి [illegible]
10 అక్టో	బ ౧౧ శు	౩౪-౪౨	మఘా	చిత్ర	స్త్రీ.	స్త్రీ.	సమారవృ?	అర్ధజల	వ్యాఘ్ర	మధ్యమవృష్టి	అనావృష్టి	అతివృష్టి	సువృష్టి
24 ,,	ఆశ్వ శు ౧౦ శు	౦-౪౪	ధనిష్ఠ	స్వాతి	పుం.	స్త్రీ.	అతివృష్టి	నిర్జల	ఖర	అల్పవృష్టి	అనావృష్టి	అతివృష్టి	అచటచట సువృష్టి
6 నవంబ	బ ౯ శు	౨౦-౫౦	ఆశ్లేష	విశాఖ	స్త్రీ.	క్లీ.	అల్పవృష్టి	అర్ధజల	ఖర	మధ్యవృష్టి	సువృష్టి	అనావృష్టి	స్వల్పరీతవృష్టి
19 ,,	కార్తిక శు ౬ బు	౩౫-౩౨	శ్రవణం	అనూ	పుం.	క్లీ.	అనావృష్టి	నిర్జల	గజ	అల్పవృష్టి	సువృష్టి	అనావృష్టి	పూర్వ ఖండవర్షములు

స్త్రీపుంభేదఫలం॥ స్త్రీపుంసయో ర్మహావృష్టి, రల్పా స్త్రీక్లీబయోః, క్వచిత్ । అభ్రచ్ఛాయా స్త్రియోః, పుంసోః క్లీబయో ర్వానకించన॥

అమృతాది యోగములు

	అశ్వి	భ	కృ	రో	మృ	ఆర్ద్రా	పున	పు	ఆశ్లే	మ	పుబ్బ	ఉఫ	హ	చి	స్వా	విశా	అనూ	జ్యే	మూ	పూషా	ఉషా	శ్ర	ధ	శత	పూభా	ఉభా	రే
ఆది	సి	ప్రఅ	సి	సి	సి	సి	సి	సి	సి	మ	సి	అ	అసి	సి	సి	ఉ	మ	మ	అ	సి	అ	అ	మ	సి	సి	అ	అ
సోమ	సి	సి	మ	అ	అసి	సి	సి	అ	సి	మ	సి	సి	సి	ప్రఅ	అ	మ	సి	సి	సి	ఉ	మ	అ	సి	సి	మ	సి	సి
మంగళ	అసి	సి	సి	అ	సి	మ	సి	సి	సి	సి	సి	అ	సి	సి	సి	మ	అసి	ఉ	అ	సి	ప్రఅ	అ	సి	మ	మ	అ	సి
బుధ	మ	సి	అ	సి	సి	సి	సి	సి	సి	సి	అ	అ	మ	సి	సి	సి	అసి	సి	మ	అ	అ	సి	ప్రఅ	సి	అ	సి	ఉ
గురు	అ	సి	మ	ఉ	మ	మ	అ	అసి	సి	అ	సి	మ	సి	సి	అ	సి	సి	ప్రఅ	సి	సి	సి	సి	సి	మ	సి	సి	సి
శుక్ర	అ	సి	సి	మ	సి	మ	సి	సి	మ	మ	సి	సి	అ	సి	సి	సి	సి	మ	అ	ప్రఅ	సి	మ	సి	సి	సి	సి	ఉ
శని	సి	సి	అ	అ	సి	సి	సి	సి	మ	అ	సి	ఉ	మ	మ	అ	సి	సి	సి	సి	సి	సి	సి	సి	అ	మ	మ	ప్రఅ

అ=అమృతయోగము, సి=సిద్ధయోగము, అసి=అమృతసిద్ధయోగము, ఉ=ఉత్పాతయోగము, మ=మరణయోగము, ప్రఅ=ప్రబలారిష్టయోగము.

౨౩ | 23 | పా | శు ౧ ఆ ౩౭-౩౯(9-10) ఉ భా ౧౯-౫(స1-21) బ్రహ్మ౦-౫౬కి ౯-౪౨ ... మి స్పృ శు మీ
౧౭-౨౦ త్యా ౩-౫౬(రావ1-9 2-43కు)దిన౩౦-౧౪ వైప్రర-౫౦మస్యః
౯-౫౭ అ న్తః౧౫-౪౮ క్రాం౧౯పయాగకాలః సంవత్సరాదిః తైలాభ్యంగ
నిమ్బకుసుమభక్షణం వాసన్తనవరాత్రప్రారమ్భః ప్రపాదానంసవస్త్రా
భరణ రాజదర్శనాదీనాం మిథునం౧౬-౪౦(గం 12-47) భు౧-౭చ౨౯
౨౪ | 24 | ర | ౨ సో ౩౪-౨౯ (గ 7-54) రేవ ౧౬-౫౭ (స-12-53) ఐం ౪౫-౧౭ బా
౬-౨త్యా త్యాభావఃదిన ౩౦-౧౬ ఉ భా ౩ రక్తః ౩౪-౦ ఈ మాశివాగ్ని పూ
జా చంద్రదర్శనంభు౧-౧౫చ౩౦ [పరోషః భు౧-౨౩చ౧ జమాదిలవల్
౨౫ | 25 | శు బు శు | ౩ మం ౩౦-౪౪(సా 6-23) అశ్విని౧౫-౯ (స12-10) వై ౩౯-౨౦ [illegible] ౩-17
9-50 కు) రావి౭-౫౩ త్యా ౩-౫౦ (రావ 9-22-10-54 కు) దిన ౩౦-౧౦ పూ భా [illegible]
జుర్భ ౯౪౮-౪ ౭ధని౩కుం భేమిత్రప్తస్య క్రః౨-౪౧కేవే పం ౧౫ [illegible] సౌభాగ్యగౌరీవ్రతం
౨౬ | 26 | | ౪ బు ౨౬-౨౩ (సా4-38)భర౧౨-౪౨ (స11-9) విష్కు ౩౧-౫౭ భ ౨౬-౨౩ [illegible] త్యా ౩-౪౯ (రా
10-38ల12-6కు) దిన ౩౦-౨౧ కేవే సంచ ౧౩ ప గణేశపూజా భు ౧-౩౧ [illegible]
౨౭ | 27 | ర శు | ౫ గు ౨౧-౫౨ (స2-49) కృ౧౦-౪ (స 10-6) ప్రీ ౨౬-౨౪ బా ౨౧-౫౨ [illegible] త్యా ౩-౪౮ (గావ
1-16ల2-48 కు) దిన ౩౦-౨౩ ఉ భా ౪ రక్తః ౫౬-౯ [illegible] ౧౦ ఈ అప
రాహ్ణేనః ౨౪-౧౮ తిథిద్వయం నాగపూజా శ్వేతవరాహకల్పః శ్రీ౫ మీ భు ౧-౩ [illegible]
౨౮ | 28 | | ౬ శు ౧౬-౫౯ (స 12-51) రోహిణి౬-౫౯(స 8-51) ఆయు౧౯-౩౫ తైతి౬-౫౯ [illegible] ౧౫ త్యా ౩-౪౭ (స వ
2-9-ల3-19కు) దిన౩౦-౨౬ రాక్రాం ౭పఅపరాహ్ణేనః ౧౮-౧౬తిథిషస్టమీ [illegible] భు౧-౪౭నర
౨౯ | 29 | శు | ౭ శ ౧౧-౪౯ (స 10-48) మృ ౩-౪౫ (ఉ 7-33) సౌ ౧౨-౩౫ వణి ౧౧-౪ [illegible] ౩-౩౫ త్యా ౩-౪౭
(పవ3-28ల 4-59 కు) దిన ౩౦-౨౮ పూ భా ౩ కుజః ౪౦-౩౦ [illegible] భు ౧-౫౫ [illegible]
౩౦ | 30 | శు | ౮ ఆ ౬-౪౩ (స8-43) ఆర్ద్ర ౦-౨౩(ఉ6-11) పున ౫౬-౩౯ (తె4-41) [illegible] ౬-౪౩
దివి ౨౮-౪౩ త్యా ౩-౪౭ (సావ 5-31 ల 7-2కు) దిన ౩౦-౩౦ [illegible] క్రాం ౫౭
ఈ అశోకపుష్పపూజా స్మార్తమాస్య శ్రీరామన మీ భు ౨-౩ [illegible]
౩౧ | 31 | ర బు | ౯ సో ౧-౩౨ (ఉ 6-37) పుష్య ౫౪-౪౬ (తె 4-32) పుష్య ౫౩-౩౯ (గ 3-29) [illegible] ౫౧-౨౨ కౌ౧-
౩౨దివి౧౫-౫౪ త్యా౩-౪౬ (సవ 12-23 ల 1-53కు) దిన౩౦-౩౨ [illegible] పూ భా [illegible]
శక్రాం ౫౪ ప కేవేస ప్త ౫౩ ఈ రామనవమీ శ్రీరామనవమీ [illegible] భు [illegible]
౧ | 1 | | ౧౦ మం ౫౧-౧౯ (రా2-31) ఆశ్లే ౫౦-౨౯(రా2-11) ధృ ౪౪-౨౮ [illegible] త్యా ౩-౪౭ (సవ
8-35ల5-6కు) దిన౩౦-౩౫ కేవేస ప్త ౫౧ ప సా ర్త ౧౧ శ్రీ [illegible]
౨ | 2 | శు | ౧౨ బు ౪౬-౪౫(రా12-41) మఖ ౪౭-౪౩ (గా1-4) శూ ౩౭-౫౩ బ ౧౯-౨ [illegible] త్యా ౩-౪౯ (సవ1-
38ల3-10 కు) దిన ౩౦-౩౮ శతభిషక్రః ౩౧-౧౨ [illegible] భు ౨-౨౭ [illegible]
౩ | 3 | ర శు | ౧౩ గు ౪౨-౪౫(రా 11-5) పూ ఫల్గు౫-౩౩ (గ 12-11) గం ౩౧-౪౫ కౌ౧౫-౪౫ [illegible] త్యా ౩-౫౧ (సవ 8-47ల
10-19కు)దిన౩౦-౪౦ శే-౨౮క్కు ౪౧-౩౭ పూ భా [illegible] భు ౨-౩౫
౪ | 4 | పా బు శ | ౧౪ శు ౩౯-౩౫ (రా 9-48) ఉ ఫల్గు౪౪-౧౩(రా 11-39) వృ౨౬-౧౪ గ ౧౧-౧౧ [illegible] త్యా ౩-౫ (ఉ 7-14ల
38-48 కు) దిన౩౦-౪౨ [illegible] ౨-౫౨ మధ్యః ౧౮-౦ [illegible] ౩-౫ (సవ 11-7 ల 3-12కు) పూ భా
౪౩-౧౯ శని వక్రత్యాగః౦-౯ వక్రత్యాగే [illegible] శనిః ౩-౮-౫౪ [illegible] శివ
౧౪ శ కర్దమ క్రీ భు౨-౪౩చ౧౧ [సర్వదేవపూజా మహా [illegible] భు ౨-౫౧ [illegible]
౫ | 5 | శు | ౧౫ శ ౩౭-౩౫(రా8-59) హస్త ౪౪-౩ (రా 11-34) ధ్రువ౨౧-౩౫ విష్టి౦-౩౫ [illegible] ౩-౫౯ (సవ 8-1ల
9-37కు)దిన౩౦-౪౫ శత౩ శుక్రః౨౦-౯ [illegible] అమావాస్యా [illegible] దమనక
౬ | 6 | | బ ౧ ఆ ౩౬-౫౩ (రా 8-41) చిత్ర ౪౫-౧౦ (గ 12-0) వ్యా ౧౭-౫౮ [illegible] ౭-౧౩ దివి ౪-౨౫ త్యా ౪-౪(శవ
7-42 ల 9-20కు) రావి౨౮-౫౯ త్యా౪-౧౦(తెవ 5-50కు) దిన౩౦-౪౭ [illegible] గ కాలః భు౨-౫౯
౭ | 7 | ర శు | ౨ సో ౩౭-౩౮ (రా8-59) స్వాతి ౭-౪౪ (గ 1-1) హర్ష ౧౫-౨౭ తై ౭-౧౫ [illegible] ౩-౫౬ (తె 7-27కు)
దిన ౩౦-౪౯ శే ౩ రక్తః ౪-౪౫ ఉ భా ౧ కుజః౨౧-౬ భు ౩-౬ [illegible]
౮ | 8 | బు శు | ౩ మం ౪౦-౬(గ 9-57) విశాఖ౫౧-౫౬(గా 2-41) వజ్ర ౧౪-౧౨ [illegible] త్యా ౪-౧౭ (ఉవ 7-0ల8-48
కు) దిన౩౦-౫౨ పూ భా ౩బుధః ౧-౪౩ [illegible] క్రాం౧౫ [illegible] ప్రదోష [illegible] భు౩-౧౪చం ౧౫
౯ | 9 | | ౪ బు ౪౪-౪(గ 11-32) అనూ౫౭-౩౪(తె 4-56) సిద్ధి౧౪-౧౩ [illegible] త్యా ౪-౨౭ (ఉవ 7-8ల848కు)
దిన౩౦-౫౪ [illegible] [illegible] భు౩-౨౨చం౧౭ [శతే మత్స్యజయ [illegible] భు౩-౩౦ చం౧౭
౧౦ | 10 | ర బు గు శు | ౫ గు ౪౯-౧౯(రా1-37) జ్యేష్ఠ౦-౦(24-0) వ్యతీ౧౫-౧౭ [illegible] త్యా ౪-౨౭ (సవ11-9 ల 12 56కు)
దిన౩౦-౫౬ [illegible] పూ భా [illegible] భు౩-౨౨ [illegible]

౧౧	11	శు	౬ శు ౫౫-౨౫ (ర 4-3) జ్యే ౪-౨౪ (ప 8-39) పరి ౧౬-౧౩ గ ౨౨-౨౨ దివి ౨౬-౫౫ త్యా ౪-౩౦ (సావ 4-39 ల 6-27 కు) దిన ౩౦-౫౮ ఉభా ౨ కుజః ౩౬-౨౬ శవే ౫ ప భు ౩-౩౮ చం ౧౮
౧౨	12		౭ శ ౬౦-౦ (24-0) మూ ౧౧-౫౬ (ప 10-38) పరి ౧౯-౩౮ విష్టి ౨౮-౩౮ కివి ౬-౨౬ త్యా ౪-౩౦ (ఉవ 8-50ల10-38కు) రావి ౬-౫౮ త్యా ౪-౩౧ (రావ 9-28ల11-16కు) దిన ౩౧-౧ భు ౩-౪౬ చం ౧౯
౧౩	13	ర బు శు	౭ ఆ ౧-౫౨ (ఉ 6-36) పూషా ౧౯-౩౪ (ప1-41) శివ ౨౨-౬ బవ ౧-౫౨ రావి ౧౦-౫౪ త్యా ౪-౨౯ (రావ10-38ల 12-25కు) దిన ౩౧-౩ అశ్వి ౧ మేషే ఉచ్చైర్కః ౫౨-౨౮ (రా 2-50) ఉభా ౧ బుధః ౩౨-౬ పూభా ౨ శుక్రః ౪౫-౬ శైవనక్తం ఉభయానధ్యాయః ప్రవేశాత్పర దినే మేషసంక్రమణపుణ్యకాలః భు ౩-౫౪ భు ౪-౧ చ ౨౦
౧౪	14		౮ సో ౬-౫౬ (ప9-1) ఉషా ౨౬-౪౪ (సా 4-33) సి ౨౪-౧౩ కౌ ౬-౫౬ రావి ౬-౪౦ త్యా ౪-౨౫ (రావ8-57ల10-43కు) దిన ౩౧-౬ అభిజిద్రావేం ఉ ౩ ౨ ప భుం-౧ బ ౨౧ [దిన ౩౧-౮ ఉభా ౩ కుజః ౫౫-౪౬ భుం-౧౦ చ ౨౨
౧౫	15	శు	౯ మం ౧౩-౫ (ప11-4) శ్ర ౩౨-౫౫ (సా 7-0) సాధ్య ౨౫-౨౮ గ ౧౩-౫ రావి ౧౨-౩౩ త్యా ౪-౧౮ (రావ11-18ల1-2కు)
౧౬	16	బు శు	౧౦ బు ౧౬-౪౮ (ప12-32) ధని ౩౬-౩౧ (రా 8-49) శుభ ౨౫-౩౩ భద్ర ౧౬-౪౮ రావి ౨౫-౧౩ త్యా ౪-౧౨ (తెవ 4-22ల) దిన ౩౧-౧౦ ఉభా ౨ బుధః ౦-౪౨ పూభా ౩ శుక్రః ౩౨-౫౬ భు ౦-౧౮ చ ౨౩
౧౭	1947 చిత్తిరై 17	ర పా	౧౧ గు ౧౮-౪౪ (ప 1-18) శ ౪౦-౨౬ (రా 9-58) శుక్ల ౨౪-౧౬ బా ౧౮-౪౪ శేషః ౦-౩౫ (శేవ 6-28కు) రావి ౨౫-౩౩ త్యా ౪-౫ (తెవ 4-30ల) దిన ౩౧-౧౨ అశ్విన్యర్కః ౧౬-౫౮ వై ప్ర ౪౫-౧౨ మధ్యః ౫౦-౫౫ అంతః ౫౬-౩౬ (రా11-53 ల 5-26కు) తిథి ౧౨శీ గురు ౧౧శీ సర్వత్ర ౧౧శీ భుం-౨౬ చం ౨౪
౧౮	18	బు	౧౨ శు ౧౮-౫౨ (ప 1-21) పూభా ౪౧-౩౬ (రా 10-26) బ్ర ౨౧-౩౯ తై ౧౮-౫౨ శేషః ౦-౫౦ (శేవ6-8కు) దిన ౩౧-౧౫ ఉభా ౩ బుధః ౨౧-౧౦ శుక్రాం ౪౧ ఉ తిథి ౧౩ శీ భుం-౩౫ చం ౨౫
౧౯	19	శు	౧౩ శ ౧౬-౨౧ (ప 12-43) ఉభా ౪౧-౧౨ (రా 10-16) ఐం ౧౬-౪౦ వణి ౧౬-౨౧ దివి ౫-౨౬ త్యా ౩-౫౮ (ఉవ 7-57 ల 9-33కు) దిన ౩౧-౧౬ పూభా ౪ మీనే ఉచ్చశుక్రః ౨౦-౩౩ శుక్రాం ౪౨ ప శని ౧౩ శీ శైవనక్తం మాసశివరాత్రిః వరాహజయన్తీ అనధ్యాయః భు ౦-౪౩ చం ౨౬
౨౦	20	ర శు బు	౧౪ ఆ ౧౪-౨౦ (ప 11-30 శే) ౩౯-౨౪ (రా9-32) వై ౧౨-౩౨ శకు ౧౪-౨౦ దివి ౧౦-౧౮ త్యా ౩-౫౩ (పవ 9-53 ల 11-26 కు) దిన ౩౧-౧౯ అశ్వి ౩ ర్కః ౪౧-౪౯ వృషభాయనం ౫౫-౪౯ (తె 4-6) ఉభా ౪ కుజః ౧౪-౩ ఉభా ౪ బుధః ౩౪-౪౪ శుక్రాం ౩౯ ఉ సర్వేషామమా అన్వాధానం శివసన్నిధిస్నానం కూర్మకల్పః ప్రవేశాత్పరదినేహరి పదపుణ్యకాలః సౌరగ్రీష్మర్తుప్రారంభః భుం-౫౨ చ ౨౭
౨౧	21		౩౦ సో ● ౧౦-౧ (ప 9-46) అశ్వి ౩౬-౨౮ (రా 8-21) విష్కు ౬-౨౧ ప్రీ ౫౩ ౦ నాగ ౧౦-౧ దివి ౨౬-౫౭ తాం ౩-౪౪ (సావ 4-33 ల 6 4కు) రావి ౨౭-౩౭ త్యా ౩-౪౫ (తెవ 5-21 ల) దిన ౩౧-౨౧ రక్రాం ౩౭ ప కేవే పంచ ౩౬ ఉ పిండపితృయజ్ఞః యోగకాలః సోమవత్యమా భు ౧-౦ చ ౨౮

పూర్వపద్ధత్యా సర్వజిత్సం॥ చైత్ర శుక్లపక్షః

౧౦	23	సు ౧ ఆ ౩౯-౩౪ ఉభా ౧౯-౬ సంవత్సరాది
౧౧	24	౨ సో ౩౭-౧౩ రేవ ౧౮-౫౪ వేదవ్యాసతీ పు.
౧౨	1947 మార్చి 25	౩ మం ౩౩-౫౬ అశ్వి ౧౭-౩౯ దినం ౩౦-౬
౧౩	26	౪ బు ౨౯-౪౦ భర ౧౫-౨౬ దిన ౩౦-౯
౧౪	27	౫ గు ౨౪-౪౭ కృ ౧౨-౨౯ తిథి పంచమి
౧౫	28	౬ శు ౧౯-౧౩ రోహిం ౮-౫౪ దిన ౩౦-౧౪ తిథిద్వయం
౧౬	29	౭ శ ౧౩-౨౩ మృగ ౪-౫౮ దిన ౩౦-౧౬
౧౭	30	౮ ఆ ౭-౨౨ ఆర్ద్ర ౦-౪౮ పున ౫౫-౪౭ స్మార్తమాధ్వశ్రీరామ నవమి
౧౮	31	౯ సో ౧-౨౪ పుష్య ౫౪-౬ పుష్య ౫౨-౩౯ శ్రీవైష్ణవ శ్రీరామనవమి శల్వపిళ్లై తి నకపీంద్రతీ. పు.
౧౯	1947 ఏప్రిల్ 1	౧౧ మం ౫౦-౧౫ ఆశ్లేష ౪౯-౧౩ స్మార్త ౧౧ శీ
౨౦	2	౧౨ బు ౪౫-౩౬ మఘ ౪౬-౨౧ శ్రీవైష్ణవమాధ్వ ౧౧శీ
౨౧	3	౧౩ గు ౪౧-౫౧ పూఫ ౪౪-౨౪ సత్యప్రియతీ. పు.
౨౨	4	౧౪ శు ౩౮-౫౬ ఉఫ ౪౩-౧౮ రంగనాచ్చియార్ నంజీయర్ తి.న. [రాయణప్పెరుమాళ్ తి.న.
౨౩	5	౧౫ శ ౩౬-౧౬ హ ౪౩-౨౫ అన్వాధానం. తిరునా

పంగుణి

పూర్వపద్ధత్యా సర్వజిత్సం. చైత్ర కృష్ణపక్షః

౨౪	6	బ ౧ ఆ ౩౬-౪౩ చిత్త ౪౪-౩౬ యోగకాలః
౨౫	7	౨ సో ౩౬-౩౧ స్వాతి ౬-౧౦ దిన ౩౦-౩౮
౨౬	8	౩ మం ౩౯-౨౮ విశా ౫౦-౪౮ వాగీశతీ. పు.
౨౭	9	౪ బు ౪౨-౩౫ అనూ ౫౫-౩౨ దిన ౩౦-౪౩
౨౮	10	౫ గు ౪౬-౫౩ జ్యే ౬౦-౦ దిన ౩౦-౪౫
౨౯	11	౬ శు ౫౧-౪౧ జ్యే ౧-౩౩ దిన ౩౦-౪౭
౩౦	1947 ఏప్రిల్ 12	౭ శ ౫౬-౫౯ మూ ౭-౫౩ దిన ౩౦-౫౦
౩౧	13	౮ ఆ ౬౦-౦ పూషా ౧౪-౨౭ మేషేర్కః ౪౮-౨౩
౧	14	౮ సో ౨-౮ ఉషా ౨౦-౫౦ దిన ౩౦-౫౫
౨	15	౯ మం ౬-౪౨ శ్రవ ౨౬-౩౮ దిన ౩౦-౫౭
౩	16	౧౦ బు ౧౦-౨౭ ధ ౩౧-౩౦ దిన ౩౦-౫౯ [విజయతీ. పు.
౪	17	౧౧ గు ౧౩-౫ శత ౩౫-౧౮ మత్రయ ౧౧ శీ సత్య
౫	18	౧౨ శు ౧౪-౨౮ పూభా ౩౭-౪౭ దిన ౩౧-౪
౬	19	౧౩ శ ౧౪-౩౬ ఉభా ౩౯-౧౦ దిన ౩౧-౬ [పెరు. తి.న.
౭	20	౧౪ ఆ ౧౩-౨౪ రేవ ౩౯-౭ సర్వత్రామా అన్వా॥ పెరియ
౮	21	౩౦ సో ౧౧-౫ అశ్వి ౩౮-౯ పిండపితృయజ్ఞః యోగకాలః వడుహనంబి తి. న.

చిత్తిరై

ఈ నెలలోని వారదుర్ముహూర్తములు:— ఆది దు ౨౬-౧౨ త్యా ౨-౧ సోమ దు ౧౬-౮ పుదు ౨౨-౧౧ త్యా ౨-౧ మంగ దు ౬-౪ త్యా ౨-౧ రాదు ౧౧-౫౩ త్యా ౧-౫౯ బుధ ౧౪-౧౦ గురు దు ౧౦-౮ పుదు ౨౨-౧౬ త్యా ౨-౨ శు ౬-౫ పుదు ౧౬-౧౪ త్యా ౨-శని దు ౦-౧ త్యా ౪-౪

౨౨ 22 బు శు శు ౧ మం ౪-౪౬(ఉ7-39) విశాఖ౪౫-౩(5-16) ౧౦-౨-౮ (సా6-50) ఈను.౫౧-౪౦ ౪౬ శేషః౨-౪౩ (శేష6-50కు) ౩౧-౨౩ తిథి ... భాగస్థ ... వ్యాఖ్యానః ప్రసన్నని భు౧-౯

౨౩ 23 ౩ బు ౫౨-౨౪(రా2-42) అనూ౫-౪౪ (సా5-6) సౌర౩-౫౦ ... త్యాజ్యం౩-౪౩ (ఉద5-57 7-26కు) దిన౩౧-౨౫ ... గౌరీపూజా లక్ష్మీనారాయణపూజా ... బలరామజయ నీ త్రిలోచనయాత్రా సింహాచలే చందనోత్సవః భు ౧-౧౭ చం ౧ జమాని సాని

౨౪ 24 ర శు / బు శు ౪ శు ౪౫-౫౭(రా 12-7) జ్యే౨౩-౫౪ (ప3-18) ... త్యాజ్యం౩-౪౨ (ఉద7-54 ల 9-22కు) ... త్యాజ్యం-౩-౪౨(రాః8-28 9-58కు) దిన౩౧-౨౮ ... శేషః బుధః ... భు౧-౨౬ చం ౨

౨౫ 25 ౫ శు ౩౯-౩౪(రా 9-31) మూల౧౯-౨౫ (ప 1-29) ... త్యాజ్యం౩-౪౩ (రాః9-17ల 10-47కు) దిన౩౧-౩౦ భు౧-౩౪ చం ౩

౨౬ 26 బు ౬ శ ౩౩-౩౨(7-8) పూర్వాషా౧౫-౧౧(ప11-47) ... మి మే మీ ౧౧-౪౨ త్యాజ్యం౩-౪౪(రాః11-0 12-30కు) దిన౩౧-౩౨ ... భు౧-౪౩ చం ౪

1947 సెప్టెంబరు

౨౭ 27 ర శు ౭ ఆ ౨౭-౫౧(సా4-50) పూ౧౧-౧౭(ప10-13) ... త్యాజ్యం౩-౪౬(సాః5-46 7-16కు) దిన౩౧-౩౪ ... శుభా౩ ... కంకోత్పత్తిః పుష్యార్క ... శుభ ... భు౧-౫౧ చం ౫

౨౮ 28 శు బు ౮ సో ౨౨-౪౫(ప2-47) పుష్య౭-౫౩ (ప8-50) ... త్యాజ్యం౩-౪౯(రాః9-5 10-36కు) దిన౩౧-౩౬ ... తిథిద్వయ అపరాహ్ణా పూజా ... భు౨-౦ చం ౬

౨౯ 29 పా ౯ మం ౧౮-౨౫(ప1-3) ఆశ్లేష౫-౧౪(ప7-47) ... త్యాజ్యం౩-౫౨(7-23 8-56కు) దిన౩౧-౩౮ ... తిథిదశమీ రామానుజ శ్రీరామజయ నీ భు ౨-౮ చం ౭

౩౦ 30 ర పా / బు శు ౧౦ బు ౧౪-౪౮(ప11-35) మఖ౩-౧౮(ఉ6-59) ... త్యాజ్యం౩-౫౬ (సాః2-51 4-25 కు) దిన౩౧-౪౦ ... మేషే ... ౩౩-౧౧ శుభా ... భు౨-౧౭ చం ౮

౧ 1 ౧౧ గు ౧౨-౭(ప10-31) పూఫ౨-౧౪ (6-34) ... త్యాజ్యం-౧(సాః1-45 3-21కు) దిన౩౧-౪౨ ... భు౨-౨౫

౨ 2 బు ౧౨ శు ౧౦-౨౭(ప9-50) ఉఫ౨-౧౦(6-31) హర్ష ... త్యాజ్యం-౩(సాః3-2 4-39కు) దిన౩౧-౪౪ ... భు౨-౩౪ చం ౧౦

౩ 3 శు బు / శు ౧౩ శ ౯-౪౪(ప9-33) హస్త౩-౭ (ఉ6-52) ... త్యాజ్యం (సాః3-8 4-47కు) దిన౩౧-౪౬ శేష౩ ... సింహా

౪ 4 ర బు ౧౪ ఆ ౧౦-౧౧(ప9-42) చిత్త౫-౭(ఉ7-39) ... త్యాజ్యం-౧౫ (సాః1-33ల3-14 కు) దిన౩౧-౪౮ ... ప్రవేశః భు౨-౫౧

1947 మే నెల

౫ 5 బు ౧౫ సో ౧౧-౫౭(ప10-23) స్వాతి-౧౫ (ప8-56) ... త్యాజ్యం-౧౭ (సాః2-56 ల 4-39కు) దిన౩౧-౫౦ ... సంవత్సర వ్రతం భు ౨-౫౯ చం ౧౩

౬ 6 శు బ౧ మం ౧౪-౪౩(ప11-30) విశా౨-౩౫ (ప10-39) ... త్యాజ్యం-౨౨ (పద3-1-ల 4-46కు) దిన౩౧-౫౨ ... భు ౩-౮

౭ 7 ర శు / బు ౨ బు ౧౮-౪౦(ప1-8) అనూ౧౮-౭(ప12-52) ... త్యాజ్యం-౨౬ (రాః7-5 8-51కు) దిన ౩౧-౫౪ ... అపరాహ్ణః ... భు ౩-౧౬ చం ౧౫

౮ 8 శు ౩ గు ౨౩-౫౫(ఉ8-10) జ్యే ౨౪-౩౭ (ప8-25) ... త్యాజ్యం-౨౯(రాః12-25ల 2-13కు) దిన౩౧-౫౬ ... భు౩-౨౫ చం ౧౬

౯ 9 బు శ ౪ శు ౨౯-౪౭(సా5-31) మూ౩౧-౫౩(సా6-21) సిద్ధ౩౯-౫౬ ... త్యాజ్యం-౨౯(4-33ల6-21కు) రా౨౬-౫౯ త్యాజ్యం-౩౧ (తెః5-11ల) దిన ౩౧-౫౮ ... బుధః ... తిథి ౪ వృద్ధి భు ౩-౩౩ చం ౧౭

౧౦		10	బు	౫ శ ౩౬-౭ (ర 8-2) పూ.షా ౩౯-౩౮ (౦ 9-25) వాధ్య ౪౨-౨౯ కౌ౨-౫౭ శేషః ౩-౨౭ (శే 6-58కు) దిన౩౧-౫౯ భ ౩ బుధః ౪౪-౪౬ ౩-౪౨ చ ౧౭
౧౧		11	ర కు / గు కు	౬ ఆ ౪౨-౧౩ (ర 10-28) ఉ.షా ౪౭-౦ (గ 12-23) శుభ ౪౪-౫౦ గర ౯-౧౦ దివి ౨-౩ త్యా ౪-౩౦ (ఉద 6-24ల 8-13కు) గావి ౨౬-౭ త్యా ౩-౨౭ (తెద 4-51ల) దిన ౩౨-౧ కృత్తి ౧౭-౧౭ అశ్విని మేషేస్వ క్షేత్రే ౫౯-౫౩ విశా౩ శుక్ర యాంవక్రీగురుః ౯-౭ శేవర సు క్ర ౩౫-౪౦ వేస ప్తమి ఉజ్ఞ అభిజి ౩౦ ఉపవాస వృద్ధి రుశిలా కృష్ణాకగ్ని శ్రీ ఉభయ ప్రదోషః భ ౩-౫౦ ౯ [భుర ౪ బుధః ౯-౪౦ వేస ప్త ౫౪ ప భ ౩-౫౯
౧౨		12	బు	౭ సో ౪౭-౪౭ (౦ 12-41) శ్ర ౫౩-౫౩ (ర 3-8) శుక ౪౬-౪౭ విష్టిః ౧౫-౦ శేషః ౨-౩౭ (శే 6-38కు) దిన ౩౨-౩
౧౩		13	పా రా / బు	౮ మం ౫౨-౪ (ర 2-24) శని ౫౯-౯ (తె 7-22) బర ౭-౪౬ బా ౧౯-౫౬ దివి ౪-౪౯ త్యా ౪-౨౨ (పద 7-29 9-14 కు) దిన ౩౨-౫ వైప్రతి ౨౬-౧౭ మధ్యః ౩౪-౪ అంతః ౪౧-౪౪ (ప 4-5లం 10-16) కృత్తి బుధః ౫౨-౨౬ కృష్ణ రాహుః అనూరాకేతుః ౪౪-౭ శైవనక్త భ ౪-౭ చం ౨౧
౧౪	౧౩౫౬ ఫసలీ ఆర్డిబెహిస్త్ మాసము	14	ర కు	౯ బు ౫౪-౪౪ (ర 3-29) శత ౬౦-౦ (౨౪-౦) ఐంద్ర ౭-౩ తైతి ౨-౪౪ దివి ౧౭-౪ త్యా ౪-౧౬ (ప 1-3ల 2-43 కు) దిన ౩౨-౬ కృత్తి అగ్ని షేశ్ర స్థోర్క ౪౫-౩౨ (11-47) అశ్విని మేషే సమస్థి ౨౧-౯ చండీ దేవీపూజా మధ్యాహ్న త్పరం వృషభ సంక్రమణ పుణ్యకాలః ద్వాపరయుగాంతః భు ౪-౧౬ ౪-౨౨ చ ౨౨
౧౫		15	బు	౧౦ గు ౫౫-౩౭ (3-49) శ ౩-౩౨ (6-59) వై ౪౫-౫౫ వణి ౨౫-౧౦ దివి ౨౦-౭ త్యా ౪-౯ (ప 1-36 3-16కు) దిన ౩౨-౭ కృత్తి వృషభే మిత్ర సో బుధః ౨౩-౫౩ భు ౦-౨ చం ౨౩
౧౬		16	బు కు	౧౧ శు ౫౪-౨౯ (3-21) పూ.భా ౫-౪౬ (7-51) విష్క ౪౨-౪౩ బవ ౨౫-౩ దివి ౨౯-౫౪ త్యా ౪-౧ (పా 5-31ల 7-7కు) దిన ౩౨-౧౦ శ్వి అశ్వ ౨౪-౨౯ కృత్తి బుధః ౫౫-౩౯ సర్వత్ర ౧౧శీ భు ౦-౧౨ చ ౨౪
౧౭		17	కు	౧౨ శ ౫౧-౩౫ (2-11) ఉ.భా ౬-౬ (ప 8-0) ప్రీతి ౩౭-౨౮ కౌ ౨౩-౨౭ వి ౩-౧౨ త్యా ౩-౫౪ (పా 7-43 9-17కు) దిన ౩౨-౧౧ అగస్త్య స్తమయః ౫౦-౪౦ అశ్వి ౨ శు ౭-౭ ప్రదోషః భు ౦-౨౨ చ ౨౫
౧౮		18	బు	౧౩ ఆ ౪౭-౪ (ర 12-23) రే ౪-౪౦ (7-25) ఆయు ౩౨-౪ ౧౯-౧౯ రావి ౨౦-౦ త్యా ౩-౪౭ (రా 2-26ల 3-57కు) దిన ౩౨-౧౩ కృత్తి ౩ ౧౩-౫ బుధః ౨౬-౪౧ శుక్రాం ౪ ఉజ్ఞ భు ౦-౩౧ చ ౨౬
౧౯		19	బు కు	౧౪ సో ౪౧-౭ (9-59) అశ్వి ౧-౪౩ (6-13) భ ౫౫-౩౯ (ర 4-29) సౌ ౨౪-౫౧ వి ౧౪-౫ దివి ౩-౫౯ త్యా ౩-౪౩ (స 3-8ల 4-37కు) దిన ౩౨-౧౪ రోహిణి బుధః ౫౭-౧౪ శ్వి ౩ శుక్రః ౫౨-౬ క్రాం రాక్రాం ౫౭ ఉజ్ఞ శుక్రాం ౨ ప క్షేవేసంచ ౧ ఉజ్ఞ ౫౭ ప వాజసనేయ వృషా శైవనక్తం మాస శివరాత్రిః భు ౦-౪౧ చ ౨౭
౨౦		20	కు	౩౦ మం ● ౩౪-౧ (సా 7-8) కృత్తి ౫౨-౨ (2-21) శో ౧౬-౩౭ చతు ౭-౩౪ దివి ౨౪-౪౨ త్యా ౩-౩౯ (స 3-25ల 4-53కు) న ౩౨-౧౬ శ్వి ౩ శుక్ర ౫౦-౨౩ క్రాం రాక్రాం ౫౨ ప అన్వాధానం పింపితృ యజ్ఞః భు ౦-౫౧ చ ౨౮

పూర్వపక్షతా సర్వజి త్సం॥ వైశాఖ శుక్లపక్షః				పూర్వపక్షతా సర్వజి త్సం॥ వైశాఖ కృష్ణపక్షః		
౯		22	కు ౧ మం ౭-౪౫ భర ౩౬-౪ దిన ౩౧-౩	౨౪		6	బ ౧ మం ౧౨-౭ వశా ౧౦-౦ దిన ౩౧-౪౩
౧౦		23	౨ బు ౩-౨౭ వీపా ౫౫-౧౧ కృ ౩౩-౧౫ ఉద్యోగ ఈర్ తి॥ స॥ వి స్వరాజతీ పు.	౨౪		7	౨ బు ౧౫-౧౬ అనూ ౧౪-౩౭ దిన ౩౧-౪౫
౧౧		24	౪ గు ౫౨-౫౫ రో ౨౯-౪౭ దిన ౩౧-౧౭ నాగ౪ర్థి	౨౫		8	౩ గు ౧౯-౧౬ జ్యే ౨౦-౧౧ తిథిచతుర్థి
౧౨		25	౫ శు ౪౭-౧౧ మృ ౨౫-౫౬ దిన ౩౧-౨౦ శ్రీశం రజయంతీ	౨౬		9	౪ శు ౨౪-౩ మూ ౨౬-౨౫ న ౩౧-౪౯ శూన్యతిథిః
౧౩		26	౬ శ ౪౦-౫౧ ఆర్ద్ర ౨౧-౪౭ ఉడయవర్ తి॥ స॥ రామచంద్రతీ॥ పు॥	౨౭		10	౫ శ ౨౯-౧౧ పూ.షా ౩౩-౦ న ౩౧-౫౧
౧౪	తిర్ మాసము	27	౭ ఆ ౩౪-౪౬ పు ౧౭-౩౭ ముదలియాండాన్ తి॥ స॥	౨౮		11	౬ ఆ ౩౪-౧౪ ఉ.షా ౩౯-౨౯ దిన ౩౧-౫౩
౧౫		28	౮ సో ౨౯-౦ పుష్య ౧౩-౪౦ దిన ౩౧-౨౬	౨౯		12	౭ సో ౩౮-౪౭ శ్ర ౪౫-౨౯ దిన ౩౧-౫౫
౧౬		29	౯ మం ౨౩-౪౦ ఆశ్లే ౧౦-౭ తిథిద్వయం శ్రీవైష్ణవ శ్రీరామజయంతీ	౩౦		13	౮ మం ౪౨-౨౮ ధని ౫౦-౩౭ న ౩౧-౫౬
౧౭		30	౧౦ బు ౧౮-౫౯ మఘ ౭-౬౯ ఏకాదశీ	౧		14	౯ బు ౪౫-౧౧ శత ౫౪-౪౫ వృషే ౪౪-౯
౧౮		1	౧౧ గు ౧౫-౩ పూ.ఫ ౪-౫౫ మత్త్రయ ౧౧శీ	౨		15	౧౦ గు ౪౬-౯ పూ.భా ౫౭-౩౨ ౩౨-౦
౧౯		2	౧౨ శు ౧౨-౪ ఉ.ఫ ౩-౩౪ వప్పిగమాళ్ళు తి॥ స॥	౩		16	౧౧ శు ౪౬-౩౯ ఉ.భా ౫౯-౧౫ మత్త్రయ ౧౧శీ
౨౦		3	౧౩ శ ౧౦-౧౫ హస్త ౩-౨౨ సార్వత్రిక నృసింహజయంతీ మధురకవియాళ్వార్ తి॥ స॥	౪	మే నెల 1947 సం.	17	౧౨ శ ౪౫-౨౦ రేవ ౫౯-౨౭ హరివాసరః ౩-౨౪
౨౧		4	౧౪ ఆ ౯-౩౫ చిత్ర ౪-౧౯ అన్వాధా ౦	౫		18	౧౩ ఆ ౪౩-౧ అశ్వ ౫౮-౪౩ ౩౨-౫ [మా
౨౨	జూను నెల 1947 సం.	5	౧౫ సో ౧౦-౧౪ స్వా ౬-౩౩ గాంగకాలః	౬		19	౧౪ సో ౩౯-౩౩ భర ౫౬-౫౧ న ౩౨-౬ వాజసనేయ
				౭		20	౩౦ మం ౩౫-౯ కృ ౫౪-౬ అన్వాధానం పిండపితృయజ్ఞః

ఈ నెల వారదుగ్ధ హారములు:— ఆది ౨౭-౩౪ త్యా ౨-౭ సోమ దు ౧౬-౫౯ పు దు ౨౩-౨౧ మంగళ గు ౬-౨౨ త్యా ౨-౭ రా దు ౧౧-౧౫ త్యా ౧-౫౩ బు ౧౪-౫౩ గురు ౧౦-౧౯ పు దు ౨౩-౨౫ శుక్ర దు ౬-౨౪ పు దు ౧౭-౩ త్యా ౨-౭ శని దు ౦-౧ త్యా ౪-౧౫

౨౧		21	ర బు	సౌ ౧ బు ౨౬-౨౦(ప4-4) రో౪౬-౧౧(రా12-0) తి ౭-౪౭ సుక౫౦-౪౫బ౨౬-౨౦ వి౨౮-౮ త్యా ౩-౩౭(పవ 4-48ల6-15కు) రావి౨౬-౯ త్యా౩-౩౬ (తెవ4-59ల) దిన ౩౨-౧౭కృ౪ర్క౪౦-౫౮ మిథునాయనం ౫౫-౬(ర 3-34) రోహిణ్యబుధః౩౧-౩ అపరాహ్ణాన్తః ౨౫-౫౦ ప్రతిపత్తిథిః యోగకాలః చంద్రదర్శనం ప్రశే శాత్పరదినేప శీతిపుణ్యకాలః భు౧-౦ న౨౯ [రమ్భావ్రతం భు౧-౧౦ న ౧ రజ్జ
౨౨		22	శు	౨ గు ౧౮-౧౫(ప12-51)మృ౪౦-౫(రా9-34) ధృ౪౯-౯కౌ౧౮-౧౫ శేషః ౨-౨౨(తేః6-29కు)గావి ౨౬-౩౯ త్యా౩-౩౬ (తెః5-7ల) దిన౩౨-౧౯ అశ్విరస్కః౩౮-౫౩ అపరాహ్ణాన్తః ౧౯-౨౩ తిథిద్వయం సోపపదం
౨౩		23	బు	౩ శు ౧౦-౯(ప9-35) ఆర్ద్రా౩౪-౨ (సా7-8) శూ౩౯-౫౭గర౧౦-౯ శేషః ౨-౩౪(తే.6-33కు) ది ౩౨-౨౦ రోహి౩బుధః౫-౦ ఉమాపూజా భు౧-౧౯ చ ౨ [౪౦-౨౭శక్రాం౨౮నే భు౧-౨౯చం ౩
౨౪	1947 సం॥ జూన్	24	బు	౪ శ ౨-౧౬(ఉ6-25) ఏప్యా౫౨-౫౧ (రా3-33)పునర్వ౮-౩౦(సా4-55 గం ౩౧-౦భ౨-౧౬ని౧-౧౬త్యా౩-౩౮(ఉః6-1ల7-29కు) గావి౧౪-౩౩ త్యా౩-౪౧ (రాః12-17ల1-42కు) దిన ౩౨-౨౨రోహిణ్యబుధః
౨౫		25	ర పా శు శు	౬ ఆ ౪౮-౪౫(రా1-1)పుష్య౨౩-౪౫(ప3-1) వృ౨౨-౪౯ కౌ ౨౧-౪౬రావి ౨౧-౨౦ త్యా౩-౪౫(రావ3-0ల4-30కు) దిన ౩౨-౨౩రోహిణ్య౪౯-౪౪ ప్ర ౪౧-౪౮ మధ్యః౪౯-౪౯ ఆ తః౫౭-౩౯(10-14 4-35కు) అశ్విరకుజః౧౭-౨౪భరగస్కః ౨౪-౩౭శక్రాం ౨౪ పకే వేస ష్ట ౨౩ ఉ వింధ్యవాసినీ పూజా పుష్యార్కయోగః ప్రదోషాభావః భు౧-౩౯చర
౨౬		26	బు	౭ సో ౪౩-౩౨(10-56)ఆశ్లే ౧౯-౫౭ (ప1-26) ధ్రువ౧౫-౨౭గర౧౬-౮ రావి౧౬-౧౫ త్యా౩-౫౦(రాః12-59 2-31కుదిన ౩౨-౨౪మృగబుధః ౧౮-౧౩ కేపే సప౨౦పభు౧-౪౮ చ ౫
౨౭		27	బు	౮ మం ౩౯-౩౪(రా9-21)మఘ౧౭-౨౧(పవ12-27) వ్యా౯-౧ ష్టి౧౧-౩౩ రావి ౪-౩౨ త్యా౩-౫౫(పవ8-18ల9-52కు) ది ౩౨-౨౫మృగబుధః౫౮-౪౭ శు వే౧౭ ఉ సుక్లా దేవీ పూజా బ్రహ్మణీ పూజా భు౧-౫౮ చం౬
౨౮		28	ర బు శు	౯ బు ౩౭-౪(రా8-21) పూఫ౧౬-౯(ప11-59) హర్ష ౩-౪౧ వజ్ర౫౫-౫౧బా౮-౧౯ గావి౧-౪౬ త్యా౪-౧(పావ7-11ల8-48కు) దిన౩౨-౨౭రోహి౨గ్కః౩౭-౨౫ పశ్చాదుదితో బుధః ౧-౧౬ భగ ౧౦-౨౧కు పే ౧౭ప కర్తరీత్యాగః భు-౨-౭ చం౭ [రామేశ్వరప్రతిష్ఠా భు.౨-౧౭ చ ౮
౨౯		29	శు బు	౧౦ గు ౩౫-౫౪(సా7-53) ఉఫ౧౬-౨౧ (ప12-3)సిద్ధి౫౬-౨౮ తై౬-౨౯రావి౫-౨౫ త్యా౪-౬ (గాః8-40ల10-18కు) దిన౩౨-౨౮భర౧కుజః ౪౫-౩౭ మృగ౩మిథునే స్వక్షేత్రేబుధః ౪౩-౮ దశ. సహాగ౧౦మిహా సేతుబ ధన
౩౦		30	శు	౧౧ శు ౩౬-౭(సా7-57)హస్త౧౭-౫౩(ప12-39)వ్య ౫౪-౩౨గరా౬-౧౧రావి౬-౨౧ త్యా౪-౧౧ (రాః9-2ల10-43కు) దిన౩౨-౨౯భ ౩స్కః౫౫-౫౪ శ స్త్ర౧౧శీ నిర్జల౧౧శీ భు౨-౨౭ చ ౯
౩౧		31	బు	౧౨ శ ౩౭-౩౮(8-33) చిత్ర౨౦-౪౩(ప-47)పరి౫౩-౩౧బ౬-౫౨రావి౩-౯ త్యా౪-౧౬ (రాః7-46ల9-28కు) దిన౩౨-౩౦మృగబు, ః ౩౨-౧౩ రామలక్ష్మణ౧౨శీ భు౨-౩౬ చం ౧౦
౧		1	ర	౧౩ ఆ ౪౦-౧౪(రా9-36) స్వా౨౪-౪౦ (ప3-22) శివ౫౩-౨౧కౌ౮-౫౬ రావి౭-౧౯ త్యా౪-౨౦ (గావ9-27ల 11-11 కు) దిన౩౨-౩౧రోహి౩కః౬-౦ రావే స చ ౨౪ శు భు౨-౪౬ చం ౧౧
౨	1947 సం॥ జూన్	2	బు శు	౧౪ సో ౪౩-౫౬(రా11-4) విశా౨౯-౪౨ (సా5-23) శివ౫౪-౨౧౨-౫గావి ౮-౯ త్యా౪-౨౪ (గావ9-47ల11-32కు)దిన౩౨-౩౨ ఆర్ద్రా౧బు ః౨౮-౨౭ భగ ౪స్కః౪౧-౩౦కు వే పంచక్రాం ౨౯ పంచ౩౦ ప రామానుజనృసింహజయన్తీ భు౨-౫౬ చం౧౨
౩		3	శు	౧౫ మం ౪౮-౩౪(రా12-56) అనూ౩౫-౩౮(7-45) సిద్ధ౫౫-౨౩విష్టి౧౫-౨౫గావి౧౮-౩౭ త్యా౪-౨౬ (రావ1-58ల3-44కు) దిన౩౨-౩౩భర౨కుజః౧౫-౨౬కు వే పంచక్రాం౩౬ప శవే ౩౫ఫు అన్వాధానం శౌక్త్యమన్వాదిః సావిత్రీవ్రతం తిలపాత్రాదిదానం చంద్రగ్రహణం వాదాంగుల గ్రాసః (1-42) కేతుగ్రస్తః ధూమ్రవర్ణః స్పర్శకాలః రాగం 12-27 మధ్యకాలః రా12-46 శుద్ధమోక్షకాలః రా1-4 ఆద్యన్త పుణ్యకాలః గం 0-37 దక్షిణగోలః సవ్యగ్రహణం ఈశాన్యదిక్స్పర్శః ఈశాన్యోత్తర దిఙ్మధ్యే మోక్షః భు౩-౫చ౧౩
౪		4	ర బు	బ ౧ బు ౫౩-౪౭(రా3-1) జ్యేష్ఠ౨-౧౩(రా10-23)సాధ్య౫౭-౧౦బా౨౧-౦ త్యాజ్యాభావః దిన ౩౨-౩౪రోహిణ్యర్కః౩౪-౪౭ ఆర్ద్రా౨బుధః౨౫-౨౫శ వేర౩ సంయోగకాలః భు ౩-౧౫చ౧౪ [భు ౩-౨౪ చం ౧౫
౫		5	శు	౨ గు ౫౯-౪౦(తె5-22) మూల౯-౨౬(రా1-16) శుభ౫౯-౨౯తై౨౬-౪౩దివి౪-౩౭ త్యాజ్య౪-౨౯ (ఉవ7-21ల9-9కు)రావి౧౨-౨౨ (గావ11-29ల1-16కు) దిన౩౨-౩౫కృత్తి౧ శుక్రః౨౬-౪౦వృషభ పూజాహలప్రవాహః
౬	1947 సం॥ జూన్	6	బు	౩ శు ౬౦-౦(24-0)పూషా౫౭-౨(గా4-19)సుక్ల ౬౦-౦వణి౩౨-౪౬దివి౧౬-౨౮ త్యాజ్య౪-౩౦(పవ12-5ల1-58కు) దిన౩౨-౩౬ఆర్ద్రా౩బుధః ౩౨-౩౯భు౩-౩౪ చం ౧౬
౭		7	శు గు	౩ శ ౫-౫౩(ఉ7-51)ఉషా౬౦-౦(24-0)సుక్ల ౨-౧భ౫-౫౩దివి౧౯-౩౩ త్యాజ్య౪-౩౦ (పవ1-19ల3-7కు)దిన౩౨-౩౬భర౩కుజః౪౭-౧౩విశా౨వ్రతక్రేసరుః౪౬-౫౭అభిత్తి పేర౭ఫ భు౩-౪౪చం౧౭

మి	వృ	మే	మీ
	౧౦ రా	శు	
శ	౧౧౧ గు మిథు శ బుధః		
	బుఃకే వృ సో గు ౧౧ ఆమిథు సేగ్ర		
	గు	కే	

C౩౫౬ వృషభ జ్యేష్ఠ మాస

C౩౫౬ వృషభ మిథున మాస

౮	8	౧ వ బు శు	౪ ఆ ౧౨-౦(ప10-18) ఆషాఢ-౩౫(ఉ7-20) బ్రహ్మ-౩౨ బా ౧౨-౦ది. ౧౫-౪౭ తైతుల-౪౯(ప. 11-49 ౧-౪౯వ) దిన ౩౨-౩౭ మృగశిర కార్తె ౩-౪౬ వై ప్రవేశ-౫౭ మృత్యుః ౩౧-౫౪ అంతః ౪౩-౨౬(ప1-29 ౧, ౧ 10-52వ) ఆర్ద్రా ౪ బుధః ౪౭-౪౪ కృత్తి వృషభే శుక్రః ౧౧-౫౦ అభిజిత్ ప్రవేశపర్వ ౯ ఉ భు ౩-౫౩ చ ౧౮
౯	9		౫ సో ౧౭-౪౪(ప12-36) శ ౧౧-౫౦(ఉ10-14) ఐం ౬-౪౭ తై ౧౭-౪౪ దివి ౨౨-౫౪ త్యాజ్య-౨౬(ప2-40 ౪-26వ) దిన ౩౨-౩౭ పశ్చిమముఖం ౪౧-౩౮ తా వేప ప్తగ౨౨ అపరాహ్ణేంతః ౨౬-౬ షష్ఠీ భు ౪-౩ చ ౯
౧౦	10	శు	౬ మం ౨౨-౩౬(ప2-32) ధని ౧౮-౧౬(ప12-48) వై ౧౮-౨౫ వణి ౨౦-౩౬ గావి ౫-౧౩ త్యాజ్య-౨౧(రావ8-39 ౧౦-24వ) దిన ౩౨-౩౮ కృత్తి ౩ శుక్రః ౫౬-౫౬ పరాహ్ణే ౯-౩౫ శూన్య తిథిః భు ౪-౧౩ చ ౨౦
౧౧	11	౪ బు	౭ బు ౨౬-౧౪(ప8-59) శత ౨౩-౩౨(ప2-55) సుకర్మ ౯-౯ బ ౨౬-౧౪ రావి ౭-౫౦ త్యాజ్య-౧౪ రావ9-42 11-28వ దిన ౩౨-౩౯ మృగ ౩౪ కృ ౩౨-౫౮ పున ౧బుధః ౬-౧౧ శైవనక్తం ఉభయాసధ్యాయః భు ౪-౨౨ చ ౨౧
౧౨	12	శు	౮ గు ౨౮-౯(ఉ4-46) పూర్వాభా ౨౭-౮(ఉ 4-21) ధృతి ౪౧ కౌ ౨౮-౯ రావి ౧౯-౧౨ త్యాజ్య-౭(రావ2-15 ౩-54వ) దిన ౩౨-౪౦ ధ వృషభే ౨౦-౨ త్రిలోచనపూజా భు ౪-౩౨ చ ౨౨
౧౩	18	శు	౯ శు ౨౯-౧౫(ఉ 4-49) ఉ భా ౨౮-౫౭(సా5-6) శూల-౪౫ గర ౨౮-౧౫ రావి ౨౬-౧౫ త్యాజ్య-౦ (తెలవా-5ల) దిన ౩౨-౪౦ కృత్తి వృషభే కుజః ౪౧-౫౪ భు ౪-౪౧ చం ౨౩
౧౪	14	బు	౧౦ శ ౨౬-౨౫(ప4-5) రేవ ౨౮-౫౪(సా5-4) సౌ ౩-౯ కౌ ౫౫-౩౭ ౨౬-౨౫ శేవ ౨౨-౫౫ (శే 6-41వ) దిన ౩౨-౪౧ పునః బు ౩౦-౧౪ తిథిః శేషా భు ౪-౫౧ చం ౨౪
౧౫	1F	౪	౧౧ ఆ ౨౨-౪౦(ప2-35) - శ్వ౨౭-౦(4-19) అతి ౫౨-౩ బా ౨౨-౪౦ దివి ౭-౯ త్యాజ్య ౩-౫౨ (పవ12-27 ౨-0వ) రావి ౬-౫౩ త్యాజ్య ౩-౫౩(రావ1-20 ల 2-51వ) దిన ౩౨-౪౧ మృగ ౩ మిథునే సూర్యః ౭-౨౧-౧౫ (ఉ 6-35) శుక్రా కేవేపం ౨౭ ఈ అపరాహ్ణేంతః ౨౬-౯ తిథిక్షయం స్నాన ౧౧ ప్రవేశాత్పరం మిథునసంక్రమణ పుణ్యకాలః భు ౫-౦ భు ౫-౧ ౯ ౨౫
౧౬	16	స శు ౧	౧౨ సో ౧౭-౧౭(ప12-26) భర ౨౩-౨౬(ప2-54) సు ౪౪ ౨౪ తై ౧౭-౧౭ గావి ౧౮-౧౪ త్యాజ్య ౩-౪౦ (రావ1-58 ౩-21వ) దిన ౩౨-౪౧ కృత్తి కుజః ౫౪-౩౪ గో ౧ సు ౬-౪౭ పుష్యర్క ౧౪౮-౫౫ శుక్రా కేవేపం ౨౪ పపునః శుక్రాం ౫౪ ఈ రాత్రాం ౨౩ ఈ అపరాహ్ణేదిః ౯-౩ ౭ తిథి ౧౩ కీ కూర్మజయంతీ భుం-౧౦ చ ౨౬
౧౭	17	బు	౧౩ మం ౧౦-౨౪ (ప9-41) కృత్తి ౨౪(ప12-53) వృ ౩౫-౩౩ వణి ౧౦-౨౪ రావి ౨౧-౩౫ త్యాజ్య ౩-౩౫(రావ8-14 ల4-40వ) దినం ౩౨-౪౨ పున ౩బుధః ౬-౩౦ శుక్రాం రాత్రాం ౯పక్షప్రాంగారక ౧౪కీ శైవనక్తం మాస శివరాత్రిః భుం-౨౧ చం ౨౭ [పిండపితృయజ్ఞః సావిత్రీవ్రతం భుం-౩౧ చ ౨౮
౧౮	18	౪	౧౪ బు ౨-౨౧(ఉ 6-27) రోహిణి ౫౧-౭(ఉ2-54) గో ౧౨-౧౩ (ప10-24) శూ ౨౫-౫౪ శకు ౨-౨౧ దివి ౧౪-౩౭ త్యాజ్య ౩-౩౩(పవ8-22 4-17వ) ది ౩౨-౪౨ మృ ౧౪౪ ౭ ౩౧-౪౪ శుక్రాం ౧౨ ఈ పర్వోపవాసః అన్వాధానం

పూర్వపద్ధత్యా సర్వజిత్సం॥ జ్యేష్ఠ శుక్లపక్షః

౮		21	పా ౧ బు ౩౦-౪ రోహి ౫౦-౩౧ యాగసంశః తి శ్రీకృష్ణ ౧ తి॥ [ఫ్రతీ॥ పు॥
౯		22	౨ గు ౨౪-౩౦ మృ ౪౬-౫౩ తిథిద్వయం సత్యస
౧౦		23	౩ శు ౧౮-౩౨ ఆర్ద్ర ౪౨-౪౫ తిథి చతుర్థీ
౧౧		24	౪ శ ౧౨-౨౨ పున ౩౮-౩౨ దిన ౩౨-౧౪
౧౨	1947 మే	25	౫ ఆ ౬-౧౬ పుష్య ౩౪-౩౨ దిన ౩౨-౧౬ [౧౭
౧౩		26	౬ సో ౦-౨౪ ఏహ్యా ౫౪-౨౦ ఆశ్లే ౩౦-౪౯ న ౩౨-
౧౪		27	౮ మం ౫౦-౦ మఘ ౨౭-౪౩ దిన ౩౨-౧౮
౧౫		28	౯ బు ౪౫-౫౬ పూఫ ౨౫-౧౮ దిః ౩౨-౧౯
౧౬		29	౧౦ గు ౪౩-౦ ఉఫ ౨౩-౪౭ దిన ౩౨-౨౦
౧౭		30	౧౧ శు ౪౦-౫౫ హ ౨౩-౧౮ ముక్తత్రయ ౧౧కీ
౧౮		31	౧౨ శ ౪౦-౧౪ చిత్త ౨౪-౦ దిః ౩౨-౨౩
౧౯	జూన్	1	౧౩ ఆ ౪౦-౪౧ స్వా ౨౫-౫౫ న ౩౨-౨౪
౨౦		2	౧౪ సో ౪౨-౩౨ వి ౨౯-౬ శ్రీవైష్ణవనృసిం॥జయ॥నమ్మా॥ తిగువాయిమొళిపిళ్ల తి॥సత్యాభినవతీర్థ॥ పు॥
౨౧		3	౧౫ మం ౪౫-౨౪ అనూ ౩౩-౨౪ అమా॥ చంద్రగ్రహ॥

పూర్వపద్ధత్యా సర్వజిత్సం॥ జ్యేష్ఠ కృష్ణపక్షః

౨౨		4	పా ౧ బు ౪౯-౨౮ జ్యే ౩౮-౪౭ ౩౨-౨౭ మూగ
౨౩		5	౨ గు ౫౪-౫౫ మూ ౪౪-౫౨ తృతీయాలోపిత తీ॥ పు॥
౨౪		6	౩ శు ౫౯-౧౧ పూషా ౫౧-౨౪ రఘువర్య తీ॥ పు॥
౨౫		7	౪ శ ౬౦-౦ ఉషా ౫౮-౨ న ౩౨-౩౦
౨౬		8	౪ ఆ ౪-౯ శ్ర ౬౦-౦ న ౩౨-౩౧
౨౭	జూన్	9	౫ సో ౮-౩౭ శ్ర ౩-౫౯ దిః ౩౨-౩౧
౨౮		10	౬ మం ౧౨-౧౭ ధని ౯-౧౬ న ౩౨-౩౨
౨౯		11	౭ బు ౧౪-౫౧ శత ౧౩-౩౨
౩౦	1947 సం.	12	౮ గు ౧౬-౧౩ పూభా ౧౬-౩౭ దిన ౩౨-౩౪
౩౧		18	౯ శు ౧౬-౧౯ ఉభా ౧౮-౨౮ దిన ౩౨-౩౫
౩౨		14	౧౦ శ ౧౫-౯ రేవ ౧౯-౪ [త్రయ ౧౧కీ
౧		1F	౧౧ ఆ ౧౨-౪౮ అశ్వ ౧౮-౩౦ మిథునే సూర్యః ౯-౫౯
౨	మిథున	16	౧౨ సో ౯-౨౫ భర ౧౬-౫౬ దిన ౩౨-౩౬
౩		17	౧౩ మం ౫-౬ కృ ౧౪-౨౭
౪		18	౧౪ బు ౦-౬-౩౩ ఏహ్యా ౫౪-౨౯ గో ౧౧-౧౫ దిన ౩౨-౩౬ సర్వత్ర మాసశివరాత్రి అన్వాధానం పిండపితృయజ్ఞః

ఈ నెలలోని వారదుర్ముహూర్తములు:—ఆది దు ౨౮-౧౧ త్యా ౨-౧౦ సోమ గు ౧౭-౨౧ పు దు ౨౩-౫౧ మంగళ దు ౬-౩౧ త్యా ౨- ౧౦ రాదు ౧౦ ౫౯ త్యా ౧-౫౦ బుధ దు ౧౫-౧౨ గురు ౧౦-౫ పు దు ౨౩-౫౪ శుక్ర దు ౬-౩౧ పు దు ౧౭-౨౩ శని దు ౦-౧ త్యా ౪-౨౧

౧౯		19	శు	శు ౧ గు ౪౪-౧౩(రా11-12) పుష్య-౨౧(ఉ7-39) హర్షణ-౫౨-౪౯(తె4-47) వి౧౫-౪౫ కిం౧౮-౫౦ దివి ౨౩-౫౦ త్యా౩-౩౧(పవ8-8ల4-27కు) న ౩౨-౪౨ రోహిణ్యాం శుక్రః ౧౧-౨౯ కర్కట క్రాంతి పర్యాగకాలః భు౦-౪౨చ౨౯
౨౦		20	శు బు	౨ శు ౩౫-౦(సా7-32) పునర్వసు ౧-౫(రా1-58) వృద్ధి-౨౬ ధ్రువ౪౯-౫౧ బాల-౩౬ దివి ౨౪-౩౭ త్యా౩-౩౨ (పవ8-23 ల4-48కు) న ౩౨-౪౨ పుష్యే సమస్థః కుజః ౩౦-౩౯ పునర్వసౌ కర్కటే శుక్రస్థో బుధః ౫౯-౧౯ శుక్ర క్రాం ౫౧ శ్రీజగన్నాథ రథోత్సవః చ చంద్రదర్శనం భు౦-౫౨చ౩౦
౨౧		21	సా శు	౩ శ ౨౬-౧౦(ప 4-0) పుష్య ౪౪-౩౩(రా11-21) వ్యా ౪౫-౩౩ గర ౨౬-౧౦ విష౮-౫౪ త్యా౩-౩౪ (పవ8-6ల10 31కు) దిన ౩౨-౪౨ వ్యతీపాత ౧౬-౩౪ మధ్యః ౨౭-౨౧ అన్త్యః ౩౭-౪౭ (ప12-10ల 8-39) రోహిణ్యాం ౫౬-౯ శుక్రాంతికాలః అపరాహ్ణ ౨౬-౧౦ తిథిద్వయం భు౧-౩చ౧ సాభాన్
౨౨	1947 సం॥ జూలై	22	ర	౪ ఆ ౧౮-౭(ప12-47) ఆశ్లేష ౩౮-౫౪(రా 9-6) హర్ష ౩౬-౩౭ భద్ర ౧౮-౭ దివి ౧౩-౩౨ త్యా౩-౩౭(పవ10-57ల12-24కు) దిన ౩౨-౪౨ ఆర్ద్రాగ్ర కర్కః ౧-౧౪ కర్కటకాయన ౧౩-౬(ప10-46) కేవల ప్రతిపద అపరాహ్ణాదిః ౧౯-౩౭ తిథిక్షయః అస్మిన్ దినే దక్షిణాయన పుణ్యకాలః సౌరవర్షర్తు ప్రారంభః భు౧-౧౩చ౨
౨౩		23		౫ సో ౧౧-౧౧(ప10-0) మఘ ౩౪-౩౩(సా7-21) వ్య ౨౮-౪౦ బా౧౧-౧౧ వి ౨౦-౫౭ దివి ౬-౪౩ త్యా౩-౪౩ (ప8-13 9-42కు) ౨౦-౫౭ త్యా౩-౪౯ (ప3-0 4-31కు) దిన ౩౨-౪౨ పర్షష్ఠీ కుమారషష్ఠీ భు౧-౨౪చ౩
౨౪		24	శు	౬ మం ౫-౪౫(ఉ7-51) పుబ్బ ౩౧-౫౨(సా6-20) సిద్ధి ౨౨-౫౯ తై౫-౪౫ విష ౫౩ త్యా౩-౫౬(రా1 22 2-57కు) దిన ౩౨-౪౨ రోహిణ్యాం శుక్రః ౪౦-౩౯ వివస్వత్సప్తమీ భు౧-౩౪చ౪
౨౫		25	ర	౭ బు ౨-౪(ఉ6-23) ఉత్తర ౩౦-౫౫(సా5-55) వ్యతీ ౧౬-౫౭ వణి ౨-౪ విష ౧౯-౩౧ త్యా౪-౩(రా2-26 4-4కు) దిన ౩౨-౪౨ ఆర్ద్రా కర్కః ౩౦-౫౧ బు ధాత్రీ మహా సరస్వతీ దేవీపూజా భు౧-౪౫చ౫
౨౬		26	శు	౯ గు ౦-౧౩(ఉ5-38) హస్త ౩౧-౪౭(సా6-16) వరి ౧౩-౧౯ భద్ర ౦-౧౩ రాత్రి ౧౯-౫౯ త్యా౪-౧౧(రా2-38 4-18కు) దిన ౩౨-౪౨ పుష్యే కుజః ౯-౯ ఐంద్రీ దేవీపూజా సపోషిత సామ గోపాకర్మ స్వాధ్యాయః భు౧-౫౫చ౬ [గంభః భు౨-౬చ౭
౨౭		27	బు శు	౧౦ శు ౦-౯(ఉ5-37) చిత్త ౩౪-౨౯(రా7-2) పరిఘ ౧౧-౫౭ బా ౦-౯ విష ౧౬-౪౭ త్యా౪-౧౭ (రా1-20 3-3కు) దిన ౩౨-౪౨ పుష్యే బుధః ౨-౩౧ సోమ్యాగ్ని ౨౫-౮ దశాహ సమన్వయః మహాలక్ష్మీవ్రతం అధః శ్రావణవ్రత
౨౮		28		౧౦ శ ౧-౫౬ (ఉ6-20) స్వాతి ౩౮-౪౩(రా 9-3) శివ ౧౦-౧౬ తై౧-౫౬ వి ౨౧-౧౮ త్యా౪-౨౨ (రా3-9 4-54కు) దిన ౩౨-౪౨ కుమారి వైపుంచ రాజసం ౩౮ భు౨-౧౭చ౮ [౧౧ గోపద్మవ్రతం భు౨-౨౭చ౯
౨౯		29	ర	౧౧ ఆ ౫-౬(ఉ7-36) విశాఖ ౪౪-౧౨(రా1-15) సిద్ధ ౧౦-౩౩ వణి౫-౬ రాత్రి ౨౨-౩౪ త్యా౪-౧౬ (రా3-40 5-26కు) దిన ౩౨-౪౧ ఆర్ద్రా కర్కః ౦-౩౩ కు పైప చ రా పైపుంచ ౪౫ ప కేంద్రా ౪౪ సన్న్యాసి ౧౧ శయన
౩౦		30	సా శు శు	౧౨ సో ౯-౨౮(ప9-21) అనూరా ౫౦-౩౮(రా1-49) సాధ్య ౧౧-౪౦ బాల-౨౮ త్యా౪-౨౮ భాను ౩౨-౫౧ న ౫౧-౮(రా2-1ల) కృత్తికా కుజః ౪౯-౩౯ పూర్వాభాద్ర శుక్ర ౪౯-౩౩ పవిత్రారోపణం ద్వాదశీ శ్రీపవిత్ర పనోత్సవః భు౨-౩౮చ౧౦ [బుధః ౩-౪-౧-౩౮ శ్రీవైష్ణవ తిథి ౧౪ భు౨-౪౮చ౧౧
౧	1947 సం. ఆగస్టు	1	సా బు	౧౩ మం ౧౪-౪౩(ప11-27) జ్యేష్ఠ ౭-౪౧(తె4-38) శుభ ౧౩-౨౯ తైతి ౧౪-౪౩ దివి ౬-౧౭ త్యా౪-౨౮ (ప8-5 9-52కు) దిన ౩౨-౪౦ పుష్య మధ్యః ౩-౧౮ అన్త్యః ౧౬-౧౫(ప12-4కు) బుధ కర్కాగంభః ౨౨-౨౦ శుక్రాంత భోగి పూర్వాది
౨		2	ర శు	౧౪ బు ౨౦-౨౮(ప1-46) మూల ౬౦-౦(24-0) శుక్ల ౧౫-౩౬ వణి ౨౦-౨౮ దివి ౨౦-౩ త్యా౪-౨౮(సా1-36 3-23కు) దిన ౩౨-౪౦ ఆర్ద్ర కర్కః ౩౦-౧౪ మృగశిర మిథునే మిత్రస్థసూర్యః ౫౩-౪౬ అపరాహ్ణాంతః ౬-౧౮ చతుర్దశీ తిథిః శివపవిత్రార్చనం శివశయనం కోకిలావ్రతం భు౨-౫౯చం౧౨
౩		3		౧౫ గు ౨౬-౨౪(ప4-9) మూల ౪-౫(ఉ7-29) బ్రహ్మ ౫౩ బవ ౨౬-౨౪ దివి ౦-౧౯ త్యా౪-౨౮(ఉ5-43 7-29కు) దివి ౩౧-౫౧ త్యా౪-౩౧(సా6-19 8-8కు) దిన ౩౨-౩౯ వేద ఉపప్రోధిః ౧౯-౩౫ తిథిః పూర్ణిమా అన్వాధానం గురుపూర్ణిమా మహాపాఢీ వ్యాసపూజా అన్న పానాది దానం నవోపనీత సర్వ గ్రహా జుహోపాకర్మ భు౩-౯చ౧౩
౪		4		బ ౧ శు ౩౨-౩౦(సా6-35) పూర్వాషాఢ ౨-౩౦(ప10-35) వైధృతి ౨౦-౩౧ కౌ ౩౨-౩౦ రాత్రి ౨౦ త్యా౪-౩౦(సా7-35 ల9-23కు) దిన ౩౨-౩౯ వేద ౧౩ పర్యాగకాలః భు౩-౨౦చ౧౪
౫		5	ర శు బు శు	౨ శ ౩౮-౨౨(రా8-57) ఉత్తరాషాఢ ౧౯-౫౭(ప1-34) ప్రీతి ౨౨-౫౫ తైతి ౫-౨౬ దివి ౩౧-౮ త్యా౪-౨౮ (సా6-8ల7-50కు) దిన ౩౨-౩౮ పునర్వసు కర్కః ౫౯-౫౪ రోహిణ్యాం కుజః ౩౧-౩౭ పునర్వక్రీ బుధః ౩౮-౧౭ మృగశిర శుక్రః ౩౭-౪౨ వక్రీ సప్త౨౪-ఊ౩ అపరాహ్ణవేళ ఊచాతుర్మాస్య భు౩-౩౦చ౧౫ [సాభావః భు౩-౪౧చం౧౬
౬		6	బు	౩ ఆ ౪౩-౫౨(రా11-8) శ్రవణ ౨౭-౨(సా4-25) విష్కంభ ౨౫-౨వణి ౧౧-౭ రాత్రి ౫౩-౩౦ త్యా౪-౨౭ (రా8-51 10-38కు) దిన ౩౨-౩౮ పశ్చాదస్తమితో బుధః ౫౩-౧౨ రా పైపస్త ౨౭ పనవో పనీత బహ్వృచోపాకర్మ ప్రదో
౭		7		౪ సో ౪౮-౫౩ (రా1-9) ధనిష్ఠ ౩౩-౪౧ (రా7-4) ప్రీతి ౨౬-౪౪ బవ ౧౬-౨౨ రాత్రి ౨౦-౪౮ త్యా౪-౨౩ (రా2-58

బు	శు గు	శు	
శ	శు ౨ గు కృత్తికే కుజః ,, కర్కటే బుధః ౧౪ మిథునే శుక్రః బ ౯ శ మిథునే వక్రీ బుధః ౧౩ బు కర్కటే కర్కః		
	సూ	కే	

ల4-43కు) దిః ౩౨-౩౭ భు౩-౫౧చం౧౭

౮ | 8 | శు | ౫ మం ౫౨-౫౧(రా2-44)శత౩౯-౨౭(రా9-23)ఆయు౨౭-౫౪ కౌ౨౦-౫౨రావి౨౪-౪త్యా౪-౧౯(సెవ4-16ల)
దిన౩౨-౩౬ఆర్ద్ర౧సుక్రః ౨౧-౩౫ భు౪-౨చం ౧౮ [పున౨ర్క్కః౨౯-౪౦ భు౪-౧౨చం౧౯

౯ | 9 | ర | ౬ బు ౫౫-౪౦(రా 3-58)పూర్వాషాఢ౪౪-౮(రా 11-16)సౌ౨౮-౧౧గర౨౪-౧౫శేషః౦-౫౯(శేః 6-0కు) దిన౩౨-౩౬

౧౦ | 10 | శు | ౭ గు ౫౭-౦(రా 4-25)ఉత్తరాషాఢ౭-౨౫(రా 12-35)శో౨౭-౨౩విష్టి౨౬-౨౦దివి౯-౨౭త్యా౪-౧౩(ఉష9-24ల11-
5కు) దిః ౩౨-౩౫రోహిణ్యుదయ౨ః ౧౫-౭ భు౪-౨౩చం ౨౦

౧౧ | 11 | శు | ౮ శు ౫౬-౩౪(రా4-15)శ్రవ౮-౫౯(1-13) అతి౨౫-౧౯బా౨౬-౪౭దివి౧౮-౧౨త్యా౪-౬ (పవ12-54ల2-32
కు)దిః ౩౨-౩౪ ఆర్ద్రా౨సుక్రః౫-౧౯శ్రవణ వ్రతం, ధర్మసావర్ణి మన్వాదిః భు౪-౩౩చం౨౧

౧౨ | 12 | ర బు | ౯ శ ౫౪-౨౩(రా 3-23) శ్రవిష్ఠ౮-౫౦(రా 1-8)సుక౨౧-౪౭తైతి౨౫-౨౮రావి౬-౧౮త్యా౩-౫౯రా౨9-10ల0-46
కు దిన౩౨-౩౩పునః ౩౪క్కః౫౯-౨౧పునః ౩మిథు వక్రీబుధః౧౩. ౩౮ కే వేపంచరర ఉః ఐంద్రీపూజా భు౪-౪౪

౧౩ | 13 | శు | ౧౦ ఆ ౫౦-౨౬(రా 1-48)భర ౪౬-౫౫(రా 12-24) ధృ౧౬-౫౨వణి౨౨-౨౪దివి౧౨-౪త్యా౩-౫౨ (పవ10-28ల
12-0కు) దిన౩౨-౩౨ఆర్ద్రా౩సుక్రః౪౮-౫౩శ్రావణక్రాం౪౭ ఉః కేవే పంచర౭ప భు౪-౫౫చం౨౩ [భు౫-౫

౧౪ | 14 | పా | ౧౧ సో ౪౪-౩౮(రా11-29) శ్రవ౩-౧౪(రా 10-56)శూల౧౦-౨౯ ౧౭-౩౨దివి౧౫-౪త్యా ౩-౪౫(పవ11-40ల1-
10కు) దిః ౩౨-౩౧వ్యతీపాతః ౬-౩౭ మాృ౪౫౫-౨(రా 12-17) కుక్రాం౪౩ ఉః క్రాం౪౪ప సర్వ౧౧శి

౧౫ | 15 | పా కు | ౧౨ మం ౩౭-౨౪(రా8-37) రో౩౮-౨ (8-52) గం౨-౪ధృ౫౧-౭కౌ౧౧-౧౩విటి౯-౪౬త్యా౩-౩౯ (పవ1-
గు శ రా | 33ల3-0కు) రావి౧౮-౩త్యా౩-౩౫(రా1-52 3-18కు)దిః ౩౨-౩౦వ్య అం౭౩-౩౯(ఉ7-7కు) రోహి౩
కుజః౧-౪౮ గురువక్ర త్యాగః ౨౨-౩౬ వక్రత్యాగః పాత్యావగుః ౬-౨౪-౩౫-౩౨ శ్రేణినిః ౧౭-౧౦
క్ర౩ హుః అగూ ౧కేతుః౩౭-౫౮కుక్రాం ౩౮ప భు౫-౧౬ చం ౨౫

౧౬ | 16 | ర శు | ౧౩ బు ౨౯-౨(సా5-16) ఆ౩౧-౪౩(సా6-20) ధ్రువ౪౪-౨ ౩-౧౩రావి౧౭-౪౪త్యా౩-౩౧(రా1-44ల3-9కు)
దిన౩౨-౨౯పునర్ ౪క్కటకే ద్వి త్రభేర్క్కః౨౯-౦(రా 5-15) ఆర్ద్రా౪సుక్రః ౩౨-౨౩ అపా ష్ణాంతః౨౫-
౫౯తిథి త్రయోదశీ శైవనక్తం మాసశివరాత్రిః అనధ్యాయః అగ్నిర్దినే కర్కటాం స క్రమణ పుణ్యకాలః
భు౫-౨౬భు౫-౩౧ చం ౨౬ [మూఅన్వాధానం భుం-౫౦-౨౭

౧౭ | 17 | బు | ౧౪ గు ౧౯-౫౦(ప1-35) ఆర్ద్రా౨౪-౩౭(ప3-28) వ్యా౩౩-౩౮శకు౧౯-౫౦రావి౧౮-౨౦త్యా౩-౩౦(రాక1-59
ల3-22కు) దిః ౩౨-౨౮పునర్వక్రీబుధః౨౫-౨౪ క్రాం౨౪ ఉః అరాహోః ౧౯-౨౯తి ద్వయం సర్వేషామ

౧౮ | 18 | శ | ౩౦ శు ● ౧౦-౧౭ (ప9-46)పునర్౧౭-౩ప12-30 హర్ష ౨౩-౦నాగ౧౦-౧౭ విష్-౮త్యా౩-౩౦(రా 7-29ల 8-
55కు) దిః ౩౨-౨౬పశ్చాద సమితశ్ర ౪౦-౯ ర్క్రాం౧౭ప పిండపితృయజ్ఞః యాగకాలః భుం-౧౬చ౨౮

పూర్వపద్ధత్యా సర్వజిత్సం॥ ఆషాఢ శుక్లపక్షః		పూర్వపద్ధత్యా సర్వజిత్సం॥ ఆషాఢ కృష్ణపక్షః	
౫	19 ౧ గు ౪౮-౨౫పృ౭-౩౪యాగకాలః	౨౦	4 ౧ శు ౨౭-౪౧పూ పూర్వా.౩౪దిన౩౨.౩౪యాగకాలః
౬	20 ౨ శు ౪౨-౧౪ఆర్ద్రా౩-౩౦పున౫౫-౪౮దిన౩౨-౩౭	౨౧	5 ౨ శ ౩౨-౪౧ఉ పా౧౬-౮
౭	21 ౩ శ ౩౫-౫౩పుష్య౫౫-౦దిన ౩౨-౩౭	౨౨	6 ౩ ఆ ౩౭-౧౧శ్రవ౨౨-౧౮దిన౩౨-౩౩
౮	22 ౪ ఆ ౩౦-౮ ఆశ్లే౫౧-౨౦ దక్షిణాయనం౧౩-౬ మారనూర్నంబితి॥	౨౩	7 ౪ సో ౪౦-౫౨ధని౨౭-౪౬దిః ౩౨-౩౨
	౨౪	8 ౫ మం ౪౩-౩౭శత౩౨-౨౧ జయంతీ॥ పు॥
౯	23 ౫ సో ౨౪-౩౯మఘ౪౮-౪దిన౩౨-౩౮తిథిద్వయం	౨౫	9 ౬ బు ౪౪-౫౮పూర్వాభా౩౫-౪౦దిన౩౨-౩౧
౧౦	24 ౬ మం ౧౯-౪౫పూర్వాఫ౪౫-౨౫ తిథిసప్తమీ	౨౬	10 ౭ గు ౪౫-౧౨ఉభా౩౭-౫౦దిన౩౨-౩౦
౧౧	25 ౭ బు ౧౫-౩౭ఉఫ౪౩-౪౩ దిన౩౨-౩౮	౨౭	11 ౮ శు ౪౪-౧౧రేవ౩౮-౪౭దిన౩౨-౨౯
౧౨	26 ౮ గు ౧౨-౨౮హస్త౪౨-౫౬	౨౮	12 ౯ శ ౪౧-౪౬అశ్వి౩౮-౨౩
౧౩	27 ౯ శు ౧౦-౨౦చిత్ర౪౩-౨౪ సత్యాధిరాజతీ॥ పు॥	౨౯	13 ౧౦ ఆ ౩౮-౨౯భర౩౭-౩దిన౩౨-౨౮
౧౪	28 ౧౦ శ ౯-౨౮స్వాతి౪౪-౫౭పెరియాళ్వార్ వడక్కు తిరువీధిపిళ్ల తి॥	౩౦	14 ౧౧ సో ౩౪-౫కృ౩౪-౩౯ మతత్రయ౧౧శి
	౩౧	15 ౧౨ మం ౨౯-౬ ౩౧-౩౭ న౩౨-౨౬
౧౫	29 ౧౧ ఆ ౯-౪౮విశాఖ౭-౫౪మతత్రయ౧౧శి	౩౨	16 ౧౩ బు ౨౩-౨౯మృ౨౭-౫౮ తిథి ద్వయం కర్కటే ర్కః ౪౮-౪౭
౧౬	30 ౧౨ సో ౧౧-౩౦అనూ౫౧-౫౫క్షీమన్నాథముని తి॥	
౧౭	1 ౧౩ మం ౧౪-౧౯జ్యే౫౭-౭శతగోపరామానుజజీయర్ తి॥ వ॥ శ్రీరంగక్షేత్ర జ్యేష్ఠాభిషేకః	౧	17 ౧౪ గు ౧౭-౩౧ఆర్ద్రా౨౩-౫౮ సర్వేషామమా అన్వాధానం
౧౮	2 ౧౪ బు ౧౮-౮మూ౬౦-౦ తిథిపూర్ణిమా	౨	18 ౩౦ శు ౧౧-౧౯పునర్౧౯-౪౬ పిండపితృయజ్ఞః యాగకాలః సత్యాదీశతీ॥ పు॥
౧౯	3 ౧౫ గు ౨౨-౪౨మూ౩-౬పూర్వాషాఢ తిథిః అన్వాధానం	

ఈ నెల వారదుర్ముహూర్తములు :- ఆది దు ౨౯-౨౦త్యా౨-౧౧సోమ దు ౧౭-౨౬ పుదు౨౩-౫౮త్యా౨-౧౧మంగళ దు ౬-౩౭త్యా౨-౧౧రాహు ౧౦-౫౬త్యా౧-౪౯బుధ దు౧౫-౧౫గురు దు౧౦-౫౩పుదు౨౩-౫౭శుక్ర దు౬-౩౭పుదు౧౭-౨౫త్యా౨-౧౧శనిదు౦-౧త్యా౪-౨౧

౧౯ 19 ర పప ౯ ౧౪ ౦-౪౪ (రా ౬-౯, పివ్యా ౫౦-౫౦ (ర 2-18, పుష్యమి-౩౬ (9-30) వజ్ర౧౨-౩౦ బం-౪౪౦ వి ౫-౨౭ త్యా ౩-౩౨ (గా 8-49 10-14వు) దిన ౩౨-౨౫ పుష్యగ్గంగాస్నానం ౫౮-౩౫ మహితకుజః ౫౦-౩౬ పునః శుక్రః ౧౫-౪౩ శ్రక్రాంకే వేసప్త ప్రతిపత్ర్రియా శ్రీ ... ప్రాప్రతారంభః స్వాధ్యాయః చంద్రదర్శనం భుం-౨౭ చ౨౯

౨౦ 20 ౩ ఆ ౪౩-౨౦ (గా 11-0) ఆశ్లేష౨-౪౨ (ఉ 6-45) వఘు ౫౪-౫ (తె4-28) సిద్ధి౨-౨౭ వ్య ౫౦-౪౬ తైతి ౭-౨౭ దివి ౨౯-౪౪ త్యా ౩ ౩౬ (సావ5-34 7 0వు) దిన ౩౨-౨౪ శ్రక్రాం కేవేసప్త ౩ పపాతార్క యోగః ప్రదోషః భాగః భుం-౩౭ చ౧౪ రంజాన్

౨౧ 21 శు ౪ సో ౩౬-౨౨ (ర 8-14) పూఫ ౫౨-౧౫ (రా 2-35) వరీ ౪౫-౭ వణి-౫౧ దివి ౧౫-౧౬ త్యా ౩-౪౨ (పవ11-47 1-16వు) దిన ౩౨-౨౩ పునః శుక్రః ౫౮-౫౮ భుం-౪౮ చ౨

౨౨ 22 ౫ మం ౩౧-౬ (సా 6-7) ఉఫ ౪౯-౩౧ (రా 1-29) పరి ౩౮-౨౭ జ ౩-౪౪ దివి-౨౬ త్యా ౩-౪౯ (ప 9-27 10 59వు) దిన ౩౨-౨౧ భుం-౫౮ చ౩

౨౩ 1947 జులై 23 శ బు ౬ బు ౨౭-౫౦ (గా 4-49) హస్త ౪౮-౪౯ (గా 1-13) శివ ౩౩-౨౬ తైతి-౫౦ దివి ౧౦-౧౬ త్యా ౩-౫౭ (ప 9-47 11-22వు) దిన ౩౨-౨౦ పుష్యార్కః ౨౮-౩ సింహాయనం ౪౨-౯ రా 10-33 ప్రాగునితో బుధః ౨-౩౪ మధ్యాహ్నోత్పరం హరిపదపుణ్యకాలః భు౧-౯ చ౪

౨౪ 24 శు పు ౭ గు ౨౬-౩౬ (ప4-21) చిత్ర ౫౦-౧౦ (గా 1-46) సిద్ధ ౩౦-౪ వణి ౨౬-౩౬ దివి-౧౬ త్యా ౪-౫ (ప 9-24 11.2వు) దిన ౩౨-౧౯ ... ౪౧-౪౩ పునః ... ౪౨-౧ ఉభయనధ్యాయః భు౧-౧౯ చ౫

౨౫ 25 బు ౮ శు ౨౭-౨౮ (ప4-41) స్వాతి ౫౩-౨౮ (గ 8-6) సాధ్య ౪-౧౯ బ౨౭-౨౮ దివి ౪-౫౬ త్యా ౪-౧౩ (ప 7-40 9-21వు) దిన ౩౨-౧౭ బుధవక్రత్యాగః ౫౫-౨౫ వక్రత్యాగే రాశ్యాదిబుధః ౨-౨౩-౫౬-౧౪ రావేసంచ ౫౩ ఈః భు ౧-౩౦ చ౬

౨౬ 26 ర పా ౯ శ ౩౦-౧౭ (సా5-49) విశాఖ ౫౮-౩౭ (తెగ-9) శుభ ౨౮-౨౪ కా ౩౦-౧౭ దివి ౨౮-౪౦ త్యా ౪-౨౧ (ప వ 9-10 10-54వు) దిన ౩౨-౧౬ ... ౫౭-౨౪ వైప్రభు ౫౬-౫౫ (తె4-28) శవేసప్త కేక్రాం ౫౮ ... వేపంచ ౫౯ పభు౧-౪౦ చ౭

మి	స్వ	మే మీ
బు పు	రా శ	
- శ	... ౧౦ ... కేతు ... బ౧ ఆ ... కుజః ౩ సిం ౪ ... బు ... ౩౦ శ నిం ...	
	గు	కే

౨౭ 27 పా శు ౧౦ ఆ ౩౪-౩౯ (సా7-34) అనూ ౬౦-౦ (24-0) శుక్ల ౨౯-౯ తైతి ౨-౨౮ దివి ౪౧ త్యా ౪-౨౬ (ప వ9 35 11-22వు) దిన ౩౨-౧౪ ... ౩-౧౮ ... ౧౩-౩౩ (ప11-8వు) ఘనర కర్కటే శుక్రాస్తః శుక్రః ౨౪-౫౧ శవేసప్త కేక్రాం భు౧-౫౦ చ౮

౨౮ 28 ౧౧ సో ౪౦-౯ (గ 9-47) అనూ ౫-౨ (ఉ 7-44) బ్ర ౩౧-౫ వణి ౭-౨౪ దివి ౨౦-౪౪ త్యా ౪-౨౯ (ప 2-1 3-48వు) దిన ౩౨-౧౩ ... ౫ ... వేసప్త కేక్రాం ౫ప సర్వత్రైకాదశీ భు౨-౨౯

౨౯ 29 శు ౧౨ మం ౪౬-౧౦ (రా 12-11) జ్యే ౧౨-౧౭ (ప10-36) ఐం ౩౩-౨౭ బ౧౩-౧౦ దివి ౨-౩౭ త్యా ౪-౩౦ (సావ7-39 9-27వు) దిన ౩౨-౧౧ ... కుజః ౩౫-౧౩ ... వే౧౩ప భు౨-౧౨ చ౧౦

౩౦ 30 ర శు ౧౩ బు ౫౨-౨౩ (రా 2-40) మూల ౧౯-౫౦ (ప1-39) వ్యాఘ్ర ౩౬-౦ కౌల-౧౭ దివి ౧౫-౨౦ త్యా ౪-౩౦ (ప 11-51 1-39వు) గా వి౧౪-౪౫ త్యా ౪-౩౧ (గా 12-29 2-17వు) దిన ౩౨-౯ పుష్యార్కః ౨౬-౩౦ పుష్యశుక్రః ౭-౩౫ భు౨-౨౩ చ౧౧

౩౧ 31 ౧౪ గు ౫౮-౩౧ (సా 6-8) పూషా ౨౭-౨౯ (సా 4-44) విష్కం ౩౮-౩౩ గర ౨౫-౨౭ దివి ౭-౪౭ త్యా ౪-౨౯ (గావ1-42 3-29వు) దిన ౩౨-౮ ... భు౨-౩౩ చం ౧౨

౧ 1947 ఆగస్టు 1 శు ౧౫ శు ౬౦-౦ (24-0) ఉషా ౩౪-౪౬ (సా 7-36) ప్రీతి ౪౦-౪౬ శష్టి ౩౧-౧౭ దివి ౩-౪౮ త్యా ౪-౨౭ (గావ12-5 1-52వు) దిన ౩౨-౬ ... పం వేసప్త ౩ ... అన్వాధానం భు౨-౪౪ చ౧౩

౨ 2 శ బు ౧౫ శ ౪-౪ (ఉ 7-22) శ్రవణ ౪౧-౩౨ (రా 10-21) ఆయుష్ ౨-౩౪ బవ-౪ రా వి ౨౦-౩౧ త్యా ౪-౨౫ (గా 2-46 4-32వు) దిన ౩౨-౪ ... ౫౫-౩౪ పునః బుధపూర్వాషాఢః ౦-౧౦౪ ... పంచ ౫౫ ... శవేప ... సప్త ౪౨ప ... కాలః భు౨-౫౪ చం ౧౪

౩ 3 శు బ ౧ ౯-౧౧ (ప9-25) ధనిష్ఠ ౪౭-౪౭ (గ 12-52) సౌభ ౩-౫౭ కౌల-౧౧ త్యా ... భాగః దిన ౩౨-౩ ... ౩ మిథునే శ్రవణః కుజః ౩౧-౩౫ ... వేపంచ శ వీపంచ ... భాగః భు౩-౫ చం౧౫

౪ 4 శు ౨ సో ౧౩-౩౯ (ప11-18) శత ౫౩-౧౮ (గ 3 4) శో ౪౪-౪౭ ౧౩-౩౯ వి౭-౨౬ త్యా ౪-౨౨ (ప8-44 10-28వు) దిన ౩౨-౧ పుష్య ౩ శుక్రః ౩౨-౪౬ తిథి ద్వితీయా భు౩-౧౬ చం౧౬

౫ 5 బు ౩ మం ౧౭-౧౯ (12-41) పూభా ౫౮-౩ (గ 4-18) అతి ౪౪-౫౯ ధ౧౭-౧౯ దివి ౧౦-౩౪ త్యా ౪-౧౯ (ప 9-59 11-42వు) దిన ౩౧-౫౯ పునః కర్కటే బుధః ౩౩-౧౦ తిథిః ... భు౩-౨౬ చం౧౭

౬ 6 శ ౪ బు ౨౦-౯ (ప1-49) ఉభా ౬౦-౦ (24-0) సుకర్మ ౪౪-౨౫ బా ౨౦-౯ వి ౨౩-౩ త్యా ౪-౧౫ (పవ8-10 4-52వు) దిన ౩౧-౫౭ ... ౪౪-౨౭ తిథిః పంచమీ భు౩-౩౭ చం౧౮

సన్ ౧౩౫౬ ఫసలీ ఆషాఢ — 1947 సం॥ జులై

౭	7	శు	౫ గు ౨౧-౫౦(ప2-30)ఉ॥భా౧-౪౫(ఉ6-28)సుకర్మ౨-౫౫తైతు౨౧-౫౦ ౧-౫త్యాజ్య ౪-౧౦ రా 6-58 8-38కు దినవ్రము ౩౧-౫౬ అగస్త్యోదయః ౨౬-౧౫ పుష్యమి శుక్రః ౧౫-౮ అపరాహ్ణాంతః ౨౫-౩౩ షష్ఠీతిథిః భు౩-౪౬చ౯
౮	8	శు బు శు	౬ శు ౨౨-౧౬(ప2-41)రేవ౪-౧౬ (ఉ7-29)శూల౦-౨౬వణి౨౨-౧౬ రావి౨౩-౨౬ త్యాజ్య౪-౫ రావ8-54ల5-29కు దినవ్రము౫౪మృగశిరకుజః ౩౦-౩౫పుష్యమి బుధః ౧౬-౨౫ ప్రాగస్తమిత శుక్రః ౧౨-౦ అపరాహ్ణాదిః౯-౮ సప్తమీతిథిః భు౩-౫౮చ౨౦
౯	9	శ పా శు	౭ శ ౨౧-౨౨(ప2-19)అశ్వి౫-౩౪(ఉ8-0) గం౩౬-౪౬బ౨౧-౨౨దిని౯-౨౬ త్యాజ్య౩-౫౯ (సా5-33ల7-11కు) దినవ్రము౫౨ శ్రేష్ఠః ౫౩-౦ వ్యతీ ప్రవే౬-౩ మధ్యః౫౨-౪౬ అంతః౫౯-౪ (రా 12-23ల తె5-24కు) ఆశ్రేషకు ౫౬-౩౦ కేవే పంచమీః అష్టమీతిథిః శ్రవణత్రం ఉభయానద్యాదః భు౪-౮చం౨౧
౧౦	10	బు శ	౮ ఆ ౧౮-౫౨(ప1-19)భ౫-౧౮(7-53)వృ౩౧-౫౦కౌ౧౮-౫౨రావి ౨-౩౧ త్యాజ్య౩-౫౨ సావ7-30 9-3కుదిన ౩౧-౫౦పుష్యమి బుధః౩౬-౩౬ ఆశ్రేష ౨౫-౧౧ రాక్రాం౫ ఉకే వేపంచ౬పతిథిర్నవమీ భు౪-౯ చ౨
౧౧	11		౯ సో ౧౪-౪౬(ప11-41) కృ౩-౨౪(ఉ7-9) ధ్రు౨౫-౪౦గర౧౪-౪౬రావి ౯-౨౫ త్యాజ్య౩-౪౬ (రా వ10-16ల 11-47కు) దిన౩౧-౪౮ రాక్రాం౪ప భు౪-౯చం౨౩
౧౨	12	బు శు	౧౦ మం ౯-౧౩(ప9-28)రోహిం౦-౮(ఉ5-50)వ్యాఘా౫౫-౧౪(తె3-56)వ్యా౬-౧౫ భద్ర౯-౧౩ దివి ౧౩-౦ త్యాజ్య౩-౪౧(ప 10-59ల12-29కు) దిన౩౧-౪౬ పుష్య౩బు ౪౨-౫ ఆశ్రేష శుక్ర ౩౯-౨౯ శుక్రాం౧ ఉ౫౬పస్తర్తగాసి భు౪-౪౦చ౨౪
౧౩	13	ర శు	౧౧ బు ౨-౧౮(6-42)పుష్య ౫౧-౫౮(ద్వా 3-29) ఆర్ద్ర౪౯-౩౧(గ 1-36)హర్ష ౯-౪౪బా౨-౧౮దివి౧౪-౯ త్యాజ్య౩-౪౬(ప 11-31 12-57కు) దిన౩౧-౪౪ ఆశ్రేష ౨౧-౨౨ ఆర్ద్ర కుజః ౩౨-౧౪ శుక్రాం౩౨ ఉ౫౦పవైష్ణవ ౧౧శీ ప్రదోషః భు౪-౫౧చ౨౫
౧౪	14	బు	౧౩ గు ౪౫-౩౪(గ 12-1) పున౪౨-౫౨(గ 10-56) వజ్ర౧-౩ సిద్ధి ౪౯-౨౨గర౨౦-౧౫దివి౧౬-౧౧ త్యాజ్య౩-౩౩ (పవ12-15 1-40కు) దిన౩౧-౪౨ పుష్య౪ బు ౩౪-౫౨ మాస శివరాత్రిః భు౫-౧చ౨౬
౧౫	15	బు శు	౧౪ శు ౩౬-౯(గ 8-24)పుష్య ౩౫-౫౦(8-7)వ్యా౦-౧౪విష్టి ౧౧-౪దివి౦-౩౧ త్యాజ్య౩-౩౨ (ఉవ6-0ల7-25కు) దిన౩౧-౪౦ ప్రాగస్తమితో బుధః౬-౩౦ ఆశ్రేష శుక్రః౨౧-౨౬ గ్రాం శక్రాం కేవేస ప్త౩౫ ఉవాజసనేయ్యశ్రావణక్తం భు౫-౧౨చ౨౭ [భు౫-౨౧ భు౫-౩౧చ౨౮
౧౬	16	ర బు	౩౦ శ ౨౭-౨౫(ప4-46) ఆశ్రే౨౮-౫౦(సా5-19) వరీ౩౦-౫౮శకు౧-౫౭దివి౪-౬ త్యాజ్య౩-౩౨ (ఉవ7-6ల8-51కు) రావి౨౩-౫౬ త్యాజ్య౩-౩౪ (రావ4-2ల 5-27కు) దిన౩౧-౩౮ పునర్వసు సింహేస్వ శ్రేష్ఠః ౪౯-౩౨ (రా1-37)ఆశ్రేషబుధః౨౨-౫౧ క్రాం శక్రాం కేవేసప్త౯పపునారక్రాం రక్త ఉ అపరాహ్ణాంతః౨౫-౧౮ అమాతిథిః అన్వాధానం పిండపితృయజ్ఞః ప్రవేశాత్పరదినే సింహసంక్రమణ పుణ్యకాలః కృతయుగాంతః

పూర్వపద్ధత్యా సర్వజిత్సం॥ అధికశ్రావణశుక్లపక్షః

౩	19	౧ శ ౫౯-౨పుష్య౫౩-౫౩ పుష్య ౧౫ ౩౯దిన ౩౨-
౪	20	౩ ఆ ౫౩-౨౬ ఆశ్రే౧౧-౪౬దిన౩౨-౨౦ [౨౧
౫	21	౪ సో ౪౮-౨౯మఘ౮-౨౨ శ్రీ నాళ్ యుసు గిరినాచ్చియార్ కందాడై తోడప్పగ తి॥
౬	22	౫ మం ౪౪-౨౨పూఫ౫-౩౩దిన౩౨-౧౮
౭	23	౬ బు ౪౧-౪౪ఉఫ౩-౩౫ బదరీ నారాయణపెర్గ
౮	24	౭ గు ౩౯-౦హస్త౨-౩౫దిన౩౨-౧౫ [మాళ్మ్రతి॥న॥
౯	25	౮ శు ౩౭-౫౬చిత్త౨-౪౪దిన౩౨-౧౪
౧౦	26	౯ శ ౩౮-౧౭స్వాతి౪-౦ దిన౩౨-౧౨
౧౧	27	౧౦ ఆ ౩౯-౪౮విశా౬-౩౮దిన౩౨-౧౦
౧౨	28	౧౧ సో ౪౨-౩౮అనూ౧౦-౨౬మత్రయ ౧౧శీ
౧౩	29	౧౨ మం ౪౬-౨౨జ్యే౧౫-౨౨హరివాసరః ౧-౭
౧౪	30	౧౩ బు ౫౦-౫౯మూ౨౧-౮దిన ౩౨-౫
౧౫	31	౧౪ గు ౫౫-౫౮పూషా౨౭-౨౯దిన౩౨-౪
౧౬	1	౧౫ శు ౬౦-౦ఉషా ౩౪-౨ అన్వాధానం శ్రీపుండరీకాక్షుర్ ఆళ్వాందార్ తి॥ న॥
౧౭	2	౧౫ శ ౦-౫౬ శ్రవ౦-౨౩ గోగకాలః

ఆగస్టు

పూర్వపద్ధత్యా సర్వజిత్సం॥ అధికశ్రావణకృష్ణపక్షః

౧౮	3	బ ౧ ఆ ౫-౩౦ భర౪౬-౨దిన ౩౧-౫౯
౧౯	4	౨ సో ౯-౧౭ శత౫౦-౫౫దిన ౩౧-౫౭
౨౦	5	౩ మం ౧౨-౩పూభా ౫౪-౩౦దిన౩౧-౫౫
౨౧	6	౪ బు ౧౩-౩౫ఉభా౫౭-౧దిన౩౧-౫౩
౨౨	7	౫ గు ౧౩-౫౪రేవ౫౮-౩దిన౩౧-౫౨
౨౩	8	౬ శు ౧౨-౫౩ అశ్వి ౫౮-౪దిన౩౧-౫౦
౨౪	9	౭ శ ౧౦-౪౩భర౫౬-౪౯దిన౩౧-౪౮
౨౫	10	౮ ఆ ౭-౨౭కృ౫౪-౪౧దిన౩౧-౪౬ [౪౪
౨౬	11	౯ సో ౩-౧౭ ఏకాదశీ౫౫-౧౯ రో౫౧-౪౭ దిన౩౧-
౨౭	12	౧౧ మం ౫౨-౫౩మృగ౪౮-౯ స్మార్తగాసి
౨౮	13	౧౨ బు ౪౬-౫౩ ఆర్ద్ర౪౪-౧౧ శ్రీవైష్ణవమాధ్వ ౧౧శీ
౨౯	14	౧౩ గు ౪౦-౪౩పున౩౯-౫౯దిన ౩౧-౩౮
౩౦	15	౧౪ శు ౩౪-౩౧పుష్య౩౫-౪౭ వాజసనేయ్యశ్రావణభయంకర అణ్ణన్ తి॥
౩౧	16	౩౦ శ ౨౮-౩౬ ఆశ్రే౩౧-౫౦ అన్వాధానం పిండపితృయజ్ఞః

ఈ నెలలో వారదుర్ముహూర్తములు :-ఆది దు౨౭-౪౭ త్యా౨-౮ సోమ దు ౧౭-౫ పు దు ౨౩-౨౯ మంగళ దు ౬-౨౪-త్యా౨-౮ రాదు ౧౧-౧౨ త్యా ౧-౫౨ బుధ దు ౧౫-౦ గురు దు ౧౦-౪౩ పుదు ౨౩-౩౪ శుక్ర దు ౬-౨౫ పుదు౧౭-౭ త్యా౨-౮ శని దు ౦-౧ త్యా౪-౧౬

1947 సం॥ ఆగష్టు నెల

౧౭	17		శు ౧ ఆ ౧౮-౫౧(ప1-21)మఘ౨౨-౧౯(ప2-44)పరి౨౦-౧౮బ౧౮-౫౧రా.ఎ౮-౫౨త్యా౩-౩౮(రా 9-59 11-26కు)ది.౩౧-౩౬ర్క్రాం౨౩ప అపరాహ్ణేదః ౧౮-౫౮తిథిద్వయం యోగకాలఃచంద్రదర్శనం భుం-౨చ౨౯
౧౮	18	శు బుధ	౨ సో ౧౧-౧౨(ప10-17)పూఫ౧౬-౪౭(ప12-31)శివ౧౧-౨౩కౌ౧౧-౧౨రావి౨-౨త్యా౩-౪౪(సావ7-15ల8-45కు)దిన౩౧౩-౪ఆర్ద్రిఅకుజ౩౭-౨౨ఆశ్లేషాబుధ౭-౨ఆశ్లేషసు౩-౨౩సుఖుశ్రావ॥భుం-౧౨చ౧మహావ్రల్
౧౯	19	బు	౩ మం ౫-౦(ఉ7-48)ఉఫ౧౨-౪౫(ప10-54)సిద్ధ౩-౩౬సా౫౩-౪౦గర౫-౦రావి౧-౨౪త్యా౩-౫౧(సావ6-59ల8-31కు) దిన౩౧-౩౨ఆశ్లేషా౩బుధః౪౯-౫నామరర్థీ నాగరర్థీ దూర్వాగణపతి వ్రతం మంగళగౌరీవ్రత ప్రారంభః భుం-౨౨చ౨ [౫విూభుం-౩౨చ౩
౨౦	20	ర శు	౪ బు ౦-౪౯(ఉ6-1) పీపా౫౭-౨౭(సం తె5-0) హస్త౧౦-౨౮(ప10-0)సుభ౫౨-౨౮భద్రం-౨౯గవి౩౦-౨౧త్యా౩-౫౯(సా5-57ల7-33కు)దిన౩౧-౩౦సుఖుఅర్కః౧౭-౨౩సుఖుసింహేశ్రావ్యాషష్ఠ్య్యసః౪౫-౫నాగ
౨౧	21	పా బు	౬ గు ౫౭-౩౦(ఉ4-49)చిత్ర౧౦-౬(ప9-51)శుక్ల౪౯-౨౦కౌ౨౭-౪౩ఎవి ౨౪-౩౦త్యా౪-౭ (పవ3-37ల5-16కు) దిన౩౧-౨౮వైప్రవేశా-౨మధ్యః౪౩-౫౨అంతః౪౯-౪౪ (రా 9-22ల1-43ఉ) ఆశ్లేషాబుధః౨౯-౨సూర్యపూజాభుం-౪౩చ౪
౨౨	22	గు	౭ శు ౫౯-౧౭ (తె5-32) స్వాతి౧౧-౫౪(ప10-35)బ్రహ్మ౭-౫౮గర౨౮-౨౩ఎవి ౨౬-౫౮త్యా౪-౧౫(సా4-39ల6-18)దిన౩౧-౨౬విశా౩బుధ గురుః౫౦-౩౫రావేపంచ౧౧ ఊః భుం-౫౩చ౫
౨౩	23	ర శు బు శు	౮ శ ౬౦-౦(24-0)విశా౧౫-౪౪ (ప12-7) ఐం౮-౩విష్టి౩౧-౪ఎవి౨౬-౪౦త్యా౪-౨౨(సా4-29ల6-14కు)దిన౩౧-౨౪సుఖు౩నక్ష౪౪-౫౮ న్యాయనం ౫౮-౫౨(తె5-22) ఆర్ద్రి౩ఈజః ౪౫-౨౭సుఖుసింహేమిత్రౌబుధః౮-౫౮సుఖుశుక్ర౨౬-౩౯శవేసప్తకేక్రాం౧౯ఊః రావే పంచ౧౬పప్రవేశాత్పరదినే షడశీతిపుణ్యకాలః సౌరశరదృతుప్రారంభః భు ౧-౩ చ ౬
౨౪	24	బు శ	౮ ఆ ౨-౫౨(ఉ6-58) అనూ౨౧-౨౦ (ప2-21) వైధృ౯-౨౭బ౨-౫౨రావి౫-౩౫త్యా౪-౨౮(గాః8-36ల10-24కు) దిన౩౧-౨౧సుఖుబుధః౪౮-౪౯ప్రాగుదితిశ్శుః౪౭-౩౭శవే సప్తకేక్రాం౨౨ప కౌమారీదేవీపూజా స్వాధ్యాయః భు౧-౧౩చ౭
౨౫	25		౯ సో ౮-౪(ప9-4)జ్యేష్ఠ౨౮-౧౫(సా5-8) విష్కం౫౧-౩౮కౌ౮-౪రావి౧౯-౨౫త్యా౪-౩౦ (రా 2-7ల3-55కు) దిన ౩౧-౧౯భు౧-౨౪చ౯ [గ భః భు౧-౩౪చ౯
౨౬	26	బు శు	౧౦ మం ౧౪-౫(ప11-28)మూ౩౫-౪౧(రా8-6)ప్రీ౫౪-౪౭గ౧౪-౫-వి౩౧-౧౧త్యా౪-౩౦ (సావ6-18ల8-6కు)దిన౩౧-౧౭సుఖుబుధః౨౮-౩౬సుఖు౩శుక్ర౪౮-౧౧కుపే౩౫ఉపకాదశీతిథిః దధివ్రతారంభః పేదవ్రతా
౨౭	27	ర	౧౧ బు ౨౦-౨౧(ప1-58)పూషా౪౩-౨౩(రా11-9)ఆయు౫౬-౩౯భ౨౦-౨౧వి౨-౪౬త్యా౪-౩౧ (సావ6-56ల8-44కు)దిన౩౧-౧౫సుఖుఅర్క౧౨-౧౭కుపే౪౪పఅపరాహ్ణేతః౨౫-౦శూన్యతిథిసర్వైకాదశీభు౧-౪౪
౨౮	28	శు బు శు	౧౨ గు ౨౬-౩౩(ప4-29)ఉషా౫౦-౪౪(రా2-6)సౌభా౫౮-౫౨బా౨౬-౩౩దవి౫-౫౦త్యా౪-౨౯ (ఉవ8-10ల9-58కు)దిన౩౧-౧౩షడశీతిముఖం౭-౩౪ఆర్ద్రిరకుజః౫౭-౧౬సుఖుబుధః౯-౪౬సుఖుశుక్రః౪౯-౩౦రవేపంచరావేశప్తు౫ఊఅప ఽష్ణేః౧౯-౪౪తిథిద్వాదశీదామోదరద్వాదశీ విష్ణుపవిత్రారోపణంభు౧-౫౪
౨౯	29	బు	౧౩ శు ౩౨-౦(సా6-38)శ్రవ౫౭-౨౧(తె4-46)శో౬౦-౦తై౩౨-౦దవి౧-౫౦త్యా౪-౨౬(ఉవ6-34ల8-20కు)దిన౩౧-౧౦పూఫ౧బుధ౫౨-౧౬గపేపంచరావేశప్తు౫౮పశపేపంచ౫౭ఊః వరలక్ష్మీవ్రత ప్రారం॥భు౨-౫చ౧౨
౩౦	30	ర	౧౪ శ ౩౬-౪౪(రా8-32)ధ౬౦-౦(24-0) శో౦-౨౮గర౪౪-౨౨దవి౮-౧౯త్యా౪-౨౩(ప౫9-10ల10-55కు) దిన౩౧-౮ పూఫ ౧ర్కః౩౯-౬శవే శంచభు౨-౧౫చ౧౩
౩౧	31	బు శు	౧౫ ఆ ౪౦-౩౬(రా10-4) ధని౩-౧౦ (ఉ7-6)అతి౧-౨౫విష్టి౮-౪౦దవి౨౨-౪౦త్యా౪-౨౦ (పవ2-54ల4-38కు)దిన౩౧-౬ పూఫబుధః ౩౬-౧౩ పూఫ ౧సుక్రః౩౦-౪౬శవే పంచరప అపాకృథానం హయగ్రీవోత్పత్తిః శ్రీదేవ్యాః పవిత్రారోపణం భు౨-౨౫చ౧౪

సెప్టెంబరు నెల

౧	1		బ ౧ సో ౪౩-౩౩(గా11-16) శతభి౯(ప9-7)సుక౧-౪౩బా౧౨-౪దవి౨౫-౧౪త్యా౪-౧౬ (పవ3-57ల5-39కు) దిన౩౧-౪యోగకాలః భు౨-౩౫చ౧౫
౨	2	బు	౨ మం ౪౫-౩౧(రా12-8)పూభా౧౨-౧౪(ప10-45)ధృ౧-౧౯తై౧౪-౩౨రావి౬-౨౮త్యా౪-౧౨ (రావ8-51ల10-23కు) దిన౩౧-౧పూఫ౩బుధః౨౧-౫౮బృహత్తల్పదియా అశూన్యశయనవ్రతం భు౨-౪౬చ౧౬
౩	3	ర శు శు	౩ బు ౪౬-౩౩(రా12-28)ఉభా౧౫-౨౧(ప11-59)శూ౦-౬గ౦౫౮-౬వణి౧౬-౨రావి౧౫-౩౧త్యా౪-౯ (రావ12-27ల2-7కు) దిన౩౦-౫౯పూఫఅర్క౫-౫౧పునః కుజః౧౩-౪పూఫశుక్రః౧౨-౧భు౨-౫౬చ౧౭
౪	4	పా బు	౪ గు ౪౬-౪౭(రా12-34)రేవ౧౭-౪౯(ప12-55)గం౫౫-౩౬బ౧౬-౪౦త్యాజ్యాభావఃదిన౩౦-౫౭వృద్ధిప్ర౨-౪౦మధ్యః౨౮-౪అంతః౩౩-౩౨(ప2-55ల3-7-16కు)పూఫరబుధః౯-౪౧౪వేగ౭ఊసంకష్టహరచతుర్థీభు౩-౬

మి	వృ	మే	మీ
శు	రా		
బు శుక్ర	౨౩ ర్యు సింహే ... రా శ సింహే బుధః ౨౭ ఆశ్లేషాగతం బుధ ౧౩ శక్ర ఆశ్లేషాగతం శుక్రః		
ర			
	స	కే	

సన్ ౧౩౫౬ ఫసలీ శ్రావణ మాసము — 1947 సం॥ ఆగస్టు నెల

౫	5	బు శు	౫ శు	౪౫-౫౫(ర 12-13) అశ్విని-౧(ప1-27) ధ్రువ౨-౧౪ కౌల౬-౨౧ విష-౪౭ త్యాజ్యం౪-౫ (ఉ 9-22ల11-0 కు) రావి౧౨-౧౫ త్యాజ్యం౪-౧ (రా 11-7ల12-43కు) దిన౩౦-౫౪ ఉ ఘ౧ బుధః ౫౯-౨౮ పూ ఘ౩ శుక్రః౫౩-౮ రవేర్నిషేకేవే ప ౮౯ ఊ భు౩-౧౬౮౯
౬	6	ర శ	౬ శ	౪౪-౨ (ర 11-28) భరణి-౨౧(ఉ1-35) వ్యాఘాత౭-౫౮ గర౧౦-౫౮ రావి౧౮-౬ త్యాజ్యం౩-౫౭ (రావ1-26ల 3-1కు) దిన౩౦-౫౨ పూ ఘ౩ ౭ ౩౨-౧౪ ఆశ్రేషశనిః౨-౧౪ రాక్రాం నిఘ్న కేవే పంచ౨౦ప ఉభయ ప్రదోషః భు౩-౨౬చ౨౦
౭	7	బు	౭ ఆ	౪౧-౨(రా10-1౯) కృత్తిక౮-౩౫(ప1-18) హర్షణ౪౨-౫౦ విష్టి౧౨-౩౨ రావి౨౬-౨౮ త్యాజ్యం౩-౫౨ (తెః 4-4౯ల) దిన౩౦-౫౦ ఉ ఘ౨ న్యాయా ముచ్చే బుధః ౫౧-౨౫ రాక్రాం నిపస్మార్తమాధ్వ శ్రీకృష్ణ జయంతీ భు౩-౩౭చ ౨౧
౮	8	శు శు	౮ సో	౩౬-౪౭(ర 8-36) రోహిణి-౪౧(ప12-32) వజ్ర౩౬-౪౦ బాల-౫౪ శేషః౧-౧౦ (శేః6-20కు) రవి౨౯-౫౮ త్యాజ్యం౩-౫౮ (సాః 5-51ల7-22కు) దిన౩౦-౪౮ పున౨కుజః౩౨-పూ ఘ౪ శుక్రః౩౪-౧౦ శైవనక్తం రామా నుజశ్రీకృష్ణజయంతీ దళఫలత్రతార భః దూర్వాష్టమీ భు౩-౪౭చ౨౨
౯	9	ర బు	౯ మం	౩౧-౨౮(సా6-27) మృగ౩-౩౬(ప11-18) సిద్ధి౨౯-౩౭ తైతిల-౭౮ వి౨-౨౫ త్యాజ్యం౩-౪౪ (సాంవ7-8ల8-3౯ కు) దిన౩౦-౪౫ పూ ఘ౪ ౯౮-౧౦ ఉ ఘ౩ బుధః౪౫-౪౬ కౌమారీ పూజా భు౩-౫౮చ౨౩
౧౦	10		౧౦ బు	౨౫-౧౦(ప3-55) ఆర్ద్ర౯-౩౧ (ప9-40) వ్యతీ౨౧-౪౭ భద్ర౨౫-౧౦ రావి౬-౨౧ త్యాజ్యం౩-౪౦ (సావ8-41ల 10-9కు) దిన ౩౦-౪౩ శుక్రః కాం౯ ఊ అపరాహ్ణాంతిః౨౪-౩౪ దశమీతిథిః అగస్త్యార్ఘ్యం భు౪-౭చ౨౪
౧౧	11	బు శు	౧౧ గు	౧౮-౫(ఉ1-6) పునర్వ౩౭(ఉ7-43) వ్యతీ౫౪-౨౮(తెః5-30) వరీ౧౩-౧౬ బాల౧౮-౫ దివి౨౨-౪౬ త్యాజ్యం౩-౩౮(పః2-58ల4-26కు) దిన౩౦-౪౦ ఉ ఘ౪ బుః ౪౨-౪౬ ఉ ఘ౧ శుక్రః ౧౫-౬ కుక్రాం౫పశ్రాం కేవేసప్త ౫౯ ఊ అపరాహ్ణాదిః ౧౮-౨౪ తిథిద్వయం గురు౧౧శి సర్వత్ర౧౧శి భు౪-౧౮ చ౨౫
౧౨	12		౧౨ శు	౧౦-౨౮(ప10-8) పుష్యమి౩-౧౩(ర 3-9) పరిఘ-౧౮శివ ౫౦-౪౯ తైతి౧౦-౨౮ దివి౨౭-౫౭ త్యాజ్యం౩-౩౭ (సాః5-3ల6-30కు) దిన౩౦-౩౮ శ్రాం కేవేస పు౫౪పభు౪-౨౮చ౨౬
౧౩	13	ర శ బు ప	౧౩ శ	౨-౪౦(ఉ6-56) ఆశ్లేష౫౨-౧౬(చతు తెః4-50) సౌభాగ్య౭-౨౫(రా 12-50) సిద్ధ౪౫-౫౬ వణి౨-౪౦ దివి౨౦-౯౮ త్యాజ్యం౩-౩౭ (పః2-0ల3-26కు) దిన౩౦-౩౬ ఉ ఘ౧ ౭ ౨౩-౪౭ పున౩కుజః ౫౫-౫౪ వాస్తగబుధః౪౨-౧౩ ఉ ఘ౨ న్యాయాంనీచే శుక్రః౫౫-౫౨ శైవనక్తం మాసశివరాత్రిః ఉత్తరోమావ్రతం భు౪-౩౮చ౨౭
౧౪	14		౩౦ ఆ	● ౪౭-౪౯(రా 1-0) పూ ఘ౪౨-౯(రా 10-44) సాధ్య౩౭-౧౩ చతు౨౧-౨౨ వి౫-౪౦ త్యాజ్యం౩-౩౯(పః8-౭ల 9-36కు) రావి౨౮-౧౮ త్యాజ్యం౩-౪౩ (తెః5-25ల) దిన౩౦-౩౪ క్రాం ౪౨ ఊ సర్వేషామమా అన్వాధానం పిండపితృయజ్ఞః గోదావరి స్నానం కుశ గహణం పోలాల వతం భు౪-౪౮చ౨౮

పూర్వపద్ధత్యా సర్వజిత్సం॥ నిజశ్రావణ శుక్లపక్షః

౧	17	ర ౧ ఆ౨౩-౨ మఘ౨౮-౧౫ పంచాంగ ౧౬-౪౨ తిథిద్వయం యోగకాలః
౨	18	౨ సో ౧౮-౭ పూ ఘ౨౫-౨౧ తృతీయా తిథిః
౩	19	౩ మం ౧౩-౫౩ ఉ ఘ౨౩-౮ దిన౩౧-౨౮
౪	20	౪ బు ౧౦-౩౬ హస్త౨౧-౫౬ దిన౩౧-౨౫
౫	21	౫ గు ౮-౨౪ చిత్ర౨౧-౪౬ దిన౩౧-౨౩
౬	22	౬ శు ౭-౨౩ స్వాతి౨౨-౫౦
౭	23	౭ శ ౭-౩౮ విశాఖ౨౫-౬ సత్యకరతీ॥ ఫ॥
౮	24	౮ ఆ ౯-౭ అనూ౨౮-౩౮ దిన౩౧-౧౭
౯	25	౯ సో ౧౧-౫౪ జ్యేష్ఠ౩౩-౧౫ దిన౩౧-౧౫
౧౦	26	౧౦ మం ౧౫-౪౧ మూల౩౮-౫౩ తిథి౧౧శి
౧౧	27	౧౧ బు ౨౦-౧౬ పూ షా౪౫-౬ శూన్యతిథిః మతత్రయ౧౧శి
౧౨	28	౧౨ గు ౨౫-౧౮ ఉ షా౫౧-౪ తిథిద్వాదశి
౧౩	29	౧౩ శు ౩౦-౨౪ శ్రవ౫౮-౧౧ దిన౩౧-౬
౧౪	30	౧౪ శ ౩౫-౩ ధని౬౦-౦ దిన౩౧-౩
౧౫	31	౧౫ ఆ ౩౮-౫౫ ధని౩-౫౦ అన్వాధానం

పూర్వపద్ధత్యా సర్వజిత్సం॥ నిజశ్రావణకృష్ణపక్షః

౧౬	1	ర ౧ సో ౪౧-౪౯ శతభి౫౬ యోగకాలః
౧౭	2	౨ మం ౪౩-౩౭ పూ భా౧౨-౪౧ రాఘవేంద్ర తీ॥ పు॥
౧౮	3	౩ బు ౪౩-౫౬ ఉ భా౧౫-౨౧ దిన౩౦-౫౪
౧౯	4	౪ గు ౪౩-౭ రేవతి౬-౪౫ దిన౩౦-౫౨
౨౦	5	౫ శు ౪౦-౫౭ అశ్వని౬-౫౭ దిన౩౦-౫౦
౨౧	6	౬ శ ౩౭-౫౧ భరణి౬-౩ దిన౩౦-౪౭ [జయన్తీ
౨౨	7	౭ ఆ ౩౩-౪౦ కృత్తి౪-౭ స్మార్తమాధ్వ శ్రీకృష్ణ
౨౩	8	౮ సో ౨౮-౫౦ రోహి౧-౨౪ శ్రీవైష్ణవ శ్రీకృష్ణజయన్తీ పెరియవాచ్చాం పిళ్లె తి॥ న॥
౨౪	9	౯ మం ౨౩-౨౧ మృగ-౦ తిథిద్వయం పరవస్తు పట్టరభిరాన్ జియ్యర్ తి॥
౨౫	10	౧౦ బు ౧౭-౨౮ ఆర్ద్ర౪-౮ ఏకాదశీతిథిః [౧౧శి
౨౬	11	౧౧ గు ౧౧-౨౬ పునం-౩ పుష్య౫౫-౪౫ మతత్రయ
౨౭	12	౧౨ శు ౫-౧౫ పుష్య౫౩-౫౮ ఆ, శ్లేష౧-౩౯ దిన౩౦-
౨౮	13	౧౪ శ ౫౩-౩౯ మఘ౪౭-౫౬ దిన౩౦-౩౦ [౩౩
౨౯	14	౩౦ ఆ ౪౮-౪౮ పూ ఫ ౪౪-౫౩ సర్వేషాం అన్వాధానం కుశగహణం

ఈనెలలో వారదుర్ముహూర్తములు ఆదిదు౨౬-౫౭ త్యా౨-౪ సోమదు౧౬-౩౪ పుదు౨౨-౪౭ మంగళదు౬-౧౨ త్యా౨-౪ రాదు౧౧-౩౬ త్యా౧-౫౬ బుధదు౧౪-౨౮ గురుదు౧౦-౨౪ పుదు౨౨-౫౪ శుక్రదు౬-౧౪ పుదు౧౬-౩౭ త్యా౨-౪ శనిదు౨-౧ త్యా౪-౯

౧౫	15	బు	శు ౧ సో ౪౧-౪౩(రా10-34)ఉత్తర ౭-౫౩(రా 9-2) ధృతి ౯-౧౭కింస్తు ౪-౪౬ శేషః౨-౩౫(శే 6-54కు)రావి౨౭-౨౧త్యాజ్యం౩-౪౮(తెల5-1ల)దిన ౩౦-౩౧పశ్చాదుదితో బుధః౪-౪౯హ స్త ౨బు ౪౩-౫౮రవ్యక్రాంతౌ పయాగ కాలః శైవమాసాఖ్యమహాత్మ్యవ్రతం భుర్ ౪-౫౯ ౬౯
౧౬	16	ర పా గు శు రా	౨ మం ౩౭-౦(రా8-41)హస్త ౩౪-౫౮(రా7-52)శుక్ల ౨౨-౨౬ బాల ౨౧ శేషః ౧-౪౦(శే6-29కు)రావి౨౪-౨త్యాజ్యం౩-౫౫(రా8-41ల5-15కు)దిన ౩౦ ౨౯ ఉత్తరాషాఢం పూర్వస్థో గురుః ౪౯-౦(రా1-29)వైధృతి౨౩-౧౭మ ధ్యః ౨౯-౭అస్తః౩౨-౫౭ (ప3-12ల సా7-4కు) విశాఖగృహ్ పృకేమి తత్స్థో గురుః౫౩-౧౮ ఉత్తరఫల్గునీ శుక్రః ౩౬-౩౮ కృత్తిక రావుః విశాఖ కేతుః౩౧-౨౮ కల్కిజయంతీ పరదినే భీమరథీ నదీ పుష్కర ప్రవేశః చంద్రదర్శనం ప్రవేశాత్పరదినే కన్యాసంక్రమణపుణ్యకాలః భు౫-౯భు ౫-౧౭ ౩౦
౧౭	17	బు	౩ బు ౩౩-౫౪(సా7-27)చిత్ర ౩౩-౩౭(సా7-20) బ్రహ్మ ౧౬-౪౮ తైతుల ౨౭ గావి౧౭-౧౮ త్యాజ్యం ౨(రా12-58ల 2-35కు)దిన ౩౦-౨౬ హస్త ౩బు ౪౯-౪ తామసమన్వాదిః స్వర్ణగౌరీవ్రతం హరితాళికావ్రత ॥ ఉపాకర్మ భుం-౨౮౧ జిలహాజ్ [దిన ౩౦-౨౪ రాహుపంచకే క్రాంతౌ సిద్ధివినాయకవ్రతం భుం-౧౨౮-౨
౧౮	18		౪ గు ౩౨-౩౯(సా6-57) స్వాతి ౩౪-౬(సా7-31)వైధృతి ౩౫ ౧౬ గావి౧౮-౧౭ త్యాజ్యం ౧౧(రా1-21 3-1కు)
౧౯	19	శు బు శు	౫ శు ౩౩-౨౬ (సా7-15) విశాఖ ౩౬-౩౪ (రా 8-31)ప్రీతి ౫౭బ ౩-౨ రావి ౧౬-౫౬ త్యాజ్యం-౧౮ (రా12-45ల 2-32కు)దిన ౩౦-౨౨పునర్వసు కర్కటం కేసీ చేసు ౫-౫౬ శ ౭-౩ ఉత్తరఫల్గుని ౧౭-౨౦ వేషస్థ ౩౭ ఊర్ధ్వ పంచకే క్రాంతౌ బుధషష్ఠీ భుం-౨౨౩
౨౦	20	గ	౬ శ ౩౬-౧౪(రా 8-23)అనూరాధ ౦-౫౮(రా10-16)విష్కంభం ౫౬ కౌలవ ౫౦ గావి ౨౬-౨త్యాజ్యం-౨౪(తెల4-26ల) దిన ౩౦-౧౯ ఉత్తరఫల్గుని ౩ ౫౨ వేష పరంపసూర్యషష్ఠీ ఉపదర్శనం ... భుం-౩౩
౨౧	21	శు	౭ ఆ ౪౦-౩౯(రా10-9)జ్యేష్ఠ ౪౬-౫౩(రా12-28)ప్రీతి ౧౮ గర ౨౬ శేషః౦-౪౫ (శే6-11కు) దిన ౩౦-౧౭ హస్తః శుక్రః ౫౭-౫౮ కు వేలు ఊఅముక్తాభరణ సప్తమీ భుం-౪౩౮ [భుం ౦-౫౩౨౬
౨౨	22	బు	౮ సో ౪౬-౧౪(రా12-23)మూల ౫౩-౫౨(రా3-26) ఆయుష్మాన్ ౧౦-౪౩ భద్ర ౧౩-౨౬ గావి ౧౩ త్యాజ్యం-౨౮ (రా9-34ల11-21కు) రావి౧౯-౯(రా1-39ల3-26కు) దిన ౩౦-౧౫ చిత్ర ౧బుధః౭-౨౪ ...మహాలక్ష్మీ వ్రతం
౨౩	23	ర	౯ మం ౫౨-౨౭(రా2-52)పూర్వాషాఢ ౦-౦ (24-0) సౌభాగ్య ౧౦ బాలవ ౨౦-౫౨ త్యాజ్యం-౩౦ (సా2-14ల 4-2కు)దిన ౩౦-౧౨ ఉత్తరఫల్గుని ౩౮-౧౬ తులాయనం ౫౧-౫౩ (రా2-38) నందా దేవీపూజా కేదారవ్రతం ప్రవేశాత్పరదినే విషువత్పుణ్యకాలః భుం-౩౭
౨౪	24	బు శు	౧౦ బు ౫౮-౩౭(తెల5-21)పూర్వాషాఢ ౧-౨౩(ఉ7-29) శోభన ౧౫-౧౨ తైతుల ౨౫-౩ గరజి ౩-౫ త్యాజ్యం-౩౦ (ప3-25ల 5-13కు)దిన ౩౦-౧౦చిత్ర ౨బుధః ౨౧-౧౯హస్త ... భుం...
౨౫	25	శు	౧౧ గు ౬౦-౦ (24-0) ఉత్తరాషాఢ-౫౦ (ప9-26) అతిగండ ౨౯ వణిజ ౩౧-౨౮ రావి౧౯-౫౮ త్యాజ్యం-౭ (ప1-53ల 3-40కు) దిన ౩౦-౭పుష్యమి కుజః౦-౪౫ వేష స్థ ౩ ఉత్తరఫల్గుని భుం-౨౪౯
౨౬	26	బు	౧౧ శు ౪-౧౯(ఉ7-39)శ్రవణం ౫-౪౧(ప12-10) సుకర్మ ౧౨ భద్ర ౪-౧౯ దిన ౨౬-౪౦ త్యాజ్యం-౨౩ (ప4-34ల6-18కు)దిన ౩౦-౫ చిత్ర ౩ తులాయాం మిత్రస్థో బుధః ౩౮-౪౮ వేషం ... వేష స్థ ౬ పరివర్తనైకాదశీ కటదానం విష్ణుశృంఖలయోగః వామనజయంతీ భుం-౩౪౧
౨౭	27	ర శు	౧౨ శ ౮-౫౬(ప9-25)ధనిష్ఠ ౨౧-౩౦(ప2-30) ధృతి ౦-౬బాల ౫౬ రావి ౧౦-౫౨ త్యాజ్యం-౯ (రా10-16ల12-6కు)దిన ౩౦-౩ హస్త గరకు ౨-౨౫ హస్త ౩ శుక్రః ౯-౧౦ వేషపంచకే వేష స్థ ౨౨ శనిత్రయోదశీ ప్రదోషః శక్ర ౧౨శీశ్రవణ ద్వాదశీ తాపనం విష్ణుపూజా శ్రవణోపవాసః భుం-౪౫౧ [51కు)దిన ౩౦-౦భుం-౫౫౨
౨౮	28		౧౩ ఆ ౧౨-౨౭(ప10-53)శతభిష ౨౬-౧౩(ప4-23)సుకర్మ ౨౦-౩ తైతుల ౨౭ గావి౧౩-౮ త్యాజ్యం-౧౪ (రా11-9ల12-
౨౯	29	పా బు శు	౧౪ సో ౧౪-౪౩(ప11-47) పూర్వాభాద్ర ౨౯-౪౧(సా5-46)గండ ౧౯-౭వణిజ ౧౪-౪౩ రావి౨౪-౩ త్యాజ్యం-౯ (రా8-44ల5-24కు)దిన ౨౯-౫౮ భాద్రపద ౫౫-౩౧ (తె4-26ల) నిర్గత బుధః౦-౫౦ హస్త ... ౯-౩౯ అనంత చతుర్దశీ అనంతవ్రతం లోకపాలకపూజా భుం-౫౭౧౩
౩౦	30	ర పా శు	౧౫ మం ౧౫-౪౩(ప12-11)ఉత్తరాభాద్ర ౩౧-౫౯(సా6-42)వృద్ధి ౧౭-౧౧బ౧౫-౪౩ త్యాజ్యం ... ౨౯-౫౬ హస్త ౨౬-౪ సూర్యోదయః ౦-౪౪ అ తః ౫-౫౭ (ప9-17కు) పుష్యమి కుజః ౪౨-౩౯ గ ౩౩ ప్రతిపత్తిథిః అవ్వాధానం ఉమామహేశ్వరవ్రతం ... గౌరీవ్రతం మహాలయపక్ష ప్రారంభః భుం-౧౫౯౧౪
౧	1	బు	బ ౧ బు ౧౫-౩౫(ప12-9)రేవతి ౩౩-౧౧(సా7-11)వ్యాఘాత ౧౪-౨౧౧౫-౩౫ తైతిల ౨-౩౫ త్యాజ్యం-౫ (ఉ6-56ల8-34 కు)దినం ౨౯-౫౩ సావిత్రీ ౨౭-౭ తిథిద్వయే మహాలయ కాల అశూన్యశయన వ్రతం భుం-౨౬౧౫ [భుం ౨-౩౬
౨	2	శు	౨ గు ౧౪-౨౯(ప11-48)అశ్విని ౩౩-౨౯ (సా7-19) హర్షణ ౦-౪౬ గర ౧౪-౨౯ వణిజ ౩-౨౬ త్యాజ్యం-౧ (ప8-17ల4-54కు)రావి౨౭-౨౭ త్యాజ్యం ౩-౫౮(తె4-50)దిన ౨౯-౫౧ దిగ్భవ ... బహుళపాద్య

1947 సం॥ సెప్టెంబరు నెల; అక్టోబరు నెల; శక ౧౮౬౯ భాద్రపద మాసః

Box (right, top):

మీ	వృ	మే	మి
శు	౧		
శ	శు ౨ ౨౦ ౪ సాల్లే సూరా౦ దివి ౯౯ కృష్ణ జేష్ఠ సురగురు ౫ ౪౮ కన్య శుక్రజ		
ర	౧౧ ౪౮ బుధ బాలా మాం సుర్య		
బు శు	గు	కే	

౩	8	౦ బు		౩ శు ౧౨-౩౧ (10-55) ౩౩-౧ (7-7) ఉ ౬-౨౭ భి ౧౨-౩౧ శేషః ౧-౧౬ (శే. 6 25కు) గనర్జ-౪౭ హస్తః ౧ ౪౯-౨౩ స్వాతిబు ౫౮-౩౧ రా క్రాంక్తేవే పంచ ౩౩ విశాఖ యాత్రా కృత్యం మహాభ జీభు౨-౪౬ చం౧౮ [8-24కు) నర్జ-౪౬ క్రాంక్తేవే పం ౩ శుభు-౫౬ చ౧౭
౪	4			౪ శ ౯-౫౩ (ప9-52) కృ ౩౧-౫౦ (సా6-39) ౧-౩౭ ద్వి ౫౪-౩౫ బా ౯-౫౩ దవి ౨-౨౫ త్యా ౩-౫౫ (శే 6-54
౫	5	శు		౫ ఆ ౬-౩౦ (8-31) రోహిణి ౯-౫౮ (సా5 54) కృ ౧౦-౧౧ తై౬-౩౦ ౧౦-౩౪ త్యా ౩-౫౨ (ప10-9-11-41 కు) రావి ౧౩-౩౬ త్యా ౩-౫౦ (రా 11-16-12-48కు) దినర్జ-౪౪ తా ౨౨-౩౯ చంద్రషష్ఠీవ్రతీ పాతమహాలయః పా తార్క యోగః సార్ధషష్టి ఘటికానంతరం కపిలాషష్ఠీవ్రతీ యోగః భు ౩-౮ చం౧౯
౬	6	శు బు		౬ సో ౨-౨౩ (6-52) పుష్యమి ౫౫-౧౮ (ప4-58) వ్యా ౨౮-౨౧ (4-51) ౩-౧౮ వణి ౨-౨౩ రావి ౧౮-౩౫
		గు శ		త్యా ౩-౪౭ (రా 12-50 2-17కు) గనర్జ-౪౧ పుష్య ౩ కజః ౩౩-౩౩ స్వాతి బు ౩౬-౭ అనూరాధ ౫-౦ ఆశ్లేష ౪౬-౪౯ భు ౩-౧౮ చం౨౧ [సుధ్యాష్టమీ అర్ధాష్టమీ భు ౩-౨౮ చం౨౧
౮	7	ర శు	1947 సెప్టెంబరు	౭ మం ౫౨-౩౨ (రా2-56) ఆశ్లేష ౪౭-౧౬ (ప3-38) ప ౩౫-౨౨ బా ౨౫-౭ వి ౨౨-౪౮ త్యా ౩-౪౫ (రా 2-54ల 4-24కు) నర్జ-౩౯ హస్త ౪ ౧౨-౧౪ పశ్చాదుదితః క్రో ౪౭-౪౧ వైవస్వతం సూర్యాగ్నిమన్వాదిః
౭	8	శు		౯ బు ౪౬-౪౬ (12-38) పునర్వసు ౩౮ (ప2-11) శివ ౧౬ తై ౯-౩౯ వి ౯-౩౯ త్యా ౩-౪౪ (రా 9 38ల 11-7కు) నర్జ-౩౮ చిత్ర ౩ సంగ్రహణం స్వక్షేత్ర క్రాంతం శుభ అవిమిత్తిథి దుర్గాదేవ్యష్టమీ పన భు ౩-౩౮ చం౨౨ [28ల1-57కు) నర్జ-౩౪ స్వర్ణబుధః ౩-౫కు క్రాంత శుభ ౩-౪౭
౯	9	బు		౧౦ గు ౪౦-౪౭ (రా10-15) పుష్యమి ౬-౩౫ (ప12-34) ధ ౨౧-౩౬ వణి ౩-౪౮ రావి ౧౬-౪౮ త్యా ౩-౪౩ (రా 12
౧౦	10	ర శు		౧౧ శు ౩౪-౪౪ (రా7-50) ఆశ్లేష ౨౪ (ప10-54) ౧౩-౫౧ ౮-౪౬ రావి ౧౦-౪౭ త్యా ౩-౪౩ (రా 10-40ల11-33కు) నర్జ-౩ ౪౩౪-౪౨ ౪౧-౨౩ క్రాంతి ౩ పంచ ౧౧ భు ౩-౫౭
౧౧	11			౧౨ శ ౨౭-౪౯ (సా5-28) మఘ ౨౬ (9-14) ఫ ౫౪ ౫౨-౨౭ కా ౧-౪౫ దవి ౨౬-౫౭ త్యా ౩-౪౪ (రా 4-43-6-13కు) నర్జ-౨౯ ౧౩ దోషః యతిమహాలయః భు ౪-౭ చం౨౬ [ధ్యాయః భు ౪-౧ చం౨౬
౧౨	12	పా శు బు		౧౩ ఆ ౨౩-౯ (ప8-13) పూర్వఫల్గుని ౪-౨౧ (7-41) బ్ర ౫౧-౨౨ వణి ౩-౯ ౨౧-౨౦ త్యా ౩-౪౮ (ప 2-28ల3-58కు) దినర్జ-౨౮ వైధృతి ౧౧-౨ ౧౫-౫౪ నర్జ-౮౫ (ప10-21ల2-14కు) పునర్వసు జః ౨౫-౪౩ విశాఖ బుధః ౨౫-౧౧ అపరాహ్ణవ్యాప్తః ౩-౩౮ తిథి ప్రదోషః శ్రీ వైనక్షత్రం మాసశివరాత్రిః గజచ్ఛాయా కలియుగాదిః అన
౧౩	13	ర శు		౧౪ సో ౧౭-౧౭ (ప1-16) ఉత్తర ౦-౫౯ (6-21) హస్త ౫౮-౩౭ (తె5-24) ౪౪-౫౮ కరు ౧౭-౧౭ దవి ౨౧-౯ త్యా ౩-౫౧ (ప 2-2ల3-57కు) దినర్జ-౨౫ చిత్ర ౪౪ స్వాతి కః ౨౧-౪౪ క్రాం ౫౭ ఉ అపరాహ్ణవ్యాప్తః ౧౮-౩౯ తిథిద్వయం స్వేమావాస్యా అన్వాధానం స్నానం మహాలయ భు ౪-౨౨ చం౨౮
౧౪	14			౩౦ మం ౧౪-౨౭ (ప11-44) చిత్ర ౫౮-౨౩ (తె4-54) వై ౩౯-౨౮ నాగ ౧౪-౨౭ దవి ౧౯-౧౨ త్యా ౩-౫౫ (ప 1-14 ల2-48కు) దినర్జ-౨౨ ౫౭ శ్రీ యజ్ఞః కాలః శుక్ల హణం భు ౪-౩౯ చం౨౭

పూర్వపద్ధత్యా సర్వజిన్నాం॥ భాద్రపద శుక్లపక్షః				పూర్వపద్ధత్యా సర్వజిన్నాం॥ భాద్రపద కృష్ణపక్షః		
౩౦	15	౧ సో ౪౪-౩౩ ఉత్తర ౨౬ కా ౯		౧౫	1	౮ బు ౧౫-౪౬ ౩౫-౩౭
౩౧	16	౨ మం ౪౧-౨౧ హస్త ౪౧-౩౮ దిన ౩౦-౨౪ [౧౪		౧౬	2	౯ గు ౧౫-౧౯ ౩౬-౧౨ దినర్జ-౪౪
౧	17	౩ బు ౩౯-౧౦ చిత్ర ౪౦-౩౩ హస్త కలుకర్మ ౧౯		౧౭	3	౩ శు ౧౨-౫౩ భర ౩౫-౧౫ దినర్జ-౪౧
౨	18	౪ గు ౩౭-౧౬ స్వాతి ౧-౨౩ సిద్ధివినాయక చతుర్థి		౧౮	4	౪ శ ౯-౫౭ ౩౩-౩౬ దినర్జ-౩౯
౩	19	౫ శు ౩౭-౨౯ విశ ౪౩-౧౮ ఋషిపంచమి		౧౯	5	౫ ఆ ౫-౫౮ ౩౧-౨౦ దినర్జ-౩౮
౪	20	౬ శ ౪౦-౧౨ అనూరాధ ౬-౩౯ దినర్జ ౩౦-౧౪		౨౦	6	౬ సో ౧-౧౨ పుష్యమి ౩౯ ౨౮-౪౫
౫	21	౮ ఆ ౪౨-౫౫ జ్యేష్ఠ ౫౦-౫౭ దిన ౩౦-౧౧		౨౧	7	౭ మం ౫౦-౦ ఆర్ద్ర ౨౩-౫౭ దినర్జ-౩౨
౬	22	౭ సో ౪౬-౪౧ మూల ౫౬-౭౨ దిన ౩౦-౯		౨౨	8	౯ బు ౪౩-౫౮ పునర్వసు ౫౩ దినర్జ-౨౯
౮	23	౯ మం ౫౧-౨౬ పూర్వాషాఢ ౦-౦ దిన ౩౦-౮		౨౩	9	౧౦ గు ౩౮-౫౩ పుష్యమి ౪౧ దినర్జ-౨౮
౭	24	౧౦ బు ౫౬-౩౯ పూర్వాషాఢ ౩౮ దిన ౩౦-౪ [శ్రీ వ॥		౨౪	10	౧౧ శు ౩౨-౨౩ ఆశ్లేష ౧౧-౩౪ ఇందిరైకాదశి
౯	25	౧౧ గు ౬౦-౦ ఉత్తరాషాఢ ౩౦-౨ [సుద॥ వే॥ శ్రీ॥		౨౫	11	౧౨ శ ౨౬-౩౬ మఘ ౭-౪౦ దినర్జ-౨౨
౧౦	26	౧౧ శు ౧-౪౬ శ్రవణ ౫౪-౩౪ ఉ యమునౌకాదశి తిరువేంగళ		౨౬	12	౧౩ ఆ ౨౧-౪౩ పూర్వఫల్గుని ౩౩ తిథిద్వయం
౧౧	27	౧౨ శ ౬-౨౯ ధనిష్ఠ ౨౧-౩౩ దినర్జ-౫౬		౨౮	13	౧౪ సో ౧౮-౩౯ ఉత్తర ౨-౦ అమతిథిః సర్వత్రామా అన్వాధానం
౧౨	28	౧౩ ఆ ౧౦-౩౧ శతభిషం ౪౫ దినర్జ-౫౪				
౧౩	29	౧౪ సో ౧౩-౩౦ పూర్వాభాద్ర ౩౦-౫౬ దినర్జ-౫౧ [ప్రోష్ఠ॥		౨౭	14	౩౦ మం ౧౪-౨౭ హస్త ౦-౧౮ చిత్ర ౫౭-౫౪ సంపూర్ణ పిత్రు యజ్ఞః కాలః శుక్ల పుణ్యః క్షయ హణం
౧౪	30	౧౫ మం ౧౫-౧౯ ఉత్తరాభాద్ర ౩౩-౫౩ అనంత॥ మహాలయ				

ఈ నెలలో వారదుర్ముహూర్తములు:— ఆదివారం ౬-౦ త్యాజ్యం ౨-౦ సోమవారం ౧౫-౫౨ గురు ౨౧-౫౭ మంగళవారం ౫-౫౯ త్యాజ్యం ౨-౦ బుధవారం ౧౨-౨ త్యాజ్యం ౨-౦ బుధ ౧౩-౫౬ గురు ౯-౫౬ శుక్ర ౨౧-౫౩ శుక్ర ౫-౫౭ శుక్ర ౧౫-౫౮ త్యాజ్యం ౨-౦ శని ౧౦ త్యాజ్యం ౩-౫౭

ఫ్ ౧౩౫౭ ఫసలీ అక్టోబరు నెల — 1947 సం॥ అక్టోబరు నెల

౧౫	15	బు	శు ౧ బు ౧౧-౫౧(ప10-41)స్వా ౫౬-౨౬(తె4-56)విష్కం ౩౪-౫౮ బ౧౧-౫౧ కౌ౧౧-౨౪ త్యాజ్యం ౪-౦ (పగ10-31 ల12-7కు)దినప్ర-౨౦విశా౨బుధః౫౧-౫౪రా వేపంచకే క్రాం౫౬ఊ దౌహిత్రప్రతిపత్ శారదనవరాత్రి ప్రారంభః స్తనవృద్ధిగౌరీవ్రతం ప్రీతి౨ఘూ అనధ్యాయః చంద్రదర్శనంభు౪-౯చ౯
౧౬	16	శు	౨ గు ౧౦-౪౩(ప10-15)విశాఖ౯-౧౮(తె5-41)ప్రీ౩౧-౪౬ కౌ౧౦-౪౩ గవి౧౧-౫౩ త్యాజ్యం-౬ (ప10-42ల12-21కు)దినప్ర-౧౮స్వాతి౨శుక్ర౨-౩౬వేసప్తఘ్న౯ఘూరా వేపంచకే క్రాం౬౦పభు౫-౦౧౧
౧౭	17	ర	౩ శు ౧౧-౧౬(ప10-28)అనూ౬౦-౦(24-0) ఆయు౯-౫౩ గ౧౧-౧౬వి౯-౫౨ త్యాజ్యం-౧౪ (ప9-55ల11-34కు)దినప్ర-౧౫నిత్రా౩తులాయాంనీచేర్కః౧౮-౯ (ప1-22)శవేసప్త అస్మిన్దినేతులాసంక్రమణపుణ్యకాలః౫-౧౦భు౫-౧౩చం౨ ప్రవ౦భు౦-౬చ౩
౧౮	18	శు శు	౪ శ ౧౩-౩౩(ప11-23)అనూ-౨-౪౨(తె7-3)సౌ౯-౧౬భద్ర౧౩-౩౩వి౧౬-౫౨ త్యాజ్యం-౨౦పగ 1-7ల 2-51కు దినం౯-౧౩ఆశ్లేష౧కుజః౩౨-౧౨ స్వాతి౩ శుక్ర౪౨-౯ శవే౨ఘూ౩౩పశవేసప్త౩పఘూ ౦గలలితా గౌరీ
౧౯	19		౫ ఆ ౧౬-౯(ప12-58)జ్యే౬-౪౪(ప9-4)శో౯-౫౮ బా౧౬-౯రావి౦-౩౬ త్యాజ్యం-౨౫ సా5-53ల7-39కు దినప్ర-౧౧అపరాహ్ణః౨౩-౨౧వష్ఠీతిథిః నాగపూజాసరస్వతీపూజాభు౦-౧౮చ౯
౨౦	20	ర బు	౬ సో ౨౨-౩౯(ప8-8)మూ౧౪-౩(ప11-35)అతి౩౧-౯ తై౨౨-౩౯వి౯-౩౮ త్యాజ్యం౬౨౫(ప9-50ల11-35కు) రావి౧౧-౪౫ త్యాజ్యం-౨౮ (గ10-20 12-7కు)దినప్ర-౯చిత్రాకర్కః౩౯-౪౯పశా౩బుధః౯-౫౨ అపరాహ్ణః౧౬-౯తూన్యతిథిఃభు౦-౯చ౫
౨౧	21	శు	౭ మం ౨౮-౩౮(సా5-26)పూ.షా౨౧-౦(గ2-27)సుశ౩౩-౩౦వ౨౮-౩౮రావి౧౪-౩౪ త్యాజ్యం-౩౦ (గ11-27ల1-15కు)దినప్ర-౬స్వాతి౨౨-౩౯తిథిసప్తమీ దేవీత్రిరాత్రవ్రతంసావధ్యాయః భు౦-౪౦చ౬
౨౨	22	గు	౮ బు ౩౪-౫౩(సా7-58)ఉ.షా౨౮-౩౯(గ5-27) ధృ౩౫-౪౬వి౧-౪౫గ వి౧౦-౪౬ త్యాజ్యం-౯ (గ9-55ల11-43కు)దినప్ర-౪అనూ౨గురుః౫౮-౨౮ రావేసప్త౩౩ఘూ మహాష్టమీ ౧-౫౧చ౬
౨౩	23		౯ గు ౪౦-౪౮(రా10-19)శ్రవ౩౫-౪౮(రా8-19) శూ౩౬-౪౨ బా౬-౪౦రావి౧౬-౪౯ త్యాజ్యం-౨౫(గ12-43ల2-29కు)దినప్ర-౨కువేపంచ శవేస చశేవేసప్త౩౫ఘూ వేసప్త౩౬ప మహానవమీ స్వారోచిషమన్వాదిః సరస్వత్యుద్వాసనం భు౧-౨చ౮
౨౪	24	ర శు శు	౧౦ శు ౪౫-౪౫(రా12-18) ౪౨-౪(గ10-50)గం౩౮-౫౬ తై౧౩-౧౬ త్యాజ్యం॥ భావదినప్ర-౦స్వాతికర్కః౦-౪౪వృశ్చికాయనం౧౪-౨(ప11-37) శ్రీ ౨కుజః౫౦-౬విశా౧శుక్ర౨-౫౫ ౨ఘూ వేపంచ శవేపంచశవేసప్త ౪౨పసౌపపదంవిజయదశమీ అపరాజితాపూజా శమీపూజా సరస్వత్యుద్వాసనందశాధగౌరీవ్రతంద్వాదశవ్రతారంభః నవవస్త్రాభరణాదిధారణం దర్శనాదీనాంమానః౨౪-౪౩(ప3-49) అస్మిన్దినేహారిపదపుణ్యకాలః హేమంతఋతుప్రారంభఃభు౧-౧౨చ౯
౨౫	25	పా బు	౧౧ శ ౪౯-౨౮ (రా1-47) శతభి౬-౧౦ (గ12-52) వృ౩౯-౧౫వ౧౬-౩౬ దివి౧-౩౬ త్యాజ్యం-౨౦ (త వ 6-38 ల 8-22కు) గస౨౮-౫౬స్య౩౧ ౪౨మగ్వః౩౬-౩౯అంతః౪౩-౩౫ (సా6-41ల రా11-26కు) బుధః క్రాం౧భ౪౧-౩౯ త్రాం భ౧త్యాజ్య బుధః౬-౨౮-౨౧-౧౬౪ వేకటపసవ్యత్రిం౧శిభు౧-౨౩చ౧౦
౨౬	26	శు	౧౨ ఆ ౫౧-౫౩(రా2-37)పూ.భా౫౦-౪౪(గ 2-18)గ్రహ౩౮-౨౩బ౨౦-౪౦రావి౪-౬ త్యాజ్యం-౧౪ (గ7-39ల9-21కు)దినప్ర-౫౫విశా౨శుక్ర౪౩-౧౨రామ పాలవ్రతారంభః గో౧౨శిపద్మనాభ౧౨వి ౧-౩౪చ౧౧
౨౭	27	ర	౧౩ సో ౫౨-౧౦(రా2-58)ఉ.భా౫౨-౫౨(గ 8-10) ఐంద్ర౩౬-౧౯ తై౨౨-౧౦వ౧౫-౩౫ త్యాజ్యం-౯ (ప12-14ల1-54కు)దినప్ర-౫౩స్వాతి౨౧-౧౯భు౧-౪౫చ౧౨ (౯కు)దినప్ర-౫౧భు౧-౫౬చ౧౩
౨౮	28		౧౪ మం ౫౧-౧౪(రా2-31)రేవ౩-౩౧(రా3-25)వైధృ౩౩-౪౧గర౨౧-౪౨వి౨౩-౧౧ త్యాజ్యం-౩ (ప3-17ల4-
౨౯	29	స	౧౫ ○ బు౪౮-౫౪(రా1-36)అశ్వి౫౨-౪౬(రా3-8) విష్కం౨౮-౩౮వి౨౦-౪౯వి౧౪-౫౩ త్యాజ్యం-౫౬ (గ11-12ల12-45కు)దినప్ర-౪౯విశా౩శుక్ర౨౩-౩౦అన్వాధానంకోజాగరీ౧౫మా అక్రూరే నాభు౨-౬చ౧౪
౩౦	30	ర బు	బ ౧ గు ౪౫-౩౪(రా12-16)భర౫౧-౪(రా2-28)ప్రీతి౨౩-౨౧బా౧౬-౧౪వి౧౬-౫౩ త్యాజ్యం-౫౩ (ప12-28ల2-2కు)దినప్ర-౪౬స్వాతి౪౧-౩౦విశా౨ బుధః౯-౬ క్రాంకే వేపంచ౫౧ కాలః భు౨-౧౬
౩౧	31	శు బు	౨ శు ౪౧-౧౯(రా10-34)కృత్తి౯-౯(రా1-26) ఆయు౧౬-౧౬ తై౧౩-౨౬వి౧౯-౪౬ త్యాజ్యం-౫౦ (ప1-56ల3-28కు)దినప్ర-౪౪ఆశ్లేష౩కుజః౨౧-౪౬పశ్చాదస్తమితో బుధః౧౮-౩౩ క్రాంకే వేపంచ౯ పఅన్యాశేషయనవ్రతంభు౨-౨౮చం౧౬
౧	1	శు	౩ శ ౩౬-౧౯(రా8-34)రోహి౫-౧౦(రా12-6)సౌభా౧౦-౩౪వణి౮-౪౯దివి౨౬-౧౬ త్యాజ్యం-౪౬(ప4-32ల6-8కు) రావి౯-౩౬ త్యాజ్యం-౪౫(తె5-21) దినప్ర-౪౨విశాఖ వృశ్చికేసమస్తఘ్నశుక్రః ౩-౪౬ చంద్రోదయోమాత్రతిలగిరాదేవీ గ్రాత్రాభయప్రదోషః భు౨-౩౯చం౧౭

మి	వృ	మే	మీ
	రా		
కు	౩ ... మం		
శ	శు		
	బు ౩ శ వృశ్చి ... గ్రహ		
గ	బు	శు శ	

సన్ ౧౩౫౭ ఫసలీ ఆజర్ నెల | 1947 సం॥ నవంబరు నెల

౨	2	బు	౪ ఆ ౩౦-౫౨(సా 6-24) పూర్వ ౪౧-౯(ర 10-39) పరి౩-౨౨ శివ౫౨-౩౧ బ౩-౩౫ శిమః ౨-౩ (శేష 6-51) దినం ౨౮ ౪౦ విశాఖ బుధః ౫౬-౩౯ భు ౨-౫౦ చం౧౮
౩	3	శ శు	౫ సో ౨౫-౧౩(ప4-8) ఉత్త ౧౩౭-౩౪(రా9-5) సిద్ధ ౮-౧౭ తైతు ౫. ౧౩ దివి ౧-౭ త్యా ౩-౪౪(ఉష6-30ల7-59కు) దినం ౨౮-౩౮ స్వాత్యర్కః ౧-౨౨ అనూరా క్రః ౪౪-౭ అపరాహ్ణః ౨౨-౫౪ పంచమీ తిథి భు ౩-౦ చ౧౯
౪	4		౬ మం ౧౯-౨౮(ప1-50) పున౩౩-౩౭(సా 7-30) సాధ్య ౪౦-౪౦ కర౯-౨౮ గవి౫-౩౬ త్యా ౩-౪౪ (పవ8-15ల9-47కు) రావి ౨౩-౪౮ త్యా ౩-౪౫ (రావ8-1ల4-31కు) దినం ౨౮-౩౬ ఉపరాహ్ణః ౧౭-౧౦ తిథిద్వయ భు ౩-౧౧
౫	5	బు	౭ బు ౧౩-౫౩(ప11-37) పుష్య ౨౯-౫౪(సా6-2) శుభ ౩౩-౧౩ బ౧౩-౫౩ త్యాజ్యాభావః దినం ౨౮-౩౪ స్వాత్యక్రీ బుధః ౩౩-౦కు క్రాంతిః క్రాం౨౯ ఊ. షష్ఠీతిథిః శైవనక్తం ఉభయానధ్యాయః భు ౩-౨౨ చ౨౧
౬	6	శ పా శు	౮ సు ౮-౩౧(ప9-28) ఆశ్లే ౨౬-౨౩ (ప4-37) శుక్ల ౨౬-౨ కౌల-౩౧ విదిం-౧ త్యా ౩-౪౬ (ఉష6-4-7-3?కు) రావి ౨౬-౧౮ త్యా ౩-౪౮(రావ4-0ల5-31కు) దినం ౨౮-౩౨ విశాఖార్కః ౨౦-౫౦ వైధ్రుతి ౪-౨౧ (తె3-48ల) అనూరాధక్రః ౨౪-౨౯కు క్రాంతిః క్రాం౨౭ పభు ౩-౩౩ చ౨౨ [౩ పురుః ౪౦-౨౮ భు ౩-౪౪ నం౨౩
౭	7	పాశుగు	౯ శు ౩-౩౧(ఉ7-29) ఏకాదశ్యా ౫౫-౨౯(శ తె5-41) మఘ ౩-౧౭(ప8-24) బ్రహ్మ ౬౬ ౩-౩౧ రాశి౧౩-౫౬ త్యా ౩-౫౦(రావ11-3ల12-35కు) దినం ౨౮-౩౦ వె మధ్యః ౦-౧౩ అంతః ౬-౨ (ప8-30కు) ఆశ్లేషకుజః ౧౧-౭ అనూ
౮	8	బు	౧౧ శ ౫౫-౮ (రా4-8) పూర్వఫ ౨౦-౪౪ (ప2-23) ఐంద్ర౨-౩౬ బ౨౭-౪ రావి౯-౪౧ త్యా ౩-౫౨ రావ9-20ల10-53కు) దినం ౨౮-౨౮ స్వాతి౩ వక్రీ బుధః ౮-౫౬ స్మార్త ౧౨శీ ౩-౫౪ చం౨౪
౯	9	శ శు	౧౨ ఆ ౫౨-౩(రా2-54) ఉత్తఫ ౧౮-౪౯-(ప1-38) వైధృ ౪౧ కౌ౨౩-౩౫ రావి౧౧-౦ త్యా ౩-౫౬ (రావ9-52ల11-27కు) దినం ౨౮-౨౬ విశాఖార్కః ౩౯-౫౬ అనూరాధ క్రః ౪-౪౭ వైష్ణవ ద్వాదశీ ప్రదోషః భు ౪-౫ చం౨౫
౧౦	10		౧౩ సో ౪౯-౫౦ (- 2-2) హస్త ౧౭-౪౪(ప1-12) విష్కం ౧-౨౦ ప్రీ ౫౫-౨౬ గర ౨౦-౫౬ రావి౯-౧౭ త్యా ౩-౫౯(రావ 9-10ల10-47కు) దినం ౨౮-౨౪ అపరాత్రే నరకచతుర్దశీ ప్రయుక్తతైలాభ్యంగః బహిర్దీపదానం యమత ర్పణం చ భు ౪-౧౬ చం౨౬ [రాత్రేస్వాత్యర్ధ్య గస్నానం భు ౪-౨౭ చం౨౭
౧౧	11	బు షు	౧౪ మం ౪౮-౩౯(గా1-35) చిత్ర ౧౭-౩౬(ప1-9) ఆయు ౫౨-౫౮ శకుని ౧౪ రావి౩-౨౭ త్యా ౪-౪ (రావ6-50ల 8-28కు) దినం ౨౮-౨౨ స్వాతక్రీ బుధః ౪౪-౧౧ ప్రాగుదితో బుధః ౪౬-౩౫ అనూరాధక్రః ౪౫-౫౯ కృష్ణాంగారక ౧౪శీ శైవనక్త మాసశివరాత్రిః మాసప్రవిభక్షణం ప్రేతచతుర్దశీ శస్త్రహతానాముల్కాదానం దీపదానం అపర
౧౨	12	శ	౩౦ బు ● ౪౮-౩౬(రా1-34) స్వాతి ౧౮-౩౦(ప1-31) సౌ౫౦-౭ చతుష్ప ౩౭-రావి౪-౩౯ త్యా ౪-౮ (సావ7-19 ల8-58కు) దినం ౨౮-౨౦ విశాఖార్కః ౫౮-౫౧ క్రాంతి వేపంచకే క్రాం౨౮ ఊ సర్వేషామమా అన్వాధానం పిం డపితృయజ్ఞః కేదారవ్రతం దీపావళి ౩౦ స్యాత్ ఉల్కాప్రదర్శనం దీపదానం కౌముద్యాం సాయం లక్ష్మీపూజా అల క్ష్మీ ప్రసరణం భు ౪-౩౮ చం౨౮

పూర్వపద్ధత్యా సర్వజి త్సం॥ ఆశ్వయుజ శుక్లపక్షః

ఆబాన్ నెల | అక్టోబరు

౨౯	15	౧ బు ౧౨-౨౩ స్వాతి ౯-౪౮ ప్రతిపత్
౩౦	16	౨ గు ౧౧-౨౮ విశాఖ ౦-౦ దినం ౨౯-౧౦
౧	17	౩ శు ౧౧-౫౨ విశాఖ ౧-౪౭ తులాయాంమర్కః ౪౩-౫
౨	18	౪ శ ౧౩-౩౨ అనూర౪-౪౬ దినం ౨౯-౫
౩	19	౫ ఆ ౧౬-౨౬ జ్యేష్ఠ ౮-౫౫ షష్ఠీతిథిః [తోరుని తి॥ న॥
౪	20	౬ సో ౨౦-౨౧ మూల ౧౪-౫ సూర్యాస్తి త్యైః మణవాళమ
౫	21	౭ మం ౨౫-౬ పూర్వాషా౨౦-౪ సప్తమీతిథిః సత్యపరాయ
౬	22	౮ బు ౩౦-౧౯ ఉత్తాషా౨౬-౩౧ దినం ౨౮-౫౬ [ణతీ॥ పు
౭	23	౯ గు ౩౫-౩౯ శ్రవ ౩౩-౩ పాయిఖయాళ్వార్ పిళ్లలో కాచార్యక్ తి॥ [శ్వార్ తి॥ న॥
౮	24	౧౦ శు ౪౦-౨౯ ధని ౩౯-౯ విజయ దశమీ పూర్ధత్తా
౯	25	౧౧ శ ౪౪-౩౮ శత ౪౪-౩౭ మత్రయ ౧౧శి పేయా శ్యాగు తి॥ న॥
౧౦	26	౧౨ ఆ ౪౭-౪౭ పూర్వాభా ౪౯-౯ హరివాసరః ౨-౫౮
౧౧	27	౧౩ సో ౪౯-౩౫ ఉత్తభా ౫౨-౨౦ దినం ౨౮-౪౪
౧౨	28	౧౪ మం ౫౦-౧౬ రేవ ౫౪-౨౮
౧౩	29	౧౫ బు ౪౯-౨౩ అశ్విని ౫౫-౩ అన్వాధానం ఆగ్రయణ

పూర్వపద్ధత్యా సర్వజి త్సం॥ ఆశ్వయుజ కృష్ణపక్షః

ఆబాన్ నెల | నవంబరు నెల

౧౪	30	౧ గు ౪౭-౩౦ భర౫౬-౪౩ నాగకాలః
౧౫	31	౨ శు ౪౪-౨౦ కృత్త ౫౩-౭ దినం ౨౮-౩౫
౧౬	1	౩ శ ౪౦-౨౪ రోహి ౫౦-౪౪ దినం ౨౮-౩౩
౧౭	2	౪ ఆ ౩౫-౩౪ మృగ ౪౭-౨౯ దినం ౨౮-౩౦
౧౮	3	౫ సో ౩౦-౧౬ ఆర్ద్ర ౪౩-౫౧ దినం ౨౮-౨౮
౧౯	4	౬ మం ౨౪-౨౭ పున ౩౯-౪౩ దినం ౨౮-౨౬
౨౦	5	౭ బు ౧౮-౨౯ పుష్య ౩౫-౩౧ తిథిద్వయం
౨౧	6	౮ గు ౧౨-౩౨ ఆశ్లే ౩౧-౨౨ దినం ౨౮-౨౨
౨౨	7	౯ శు ౬-౪౭ మఘ ౨౭-౩౦ దినం ౨౮-౨౦
౨౩	8	౧౦ శ ౧-౨౩ ఏకాదశ్యా ౫౫-౫ పూర్వఫ ౨౪-౭ స్మార్త ౧౧శీ
౨౪	9	౧౨ ఆ ౫౨-౨౪ ఉత్తఫ ౨౧-౨౨ రామానుజ మాధ్వ ౧౧శీ
౨౫	10	౧౩ సో ౪౯-౨౮ హస్త ౧౯-౨౮ దినం ౨౮-౧౪
౨౬	11	౧౪ మం ౪౭-౨౫ చిత్ర ౧౮-౩౩ నరక ౧౪శీ
౨౭	12	౩౦ బు ౪౬-౩౩ స్వాతి ౧౮-౪౪ సర్వత్రాప్య అన్వాధానం పిండపితృయజ్ఞః దీపావళీ ౩౦ మా

ఈ నెలలో వారదుర్ముహూర్తములు :— ఆది దు ౨౫-౪ త్యా ౧-౫౬ సోమ దు ౧౫-౨౪ పుదు ౨౧-౧౧ మంగళ దు ౫-౪౬-త్యా ౧-౫౬ రాదు ౧౨-౨౭ త్యా ౨-౫ బుధదు ౧౩-౨౭ గురుదు ౯-౩౫ పుదు ౨౧-౬ త్యా ౧-౫౫ శుక్రదు ౫-౪౫ పుదు ౧౫-౯ శనిదు ౦-౧ త్యా ౩-౫౦

౧౩ | 13 | | ష ౧ గు ౪౯-౫౧(రా 2-4) పూ ౨౦-౩౬(ప2-22) శో ౪౮-౧౧ కిం౧౯-౧౩౦ ప౨-౫౩ త్యా ౪-౧౩ (రా 6-36ల 8-18కు) దినం౨౮-౧౮ క్రాంతి వేపంచ కే క్రాం౨౧ పకు వేస ప్తశ వేస ప్త౨౦ [illegible] కాలః గో క్రీడసాదిబలి పూజాదీపదానం ఆకాశదీపప్రారంభః అఖండదీపప్రారంభః మంగళమాలికాభుక్-౪౯ [illegible] [౦భు౪-౫

౧౪ | 14 | శు బు శు | ౨ శు ౫౨-౧౯(రా3-4 అనూ ౨౩-౫౩(ప3--41) అతి౪౭-౧౧ బా౨౧--౫ రావి౧౦-౪౧ త్యా ౪-౧౮ (రా 9-44ల 11-23కు) దినం౨౮-౧౬ సుఖగపిం హేమిత్ర [illegible] కుజ ౨౫-౨౬ బునక్ర త్యా [illegible] ౨౩ [illegible] బుధః౬-౧౨-౨౨-౩౮ [illegible] క్ర ౨౫-౨౬ కు వేస ప్తశ వేస ప్త౨౪ పయము [illegible]

౧౫ | 15 | | ౩ శ ౫౬-౧౨(తె4-38) జ్యే౨౮-౩౦(సా5-33) సుక౪౭-౧౮ తై౨౪-౧౫ గావి౨౨-౧౦ త్యా౪-౨౩(రా 2-16ల4-15కు) దిన౨౮-౧౫ [illegible] గౌరీవ్రతం భు౫-౧౦ చ౧ [illegible]

౧౬ | 16 | ర | ౪ ఆ ౬౦-౦(24-0) మూ౩౪-౧౬(సా7-51) [illegible] ౪౮-౧౫ గణి౨౮-౪౧ గా ౧-౪౧ త్యా ౪-౨౩(సా 6-6ల 7-51కు) దిన౨౮-౧౩ విశాఖ వృశ్చికే [illegible] ౧౭-౨౧(ప1-5) నాగచతుర్థీ ప్రవేశా [illegible] వృశ్చిక సంక్రమణ పుణ్యకాల [illegible] భు౫-౨౧ భు౫-౨౪ [illegible]

౧౭ | 17 | శు | ౪ సో ౧-౧౦(ఉ6-38) పూషా౪౧-౦(రా10-34) శూ౪౯-౫౮ [illegible] ౧౦ [illegible] త్యా ౪-౨౭(రా 6-33ల8-20

౧౮ | 18 | బు గు రా | ౫ మం ౭-౮(9-1) ఉ షా౪౮-౨౫ (రా1-32) గం౫౨-౭ బా౭-౮ [illegible] త్యా౪-౩౦(ప7-33ల9 21) [illegible] త్యా౪-౩౦ తె 6-2ల దిన౨౮-౧౦ [illegible] గురుః ౪౨-౩౧ [illegible] తులాగాం కేతుః [illegible] వేపంచ [illegible] భుం-౧౯-౧౦౪

౧౯ | 19 | ౪ శు | ౬ బు ౧౩-౩౧(ప11-35) శ్రవ ౫౫-౫౦(తె4-51) వృ ౫౪-౪౫ తై౧౩-౩౧ శ్రేష్ఠ ౪-౯(తె 7-51కు) దిన౨౮-౮ [illegible] ౩౫-౩ [illegible] కు వేపంచ [illegible] భు౦-౩౧

౨౦ | 20 | పా | ౭ గు ౧౯-౫౨(ప2-8) ధ౬౦-౦ (24-0) [illegible] ౧౩ [illegible] త్యా ౪-౮(ఉ 8-59ల10-47కు) దిన౨౮-౬ [illegible] (10-13ల సా4-45కు) [illegible] భు౧-౪౨ [illegible]

౨౧ | 21 | | ౮ శు ౨౫-౨౫(ప4-12) [illegible] ౫౮(సా7-23) [illegible] ౧౦ [illegible] త్యా౪-౨౩ (ప3 18ల5-3కు) దిన౨౮-౫ శ వేపంచకే [illegible] భు౧-౫౩

౨౨ | 22 | ౪ శు బు గుకు | ౯ శ ౨౯-౩౮(సా6-3) [illegible] ౫౧(ప9-41) [illegible] త్యా౪-౧౮ (ప4-38ల6-21కు) దిన [illegible] ౬౦ [illegible]

౨౩ | 23 | ర | ౧౦ ఆ ౩౨-౨౭(సా7-12) పూభా౧౩-౨౫(ప11-35) [illegible] ౩౫ త్యా [illegible] (రా 9-39ల11-20కు) దిన౨౮-౧ [illegible] (ప8-53) [illegible] భు౧-౧౬

౨౪ | 24 | | ౧౧ సో ౩౩-౨౪(సా7-35) ఉభా౧౬-౨౨(ప12-46) [illegible] త్యా౪-౦ (రా 12-58ల 2-37కు) దిన౨౮ [illegible] భు౧-౨౭

౨౫ | 25 | బు శు | ౧౨ మం ౩౨-౩౬(సా7-12) రే౧౭-౨౩(ప1-11) [illegible] త్యా [illegible] ౩౫

౨౬ | 26 | ర | ౧౩ బు ౨౯-౪౬(సా6-7) అశ్వ౧౭-౫౫(ప12-57) [illegible] త్యా౩-౫ (రా 8-59ల10-34కు) దిన౨౭-౫౩ త్యా౩-౫౧(రా 10-10 11-43కు) [illegible] భు౧-౫౦-౨౨ [illegible] [వ్రతం [illegible]

౨౭ | 27 | శు | ౧౪ గు ౨౫-౩౯(4-27) భర౧౪-౨౮(ప12-2) [illegible] త్యా౩-౫౬ (రా 11-9ల 12-49కు) దినం౨౭-౫౬ [illegible] వేపంచకు వేస [illegible] విశ్వేశ్వర ప్రతిష్ఠా [illegible] త్రిపురోత్సవః జ్వాలాతోరణం [illegible]

౨౮ | 28 | బు | ౧౫ శు ౦ ౧౯-౫౮(ప2 15) కృ౧౦-౫౨(ప10-37) [illegible] త్యా౩-౪౨ (రా 1-23ల 2-51కు) దిన౨౮-౫౪ [illegible] పూర్ణిమ [illegible] భు౨-౧౩ [illegible]

౨౯ | 29 | ర | బ ౧ శ ౧౩-౨౫(ప11-39) రో౬-౧౫(ప8-46) [illegible] త్యా౩-౩౯(ప 1-52ల3-20కు) దిన౨౭-౫౩ [illegible] [illegible] [[illegible]

౩౦ | 30 | స బుకు | ౨ ఆ ౬-౧౬(8-47) [illegible] ౩౩(తె5-48) [illegible] ౫౭(ఉ6-40) [illegible] త్యా౩-౩౭(ప2-17ల3-48కు) దిన౨౭-౫౨ [illegible]

Side box (rows 18–20): ౧ / కుజ / వృశ్చికే / రవి / కేతు / బు / శు / ౧౨ [illegible]

Left margin (vertical): [illegible] ౧౯౪౭ నవంబరు

Vertical: 1947 నవంబరు

౧	1		ర సో ౫౧-౨౨ (2-౯0) [illegible] (2-9) [illegible] (17-4-44కు) దిన ౨౭-౫౧ [illegible]
౨	2	ర పా బు	౫ మం [illegible] (12-1) పుష్య [illegible] (12-4) [illegible] (9-28 10-౯6కు) [illegible] (1-47) [illegible] వృశ్చికే సపాస్థో
౩	3	పా శు శే	౬ బు [illegible] (9-30) [illegible] (10-1) [illegible] (11-55ల 1-23) దిన ౨౭-[illegible] అంత్యః [illegible] (8-18కు) [illegible] ప్రదోషః [illegible]
౪	4		౭ గు [illegible] (7-18) [illegible] (9 47) [illegible] (9-31ల11-16కు) రావి [illegible] (4-26ల౯-౯8కు) [illegible]
౫	5	బు శు	౮ శు [illegible] (5-36) [illegible] (7-44) [illegible] (2-45 ౬4-19) [illegible]
౬	6	ర	౯ శ [illegible] (4-15) [illegible] (7-9) [illegible] (3-32ల5-6కు) దిన ౨౭-[illegible]
౭	7	బు గు	౧౦ ఆ [illegible] (3-30) [illegible] (7-5) [illegible] (3-11ల 4-51కు) [illegible]
౮	8	బు శు	౧౧ సో [illegible] (3-14) [illegible] (7-30) [illegible] (1-17ల2-౯6) [illegible]
౯	9	ర బు	౧౨ మం [illegible] (3-25) [illegible] (8-19) [illegible] (2-12ల 3-౯3) [illegible]
౧౦	10		౧౩ బు [illegible] (4-1) [illegible] (9-34) [illegible] (1-౯0ల3-32) [illegible]
౧౧	11	శు బు శు	౧౪ గు [illegible] (5-1) [illegible] (11 10) [illegible] (5-14ల) [illegible]
౧౨	12	ర గు	౩౦ శు ● ౩౦-[illegible] (6-26) [illegible] (1-10) [illegible] (6-58కు) దిన ౨౭-[illegible] పిత్ర్యయజ్ఞ [illegible]

పూర్వాషాఢత్యా సర్వజిన్నా॥ కార్తిక శుక్లపక్షః

౨౮	13	శు ౧ ౯ [illegible]
౨౯	14	౨ శు [illegible]
౩౦	15	౩ శ [illegible]
౧	16	౪ ఆ [illegible]
౨	17	౫ సో [illegible]
౩	18	౫ మం [illegible]
౪	19	౬ బు [illegible]
౫	20	౭ గు [illegible]
౬	21	౮ శు [illegible]
౭	22	౯ శ [illegible]
౮	23	౧౦ ఆ [illegible]
౯	24	౧౧ సో [illegible]
౧౦	25	౧౨ మం [illegible]
౧౧	26	౧౩ బు [illegible]
౧౨	27	౧౪ గు [illegible]
౧౩	28	౧౫ శు [illegible]

పూర్వాషాఢత్యా సర్వజిన్నా॥ కార్తిక కృష్ణపక్షః

౧౪	29	౧ శ [illegible] శ్రీ [illegible] తిరుప్పాణి [illegible] శ్రీవైష్ణవ ద్రావిడ ప్రబంధనిగమనం
౧౫	30	౨ ఆ [illegible]
౧౬	1	౩ సో [illegible]
౧౭	2	౪ మం [illegible] విద్యాధి [illegible]
౧౮	3	౫ బు [illegible]
౧౯	4	౬ గు [illegible]
౨౦	5	౭ శు [illegible]
౨౧	6	౮ శ [illegible]
౨౨	7	౧౦ ఆ [illegible]
౨౩	8	౧౧ సో [illegible]
౨౪	9	౧౨ మం [illegible]
౨౫	10	౧౩ బు [illegible]
౨౬	11	౧౪ గు [illegible]
౨౭	12	౩౦ శు [illegible] పిండపిత్ర్యయజ్ఞః

[illegible]

శక ౧౩౫౭ ఫసలీ మాసముల నెల

1947 సం॥ డిసెంబరు నెల

౧౩	13	బు	౧ శ ౩౪-౨౫(8-11) ... ౫౨-౪౧(౭-౨౯) ... [illegible] స)రావి౨౦-౩౭(రా1-42 -3-29) దిన౨౭ ౪౧జ్యేష్ఠబుధః౫౪-౧౨పూర్వాషాఢ ... ౫౦-౪౦ ... కాల భు౫-౨చం౨౯
౧౪	14		౨ అ ౩౯-౩౫(రా10-15)పూర్వాషా౫౯-౧౩(తె6-6)గం౨-౦బా౭-౦దివి౧౯-౧౮త్యా౪-౨౬(ప 2-7 3-55ప)దిన ౨౭-౪౦చంద్రదర్శనంభు౫-౧౪చం౩౦
౧౫	15	ర	౩ సో ౪౫-౩౨(రా12-39)ఉషా౬౦-౦(24-0)వృ౩-౨౬తైతి౨-౩౩దివి౨౧-౩౬త్యా౪-౨౯(ప 3-4 4-2)దినం ౨౭-౩౯మూలగాన షిమిత్రస్థోర్క్యః౫౩-౯(రా3-42)రంభా వ్రతం ప్రవేశాత్ ... పుణ్యకాలః భు౫-౨౫భు౫-౩౫ చం౧సఫర్
౧౬	16	పా బు శు	౪ మం ౫౧-౫౬(రా3-12)ఉషా౬-౨౨(8-59)ధ్రువ౫-౧౯గణిజ౧౮-౪౪బవి౧౭-౩౮త్యా ... ౩౦ (1-29 3-17 ప) దినం౨౭-౩౯ ... ౫౦ ... ౨౭-౫౦అంతః౩౯-౧౪ (ప12-46రా10-8ప) ... ఉషా ... ౩౧-౨౭ వేపంచ రావేస ప౧౦ ... భౌమచతుర్థీభు౦-౧చం౨ [... ౧౨నం౩
౧౭	17		౫ బు ౫౮-౨౯(తె5-51)శ్ర౧౩-౫౬(12-1) వ్యా౭-౩౧బ౨౫-౧౨౨వి౨౫-౧౦త్యా ... ౩౧ (4-31 6-20ప) దినం౨౭-౩౯ శు వేపంచ రావేస ప౧౪ప శప చకేవేస ప౧౪ ... మి ... మీ
౧౮	18	బు	౬ గు ౬౦-౦(24-0) ని౨౧-౨౬(స3-1) హ ... ౯-౪౩కౌ౩౧-౩౨రావి౧౩-౫౪ త్యా౪-౨౮(రా11-4 12-51ప) దినం౨౭-౩౮ వడశీతిముఖం౪౩-౧౦ జ్యే౩బుః౧౩-౨౮ వేపంచకే వేస ప౨౨ప స్కందాశ్వ సుబ్రహ్మణ్య షష్ఠీ మల్లారిషష్ఠీభుం-౨౩చం౪
౧౯	19	ర శు	౬ శు ౪-౩౫(స8-18)శత౨౮-౨౫ (5-50)వజ్ర౧౧-౩౩తైత౪-౩౫గావి౧౮- ౨౨త్యా౪-౨౪(రా12-52 2-38ప) దినం౨౭-౩౮మూ ... ౯-౩౩ ఉషా౨౫ ... ౧౨-౧౮మిత్ర౭నందా౭వి భుం-౩౪చం౫
౨౦	20	బు	౭ శ ౯-౫౫(ప10-26)పూర్వాభా ౩౪-౨౨ (8-13) సిద్ధి౨౨-౪౪వణి౯-౫౫త్యా జ్యాభావః దిన౨౭-౩౮ జ్యేష్ఠబు ౨౨-౨౮ కాలభైరవాష్టమీ ఉభయాన ధ్యాగఃభుం-౪౪చ౬
౨౧	21	శు	౮ ఆ ౧౩-౪౩(ప11-58)ఉత్తరాభా౩౮-౪౬(రా9-59)వ్య౧౨-౪౫బ౧౩-౪౩వివిం-౦త్యా ... (6-32 8-13ప) దిన౨౭-౩౮ ఉషా౩ ... ౫౩-౧౮నందిని ... పూజాపా ... యోగఃభు౦-౫౫ ... [...
౨౨	22	ర బు శు	౯ సో ౧౫-౪౪(12-48)రేవ౪౧-౨౨(11-3)శివ౧౧-౨౭కౌ౧౫-౪౪వివి౦-౪ త్యా ... (10-32 12-11ప) దినం౨౭-౩౮మూ౩ ... ౫-౨౫మకరాయనం౩౮-౫౩ (10-3) ... ౩౧-౧౦జ్యే ... ౩౪-౫౦దశమీతిథిః ప్రళయాకల్పః ప్రవేశాత్ ...
౨౩	23		౧౦ మం ౧౫-౪౩(12-47)-అశ్విని౧౫-౫౫(11-16)సి౮-౩౫ ... ౧౫-౪౩ ... ౧౧ ... (7-13 8-50ప)దిన౨౭-౩౮ ... ఏకాదశీతిథిఃభు౧-౧౭-౯
౨౪	24	బు శు	౧౧ బు ౧౩-౩౯(ప11-58)భర౪౦-౩౫(10-44)... ౪-౫ ... ౬౧౩-౩౯ ... త్యా౩-౫౫ (8-39 10-13ప) దిన౨౭-౩౮మూ౨బు ౭౩౯-౧౧ఉషా౪ ... ౩౪-౨౬ ... ద్వాదశీ ... ఈ సర్వ ... భు౧-౨౮చం౧౦
౨౫	25	ర పా శు	౧౨ గు ౭-౪౨(ప10-24) కృ౩౭-౨౪(9-29) ... ౫౦-౪౬ ... ౪౨ ... త్యా౩-౫ (10-7 11-37 ప) దిన౨౭-౩౮మూ౪ ... ౪౨-౧౦ ... ప్రద౫-౨౫(తె4-41) ... ౩-౩౭ ... ప మత్స్య ... అఖండ ... హనుమద్వ్రతం భు౧-౩౮చం౧౧
౨౬	26	పా బు	౧౩ శు ౩-౫౬(స8-5)రోహిణి౨-౫౮(తె5-16)సా౩౨-౪౨ (7-36) ... ౩-౫౬ ... ౧౬ త్యా౩-౪౧(ప12-13 1-42) ... ౭-౩౮త్యా౩-౩౨(ప12-37 2-3ప) దినం౨౭-౩౮ ... ౫౯-అంతః౧౪-౫౪(ప12-29)మూ౩బుధః౪౬-౧౭ ... భు౧-౪౯చం౧౨ [... ౧౩
౨౭	27	శు	౧౫ శ ౪౮-౨౯(రా1-56)మృ౨౬-౩౪(5-10)శుక్ల౩౨-౨౫బిష్టి౨-౪౧వివి౭-౩౧త్యా౩ ౩౧(రా12-36 2-1ప) దిన౨౭-౩౮ ... ౧౫-౩౩ అన్వాధానం దత్తజయంతీ చంద్రపూజా ...
౨౮	28	ర బు	౧ ఆ ౩౯-౩౮(రా10-25)ఆర్ద్ర౧౯-౪౩(2-26)బ్రహ్మ౧౦బా౧౪-౩రావి౧౮-౩ త్యా౩-౩ (12-56 2-24ప) దిన౨౭-౩౮ పూర్వాషా ... ౫౮-౨౬మూల ... ౫౩-౧౨ ...
౨౯	29	శు	౨ సో ౩౦-౩౫(6-47)పునర్వ౨-౩౫(11-35)వైధృ౧-౪౧తైతి౫-౬౧ వి౨-౩౫ త్యా౩-౩౨ (6-38 8-8ప) దిన౨౭-౩౯ ... ౫౬-౫౩పరశురామజయంతీభు౨-౨౨చం౧౫
౩౦	30	బు	౩ మం ౨౧-౪౮(ప8-17)పుష్య౫-౩౨(స8-46) ... ౫౩-౨౮ (రె6-9)వై౧-౧౭వివ ... ౪౯-౫౯ ... ౨౧-౪౮ రా వి౬-౨౩త్యా౩-౩౪(రా8-11 9-37ప) దిన౨౭-౩౯పూర్వాషా బుధః౫౮-౪౫ ... సంక్రాంతి ... పుష్యార్కయోగః ... తిథిద్వయం భు౨-౩౨చం౧౬

		...	
శ	౩ ... ... బుధః ...		
శు			
శ	... బు ...		సు

సన్ ౧౩౫౭ ఫసలీ ఇస్ఫందార్ నెల — 1948 సం॥ జనవరి నెల

౩౧	31		౪ బు ౧౩-౩౮(ప12-1) మఘ౫౩-౧౬(రా8-52) ప్రీ౧-౫౧ బా౧౩-౩౮ దవి౨౬-౮ త్యా౩-౩౭(సా 5-1ల6-28కు) దిన౨౭-౩౯ సుక్రా ౫౩ ఘ అపరాహ్ణః౧౬-౩౫ పంచమీతిథిః భు౨-౪౩ చం౧౭
౧	1	ర శు	౫ గు ౬-౨౭(9-9) పూ.ఫ౪౮-౫౫(రా 2-8) ఆయు౩౩-౩౧ తై౬-౨౭ దివి౧౧-౪౯ త్యా౩-౪౩ ప11-18ల12-47కు దిన౨౭-౪౦ పూ.షా౨ క్ర్యః౧౪-౩౮ శి౩కు క్షః౩౮-౩౦కు క్రాం ౪౯ప భు౨-౫౪ చం౧౮
౨	2	బు	౬ శు ౦-౪౫(ఉ6-52) షష్ఠ్యా౫౫-౫౩(స ప్త తె5-13) ఉ.ఫ౪౬-౧౧ (రా1-2) సౌ౨౬-౨౬ గ౦-౪౫ దివి౬-౬ త్యా౩-౪౯(ప9-0ల10-29) దినం౨౭-౪౧ పూ.షా౨బు ౩-౪౭ సోమ క్రాః భు౩-౫ చం౧౯
౩	3		౮ శ ౫౪-౧౭(రా4-18) హస్త ౪౫-౬(రా12-37) శో౨౦-౪౨ బా౨౫-౨౭ దవి౬-౪౮ త్యా౩-౫౬(ప9-18ల10-53కు) దిన౨౭-౪౧ శ్రైవనక్షత్రం భు౩-౧౬ చం౨౦
౪	4	గ బు శు	౯ ఆ ౫౩-౪౫(రా4-5) చిత్ర౪౫-౪౮(రా12-54) అతి౧౬-౧౯ తై౨౪-౧ దివి౫౫-౨౦ త్యా౪-౩ (ప8-43ల10-20కు) దిన౨౭-౪౨ పూ.షా౩ క్ర్యః౩౦-౪౯ పూ.షా౩బు ౮-౩ శిరకు క్షః౨౦-౧౬ భు౩-౨౬ చం౨౧
౫	5		౧౦ సో ౫౪-౫౭(తె4-34) స్వాతి౪౮-౧౧(రా1-51) సు౧౩-౨౬ వణి౨౪-౨౧ దివి౦-౨౧ త్యా౪-౧౧ (ప6-43ల8-23కు) దిన ౨౭-౪౩ గా పంచకే క్రాం ౪౮ఘః భు౩-౩౭ చ ౨౨
౬	6	బు	౧౧ మం ౫౭-౩౦(తె5-36) విశాఖ౧-౫౫(రా3-5) ధృ౧౧-౪౨ బ౨౬-౧౩ కౌ౩-౩ త్యా౪-౧౫(ఉ7-46ల9-31కు) దిన ౨౭-౪౪ పూ.షా౪బుః౧౧-౧౮ శే వేష ప్రవేశః రా పంచకే క్రా ౫౨ప స్మార్తగాంశీ మాధ్వానాంచ భు౩-౪౮ చం౨౩
౭	7	ర పా గ శు	౧౨ బు ౬౦-౦(24-0) అనూ౫౬-౪౩(తె5-17) శూ౧౦-౫౮ కౌ౨౯-౨౦ తైవి౨-౪౩ త్యా౪-౧౯(ఉ7-41 9-25కు) దినం౨౭-౪౪ పూ.షా క్ర్యః౪౬-౫౮ వ్యః ప౨౭-౧౪ మధ్యః౩౭-౬ అతః౪౭-౧౬(సా6-30 రా1-30కు) జ్యోతిర్గురుః౩-౩౫ ధనిష్ఠ క్షః౨-౧౪ శే వేష ప్రవేశః వైష్ణవైకాదశీ పదోషాభావః భు౩-౫౯ చం౨౪ [చం ౨౫
౮	8	శు బు	౧౨ గు ౧-౧౦(ఉ7-4) జ్యే౬౦-౦(24-0) ౧౧-౪ తై౧-౧౦ దివి౧౨-౨ త్యా౪-౨౩(ప11-24 1-9కు) దినం౨౭-౪౫ కుజ క్రాం భః౫౯-౪౧ క్రాం భే రాత్ర్యాం జః౪-౧౪-౨౯-౪౨ ఉ.షా౧ బుధః౧౩-౩౪ భు౪-౧౦
౯	9	శు	౧౩ శు ౫-౪౩(ప8-58) జ్యే౨-౨౨(ఉ7-33) ధృ౧౧-౪౫ గ౫-౪౩ వి౨౪-౨౯ త్యా౪-౨౫(ప4-24 6-10కు) దిన౨౭-౪౬ శుక్రః౪౪-౨౪ శ్రైవనక్ష మాసశివరాత్రిః భు౪-౨౦ చం౨౬
౧౦	10	బు	౧౪ శ ౧౦-౫౭(ఉ11-0) మూల-౪౪ (ప 0-7) ధ్రు౧౩-౦ శ౧౦-౫౭ దవి౪-౯ త్యా౪-౨౫ (ఉ8-21 10-7కు) రావి౭-౩౮ త్యా౪-౨౭(రా 8-48ల10-34కు) దిన౨౭-౪౭ ఉ.షా౨ మకరేఽస్తః బుః ౧౪-౩౨ క్రాంతః అమా తిథిః సర్వేషామమా భు౪-౩౧ చం౨౭
౧౧	11	ర	౩౦ ఆ ● ౧౬-౩౮(ప1-16) పూ.షా౧౫-౨౯(ప12-49) వ్యా౧౪-౩౧ నా౧౬-౩౮ రావి౧౦-౪ త్యా౪-౨౯ (రా9-46 ,11-30కు) దిన ౨౭-౪౮ ఉ.షా౧ క్ర్యః౩-౧౩ క్రాం శపుష్య క్రాం ౧౫ఘః అపరాహ్ణే తః౨౨-౧౪ దర్శావ్యాతిథిః అన్వాధానం పిండపితృయజ్ఞః భు౪-౪౨ చం౨౮

పూర్వపద్ధత్యా సర్వజిత్సం॥ మార్గశిర శుక్లపక్షః

మార్గళి నెల — 1947 సం॥ డిసెంబరు

౨౮	13 శు	౧ శ ౨౯-౫౮ మూ ౪౯-౧౭ యాగక్రాః
౨౯	14	౨ ఆ ౩౪-౧౫ పూ.షా౫౫-౨ దిన౨౭-౨౫
౩౦	15	౩ సో ౩౯-౧౫ ఉ.షా౬౦-౦ దిన౨౭-౨౫
౧	16	౪ మం ౪౪-౪౦ ఉ.షా౧-౨౩ దినవ్యాక్రాః౫-౩౯
౨	17	౫ బు ౫౦-౯ శ్ర౭-౫౭ నాగ౫మీ
౩	18	౬ గు ౫౫-౭ ధని౧౪-౧౮ సుబ్రహ్మణ్యషష్ఠీ
౪	19	౭ శు ౫౯-౨౩ శత౨౦-౭ దిన౨౭-౨౪
౫	20	౮ శ ౬౦-౦ పూ.భా౨౪-౫౯
౬	21	౮ ఆ ౨-౩ ఉ.భా౨౮-౫౨ దిన౨౭-౨౩
౭	22	౯ సో ౩-౫౧ రే౩౧-౨౩ ఉత్తరాయణం ౩౮-౫౩
౮	23	౧౦ మం ౪-౧౯ అశ్వి౩౨-౪౬ త్యాగతిథి తీ॥ పు॥
౯	24	౧౧ బు ౩-౩౪ భర౩౨-౪౯ మతత్రయ౧౧శీ
౧౦	25	౧౨ గు ౧-౩౪ కృత్తి౨౭-౨౦ ద్వా౧-౫౩ సత్యనాథ తీ॥ పు॥
౧౧	26	౧౪ శు ౫౪-౩౯ రోహి౨౯-౪౯
౧౨	27	౧౫ శ ౪౯-౫౫ మృగ౨౭-౫ అన్వాధానం

పూర్వపద్ధత్యా సర్వజిత్సం॥ మార్గశిర కృష్ణపక్షః

మార్గళి నెల — 1948 సం॥ జనవరి నెల

౧౩	28 బ	౧ ఆ ౪౪-౨౮ ఆర్ద్ర౨౩-౩౬ యాగక్రాః రఘునాథ
౧౪	29	౨ సో ౩౮-౪౬ పున౧౯-౪౪ ద౨౭-౨౪ [తీ॥పు॥
౧౫	30	౩ మం ౩౨-౫౨ పుష్య౧౫-౩౭
౧౬	31	౪ బు ౨౬-౫౮ ఆశ్లే౧౧-౨౫ దిన౨౭-౨౪
౧౭	1	౫ గు ౨౧-౨౯-౪౩ మఘ ౭-౨౬ దిన ౨౭-౨౫ తిథిద్వయం అక్షోభ్యతీ॥ పు॥
౧౮	2	౬ శు ౧౬-౧౭-౨ పూ.ఫ౩-౫౧ సప్తమీతిథిః
౧౯	3	౭ శ ౧౧-౩౮ ఉ.ఫ౦-౪౬ త్రిసోమక్రాః
౨౦	4	౮ ఆ ౭-౫౫ హస్త౫౬-౪౭ దిన౨౭-౨౬
౨౧	5	౯ సో ౫-౧౭ స్వా౫౬-౩౩ దిన౨౭-౨౭
౨౨	6	౧౦ మం ౩-౨౦ విశా౫౭-౧౮ దిన౨౭-౨౮ [నం॥తీ॥
౨౩	7	౧౧ బు ౨-౫౧ అనూ౫౯-౩౩ మతత్రయ౧౧శీ పెరియ
౨౪	8	౧౨ గు ౩-౪౬ జ్యే౬౦-౦ తొండరొడిప్పొడియాళ్వార్
౨౫	9	౧౩ శు ౫-౪౬ జ్యే౩ ౩ దిన౨౭-౩౧
౨౬	10	౧౪ శ ౯-౬ మూ౭-౩౭ సర్వత్రఅమా [పిండపితృయజ్ఞః
౨౭	11	౩౦ ఆ ౧౩-౨౬ పూ.షా౧౩-౪ ,పతిపత్తిథిః అన్వాధా॥

ఈ నెలవారు దుర్ముహూర్తములు ఆదిదు౨౩-౫౭ త్యా౧-౫౧ సోమదు౧౪-౪౫. మం౨౦-౧౭ ముంగళదు౫-౩ త్యా౧-౫౧ రాదు౧౨-౫౬ త్యా౨-౯ బుధదు౧౨-౫౪ సుదు౯-౧౩ పురు౨౦-౧౬శుక్రదు౫-౩ శనిదు౧౪-౪౪ త్యా౧-౫౧ నిదు౦-౧ త్యా౩-౪౧

౧౨	12	బు	[illegible] (8-40) [illegible] (8-10 9-58) [illegible]
౧౩	13		[illegible] (6-14) [illegible] (6-37) [illegible] (11-6 12-54) [illegible]
౧౪	14		[illegible] (8-45) [illegible] (9-34) [illegible] (5-38) [illegible] (2-25) [illegible]
౧౫	15		[illegible] (11-16) [illegible] (12-30) [illegible] (7-27) [illegible]
౧౬	16	బు	[illegible] (1-34) [illegible] (8-12) [illegible] (7-37 9-21) [illegible]
౧౭	17		[illegible] (8-2) [illegible] (5-30) [illegible] (1-41 3-16) [illegible]
౧౮	18	బు	[illegible] (4-41) [illegible] (4-0) [illegible] (6-22 8-5) [illegible]
౧౯	19		[illegible] (5-15) [illegible] (7-13) [illegible] (4-3 5-4) [illegible]
౨౦	20	బు	[illegible] (5-0) [illegible] (8-14) [illegible] (5-56 7-27) [illegible]
౨౧	21		[illegible] (8-56) [illegible] (8-29) [illegible] (8-11 9-44) [illegible] (8-28) [illegible] (6-24 12-13) [illegible]
౨౨	22	బు	[illegible] (2-1) [illegible] (7-54) [illegible] (6-31) [illegible] (10-59 12-29) [illegible] ౧౨౨ ౧౦
౨౩	23		[illegible] (11-22) [illegible] (4-28) [illegible] (11-38 1-6) [illegible]
౨౪	24	బు	[illegible] (8-8) [illegible] (1-51) [illegible] (11-57 1-21) [illegible]
౨౫	25	బు	[illegible] (4-31) [illegible] (10-54) [illegible] (12-22 1-46) [illegible] (-51) [illegible]
౨౬	26	బు	[illegible] (12-40) [illegible] (7-44) [illegible] (7-14) [illegible]
౨౭	27		[illegible] (8-41) [illegible] (4-58) [illegible] (4-35) [illegible] (6-21 8-15) [illegible] (3-8 4-32) [illegible]
౨౮	28	బు	[illegible] (1-31) [illegible] (1-41) [illegible] (8-50 10-16) [illegible]
౨౯	29		[illegible] (10-33) [illegible] (11-10) [illegible] (5-47 7-15) [illegible]

౩౦	30	౦ బు	౫ శు ౩౪-౫(౧ 8-15) ఉ.షా-౨౯(9-13) శ౩౫-౧౩ కౌల-౫౮ ౨౬-౨౪ త్యా౩-౪౮ (సావ5-11 6-42కు) దిన ౨౮-౧౬ క్రౌ౩౪ ౪౨-౪౦ శ ౪బు ౩౩-౧౩ ఘు౨-౨౮చ ౧౮
౩౧	31	శు	౬ శ ౩౦-౧౬(సా6-43) శ్రవ౩-౨౩(శ7-58) వ్యా౨౯-౮గర౨-౧౦ వి౨౩-౧ త్యా౩-౫౬ (పక3-49ల5-24కు) దినం౨౮-౧౮ పూ.భా ౨౩ క్రౌ ౩౦-౪౪ ఘు౨-౩౭ ౦౧౯
౧	1	బు	౭ ఆ ౨౮-౩౨(సా 6-1) చిత్ర౨-౧౭(శ7-31) శూ౨౪-౩౮ ౨౮-౩౨ వి౧౬-౩౧ త్యా౪-౪ (పవ1-13ల2-51కు) దిన ౨౮-౨౦ శ౧బు ౪౬-౪౮ క్రోష కాః ఘు౨-౪౭చ ౨౦
౨	2	ర షా	౮ సో ౨౮-౫౬(సా6-10) స్వా౩-౧౫ (శ7-54) గం౨౧-౫౦ కౌ౨౮-౫౬ వి౧౭-౫౭ త్యా౪-౧౨ (పక1-47ల8-28కు) దినం౨౮-౨౨ క్రౌ ౫౯-౩౯ శ్రవ౧౩ మధ్యః౨౫-౫౧౨ తః౩౨-౩౩(ప2-17లసా7-37కు) కేక్రాం ౩ శూ శైవనక్త ఘు౨-౫౬చం౨౧ [హుశేక్రా ౭పఘు౩-౬చం౨౨
౩	3	శు శు శ	౯ మం ౩౧-౧౫ (సా7-6) విశా౬-౧౩ (ప9-5) వృ౨౦-౩౦ తెం-౫౩౨౧౭-౦ త్యా౪-౧౮ (ప1-24 3-7కు) దిన౨౮-౨౪ ఘు౩ నక్రీకుజు౪౫-౭ పూ.భా౩ సుక్ర౧౫-౪౧ శ్రే౩ నక్రీశ౧౪-౩౦ శవేసప్త రావేపంచట
౪	4	బు	౧౦ బు ౩౫ ౮ (౮8-39) అనూ౧౦-౪౯ (ప10-56) ధ్రు౨౦-౨౭ ౩-౧౧ వి౨౬-౧౨ త్యా౪-౨౪ (సావ5-4ల 6-50కు) దనం౨౮-౨౬ శతి౨బుధః౩౩-౩౭ వేపప్త రాశప ఉ౧౧పఘు౩-౧౫చం౨౩
౫	5		౧౧ గు ౪౦-౧౫ (౮10-42) జ్యే౧౬-౪౪ (1-18) వ్యా౨౧-౨౫ బ౭-౪౧ రావి౧౦-౩౩ త్యా౪-౨౭ (గా10-12ల 11-59కు) దినం౨౮-౨౮ ౧౧ స్వాతి౧౧శి ఘు౩-౨౫చం౨౪ [౧-౭ఘు౩-౩౪చం౨౫
౬	6	ర శు	౧౨ శు ౪౬-౧౨(గా1-4) మూ౨౩-౩౫(౪-1) గండ౨౩-౩ కౌ౧౩-౧౩ వి౧౯-౭ త్యా౪-౨౭ (ప2-14 4-1కు) రావి౨౧-౫౭ త్యా౪-౨౯ (గా2-46 4-33కు) దినం౨౮-౩౦ నర్క ౧౭-౦ పూ.భా౪ మాసే ఉచ్చేస్థక్రః
౭	7		౧౩ శ ౫౨-౧౭(౧ 3-27) పూ.షా౩౦-౪౫(సా6-18) వృ౨౪-౫౭ గ౧౯-౧౪ రావి౨౪-౪౧ త్యా౪-౩౦ (గా8-52 5-40కు) దినం౨౮-౩౨ శ౧౩ క్రిప మః ఘు౩-౪౪చ ౨౬
౮	8	శు	౧౪ ఆ ౫౮-౪౦(తె6-3) ఉ.షా౩౮-౮ (గా9-10) సిద్ధి౨౭-౩ ప్రతి౨౫-౨౮ రావి౨౦-౪౮ త్యా౪-౩౦ (రా2-19ల 4-7కు) దినం౨౮-౩౪ ఉ.భా౧స ౪౭-౧కు వేప చ౪౨ కౌశైవనక్తంమాసశివరాత్రి ఘు౩-౫౩ చం౨౭
౯	9	ర	౩౦ సో ౬౦-౦(24-0) శ౪౫-౩౧(౧ 12-46) వ్య౨౯-౯ ౩౧-౪౭ రావి౨౮-౬ త్యా౪-౨౯ (తె5-14) దినం ౨౮-౩౬ నివి క్రౌ ౩౪-౩౦ రక్రా శశప చశేవే ప్తరా౫ ఊకు వేపంచరటప సర్వేషామమా అన్వాధానం సోమవత్యమా మహోదయాఖ్య శ్యయోగపుణ్యకాలః ఘు౪-౨చ ౨౮
౧౦	10	బు	౩౦ మం ●౪-౫౫ (ప8-32) ధని౫౨-౪౦ (గా3-38) హ౩౧-౬ నా౪-౫౫ శేవః౧-౧౧(శే 7-2కు) దిన౨౮-౩౮ శత౩బుధః౨౬-౩౩ క్రాంశ శేసచకే శేసప్త౫౩పః దపిత్యాజ్ఞః గోకాలఃఘు౪-౧౨చం౨౯

పూర్వపద్ధత్యా సర్వజి త్సం॥ పౌష శుక్లపక్షః			
౨౮	12	౧ సో ౧౮-౩౦ ఉ.షా౧౯-౧౬ శూన్యతిథిః యాగకాలః	
౨౯	13	౨ మం ౨౩-౫౯ శ్ర౨౫-౪౯ ద్వితీయాతిథిః	
౧	14	౩ బు ౨౯-౨౧ ధని౩౨-౧౭ ముకర్రం ౨౪-౪౦	
౨	15	౪ గు ౩౪-౨౦ శత౩౮-౯ దిన౨౭-౩౭	
౩	16	౫ శు ౩౮-౧౭ పూ.భా౪౩-౨౭ దిన౨౭-౩౮	
౪	17	౬ శ ౪౧-౧౯ ఉ.భా౪౭-౪౦ దిన౨౭-౪౦	
౫	18	౭ ఆ ౪౨-౫౮ రేవ౫౦-౩౨ దిన౨౭-౪౧	
౬	19	౮ సో ౪౩-౨౬ అశ్వ౫౨-౧౮ దిన౨౭-౪౨	
౭	2	౯ మం ౪౨-౨౬ భ౫౨-౩౪ దిన౨౭-౪౪	
౮	21	౧౦ బు ౪౦-౨౪ కృ౫౧-౫౬ దిన౨౭-౪౫	
౯	22	౧౧ గు ౩౭-౧౨ రో౫౦-౬ ముక్కోటి ఏకాదశి	
౧౦	23	౧౨ శు ౩౩-౪౯ ౨౫ ఘూ త్తిమతీ॥ పు॥	
౧౧	24	౧౩ శ ౨౮-౧౩ ఆర్ద్ర౪౪-౨ ౨౭-౫౦	
౧౨	25	౧౪ ఆ ౨౨-౫౧ పునర్వ౦-౧౫ చతుర్దశీతిథిః ఎంబార్ తి॥	
౧౩	26	౧౫ సో ౧౭-౧౩-౩౨ పుష్య౩౬-౯ తిథిద్వయం అన్వాధానం	

పూర్వపద్ధత్యా సర్వజి త్సం॥ పౌష కృష్ణపక్షః			
౧౪	27	౧ బు ౧౧-౧౪ శ్లే౩౧-౫౭ యాగకాలః	
౧౫	28	౨ బు ౫-౨౧ పుష్య౫౪-౧౪ మఘ౨౭-౫౩ తిరుముడిశి యాళ్వార్ తి॥ న॥	
౧౬	29	౪ గు ౫౪-౨౧ పూ.ఫ౨౪-౧౧ న౨౭-౫౯	
౧౭	30	౫ శు ౪౯-౫౭ ఉ.ఫ౨౧-౦ న౨౮-౦	
౧౮	31	౬ శ ౪౬-౯ హస్త౧౮-౩౨ కూరత్తాళ్వార్ తి॥ న॥	
౧౯	1	౭ ఆ ౪౩-౩౦ చిత్ర౧౬-౫౬ వ్యారితీ॥ పు॥ సత్యకామతీ॥ పు॥	
౨౦	2	౮ సో ౪౧-౫౧ స్వా౧౬-౨౩ దిన౨౮-౬ త్రిస్పృక్	
౨౧	3	౯ మం ౪౧-౩౪ విశా౧౬-౫౮ దిన౨౮-౮	
౨౨	4	౧౦ బు ౪౨-౨౫ అనూ౧౮-౪౮ దిన౨౮-౧౦	
౨౩	5	౧౧ గు ౪౪-౪౦ జ్యే౨౧-౫౨ షట్తిలైకాదశి	
౨౪	6	౧౨ శు ౪౭-౫౬ మూ౨౬-౭ వారిహా ౨-౪౧	
౨౫	7	౧౩ శ ౫౨-౨౫ పూ.షా౩౧-౨౪ దిన౨౮-౧౬	
౨౬	8	౧౪ ఆ ౫౭-౩౩ ఉ.షా౩౭-౨౭ వ్యాధీశతీ॥ పు॥	
౨౭	9	౩౦ సో ౬౦-౦ శ౪౪-౦ సర్వత్రామా అన్వాధానం మహోదయః॥ [కాలః	
౨౮	10	౩౦ మం ౩-౦ ధని౫౦-౩౪ పిండపితృయజ్ఞః యాగ	

ఈ నెల వారదుర్ముహూర్తములు :- ఆది దు౨౪-౨౭ త్యా౧-౫౨ సో.బు దు ౧౫-౧ పు ౨౦-౩౯ మంగళ దు ౫-౩౮ త్యా౧-౫౩ రాదు౧౨-౪౪ త్యా౨-౭బు; దు౧౩-౧౦ గురు దు౯-౨౫ పుదు౨౦-౪౨ శుక్ర దు౫-౩౭ పుదు౧౪-౫౮ శని దు౦-౧ త్యా౩-౪౫ ....

౧౧	11	బు. సు	సు ౧ బు ౧౦-౫౫ (ప10-55) శతభి-౩౯ (తె6-25) పరి ౩౨-౫౫ బవ ౧౦-౫౫ బాల ౧౨-౪౬ త్యాజ్యం-౨౮ (పః 11-39 ౧-27కు) దినం ౨౮-౪౦ బుధ వక్రారంభః ౧౯-౧౪ నక్రారంభేరాశ్యాగబుధః ౧౦-౧౩-౨౬-౪౮ మూలాధనష్టి స్వక్షేత్రగురుః ౦-౧౦ ఉ భా శుక్రః ౩౩-౩౦ అనధ్యాయః చంద్రదర్శనం ధుర-౨౧ వం ౩౦
౧౨	12	ర బు	౨ సు ౧౬-౪౩ (ప1-14) పూ భా ౬౦-౦ (24-0) శి ౩౪-౩౦ కౌ ౧౬-౪౩ తైతి ౪-౨౯ త్యాజ్యం-౨౬ (పః 1-31 3-17కు) దినం ౨౮-౪౨ [illegible] (గ 3-27) [illegible] అపరాహ్ణాంతః ౨౨-౫౮ తృతీయా తిథిః ప్రవేశాత్పూర్వదినే కుంభసంక్రమణంపుణ్యకాలః [illegible] ధుర-౩౧ ధుర-౩౯-వం ౧౮ ప్రీసాని [కుంభరాశి [illegible] ధుం-౧౨ వం ౨
౧౩	13	బు	౩ శు ౨౧-౫౯ (ప3-21) పూ భా ౬-౧౪ (ప9-3) సిద్ధ ౩౫-౪౨ గర ౨౧-౫౯ [illegible] ౩ [illegible] త్యాజ్యం-౨౪ (సాః 7-36 9-21కు) దినం ౨౮-౪౪ పశ్చాదస్తమితో బుధః ౩౭-౨౮ అపరాహ్ణః ౧౭-౧౪ [illegible] తిలరక్షి
౧౪	14	శు	౪ శ ౨౬-౩౩ (సా 5-9) ఉ భా ౧౨-౧౩ (ప11-25) సాధ్య ౩౬-౨౭ భద్ర ౨౬-౩౩ [illegible] త్యాజ్యం-౦ (రాః 12-26 2-10కు) దినం ౨౮-౪౭ ఉ భా ౩ శుక్రః ౨౦-౩౧ సోపపదం శాంతిరక్ష ధుం-౯ వం ౩
౧౫	15		౫ ఆ ౩౦-౪ (సా 6-34) రే ౧౭-౧౬ (ప1-26) శుభ ౩౬-౫౮ బా ౩౦-౪ త్యాజ్య [illegible] శ్రీపంచమీ వసన్తోత్సవారంభః ధుం-౧౮ వం ౪
౧౬	16	సో	౬ సో ౩౨-౧౩ (సా 7-24) అశ్వి ౨౧-౨ (ప2-56) శుక్ల ౩౪-౪౯ [illegible] త్యాజ్యం-౧ (పః 10.42 12-24కు) [illegible] త్యాజ్యం-౯ (రాః 12-54 2-34కు) దినం ౨౮-౫౧ [illegible] (ప12-3 4-45కు) [illegible] ధుం-[illegible]
౧౭	17	బు	౭ మం ౩౨-౪౯ (సా 7-39) భర ౨౩-౨౩ (ప3-52) బ్రహ్మ ౩౨-౨౨ [illegible] త్యాజ్యం-౦ (రాః 3-59 5-36కు) దినం ౨౮-౫౩ [illegible] రథసప్తమీ [illegible] ధుం-౩౪ వం ౬
౧౮	18		౮ బు ౩౧-౩౫ (సా 7-8) కృ ౨౩-౫౮ (సా 4-7) ఐం ౨౮-౨౮ [illegible] త్యాజ్య [illegible] బుధాష్టమీ భీష్మాష్టమీ ధుం-౪౩ వం ౭
౧౯	•19	ర శు	౯ సు ౨౮-౨౧ (సా 5-50) రో ౨౨-౩౮ (సా 3-33) [illegible] త్యాజ్యం-౫౫ (పః 7-44 9-18కు) [illegible] త్యాజ్యం-౩౬ (రాః 8-51 10-22కు) దినం ౨౮-౫౮ [illegible] (ప11-8) [illegible] ధుం-౫౧ వం ౮
౨౦	20	బు	౧౦ శు ౨౩-౧౭ (3 48) మృగ ౧౯-౨౭ (2-16) [illegible] త్యాజ్యం-౪౧ (రాః 9 59 11-28కు) దినం [illegible] అపరాహ్ణః [illegible] తిథిః ధుం-౫౯ వం ౯
౨౧	21	శు	౧౧ శ ౧౬-౩౪ (ప1-4) ఆర్ద్ర ౧౪-౩౮ (ప12-20) [illegible] త్యాజ్యం-౩౬ (రాః 11-6 12-32కు) దినం [illegible] భీష్మైకాదశీ [illegible]
౨౨	22	ర శు	౧౨ ఆ ౮-౩౫ (ప9-14) పునర్వ ౧౧-౭ (తె6-21) ఆయు ౩౧ (ప8-52) [illegible] త్యాజ్యం-౩౧ (సాః 4-56 6-20కు) దినం ౨౯-౪ [illegible] [illegible] ధుం-౧౬ వం ౧౧
౨౩	23	బు	౧౪ సో ౫౦-౧౨ (రా 2-32) పుష్య ౧౩-౩౦ (ఉ 7-8) [illegible] (రా 4-1) [illegible] త్యాజ్యం-౩౦ (సాః 6.14 7-38కు) దినం ౨౯-౭ [illegible]
౨౪	24		౧౫ మం ౪౦-౪౨ (రా 10-44) మఘ ౪౬-౨౨ (రా 1-0) [illegible] త్యాజ్యం-౩౦ (పః 2-31 3-55కు) దినం ౨౯-౯ [illegible] అన్వాధాన [illegible] ధుం-౩౨ వం ౧౩ [౧౦౧౪
౨౫	25	శు	బ ౧ బు ౩౧-౩౬ (సా 7-4) పూ ఫ ౩౯-౧౫ (రా 10-8) సుకర్మ ౧౬-౧౯ [illegible] త్యాజ్యం-౩౫ (పః 8-2 9-27కు) [illegible] త్యాజ్యం-౩౫ (తె 4-36 6-2కు) దినం ౨౯-౧౧ [illegible] ధుం-౪౧
౨౬	26	ర బు	౨ సు ౨౩-౨౪ (ప3-47) ఉ ఫ ౩౩-౭ (సా 7-40) [illegible] త్యాజ్యం-౪౧ (రాః 8-24 4-52కు) దినం ౨౯-౧౪ [illegible] అపరాహ్ణంతః ౨౩-౨౩ ద్వితీయా తిథిః ధుం-౪౯ వం ౧౫ (2-52కు) [illegible]
౨౭	27	బు	౩ శు ౧౬-౩౩ (ప1-8) హస్త ౨౮-౨౨ (సా 5-46) [illegible] త్యాజ్యం-౪౮ (రాః 1-21 [illegible]

మి	వృ	మే	మీ
		రా	శు
శ	[illegible] బు		బు
కు	[illegible]		ర

కల్యాద్యబ్దాః ౫౦౪౯ క్రీ. శ. 1948 సన్ ౧౩౫౭ ఫసలీ, సన్ ౧౩౬౭ హిజరీ, సర్వజిన్నా॥ మాఘ మాసః

సన్ ౧౩౫౭ ఫసలీ బహుమన్ మాసము | 1948 ఫిబ్రవరి/మార్చి నెల

౨౮	28	వా ఖ	౪ శ ౧౧-౨౧(ప10-57) చిత్ర౨౫-౨౦ (4-32) వ్రత౩-౦ బా౧౧-౨౧ తై-౪౭ త్య౩-౫౬ (రా10-2ల11-37కు) దిన ౯-౧౮ వృశ్చిక౩-౫౦ మధ్యాహ్న-౪౮ అ తః౧౩-౪౭ (ఉ7-56ల11-55కు) సంకష్టహర౨౬-౭ ర వేళ౫ఃతిథి పంచమీఘ౨-౬ ౦౧౭
౨౯	29	స	౫ ఆ ౭-౪(ప9-40) స్వాతి౪-౧౭(ప4-7) ధ్రువ౩౭-౨౧ తైతి-౪౭ గ౯-౧౧త్యాజ్య-౪ (రా9.48 11-26కు) దినం ౯-౨౧ వృశ్చిక౨౫-౨౦ కేతు శుక్రా౦౨౪ ఘ౨-౧౪చం౧౮ [స్పృక్రాంఘ౨-౨౨చం౧౮
౧	1	కు	౬ సో ౬-౫౬(ప9-9) విశా౨౫-౨౧(ఉ4-31) వ్యా౩౫-౨౬ కౌ౬-౫౬ గ ౯-౯త్యాజ్య-౧౩ (రా8-44 10-25కు) దినం౯-౨౩ వృశ్చిక౨౬ బకే క్రీ. జ౨౦-౬కువే పశ్చిమేన స్తం రావేపంచ౨౫ క్రాం౨౬ప త్రిస్పో
౨	2	ప	౭ మం ౭-౫౮(ప9-33) అనూ౨౭-౯ (ఉ5-46) హర్ష ౩౪-౮ బ౭-౫౮ రావి౧౪-౧౧త్యాజ్య-౧౯ (రా11-48ల 1-32కు) దినం౯-౨౬ ఉత్తరమే మేషమున ప్రవేశ౧౭-౪౨ వేపస్తంభ శిపేస్తం రావేపంచ హైపనక్షత్రం ఈశ చూనధ్యాహ ఘ౨-౩౦న ౨౦
౩	3	ర బు	౮ బు ౧౦-౫౭(ప1 -44) జ్యే౩౩-౨౧(ఉ7-42) వజ్ర౩౪-౧౩ కౌ౧౦-౫౭ రావి౨౫-౫౮త్యాజ్య-౨౫ (తె4-32ల 6-18కు) దిన ౯-౨౮ పూర్వభాగ ౧ ౪౪-౫౮ బుధ వక్రత్యాగః ౫౫-౧౭ వక్రత్యాగోరాత్య్రాబుధ౯-౨౮-౨౬-౧౮ నవమీతిథిఃఘ౨-౩౯-౦౨౧
౪	4		౯ గు ౧౫-౩౧ (ప12-23) మూ౩౯-౩౭ (ఉ 10-12) సిద్ధి౩౫-౨౪ ౧౫-౩౧రావి౫-౪౨ త్యాజ్య-౨౫ (రా8-26 ల10-12కు) దినం౯-౩౦ అపరాహ్ణ తః౨౩-౩౬ తిథి దశమీ ఘ౨-౪౭ చం౨౨
౫	5	౬ కు	౧౦ శు ౨౧-౨౧(ప2-52) పూర్వాషాఢ-౫౪ (ఉ1-6) వ్య౩౭-౨౫౯ ౨౧-౨౧దివి౬-౩౨త్యాజ్య-౯ (ప8-57ల10-45కు) దినం౯-౩౩ శుద్ధ ఏకాదశి ౬-౩౭ పక్ష్య ౧౦-౨౦-పరాహ్ణః౧౭-౪౪ సూర్యాస్యతిథిః ఘ౨-౫౫
౬	6		౧౧ శ ౨౭-౪౨(ఉ5-24) ఉత్తరాషాఢ-౨౭(ఉ4-6) శివ౩౯-౪౧ బా౨౭-౪౨ త్యాజ్య-౩౦ (ప10-5ల11-53కు) దిన ౯-౩౫ సర్వత్ర ఏకాదశి ఘ౩-౪చం౨౪ [౯-౩౭ పూర్వాభాగః ౪-౫౨ ఏకాదశిఘ౩-౧౨చం౨౫
౭	7	ర	౧౨ ఆ ౩౪-౭(ఉ7-48) శ్రవ ౦(24-0)సిద్ధ౨-౦ కౌ౦-౫౪ త్యాజ్య-౩౦ (ప8-36ల10-24కు) దినం
౮	8	శు	౧౩ సో ౪౦-౨౩(రా10-27) శ్రవ-౧ (ఉ7-6) శివ౪౪-౧౭-౧౫ వి౧౩-౧౩ త్యాజ్య-౯ (ప11-38ల1-26కు) దినం౯-౪౦ అశ్వి౩ సు ౩౪-౧౦కు వేపంచ శవేప చ కేవేస స్తం ఘ౩-౨౦చం౨౬
౯	9	బు	౧౪ మ ౪౫-౫౯ (రా12-41) ధని-౧౩(ప9 58)సిద్ధి౫-౪౯ విష్టి౧౩-౧౧౩ వి౯-౧౨ త్యాజ్య-౨౬ (సా5-58 ల7-44కు) దినం౯-౪౨ ధనిష్ఠ బుధ గ్రహ౩౭-౨౧కు వేపంచ శవేపంచ కేవేస స్తంభప కృష్ణాంగారకచతుర్దశీ శైవనక్షత్రం మాశివరాత్రిః మహాశివరాత్రిః ఆరట తిథిచతుర్దశీ ఘ౩-౯చం౨౭
౧౦	10	ర శు	౩౦ బు ● ౫౧-౫(రా2-43)శత౧౫-౫౦(ప12-37) సాధ్య౭-౬ చతు౧౭-౩౨ రావి౩-౪౩ త్యాజ్య-౨౪ (రా7-39ల9-25కు) దినం౯-౪౫ పూర్వాభాద్ర౨౪-౫౫ ఆశ్వ౪ సు ౪౫౦-౫౩-౪ ౧౫ఃసర్వేషామమా అన్వాధాన పిండపితృయజ్ఞః ద్వాపరయుగాదిః బ్రహ్మపూజా నవనీతధేనుదానం పితృతిథిరిక్తాలభ్య యోగఃఘ౩-౩౭చం౨౮

పూర్వపద్ధత్యా సర్వజిన్నా॥ మాఘ శుక్లపక్షః			**పూర్వపద్ధత్యా సర్వజిన్నా॥ మాఘ కృష్ణపక్షః**			

మాఘము | ఫిబ్రవరి

౨౯	11	ప ౧ బు ౭-౨౭ శత౫౬-౪౨దిన౨౭-౨౪
౩౦	12	౨ గు ౧౩-౫ పూర్వాభా౬౦-౦ కుంభేరవిః౫౨-౧
౧	13	౩ శు ౧౭-౦ పూర్వాభా౧-౫౭దిన౨౭-౨౯
౨	14	౪ శ ౧౯-౪౬ ఉత్తరాభా౬-౨౦శూన్యతిథిః
౩	15	౫ ఆ ౨౧-౧౯ రేవ-౯ పంచమీతిథిః
౪	16	౬ సో ౨౧-౩౪ అశ్వి౧౧-౨౭ షష్ఠీతిథిః
౫	17	౭ మం ౨౦-౩౧భర౧౨-౭ తిథిద్వయం
౬	18	౮ బు ౧౮-౧౮ కృత్తి౧౧-౩౯ నవమీతిథిః
౭	19	౯ గు ౧౫-౩౪ రోహి౧౦-౮ ఆనంద తీ॥ పు॥
౮	20	౧౦ శు ౧౦-౫౩ మృగ౭-౪౫ తిరుక్కచ్చినంబి తి॥ న॥
౯	21	౧౧ శ ౬-౧౬ ఆర్ద్ర౪-౩౮ మత్రయ ౧౧శి కులశేఖరాళ్వార్ తి॥ న సత్యజ్ఞానతీ॥ పు॥ [౫౮
౧౦	22	౧౨ ఆ ౦-౩౬ పుష్యా౫౪-౧౨ పునం-౫౮ పుష్య౫౫-
౧౧	23	౧౪ సో ౪౮-౪౯ శ్లేష౨-౪౪ దిన౨౮-౫౨
౧౨	24	౧౫ మం ౪౨-౪౨ మఘ౪౮-౨౬ అన్వాధానం

౧౩	25	ప ౧ బు ౩౭-౧౫ పూర్వఫ౪౪-౪౫ సూర్యగ కాలః
౧౪	26	౨ గు ౩౨-౮ ఉత్తరఫ౧-౧౮ దిన౨౮-౫౯
౧౫	27	౩ శు ౨౭-౩౭ హస్త౩౮-౪౬ దిన౨౯-౨
౧౬	28	౪ శ ౨౩-౫౭ చిత్ర౩౭-౦ దిన౨౯-౪
౧౭	29	౫ ఆ ౨౧-౧౭-౫౧ స్వాతి౩౬-౯ పంచమీతిథిః
౧౮	1	౬ సో ౧౯-౪౧-౫౨ విశా౩౬-౩౧ తిథిద్వయం [క్రాం
౧౯	2	౭ మం ౧౯-౧౯ అనూ౩౮-౧ షష్ఠమీతిథిః త్రిస్పృష్ట
౨౦	3	౮ బు ౨౦-౧౬ జ్యేష్ఠ౪౦-౫౨ శూన్యతిథిః
౨౧	4	౯ గు ౨౨-౨౮ మూల౪౪-౪౯ దిన౨౯-౧౬ నవమీతిథిః
౨౨	5	౧౦ శు ౨౫-౫౦ పూర్వాషాఢ-౫౬ దిన౨౯-౧౮
౨౩	6	౧౧ శ ౩౦-౯ ఉత్తరాషా౫౫-౪౮ మత్ర త్రయోదశి
౨౪	7	౧౨ ఆ ౩౫-౧౪ శ్రవ౦-౦ దిన౨౯-౨౩
౨౫	8	౧౩ సో ౪౦-౩౫ శ్రవ౨-౨౦ దిన౨౯-౨౬ [మితీర్థం
౨౬	9	౧౪ మం ౪౫-౫౦ ధని౮-౫౪ విష్ణు చిత్త రామానుజస్వా
౨౭	10	౩౦ బు ౫౦-౩౨ శత౧౫-౭-౪౩౦ మాఅమా॥ పిండపి

ఈనెల వార దుర్ముహూర్తములు:- ఆది దు౨౫-౧౧త్యా౧-౫౬ సోమ దు౧౫-౩౨పు౨౧-౨౧ మంగళ దు౫-౫౦ త్యా ౧-౫౬ రాదు౧౨-౨౦త్యా౨-౪ బుధ దు౧౩-౩౭ గురు దు౯-౪౫పుదు౨౧-౨౬ శుక్ర దు౫-౫౧పుదు౧౫-౩౭ త్యా౧-౫౬ శని దు ౦-౧త్యా౩-౫౪

౧౩౫౭ ఫసలీ అర్దిబహిష్ట మాసము — 1948 మార్చి నెల

౧౧	11		గు ౧ గు ౫౫-౩౧ (తె4-31) పూ॥భా ౨౧-౫౬ (ప3-2) సాధ్య ౭-౫౫-౦౨౩-౧౮రా౭౧౮-౧౭ త్యా౪-౨౧ (రా 1-30 3-14కు) దినం౨౯-౪౭ సంక్రాం౨౨ప యోగకాలః ఘు౩-౪౫ దం౨౯ [ద్వాదశఘు౩-౫౩ నం౩౦
౧౨	12	పా	౨ శు ౫౯-౩ (తె5-52) ఉ॥భా ౨౭-౧౫ (సా5-9) శుక్ల ౪౮-౪ బా ౨౭-౧౭ రావి౨౯-౪౧ త్యా౪-౧౮ (తె 6-2) దినం౨౯-౪౯ మ. శీతిను౩౦౩౭-౧౨ వైద్రుత౨-౨౨ బధ్యః ౪౭-౪౨ అంతః ౫౩-౩ (రా 11-12 3-28) చంద్ర
౧౩	13	ర కు బు	౩ శ ౬౦-౦ (24-0) రేవ౩౧-౪౫ (సా 6-56) బ్రహ్మ౭-౩౪ తై౩౦-౨౫ శేషః ౩-౪౮ (శే 7-45) సా౨౯-౫౨ పూర్వాభాద్ర మీనాకోమిశ్రస్థార్కః ౪౫-౩౧ (రా 12-26) శుక్రసంక్రమణః ౧౮-౨౯ భా౧సు ౫౫-౪ ముహూర్తాస్నానం పూర్వాభాద్ర నపుంసక మాణ పుణ్యకాలః ఘ ౪-౨ఘు ౪-౮ చ ౧జా దిలవ్వల్
౧౪	14	బు	౩ ఆ ౧-౪౭ (తె6-57) అశ్వి ౩౫-౨౫ (రా 8-24) ఐంద్ర ౬-౨౪ ౪౧-౪౭ దివి౨౪-౪౮ త్యా౪-౧౫ (ప 4-9 5-51కు) దినం౨౯-౫౪ నిరయ ః ౩౧-౪౨ అన్నాం ౩౫ ఈ తి రక్షి పుత్రగణపతిప్రతం ఘుం-౨నం౨
౧౫	15		౪ సో ౩-౩౫ (తె7-39) భ ౩౮-౦ (రా 9-25) వైధృతి-౧౯ భద్ర౩-౩౫ విని౦-౨౭ త్యా౪-౧౦ (ప 6-24 8-4కు) దిన౨౯-౫౭ గాంక్రాం ౩౮ పకే వేపం ౩౮ ఘుం-౧౦చ ౩
౧౬	16	శు	౫ మం ౪-౬ (తె7-50) కృత్తి ౨౮ (రా 10-0) విష్కం ౪౧-౨౩ బాల ౬ దివి ౪౮ త్యా౪-౬ (ప 9-42 11-20కు) దినం౨౯-౫౯ ౨ ౫౨-౩౩ కే వేపం ౪౦ప ఘుం-౧౮ చ ౪
౧౭	17	శ	౬ బు ౩-౨౬ (తె7-33) రో ౩౯-౩౦ (రా 10-0) ప్రీతి ౭-౧౫ తై౩-౨౬ గ ౧౯-౨౯ త్యా౪-౦ (ప 1-59 3-35కు) రా ౨౩-౮ త్యా౩-౫౪ (రా 3-27 5-1కు) దిన ౩౦-౨ ౬భా ౧ ౨౬-౨౯ ౦-౨౬ ౫
౧౮	18	బు	౭ గు ౧-౧౪ (తె 6-40) మృగ ౫౬-౧౮ (తె5-11) ఆయు ౩౮-౪ (రా 9-24) ౩౧-౫ ౧౪ ౨౭-౫౯ త్యా౩-౪౮ (తె5-23) దిన ౩౦-౪ ౧బు ౬-౧౫ ౫ ౪౫ కౌ తాగూళ్ళ పూజా ఘుం-౩౪ చ ౬
౧౯	19	శు	౯ శు ౫౨-౨౪ (రా 8-8) ఆర్ద్ర ౫౫-౧౧ (రా 8-14) సౌ ౨౫-౨౬ బా ౨౪-౫౮ శేషః ౧-౫౧ (శే 6-54) దినం ౩౦-౬ భ ౩ సం ౫౧-౩౮ ఘుం-౪౨ చ ౭
౨౦	20	శ	౧౦ శ ౪౬-౭ (రా 12-36) పునః ౩౧-౫ (తె 6-35) శో ౧౭-౨ తై ౧౯-౧౫-౨౩-౮ త్యా౩-౪౪ (ప 7-25 8-55కు) రా ౧౯-౧౨ త్యా౩-౩౯ (రా 1-53 3-21కు) దిన ౩౦-౯ భా ౨౪ ౪౭-౫౭ మేషాయన ౪౧-౦ (రా 10-33) మధ్యాహ్న త్పగతో విషువత్పుణ్యకాలః ఘుం-౫౦ చ ౮
౨౧	21	బు శ	౧౧ ఆ ౩౮-౪౬ (రా 9-38) పుష్య ౨౫-౫౨ (రా 4-29) అతి ౯-౩౬ వణి ౧౨-౨౬ రావి ౨౪-౩౦ త్యా౩-౩౬ (రా 4-0 5-27కు) దిన ౩౦-౧౧ తబుధః ౧౨-౪౧ ఆశ్లేషాశ్రీశః ౧౦-౫౭ కుక్రాం శక్రాం ౨౫ సర్వత్రైకాదశీ మహాయోగః ఘుం-౫౭ చ ౯ [ఏకాదశీ ఘు౧-౫ చ ౧౦
౨౨	22	శు	౧౨ సో ౩౦-౪౩ (రా 6-2) ఆశ్లేష ౧౯-౫౧ (రా 2-3) సుకర్మ ౫౦-౨౦ వి ౪-౪౪ ౧౬-౨౫ త్యా౩-౩౪ (రా 12-47 2-13కు) దినం ౩౦-౧౪ భా ౪ ౫౨-౨౩ కుక్రాం శక్రాం ౨౦ప రావేస సగ్గమి నృసింహ
౨౩	23	శ రా	౧౩ మం ౨౨-౨౧ (ప3-3) మఘ ౧౩-౨౭ (రా 11-30) ధృతి ౦-౪౮ తై ౨౨-౨౧ గ ౧-౪ త్యా౩-౩౫ (ప 6-39 8-5కు) దిన ౩౦-౧౬ భా ౩౧ ౪౯-౨౬ ఘ ౩ రాహువిశాఖ ౧౨-౫౬ వేస సగ్గమి నృసింహ అర్క-౧౩ తిథిద్వయ కామదహనం అనధ్యాయః ఘు౧-౧౩ చ ౧౧
౨౪	24	పా బు	౧౪ బు ౧౪-౭ (ప11-45) పూర్వ ౭-౬ (రా 8-56) గం ౩౧-౧౪ ౧౪-౭ దివి ౨౩-౨౦ త్యా౩-౫౬ (ప3-26 4-52కు) దిన ౩౦-౧౮ ఉత్తర ౫౭-౫౭ (తె5-17) శతబుధః ౦-౫ అపరాహ్ణః ౧౮-౧౧ పూర్ణిమ అన్వాధానం హోళికాపూర్ణిమ బ్రహ్మసావర్ణి మన్వాదిః ఘు౧-౨౧ చ ౧౨
౨౫	25	పా శు	౧౫ గు ౬-౨౩ (ప8-38) హస్త ౫౩-౩ (తె5-51) వృద్ధి ౧-౧౨ (తె6-34) హస్త ౪౮-౫౨ (తె4-31) బవ ౬-౨౩ దివి ౨౦-౨౪ త్యా౩-౩౯ (ప 2-15 3-43కు) దిన ౩౦-౨౧ యోగః ౨-౨౫ అంత ౬-౫౩ (ప8-50) కృష్ణపక్షః ౫౫-౩ ఉదయంతీ శుభయోగకాలగురు౧౫ మూలన తోయస్నానః మాతృదు భుమాధవః ఘు౧-౨౯ చ ౧౩
౨౬	26	బు	బ ౨ శు ౫౩-౪౮ (రా 3-35) చిత్ర ౫౨-౧౦ (రా 2-56) ధ్రువ ౫౩-౫౬ తై ౨౬-౩౭ దివి ౧౪-౪౬ త్యా౩-౪౪ (ప 11-59 1-29కు) దిన ౩౦-౨౩ ౪బుధః ౩౭-౧ చాతుర్మాస్య౨ కాలఘు౧-౩౭ చ ౧౪
౨౭	27	శ	౩ శ ౪౯-౪౬ (రా 1-57) స్వాతి ౪౯-౫౬ (రా 2-1) వ్యాఘా ౫౦-౨౧-౪౭ వి ౫-౩౯ త్యా౩-౫౧ (ప 8-19 9-51కు) దిన ౩౦-౨౬ భా ౪ ౭ ౧౩-౩౦ కే క్రాం ౫౦ బ్రహ్మకల్పః ఘు౧-౪౫ చ ౧౫ [కుక్రాం ౫ శుఘు౧-౫౩
౨౮	28		౪ ఆ ౪౭-౩౪ (రా 1-5) విశా ౪౯-౨౮ (రా 1-50) హర్ష ౧-౫౬ వజ్ర ౫౫-౩౮ బ ౧౮-౪౦ పు౩-౪౯ త్యా౩-౫౮ (ప 7-35 9-10కు) రావి ౨౯-౧౩ త్యా౪-౫ (తె 5-54) దిన ౩౦-౨౮ వేసప్త శవేసప్త వేపం పర్వ
౨౯	29	బుధ	౫ సో ౪౭-౧౪ (రా 12-5) అనూ ౫౦-౪౮ (రా 2-21) సిద్ధి ౫౩-౫౪ కౌ ౧౭-౩౪ శేషః ౩-౪౬ (శే 7-32కు) దిన ౩౦ ౩౦ పూభ ౧-బు ౫౬-౬ వృశ్చిక జ్యేష్ఠ శుక్రః ౦-౩౦ వేసప్త శవేసప్త వేపం చ ౫౧ సుఘు౨-౧ చ ౧౭
౩౦	30	శ	౬ మం ౪౮-౫౫ (రా 1-35) జ్యేష్ఠ ౫౪-౯ (రా 3-41) వ్య ౫౨-౪ గర ౧౮-౪౬ వి ౫-౩౫ త్యా౪-౧౩ (ప 8-15 9-46కు) దిన ౩౦-౩౩ కేంద్ర ౩౪-౧ పదా పాభా ఘు౨-౯ చ ౧౮

		ఆ రా	
శ కు	గు ౩ శ మీనే చ	మీనే బు ౫ సో వృశ్చికే ౧౦ ఆ. మీనే బు, శ	బు
	కే		

౩౧	31	బు	౭ బు ౫౨-౨౩(రా౭-57) మూల౫౯-౧౦ (తె-40) వరీ౫౨-౪౯ష్టి౨౦-౩౯ వణి౫-౪౯త్యాజ్యం-౨౦ (పగ12-20ల 2 4క) రాత్రి౨౪-౧౫(రా8-56ల6-40కు) దిన ౩౦-౩౫ పూర్వాభాద్ర బుధః౨౫-౩౨ అతిస్రోష్టకాః భు౨-౧౭చం౯
౧	1	శు	౮ శు ౫౭-౨౧ (తె4-55) పూర్వాషా౬౦-౦ (24-0) పరి౫౪-౪బా౨౪-౫౨వి౨౫-౪౫త్యాజ్యం-౨౬ (పగ4-17ల 6-3క) దినం౩౦-౩౮ శ్రీశుక్రః౭-౫౪ శైవన క్షత్రం భు౨-౨౫చం౨౦
౨	2	శ బు	౯ శ ౬౦-౦(24-0) పూర్వాషా౫-౩౭ (ప8-14) శివ౫౫-౫౮ తై౩౦-౧౬ వి౨౮-౧త్యాజ్యం-౨౯ (సా5-11.6-59కు) దిన ౩౦-౪౦ రేకుగ్రహ౫౬-౫౬ పూర్వాభాద్ర బుధ.౩౯-౪౮ భు౨-౩౩ చం౨౧
౩	3	శ	౯ శ ౩-౧౧(ఉ7-14) ఉత్తరాషా౧౨-౪౮(ప11-8) సిద్ధ౫౮-౧౯ గ౩-౧౧ వి౨౪-౪త్యాజ్యం-౩౦ (ప3-36ల5-24కు) దిన ౩౦-౪౨ జన్మస్త్యాగః౧౪-౧౦ వక్రత్యాగ రాశ్యాంతరా౩-౨౫-౧-౧౯ భు౨-౪౧చ ౨౨
౪	4	బు శ	౧౦ ఆ ౯-౩౦(ప9-45) శ్రవ౨౦-౨౩(ప2-6) సాధ్య౬౦-౦ భద్ర౯-౩౦ రావి౦-౫౨ త్యాజ్యం-౨౯(సా6-36ల8-24కు) దిన ౩౦-౪౫ పూర్వాభాద్ర కమీశనీచేబుధః౪౯-౩౨ అక్ష్యర్ ఉక్రః ౧౭-౪౪ కువేపంచ శవేప చ కేవేసప్తంబు భు౨-౪౯చ౨౩ [భు౨-౫౬చం౨౪
౫	5		౧౧ సో ౧౫-౪౩(ప12-13) ధని౨౭-౪౫(సా5-2) సాధ్య౦-౪౧ బా౧౫-౪౩ రావి౧౭-౧ త్యాజ్యం-౨౭ (రా1-3ల2-50) దిన ౩౦-౪౭ కువేప చశివేప చకేవేసప్త అపరాహ్ణం ౨౪-౩౮ తిథిర్ద్వాదశీ సర్వత్రగంగీ
౬	6	శ బు	౧౨ మం ౨౧-౧౪(ప2-25) శత౩౪-౨౬(సా7-31) శుభ౩-౮ తై౨౧-౧౪ రావి౨౧-౧౧ త్యాజ్యం-౨౪ (రా2-43 4-29కు) దినం౩౦-౪౯ రేవ౩౪ ౭౨౦-౧౪ ఉభా౧బుధః౫౫-౧౨ అపరాహ్ణః౧౮-౨౯ శూన్యతిథిః భు౩-౪
౭	7	పా శు	౧౩ బు ౨౫-౫౬(ప4-19) పూర్వాభా౪౦-౨౦(రా10-3) శుక్ల౩-౫౫ వణి౨౫-౫౬ త్యాజ్యభావః దినం ౩౦-౫౨ వైశ్వ ౧౩-౪౨ మధ్య౧౯-౧౬ అ ౭౨౪-౯ (ప11-24 .3-51క) రోగస్రుక్రః౩౦-౫౧ త్రయోదశీతిథిః శైవన క్షత్రం మ సభికరాత్రిః స్వాధ్యాయః భు౩-౧౨చం౨౬
౮	8	బు	౧౪ గు ౨౯-౩౮ (సా5-45) ఉభా ౪౫-౧౦ (రా11-58) బ్ర౪-౩౫ శ౨౯-౩౮ వి౬-౧౬ త్యాజ్యం-౧౯ (ప8-24ల 10-8క) దిన ౩౦-౫౪ ఉభాద్రబుధః౫౬-౫౦ క్రా ౪౫ ఉవాజసనేయ్యనా భు౩-౨౦చ ౨౭
౯	9	శ	౩౦ శు ● ౩౨-౮ (సా6-45) రేవ౮-౫౪ (రా1-28) ఐ ౪-౧౯చ౦-౫౩ నవి౧౭-౨త్యాజ్యం-౧౫ (ప12-43ల2-25క) దిన ౩౦-౫౬ రేవరఉ౭౩-౫౧ క్రా ౪౯ పఅన్వాధాన పిండపితృయజ్ఞః భు౩-౨౮చం౨౮

౧౦	10	బు శు	శు ౧ శ ౩౩-౩౪(సా7-19) అశ్వ౫౧-౩౪ (రా2-32) వై౩-౧౦ కిం౨-౫౧ రావి౧౦-౯ త్యాజ్యం-౧౧ (రా10-20ల 12-0కు) దిన ౩౦-౫౮ ఉభా౩బు;౫౪-౫౧ రోహి౨ శుక్రః౪౮-౧౪ రాక్రాం౫౧ ఈ యాగకాలః చంద్రదర్శన భు౩-౩౬చం౨౯ శ్రీః శ్రీః శ్రీః

పూర్వపద్ధత్యా సర్వజిత్సం॥ ఫాల్గున శుక్లపక్షః			పూర్వపద్ధత్యా సర్వజిత్సం॥ ఫాల్గున కృష్ణపక్షః		
౨౮	11	శు ౧ గు ౫౪-౧౯ పూర్వాభ ౨౦-౪౩ యాగకాలః	౧౪	26	బ ౧ శు ౩-౨౯ విశాఖ౫౫-౫౮ త్రి౫౭-౮ సత్యబోధ
౨౯	12	౨ శు ౫౭-౯ ఉభా ౨౫-౨౨దిన౨౯-౩౬	౧౫	27	౩ శ ౫౬-౩౬ స్వాతి౫౫-౫౭ దిః ౩౦-౧౩ [తీ॥ పు॥
౧	13	౩ శ ౫౮-౨౮ రేవ౨౮-౪౮ మీనేర్క్కః౪౧-౪౮	౧౬	28	౪ ఆ ౫౫-౮ విశాఖ౬-౮ దిన౩౦-౧౫
౨	14	౪ ఆ ౫౮-౪౧ అశ్వ౩౧-౫దిన౨౯-౪౧	౧౭	29	౫ సో ౫౪-౩౪ అనూ౫౭-౧౫దిన౩౦-౧౮
౩	15	౫ సో ౫౭-౩౬ భ౩౨-౬దిన౨౯-౪౩	౧౮	30	౬ మం ౫౫-౩౮ జ్యే౫౯-౫౨దిన౩౦-౨౦
౪	16	౬ మం ౫౫-౭ కృ౩౧-౫౦దిన౨౯-౪౬	౧౯	31	౭ బు ౫౭-౪౧ మూ౬౦-౦
౫	17	౭ బు ౫౧-౪౬ రో౩౦-౩౫ సంక్రాంతిః పు॥	౨౦	1	౮ గు ౬౦-౦ మూ౩-౪౯ దిన౩౦-౨౫ అతిస్రోష్టకాః
౬	18	౮ గు ౪౭-౨౦ మృ౨౮-౧౯ దిన౨౯-౫౧	౨౧	2	౮ శు ౧-౨౦ పూర్వాషా౮-౪౫దిన౩౦-౨౮
౭	19	౯ శు ౪౨-౨౦ ఆర్ద్ర౨౫-౨౧ దిన౨౯-౫౩	౨౨	3	౯ శ ౫-౩౭ ఉత్తరాషా౧౪-౨౯దిన౩౦-౩౦
౮	20	౧౦ శ ౩౬-౪౪ పున౨౧-౪౬ దిన౨౯-౫౬ శ్లో తి॥ న॥	౨౩	4	౧౦ ఆ ౧౦-౩౭ శ్రవ౨౦-౫౦దిన౩౦-౩౩ [తిథిః
౯	21	౧౧ ఆ ౩౦-౫౨ పుష్య౧౭-౪౯ మత్రయ౧౧శీ శల్యపి	౨౪	5	౧౧ సో ౧౫-౫౨ ధని౨౭-౨౫ మత్రయ౧౧శీ ద్వాదశీ
౧౦	22	౧౨ సో ౨౪-౫౧ ఆశ్లే౧౩-౪౧దిన౩౦-౧	౨౫	6	౧౨ మం ౨౧-౦ శత౩౩-౪౯ శూన్యతిథిః
౧౧	23	౧౩ మం ౧౮-౫౬ మఘ౯-౩౪ తిథిద్వయం	౨౬	7	౧౩ బు ౨౫-౩౦ పూర్వాభా౩౯-౩౫ త్రయోదశీతిథిః
౧౨	24	౧౪ బు ౧౩-౧౬ పూర్వాఫ౫-౪౧ అన్వాధానం రంగనాచ్చియార్ న జీయర్ తి॥ న॥	౨౭	8	౧౪ గు౨౯-౧౨ ఉభా౪౪-౩౧ వాజసనేయ్యమా
౧౩	25	౧౫ గు ౮-౫ ఉఫ౨-౧౫ హస్త౫౬-౫౧ యాగకాలః తిరునారాయణ పెరుమాళ్లు తి॥ న॥	౨౮	9	౩౦ శు ౩౧-౪౩ రేవ౮-౧౪ అన్వాధాన పిండపితృయజ్ఞ సర్వధారి స॥ చైత్ర శు ౧ శ ౩౩-౩ అశ్వి౫౦-౫౨
			౨౯	10	దిన౩౦-౪౭ యాగకాలః. శ్రీః శ్రీః శ్రీః

ఈనెలవారదుర్ముహూర్తములు:—ఆది దు౨౬-౨౪ త్యా౨-౨ సోమదు౧౬-౭ పురు౨౨-౧౦ మంగళదు౬-౩ త్యా౨-౨ రా దు౧౧-౫౪ త్యా౧ ౫౦ బుధదు౧౪-౮ గురు దు౧౦-౭ పుదు౨౨-౧౫ శుక్రదు౬-౫ పుదు౧౬-౧౨ త్యా౨-౨ శనిదు౦-౧ త్యా౪-౩

దేశారిష్టయోగములు.

1. సంవత్సరమంతయు కర్కాటక శని. ఒక్కొకచోట రోగములు ఒక్కొక్కచో వర్షభయము—దేశమంతట అకటి బాధ (కరవు) ఐనను ఎల్లరో జీవించెదరు.

2 సంవత్సరాదినుండి వైశాఖ బ ౬ ఆ॥ ప॥ మున్ను, భాద్ర శు ౨ మం. ప్ర. మాఘ శు ౨ బు॥ ప. మున్ను గురునకు వృశ్చిక సంచారము. వృశ్చికోత్తరార్ధమందు గురుసంచారకాలమున దుర్భిక్షమగును.

3. సంవత్సరాదినుండి, చైత్ర బ ౧౪ ఆ. ప॥ బుధాగ్రకుజుడు. సస్యహాని.

4 చైత్ర బ ౧౪ ఆ ప్ర॥ వైశాఖ బ ౧౨ శ. ప. శుక్రాగ్రకుజుడు యుద్ధభయం.

5. వైశాఖ బ ౬ ఆ. ప్ర. ఆషాఢ శు ౨ శు. ప. కుజగురు సమసప్తకం. దక్షిణమున జననాశనము.

6. ఆషాఢ శు ౨ శు. ప్ర. అధికశ్రావణ బ ౧ ఆ ప వృషభమున కుజరాహువులు. సస్యనాశం, యుద్ధభయం.

7. ఆషాఢ శు ౧౨ సో. ప్ర. భాద్రపద శు ౧౪ సో. ప. కాలసర్పయోగం. సస్యములకు ప్రభువులకు హాని.

8. అధికశ్రావణ బ ౧౨ బు. ప్ర. నిజశ్రావణ శు ౨ సో. ప. కుజశనుల నడుమ బుధుడుండును. యుద్ధభయం అనావృష్టి.

9. భాద్రపద శు ౫ శు. ప్ర. కార్తిక శు ౨ శు. ప. కర్కాటకమున కుజ శనులు. అగ్ని భయము వాయుభయము గలుగును.

10. ఆశ్వ బ ౯ శు. ప్ర. వత్సరాంతప. కన్యాగ్రమున కుజుడు; ప్రపంచమున వ్యాధులు వృద్ధియగును.

11. కార్తిక బ ౬ బు. ప్ర. వత్సరాంతప. ఆశ్లేషలో శనివక్రము, సైనికులకు హాని.

12. మార్గశిర బ ౧౨ గు. ప్ర. ఫాల్గున బ ౯ శ. ప. కుజవక్రము. ఇందు మాఘ బ ౬ సో. ప్ర. ఆశ్లేషయందువక్రము. ప్రభువులకు పరస్పరవిరోధములు ప్రబలములగును. సైనికులకు హానియు.

13. మాఘ బ ౬ సో. ప్ర. వత్సరాంతప. కుజ శనులు తిరిగి కర్కాటమున నుందురు. అగ్నిభయము వాయుభయము గల్గును.

14. మాఘ శు ౧ బు ప్ర. వత్సరాంతప॥ శనికి వృషమున గురుడు. వింధ్య దక్షిణమున బహుజనహాని

15. (1) సంవత్సరాదినుండి చైత్ర శు ౧౪ శు. ప. గురు శనిగ్రహ ద్వయవక్రం. (2) ఆషాఢ శు ౧౩ మం. ప్ర. బ ౧౨ మం. ప. బుధ గురుగ్రహద్వయవక్రం. (3) మార్గశిర బ ౧౨ గు. ప్ర. ఫాల్గున బ ౯ శ. ప. కుజ శనిగ్రహద్వయవక్రం (4) మాఘ శు ౧ బు ప్ర. బ ౮ బు. ప. బుధ కుజ శనిత్రయవక్రం. ఫలం గ్రహద్వయ వక్రకాలమున ప్రభువులకు విరోధములు హెచ్చగును త్రయవక్రకాలములో అనావృష్టి యుద్ధములు వీటివలని భయము గల్గును.

మరియు కుజునకు రవి సంబంధముచే రోగములు, బుధసంబంధముచే దుర్భిక్షము. గురు సంబంధముచే యుద్ధములు శుక్రసంబంధముచే అనావృష్టి శనిసంబంధముచే చోరభయము రాజపీడయు గల్గును.

వర్షవిచారణము.

భారతదేశమునందును ఒక్కొకచోట ఒక్కొకకాలమందు వర్షములు గలుగుచున్నవి. ప్రకృతకాలమున హిమాలయప్రాంతము నుండి రామేశ్వరం వరకుగల దేశములందు జ్యేష్ఠాదిమార్గశిర మాసాంతమువరకు క్రమముగ వార్షికమాసములగుచున్నవి. అనగా దీనిని బట్టి దక్షిణాయన ప్రారంభముగల మాసము మొదలు ఉత్తరాయణ మాసమువరకు క్రమముగ దక్షిణమునకు నడచు సూర్యుడు తమదేశమునకు సమీపించుచుండెడిగా వర్షపాత మారంభించునని గ్రహింపదగియున్నది ఐనను వర్షర్తువను విభాగము ఆ మాసములందు మధ్యదేశములందు గలుగు వర్షమును బట్టి చేయబడినట్లు గ్రహింపవలయును కావుననే సుశ్రుతుడు స్వదేశమును బట్టి ఆషాఢాదిమాస చతుష్టయమునందు 2 మాసములు ప్రావృట్కాలమనియు, 2 మాసములు వర్షర్తువనియు విభజించెననియు వ్యాఖ్యాతలనందు వివరింపబడెను. ఋతువిభాగ జ్ఞానమునకు వైద్యమునందు ప్రత్యేకోపయోగము గలదు. కాని శృతిసూత్రాదులందున్న ఋతుసంజ్ఞ లేవ్యవహారములో నున్నవి అట్టి సంజ్ఞల ననుసరించియే—ప్రాచీనుల యభిప్రాయము ననుసరించి ఋతు విభాగము తొలుత సప్రమాణముగ చూపబడినది. మరియు దేశముయొక్క నిమ్నోన్నతముల బట్టియు వర్షపాతము భేదించును. కావున ఆయా దేశములందుండదగిన వర్షపాతము నెరుంగుటకు మంచుమొదలగు ధాతువుల పరీక్షయు వర్షకారణగ్రహయోగములును శాస్త్రములందు చెప్పబడినవి. ఆ గ్రహయోగములును కొన్ని ప్రస్తుతకాలమునందు సంస్కరింపదగియున్నవి అవి యన్నియు విమర్శించి నాపుటకు ప్రకృతపుకాగితపు కరవుచే వీలులేక సంగ్రహముగ నూతనపద్ధతితోడ కొంతవరకు విమర్శించియే గ్రహయోగ ఫలితములు వ్రాయబడుచున్నవి. ఇందలి యోగములున్ను తారీఖులున్ను గమనింపదగినవి.

చైత్రమాసము:—ఇందు చైత్ర శు ౧౩ గు వ. కుంభమున కుజ బుధ శుక్రయోగము. బ ౨. సో. ను. ఉత్తరాభాద్రాంగారకుడు బ ౫ గు మొ. తిరుగ కుజ బుధ యోగములు. బ ౧౩ శ మొ. కుజ శుక్రుల ఏకరాశి. బ ౧౪ ఆ కుజబుధయోగము. మరియు బ ౧౪ ఆ. మొ. శుక్రాగ్రకుజుడును వర్ష ప్రతిబంధకములుగాని ప్రారంభమునుండి బ ౧౪ ఆ. వ. సూర్యమార్గమున కుజుడును శుక్రాగ్రమున బుధుడును శు ౩ మం॥ ము బ ౫ గు వ. బుధశుక్రుల ఏకరాశియోగమున్ను మంచి వర్షకారణములు. మరియు, శు ౧౩ గు. వ మీనమున కుజ చలనం. శు ౧౪ గు. మున శని వక్రత్యాగం. బ ౧౩ శ మొ బుధశుక్రుల ఏకరాశ్యంశయోగము. కావున ఈ మాసమందు అచటచట తటాకాదులు నిండునట్లు మంచివర్షములు గల్గును.

వైశాఖమాసము:—శు ౪ గు. వ. ఉత్తరాభాద్రాంగారకుడు. శు ౧౦ బు. కుజబుధయోగం. బ ౬ ఆ ప. కుజశుక్రులకొకరాశి. బ. ౧౨ శ. ప. శుక్రాగ్ర కుజుడు ఈ బ ౬ ఆ. మొ. బ ౯ బు వ. రవి గురు సమసప్తకం. బ ౬ ఆ మొ. బ ౧౦ గు. వ. కుజబుధుల కొకరాశి బ ౯ బు. మొ గురు శుక్ర సమసప్తకమున్ను కుజశుక్రయోగమున్ను బ ౧౩ ఆ. మున కుజశుక్రయుతి బ ౧౧ శు. మొ. బ ౧౩ ఆ వ. పురోబుధుడు, బ ౧౩ ఆ మొ. పురోబుధ రవిమధ్యమున్ను (ఇందు రవి బుధులకు రాహువ్యవధా

వము) బ ౬ ఆ. మొ. కుజగురుసమ సప్తకమున్ను వర్ష ప్రతిబంధకములు.

శు ౧౦ బు వరకు బుధశుక్రుల కేకరాశ్యంశయోగము బ ౬ ఆ మేషమున కుజుడును మాత్రమే వృష్టియోగములు. ఏప్రిలు 27 మొదలు మేయి 7 వరకున్ను మే 16, 17 తేదీలందును చాంద్రయోగములు, ఏప్రిల్ 22, 28, 29, మే 4, 5, 12, 18, 18, 19, 20 నాడీయోగములు. ఇ దు చాంద్రనాడీయోగములున్నను, మాసాదియందు అచటచట మంచివర్షము గలిగి తక్కిన మాసమంతయు అచటచట అల్పవృష్టిగలిగి గాడ్పులు క్రమముగ తీవ్రముగ నుండును.

జ్యేష్ఠమాసము:—శు ౬, ఆ రోహిణి కార్తిప్రవేశము బ ౪ ఆ. మృగశిర కార్తి ప్రవేశము.

ఇందు, మాసమంతటను కుజగురు సమ సప్తకము. పురోబుధ రవి మధ్యమున్ను ప్రబలప్రతిబంధకములు (శు ౪ శ. ప రవి బుధులమధ్యమున్ను, అగ్ని మొదలు బ ౧౧ ఆ వరకు రవి శుక్రమధ్యయందును రాహువ్యవధానము) మరియు బ ౪ ఆ ప. కుజశుక్రయోగమున్ను గురుశుక్ర సమ సప్తకమున్ను గలవు. వృష్టివృద్ధిహేతు యోగములు గానవచ్చుట లేదుగాని మే 26, 27, 28, 31 జూన్ 1 నుండి 9 వరకును 12, 18, 14 లందును చాంద్రయోగములు మే 21, 25, 26, జూన్ 1, 2, F, 6, 8, 16, 17, లందు నాడీయోగములును గలవు. గావున సామాన్యవర్షము లచటచట గల్గినను కర్షకులు వర్షమునకై అపేక్షింతురు.

ఆషాఢమాసము:—శు ౪ ఆ. ఆర్ద్ర కార్తి, బ ౨ శ పునర్వసు కార్తి శు ౪ ఆ. దక్షిణాయన ప్రవేశము.

శు ౨ శు. ప. కుజగురు సమ సప్తకము. బ ౧౨ మం ప పురోబుధ రవిమధ్యమము. శు ౨ శు ప్ర. గురుదినకరులను కుజరాహు యోగము. శు ౨ శు ప్ర. బ ౮ శ ప. బుధశనియోగము బ ౨ శ ప్ర. రోహిణీ కుజుడును ప్రతిబంధకయోగములు; కాని శు ౨ శు. వృషభమున కుజ చలనం. శు ౧౩ మం. ప్ర. బుధునకు వక్రము శుక్రునకు ఋజుగతియు. బ ౮ శ. ప్ర బుధశుక్రుల కేకరాశ్యంశయుతి. బ ౧౨ మం. న, గురువక్రత్యాగం, బ ౧౨ మం ప్ర శుక్రాగ్రబుధుడు బ ౩౦ శు. న శన్యస్తమయమున్ను. జూన్ 25 నుండి జూలై 11 వరకును చాంద్రయోగములును జూన్ 20, 80, జూలై 4, 6, 18, 15, 16, 18 నాడీయోగములును వర్షయోగములు. ఇందు శు ౧౨ సో వరకు సామాన్యముగనున్నను పిమ్మట ఒక్కొక్కచో మంచివర్షములు గలుగును. నదీతటాకాదులు జలసమృద్ధములగును. పై తారీఖులను గమనింపదగినవి

అధిక శ్రావణ మాసము:—శు ౧ శ పుష్యకార్తి శు శ ౧౫ ఆశ్లేషకార్తి.

శు ౭ గు ప రోహిణ్యంగారకుడు. బ ౧ ఆ ప. కుజరాహుయోగము (ఈయోగముచే సస్యములకు రోగములు గల్గును) శు ౬ బు న ఆర్ద్రాది పంచకమున ప్రాగ్బుధోదయము. శు ౧౦ ఆ. ప్ర. శుక్రశనుల కేకరాశ్యంశయోగము బ ౧౧ మం. న శుక్రశనియుతి. బ ౩ మం. ప్ర. బుధ శనుల కేకరాశ్యంశయుతి. బ ౭ శ. ప్ర సార్పాదిషట్కమున శుక్రాస్తమయము బ ౧౨ బు. ప్ర. ఆర్ద్రాంగారకుడు. ఇవి వర్షప్రతిబంధకములు.

శు ౯ శు ప బుధవక్రముగలదు. శు ౧౦ ఆ. ప. బుధశుక్రుల కే రాశ్యంశయుతి శు ౫ మం. న బుధశుక్రయోగము. మరియు శు ౫ మం. ప శుక్రాగ్రబుధుడు, శు ౭ గు. ప్ర. బ ౧౨ బు. ప మృగశీర్షాంగారకుడు. శు ౫ మం. ప్ర. బ ౧౧ మం. ప బుధాగ్రశుక్రుడు. బ ౧ ఆ. మిధునమున కుజప్రవేశం. బ ౩ మం. ప్ర. బుధశుక్రుల కే రాశ్యంశయుతి బ ౬ శు. న శుక్రప్రాగస్తమయము. జూలై 22 నుండి 28 వరకును ఆగ 1 నండి 7 వరకును చాంద్రయోగములును జూలై 28, ఆగ 1, 2, 8, 9, 10, 14, 15 లందు నాడీయోగములును వృష్టియోగములు. ఇందు మాసాదియందును బహుళమందును మంచి మంచి వర్షములు గలుగును.

నిజశ్రావణ మాసము:—అధిక శ్రావణ బ ౩౦ శ. మఘకార్తి, శు ౧౪ శ పూర్వ కార్తి, బ ౧౩ శ. ఉత్తరకార్తిన్ని ప్రవేశము. ఈ మాసమంతయు సార్పాదిషట్కమున అస్తమితశుక్రుడు. నిజశ్రావణ శు ౪ బు. ప. శుక్రశనియుతి. శు ౭ శ. ప. బుధశనుల కేకరాశ్యంశయుతి. బ ౩ బు. ప ఆర్ద్రాంగారకుడు. శు ౨ సో న బుధ శనియుతి. శు ౧౨ గు. ప్ర. బ ౨ మం. ప. పురోబుధరవిమధ్యము శు ౧౪ శ. ప్ర. పశ్చిమమున మఘాదిపంచక శుక్రుడున్ను ప్రతిబంధకులు.

శు ౪ బు॥ ప. బుధశుక్రుల కేకరాశ్యంశయుతి. శు ౨ సో. ప్ర. శు ౧౧ బు. ప. బుధాగ్రశుక్రుడు. శు ౪ బు. ప్ర. శు ౧౪ శ. ప. ప్రాఙ్మఘాది పంచకశుక్రుడు. శు ౯ ఆ. న శన్యుదయము. శు ౭ శ. ప్ర. బ ౭ ఆ. ప. బుధ శుక్రుల కేకరాశ్యంశయుతి. శు ౧౧ బు. న బుధశుక్రయుతి. బ ౨ మం. ప్ర. పురశ్శుక్రుడు. శుక్రాగ్రబుధుడు, బుధాగ్రగురుడు. బ ౧౪ శ. ప్ర. బుధశుక్రుల కేకరాశి. ఆగ 21 నండి సెప్టెంబరు 6 వరకు చాంద్రయోగములు. ఆగ 21, 30, 31 సెప్టెంబరు 3 నాడీయోగములు కావున శుక్లమున మంచి వర్షములుగలిగి బహుళమున ఖండఖండములందు వర్షములు గలుగును.

భాద్రపద మాసము:—శు ౧౨ శ. హస్తకార్తి. బ ౧౧ శు. చిత్రకార్తి.

ఇందు బ ౯ మం. ప. సార్పాదిషట్కాస్తంగత శుక్రుడు గలడు బ ౧౪ సో. ప పశ్చిమమఘాదిపంచకశుక్రుడు. శు ౨ మం. మొదలు కుజ శని సమయోగం. ఇవి ప్రబల ప్రతిబంధకములు.

మాసమంతటను పురశ్శుక్రుడును శుక్రాగ్రబుధుడును బుధాగ్రగురుడును గలరు. శు ౧౧ శు స. బుధశుక్రుల కేకరాశి. శు ౧ శు. కర్కాటకమున కుజుడు. బ ౯ మం. శుక్రోదయము బ ౮ బు. ప్ర. బుధశుక్రుల కేకరాశ్యంగయోగము. బ ౧౪ సో ప్ర. పశ్చిమ స్వాతీత్రయ శుక్రుడును వృష్టికరులు. సెప్టెం 17, 18, 19, 20, 24, 25, 26, 29, 80, అక్టో, 1, 4, 5 చాంద్రయోగములు. సెప్టెంబరు 15, 16 అక్టోబరు 1, 10, 11 నాడీయోగములు గావున నిందు కృష్ణపక్షములో సగముగువరకున్ను శుక్లపక్షమందున్ను అచటచట సస్యానుకూలములగు వర్షములు గలుగును. మరియు పర్వతప్రాంతములందు సువృష్టిగలుగవచ్చును. కృష్ణపక్షోత్తరార్ధమందు మంచి వర్షములు బాగుగ గురియును.

ఆశ్వయుజమాసము:— శు ౧౦ శు. స్వాతికార్తె. బ ౮ గు. విశాఖకార్తె.

మాసమంతట కుజ శనియోగము. శు ౪ శ. మె. ఆశ్లేషాంగారకుడు. బ ౧౪ మం. కుజ శనియుతి. బ ౧ గు. మె బ ౮ గు. వ. పురోబుధుడు. బ ౮ గు. మె. బ ౧౨ ఆ. ౫ లో. పురశ్శుక్ర రవి మధ్యమము. బ ౧౨ ఆ. మె. పురోగురుడు (గుర్వగ్రమునశుక్రుడు)న్ను ప్రతిబంధకములు గాని శు ౧౧ శ. మె. బుధవక్రము. మాసమంతట పశ్చిమస్వాతీత్రయ శుక్రుడును వృష్టికరుడు. బ ౧ గు. ప. పురశ్శుక్రుడు. శుక్రాగ్రబుధుడు బుధాగ్రగురుడును. బ ౩ శ. వ. బుధశుక్రుల కేకరాశ్యంశయుతి. బ ౧ గు. బుధ శుక్రయోగము. శు ౧౧ గు. ప్ర. బ ౮ గు. ప. బుధాగ్రశుక్రుడును శుక్రాగ్రగురుడును. బ ౩ శ. ప్ర. గురు శుక్రుల కేకరాశ్యంశయుతి. బ ౧౨ ఆ. మున గురుశుక్రయుతి బ ౮ గు. ప్ర. బ ౧౨ ఆ. వ. పురశ్శుక్రుడును శుక్రాగ్రగురుడును గలరు. అక్టోబరు 17, 18, 22 నుండి నవంబరు 6 వరకున్ను చాంద్రయోగములు. అక్టోబరు 17, 22 నవంబరు 5 నాడీయోగములు పక్షమున మంచి మంచి వర్షములు అచటచట విశేషముగ గలుగును. బహుళమున సామాన్యముగ సర్వోదితవృష్టి గలిగినను అమాప్రాంతమున మంచి వర్షము గలుగును.

కార్తికమాసము:— శు ౬ బు. అనూరాధకార్తె. బ ౫ మం. జ్యేష్ఠకార్తె.

శు ౨ శు. ప. కుజశనియోగమున్ను ఆశ్లేషాంగారకుడున్ను అటనుండి సింహాంగారకుడు. బ ౩ సో. ప. పురోగురుడును ప్రతిబంధకులు.

శు ౨ శు. ప. బుధశుక్రయుతి బుధమాత్రవక్రము, పశ్చిమస్వాతీత్రయ శుక్రుడును గలవు. శు ౧౨ మం. ప. గురు శుక్రులకేకరాశ్యంశయుతి. శు ౨ శు. సింహమున నంగారకుడు. శు ౫ మం. గుర్వస్తము బ ౬ బు. శనివక్రారంభం బ ౩ సో. ప్ర. పురశ్శుక్రుడు బ ౫ మం. ప్ర. బుధగురుల కేకరాశ్యంశయుతి. బ ౩౦ బు. గురూదయము. చాంద్రయోగములు మాసమంతటను గలవు. నవంబరు 14, 20 డిశంబరు 3, 4, 6, 7, 12 నాడీయోగములు మాసాంతమున వర్షభీతి అచటచట గలుగును.

మార్గశిరము.— మాసమంతటను సింహాంగారకము. శు ౨ ఆ. మె. బ ౭ శ. వ. పురశ్శుక్రరవి మధ్యము. బ ౭ శ నుండి పురోబుధుడును ప్రతిబంధకములు శు ౯ సో. ప. బుధగురుల కేకరాశ్యంశయుతి. శు ౩ సో. బుధగురుయుతి. బ. ౭ శ. ప. పురశ్శుక్రుడు. బ ౭ శ. ప్ర. బుధాగ్ర శుక్రుడు. బ ౧౨ గురు. కుజవక్రారంభం. బ ౧౪ శ. ప్ర. బుధశుక్ర ఏకరాశి. ప్రారంభమున కొంచెము వర్షభీతి అచటచట గలుగుచుండును.

పౌషమాసము:— మాసమంతయు సింహాంగారకుడు, పురోబుధుడును గలరు. శు ౩ బు. ప్ర. రవి శని సమ సప్తకము. వర్షయోగములలో ఏకరాశి బుధశుక్రయోగము శు ౧ సో. వరకే గలదు గావున నిందువర్షములు గలుగుట దుర్లభము.

మాఘమాసము:— శు ౨ గు. ప. రవి శని సమ సప్తకం. శు ౨ గు. ప్ర. బ. ౬ సో. ప. కుజగురు సమ సప్తకము. బ ౬ సో. పర్యంతము సింహాంగారకుడు. అటనుండి ఆశ్లేషాంగారకుడు శు ౧౦ శు. ప్ర. పురశ్శుక్రరవి మధ్యమున్ను ప్రతి బంధకములు.

శు ౧ బు. ప్ర. బ ౮ బు. ప. బుధ శుక్రులలో బుధమాత్ర వక్రము. శు ౧౦ శు. ప్ర. పురశ్శుక్రుడు. బ ౬ సో. మున కర్కాటమున కుజ ప్రవేశమున్ను వర్షయోగములు గావున నిందు ఒక్కొక్కచో వర్షపీడ గలుగవచ్చును.

ఫాల్గునమాసము:— ఇందాశ్లేషాంగారకుడును పురశ్శుక్రరవి మధ్యమున్ను ప్రతిబంధకములు. అందు పురశ్శుక్రుడు వృష్టికరుడు. బ ౯ శ. కుజవక్రత్యాగము వృష్టికరము. గావున నిందు వర్షభీతి అపుడపుడు గలుగవచ్చును. శ్రీ శ్రీ శ్రీ.

N. B. పురశ్శుక్రుడు, పురోబుధుడు, ఇత్యాదిపదములందు ముందు వెనుకలు సూర్యునిబట్టి అనుగ్రహింపవలెను.

వృషభ కలశచక్రములు

గృహారంభ గృహప్రవేశములందు ముఖ్యమైన సూర్యుడున్న నక్షత్రము మొదలు చంద్రుడున్న నక్షత్రమువరకు వృషభచక్రమున అభిజిత్తు నుకలిపియున్న, కలశచక్రమున నభిజిత్తు గాకుండగనున్న లెక్కించి ఫలము నెరుంగవలయును.

వృషభచక్రము.		కలశచక్రము.	
3 శూన్యగృహ	౪ ధనలాభ	౧ హాని	౪ నిర్ధనం
౪ దుర్గతి	౪ ధాన్యం	౪ ప్రవాసం	౪ గర్భస్రావం
౪ స్థాయిత్వ	3 సంపత్తు	౪ నిర్ధనం	3 లక్ష్మీ
3 శ్రీమణం	3 పశువృద్ధి	౪ ధాన్యం	౫ ఆయుర్వృద్ధి

(1) స్తంభప్రతిష్ఠ మొదలగు నాటికి తిర్యఙ్ముఖనక్షత్రములు శుభములు అశ్వి, పున, హ, చి, స్వా, అనూ, జ్యే, రే.

(2) వృక్షలతారోపణాదులకు ఊర్ధ్వముఖనక్షత్రములు శుభములు. రోహి, ఆర్ద్ర, పుష్య ఉత్తరాత్రయం శ్ర, ధ, శత.

(3) వాపీకూపతటాకాదులకు అధోముఖనక్షత్రములు శుభప్రదములు. భర, కృ, మ, విశా, పూర్వాత్రయం, ఆశ్లే, మూల.

వృత్తివిషయమై రోగనక్షత్రములు మొదలగునవి

౧-౨-౬-౭-౧౧-౧౨-౧౩-౧౪ దుర్దినములు; ఆది మంగళ శుక్ర శని వారములు; కృత్తిక రోహిణి మృగశిర పున మఖ ఉఫ చిత్ర విశా ఉషా ధని శత పూభా ఉభా రేవతి ఈనక్షత్రములును దోషములు. పీడ యందు వ్యాధి సంభవించినచో గ్రహామునకు దోషము. నక్షత్రము రెండుగయిచో అధికదోషము. నక్షత్రము ము చిద్ర మిగిలినవి కుడ్యైనచో స్వల్పదోషము.

ఆర్ద్ర	ఆశ్లే	ఉ	స్వాతి	జ్యే	...	శ	రే	కృ
పు	మ	హా	వి	మూ	శ్ర	పూ	అ	రో
పు	పు	చి	అనూ	పూ	ధ	...	భ	మృ

ఇది వ్యాధివిషయమైన చక్రము. వ్యాధిదినమున రవిచంద్ర జన్మ నక్షత్రము లేక రేఖయందుండిన రోగి జీవింపడు.

విషయము	తిథులు.	వారములు	నక్షత్రములు.	లగ్నములు.	విశేషములు.
గృహారంభం	౨-౩-౫-౭-౧౦-౧౧-౧౩-౧౫	సో-బు-గు-శు	అశ్వి రో మృ పున ఉత్తరాత్రయం హ చి స్వా అనూ శ్ర ధ శత రే	వృ.మి. కన్యా.ధ.కు మీ (సిం. వృశ్చి)	అష్టమశుద్ధి.కర్తరీమీనమిధున ధనుర్మాసములునింద్యములు
గృహప్రవేశం	౨-౩-౫-౭-౧౦-౧౧-౧౩-౧౫	సో-బు-గు-శు	రో మృ ఉత్తరాత్రయ చి అనూ ధ శత రే (పుష్య)	వృ.మి. సిం. క. వృ ధ కుం.మీ.	అష్టమశుద్ధి, కలశ చక్రశుద్ధి (చతుర్థశుద్ధి)
విషేకము	౨-౩-౫-౧౦	సో-బు-గు-శు (శ)	అశ్వి రో మృ పున పు ఉత్తరాత్రయ హ చి స్వా అనూ మూ శ్ర ధ శత రే	శుభయుతదృష్ట ములు.	సంధ్యాపర్వప్రదోషవ్రతశ్రాద్ధ దినములు నింద్యములు
గర్భాధానము	౨-౩-౫-౭-౧౦-౧౩	ఆ-సో-బు-గు-శు	రోమృపునపుఉత్తరాత్రయ హచి స్వా అనూశ్రధశఆర్ద్రాపూర్వాత్రయంవిశా	,,	సంధ్యాపర్వవ్రత శ్రాద్ధదినము లు నింద్యములు
పుంసవన సీమంతములు	౨-౩-౫-౭-౧౦-౧౧-౧౩-౧౫	ఆ-మం-బు-గు-శు	మృ పున పు హ అనూ శ్ర ధ శత రే (అశ్వి రో చి స్వా ఉత్తరాత్రయం)	మే.వృష.మి.తు. ధ.కుం.మీ	పుంసవనమునకు ౩ మాసం. సీమంతం ౪.౬.౮మాసములు
జాతకర్మ నామకరణములు	౨-౩-౫-౭-౧౦-౧౧-౧౩	ఆ-సో-బు-గు-శు	అశ్వి రో మృ పున పు హ చి స్వా అనూ ఉత్తరాత్రయం శ్ర ధ శత రే	శుభలగ్నములు ,,	అష్టమశుద్ధి. ,,
డోలారోహణము	౨-౩-౫-౭-౧౦-౧౧-౧౩-౧౫	ఆ-సో-బు-గు-శు	అశ్వి రో మృ పున పు ఉత్తరాత్రయం హ చి అనూ రే స్వా శ్ర	,,	,,
నిష్క్రమణం	౨-౩-౫-౭-౧౦-౧౧-౧౩	సో-బు-గు-శు	అశ్వి రో మృ పున పు ఉత్తరాత్రయం హ చి స్వా అనూ శ్ర ధ రే	మే. వృష. కర్కా. తు. ధ. మీ.	౪ మాసం శుభం ౩ మాసమున్ను శుభము
అన్నప్రాశనం	౨-౩-౫-౭-౧౦-౧౩-౧౫	సో-బు-గు-శు-ఆ	అశ్వి రో మృ పున పు ఉత్తరాత్రయం హ చి స్వా అనూ శ్ర ధ శత రే	మీన మే వృశ్చి వినా	దశమశుద్ధిపూర్వాహ్ణముపురుషు లకు సరినెలలు, స్త్రీలకు బేసి
కర్ణవేధ	౨-౩ ౫-౭-౧౦-౧౧-౧౩	సో-బు-గు-శు-ఆ	అశ్వి రో మృ పున పు ఉత్తరాత్రయం హ చి శ్ర ధ అనూ రే (ఆర్ద్ర)	వృ మి. క. క.తు.ధ మీ (మే.మ)	౬-౭-౮ మాసములు అష్టమశుద్ధి
కేశఖండనం	౨-౩-౫-౭-౧౦-౧౩-౧౫	సో-బు-గు-శు	అశ్వి మృ పున పు హ చి స్వా శ్ర ధ శత రే (జ్యే)	శుభలగ్నములు	ఉత్తరాయణం పూర్వాహ్ణం విషమవర్షములుఅష్టమశుద్ధి
అక్షరాభ్యాసము	౨-౩-౫-౭-౧౦-౧౧-౧౨-౧౩	సో-బు-గు-శు	అశ్వి పున పు హ చి స్వా అనూ శ్ర రే (ఆర్ద్ర మృ ధ శ)	మి. కన్యా ధ మీ	అష్టమశుద్ధిఉత్తరాయణం ౫-వ సంవత్సరము
విద్యారంభం	౨-౩-౫-౧౦-౧౧-౧౨	బు-గు-శు	అశ్విమృఆర్ద్రపున పు ఆశ్రేపూర్వాత్రయం హ చి స్వామూశ్ర(ధశతఅనూ)	మే.మి.క.క.తు.ధ మ. మీ	దివాభాగము శుభము
ఉపనయనం	౨-౩-౫-౧౦-౧౧ (౬-౧౨)	బు-గు-సో-శు	అశ్విరోమృపున పు ఉత్తరాత్రయం హ చి స్వా అనూ శ్ర ధ శ రే	శుభలగ్నములు	అష్టమశుద్ధి మీనచైత్రముశుభం
వివాహం	౨-౩-౫-౭-౧౦-౧౧-౧౨-౧౩-౧౫	బు-గు-శు	రో మృ మ ఉత్తరాత్రయం హ స్వా అనూ మూ రే(అశ్వి శ్ర చి ధ)	శుభలగ్నములు	జామిత్రశుద్ధి. మీనచైత్రము నింద్యము
నవవధూప్రవేశము	౨-౩-౫-౭-౧౦-౧౧-౧౩	సో-బు-గు-శు	అశ్వి రో మృపున పుమఉత్తరాత్రయం హ చి స్వా అనూ మూ శ్ర ధ శత రే	,,	ద్వాదశశుద్ధి విషమవర్షమాస ములు
నవవస్త్రాభరణధారణం	౨-౩-౫-౭-౧౦-౧౧-౧౩-౧౫	బు-గు-శు	అశ్వి హ చి స్వా వి అనూ ధ రే (నగ సైన్యగ,రో పున పు ఉత్తరాత్రయం)	వృ మి.క. క.తు.ధ మీ	తృతీయశుద్ధి
వాపీకూపాదికము	౨-౩-౫-౭-౧౦-౧౧-౧౩-౧౫	సో-బు-గు-శు	అశ్విరోమృపుష్య మ ఉత్తరాత్రయం హ అనూ మూ శ్ర ధ శ రే (జ్యే)	కర్కా.మ.కుం.మీ	అగ్ని,దక్షిణ, నిరృతి, వాయు, దిక్కులు గృహమధ్యంకూడవు.
బీజావాపనం	౨-౩-౫-౭-౧౦-౧౧-13-15	సో-బు-గు-శు	రోపుష్య మ ఉత్తరాత్రయం హ స్వా అనూ మూ శ్ర శ రే అశ్వి మృ పునధని	వృ.కర్కా.సిం.మ. (కు.మి కుం)	అష్టమశుద్ధి. ౪-౮ లలో శుభులు కూడదు
వృక్షలతాది స్థాపనం	౨-౩-౫-౭-౧౦-౧౧-౧౩-౧౫	సో-బు-గు-శు	అశ్విరోమృ పుష్య మ ఉత్తరాత్రయం హ చి వి అనూ మూ శ్ర శత రే	శుభలగ్నములు.	చతుర్థమునకు శుభదృష్టి వలయును.
దేవతా ప్రతిష్ఠ	౨-౩-౫-౭-౮-౧౦-౧౧-౧౨-౧౩	ఆ-సో-బు-గు-శు	అశ్విరో మృ పున పు ఉత్తరాత్రయహ చి స్వా అనూ శ్ర ధ శ రే(దేవనక్షత్ర)	వృవృ.సింమికన్యా ధ కుం. మీ	సౌమ్య దేవతలకుత్తరాయణం ఉగ్రదేవతలకు దక్షిణాయనం
యాత్ర	౨-౩-౫-౭-౧౦-౧౧-౧౩	బు-గు-శు	అశ్వి మృ పున పు హ అనూ ధ శ్ర రే (రో ఉత్తరాత్రయం మూ శ)	మే.వృష.క.తు.ధ మ.మీ	పంచమశుద్ధి సుశకునం
హలకర్మ	౨-౩-౫-౭-౧౦-౧౧-౧౩-౧౫	ఆ-మం-బు-గు-శు	అశ్వి రో మృ పున పు ఉత్తరాత్రయం హ చి స్వా వి అనూ మూ శ్ర ధ శ రే	వృ.మికన్యావృశ మీ	కర్తరికూడదు.

ఈ ముహూర్తములకు ఏకవింశతి మహాదోషములను వదలిపెట్ట వలెను. పంచకరహితముగ నుండవలెను. చంద్రతారాబలము లుండ వలెను. పాపగ్రహములు అనగా రవి, శని, కుజ, రాహు, కేతులు, లగ్నమునకు ౩-౬-౧౧ స్థానముల యందు, శుభగ్రహములగు గురు, శుక్ర, పూర్ణచంద్రులు, పాప యుతుడు కాని బుధుడు, లగ్నమునకు ౧-౨-౪-౫-౭-౯-౧౦-౧౧ స్థానములయందును ఉండిన శుభము.

పంచకమును తెలిసికొను పద్ధతి

ప్రతిపత్తు మొదలు తిథి సంఖ్యయును, ఆదివారము మొదలు వారసంఖ్యయును, అశ్వన్యాదిగా నక్షత్రసంఖ్యయును, మేషాదిగా లగ్నసంఖ్యయునుగలిపి, తొమ్మిదిచే భాగించగా శేషము ౧ మిగిలె నేని మృత్యుపంచకము, ౨ మిగిలెనేని అగ్నిపంచకము, ౪ మిగిలెనేని రాజపంచకము, ౬ మిగిలెనేని చోరపంచకము, ౮ మిగిలెనేని రోగ పంచకము. ఈదోషపంచకము మిగలకుండుటయే పంచకరహితము శేషసంఖ్యలు శుభమయినవి. మతాంతరము గత తిథులను లగ్నసం ఖ్యను కలిపితొమ్మిదిచే భాగించగా శేషము ముందుచెప్పిన ప్రకార ముగా చూచుకొనుట. ధ్రువకము కలుపుట శాస్త్ర సమ్మతము కాదు.

శుభకర్మలయందు మహాదోషములు

దుష్టతిథి వారనక్షత్ర యోగకరణములు (విష్కంభం, అతిగం, శూల, గండ, వ్యాఘ్ర, వజ్ర, వ్యతీ, పరి,వైధృ, దుష్టయోగములు. విష్టి, శకుని, చతు, నాగ, కింస్తు దుష్టకరణములు.) సంక్రాంతి, అయనదినములు, పాపాక్రాంత పాపదృష్టలగ్నములు, అష్టమ కుజుడు, షష్ఠశుక్రుడు, పాపగ్రహకర్తరి, జన్మలగ్న చంద్రలగ్న ములకు అష్టమలగ్నము, షష్ఠాష్టద్వాదశముల చంద్రుడు, సగ్రహ చంద్రుడు, వేధక్రాంతలు. గ్రహణనక్షత్రము, వర్జ్యదుర్ముహూ ర్తములు, తిథినక్షత్రలగ్నసంధులు, మహాపాతలు, ఇవి విడువ దగినవి.

గౌరీపంచాంగం కాలము ౧-కి గడియలు ౩½. ఘంట ౧ నిమిషములు ౩౦

పగటి ముహూర్తములు

వారములు	ఆది	సోమ	మంగళ	బుధ	గురు	శుక్ర	శని
౧	ఉద్యో	అమృ	రోగం	విషం	ఉద్యో	రోగం	విషం
౨	లాభం	విషం	ఉద్యో	అమృ	విషం	జ్వరం	అమృ
౩	విషం	ఉద్యో	జ్వరం	శుభం	జ్వరం	అమృ	జ్వరం
౪	అమృ	లాభం	లాభం	ఉద్యో	లాభం	కలహం	ఉద్యో
౫	శుభం	జ్వరం	అమృ	రోగం	అమృ	లాభం	శుభం
౬	ధనం	అమృ	ఉద్యో	శుభం	విషం	సుఖం	లాభం
౭	అమృ	లాభం	విషం	ధనం	కలహం	ధనం	ధనం
౮	విషం	ధనం	లాభం	అమృ	జ్వరం	అమృ	లాభం

రాత్రి ముహూర్తములు

వారములు	ఆది	సోమ	మంగళ	బుధ	గురు	శుక్ర	శని
౧	శుభం	రోగం	జ్వరం	లాభం	సుఖం	అమృ	విషం
౨	అమృ	లాభం	ఉద్యో	రోగం	రోగం	జ్వరం	ఉద్యో
౩	జ్వరం	ధనం	కలహం	విషం	కలహం	కలహం	శుభం
౪	రోగం	ఉద్యో	లాభం	ఉద్యో	లాభం	లాభం	అమృ
౫	కలహం	రోగం	రోగం	శుభం	ఉద్యో	శుభం	కలహం
౬	లాభం	అమృ	లాభం	లాభం	జ్వరం	ధనం	రోగం
౭	ఉద్యో	విషం	ఉద్యో	ధనం	లాభం	అమృ	అమృ
౮	రోగం	జ్వరం	ధనం	లాభం	ఉద్యో	విషం	లాభం

నవగ్రహములు ద్వాదశస్థానములయం దుండునపు డిచ్చెడి గోచారఫలమును తెలియజేయు చక్రము.

గ్రహములు:—	రవిః	చంద్రః	కుజః	బుధః	గురుః	శుక్రః	శనిః	రాహుః	కేతుః
౧	స్థానచలనం	సౌజన్యం	ఖేదం	బంధం	గమనం	ఆరోగ్యం	ఆపత్	భయం	భయం
౨	భయం	వ్యయం	వ్యయం	లాభం	ధనలాభం	భాగ్యం	హాని	కలహం	విరోధం
౩	సంపత్తు	లాభః	లాభం	వ్యయం	ఆపత్తు	సౌఖ్యం	సంపత్తు	సౌఖ్యం	సుఖం
౪	మానభంగం	రోగం	శత్రుపీడ	శత్రుభయం	నాశనం	సుఖం	కుక్షిరోగం	మానహాని	మానహాని
౫	భయం	కార్యనాశనం	రిపుభయం	దారిద్ర్యం	సంపత్	పుత్రలాభం	పీడ	ధనవ్యయం	ధనక్షయం
౬	శత్రుక్షయం	ధనం	ధనలాభం	భూషణం	క్లేశం	మానహాని	లక్ష్మీ	సుఖం	సుఖం
౭	దేహపీడ	లాభః	కలహం	వ్యసనం	ఆరోగ్యం	క్లేశం	రాజదండం	భయం	భీతి
౮	రోగం	వ్యయం	భయం	సంతోషం	హాని	భయం	దుఃఖం	మృత్యువు	హాని
౯	భయం	వ్యాకులం	వ్యయం	దుఃఖం	ధనాగమనం	ధనలాభం	రోగం	సంతాపం	కలహం
౧౦	లాభం	లాభం	చలనం	శుభం	హాని	హాని	జాడ్యం	కలహం	విరోధం
౧౧	ఆరోగ్యం	సుఖం	లాభం	సుఖం	సంతోషం	సౌఖ్యం	లాభం	లాభం	ధనాగమః
౧౨	వ్యయం	దుఃఖం	రోగం	వ్యయం	పీడా	లాభం	క్లేశం	హాని	హాని

ఆనందాది యోగములు

ఆ	సో	మం	బు	గు	శు	శ	
అ	మృ	ఆ	హ	అనూ	ఉషా	శ	ఆనందయోగము ౧౫ దినములలో కార్యసిద్ధి
భ	ఆ	మ	చి	జ్యే	అ	పూ	కాలదండయో. ౨౭ దినములలో కార్యసిద్ధి అపశకునం
కృ	శ	పు	స్వా	మూ	శ్ర	ఉ	ధూమ్రయో. ౧౫ ది.వరకు పనికాదు సౌమ్యనష్టం
రో	పు	ఉ	వి	పూ	ధ	రే	ధాత్రీయో. ౧౬దిలో కార్యమగును నీళ్ల కుండలు కనబడును
మృ	ఆ	హ	అనూ	ఉషా	శ	అ	సౌమ్యయో. ౧౬ ది.లో కార్యమగును. సర్వసౌఖ్యము
ఆ	మ	చి	జ్యే	అ	పూ	భ	ధ్వాంక్షయోగము కార్యహాని దుఃఖప్రాప్తి
పు	పు	స్వా	మూ	శ్ర	ఉ	కృ	ధ్వజయోగము ౨౭ ది.లో కార్యసిద్ధి వేశ్యాగమనము
పు	ఉ	వి	పూ	ధ	రే	రో	శ్రీవత్సయోగము లాభము
ఆ	హ	అనూ	ఉషా	శ	అ	మృ	వజ్రయో. కార్యనాశనం చచ్చినజంతువులు కనిపించును
మ	చి	జ్యే	అ	పూ	భ	ఆ	ముద్గరయోగము కలహము దుష్టశకునము
పు	స్వా	మూ	శ్ర	ఉ	కృ	పు	ఛత్రయో. ౨౭ ది.లో స్త్రీలాభము కమలదర్శనము
ఉ	వి	పూ	ధ	రే	రో	పు	మిత్రయో. ౨౭ ది.లో తీర్థదర్శనము సన్మిత్రలాభము
హ	అనూ	ఉషా	శ	అ	మృ	ఆ	మానసయోగము కార్యలాభము
చి	జ్యే	అ	పూ	భ	ఆ	మ	పద్మయోగము ౧౫ దినములలో ఐశ్వర్యప్రదము
స్వా	మూ	శ్ర	ఉ	కృ	పు	పు	లంబయోగము కార్యవిలంబము అపశకునము
వి	పూ	ధ	రే	రో	పు	ఉ	ఉత్పాతయోగము ద్రవ్యనాశనం అవమానం
అనూ	ఉషా	శ	అ	మృ	ఆ	హ	మృత్యుయోగము హాని సర్పదర్శనము
జ్యే	అ	పూ	భ	ఆ	మ	చి	కాలయోగము అవమానము వృద్ధబ్రాహ్మణదర్శనము
మూ	శ్ర	ఉ	కృ	పు	పు	స్వా	సిద్ధయో. ౧౪ ది. లో పనియగును సువాసినీదర్శనము
పూషా	ధ	రే	రో	పు	ఉ	వి	శుభయోగము ౧౪ దినములలో పనియగును
ఉషా	శ	అ	మృ	ఆ	హ	అనూ	అమృతయోగము కార్యసిద్ధి వస్త్రలాభము
అ	పూ	భ	ఆ	మ	చి	జ్యే	ముసలయోగము దుఃఖము
శ్ర	ఉ	కృ	పు	పు	స్వా	మూ	గదాయోగము చెరుపు కలుగును
ధ	రే	రో	పు	ఉ	వి	పూ	మాతంగయోగము అశ్వలాభము బ్రాహ్మణదర్శనము
శ	అ	మృ	ఆ	హ	అనూ	ఉషా	రాక్షసయోగము చెడ్డది మిత్రకలహము
పూ	భ	ఆ	మ	చి	జ్యే	అ	చరయోగము దుర్వాక్యశ్రవణము
ఉ	కృ	పు	పు	స్వా	మూ	శ్ర	స్థిరయోగము శుభాశుభమిశ్రమము కత్తి కనుపించును
రే	రో	పు	ఉ	వి	పూ	ధ	వర్ధమానయోగము శివాదర్శనము ఉత్తమము

వివాహమునకు ముందు చూడవలసిన కొన్ని పొంతనములు

౧ నాడీకూటము

ఏకనాడీనక్షత్రములు — జ్యేష్ఠ, మూల, ఉ-ఫ, హస్త, ఆర్ద్ర, పున, శత, పూభా, అశ్విని.

మధ్యనాడీనక్షత్రములు — పుష్య, మృగ చిత్ర, అనూ, భరణి, ధనిష్ఠ, పూఫ, ఉ-భా.

అంత్యనాడీ నక్షత్రములు

స్వాతి, కృత్తిక, ఆశ్లే, ఉ-షా, విశా, రోహి, మఘ, శ్రవ, రేవతి, ఇందు వధూవరుల నక్షత్రములు రెండును ఒకేనాడియందున్నచో అనిష్టము గల్గును. భిన్ననాడీగతనక్షత్రములైనచో శుభప్రదములు.

౨ గణకూటము

దేవగణ నక్షత్రములు — అనూ, పున, మృగ, శ్రవ, రేవ, స్వాతి, అశ్వి, హస్త, పుష్య.

రాక్షసగణనక్షత్రములు

మఘ, ఆశ్లే, ధని జ్యేష్ఠ, మూల, శత, కృత్తి, చిత్ర, విశా.

మనుష్యగణ నక్షత్రములు

పూ-ఫ, ఉఫ, పూషా, ఉషా, పూభా, ఉభా, రోహి, భర, ఆర్ద్ర.

౩ యోనికూటము

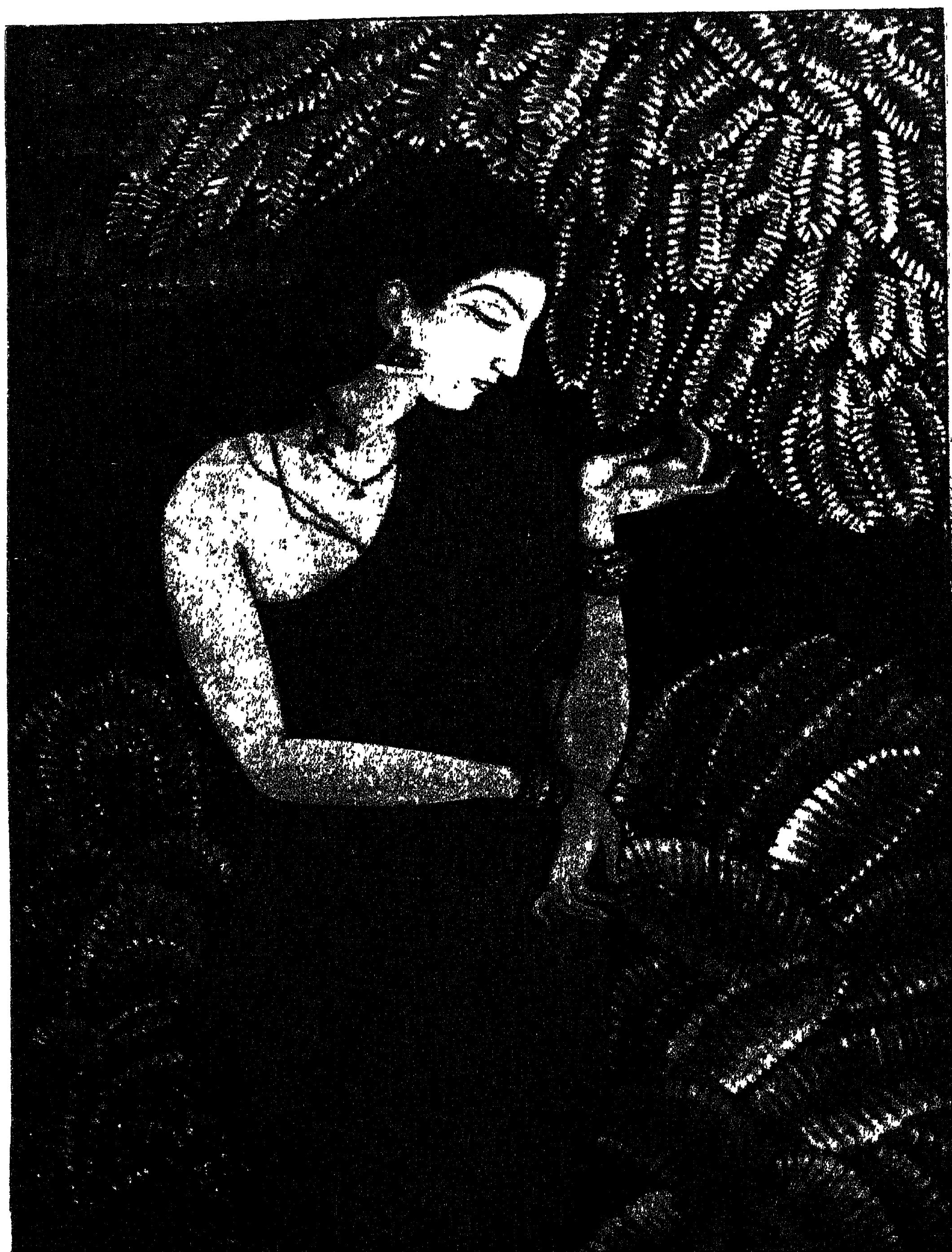
అశ్వినీశతతార లశ్వములు, భరణీరేవతులు గజములు, కృత్తికా పుష్యలు మేకలు, రోహిణీ మృగశీర్షలు సర్పములు, ఆర్ద్రామూలలు శునకములు, పునర్వసూ ఆశ్లేషలు మార్జాలములు, మఘపుబ్బ ఎలుకలు, ఉత్తర ఉత్తరాభాద్రలు గోవులు, హస్తస్వాతు లెనుబోతులు, చిత్రావిశాఖలు పెద్దపులులు, అనూజ్యేష్ఠలు లేళ్లు, పూషాశ్రవణములు కోతులు, ధనిష్ఠాపూర్వాభాద్రలు సింహములు, ఉషాభిజిత్తులు ముంగిసలు. ఇట్లు యోచించి విరోధజంతునక్షత్రములు లేని స్త్రీపురుషులకు వివాహము చేయవలయును. విరోధ జంతువులు కుక్కలు లేళ్ళు, పాములు ముంగిసలు, సింహగజములు, గుఱ్ఱము లెనుబోతులు, గో వ్యాఘ్రములు, పిల్లి ఎలుకలు, విరోధ జంతువులు.

ఇందు వధూవరుల నక్షత్రములు రెండును ఒకేగణమందున్నచో, అత్యంతానురక్తులై యుందురు. ఒకటి దేవగణములోనిది రెండవది మనుష్యగణములోనిది అయినయెడల సామాన్యమైన అనురాగముగలవారగుదురు. ఒకటి రాక్షసగణములోనిదై, రెండవది మనుష్యగణలోనిదైనను, దేవగణములోనిదైనను అశుభకరము.

రాహు, గుళిక కాలములు

సూర్యోదయము 6 ఘంటలకు అయ్యే దినములకు.

వారములు	రాహు కాలము		గుళిక కాలము	
	మొదలు	వరకు	మొదలు	వరకు
ఆదివారము -	4-30	6	3	4-30
సోమవారము -	7-30	9	1-30	3
మంగళవారము	3	4-30	12	1-30
బుధవారము -	12	1-30	10-30	12
గురువారము -	1-30	3	9	10-30
శుక్రవారము -	10-30	12	7-30	9
శనివారము -	9	10-30	6	7-30

స్నానసుందరి

చిత్రకారుడు
శ్రీ మొక్కపాటి కృష్ణమూర్తి

ప్రస్తావన

అనంత కాలప్రవాహములో మరొక్క వర్ష బిందువు, బుద్బుదరూపమున, మానవ జ్ఞాతమయిన పరిధులను గల్పించుకొని కాలాకాశములో లీనమయిపోయినది. మరొక్క బిందువు ఆ స్థాన మాక్రమించి తన జీవిత మారంభించుకొనినది.

వ్యయసంవత్సరము యుద్ధానంతర ప్రారంభ దశలలో సంభవమయినది. ప్రళయపురుషుని విలయ తాండవము సర్వభూభాగమును నిస్సార మొనర్చివైచిన సమయ మది. నాటి బీభత్స మాగినంతనే, కాళరాత్రి గడచినట్లు ప్రపంచ మొక్క నిట్టూర్పువిడిచినది. కాని శాంతిదేవత ప్రత్యక్షము కాలేదు. యుద్ధకాల జ్వర తీవ్రతకన్న యుద్ధజ్వర విముక్త పథ్యకాలమే ప్రాణాపాయాపన్న సమయముగ పరిణమించినది. కాళరాత్రి గడచినను, జేబుజీకటి తెరలలోనే వ్యయసంవత్సరము గడచినది.

యుద్ధపురుషుని ప్రళయస్వరూపములో, పాత కాలముల మంచిచెడ్డలు రెండును ఏకకాలమున నశించిపోయినవి. ప్రళయాస్త్రము ప్రత్యక్షమయినది గాని తదుపసంహారము ప్రయోగజ్ఞానముతోపాటు లభ్యము కాలేదు.

శాంతి నెలకొల్పబూనుదు నను నెపమున తన "అణుశక్తి" పరమాస్త్ర బలముచే తనమాట యావత్ప్రపంచము వినవలెనని, రష్యాను బెదరించు నెపమున, అమెరికా భయదసాంత్వన ప్రలాపములు సాగించినది. ఆ అణు అస్త్రము తనకును త్వరలో లభ్యముకాగల దన్న నెపమున రష్యా హుంకరించినది. తక్కిన భూప్రపంచ మీ యిద్దరి మధ్య నూగులాడుచున్నది.

వ్యయసంవత్సరమున జరిగిన సర్వ శాంతిప్రయత్నములలో అస్థిరత్వమే, అనుమానమే విషకీటకమై ప్రవేశించి, ప్రయత్నము లన్నియు ఫలశూన్యముగ వ్యయమై పోయినవి. యుద్ధసమయమునందాక, పరపాద దళితమై నలగద్రొక్కబడిన ప్రపంచజాతులు తమతమ హక్కులకై కృషిసల్పుటలో, ప్రతివారును, ఆహక్కులతోపాటు తమ కుండవలసిన విధ్యుక్తధర్మములను విసర్జించుకొనిరి.

యుద్ధాత్పూర్వకాలమున నియంతల చెప్పుచేతలలో దేశములు నలిగిపోయినవి. ఆయాదేశప్రజలు తమ స్వాతంత్ర్యములను నియంతల కప్పగించి, లభ్యమైన పరిమిత భద్రత్వములోనే తృప్తిపడిపోవదలచిరి. కాని నియంతల దాహము తీరకపోవుటచే, సర్వప్రపంచము యుద్ధములో మునిగిపోయినది. ధర్మముపేర వారి నణగద్రొక్కదలచినవారు నియంతలతోపాటు వారి ప్రజలను గూడ అణగద్రొక్కివైవసమకట్టిరి. ధర్మపక్షమున చేరి యుద్ధమొనర్చిన ప్రతివారిలోను, ధర్మావసరము తీరిపోయి, ఆస్తులకై రాబందులవలె కొట్లాడుకొనుట ప్రారంభమాయెను. యుద్ధవిజితులును, విజయులును కూడ నిస్సారులై, నిర్జీవసమానులై నిలిచిరి. భారత యుద్ధానంతరము, కృష్ణనిర్యాణ కల్యారంభ సందేహములు పొడమిననాడు, ధర్మజుడు భీమునితో వర్ణించిన రీతిగనే నేడును సర్వప్రపంచము నిలిచినది.

ప్రథమ ప్రపంచసంగ్రామము ధనికవాదములను కూకటి వేళ్లతో కదలించినది. కాని ప్రజాస్వామ్య, సామ్యవాదము లా స్థానమును సంపూర్ణముగ నాక్రమించుకొనలేకపోయినవి. ధనికవాదమందలి నిరంకుశగుణమునే తాము నలవరచుకొనినవి. సామ్యవాదబీజములు ఫలించ

నున్న దేశములలో నియంతృత్వమే ఆ వృక్షముల కెరువైనది. ప్రజాస్వామ్య దేశములలో ఇంతటి ప్రత్యక్ష రూపము వహింపక నిరంకుశతత్వము ప్రచ్ఛన్నముగా బలమయినది. పరస్పర దురాక్రమణావేశములలో ద్వితీయ ప్రపంచసంగ్రామ ముద్భవమవక తప్పలేదు. ఆ ఆపత్కాలావసరములలో ధనికవాద దేశములు "సామ్రాజ్యములు దైవమెరుగును, తాము బ్రతికిన చాలు" నని తాపత్రయపడినవి. స్వదేశావసరములలో సామ్యవాదసూత్రములనే ప్రాణాధారములుగ పట్టుకొనినవి. ఆపద తీరినంతనే మరల నిరంకుశపుటాశలు, ఏ అన్యాయముననో తమ పూర్వులు సాధించిన పరుల యాస్తులకై ప్రాకులాటలు మరల తలచూపినవి. కాని గృహము, దేశము, ప్రపంచము - సర్వము అణువణువున ఛిద్రమై పోయినవి. గట్టి పునాదులతో పునర్నిర్మాణము సాగించుకొనకున్న బ్రదుకే దుర్భరమైనది.

తిన తిండి, కట్ట బట్ట, నిలువనీడయు సర్వప్రపంచమునకు కరువైనకాలమున వ్యయసంవత్సర మారంభమైనది. సంవత్సరము పొడుగునను ఆ కరువల్లే పెరిగినది. సంపద శూన్యమయినను, ధనపర్యాయమైన కృతకద్రవ్యము ప్రపంచమంతటను పెరిగిపోయినది. ఇన్ఫ్లేషన్ గాలిబుడగవలె యుద్ధకాలముకన్న ఇంతింతగాపెరిగి, ఏనాడు బుస్సుమని చితికిపోయి, వస్తుదారిద్ర్యము నొక్కసారి కన్నులకు ప్రత్యక్షమొనర్చునో యన్న భీతావహమంతంతగాను పెరిగినది. ఈ మాయనుండి చీల్చుకొని బైటపడుటకు సర్వదేశ రాజ్యాంగములు ప్రయత్నమెట్లో తెలియక ప్రాకులాడినవి. ఈ మహాశక్తుల నడ్డ సామర్థ్యము గల మహావ్యక్తులు ఏదేశ రాజ్యాంగాకాశమునను పొడముట లేదు. ఈ మహానిర్మాణ కార్యక్రమమునకు వలసిన ధర్మదీక్షను ప్రజలలో స్థాపింపగల మహామహులు ఏ రాజ్యాంగములోను కనుపించుట లేదు. ఇంగ్లండు కార్మికప్రభుత్వము దినదిన గండముగా గడుపుకొనుచు వచ్చుచున్నది. ట్రూమన్ అధ్యక్షతను అమెరికా సహర్షముగా ప్రోదిగించు స్థితిలో లేదు. ఫ్రాంసులో దినమున కొక రాజ్యాంగము మారినది. పాలస్తీనా, ఈజిప్టు, టర్కీ, ఇరానులు అంతఃకలహములకే కాక అగ్రరాజ్యత్రయ చాణక్య ప్రజ్ఞల కాస్కారమైనవి. జావా ఇండో-చైనాలు స్వాతంత్ర్యసమరమునుసాగించుచున్నవి. చైనా విదేశ శత్రువును తప్పించుకొన్నను, అగ్రరాజ్యత్రయ నాటకములలో ఇరుకుకొని అంతఃకలహములతో సతమతమైనది. భారతదేశము తాత్కాలిక ప్రభుత్వ, రాజ్యాంగ పరివర్తనంపదలను బడసియు, మతకల్లోల దురంతములలో రక్తసిక్తమయిపోయినది. శాంతిసమావేశము లన్నియు స్వలాభాకాంక్షలతోను, పరస్పరానుమానములతోను హాస్యనాటకములుగా తయారయినవి. అట్లాంటిక్ ఛార్టరును, శాంతిపత్రములను పుట్టించిన వారికే వాటి పవిత్రతలు గోచరించలేదు.

వ్యయసంవత్సరమున భారతదేశ మేగతి శుభాశుభములను ఫలించుకొన్నదీ, మనరాష్ట్ర ప్రయత్నమేమాత్రము ముందడుగు వైచినదీ, మన విజ్ఞానసాహిత్యాభ్యుదయము లెట్లున్నదీ ఒక్కసారి సింహావలోకనము చేసికొందము.

అరువదియేండ్లుగా కాంగ్రెసు చేసిన కృషి ఈ సంవత్సరములో ఫలరూపము నందినది. భారతదేశము స్వతంత్రముకాకతప్పదని ఆంగ్లప్రభువులకు సత్యగోచరమైనది. అంతకు మూడేండ్లముందు మహాత్ముని 'క్విట్ ఇండియా'నినాదము విద్రోహకరమైన నినాదముగా తలపోసిన పరప్రభువులే, ధర్మసమ్మతమైన హితవుగా దానిని స్వీకరించి, ఎప్పుడో మేము వైదొలగుట తథ్యమని సంవత్సరప్రారంభమున రాజ్యాంగపథకమును సూచించి; సంవత్సరాంతము లోపుననే, తాము వైదొలగ దలచిన ప్రయాణ ముహూర్తమును కూడ నిశ్చయపరచుకొని వెల్లడించిరి. భారత రాజ్యాంగ పరివర్తనపథకమును సర్వపక్షముల కాదరణీయము గానల్లెనను సదుద్దేశముతోనే తమ దృక్పథరీత్యా సూచించిరి. కేంద్రమున భారతీయ ప్రభుత్వమునే తాత్కా

లికముగా స్థాపించిరి. రాష్ట్రములలో ప్రజాప్రభుత్వములు స్థాపింపబడినవి. స్వతంత్రభారత రాజ్యాంగనిర్మాణ కార్యక్రమమునకై రాజ్యాంగపరిషత్సభ సమావేశమైనది. రాజ్యాంగనిర్మాణ కార్యక్రమము ప్రారంభమైనది. కాని లీగు కలిసి రాలేదు.

బ్రిటిష్‌వారి పక్షపాతమున కలవాటుపడ్డ ముస్లిం లీగు, నేడు దేశక్షేమ కార్యాచరణ సమయము చేకూరునప్పటికి, అట్టి పూర్వపక్షపాతము తమ మంకుపట్టుకు పరిపూర్ణముగా లభించలేదను కోపముతోను, యావద్భారత ప్రాతినిధ్యమువహించు కాంగ్రెసుయెడ గల అసూయతోను ప్రతిష్టంభనాచరణమున కొడిగట్టినది. కేంద్రప్రభుత్వమున చేరి కూడ, కేంద్ర ప్రభుత్వములోని లీగుసభ్యులు, లీగు రాష్ట్రప్రభుత్వములు స్వార్థపరిపూరితమయిన మార్గ మవలంబించి శ్రేయోఘాతుకములయిన పాక్షికతత్వములకు ప్రోత్సాహమిచ్చిరి.

పన్నెండువందల ఏండ్లనాడు మహమ్మదీయులీదేశమున నడుగుపెట్టి, ఈ ప్రాచీన నాగరికతలో లీనమయిరి. మతసామరస్యము సంపూర్ణముగను, అవిచ్ఛిన్నముగను కుదురకపోయినను, మతకలహము లేనాడును పరిమితులుదాటి పెచ్చుపెరగలేదు. కాని వ్యయ సంవత్సరము ఈ పన్నెండువందల ఏండ్లలోను ఏనాడును సంభవించనంతటి మతవిద్వేషజ్వాలలను రగుల్కొల్పుకొనినది. బెంగాల్, బీహారు ఘోరదురంతముల రక్తాక్షరములతో భారతీయ చరిత్రమున వ్యయ సంవత్సర పత్రము రక్తసిక్తమై కల్మషమైపోయినది. ఈ దారుణ హత్యాకాండను చూచియైన లీగు తన విధానమును మార్చుకోవలసి యున్నది.

ఆంధ్రుల కింకను స్వరాష్ట్రము లబ్ధముకాలేదు. భాషావిషయైక రాష్ట్రవిభజనకు కాంగ్రెస్ ఏనాడో హృదయపూర్వకముగ ఆమోదమొసగినది. కాని అమాత్యరాజ్యాంగ పత్రరీత్యా ప్రస్తుతమున్న రాష్ట్రములు యథాతథముగనే రాజ్యాంగ నిర్మాణ కార్యక్రమములో స్వతంత్రభారత రాజ్యాంగము లభించుదాక వ్యవహరించవలసియున్నది. కాంగ్రెస్ సారథ్యసంఘము యావద్భారతమున భాషావిషయైక రాష్ట్రవిభజన లీసమయమున నొనర్ప సమ్మతించుటకు, సరిహద్దు సమస్యలు భాషావిషయకముగా నాగక మతవిషయములుగాకూడ ప్రకోపించి, అఖండ భారత నిర్మాణమునకు ప్రప్రథమములో అడ్డుగలుగునేమో యని సందేహించినది. ఆంధ్రరాష్ట్రసమస్యను ప్రజాపరిషత్ప్రస్తుత ప్రారంభ సమావేశములలో ప్రవేశపెట్టుటకు అభ్యంతరమున్నను, రాజ్యాంగ నిర్మాణ కార్యక్రమ మారంభమైనవెనుక ఈప్రతిపాదనను తానే స్వయముగా ప్రవేశపెట్టుటకు తీర్మానించినది. రాష్ట్రసిద్ధి త్వరలో కలుగవచ్చునను ఆశ కాస్కారము కలిగినది.

ఈ సంవత్సరములో దేశమున శాస్త్రాభ్యుదయ మెక్కువగా గలిగినదని చెప్పవచ్చును. ప్రపంచశాస్త్రజ్ఞుల పరిషత్సభ భారతదేశమున జరిగి ఆధునిక శాస్త్రయుగమున భారతదేశము వెనుకంజవేయక తక్కిన దేశములతో సమముగ నడచుట కనువైనది. భారతప్రభుత్వములు యుద్ధానంతర కార్యనిర్మాణములకై దేశీయులగు యువకులను మున్నేనాటికన్నకూడ ఎక్కువగా విదేశములలో విజ్ఞాన సంపాదనమునకై పంపినవి.

సంఘ ఆర్థిక జీవనపరిస్థితులను, సాహిత్యాది దేశకళాభ్యుదయములను ఒక్కొక్క వత్సరమంతటి స్వల్పకాలములలో హెచ్చుతగ్గులను చూచి చెప్పకొనుట కష్టము. ఆంధ్రసాహితీరంగమున, సాహిత్యపరిషత్తు మరల ఈ సంవత్సరమే నవచైతన్యముగా పొడసూపినది. అభ్యుదయసాహితీసంఘము సర్వప్రజాదరణపాత్రమైన విధానమునకై ప్రయత్నము సాగించినది. ప్రబలరూపములో సాహిత్యము ప్రత్యక్షమైనదనుకొనుటకు తగినన్ని నిదర్శనములేవియు లేకపోయినను, వెనుకంజ పడలేదని మాత్రము చెప్పకొనుటకు తగిన చైతన్యము ప్రదర్శితమయినది.

సర్వజిన్నామ సంవత్సరము భారతావనికి సర్వవిధముల నూతన యుగారంభ సమయముగనే ప్రారంభించినది. ప్రపంచార్ధగోళములలో పూర్వగోళమునంతను దాదాపు ఆక్రమించుకొని, ప్రపంచప్రజలో అర్ధభాగమున కధివాసమయిన ఆసియాఖండము తన పూర్వౌన్నత్యమును, తన మహాబలశక్తిసంపత్తిని మరచి పరపాదదళితమై శోచనీయస్థితిలో అలసి నిద్రాణమై పోయినది. నేడు భరతఖండ,మామహాప్రజకు మేలుకొలుపుపాడి, ఖండమునంతను మేలుకొలిపి, స్వాతంత్ర్య, శాంతి, భద్రతాపూరితమయిన సమిష్టి గోళముగా ముందంజవైచి, చైతన్యయుతముగా అభ్యుదయపథమునకు నడచిపోదము రండని ఆహ్వానములంపి తనయింటికందరు బంధుగులను పిలుచుకొని, ఉగాదిపండుగయొనర్చుకొని, స్నేహరక్త సిందూరములతో తిలకముద్రలను బంధువదనములనుంచి, రక్తబాంధవ్యములను పెంచుకొనుచున్నది. ఆసియాఖండవాసులందరు భరతావనివంక తమ దృక్కులు పరపించి తమతమ స్వతంత్ర సంరంభములకు మార్గగామిగా గమ్మనునట్లు జ్యేష్ఠస్థానగౌరవ మిచ్చుచున్నారు. భారతస్వాతంత్ర్యమును భారతీయుల పరమొనర్చు కార్యకరామతులకై సాధికారుడై నూతనరాజప్రతినిధి ఉగాదిదినమున భరతదేశమున అడుగుపెట్టినాడు. శాంతికై జరుగు ప్రపంచ మహాభద్రతాసంఘములు, స్వార్థపరిపూరితమయిన కీచులాటల నష్టదాయకత్వమును గుర్తించి సర్వతోభద్రవిధానమవలంబించు నవసరములను గుర్తించుచున్నారు. ప్రపంచార్ధవాసులకు స్వేచ్ఛాప్రాతినిధ్యములు లేనిదే ఈవిధాన మాచరణసాధ్యము కాదన్న సత్యము ప్రపంచము గ్రహించినది. ఈ శాంతిభద్రతాపరిషత్తులలో స్వతంత్ర భారతదేశమున కొక ముఖ్యస్థానము సంవత్సరారంభమునాటికే లభించి, అంతర్జాతీయసంఘములో భారత ప్రతిపాదనకఖండ జయము చేకూరినది. దినదిన ప్రవర్ధమానముగా స్వతంత్రభారతప్రాతినిధ్యము ఆ యంతర్జాతీయ సమావేశములలో ప్రాముఖ్యము వహించగల ఆశ మిక్కుటముగా తోచుచున్నది. వ్యయనామ సంవత్సరముతోనే బీభత్స మతకలహోద్రేకఘాతుకములు వ్యయమైన ట్లాశ పొడముచున్నది. సర్వాసుములు, సర్వపీడనములు జితమై, సర్వజిన్నామ సంవత్సరము సర్వప్రపంచశాంతిభద్రతాసుఖదాయకమై, "సర్వే జనాః సుఖినో భవంతు"అన్న ఆర్యమంగళాచరణమునకు సార్థకప్రతిపాదకమగు గాత యని ప్రార్థించుచున్నాము.

ఓం శ్రీ శ్రీ శ్రీ

ఉగాదివేళ

= శ్రీ బులుసు వేంకటేశ్వర్లు =

ఉపనిషత్పీయూష ముపహారముగ సర్వజాతుల కందిచ్చు పూతచరిత
ప్రథితవేదవ్యాస భట్టారకపురాణ ధర్మముల్ వెదచల్లు ధన్యురాలు
దివ్యధునీ సముద్భిన్న నదీలలామలఁ గని పెంచు నమ్మలకు నమ్మ
ఐహికాముష్మికాద్యఖిలసంపదఁ జూఱగా విశ్వమున కిచ్చు పావనాత్మ
అఖిల వీరాధివీర మహాప్రభావ-భావుకులఁ బుణ్యకవిసార్వభౌమతతులఁ
గరము గని పెంచి మించిన భరతమాత - పాదములు భక్తిఁ గొల్తు నుగాదివేళ.

అలనాఁటి మునివాటికలలోనఁ దలపోసి సకలజీవుల సృష్టి సలిపె నొకఁడు [1]
సృష్టిస్థితిలయంబుఁ జేయు త్రిమూర్తుల శోధించి వచ్చిన శూరుఁ డొకఁడు [2]
తన తపశ్శక్తిచేతను జగత్క్షోభంబు మాన్పఁజాలినయట్టి మహితుఁ డొకఁడు [3]
అఖిలభీకరమైన యంభోనిధిని బీల్చి మరలఁ బూరించిన మాన్యుఁ డొకఁడు [4]
దివ్యతేజోనిధులు మహోదీర్ణశక్తులైన ఋషివరు లేదేవి యనుఁగుబిడ్డ
లామహాదేవి భారతభూమి దివ్య-పాదములు భక్తిఁ గొల్తు నుగాదివేళ.

సాకారమున విశ్వజన రక్షణార్థమై పుత్రులం గాంచిన పుణ్యనదులు [5]
అమృతంబు గొనివచ్చి యార్యర్షిఁ బెంచిన విమలజీవనము నా వృక్షవితతి [6]
విమల సుక్షత్త్రవంశములు నశింప రాజుల దాఁచి పెంచు గోవుల గణములు [7]
స్ఖలితార్య ఋషివీర్య సారపానంబుచేఁ బరమర్షులనుగన్న చిరుమెకములు [8]
ఏమహామాత బిడ్డలై యొసఁగు కతన-జగదతీత మహాశక్తిఁ దగ ధరించె
నామహామాత భారతభూమి దివ్య-పాదములు భక్తిఁ గొల్తు నుగాదివేళ.

చలిచీమకైనఁ గష్టము కల్గ నోర్వని భరతపుత్త్రిని కృపాపరతఁ బొగడి
ఒకనికోసము తన సకలంబు నర్పించు భరతపుత్త్రిని త్యాగపరత మెచ్చి
అఖిలావనీరాజ్యసుఖమైన బొంకని భరతపుత్త్రిని సత్యపరత కెఱఁగి
తలమించి వచ్చిన ధర్మువే మది నమ్ము భరతపుత్త్రిని ధర్మపరత కలరి
యేమహాధాత్రి జనియింప నేఁగె దివికి-నఖిలపాశ్చాత్య విద్యామహా వివేకి [9]
ఆమహామాత భారతభూమి దివ్య-పాదములు భక్తిఁ గొల్తు నుగాదివేళ.

---

1. కశ్యపమహర్షి. 2. భృగుమహర్షి. 3. వసిష్ఠమహర్షి. 4. అగస్త్య మహర్షి. 5. గంగ భీష్ముని, సరస్వతి దధీచివలన సారస్వతమహర్షిని గాంచుట ప్రసిద్ధము. 6. దధీచి దేవతాప్రీతికై మరణింప నాతని భార్య గర్భిణియయ్యు సహగమనము చేయఁగా నామెకుఁ బుట్టిన పిప్పలాదమహర్షిని వృక్షములు పెంచినవి. 7. పరశురాముఁడు లోకము నిఃక్షత్త్రము చేయుచుండఁ గొందఱురాజులను గోగణములు తమలో దాఁచి కాపాడినవి. 8. ఋష్యశృంగ మహర్షిని విభాండక వీర్యమును గ్రోలి యొక మనుఁబెంటి గన్నది. 9. మేక్సుముల్లరు.

అజ్ఞానజనిత యుద్ధాగ్నిచేఁ గాలు విశ్వమున సుధావృష్టిఁ జల్లె నెవతె
హింసాత్మకంబైన యావిశ్వమంత టహింసాత్మకతఁ జూపి యొసఁగె నెవతె
స్వారాజ్య సంపాదనారాములై మనఁ దన బిడ్డలకుఁ దెల్పె ధన్య యెవతె
అఖిలలోకంబుల కాధ్యాత్మికానూన దివ్యసాధనములఁ దెల్పె నెవతె
ఏమహామాత స్మరియింప నెసఁగు సకల-శోభనంబులు త్రైలోక్య శుద్ధతనుఁ
కామహామాత భారతభూమి దివ్య-పాదములు భక్తిఁ గొల్తు నుగాదివేళ.

స్వాగతము

= శ్రీ కొమరవోలు వెంకటసుబ్బారావు =

పరదేశనరపాల పరిపాలనమువోలె పతనోన్ముఖం బయ్యె పండుటాకు
జాతీయ విభవసంస్థాపన మ్మగురీతి చిగురుజండా లెత్తె చెట్టు చేమ,
చిరదాస్యబంధనచ్ఛేదనమ్మగుభంగి సడలె నాయువుపట్లు చలికివలికి
ప్రాచ్యవిజ్ఞానదీప మ్మంటుకొన్నట్లు తపనుండు శబ్దసార్థకత నొందె
జనుల మనసుల విరియు నుత్సాహమట్లు- భసలములు మ్రోయ విప్పారె ప్రసవచయము
తగ నలంకృతమయ్యె స్వాతంత్ర్యరథము-తరలిరావమ్మ సర్వజిద్వత్సరంబ !

ఆసేతుశీతశైలాతతార్యావర్త మండలం బధ్వరకుండమయ్యె
మిన్నంట తొలకరి మేఘమాలలు లేచి హోమధూమవితాన ముద్వహించె
దీక్షావిధుల బూని దేశనాయకు లెల్ల చదువుచున్నా రభిచార ఋక్కు-
పశువులై విశసింపబడ నొడ్డియున్నారు కుత్తుకల్ నలుబదికోట్ల జనులు
ఈ మహాయజ్ఞ ఫలితమై యేపుమిగిలి- పరిణమించెడు స్వాతంత్ర్యఫలము లేమొ
యొడిన దాల్చినయటులగు పడుచునున్న- దెట్టిఫలములో! వీక్షింప నిమ్ము సుంత.

స్వత్వస్థాపనకోస మేర్పడిన యీ స్వాతంత్ర్యయజ్ఞంబులో
ఋత్విక్కుల్ పఠియించు మంత్రముల కశ్లీలార్థముల్ దోచెలా
కేత్వం బయ్యె సుహృత్సహోదరవిధుల్ హింసారిరంసా ప్రమా
ణత్వంబుల్ నృపనీతి గైకొనె నికేన్యాయంబు రానున్నదో.

జనవిధ్వంసము జంతుహింసయును దేశధ్వంసముం జేసి తా
చనియెన్ సార్థకనామయౌచు వ్యయ, దేశస్వేచ్ఛకున్ దుష్టవ
ర్తనులై కొందరు పన్నినార లవరోధవ్రాత మవ్వాని నో
య్యన బోకారిచి సర్వజిత్తను పద మ్మన్వర్థముం జేయుమా !

ప్రజలలో నైకమత్యంబు ప్రబలజేసి - దేశసంపత్తి కతిమాత్రదీప్తి గూర్చి
భారతీయుల దాస్యంబు బాపగదవె - స్వాగతము నీకు సర్వజిద్వత్సరంబ !

అట్లీ ప్రకటన: భరత ఖండమునుండి బ్రిటిషువారి నిర్గమనము

= శ్రీ మామిడిపూడి వెంకటరంగయ్య =

ఈ సంవత్సరం ఫిబ్రవరి ౨౦ తేదీన భారతదేశ విషయమై బ్రిటిష్ ప్రధాని అట్లీ ఒక గొప్ప ప్రకటన చేసెను. దాని ఫలితముగా మన దేశమునకు పదహారు మాసములలో సంపూర్ణ స్వాతంత్ర్యము లభించునని ప్రముఖులందరు అభిప్రాయపడుచున్నారు. నిజముగా అట్లే జరిగినచో అంతకంటె మహాభాగ్యము మరియొకటి లేదు.

అట్లీప్రకటనలో గమనింపదగ్గ అంశములు అయిదు ఉన్నవి. (౧) ౧౯౪౮ సంవత్సరం జూన్‌నెల లోపుగా భరతఖండముపై బ్రిటిష్ వారికి గల అధికారమును భారతీయులపరము చేయుటకు బ్రిటిష్ ప్రభుత్వమువారి నిశ్చయము మొదటిఅంశము. (౨) ఈ నిశ్చయమునకు కారణములను సూచించుట రెండవది. (౩) భారతీయులలో ఎవరిపరముగా ఈ అధికారము పూర్ణబడునో వివరించుట మూడవది. (౪) ఈ మధ్య కాలములో, అనగా ఇప్పటినుండి ౧౯౪౮ జూన్‌వరకు ఇందునిమిత్తమై వారు చేయబూనుకొనిన కార్యకలాపము నాల్గవది. (౫) అధికారము వదలుకొనినతర్వాతకూడా వ్యాపార విషయములలో బ్రిటన్ ఇండియాల మధ్యన ఇదివర కుండిన స్నేహభావము శాశ్వతముగ నుండగలదని ఆశించుట అయిదవది.

అధికారమును ఫలాని తేదీనాటికి భారతీయుల పరము గావించుటకు బ్రిటిష్‌వారు సంసిద్ధులగుట ఈ అంశములన్నిటిలో ప్రధానమైనది.

ఇదివరకు ఈ విషయమై బ్రిటిష్‌వారు అవలంబించుచుండిన రాజనీతికిని, ఇప్పటి ప్రకటనకును ఇదియే ముఖ్యమైన భేదము.

గత సంవత్సరము మే ౧౬ తేదీన మంత్రిత్రయ రాయబారము వారు చేసిన ప్రకటనలో రాజ్యాంగపరిషత్తు రాజ్యాంగవిధానము నొకదానిని అన్నిపక్షములవారి ఆమోదమున తయారుచేసి, ఆ రాజ్యాంగవిధానము ననుసరించి ఏర్పడిన ప్రభుత్వము అధికారమునకు వచ్చినవెంటనే తాము తమ అధికారమును దానిపరము చేసి వెళ్ళిపోవుటకు సంసిద్ధులుగ నుండునట్లు చెప్పిరి. అప్పట్లో వారు రాజ్యాంగపరిషత్తు తలపెట్టిన పని పూర్తిఅగుటకు కొన్ని సంవత్సరములు పట్టుననియు, అంతవరకు తాము మనదేశములో యథాప్రకారము ఉండవచ్చుననియు అనుకొనియుండిరి. కాని ఇప్పుడు ఆ అభిప్రాయమునుకూడ మానుకొనినట్లు కనుపించుచున్నది. ఏది జరిగినను జరుగకపోయినను, రాజ్యాంగవిధానము తయారైనను, కాకపోయినను, తామమాత్రము ౧౯౪౮ జూన్‌నెలనాటికి అధికారమును మనపరము చేసెదరట: దీనిమూలముననే ప్రకటనలోని మొదటి అంశమునకు ఎక్కడలేని ప్రాధాన్యము లభించుచున్నది.

అధికారమును వదలుకొనుటకు ఒకతేదీని నిర్ణయించుటకు కారణము లేమైన ఉన్నవా? అందులో ఒక కారణమును వారు ప్రకటనలోనే సూచించియున్నారు. అన్నిపక్షములవారి ఆమోదముతో రాజ్యాంగపరిషత్తు క్రొత్తరాజ్యాంగమును తయారుచేయగలదను నమ్మకము వారి కిప్పుడు లేదు. అట్టిది తయారగుటయే తాము వెళ్ళిపోవుటకు గడువుగ వారిదివరకు ప్రకటించియుండిరి. కాని ముస్లింలీగువారు రాజ్యాంగపరిషత్తును బహిష్కరించినందున అందరి ఆమోదముపై రాజ్యాంగ మొకటి తయారగుట అసాధ్యమని వారిప్పుడు నిశ్చయించుకొనిరి, ఇదివరకు వారు వేసుకొన్న వాయిదా ఎన్నటికికూడ రాదని వారికి తోచినది. గనుక ఆ వాయిదాతో నిమిత్తము లేకుండ ౧౯౪౮ జూన్‌నెలనాటికి వెళ్ళిపోవుటకు వారు సంసిద్ధులగుట సంభవించినది.

ఇదివరలో వారు ఏదోఒక మిష బెట్టి మనదేశమందు కట్టుకొని కూర్చుండ తీర్మానించుకొనియుండిరి. కాని వారి స్థితిగతులు మారుటమూలముచను, ప్రపంచపరిస్థితులుకూడ వారికి అనుకూలములుగ లేనందునను తమ అధికారమును మన దేశములో ౧౯౪౮ జూన్ తర్వాత నిలబెట్టుకొనుట సాధ్యముకాని పని యని వారి కిప్పుడు తోచుచున్నది. ౧౯౧౯, ౧౯౩౫ లలో వారు గావించిన సంస్కరణములకు ఫలితముగా రాష్ట్రపరిపాలనమందు వారి కదివరకున్న అధికారము చాలవరకు ప్రజలెన్నుకొనిన మంత్రుల వశమయ్యెను. వారి అధికారమును నిలబెట్టుకొనుటకై కావలసిన ఉద్యోగస్థుల సంఖ్య చాలవరకు తగ్గిపోయెను. కేంద్రప్రభుత్వములోకూడ భారతీయనాయకుల సహాయముతో ఏర్పడిన మంత్రివర్గమును ఏర్పరచవలసిన అగత్యము కలిగెను. వారి అధికారము ఇప్పటికే చాలవరకు సడలిపోయె ననియు, దానిని తిరిగి సంపాదించుట శక్తికి మించిన పని అనియు వారిప్పుడు అభిప్రాయపడుచున్నారు.

బ్రిటిష్‌వారు ముప్పై సంవత్సరముల మధ్యన రెండు ప్రపంచ యుద్ధములలో పాల్గొనుటమూలమున వారి కదివరకుండిన బలమంతయు క్రుంగిపోయెను. అమెరికా మొదలైన ఇతరదేశములవారికి వారు ఋణగ్రస్తులైరి. విదేశములలో వారి కదివర కుండిన ఆస్తులను అమ్ముకొనవలసివచ్చెను.

ఇండియా మొదలగు దేశములను తమవశమం దుంచుకొనుటకు కావలసిన సైన్యములను సిద్ధపరచుకొనుటకు జనసంఖ్య చాలని పరిస్థితు లేర్పడెను. దేశములో వ్యవసాయమందును, గనులందును, పరిశ్రమలందును పని చేయుటకు జనము వారి కిప్పుడు దొరుకుటలేదు. విదేశములం దిప్పుడుండు వారి సైన్యములను తగ్గించుకొనినగాని పనివాండ్ర సంఖ్యను ఎక్కువ చేసుకొనుటకు వారికి వీలులేదు. వారు యుద్ధకాలమందు చేసిన ఋణములను తీర్చుకొనుటకును, వాటిపై చెల్లించవలసిన వడ్డీలను ఏటేట వాయిదామేరకు చెల్లించుటకును వారు పూర్వముకంటె ఎన్నోరెట్లు ఎక్కువగ కష్టపడి పని చేసి, ఎక్కువ వస్తుసామగ్రిని తయారుచేసి విదేశములకు పంపవలసి యున్నవి. వారికి కావలసిన ఆహారపదార్థములు విదేశములనుండి రావలసి యున్నది. వాటికి బదులుగా వారు తమ దేశములో ఇతర దేశములవారికి కావలసిన పదార్థములను విరివిగ తయారుచేయవలసి యున్నది. అనగా బ్రిటిష్‌వారు ఆర్థికముగ ప్రస్తుతము గొప్ప చిక్కులో నున్నారు. వారి కిదివరకున్న అర్థబలము, సైనికబలము తగ్గిపోయినది. ఇందుచేతనే వారు ఈజిప్టు మొదలైన దేశములనుండి నిర్గమించుట అవసరమయ్యెను. మన దేశమందుండికూడ వారు నిర్గమింప నిశ్చయించుటకు ఇదియే కారణము.

రెండవ ప్రపంచయుద్ధమునకు ఫలితముగా బ్రిటిష్‌వారు కృంగిపోవుటయేగాక, అమెరికావారు, రష్యావారు బలవంతులైరి. వారితో పోటీచేసి, విదేశములందు తమ సామ్రాజ్యమును నిలుపుకొనుటకు కావలసిన అనుకూలములు బ్రిటిష్‌వారి కిప్పుడు లేవు. శక్తికిమించిన బాధ్యతను వహించుట లాభకారి కాదని వారు గుర్తించిరి.

ఫిబ్రవరి ౨౦ తేదీన అట్లీ చేసిన ప్రకటనను మనము నమ్ముట యుక్తమా? ఈ ౧౬ నెలల మధ్యన వారు మరొక ప్రకటనను చేసి వారి వైఖరిని మార్చుకొనగూడదా? అను వాదములో సత్యము లేకపోలేదు.

కాని, బ్రిటిష్‌వారు మన దేశమును వదలుకొన నిశ్చయించుటకు వారి దౌర్బల్యమును, ప్రపంచపరిస్థితులు మారుటయు ప్రధాన కారణములని మనము గుర్తించినయెడల అట్లీ చేసిన ప్రకటనను వారు సామాన్యముగ మార్చుకొనజాలరని చెప్పవచ్చును.

ఇపుడు మనము విమర్శించవలసిన విషయ మేది అనగా, "వారు అధికారమును ఏ భారతీయుల పరము చేయుటకు ఉద్దేశించియున్నారు?" అనుటయే.

అధికారమును వారు ఎవరివశము చేయుదురు? మొదటి పక్షము. దీనినిగురించి వారు ఇదమిత్థమని సూచించలేదు. ఇట్లు సూచింపక, భిన్న మార్గముల ననుసరించతలచుటలోనే అట్లీ బ్రిటిష్‌వారియొక్క నీతికౌశలమును చూపియున్నాడు. ప్రకటనలోని మాహాత్మ్యమంతయు ఇందులోనే ఇమిడియున్నది.

"ఏ భారతీయులు అధికారమునకు రావలయును" అను విషయములో అట్లీ నాలుగు మార్గములను, నాలుగు సందర్భములను సూచించి యున్నాడు: (౧) అన్నిపక్షములవారు—అనగా కాంగ్రెస్, ముస్లింలీగు, సంస్థానాధీశులు—కలిసి రాజ్యాంగపరిషత్తులో సమాలోచన చేసి అందరి ఆమోదముమీద ఒక రాజ్యాంగవిధానమును ౧౯౪౮ జూన్ నెలలోపుగ తయారుచేసినయెడల, ఆ విధానము ననుసరించి ఏర్పడు మంత్రివర్గమునకు తమ అధికారము నంతను ఇచ్చివేయుట మొదటి సూచన, ఇట్లు జరుగుటయే అందరూ కోరదగినది. కాని ముస్లింలీగువారు రాజ్యాంగపరిషత్తులో చేరు సూచన లేవియు కనుపించుటలేదు. ముస్లింలీగువారి ఆమోదముతో పరిషత్తుద్వారా క్రొత్తరాజ్యాంగము ౧౬ నెలలలో ఏర్పడుటయు అసంభవమని చెప్పవలసియున్నది. దీనికితోడు సంస్థానాధీశులు కొందరు తాముకూడ రాజ్యాంగపరిషత్తులో చేరుట లేదని బెదరించుచున్నారు. రాజ్యాంగపరిషత్తు అన్నిపక్షముల ప్రతినిధులతో కలిసి పనిచేయగల సంస్థ అగునని చెప్పుటకు వీలులేదు. అయినప్పటికీ ఇప్పుడు అందులో చేరియుండు సభ్యులూ, నాయకులూ దేశమున కంతకూ వర్తించగలిగినట్టియు, ఆదర్శపూర్వకమైనట్టియు రాజ్యాంగమును నిర్మాణము చేయుదురనుట నిస్సంశయము. కాని ఆ రాజ్యాంగమును దేశమున కంతకు వర్తించునట్లు చేయుటకు బ్రిటిష్‌వారు అంగీకరించజాలరు. హిందువులు అధికసంఖ్యాకులుగ నుండు (౧) మద్రాసు (౨) బొంబాయి (౩) మధ్యరాష్ట్రములు (౪) ఒరిస్సా (౫) సంయుక్తరాష్ట్రములు (౬) బీహారు వీటితో కూడిన ప్రదేశమునకు మాత్రమే అది వర్తించునని బ్రిటిష్‌వారు వాదింతురు. బహుశః వీటితో (౭) అస్సాంకూడ కలియవచ్చును. గనుక ౧౯౪౮ జూన్‌నెలలోపుగా యావద్భారతఖండమునకు ఒక కేంద్రప్రభుత్వమేర్పడు సూచనలు కనుపించుటలేదు.

బ్రిటిష్‌వారి కౌశల్యమంతయు ఇందులోనే ఉన్నది. మంత్రిత్రయము వారు ౧౯౪౬ మే ౧౬ తేదీన చేసిన ప్రకటనలో దేశమును రెండు స్వతంత్రరాజ్యములుగా విభజనచేసి, పాకిస్థానమును, హిందూస్థానమును వేరువేరుగా ఏర్పరచుట శ్రేయస్కరము కాదని వాదించిరి. అట్టి విభజన శ్రేయస్కరము కాదని వా రిప్పుడుకూడ గట్టిగ చెప్పియుండవలసినది. అట్లీ తన ప్రకటనలో అట్లుచేయక బ్రిటిష్ అధికారమును ఒక కేంద్ర ప్రభుత్వమునకు గాని, లేక అనేక ప్రభుత్వములకుగాని ఇచ్చివేయునట్లు ఉద్ఘాటించెను. ఇంతవరకు ఎట్టి రాజ్యాంగవిధానము దేశమునకు నష్టకరముగ నుండునని లేబరుమంత్రి వర్గమువారు విశ్వసించిరో అట్టి రాజ్యాంగమును ఆమోదించుటకు వా రిప్పుడు సంసిద్ధులైరి.

లీగు పరిషత్తులో చేరని సందర్భమున బ్రిటను మూడు పద్ధతులను అనుసరింప దలచియున్నది: (అ) బ్రిటిష్ రాష్ట్రములలో కొన్నిటిని కలిపి, ఆ సముదాయముపై ఏర్పడు కేంద్రప్రభుత్వమునకు ఆ రాష్ట్రములపై అధికారమును ఇచ్చుట, అనగా హిందువులు అధికసంఖ్యాకులుగ నుండు ఆరు రాష్ట్రములకు కలిపి ఒక కేంద్రప్రభుత్వమును స్థాపించుట అని దీనికి అర్థము. (ఆ) తక్కిన ప్రదేశములలో రాష్ట్రప్రభుత్వములకు అధికారమును అప్పగించుట, అనగా బెంగాలు, పంజాబు, సింధు, వాయవ్య రాష్ట్రములలో ౧౯౪౮ జూన్ నాటికి ఉండు రాష్ట్రప్రభుత్వములకు సంపూర్ణాధికారము ఇచ్చుట అని అర్థము. (ఇ) ఈ రెండు మార్గములు గాక ఏది యుక్తముగ నుండునో, భారతీయుల శ్రేయస్సునకు ఎవరి అధికారము అనుకూలముగ నుండునో అట్టివారికి దేశముపై అధికారమును ఇచ్చుట. (అ), (ఆ) మార్గములు రెండునూ ఒక పక్షములో బ్రిటిష్‌వారు అనుసరింతురు. (ఇ) మార్గమును అది కానిపక్షములో అనుసరింతురు.

ప్రమాదమంతయు ఇందులోనే—ఈ ద్వైపక్షములోనే—ఉన్నది. ఆ ప్రమాద మెట్టిదో ఇప్పుడు పంజాబునందును, సింధురాష్ట్రమందును జరుగుచుండు చర్యలవలన మనకు స్పష్టమగుచున్నది. రాష్ట్రములందు అధికారములో నుండు ఏకపక్ష మంత్రివర్గములకు సర్వాధికారమును అప

గించునట్లు ప్రకటించుటవలన పంజాబులో గొప్పవిప్లవము ప్రారంభమైనది. అట్లీప్రకటనను చేసినరోజున పంజాబులో యూనియనిస్టు పార్టీకి చెందిన మిశ్రమంత్రివర్గము అధికారములో ఉండెను. ఈ పార్టీలో మహమ్మదీయులే గాక, హిందువులు శిక్కులు సభ్యులుగనున్నారు; అందుచేత ఈ మంత్రివర్గము ముస్లిం హిందూ శిక్కునాయకులతో కూడియుండినది. ఇదే మంత్రివర్గము ౧౯౪౮ జూన్‌వరకు అధికారములో నున్నయెడల బ్రిటిషు వారు పంజాబులో వదలుకొను అధికారమంతయు వీరి చేతులలోనికి రావలసినది. కాని లీగువారికి ఇది ఇష్టములేదు. బ్రిటిష్‌వారి స్థానమున పంజాబులో ఏర్పడవలసిన ప్రభుత్వము లీగుప్రభుత్వమని వారి సిద్ధాంతము. దానిని అనుసరించి వారు మిశ్రమమంత్రివర్గమును అధికారమునుండి తొలగించుటకై శాసనోల్లంఘనోద్యమము నొకదానిని లేవదీసి అధికారమునకు వచ్చుటకు విశ్వ ప్రయత్నము చేయుచున్నారు. కాని పాకిస్థాన్‌వాదమునై, పంజాబును భరతఖండ కేంద్రప్రభుత్వమునుండి వేరుపరచి ప్రత్యేక స్వతంత్ర రాజ్యముగ మార్చుటయే ప్రధానోద్దేశముగా గల లీగుప్రభుత్వస్థాపనమును ఎన్నడుగాని సమ్మతింపని హిందువులు, శిక్కులు లీగుప్రభుత్వ స్థాపనకు విముఖత చూపుచున్నారు. వీరి వ్యతిరేకతను లీగువారికి లబడివేయుట సాధ్యముకాని పని. బ్రిటిష్‌వారు ఈ ౧౬ నెలలలో వారి సైన్యములతో లీగునకు సహాయపడినను అదిసాధ్యముకాదు. దీని పరిణామము ఎట్లుండునో చెప్పుటకు వీలులేదు. హిందువులు, శిక్కులు అధికసంఖ్యాకులుగ నుండు పంజాబుజిల్లా లన్నియు ప్రత్యేక రాష్ట్రముగ ఏర్పడగలవు. పంజాబునంతను లీగువారు ఏలుటకు వలులు. మహమ్మదీయులు అధికసంఖ్యాకులుగ నుండు ప్రదేశమందు మాత్రమే వారు పరిపాలకులగుట జరుగును.

సింధురాష్ట్రమందు ప్రస్తుతమున్నది లీగు ప్రభుత్వమే. ఇక్కడ రాబోవు ౧౬ మాసములలో మార్పేమియు నుండుటకు వీలులేదు. ఇప్పటి లీగువారు తమ రాష్ట్రము సంపూర్ణస్వాతంత్ర్యము ననుభవించు రాజ్యముగు నని అపరిమితమైన ఉత్సాహముతో ఉన్నారు. అనగా ఇచ్చట పాకిస్థానము స్థాపింపబడ్డ దన్నమాట.

వాయవ్యరాష్ట్రమందు ప్రస్తుతము కాంగ్రెస్ పక్షమునకు చెందిన మంత్రివర్గమువారు అధికారములో నున్నారు. ఇందలి పఠాన్ ప్రజలలో చాలభాగము ఇదివరకు కాంగ్రెస్ పక్షములోనివారే. కాని వీరిని లీగుపక్షములో చేర్చి, ఇచ్చటకూడ లీగ్ ప్రభుత్వమును స్థాపించి, ఈ రాష్ట్రమును పాకిస్థానముగ మార్చుటకు లీగువారు శాసనోల్లంఘనోద్యమము, ప్రత్యక్ష కార్యక్రమము (Direct Action) ను ప్రారంభించియున్నారు.

ఇక బెంగాలురాష్ట్రపు పరిస్థితులు ఎట్లుండునో ఊహించవలసి యున్నది. పశ్చిమబంగాళమందలి జిల్లాలన్నిటియందును హిందువులు అధికసంఖ్యాకులుగ నున్నారు. వీరి సంఖ్య రెండున్నరకోట్లు ఉండును. ప్రస్తుతము బెంగాలునందు లీగుప్రభుత్వమున్నది. ఈ ప్రభుత్వముయొక్క ప్రోత్సాహముచేతనేమి, చేతకానితనమువలననేమి నవకాళి దురంతములు జరిగినవి. లీగు ప్రభుత్వముక్రింద హిందువులు సుఖింతు రను ఆశ వదలుకొనవలసివచ్చెను. బ్రిటిష్‌వారు వారి అధికారమునంతను లీగు ప్రభుత్వ పరము చేయుట పశ్చిమబంగాళములోని హిందువులు ఎన్నటికిని సహింపజాలరు. పశ్చిమబంగాళము ప్రత్యేకరాష్ట్రముగ ఏర్పడవలెనని వారు సూచించుచున్నారు. ఈ సూచన ననుసరించి అచ్చటకూడ విప్లవ మొకటి బయలుదేరునని చెప్పుటలో సాహస మేమియులేదు.

అనగా అట్లీ ప్రకటన బెంగాలు పంజాబు వాయవ్యసరిహద్దురాష్ట్రములలో గొప్ప విప్లవమునకు కారణమాత మయ్యెనని చెప్పవలసియున్నది. "బ్రిటిష్‌వారు వారి అధికారమును వదలుకొంటున్నారు. వారి స్థానే ఎవరు అధికారమును ఆక్రమింపవలెను?" అనునదియే ఈ రాష్ట్రములలోని విప్లవమునకు మూలము.

అఖండహిందూస్థాన మనగా హిందువులకు మహమ్మదీయులు లోబడుండుటే అను అపవాదమును లేవదీసి పాకిస్థాననిర్మాణము దీనికి విరుగుడని ప్రచారముచేయు లీగువారు పాకిస్థాన మనగా పంజాబు బెంగాలు సింధు రాష్ట్రములలో అల్పసంఖ్యాకులగు హిందువులు, శిక్కులు మొదలైనవారు మహమ్మదీయులకు లోబడుట అను వాదము అన్యాయమని ఎట్లు చెప్పగలరు?

దీనినిబట్టి తేలిన సారాంశ మేమిటి? బ్రిటిష్ ఇండియా హిందూస్థానము, పాకిస్థానము అను రెండు స్వతంత్రరాజ్యములుగ ఏర్పడుటకు బదులు అట్లీ ప్రకటనవలన హిందూస్థానము, తూర్పుబంగాళము, పశ్చిమబంగాళము, పశ్చిమపంజాబు, తూర్పుపంజాబు, వాయవ్యసరిహద్దురాజ్యము, సింధురాజ్యము అని ఏడు స్వతంత్రరాజ్యములుగ ఏర్పడు సూచనలు బయలుదేరినవి. దేశమును ఇన్నిరాజ్యములుగా చీల్చివేయుట బ్రిటిష్‌వారి ఉద్దేశము అవునో కాదో మనము చెప్పలేము. కాని ప్రకటనలోని సూచనవలన కలుగనున్న ప్రమాద మిదియే.

ప్రకటనవలన కలుగవగిన ప్రమాద మింతమాత్రమే కాదు. పై వివరణ మంతయు బ్రిటిష్ ఇండియాకు మాత్రము సంబంధించినది. అట్లీ ప్రకటనలో సంస్థానముల విషయమైకూడ రెండు ముఖ్యమైన సూచనలున్నవి. ప్రస్తుతము బ్రిటిష్‌వారికి సంస్థానములపై సంపూర్ణాధికారమున్నది. ఈ అధికారమును పైస్రాయి చెలాయించుచున్నారు. సంస్థానముల నేలు రాజులను సింహాసనముపై ఉంచుటయును, సింహాసనమునుండి తొలగించుటయును, వారి పరిపాలనావిధానమును విమర్శించుటకును, ఖండించుటకును, వారి కిష్టములేనివారిని కూడ మంత్రులుగ నియమించుటకును బ్రిటిష్‌వారి కధికారమున్నది. ఈ అధికారమునకు సార్వభౌమాధికారము (Paramountcy) అని పేరు. బ్రిటిష్‌వారు ౧౯౪౮ జూన్‌లో వారి అధికారమును బ్రిటిష్ ఇండియాలోనివారి పరము చేయునపుడు సార్వభౌమత్వము మాత్రము వారి పరము కాజాలదు, ఇది మొదటి సూచన. కాని సార్వభౌమత్వ మనునది ఉండనే ఉండదు. ప్రతి సంస్థాన పరిపాలకుడు సంపూర్ణ స్వాతంత్ర్యము కలవాడగును. అనగా హైదరాబాదు, మైసూరు, తిరువాన్కూరు, బరోడా మొదలగు రాజ్యములన్నియు ఇప్పటి వలె దేశమందుండు ఒక కేంద్రప్రభుత్వమునకు లోబడక, దేనికి తోచిన మార్గములో అది నడుచు స్వాతంత్ర్యము కలది అగును. దేశములో సుమారు ౬౦౦ సంస్థానము లున్నవి. ఇవన్నియు స్వతంత్రరాజ్యము లగును.

౧౯౪౨ లో క్రిప్సు రాయబారిగ వచ్చినప్పుడు ఇట్టి సూచనలనే రాష్ట్రములను గురించియు, సంస్థానములను గురించియు చేసియుండెను. అట్లీ ప్రకటనయును, క్రిప్సు ప్రకటనకును అనేకవిషయములందు పోలిక లున్నవి.

వీటి అన్నిటియొక్క ఫలిత మేమి అనగా—౧౮ వ శతాబ్దమందు బ్రిటిష్‌వారి అధికారము దేశములో స్థాపింపబడుటకు పూర్వము ఎన్ని

స్వతంత్ర రాష్ట్రములు. ఎంత అరాచకము దేశమునందుండెనో, అంతకంటె విపరీతమైన పరిస్థితులను ఏర్పరచి, దేశమందుండి వెళ్లిపోవుటకు బ్రిటిష్‌వారు సంసిద్ధులై యున్నారు. ముస్లింలీగువారికి, కాంగ్రెసుకు సామరస్యము కుదరక, లీగువారు రాజ్యాంగ పరిషత్తులో చేరనిపక్షమున దేశము ఇట్టి స్థితిలోనికి వచ్చుట తప్పదు.

కాని ఇంతమాత్రముచేత మనము నిరాశ చెందవలసినది లేదు. ప్రస్తుతము మనకు ముఖ్యముగ కావలసినది బ్రిటిష్‌వారి దాస్యమునుండి విముక్తి. వారు సామ్రాజ్యాధికారమును వదలుకొన్నయెడల మన స్థితిగతులను మనమే చక్కబెట్టుకొనుటకు వీలగును. అట్లీ ప్రకటన మూలమున మనకు ఈ లాభము తప్పక లభించగలదు.

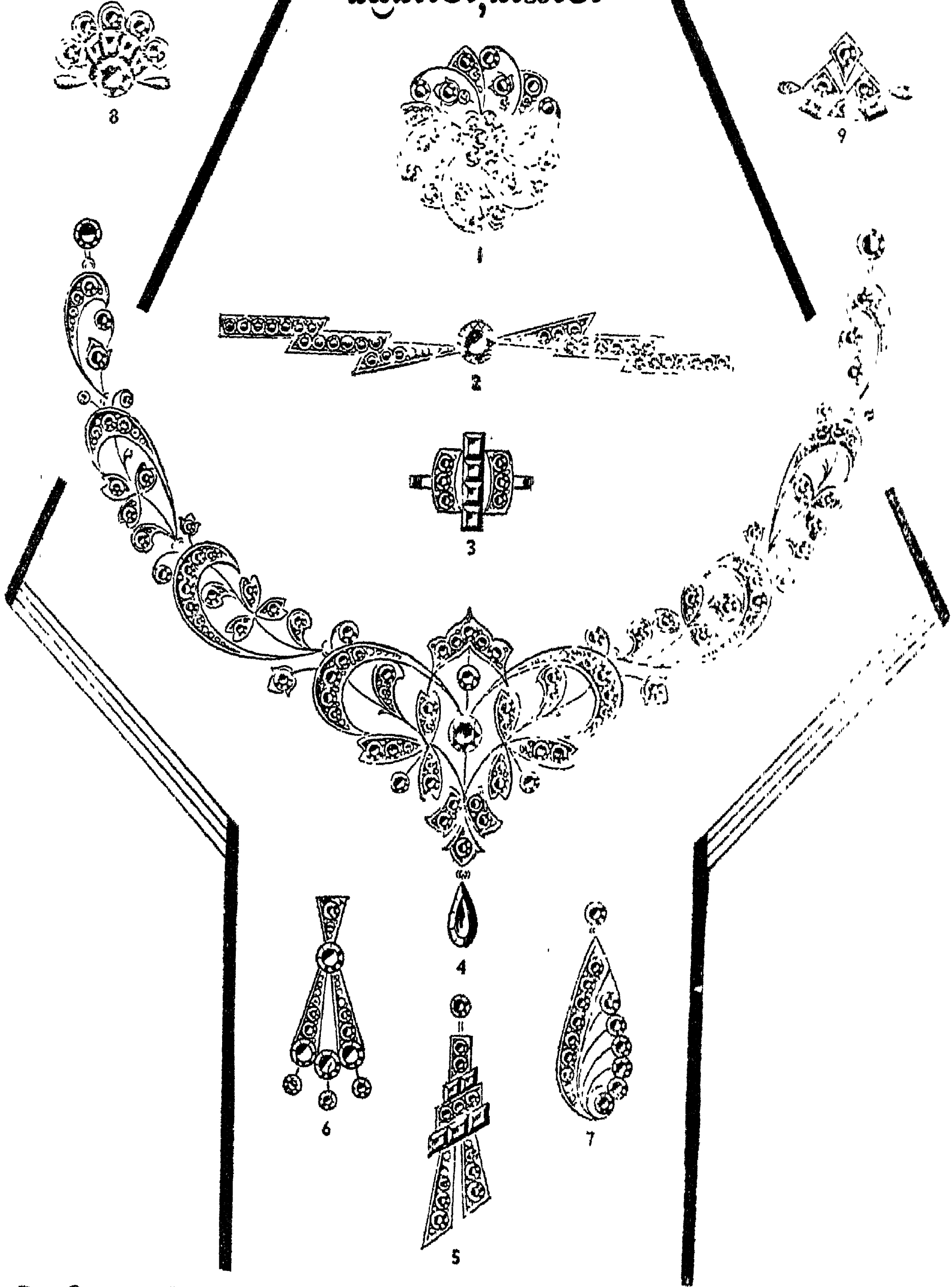
అయితే దేశము ఒక కేంద్రప్రభుత్వమునకు లోబడక అనేకరాజ్యములుగా ఏర్పడుట నష్టకరమే. ఇదిగాక ఎవరు అధికారములో నుండుట అను విషయమై మహమ్మదీయులు అధికసంఖ్యాకులుగ నుందు రాష్ట్రములలో విప్లవములు, అంతర్యుద్ధములు బయలుదేరగలవు. ఇదికూడ నష్టకరమే. హిందువులు అధికసంఖ్యాకులుగనుందు రాష్ట్రములలోకూడ కాంగ్రెసుపక్షమువారికిని, సోషలిస్టులు కమ్యూనిస్టులు మొదలైన ఇతరపక్షములవారికిని కొంత సంఘర్షణ సంభవించవచ్చును. అనగా బ్రిటిష్‌వారు అధికారమును విసర్జించినతర్వాత కొంతకాలమువరకు మనము శాంతిభద్రతలకు దూరమగుదుమేమో: కాని ఇది తప్పదు. బ్రిటిష్‌వారు దేశమందున్నను ఇట్టి పరిస్థితులు తప్పవు. కాని ఇంతమాత్రముచేత అట్లీ ప్రకటనలో సూచించిన బ్రిటిష్ నిర్గమనము జరుగకూడదని వాదించువా రెవ్వరును ఉండరు.

దేశమందు స్వతంత్రరాజ్యము లనేకములు ఏర్పడినను అట్టి విధానము చాలకాలము సాగకుండునట్లును, దాని మూలమున విస్తారప్రమాదము కలుగకుండునట్లును మన నాయకులు తగిన చర్యను తీసుకొనవలెను. స్వదేశసంస్థానములలో అనేకములు ఈ విప్లవకాలమందు వాటి ప్రత్యేకతను నిలుపుకొనజాలవు. అవి సమీపమందుండు రాష్ట్రములలోగాని పెద్ద సంస్థానములలోగాని కలిసిపోవును. సంస్థానము లనేకములలో ప్రజలు రాజకీయవిజ్ఞానము కలవారై, నిరంకుశప్రభుత్వములను అడుగంటజేయ దీక్ష వహించియున్నారు. ఈ సంస్థానాధీశులకు బ్రిటిష్‌వారి సహాయము ప్రస్తుత ముండుటచేత ప్రజల ఉద్యమములను వారణచివేయగలవారై ఉన్నారు. బ్రిటిష్‌వారి అధికారము అంతరించినతర్వాత వీరు ప్రజలకు లోబడుట తప్పదు. సంస్థానప్రజల ఉద్యమమునంతను ప్రస్తుతము కాంగ్రెసు పక్షమువారు పూర్తిగ నడుపుటలేదు. కాని ఇకమీదట వారు నడపగలరు. దాని మూలమున సంస్థానములలో చిన్నవాటిమూలమున కలుగగల ప్రమాదము తగ్గిపోవును.

హైదరాబాదు, కాశ్మీరము మొదలైన పెద్దసంస్థానములుమాత్రము వాటి స్వాతంత్ర్యమును వదలుకొనుటకు అనుమానింపగలవు. కాని కాంగ్రెసుపక్షమువారు అన్నిసంస్థానములలో రాయబారములు జరిపి, వాటి నన్నిటిని ఒక కేంద్రప్రభుత్వమునకు లోబడి ప్రవర్తించునట్లు చేయవలసి ఉన్నది. ఇదంతయు జరుగుటకు కొన్ని సంవత్సరముల కాలము పట్ట వచ్చును. ౧౯౧౭ లో రషియాయందు విప్లవము సంభవించినపుడు అంతకు పూర్వము రషియాలో చేరియుండిన రాష్ట్రము లనేకములు విడిపోయి స్వాతంత్ర్యమును ప్రకటించెను. కాని విప్లవప్రభుత్వమును స్థాపించిన కమ్యూనిస్టుపక్షమువారు తమ బలమును వృద్ధిచేసుకొని క్రమక్రమముగ ఈ రాష్ట్రములన్నిటిని రషియాలో చేర్చగలిగిరి. అదేవిధముగ హిందువులు అధికసంఖ్యాకులుగ నుండు రాష్ట్రము లన్నిటిలో ఏర్పడియున్న కాంగ్రెసుపక్షమువారు ఈ రాష్ట్రముల కలయికవలన ఏర్పడు రాజ్యములో తమ బలమును స్థిరపరచుకొని క్రమక్రమముగ ఇతరభాగములను తమ పలుకుబడిలోనికి తెచ్చుకొనుటకు ప్రయత్నించవలెను. కాంగ్రెసుకు లోబడియున్న హిందూస్థానము చిన్నరాజ్యముకాదు. దేశములో చాలభాగము ఇందులో కలిసియుండును. ౧౯ వ శతాబ్దములో బ్రిటిషువారు చేయగలిగినట్టి పనిని దేశాభిమానపూరితులగు కాంగ్రెసు పక్షమువారు ౨౦ వ శతాబ్దములో చేయలేని పక్షమున స్వరాజ్యమునకు మనకు అర్హత లేదనియే చెప్పవలసి వచ్చును. బ్రిటిష్‌వారు వారి అధికారమును వదలుకొనినతర్వాతనే మనకు నిజమైన పరీక్షాసమయము సంభవించనున్నది. మన చిక్కులన్నియు అప్పటినుండియే ప్రారంభము కాగలవు. సామ్రాజ్యమును నిర్మూలము చేయుటయందు మనము చూపిన శక్తిసామర్థ్యములకంటె ఎన్నియో రెట్లు ఎక్కువ శక్తిసామర్థ్యములను నిర్మాణకార్యక్రమమును సాగించుటయందు చూపవలసియున్నది.

ఇంతకూ బ్రిటిష్‌వారు వారిఅధికారమును బెంగాలు, పంజాబు మొదలైన రాష్ట్రములలో "ఇప్పుడున్న ప్రభుత్వముల" వశముచేయక, మరియొకమార్గమును వారనుసరింతురేమో అన్న సందేహమునకు అవకాశము లేకపోలేదు. భారతీయుల శ్రేయస్సునకు ఎవరి అధికారము అనుకూలముగ నుండునో అట్టివారి పరముగా బ్రిటిష్‌వారు వారి అధికారమును పరివర్తనము చేయునట్లుకూడ అట్లీ అతని ప్రకటనలో సూచించెను. దీనినిబట్టి వారీ విషయమునుగురించి ఇంకను ఆలోచించుచున్నారనియు, ఏ నిశ్చయమునకు రాలేదనియు చెప్పవలసియున్నది. ఇదిగాక, అట్లీ ప్రకటనలో మరియొకభాగమందు ఈ మాట లున్నవి: "బ్రిటిష్ ప్రభుత్వమువారు వారి అధికారమును ఎవరి హస్తగతము చేయదలచియున్నారో అట్టివారి ప్రతినిధులతో అధికార పరివర్తనము మూలమున సంభవించు వ్యవహారములను గురించి సంప్రదించెదరు." అని. అనగా ఇప్పటికే ఎవరికో తమ అధికారమును పరివర్తనముచేయ బ్రిటిష్‌వారు ఊహించియున్నట్లు స్పష్టమగుచున్నది. కాని వా రెవ్వరో అట్లీ బహిర్గతము చేయలేదు.

పక్షాంతరములలో ఏది అమలులోకి వచ్చునో నిర్ధారణ చేయుట కష్టసాధ్యము. కాని దేశమునందు అనేకరాజ్యము లేర్పడినను మనము నిరాశ చెందవలసిన ఆవశ్యకము లేదనిమాత్రము మనము తెలుసుకొనవలెను. క్రీ. శ. ౧౭౭౬ లో అమెరికావారు బ్రిటిష్‌వారిపై తిరుగుబాటుచేసి స్వాతంత్ర్యమునకై యుద్ధము చేయబూనినపుడు వారందరు ఒక కేంద్రప్రభుత్వము క్రింద ఉండలేదు. వారు పదమూడు స్వతంత్రరాజ్యములుగా విభాగమైయుండిరి. కాని యుద్ధము ముగిసిన తర్వాత వారు ఈ విభాగము మూలమున అనేక అనర్థములకు లోబడవలసి వచ్చెను. వాటిని కొంతకాలము అనుభవించి తుదకు వాటిని తొలగించుకొనినగాని తాము బాగుపడజాలమని తలచి ౧౭౮౭ లో సంయుక్తరాష్ట్రములుగ నేర్పడి ఒక కేంద్రప్రభుత్వమును స్థాపించుకొనిరి గనుక దేశాభిమానముతోడను, పట్టుదలతోడను మన నాయకులు పనిచేసినయెడల వెంటనే కాకపోయినను, కొద్ది సంవత్సరములలో అఖండహిందూస్థానమును స్థాపించుటకు వీలగును.

ఉమ్మిడి రామయ్యశెట్టి, గురుస్వామిశెట్టి అండ్ కంపెనీ,
23-25, మైనాబజారురోడ్డు, జి. టి. మదరాసు.

టెలిఫోను : 2802

టెలిగ్రాంలు : Vummidiar.

ఇదిగాక అధికారమును సంపాదించుటకును, అనుభవించుటకును ఏ భారతీయులకు అర్హతగలదో అట్టివారికే అధికారము లభించనున్నది గాని, బ్రిటిషువారు ఎవరి కియ్యదలచెదరో వారికే అధికారము రానున్నదని అనుకొనరాదు. అనేకరాష్ట్రములలో ప్రస్తుతము కాంగ్రెసుపక్షమువారు అధికారములో నున్నారు. వీరి అధికారమునకు ప్రజాభిమానము కారణముగాని బ్రిటిషువారి ఇష్టానిష్టములు కావు. బ్రిటిషువారు అధికారమిచ్చుట, భారతీయులలో ఎవరో ఆ అధికారమును తీసుకొనుట అను మాటలకు అర్థములేదు. ప్రజాభిమానము మూలమునను, కార్యదక్షతవలనను ఏ పక్షమువారు ఏయే రాష్ట్రములలందు అధికారమునకు రాగలరో అట్టివారే అధికారార్హులని బ్రిటిష్‌వారు పరిగణించవలసి యున్నది. వారిని కాదని మరియెవరికైన వారు అధికారమం దుంచినయెడల అట్టివారి అధికారము నిమిషమాత్రముకూడ నిలబడజాలదు. ౧౯౪౮ జూన్ నాటికి జరుగబోవునది భారతీయుల చేతులలో అధికారము క్రొత్తగ వచ్చుటకాదు. ఫలానా భారతీయులకు అధికారము వచ్చినదని బ్రిటిషువారు ప్రకటించుట మాత్రమే.

అధికారము ఎవని పరము చేయుట అను విషయమై బ్రిటిష్‌వారు ఈ ౧౬ నెలల మధ్యన మన దేశమందు జరుగబోవు పర్యలను గమనించి ఏదియో ఒక నిర్ణయమునకు రావలసియున్నది. ఇదిగాక ఈ మధ్యకాలమందు వారు కొన్ని వ్యవహారములను పరిష్కరించుకొనెదరు. ఆ వ్యవహారములు కొన్ని ప్రధాన విషయములకు సంబంధించినవి.

(౧) బ్రిటిష్‌వారికి బర్మా, మలయా మొదలగు వలసరాష్ట్రములందు ఇంకను సామ్రాజ్యాధికార మున్నది. ఇదిగాక ఆస్ట్రేలియా న్యూజీలెండులు ఆ సామ్రాజ్యములో చేరిన భాగములే. వీటిని శత్రుబాధనుండి రక్షించవలసిన బాధ్యతకొంతవరకు బ్రిటిష్‌వారిపైనున్నది. అందునిమిత్తము వారు ఇంగ్లండునుండి ఈ దేశములకు సైన్యములను, నౌకలను, ఆకాశ విమానములను, యుద్ధపరికరములను పంపవలసియుండును. ఇంగ్లండు, ఆస్ట్రేలియాల మధ్యన, మార్గములో అచ్చటచ్చట సైన్యాదులను ఉంచుకొనుటకు కావలసిన ప్రదేశములు, వసతులు వారు కల్పించుకొనవలెను. ఇట్టి సందర్భములో వారు మన దేశములో కొన్ని ప్రదేశములు, సదుపాయములు సంపాదించగోరుట సహజము. మనము ఆంగ్లేయసామ్రాజ్యములో కలిసియుండినను, లేక అందుండి విడిపోయినను, రక్షణవిషయములో ఇట్టి సహాయము వారికవసరము. ఇదిగాక మనకుకూడ రక్షణవిషయములో వారి సహాయము కొంతకాలమువరకు అవసరమగునేమో. ఈ వ్యవహారములకు సంబంధించిన అంశముల నన్నిటిని వారును మనమును పరస్పరము సంప్రతించుకొని ఏదో ఒక తీర్మానమునకు రావలసియున్నది. వారికిని, మనకును వీటి నిమిత్తమై ఒక ఒడంబడిక అవసరమగును.

(౨) ఇదిగాక వర్తకవ్యాపారముల విషయమైకూడ ఒక నిర్ణయమునకు రావలెను.

(౩) ఇంగ్లీషు ఉద్యోగస్థు లనేకులు మనదేశమం దిప్పుడున్నారు. వారు మన ప్రభుత్వముల ఉద్యోగమందు ౧౯౪౮ జూన్ తర్వాత ఉండుట కిష్టపడక పోవచ్చును. అట్టి సందర్భములో వారి కియ్యవలసిన పెన్షన్లను గురించి, నష్టపరిహారము క్రింద ఇయ్యవలసిన మొత్తములను గురించి నిర్ణయము జరుగవలసియున్నది.

(౪) ఇక్లె యుద్ధకాలమందు బ్రిటిషువారు మనకు ౧౬౦౦ కోట్ల రూపాయలవరకు బాకీపడియున్నారు. ఈ మొత్తమును వారు మనకు చెల్లించవలసి యున్నది. దీనికే "స్టర్లింగు నిలవ" అని పేరు. ఈ బాకీని వారు ఎట్లు చెల్లించవలసినది, ఎంతకాలములోపల చెల్లించవలసినది—మొదలైన విషయములను గురించి వారూ, మనమూ ఒక ఒడంబడిక చేసుకొనవలెను. ఈలాటి వ్యవహారములు అనేకము లున్నవి. వీటి నన్నిటిని పరిష్కరించుకొనుటయే క్రొత్తవైస్రాయి అగు మౌంట్‌బాటన్ చేయవలసినపని.

దేశమున కంతకు ఒకే కేంద్రప్రభుత్వము ఏర్పడినయెడల ఈ ఒడంబడిక అంతయు బ్రిటిష్‌వారు ఆ ఒక్క ప్రభుత్వముతో చేసుకొనెదరు. లేనిపక్షమున దేశమందు ఎన్ని స్వతంత్రరాజ్యము లేర్పడునో వాటి అన్నిటితో ప్రత్యేకప్రత్యేకముగ వారు ఒడంబడికలు చేసుకోవలసిన అగత్యము సంభవించును. రక్షణవిషయమై వారు ప్రత్యేకముగ హైదరాబాదు, తిరువాన్కూరు, సింధురాజ్యము, బెంగాలు రాజ్యము, పంజాబురాజ్యము మొదలైన వేరువేరు రాజ్యములలోని ప్రభుత్వములతో పైన ఉదహరించిన వ్యవహారములన్నిటిని గురించి ఏదోఒక పరిష్కారమునకు రావలసియుండును. ఈ రాజ్యములలో అనేకములు చాల చిన్నవి. ఆర్థికముగ వాటికి ఎక్కువ వసతులు లేవు. అట్టి సందర్భములో వాటిని పాలించువారు బ్రిటిష్‌వారితో సరిసమానముగ బేరమాడి తమకు కావలసిన సదుపాయములను సంపాదింపగల స్థితిలో ఉండరు. వారిని మభ్యపరచి, వారిచేత తమకు అనుకూలమైన ఒడంబడికలకు అంగీకారము పొందుటకై బ్రిటిష్‌వారు ప్రయత్నింతురు. ఇందువలన దేశమునకు గొప్ప ప్రమాదము సంభవించవచ్చును. చిన్నచిన్న దేశములను పాలించు రాజులకు ఋణములనిచ్చి, వాటిని కాలక్రమమున వశపరచుకొనుట పాశ్చాత్య సామ్రాజ్యము లనుసరించు రాజనీతికి ఒక ప్రధానలక్షణము. ప్రస్తుతము అమెరికావారు గ్రీసు, ఇటలీ మొదలైన దేశములలో తమ పలుకుబడిని ఈ విధముగనే స్థాపించుకొన జూచుచున్నారు. అనేక చిన్నచిన్న రాజ్యములుగ మన దేశము చీలిపోయినయెడల మనకుకూడ ఇట్టి ప్రమాదము సంభవించవచ్చును.

ఏది ఎట్లు జరుగనున్నను రాబోవు ౧౬ మాసములు మన దేశచరిత్రలో చాల ప్రధానకాలమని చెప్పవలసి యున్నది. బ్రిటిష్‌వారు మన దేశమునుండి నిర్గమించుట, మనకు స్వాతంత్ర్యము లభించుట, దేశమందు ఒకే కేంద్రప్రభుత్వము వచ్చుటయో, లేక అనేకప్రభుత్వములు స్థాపితములగుటయో నిర్ణయమగుట. కాంగ్రెసు, లీగు, కమ్యూనిస్టులు, సోషలిస్టులు, హిందువులు, శిక్కులు, సంస్థానాధీశులు, సంస్థాన ప్రజలు—వీ రందరు అధికారమునకై పోరుట, ఆపోరు విప్లవరూపమునుధరించుట—ఇవంతయు ఈ ౧౬ మాసములలో జరుగనున్నది. ఇది యుగసంధి. ఒక యుగము అంతరించి మరియొక యుగము ప్రవేశించు కాలము.

అమాత్యపథకం : ఉత్తరకాండ

= శ్రీ పోలవరపు శ్రీరాములు =

మన దేశస్వాతంత్ర్యసమరచరిత్రలో గత పన్నెండునెలలూ అతి ప్రధానమైనవి. ౧౯౪౬ మార్చిమొదలు ౧౯౪౭ మార్చిలోపుగా మన రాజకీయరంగంలో అనేక చరిత్రాత్మక సంఘటనలు జరిగినవి. బ్రిటిష్‌ప్రభుత్వపక్షమున అమాత్యత్రయం మన దేశానికి వచ్చి మూడు నెలలకు పైగా వివిధపక్షాల నాయకులతోనూ రాయబారాలు జరిపింది, భవిష్యత్ రాజ్యాంగరచనకు ఒక పథకాన్ని సూచించింది, ఆ పథకానుసారం ప్రప్రథమంగా కేంద్రంలో ప్రజాప్రభుత్వస్థాపన జరిగింది, అదే పథకాన్ని అనుసరించి భారతరాజ్యాంగ పరిషత్తు కార్యక్రమం ప్రారంభమైంది—ఇదంతా ఈ పన్నెండుమాసాలలో నే.

ఇంతే కాదు. వీటన్నిటినీ మించిన మహత్తరమైన సంఘటన కూడా ఈ పన్నెండు నెలల్లోనే జరిగింది. భారతదేశ స్వాతంత్ర్య సమస్యాపరిష్కారానికి బ్రిటిష్‌ప్రభుత్వం అనుసరించదలచిన నూత్న విధానాన్ని స్పష్టపరుస్తూ, ప్రధాని అట్లీ కామన్సుసభలో ౧౯౪౭ ఫిబ్రవరి నెల ౨౦ వ తేదీన అతిప్రధానమైన ప్రకటన చేశాడు.

౧౯౪౮ జూన్ నెలలోపుగానే భారతదేశ పరిపాలనాధికారాన్ని బాధ్యతాయుత భారతీయుల హస్తగతం చేయవలెనని బ్రిటిష్‌ప్రభుత్వం సంకల్పించుకున్నదని ప్రధాని ఆ ప్రకటనలో స్పష్టంగా చెప్పివేశాడు. రెండు ప్రముఖరాజకీయపక్షాలవారు ఈలోపుగా ఏకాభిప్రాయానికి వచ్చినా రాకపోయినా, ౧౯౪౮ జూన్ తర్వాత భారతదేశ పరిపాలనావిషయంలో తమకు ఏవిధమైన బాధ్యతా వుండబోవడం లేదని బ్రిటిష్‌ప్రభుత్వం ఈ కొత్తప్రకటన ద్వారా చెప్పి వేసింది.

బ్రిటిష్‌వారు ఇప్పటివరకూ ఏప్రకటన చేసినా, ఏహామీ ఇచ్చినా, గత వాగ్దానభంగాలవల్లనైతేనేమి, తదితర కారణాలవల్ల నైతేనేమి భారతప్రజానీకంలో అనేకమందికి అనుమానాలు, అపోహలు సహజంగా వస్తుండేవి. భారతదేశంనుంచి తమ నిష్క్రమణకు బ్రిటిష్‌వారు ఈవిధంగా ఒక స్పష్టమైన గడువును పెట్టుకొని దేశపరిపాలనాధికారాన్ని పర్యవసానంగా భారతీయులపరం చే లిచారంటే వాస్తవంగా ఇది అపూర్వమైన విషయమే. కాబట్టి టిష్ వారు ఇప్పటివరకూ చేసిన మిగతా ప్రకటన లన్నీ ఒక ఎత్తు; ఎన్ని అంతర్థాగాలు, అవాంతరాలు వున్నప్పటికీ ఈ ఒక్క ప్రకటనా ఒక ఎత్తు.

ఇండియామంత్రి లార్డ్ పెథిక్‌లారెన్స్, బ్రిటిష్‌వ్యాపార శాఖామంత్రి సర్ స్టాఫర్డ్ క్రిప్స్, రక్షణశాఖామంత్రి ఏ. వి. అలెగ్జాండర్ ఈ అమాత్యత్రయం ౧౯౪౬ మార్చి మాసాంతాన మన దేశానికి వచ్చి ఏప్రిల్, మే, జూన్ మూడు నెలలూ రాయబారాలు జరిపి, చివరకు మే ౧౬వ తేదీన తమంతట తామే దేశ భవిష్యద్రాజ్యాంగ రచనకు ఒక పథకాన్ని సూచించారు. సదరు ప్రకటనవరకూ జరిగిన రాయబారాలను పూర్వకాండగా తీసుకుంటే ప్రకటనానంతరం జరిగిన తర్జనభర్జనలను, మీమాంసను ఉత్తరకాండగా ఎంచవచ్చు.

*   *   *   *

బ్రిటిష్‌ప్రభుత్వవైఖరిలో ఈ మార్పు రావడానికి కారణం ఏమిటి? ఇది ఎంతవరకు త్రికరణశుద్ధిగా చేసిన ప్రకటన? దీని ఆంతర్యమేమిటి? బ్రిటిష్‌వారు ఏవిధంగా అధికారాన్ని భారతీయుల హస్తగతం చేయబోతున్నారు? కాంగ్రెస్, ముస్లింలీగుల మధ్య రాజీకుదిరినా కుదరకపోయినా అధికారాన్ని అప్పగించివేస్తామంటున్నారుకదా, ఇందులోవున్న ప్రమాదాలేమిటి? ప్రయోజనాలేమిటి? అనే విషయాలను జాగ్రతగా, సాకల్యంగా పరిశీలించడం అవసరం. ఇందుకు భారతదేశ స్వాతంత్ర్యస్థాపన విషయంలో గత పన్నెండుమాసాలలో బ్రిటిష్‌ప్రభుత్వం అనుసరిస్తూవచ్చిన విధానాన్నీ, ఆయాసందర్భాలలో చేసిన ప్రకటనలనూ, వాటి అంతరార్థాన్నీ, పూర్వాపరాలనూ అవగాహన చేసుకుంటేనే గాని ఇది బోధపడదు.

*   *   *   *

అమాత్యత్రయం గతసంవత్సరం మే ౧౬ వ తేదీ రాత్రి భారతదేశరాజ్యాంగపథకాన్ని ప్రకటించింది. దీన్నే నేటికీ రాజకీయవేత్తలు బ్రిటిష్‌ప్రభుత్వ 'స్టేట్‌పేపర్' అని వ్యవహరిస్తున్నారు. ఇదే మన దేశరాజ్యాంగనిర్మాణానికి బ్రిటిష్‌వారు నిర్ణయించిన ప్రాతి

పదిక. కాంగ్రెసుకు, ముస్లింలీగుకు రాజీ కుదరని కారణాన ముగ్గురు మంత్రులు బ్రిటిష్‌ప్రభుత్వ అనుమతితో స్వయంగా తయారుచేసి ప్రకటించిన పథకం ఇది. యావద్భారతదేశానికీ ఒకే ప్రభుత్వం ఉండడం శ్రేయస్కరమనీ, భరతఖండాన్ని హిందూస్థాన్‌గా, పాకిస్థాన్‌గా విభజించడం అనర్థదాయకమేగాక ప్రమాదహేతువనీ ఈ పథకంలో అమాత్యత్రయం స్పష్టపరిచింది. ౧౯౩౫ ఇండియా ప్రభుత్వచట్టం ప్రకారం కేంద్రప్రభుత్వానికి దాదాపు ౮౦ శాఖలపై అధికారం వున్నప్పటికీ, అమాత్యపథకంలో యూనియన్‌ప్రభుత్వానికి విదేశవ్యవహారాలు, దేశరక్షణ, రహదారులు, ఈ మూడుశాఖలపై మాత్రమే అధికారం ఇచ్చారు. ఈవిధంగా అతిదుర్బలమైన కేంద్ర ప్రభుత్వస్థాపనను బ్రిటిష్‌మంత్రులు సూచించారు. పాకిస్థాన్ లభ్యం కానందున అసంతృప్తి చెందే ముస్లింలీగును ఈ విధంగా సంతృప్తిపరచవలెనని బ్రిటిష్‌వారి ఉద్దేశము. యూనియన్ ప్రభుత్వానికి చెందని శాఖలన్నిటిపైనా రాష్ట్రప్రభుత్వాలకు అధికారం ఉంటుందన్నారు. యూనియనుకు ఒక కార్యవర్గం, ఒక శాసనసభ వుంటవి.

మనదేశంలో బ్రిటిష్‌వారి పరిపాలన ఏర్పడినప్పటినుంచీ రాష్ట్రప్రభుత్వాలనీ, కేంద్రప్రభుత్వమనీ రెండేరెండు అంతస్తులు వుంటూవచ్చినవి. అమాత్యపథకంలో యూనియన్ ప్రభుత్వం, రాష్ట్రప్రభుత్వాలే గాక, రాష్ట్రకూటాలనే మూడో అంతస్తును సృష్టించారు. దేశాన్ని 'ఏ', 'బి', 'సి' సెక్షన్‌లుగా విభజించి ఈశాన్యదిశన బెంగాల్, అస్సాం రాష్ట్రాలనుచేర్చి 'సి' గ్రూప్‌అనీ, వాయవ్యాన పంజాబు, సింధు, సరిహద్దురాష్ట్రాలను, బెలూచిస్థాన్‌ను కలిపి 'బి' గ్రూప్ అనీ అన్నారు. మిగిలిన ఆరురాష్ట్రాలూ కలిసి 'ఏ' గ్రూపు.

ఈ విధంగా ఏర్పాటయే రాష్ట్రకూటాలకు ప్రత్యేకరాజ్యాంగాలుసైతం ఉంటవనీ, ఆ రాజ్యాంగాలను, ఆ రాజ్యాంగాలకు వుండవలసిన అధికారాలను ఆయా రాష్ట్రాలనుంచి వచ్చే రాజ్యాంగ పరిషత్తు సభ్యులు నిర్ణయించాలనీ కూడా మంత్రిత్రయపథకం సూచించింది. రాష్ట్రవర్గీకరణంలో పాల్గొనడమో, మానడమో ఆయా రాష్ట్రాలే యథేచ్ఛగా నిర్ణయించుకోవచ్చునో లేదో అమాత్యపథకం ఆనాడు సందిగ్ధంగా వదిలివేసింది. ఈ విషయంలో ఉభయపక్షాలమధ్య భేదాభిప్రాయాలు ఏర్పడినవి. నిర్బంధ రాష్ట్రవర్గీకరణకు కాంగ్రెస్ ప్రతికూలం; ముస్లింలీగుకు కావలసింది నిర్బంధవర్గీకరణ. నిర్బంధంగా రాష్ట్రవర్గీకరణ ఏర్పాటుచేయడం పరోక్షంగా పాకిస్థాన్‌ను స్థాపించడమే అవుతుంది. పాకిస్థాన్‌కు ప్రతికూలంగావున్న వాయవ్య, అస్సాం రాష్ట్రాలను బలవంతాన ఆయారాష్ట్రకూటాలలో చేర్చడమే అవుతుంది.

భారతరాజ్యాంగ పరిషత్తుతో బ్రిటిష్‌ప్రభుత్వం ఒక ఒడంబడిక చేసుకుంటుందనీ, ఆ ఒడంబడిక కుదిరినతర్వాతగాని కొత్తప్రభుత్వానికి బ్రిటిష్‌వారు అధికారాన్ని అప్పగించరనీ అమాత్య పథకంలోని మరొకఅంశం. ఈ ఒడంబడిక స్వభావం ఎలా వుంటుందో బ్రిటిష్‌వారు తమ పథకంలో స్పష్టపరచలేదు. భారతదేశం ఇష్టమైతే బ్రిటిష్ కామన్వెల్తులో వుండవచ్చుననీ, లేకపోతే వుండ నవసరం లేదనీమాత్రం చెప్పారు. ఇదీ అమాత్యపథక స్థూలస్వరూపం.

*   *   *   *

ప్రజాపరిషత్తు నూత్నరాజ్యాంగాన్ని తయారుచేసి తదనుగుణంగా కొత్త కేంద్రప్రభుత్వం ఏర్పడేవరకూ 'దేశపరిపాలనాబాధ్యతను నిర్వహించడానికి తాత్కాలిక కేంద్రప్రభుత్వస్థాపన జగుగుతుందని అమాత్యత్రయమే ప్రకటించింది. ముగ్గురుమంత్రులూ మనదేశంలో మకాంవేసివుండగానే, కాంగ్రెస్, ముస్లింలీగులను రెంటినీ కూడకట్టుకొని తాత్కాలిక కేంద్రప్రభుత్వస్థాపనకు మొదట సిమ్లాలోనూ, ఆ తర్వాత ఢిల్లీలోనూ కూడా రాయబారాలు జరిపారు. జిన్నా, నెహ్రూల సమావేశమైతే జరిగిందిగాని ఈ రాయబారాలేమీ ఒక ఫలితానికి రాలేదు. కేంద్రప్రభుత్వంలో ముస్లింసభ్యులందరూ లీగుకుచెందినవారే వుండాలనీ, జాతీయముస్లింసభ్యుడు వుండకూడదనీ, లీగ్ కాంగ్రెసులకు సమానప్రాతినిధ్యం అవసరమనీ జిన్నా మొండివాదన సాగించాడు. తమ సంస్థ యావద్భారత జాతీయప్రాతినిధ్యం గల ఏకైకసంస్థ కాబట్టి జాతీయముస్లింలకు ప్రాతినిధ్యం లేకపోతే తమ సంస్థ జాతీయస్వభావాన్నే కోల్పోయినట్లవుతుందని కాంగ్రెస్ వాదన సాగించింది. లీగ్ ప్రతిబంధక వైఖరివల్లనైతేనేమి, కాంగ్రెస్‌పట్టుదలవల్లనైతేనేమి అప్పటిలో కేంద్రప్రభుత్వస్థాపన ఒనకూడలేదు.

ఇది ఇలా వుండగా అమాత్యపథకాన్ని ఢిల్లీసమావేశంలో ఆమోదించిన ముస్లింలీగు ౧౯౪౬ జూలై ౨౯-వ తేదీన బొంబాయిలో సమావేశమై తమ పాత నిర్ణయాన్ని ఉపసంహరించుకుంటూ, పథకాన్ని తిరస్కరించడమేగాక పాకిస్థాన్‌లక్ష్యాన్ని సాధించడానికి ప్రత్యక్షప్రతిఘటనోద్యమాన్ని సైతం సంకల్పించి ఒక తీర్మానాన్ని చేసింది. ఆ విపరీత తీర్మాన దుష్ఫలితాలేమిటో దేశం నేటికీ అనుభవిస్తూనే వున్నది.

కాంగ్రెస్‌కార్యవర్గం ఆగస్టు ౧౦-వ తేదీన ఢిల్లీలో సమావేశమై రాష్ట్రవర్గీకరణవిషయంలో తమ దృక్పథాన్ని స్పష్టపరుస్తూ అమాత్యపథకాన్ని పూర్తిగా ఆమోదిస్తున్నట్లు పునరుద్ఘాటనచేసింది.

అమాత్యపథకాన్ని ఎవరైతే ఆమోదిస్తారో వారికే తాత్కాలిక కేంద్రప్రభుత్వంలో పాల్గొనే అర్హత వుంటుందని కేంద్రప్రభుత్వ నిర్మాణబాధ్యతను పూర్తిగాతనపై వేసుకున్న వైస్రాయి లార్డ్ వేవెల్ ముందుగానే స్పష్టంచేశాడు.

ఈ పరిస్థితులలో ౧౯౪౬ ఆగస్టు ౧౨-వ తేదీన అప్పటి కాంగ్రెస్‌అధ్యక్షుడు పండిట్ నెహ్రూ గాంధీజీతో ఏదోవిషయమై సంప్రతించేనిమిత్తం వర్ధాకు వచ్చివుండగా వైస్రాయిభవనంనుంచి ఈ కింది అధికారప్రకటన వెలువడింది!

"తాత్కాలిక ప్రభుత్వ నిర్మాణం విషయమై అవసరమైన ప్రతిపాదనలు చేయవలసిందని సార్వభౌమ ప్రభుత్వంవారి ఆమోదంతో వైస్రాయి కాంగ్రెస్ అధ్యక్షుడైన నెహ్రూను ఆహ్వానించాడు. రాష్ట్రపతి ఇందుకు సమ్మతించాడు. తన ప్రతిపాదనలను వైస్రాయితో చర్చించడానికి పండిట్ నెహ్రూ త్వరలో ఢిల్లీకి రాబోతున్నాడు."

అమాత్య పథకాన్ని అఖిలభారత ముస్లింలీగు తిరస్కరించినందునా, దాన్ని ఆమోదిస్తేనేగాని కేంద్రప్రభుత్వంలో ఏ పక్షమూ పాల్గొనడానికి వీలులేనందునా బ్రిటిషుప్రభుత్వానికి తాత్కాలిక ప్రభుత్వ నిర్మాణం విషయంలో కాంగ్రెస్‌వారిని ఆహ్వానించక గత్యంతరం లేకపోయింది.

కొత్తగా ఏర్పడవలసిన తాత్కాలిక కేంద్రప్రభుత్వం దేశంలోని ప్రముఖ రాజకీయపక్షాలన్నిటి ప్రాతినిధ్యాన్ని కలిగివుంటేనే గాని ప్రయోజనం లేదనేవిషయాన్ని కాంగ్రెస్ గ్రహించకపోలేదు. ముస్లింలీగు సహకారాన్నికూడా కోరుతూ నెహ్రూ వైస్రాయి వద్దనుంచి తనకు పిలుపువచ్చిన మరుసటిరోజున జనాబ్ జిన్నాకు వ్రాసినఉత్తరమే ఇందుకు నిదర్శనం. ఈ ఉత్తరం వ్రాయడంతో తృప్తిపడి వూరుకోక ౧౯౪౬ ఆగస్టు ౧౫ వ తేదీన నెహ్రూ వర్ధానుంచి ఎకాఎకిన బొంబాయికి వెళ్లి లీగ్ అధ్యక్షుణ్ని కలుసుకొని ముఖాముఖిగా లీగ్ సహకారాన్ని కోరనుకూడా కోరాడు. కాని జిన్నా అందుకు సమ్మతించలేదు. అంతటితో గత్యంతరంలేక ఆ మరుసటిరోజునే ఢిల్లీకి బయలుదేరివెళ్లి వైస్రాయితో కేంద్రప్రభుత్వ నిర్మాణాన్ని గురించి సంప్రతించడమూ, ఒక నిర్ణయానికి రావడమూ కూడా జరిగింది. ఆగస్టు ౨౪ వ తేదీన కేంద్రప్రభుత్వంలో పాల్గొనే సభ్యులపేర్ల జాబితాను అధికారపూర్వకంగా ప్రకటించివేశారు. ఇది జరిగిన దాదాపు వారంరోజులకే సెప్టెంబరు ౨ వ తేదీనే కేంద్ర ప్రభుత్వ సభ్యులు అధికారాన్ని స్వీకరించారు.

రక్షణ, విదేశ వ్యవహారాల శాఖలతోసహా అన్నిటిపై అధికారంతో కేంద్రంలో ప్రజాప్రతినిధుల ప్రభుత్వం ఏర్పడడం భారతదేశ రాజకీయచరిత్రలో ఇదే ప్రప్రథమం. ౧౯౩౫ ప్రభుత్వచట్టం కింద అప్పటివరకూ కేవలం వైస్రాయి కార్యవర్గంగా మాత్రమే పని చేస్తున్న దానికి ఒకవిధంగా మంత్రివర్గస్థాయి లభ్యమైంది. ఈ మంత్రివర్గానికి నెహ్రూ నాయకుడు; ఆయనే ఉపాధ్యక్షుడు. ఏర్పడడమే తరువాయిగా ఈ కేంద్రప్రభుత్వం భారతీయుల క్షేమాన్ని దృష్టిలో పెట్టుకొని ఒక్క ఊపుతో పనిచేసుకుపోవడం ప్రారంభించింది. వైస్రాయిని నామమాత్రమైన ప్రభుత్వాధిపతిగా మాత్రమే వుంచి, నెహ్రూమంత్రివర్గం ముందుకుసాగిపోవడం మొదలుపెట్టింది. కాంగ్రెసుప్రభుత్వం అనుసరించవలసిన విదేశవిధానాన్ని నెహ్రూ స్వతంత్రించి నిర్ణయించ సాగాడు. వాయవ్యరాష్ట్రీ కొండజాతి ప్రజల భవిష్యత్తును గురించి అత్యంత శ్రద్ధాభక్తులతో ఆలోచించడం ప్రారంభించాడు. ఇంతేగాక సాహసించి వాయవ్యరాష్ట్రీ సంచార కార్యక్రమాన్ని సైతం ఏర్పాటు చేసుకున్నాడు.

* * * *

వైస్రాయికార్యవర్గ మనడానికి బదులు ఇది నెహ్రూప్రభుత్వమనే చెలామణీ కాసాగింది. తాను నియమించిన కేంద్రప్రభుత్వం సాహసోపేతమైన విధానాలను అనుసరిస్తూ ముందుకు సాగిపోవడం చూసేసరికి వైస్రాయి లార్డువేవెల్‌కే కంటకంగా తోచినట్టున్నది. ఏదో విధంగా దాని కార్యకలాపాలకు అడ్డుతగిలితేనేగాని లాభంలేదని భావించినట్లున్నాడు. వెంటనే ఒక ఎత్తువేసి, జిన్నాను ఢిల్లీకి పిలిపించుకొని మంతనాలు ప్రారంభించాడు. ముస్లింలీగు అమాత్యపథకాన్ని ఆమోదించకపోయినప్పటికీ, కేంద్రప్రభుత్వంలో చేరవలసిందని ఆహ్వానించడం, ౧౯౪౬ అక్టోబరు ౨౬-వ తేదీన లీగుసభ్యులు కూడా నెహ్రూప్రభుత్వంలో చేరడం సంభవించింది. కేంద్రప్రభుత్వ కార్యనిర్వహణం యథేచ్ఛగా సాగకుండా అంతరాయాలు ఏర్పడడానికి అదేమొదలు. అమాత్యపథకాన్ని ఆమోదించే విషయంలో తమ బొంబాయి తీర్మానాన్ని తిరిగి రద్దుచేసుకుంటామనీ, రాజ్యాంగ పరిషత్తులో చేరడానికి కూడా ఇష్టపడతామనీ ముస్లింలీగు తనకు హామీ ఇచ్చినట్లు కాంగ్రెస్ ప్రతినిధులకు వేవెల్ తెలియజేశాడు. లీగ్ వైఖరి మారుతుందికదా అని కాంగ్రెసువారు నమ్మారు.

మీరట్‌నగరంలో కాంగ్రెస్‌మహాసభ నవంబరు ౨౨, ౨౩, ౨౪-వ తేదీలన జరిగినప్పుడు ముస్లింలీగుసభ్యులు కేంద్రప్రభుత్వంలో చేరినప్పటినుంచీ ప్రభుత్వనిర్వహణంలో ఎన్నెన్ని అవాంతరాలు ఏర్పడుతున్నదీ విషయనిర్ణయసభలో పండిట్ నెహ్రూ స్పష్టపరిచేసరికి భారతజాతీయవాదులకు విపరీతమైన ఆశ్చర్యం వేసింది. ఏరోజు కారోజు పరిపాలన దుర్భరంగానూ, దుస్తరంగానూ పరిణమిస్తున్నదనీ, ఇక పదిరోజులలో తాను, తనసహచరులు కేంద్రప్రభుత్వంలో వుంటామో లేదో సందేహాస్పదమైన విషయమనీ నెహ్రూ ఆనాటి సభలో అన్నాడు. ముస్లింలీగుప్రతినిధులు కేంద్రప్రభుత్వ రథచక్రాలనే తొలగించివేయడానికి ప్రయత్నిస్తున్నారనీ, ప్రభుత్వంలో 'రాజుగారి పక్షం'వలె ప్రవర్తిస్తున్నారనీ, కేంద్రప్రభుత్వ స్వతంత్రస్థాయిని విస్తరింపజేయడానికి బదులు సంకుచితపరిచి అడ్డుపడుతున్నారనీ కూడా చెప్పాడు.

నలభైకోట్లమంది భారతీయుల క్షేమాన్నీ, శ్రేయస్సునూ కాంక్షించి కేంద్రప్రభుత్వాన్ని నడపదలచినవారు కాంగ్రెసు ప్రతినిధులు; ఇక పోతే లీగ్ ప్రతినిధులు కేంద్రప్రభుత్వంలో ఎందుకు చేరిందీ 'క్వాయిదే ఆజాం', వారు చేరిననాడే మనస్సులో వున్న మాట వున్నట్టు చెప్పివేశాడు. కేంద్రప్రభుత్వంలో కాంగ్రెసు ప్రతినిధుల వైఖరిని వేయికళ్ళతో కనిపెట్టివుండడానికి కేవలం 'సెంటినల్స్'గా (రక్షక భటులుగా) మాత్రమే వారు చేరారని జిన్నా అన్నమాటలు పాఠకులకు జ్ఞాపకం ఉండవచ్చు. కాబట్టి లీగ్ ప్రతిని

ధులు కేంద్రప్రభుత్వ రథచక్రాలు తొలగించడానికి ప్రయత్నిస్తున్నారని పండిట్ నెహ్రూ వర్ణించడంలో ఆశ్చర్యపడవలసిన దేమీ లేదు.

*　　*　　*　　*

కేంద్రప్రభుత్వ స్థాపన పూర్తి అయిన తర్వాత సాధ్యమైనంత త్వరలో ప్రారంభం కావలసిన రాజ్యాంగ పరిషత్ సమావేశం అలా ప్రారంభం కాలేదు. ఆ నెలనుంచి మరొకసారి చాలాసార్లు వాయిదాపడింది. చివరకు ఎలాగైతేనేమి ౧౯౪౬ డిసెంబరు ౯వ తేదీన పరిషత్ సమావేశం ప్రారంభించడానికి వైస్రాయి నిర్ణయించాడు. ముస్లింలీగు కేంద్రప్రభుత్వంలో చేరిందేగాని, రాజ్యాంగ పరిషత్తులో పాల్గొనేదీ, పాల్గొనందీ చెప్పకుండా వుండిపోయింది. అమాత్యపథకాన్ని తిరస్కరిస్తూ చేసిన తీర్మానాన్ని ఉపసంహరించుకోలేదు.

రాజ్యాంగపరిషత్ సమావేశం ప్రారంభమయ్యే రోజు దగ్గిర పడినకొద్దీ, అమాత్యపథకంలోని రాష్ట్రవర్గీకరణకు సంబంధించిన క్లాజు అన్వయం విషయమై దేశంలో తర్జనభర్జనలు, వాద ప్రతివాదనలు పెచ్చుపెరిగిపోవడం మొదలుపెట్టినవి. అస్సాం రాష్ట్రం ఈశాన్యవర్గంలోనూ, సరిహద్దు రాష్ట్రం వాయవ్యవర్గంలోనూ బలవంతాన కలిసిపోయి తమ వ్యక్తిత్వాన్ని, స్వతంత్ర ప్రతిపత్తిని కోల్పోవలసిందేనా అనే సమస్య ఉత్పన్నమైంది. ఏది ఏమైనప్పటికీ అస్సాం తనవ్యక్తిత్వాన్ని పోగొట్టుకోగూడదని గాంధీజీ సైతం హెచ్చరిక చేశారు.

ప్రజాపరిషత్తు సర్వస్వతంత్రాధికారాలు గల సంస్థ అని, అమాత్యపథకానికి కట్టుబడే అది నలభైకోట్లమంది ప్రజల క్షేమానికి అనుగుణంగా మాత్రే రాజ్యాంగాన్ని తయారుచేయవచ్చుననీ, ఏవైనా అభిప్రాయ భేదాలు వచ్చినప్పుడుగాని, అన్వయాలు తెలుసుకోవలసి వచ్చినప్పుడుగాని ఫెడరల్ కోర్టు అభిప్రాయాన్ని తీసుకోవచ్చుననీ కాంగ్రెసు ఉద్దేశించింది. తాము చిరకాలంగా కోరుతున్న ప్రజా పరిషత్తు అమాత్యపథకంద్వారా, కొన్ని హద్దులకు లోబడినట్టిదే అయినప్పటికీ, ఏర్పడినందుకు కాంగ్రెసువారు మొత్తంమీద హర్షించారనే చెప్పవచ్చు. తాముకోరిన పాకిస్థాన్ కోరినట్టుగా ఎప్పుడైతే ఈ పథకంద్వారా లభ్యంకాదని గ్రహించారో, తాము కోరిన ప్రకారం హిందూస్థాన్‌కు ఒక రాజ్యాంగపరిషత్తు, పాకిస్థాన్‌కు మరొక రాజ్యాంగపరిషత్తు ఏర్పడడం అసంభవమనీ, బ్రిటిష్‌ప్రభుత్వం ఇందుకు పూర్తిగా ప్రతికూలమనీ ఎప్పుడైతే గ్రహించారో, అప్పుడే ముస్లింలీగు ఐనదానికీ, కానిదానికీ అడ్డుపడడం ప్రారంభించింది. కాంగ్రెసు అమాత్యపథకాన్ని సర్వంగా ఆమోదించలేదని నెపం వేసి లీగు పరిషత్తులో పాల్గొన తిరస్కరించింది.

*　　*　　*　　*

అంతట గత సంవత్సరం నవంబరు మాసాంతాన బ్రిటిష్ ప్రభుత్వంవారు కేంద్రప్రభుత్వంలో పనిచేస్తున్న ఐదుగురు సభ్యులతో (ఇద్దరు కాంగ్రెసు, ఇద్దరు లీగు, ఒక సిక్కు) తక్షణమే లండనుకు బయలుదేరి రావలసిందని వైస్రాయికి కబురుచేశారు. ఏదో ముఖ్యమైన విషయాన్ని చర్చించదలచినట్లుకూడా బ్రిటిష్ మంత్రి వర్గం ఈ ఆహ్వానంలో తెలియజేసింది.

అమాత్యపథకంవిషయంలో తమ వైఖరిని ఇంతకుపూర్వమే స్పష్టపరిచివున్నారు కాబట్టి ఇప్పుడు లండన్ రావలసిన ప్రత్యేక అవసరం ఏదీలేదని కాంగ్రెస్‌వారు ఈ ఆహ్వానాన్ని మొదట త్రోసివేశారు. ప్రధాని అట్లీయే ప్రత్యేకవిజ్ఞప్తి చేసినకారణంగా పండిట్ నెహ్రూ, సర్దార్ బలదేవ్‌సింగ్‌గార్లు, లీగ్‌తరఫున జిన్నా, లియాకత్ అలీఖాన్‌గార్లు కలిసి వైస్రాయి వేవెల్‌తో లండనుకు వెళ్ళి బ్రిటిష్‌ప్రభుత్వంతో దాదాపు నాలుగురోజులపాటు సంప్రతింపులు సాగించారు.

చివరకు ౧౯౪౬ డిసెంబరు ౬వ తేదీన బ్రిటిష్‌ప్రభుత్వం వారు తాము ఏ పనిమీద కాంగ్రెసు, సిక్కు, లీగునాయకులను లండనుకు పిలిపించారో ఆ రహస్యమంతమాటనూ ఒక ముఖ్యమైన ప్రకటనద్వారా బయటపెట్టేశారు.

ఈ ప్రకటనలోని ప్రధానాంశాలు ఇవి:

"నెహ్రూ, జిన్నా, లియాకత్ అలీ, బలదేవ్‌సింగ్ గార్లతో జరిపిన సంభాషణలు ఈ సాయంత్రంతో సమాప్తమైనవి. నెహ్రూ బలదేవ్‌సింగ్ గారలు రేపు ఉదయమే స్వదేశానికి తిరిగివెళ్ళుతున్నారు. రాజ్యాంగపరిషత్తులో వివిధపక్షాలవారూ పాల్గొనేట్లు చేసి, వారిమధ్య సహకారం ఏర్పడేటట్లు చేయడమే ఈ సంప్రతింపుల ఉద్దేశం. భారతప్రతినిధులు స్వదేశానికి వెళ్ళి తమతమ సహచరులతో ఆలోచించనిదే ఈ విషయంలో ఏవిధమైన అంతిమనిర్ణయానికీ రాలేకపోయినారు. అమాత్యత్రయం మే ౧౬-వ తేదీన ప్రకటించిన రాజ్యాంగపథకం ౧౯-వ పేరాలోని ౫, ౮ క్లాజులవిషయంలో ముఖ్యంగా ఇప్పుడు చిక్కు ఏర్పడింది. ఇవి పరిషత్తు సెక్షన్లసమావేశానికీ, రాష్ట్రవర్గీకరణకూ సంబంధించిన క్లాజులు. సెక్షన్ల సమావేశంలో నిర్ణయాలను సాధారణపు మెజార్టీ వోటునుబట్టే చేయవలసివుంటుంది. అమాత్యత్రయ ఉద్దేశం మొదటినుంచీ ఇదే. ఇందుకు భిన్నమైన ఒప్పంద మేదైనా ఆయాపక్షాలవారు చేసుకుంటే తప్ప, పరిషత్తుసెక్షన్లు ఈ పద్ధతినే అవలంబించవలసివుంటుంది.

అమాత్యపథకంప్రకారం భారతప్రజలు రాజ్యాంగాన్ని తయారుచేయవలెనంటే, దాన్ని బ్రిటిష్‌ప్రభుత్వం పార్లమెంటు ఆమోదంకోసం ప్రతిపాదించడానికి అది అర్హతకలిగి వుండవలెనంటే, ఇప్పుడు మేము చెబుతున్న ఈ అన్వయాన్ని పథకంలో ముఖ్యమైన భాగంగా ఎంచవలసివుంటుంది. అందువల్ల రాజ్యాంగపరిషత్తులో పాల్గొనే వివిధపక్షాలవారు ఈ అన్వయాన్ని అంగీకరించితీరవలెనన్న మాట. పథకంలోని మిగతాఅంశాలు వేటికైనా అన్వయాలు కావలసి

వస్తే కాంగ్రెస్‌వారుగాని, ముస్లింలీగువారుగాని ఫెడరల్‌కోర్టు నిర్ణయంప్రకారం నడుచుకొని యూనియన్ పరిషత్తులోనూ, సెక్షన్ల పరిషత్తులలోనూ అమాత్యపథకాన్ని అనుసరించవలసి వుంటుంది. అమాత్యత్రయం తమ అభిప్రాయం ఇది అని ఉద్ఘాటిస్తున్నప్పటికీ రాజ్యాంగపరిషత్తు ఈ ప్రాథమికాంశం విషయంలో ఫెడరల్‌కోర్టు తీర్పును తీసుకోదలిస్తే, సాధ్యమైనంతత్వరలో అలా తీసుకొని, ముస్లింలీగు కూడా పరిషత్తులో చేరడానికి అవకాశం కలిగించాలి. అమాత్యత్రయం చెప్పే అన్వయంమాత్రం ఖాయంగా ఇదే. ఉభయరాజకీయపక్షాలకూ సమ్మతమైన విధానాన్ని అనుసరిస్తేనేగాని, రాజ్యాంగపరిషత్తు కార్యక్రమం జయప్రదంగా కొనసాగే అవకాశం ఏనాటికీ ఏర్పడదు. భారతప్రజానీకంలో ఒక పెద్దభాగానికి చెందిన ప్రతినిధులు పాల్గొనకుండానే రాజ్యాంగపరిషత్తు ఏదైనా రాజ్యాంగాన్ని తయారుచేసినట్లయితే, అట్టి రాజ్యాంగాన్ని దేశంలో విముఖంగా వున్న ప్రాంతాలకు వర్తింపజేసే ఉద్దేశం బ్రిటిష్‌ప్రభుత్వానికి లేదనే విషయం వేరే చెప్పనవసరంలేదు. ఈ విషయంలో కాంగ్రెస్ అభిప్రాయమూ ఇదే."

* * * *

సరిగా రెండు మూడు రోజులలో రాజ్యాంగ పరిషత్తు సమావేశమవుతుం దనగా బ్రిటిష్ ప్రభుత్వం ఈ అన్వయాన్ని చెప్పి, పరిషత్ సమావేశాన్ని సుళువుచేయడానికి బదులు లేనిపోని క్లిష్ట సమస్యలను తెచ్చిపెట్టింది.

ఇండియామంత్రి పెథిక్ లారెన్సు లార్డ్సు సభలో డిసెంబరు ౧౬ వ తేదీన ఒక ప్రకటన చేస్తూ రాష్ట్రవర్గీకరణ విషయంలో రాజ్యాంగపరిషత్తు సెక్షన్‌లు బ్రిటిష్‌ప్రభుత్వం చెప్పిన అన్వయానికే కట్టుబడివుండాలనీ, ఫెడరల్‌కోర్టు తీర్పును పరిషత్తుసభ్యులు కోరదలుచుకున్నప్పటికీ తమ అన్వయాన్ని బ్రిటిష్‌ప్రభుత్వం మార్చుకోదనీ స్పష్టపరిచాడు. ఫెడరల్‌కోర్టు తీర్పు అడిగి తెలుసుకోవచ్చునని కేవలం మాటవరసకు అన్నదిమాత్రమేనని కూడా తేల్చివేశాడు.

ఫెడరల్‌కోర్టు అభిప్రాయాన్ని తీసుకోడానికి సర్వదా సంసిద్ధంగా వున్న కాంగ్రెసుకు బ్రిటిష్‌ప్రభుత్వం ఇంత ఖండితంగా తమ అన్వయాన్ని చెప్పివేసిన తర్వాత, అలా తీసుకోవలసిన అగత్యమే తొలగిపోయింది. గాంధీజీ చెప్పినట్లు మన ఫెడరల్ కోర్టు కూడా బ్రిటిష్‌వారు సృష్టించిందే కాబట్టి, అమాత్యత్రయం ఏ అన్వయాన్ని చెప్పిందో ఫెడరల్‌కోర్టూ దాన్నే బలపరుస్తుందనడంలో ఆశ్చర్యమేమీ లేదు. అందుచేత కాంగ్రెసువారు ఉత్తరోత్తరా చేసే తీర్మానాలలో ఫెడరల్‌కోర్టు అభిప్రాయాన్ని తీసుకునే ఉద్దేశాన్నే విరమించుకున్నారు.

వాస్తవానికి అమాత్యత్రయం డిసెంబరు ౬ వ తేదీన చెప్పింది అన్వయం కాదు; మే ౧౬ వ తేదీ ప్రకటనలో అదనంగా చేర్చిన అంశమే. ననవలసివుంటుంది. ఇంతేగాక బ్రిటిష్‌వారు దీనివల్ల భారత రాజ్యాంగ పరిషత్తు స్వతంత్ర ప్రతిపత్తికి మరో భంగం కలిగించారు. ఈ కొత్త అన్వయాన్ని చెప్పి పరిషత్తు కార్యక్రమవిధానాన్ని పైనుంచి ఆదేశించ బూనుకున్నారన్న మాట.

౧౯౩౫ ఇండియా ప్రభుత్వశాసనం ప్రకారం వివిధరాష్ట్రాలకూ ఇచ్చిన స్వయంపరిపాలనాధికారాన్ని, అమాత్యపథకంద్వారా అపహరింపబూనుకున్నారని కూడా చెప్పవలసివుంటుంది.

పైగా, సర్వపక్షప్రాతినిధ్యంలేకుండా ప్రజాపరిషత్తు ఏదో ఒక రాజ్యాంగాన్ని తయారుచేసినట్లయితే, అట్టి రాజ్యాంగాన్ని ఇష్టంలేని ప్రాంతాలకు వర్తింపజేయబోవడంలేదని చెప్పి, బ్రిటిష్ ప్రభుత్వంవారు ముస్లింలీగ్ చూపుతున్న మొండిపట్టుదలకు మరీ ఎక్కువ దోహదం చేసినవారైనారు. రాజ్యాంగపరిషత్తులో చేరకుండా వున్నప్పటికీ తమకేమీ నష్టంలేదనే ధీమా ముస్లింలీగుకు చిక్కింది.

* * * *

కాంగ్రెసుకార్యవర్గం తెలిపినట్లు బ్రిటిషుప్రభుత్వము డిసెంబరు ౬న తెలిపిన వ్యాఖ్యానముద్వారా ఒక సిద్ధాంతాన్ని ఒక కార్యక్రమవిధానానికి ఎరచేసినది. అమాత్యపథకం "రాష్ట్రాలు వర్గములుగా ఏర్పడ్డానికి స్వాతంత్ర్యము కలిగివుండవలెను." అని తెలిపినది. ఈఅన్వయం రాష్ట్రాల ఇష్టాయిష్టములతో ప్రసక్తి లేకుండాచేసినది. ఇట్టి విపరీతవాదప్రతిపాదనలమధ్య, ప్రథమ భారతరాజ్యాంగపరిషత్ చరిత్రాత్మకసమావేశం ఢిల్లీలో ౧౯౪౬ డిసెంబరు ౯-వ తేదీన ముస్లింలీగుప్రతినిధులు పాల్గొనకపోయినప్పటికీ, యథావిధిగా, అనుకున్నప్రకారం, ప్రారంభమైంది. స్వాతంత్ర్యభారత ప్రజానీకానికి ధర్మసమ్మతమైన రాజ్యాంగాన్ని తయారుచేయవలెననే అచంచలదీక్షతో దాని కార్యక్రమాన్ని అది సాగిస్తున్నది. అఖండ భారతావనికి సర్వతంత్రస్వతంత్ర ప్రజాస్వామికరాజ్యాంగాన్ని సిద్ధింపజేయడమే తమ ఉద్దేశమని పండిట్ నెహ్రూ ప్రతిపాదించిన పవిత్రలక్ష్యంతో పరిషత్తు పనిచేస్తున్నది. అనేకసంఘాలను, ఉపసంఘాలను నియమించి అమాత్యపథక ప్రతిపాదనలప్రకారమే రాజ్యాంగరచనకు పూనుకుంటున్నది. పరిషత్ కార్యక్రమం ముందుకు సాగిపోతున్నది.

బ్రిటిషుప్రభుత్వవ్యాఖ్యానాన్ని కాంగ్రెసు అంగీకరించిన ఆ పిమ్మట పరిస్థితినిగూర్చి ఆలోచించుటకు లీగుకౌన్సిలును సమావేశపరుస్తానని మాత్రము జిన్నాగారన్నారేగాని లీగు తన పూర్వనిర్ణయాన్ని మార్చుకొని పరిషత్తులో పాల్గొంటుందని చెప్పలేదు. కాంగ్రెసుకార్యవర్గము డిసెంబరు ౬ వ తేదీ బ్రిటిషువ్యాఖ్యానాన్ని అంగీకరించడమా, తిరస్కరించడమా అనేది నిర్ణయించడానికి అఖిలభారత కాంగ్రెసు కమిటీని సమావేశపరచదలచింది. ఒకవేళ ముస్లింలీగు తన వైఖరిని మార్చుకొని పరిషత్తులో చేరగలుందేమోననే ఆశతో ముఖ్యమైన సమస్యల చర్చను అప్పటికి పరిషత్తులో లేవద్దని కాంగ్రెసు తన పక్షీయులందరికీ తాఖీదు ఇచ్చింది. ౧౯౪౭ జనవరిమాసములో అఖిలభారత కాంగ్రెసుసంఘము సమావేశమై బ్రిటిషువ్యాఖ్యానాన్ని

ఆమోదించింది. అది సూచించినట్లుగా సెక్షనులో వ్యవహారచర్య జరుపవలసిందని రాష్ట్రప్రతినిధులకు తెలియజెప్పినది. అయితే "ఏ రాష్ట్రమును నిర్బంధించడంగాని, పంజాబులోని సిక్కుల హక్కులకు భంగము కలిగించడంగాని జరుగకూడదని విస్పష్టముగా గ్రహించవలెను" అని కూడా ఆదేశించింది.

కాని ఈ తీర్మానము ఏ ప్రముఖులకూ రుచించలేదు. కాంగ్రెస్ అంగీకారము స్పష్టముగా లేదనీ, అనేక షరతులతో కూడి వున్నదనీ వారన్నారు. కొన్ని షరతులను చెప్పినప్పటికీ కాంగ్రెసు తీర్మానము సవ్యంగానే వున్నదని బ్రిటిషుప్రముఖులు, పత్రికలు వ్యాఖ్యానించినవి.

* * * *

చివరకు జనవరి ఆఖరున ముస్లింలీగు కార్యవర్గం కరాచీలో సమావేశమై, రాజ్యాంగ పరిషత్ కార్యకలాపం అశాస్త్రీయమైనదనీ, ౧౬ మే ప్రకటనసూత్రములను మించి కాంగ్రెసు వ్యవహరిస్తున్నదనీ, అక్రమమైనదనీ, ఆ పరిషత్తును వెంటనే రద్దుచేయడం అవసరమనీ, వాస్తవానికి అది సమ్మగ్రహించిన కూటంగాని, రాజ్యాంగ పరిషత్తు కాదనీ బ్రిటిష్‌ప్రభుత్వానికి హెచ్చరిక చేస్తూ తీర్మానించి, తన వక్రదృష్టిని వెళ్ళబుచ్చింది. పరిషత్తులో తాము పాల్గొనబోవటం లేదనీ, తమ బొంబాయి తీర్మానాన్ని ఉపసంహరించుకునేది లేదనీ ఖండితంగా చెప్పివేసింది. కాని అదివరకటిలాగా వెనుకాడుతున్న సంస్థానాధీశులు పరిషత్తులో పాల్గొనడానికి నిర్ణయించారు. ఈ సంవత్సరంలో కాంగ్రెసు చూపిన రాజకీయ చతురత బ్రిటిషువారికి ఆశ్చర్యము కలుగచేసినది.

అమాత్యపథకాన్నీ, ఆ పథకంలో రాష్ట్రవర్గీకరణ విధానంపై బ్రిటిషుప్రభుత్వం డిసెంబరు ౬-వ తేదీన చెప్పిన అసందర్భపు అన్వయాన్నీ కూడా ఆమోదించిన కాంగ్రెస్‌వారికి ముస్లింలీగ్ మొండివైఖరిని, విపరీతవాదనను సహించడం అసంభవంగా పరిణమించింది. అందువల్లనే ముస్లింలీగు రాజ్యాంగపరిషత్తులో పాల్గొననైనా పాల్గొనాలి, లేదా తాత్కాలిక కేంద్రప్రభుత్వంనుంచి దాని సభ్యులు వైదొలగనైనా తొలగాలి అని కాంగ్రెసు బ్రిటిషుప్రభుత్వానికి తాఖీదు పంపింది; లీగుసభ్యులు కేంద్రప్రభుత్వంనుండి వైతొలగ తిరస్కరించారు. వారిని బర్తరఫుచేయడానికి బ్రిటిషుప్రభుత్వానికి ధైర్యము లేకపోయినది. కేంద్రప్రభుత్వంనుంచి లీగ్ ప్రతినిధులు తప్పుకొనకపోతే, కాంగ్రెస్ ప్రతినిధులే తప్పుకుంటారు సుమా అనికూడా కాంగ్రెస్ హెచ్చరిక చేసింది. వైస్రాయి లార్డు వేవెల్ ద్వారా నెహ్రూ పంపిన రెండు హెచ్చరికలతో బ్రిటిషు ప్రభుత్వానికి విపరీతమైన సందిగ్ధావస్థ ఏర్పడింది. తొందరపడి మాత్రము ఏ విపరీతనిర్ణయానికీ రావద్దని ఇండియామంత్రి పండిట్ నెహ్రూకు విజ్ఞప్తిచేశాడు. త్వరలో తమవైఖరి తెలుపుతామన్నాడు. ఆ మీదట ౧౯౪౭ ఫిబ్రవరి ౨౦ వ తేదీన కామన్సుసభలో బ్రిటిషుప్రధాని అట్లీ చరిత్రాత్మకప్రకటన చేశాడు. భారతదేశ స్వాతంత్ర్యసమస్యా పరిష్కారానికి బ్రిటిషుప్రభుత్వం ఇక అనుసరించదలచిన నూత్నవిధానాన్ని ఈ ప్రకటనలో ప్రధాని స్పష్టపరిచాడు. ౧౯౪౮ జూన్ నెలలోపుగానే దేశపరిపాలనాధికారాన్ని బాధ్యతాయుత భారతీయుల హస్తగతం చేసేటందుకు బ్రిటిషు ప్రభుత్వం అవసరమైన కార్యకలాపాలను సాగించడానికి స్పష్టంగా సంకల్పించుకున్నట్లు అట్లీ తెలియజేశాడు. ఉభయపక్షాల సహకారంతో రాజ్యాంగపరిషత్తు ఈ లోపుగా ఒక రాజ్యాంగాన్ని తయారుచేయడం, దాని ప్రకారం ఒక కేంద్రప్రభుత్వం ఏర్పాటు జరగకపోయినట్లయితే (ఏర్పడుతుందనే ఆశలేదనే బ్రిటిష్‌వారి అభిప్రాయం) నిర్ణీతమైన తేదీనాటికి బ్రిటిషుఇండియాలో కేంద్రప్రభుత్వాధికారాన్ని ఎవరికి ఇవ్వాలి, మొత్తం బ్రిటిషుఇండియాకు కలిపి ఏదోఒక కేంద్రప్రభుత్వానికే ఇవ్వడమా, లేక కొన్ని ప్రాంతాలలో ప్రస్తుతం పనిచేస్తున్న రాష్ట్రప్రభుత్వాలకు ఇవ్వడమా, ఇవి రెండూగాకపోతే, భారతప్రజానీకానికి అత్యంత క్షేమదాయకమూ, అతిసవ్యమూ అని తోచిన మరేదైనా పద్ధతిలో ఇవ్వడమా అనే విషయాన్ని బ్రిటిషుప్రభుత్వం ఆలోచిస్తుందనికూడా అట్లీ అన్నాడు. పర్యవసానంగా అధికారదత్తతను ఆచరణలో పెట్టడానికి అనువుగా ఉత్తరోత్తరా శాసననిర్మాణం చేసి, ౧౯౩౫ ప్రభుత్వచట్టాన్ని సవరించడ మవుతుందని కూడా అన్నాడు. స్వదేశసంస్థానాలపై సార్వభౌమాధిపత్యంకింద సంక్రమించిన బాధ్యతలను, అధికారాలను బ్రిటిషుఇండియాలో ఏర్పడే ప్రభుత్వానికి అప్పగించే ఉద్దేశం బ్రిటిషుప్రభుత్వానికి లేదనీ, ౧౯౪౮ జూన్‌లోపుగా ఒక్కొక్క సంస్థానంతో బ్రిటిషుప్రభుత్వానికి వున్న సంబంధాలను ప్రత్యేకఒప్పందాలద్వారా మార్చడానికి ప్రయత్నాలు జరిపే అభిప్రాయం వున్నదనీకూడా అట్లీ స్పష్టీకరించాడు. లార్డు వేవెల్ ఉద్యోగకాలం సమాప్తంగాకపోయినప్పటికీ యుద్ధసమయంలో జరిగిన అతడి నియామకాన్ని రద్దుచేసి, అతడి స్థానే లార్డు మౌంట్‌బాటెన్‌ను క్రొత్తవైస్రాయిగా నియమిస్తున్నట్లుకూడా బ్రిటిషు ప్రభుత్వం ప్రకటించింది.

* * * *

బ్రిటిషువారు భారతదేశంనుంచి నిష్క్రమణకు ఈవిధంగా ఒక గడువుతేదీని నిర్ణయించడం అసాధారణమైన విషయమే. ౧౯౪౨ ఆగస్టులో గాంధీజీ నాయకత్వాన కాంగ్రెస్ ఆమోదించిన 'క్విట్ ఇండియా' తీర్మానానికి ఇది విజయమేనని చెప్పకతప్పదు. పండిట్ నెహ్రూ అన్నట్లు బ్రిటిషువారు భారతసమస్యాపరిష్కారం విషయంలో సాహసోపేతమైన, అతి సవ్యమైన నిర్ణయానికే వచ్చారు.

రెండువందల సంవత్సరాలుగా పారతంత్ర్యంలో పడివున్న యావద్భారతప్రజాకోటి హర్షింపదగిన నిర్ణయమే. కాని, ఇందులోనూ బ్రిటిషువారు కొన్ని ప్రమాదకరమైన పేచీలను తెచ్చిపెట్ట

బోతున్నారు. యావద్భారతదేశ పరిపాలనాధికారాన్ని ఒకేఒక కేంద్రప్రభుత్వానికి అప్పగించడమో, లేక ప్రస్తుతం పనిచేస్తున్న రాష్ట్రప్రభుత్వాలకే ఇవ్వడమో బ్రిటిషుప్రభుత్వం ఆలోచిస్తుందట. ఇది దేశవిభజనకు దారితీసే అత్యంతప్రమాదకరమైన సూచన. సర్వ స్వతంత్రమైన రాష్ట్రాలు కొన్ని, తత్తుల్యమైన స్వదేశ సంస్థానాలు కొన్ని దేశంలో ఏర్పడబోతున్న వన్నమాట. దేశ భద్రతకు ఇది ఏమాత్రం వాంఛనీయంకాదు. మొఘల్ సామ్రాజ్యపతనానంతరం తాము ఏ అరాజకపరిస్థితులలో భారతదేశంపై సామ్రాజ్యాధిపత్యాన్ని స్థాపించుకున్నారో, అవే అరాజకపరిస్థితులలో భారతదేశాన్ని తిరిగి ౧౯౪౮లో వదిలివేయవలెనన్నదే బ్రిటిషువారి తంత్రమా అని సందేహించవలసివస్తున్నది. దేశానికి సంభవించగల ప్రమాదాలలో ఇంతకంటే ఘోరమైనది మరేదీ వుండబోదు. బ్రిటిషుప్రభుత్వనిర్ణయంవల్ల స్వదేశసంస్థానాల వైఖరిలో ఎట్టిమార్పు వచ్చేదీ, ౧౯౪౮ జూలై ౧-వ తేదీనుంచి తిరువాంకూరు సంస్థానం సర్వస్వతంత్రరాజ్యమవుతుందని ఇటీవల ఆ సంస్థానప్రధాని సర్ సి. పి. రామస్వామిఅయ్యర్ గారు చేసిన ప్రకటనవల్లనే స్పష్టపడుతున్నది. కాబట్టి, నవశకోదయం కాబోతున్న ఈ క్లిష్టసమయంలో ఇటీవల కాంగ్రెస్ కార్యవర్గం చేసిన తీర్మానాన్ని శిరసా వహించి, దేశంలోని వివిధపక్షాలవారు ముందుముందు ఏర్పడబోతున్న మహత్తరబాధ్యతలను సక్రమంగా ఎదుర్కొనడానికి, నలభైకోట్ల మంది భారతీయుల క్షేమాన్ని కాంక్షించి తమ తమ అభిప్రాయభేదాలను కట్టిపెట్టి పరస్పరసహకార విధానాన్ని అనుసరించడం అవసరం. ముఖ్యంగా ముస్లింలీగువారు కాంగ్రెసు చేస్తున్న హృదయపూర్వక స్నేహసూచనను పాటించి కార్యాచరణకు ఉపక్రమించి ఈ సదవకాశాన్ని వినియోగించుకోవాలి. కాని సంప్రతింపులకు ప్రతినిధులను పంపవలసినదనే కాంగ్రెస్ స్నేహ సూచనకు లీగు ఇంతవరకు సమాధాన మంపినట్లు లేదు.

భారతదేశంలో ఇక తమ పరిపాలనను సాగించడం దుస్తరమనీ, అసంభవమనీ గ్రహించినమీదనే బ్రిటిషుప్రభుత్వం ఈ ఆఖరు నిర్ణయానికి వచ్చి నిష్క్రమణకు గడువు తేదీ పెట్టుకొన్నట్లు ఈమధ్య కామన్సుసభలోనూ, లార్డ్సుసభలోనూ జరిగిన చర్చలవల్ల స్పష్టపడింది. ద్వితీయప్రపంచ సంగ్రామంఫలితంగా భారతదేశంలో జాతీయభావం విజృంభించిందనీ, పరిపాలనాధికారాన్ని భారతీయులకు అప్పగించపెట్టడం వినా గత్యంతరం లేదనీ కామన్సుసభలో సర్ స్టాఫర్డ్ క్రిప్స్ అన్నాడు. అధికారదత్తత విషయంలో ఇక ఆలస్యం చేయడం అత్యంత ప్రమాదహేతువు కాగలదనీ, బ్రిటనులో కార్మికప్రభుత్వం ఏర్పడింది మొదలు భారతదేశం ఏ క్షణంలోనైనా ప్రేలిపోయే అగ్నిపర్వతంవలె వున్నదనీ ప్రధాని అట్లీ వర్ణించాడు.

సుప్రసిద్ధమైనా గ్రంథకర్త లిన్ యుటాంగ్ అన్నట్లు నిరంకుశాధికారం ఎక్కడ వుంటుందో అక్కడ శాంతివుండడం అసంభవం; ఇవి రెండూ సవతుల్లాంటివి—ఒకే ఇంట్లో కలిసి కాపురం చేయలేవు. బ్రిటిషువారు ఇప్పటికైనా ఈ విషయాన్ని గ్రహించి, భారతదేశ స్వాతంత్ర్యస్థాపనకై ఈ కడపటినిర్ణయానికి వచ్చినందుకు అభినందించవలసిందే. అమాత్యత్రయ రాయబారం వచ్చినప్పుడే, తమ ఈ నిష్క్రమణ నిర్ణయానికి గడువును ప్రకటించివుంటే, వివిధ రాజకీయపక్షాల సహకారానికి ఎంతో సహాయపడివుండేది.

మంత్ర శాస్త్రము

శ్రీ నోరి నరసింహశాస్త్రి

నారాయణ సమారంభాం
విద్యాశంకరమధ్యమామ్
కళ్యాణానంద పర్యంతాం
వందే గురుపరంపరామ్.

ఓం నమో బ్రహ్మాదిభ్యో బ్రహ్మవిద్యా సంప్రదాయ కర్తృభ్యో వంశ ఋషిభ్యో నమో గురుభ్యః.

గురుపరంపర త్రిమూర్త్యాత్మక మైనది. అంతే కాదు! అది సాక్షాత్తుగా పరబ్రహ్మ స్వరూపమే. అందువల్లనే ఆ సేతు హిమాచలము ఈ శ్లోకముతో గురుస్మరణ చేయుదురు:

గురుర్బ్రహ్మా గురుర్విష్ణుః
గురుర్దేవో మహేశ్వరః
గురుస్సాక్షాత్పరబ్రహ్మ
తస్మై శ్రీగురవే నమః.

ఈ ధ్యానమువల్ల మంత్రానుష్ఠానము చేయువారి పరమ తాత్పర్యము పరబ్రహ్మ ప్రాప్తి యని మన కవగతము కాగలదు. అట్టి మంత్రసాధన మేదియో అదియే మంత్ర శాస్త్ర మనిపించుకొనగలదు.

కాని కేవలము పరబ్రహ్మ జ్ఞేయమే కాని ఉపాస్యము కాదు. కాబట్టి మంత్రోపాస్య మైన దేవతాస్వరూపము అపరబ్రహ్మ. జ్ఞేయ బ్రహ్మప్రాప్తికి ఉపాస్య బ్రహ్మోపాసన సాధనమగుటచే పరంపరగా పరబ్రహ్మ ప్రాప్తికే సాధనమగుచున్నది.

మంత్రస్వరూప మీ విధముగా నిర్వచించిన వెంటనే మంత్రశాస్త్ర గౌరవము మనము తెలిసికొనగలము. జాతకములు గుణించి తమ తమ యూహలకొలది ఫలితములు నిర్ణయించు వారిని జ్యోతిశ్శాస్త్రవేత్త లనుట యుచితము కాదు. ఆయుర్వేద జ్ఞానము లేక పెద్దలు సేకరించిన దివ్యౌషధముల సంపుటములు సంపాదించి ప్రయోగించువారికి వైద్యులను సంజ్ఞ చెల్లదుగదా! అదేవిధముగా అనామకు డగు నొకానొక గురుబ్రువునికడ నేర్చికొనియో, ఇతరులు జ్ఞాపకార్థము వ్రాసికొనిన కాగితములు సంగ్రహించియో కొన్ని మంత్రవర్ణములు సేకరించినవారిని గూడ మంత్రశాస్త్రజ్ఞు లనుట సంభావ్యము కాదు. కాని లోకములో సామాన్యముగా నట్టివారికే మంత్రశాస్త్రజ్ఞులనియు, అట్టి సంగ్రహగ్రంథములే తంత్రము లను నామముతో మంత్రశాస్త్రములనియు గౌరవమును పొందుచుండుట నేటి మన దౌర్భాగ్యమునకు చిహ్నము. గ్రంథస్థమైన విషయములందు వివేకము లేనివారు అధిక గౌరవము చూపుట కూడ సర్వసామాన్యము. తంత్రగ్రంథము లను నామముతో అచ్చులో గాని, వ్రాతలో గాని ఉన్న పుస్తకములలో ఉత్తమరహస్యములు లేవనరాదు. కాని అట్టివానిని విచక్షణ లేక ప్రమాణగ్రంథములుగా గ్రహించి ఆచరణలో పెట్టుట ప్రమాదకరమే కాక పతన హేతువు కూడ కాగలదని మనము తెలిసికొనవలసి యున్నది.

౨

వేదరాశియే మంత్రరాశి. ద్విజులందరును ఉపనయనమై గాయత్రీ మంత్రోపదేశము పొంది పిమ్మట యథాశక్తిగా వేదాధ్యయనము చేయుచున్నారు. శ్రౌతస్మార్తకర్మలకు ఉపయోగించుటకు అనుకూలమైన వరుసలో వేదరాశిని వేదవ్యాసుడు విభజించి మన కనుగ్రహించినాడు. శ్రౌతస్మార్తకర్మ లన్నియు మంత్రోపాసనలే. వాని విధానములను తెలుపు శాస్త్రము లన్నియు మంత్రశాస్త్రభాగములే. కాని అట్లు విభజించిన మంత్రములకు గూడ ప్రయోజనాంతరము లున్నవి. అట్టివి శ్రీవిద్యారణ్యులు కొన్ని సూచించినారు. కాని వేదవ్యాసుడు విభజించగా కూడ మిగిలిపోయిన అపారమైన మంత్రరాశి యున్నది. అట్టి మంత్రప్రయోజనాంతరములకును, అవశిష్టమైన మంత్రరాశికిని సంబంధించిన ఉపాసనావిధిము శాస్త్రమునకే లోకములో మంత్రశాస్త్ర మను ప్రసిద్ధి వచ్చినది.

ఆ మంత్రరాశిని వేదవ్యాసుడు విభజించ లేదు. బోధాయనాపస్తంబాదులు నిబంధన చేయలేదు. చేసిన ప్రామాణికపురుషు లున్నను వారి గ్రంథములు ఇప్పుడు ఉపలభ్యమానములుగా లేవు. ఈ అవకాశము పురస్కరించుకొని భారతధర్మ విద్వేషులు లోకవంచకులు ప్రబలి ధర్మభ్రష్టత చేయు నాశయముతో నెన్నియో గ్రంథములు వ్రాసినారు. అవి పవిత్రమైన దేవతల పూజలు, మంత్రముల అనుష్ఠానములు అను పేర్లతో గోప్యముగా ప్రచారములో నున్నవి. కాని వాని నామములు తెలిసినంతగా వాని స్వరూపము పండితులకే తెలియదు. అందువల్ల కొన్ని గ్రంథములకు జనసామాన్యములో విశేష గౌరవము లభించినది, అట్టి వంచక గ్రంథములలో అగ్రగణ్యములు—౧. కులార్ణవము, ౨. పరశురామ కల్పసూత్రము, ౩. నిత్యోత్సవము, ౪. సౌభాగ్యభాస్కర మను రహస్యనామ వ్యాఖ్యానము అనునవి. ఆ గ్రంథము లన్నిటితో సమస్త దేవతాపూజలను పంచమకారము లను ద్రవ్యములతో చేయవలెనను విధియే ప్రధానమైనది. అది శక్తి పూజలకు మాత్రమే అను భ్రాంతి మనము విడువవలెను. ఏ దేవతపూజయైనను—అంబిక,

శివుడు, విష్ణువు, గణపతి, ఆదిశక్తి— ఏ దేవత పూజయైనను ఆ గ్రంథముల దృష్టిలో ఆ ద్రవ్యములతోడనే చేయవలెను. వానిలో ఆ ద్రవ్యములు ఎన్నెన్నియో సంకేత పదములతో ప్రదర్శింప బడియున్నవి. కాని, విప్పి చెప్పినచో అవి వరుసగా నివి: ౧. మద్యము, ౨. మాంసము(భూచర జంతువులది) ౩. మత్స్యము (జలచర మాంసము), ౪. ముద్ర (ఖేచర — పక్షి— మాంసము), ౫. మైథునము (పరస్త్రీ).

ఇందులో మొదటి నాలుగు మకారములును దోషరహితము లని భావించువారు లోకములో నెక్కుడుమైన నుండవచ్చును. కాని, పంచమ మకార సేవనమువల్ల విధిగా దేవతాప్రీతి కావించవలెనని చెప్పగల నీచులు ఏ కాలములోనైనను, ఏ దేశములోనైనను ఉండుట దుస్సాధ్యము. కాని ఈ గ్రంథములందును సాహసించినవి. "సువాసినిని రావించి ప్రథమసిక్తమైన ద్వితీయఖండము తినిపించి......పంచమముచే గూడ సంతోషింపజేసి విసర్జింపవలెను" అను సంకేతవాక్యములతో ఈ విషయము పరశురామ కల్పసూత్రములో నున్నదని విజ్ఞులకు తెలిపినచో, వారది పరశురామీయము కాదు, కల్పము కాదు, సూత్రము కాదు అని సులభముగా నూహించగలరు. కులార్ణవము, జ్ఞానార్ణవము-ఇత్యాది తంత్ర గ్రంథములలో నిది మరింత గ్రామ్యముగా నున్నందున విరమించినాము. సౌభాగ్యభాస్కరములో వరుసగా 'యద్వా యద్వా' అని అర్థాంతరములు చెప్పుచు నియతముగా చివరనున్న యర్థములో దీనిని ప్రశంస చేయును.

ఈ దుర్మార్గములందు అమాయకులకు ప్రవృత్తి కలిగించుటకు ఆ గ్రంథములలో కొన్ని సద్విషయములుకూడ కూర్చినారు. కాబట్టి ఈ తంత్రగ్రంథములకు లోకములో కొందరిలో ఎంత ప్రసిద్ధియున్నను మనము కూడ భ్రాంతి పడరాదు. కావున నందులోని ఏ విషయమైనను గతిలేక మనము గ్రహించవలసి వచ్చినచో, ముందు అది శ్రుతి స్మృతి సదాచారములకు బాధ కలుగదని నిశ్చయించి కాని చేయరాదు.

౩

సన్మార్గములో మంత్రసాధన చేయుట వల్ల దేవతాప్రసాదము సంపాదించి తద్వారా మనము ఐహికాముష్మిక నిశ్శ్రేయసములు పొందవచ్చును. కాని ముందు మంత్ర మనగా నేమి?

మంత్రము కేవలము దేవత నామము. కాని సామాన్యముగా దేవతలకు కృష్ణుడని, రాముడని, హనుమంతుడని—అనేక నామములు మన మెరుగుదుమే, అవి కావా? అవును కాని అవి పుస్తకములుగా దేవతా స్వరూపమును తెలుపు నామములు కావు. మంత్రమే అట్టి నిజమైన దేవతా నామము. ఉదాహరణకు ఈ క్రింది రెండు మంత్రభాగములు తిలకింపుడు:

౧. "...ఆవురె హనుమంత తుమీ
జావు అణు భూతాన్
పకళ్యేవు బేగీ పకళ్యేవు
బేగీ ఆవు బాబారే.. ..."

౨. "బడే బడే హనుమంత
ధావళి హనుమంత......
లగావు లగావు గుద్దు గుద్దు
మీస్ మీస్......"

ఈ పైవి రెండును ఒకానొకరింటిలోని పెద్దలు వ్రాసికొన్న మంత్రముల కవిలె కట్టలోనుండి ఎత్తిన హనుమన్మంత్రాలు. కాని హనుమన్మంత్రములు అన్నియు నిట్లే యుండునని భావించరాదు. సాక్షాత్తుగా మోక్షవిద్యాపరమైన హనుమన్మంత్రములు లోకములోననే కాక ఆ కవిలెకట్టలోగూడ అర్థవివరణతోకూడ వ్రాసియుండుట చదివితిమి. అవి అన్నియు హనమన్నామముతో వెలయుచున్నను ఒకదాని కొకటి సంబంధము లేదని సులభముగా గ్రహించవచ్చునుగదా! ఈ లోకములో హనుమంతుని పేరుతో వేదవేదాంగవిదుని వద్దనుండి నీచాతినీచుడైనవానివరకు అనేకజను లేవిధముగ నున్నారో మంత్రలోకములో కూడ అట్లే ఒకే పేరుతో అనేక దేవత లుందురు. దేవతా నామము తెలిసికొనవలె నన్నచో మంత్రమే తెలిసికొనవలెను. మంత్రమే దేవతాస్వరూప బోధకమైన నిజమైన నామము!

౪

మరి ఈ మంత్రోచ్చారణకు అధికారి ఎవరు? మంత్రము దేవతానామ మైనప్పుడు అందరు ఏల మంత్రోచ్చారణ చేయగూడదు? జవాబులెక్కలు నేర్పు సెన్ససు ఆఫీసులోని గుమాస్తాలు చదువునట్లు అందరి పేర్లు మనము ఎందుకు చదువరాదు? చదువవచ్చును. కాని ఆ పేర్లన్నియు చదువుచున్నప్పుడు ఈ అశేష జనమును ఆ ఆఫీసులో ప్రత్యక్షము కారుగదా! అట్లే కేవలము మంత్రోచ్చారణవల్ల దేవత ఆవిర్భవించదు. మంత్రశక్తి నలము అనుభవించదలచినవారు అది సక్రమముగా సద్గురువువలన ఉపదేశము పొంది కాని అనుష్ఠానము చేయరాదు.

మంత్రము ప్రకృతిసిద్ధముగా శబ్దస్వరూపము గాన శ్రోత్రముతోడనే గ్రహింపదగినది. వేదమునకు శ్రుతియను సంజ్ఞ వ్యర్థముగా రాలేదు. వేదమాతయైన గాయత్రిని ప్రథమ పర్యాయము వటువు శ్రవణముతోడనే గ్రహించుచున్నాడు. వేదము కూడ గురువు వద్ద చెప్పికొనుచున్నాము కాని చదువుట లేదుగదా! మంత్రము లన్నిటికి నీ మర్యాదయే యన్వయించును.

దీనికి కారణము లేకపోలేదు. ద్విజన్ములైనవారికి ముందు కొన్ని సంస్కారములు చేసి మంత్రస్వీకారయోగ్యత కల్పించికాని గాయత్రి ఉపదేశించరు. స్వయముగా తాను గాయత్రిఉపాసకుడైనవాడు వటువుకు సంస్కారముచేత గాయత్రీస్వరూపము కల్పించి గాయత్రీనామము ఉపదేశించుచున్నాడు. అనగా, నీవే గాయత్రివి—అని మంత్రాక్షరములతో చూపించుచున్నాడు. ఉపదేశ మనగా చూపుట. ఆ చూపించినది సాధకుడు మననచేసిచేసి ఆ దేవతాభావము పొందుచున్నాడు.

ఏ మంత్రోపదేశము చేయుచున్నను గురువు శిష్యునిలో ముందు ఆ మంత్ర దేవత

ప్రతిష్ఠ చేసి, ఆపిమ్మట మంత్రము నుపదేశించును. అనగా, నీవీ దేవతవుసుమా- అని నిర్దేశించును. మనస్సు సరిపెట్టుకొనుటకు ఎవరో ఒకరి నోటిమీదుగా మనము మంత్రము విని మంత్రోచ్చారణ సాగించినంత మాత్రముచేత అది ఉపదేశము కాజాలదు. గురువు శిష్యునిలో ఆ దేవతాప్రతిష్ఠ చేయవలెను.

అందుకనేకమార్గము లున్నవి. అందులో నొక విధానములో హస్తమస్తక సంయోగ మొక భాగము. అనగా 'నెత్తిన చేయి పెట్టుట'. ఇది ఒకరిని నాశనముచేయుటకు పర్యాయవచనముగా లోకములో వ్యవహార మున్నది కాబట్టి దాని కొన్యథార్థము వచ్చునాటికి శిష్యులను నాశనముచేయు గురువు లెందరు వెలసియుండిరో మన మనుమేయించవచ్చును.

అయితే సంస్కారాదులవలన దేవతాప్రతిష్ఠ సాధ్యమా? సాధ్యమే. కాని ఈ విషయములో నందరిని ఒప్పించుట అసాధ్యము. కాని ఆస్తికులైనవారు ఇది రెండు సందర్భములలో నిప్పటికిని ప్రత్యక్షముగా చూడగలరు. శాస్త్రీయముగా ఉపనయనము జరుగు ద్విజుని ఇంటికి బోయి, ఉపనయనము కాబోవు బాలకుని ముందుగా చూచి, గాయత్రీ ఉపదేశమైనపిమ్మట నాబాలునే మరల చూచినచో వానిలో నొక క్రొత్త వెలుగు స్పష్టముగా గోచరించును. అట్లే దేవతా ప్రతిష్ఠలకు పూర్వాపరములలో బాణములోనను, చక్రములోనను భేదము వ్యక్తమగును. అట్లు సంస్కారమువల్ల సంక్రమించిన కళనే చూచి ప్రాకృతజనులు కల్యాణకళ వచ్చినదని తరచుగా ప్రశంసించుచుందురు.

౫

పైని వచించినదానివల్ల మంత్రోపాసనకు అవసరమైన దేవతాప్రతిష్ఠ చేయుటకు దక్షత గల సద్గురువు అవసరమని స్పష్టమగును. కాని అట్టి గురువెవరు? అట్టివాడు దుర్లభుడనుటలో నతిశయోక్తి లేదు.

మంత్రము పరబ్రహ్మప్రాప్తిసాధనమని ముందుగా నిర్వచించితిమి గనుక తురీయాశ్రమము స్వీకరించిన బ్రహ్మనిష్ఠులే ఉత్తమ గురువు లగుట నిశ్చయము. కాని గృహస్థులు గృహస్థులవద్దనేకాని సన్యాసులవద్ద మంత్ర స్వీకారము చేయుట పనికిరాదనువా రున్నారు. ఇందులో నొక సూక్ష్మమున్నది. సన్యస్తులైనవారిలో పెక్కురు గృహస్థులకు ఉపదేశించదగిన మంత్రోపాసన చేయరు. అట్లు చేయుట వారికి నిషిద్ధము. కాబట్టి అట్టి సంప్రదాయముల సన్యాసులవల్ల మంత్ర స్వీకారము చేయగూడదనుట న్యాయమే! కాని శ్రీ శంకరాచార్యపరంపరలో నంతటను భారతీసంప్రదాయ యతులే కనబడుచున్నారు. వారిలో పారంపర్యముగా సర్వ మంత్రోపాసనయు వచ్చుచున్నది. అట్టివారివల్ల మంత్రదీక్ష పుచ్చుకొనుట ఉత్తమపక్షము.

ఇంకను ఈ విషయమైన సందేహము వదలనివారు ఒక సంగతి గమనించినచో నది తీరగలదు. స్మార్తులందరు తమ గురుపరంపర స్మరణచేయుచు అద్యంతము లెట్లున్నను మధ్యమాత్రము 'విద్యాశంకరమధ్యమామ్' అనిగాని, 'శంకరాచార్యమధ్యమామ్' అనిగాని ఆచార్యశంకరుని విధిగా స్మరించుచున్నారు. పరమహంస పరివ్రాజకాచార్య వర్యులైన శ్రీ శంకరాచార్యులు తమ గురుపరంపరలో నున్నతర్వాత తురీయాశ్రములు గృహస్థుల కుపదేశము చేయగూడదనుట అజ్ఞానకృతమని స్పష్టమగును.

కాని పరమహంసలు గురువులుగా లభించుట అందరకు సాధ్యముకాదు. కావున కులీనుడు, శ్రోత్రియుడు, మంత్రతంత్ర విచక్షణుడు, దక్షుడు, ప్రసిద్ధుడు, ధ్యాననిష్ఠుడునగు గృహస్థునివద్దకూడ మంత్రస్వీకారము చేయవచ్చును.

ఒక్కొక్క గురువు 'నెత్తిన చేయిపెట్టిన' విశేషమువలన శిష్యునికి శుభపరంపరలు, ఇంకొక గురువుచేయివలన అశుభపరంపరలును గలుగుట లోకానుభవములో నున్నది. ఇది కేవలము గురువులో నుండదు. గురువు కంటె ప్రధానమైనది అతని సంప్రదాయము. కొన్ని పరంపరలలో దేవతలకు మద్యాది పంచమకారద్రవ్యములతో ననుష్ఠించుట యున్నదికదా! ఆ పరంపరలో నా దేవత తద్ద్రవ్యలోభముగల ఉచ్ఛిష్టదేవతగా అవతరించును. గురువు స్వయముగా సదాచారపరుడై ఆ ద్రవ్యములు ఉపయోగించక పోయినను ఆ సంప్రదాయములో నున్నది ఉచ్ఛిష్టదేవతయే గనుక అతని శిష్యునిలోనికిగూడ ఆ దేవతయే సంక్రమించి గంతులువేయును. పూజా సమయములలో దేవత పూని అది రకరకములుగా కోరికలు ప్రదర్శించుట, అల్లరిచేయుట, అరచుట చూచుచుందుము. అవి చాలభాగము ఇతరులను మోసగించుటకు ప్రయోగించు నటనలు. అట్టివి నటనకాక నిజమే యగునెడల ఉచ్ఛిష్ట దేవతోపాసనఫలము లని అనుమేయించుట సత్యదూరము కాదు. ఉత్తమోపాసనకు శాంతముతో కూడిన ఆనందము లక్షణము!

కాని మంత్రోపాసన చేయునప్పుడు మరియొకవిధమైన యల్లరికూడ తరచుగా కానవచ్చును. పిశాచావేశము కలవారు సదనుష్ఠానము చూచి భరించలేరు. ఒకవేళ అట్టి వ్యక్తికే మంత్రదీక్ష ఇచ్చినను అనేక వికృతులు బయలుదేరును. అట్టి వికృతులు వేరు, గురుమంత్రసంప్రదాయ దోషములవల్ల కలుగు వికృతులు వేరు. ఈ భేదములు అనుభవమువలనగాని తెలిసికొనలేము!

సంప్రదాయము ఉత్తమమైనచో గురువుల సామాన్యదోషములను హరించగలదు. కాని గురువెంత యుత్తముడైనను సంప్రదాయ దోషమును పోగొట్టగల సమర్థుడు కాడు. సంప్రదాయ విజ్ఞానము నిమిత్తమే గురువు ప్రసిద్ధుడు కావలెనని పెద్దలు నిర్ణయించిరి.

'గురుం ప్రకాశయే ద్ధీమాన్ మంత్రం యత్నేన గోపయేత్!'

అయితే ఈ కాలములో గురునామము పరమరహస్యమని గోపనముచేయుట సర్వసామాన్యము. అందుకు అనుగుణముగా కోరికలు చదివెదరు. కాని

అది శాస్త్రీయము కాదు. యుక్తియుక్తమును కాదు. ఈ దేహజన్మకు కారకులు తల్లిదండ్రులు. తండ్రిపేరు గోపనము చేయువారెట్టివారు? విద్యాజన్మకు ఆచార్యుడు తండ్రి వంటివాడు. సామాన్యముగా మంత్రమాతయగు గాయత్రి నుపదేశించునది తండ్రియే గదా! ఆ గురుని పేరు దాచువా రుందురా? వేదాధ్యయనము చేసినవారు, వ్యాకరణాది శాస్త్రములు అభ్యసించినవారు ప్రసిద్ధులైన తమ గురువుల నామములు ప్రకాశము చేయుదురు గాని దాచరు. గురునామ ప్రకటనవలన విద్యాప్రశస్తిని లోకము తెలిసికొనగలదు! వేదవేదాంగము లుపదేశించిన గురువులకు అన్వయించిన విధి మంత్రోపదేశము చేయు గురువున కన్వయించనిచో నా సంప్రదాయము వేదవేదాంగములకు విరుద్ధమైన దనుటకు సందేహ ముండరాదు!

ఉపనిషత్తులలో, పురాణములలో ఎక్కడ చూచినను నిర్దిష్టనాముడగు నొకానొక శిష్యుడు నిర్దిష్టనాముడగు నొకానొక గురువునొద్ద విద్యారహస్యము తెలిసికొనిన ట్లుండును. శ్రీమద్రామాయణములో ప్రథమ శ్లోకములోనే వాల్మీకి నారదుని ప్రశ్నించిన ట్లున్నది. శ్రీ కృష్ణభగవానుడు గీతోపదేశ సమయములో గీత శాస్త్ర గురు పరంపర వివరించినాడు.

అయోగ్యులు గురుత్వము పూనినప్పటి నుండియు గురునామ గోపనము దురాచారము లోకములో ప్రబలి దాని కనుకూలముగా శ్లోకములు పుట్టించిన టనుటకు సందేహము లేదు.

సద్గురూపదేశతత్వమును శ్రుతి ఈ రీతిగా పలుకుచున్నది: "ఒకానొక గాంధారదేశీయుని కన్నులు కట్టి దూరదేశములో విడిచిరి. అత డెక్కడ డెక్కడ తెలియక పరిభ్రమించుచుండెను. అంతట నొక పుణ్యాత్ముడు అతని కన్నులగంతలు విప్పి గాంధారదేశ మున్న దిక్కు చూపి అటు వెళ్లుమని చెప్పెను. అంతట నతడు దారి వెంట నడుచుచు గ్రామమునుండి గ్రామము చేరుచు పండితుడును, మేధావియు నగుచు గాంధారదేశమునే ప్రాపించెను. ఆ విధముగానే ఆచార్యవంతుడైనవాడు తత్వము తెలిసికొనును."

౬

ఇట్లు సద్గురూపదిష్టమైన మంత్రము అక్షరమైన శబ్దస్వరూపము. మంత్రములకు ఋషి, ఛందస్సు, దేవత తెలిసికొనక ఉపాసన చేయరాదు. వానితోపాటు వినియోగము కూడ నెరుగవలెను. ఇవి మంత్రస్వరూపములో భేదములు తెలుపును. ఒకే మంత్రమునకు ఋషులు పలువు రుండవచ్చును. ఋషులు మంత్రద్రష్టలు. ఒకే మంత్రమునకు బ్రహ్మకాని, నారాయణుడు కాని, రుద్రుడు కాని ఋషి కావచ్చును. అదే మంత్రమునకు బ్రహ్మ ఋషియైన బ్రహ్మశక్తియు, నారాయణుడు ఋషియైన నారాయణశక్తియు, రుద్రుడు ఋషియైన రుద్రశక్తియు ఉపాసకులకు వేరువేరుగా సంక్రమింపజేయును. ఒకే మంత్రమునకు దక్షిణామూర్తి ఋషి అనియు, దానికే హయగ్రీవుడు ఋషి యనియు, దానికే ఆనందభైరవుడు ఋషి అనియు భావించువా రున్నారు.

ఋషిభేదమువంటిదే ఛందోభేదము. దీనివల్ల అర్థభేదమును, దానివలన సూక్ష్మమైన ఫలభేదమును వచ్చును. ఇట్టి విశేషవిషయములు మంత్రములమీద సమన్వయించి గురుముఖముగా తెలియదగినవే కాని మరొకవిధముగా తెలిసికొన సాధ్యపడవు. అయితే ఒకే అక్షర సముదాయమును వేరువేరు ఛందస్సులుగా విభజించుట సాధ్యమనుటకు తెలుగులో గర్భకవిత్వమే సాక్ష్యము. ఒక సీసపద్య పాదము ఆటవెలదిలో రెండు పాదములు కావచ్చును. అట్టియెడ దానిని ఆటవెలది యన్నను, సీసమన్నను కానేరదు గదా!

ఇక దేవత! సామాన్యముగా ఒక్కొక్క మంత్రమునకు ఒక్కొక్క దేవత నియతమని మన మనుకొనెదము. శివపంచాక్షరికి శివుడు, నారాయణాష్టాక్షరికి విష్ణువుమాత్రమే దేవత లనుకొందుము. కాని ఇది భ్రాంతిమాత్రమే. శివసహస్రనామములలో విష్ణు, హరి, బ్రహ్మ, త్రివిక్రమ, వాయు, రవి, అనిల, అనల— ఇత్యాదిగా అనేక దేవతానామము లున్నవి. అట్లే విష్ణు సహస్రనామములలో ఉగ్ర, శర్వ, శివ, స్థాణు, ఈశ్వర, ఆదిత్య, రుద్ర, ప్రజాపతి, కామఘ్న, స్రష్ట —ఇత్యాదిగా అనేక దేవతానామము లున్నవి. శివపంచాక్షరీ మంత్రమునకు శివసహస్ర నామములలో ఏ నామముతో దేవతానిర్దేశము చేసినను అభ్యంతర ముండనేరదు గదా! అదే విధముగా నారాయణాష్టాక్షరికి విష్ణుసహస్ర నామములలో కనబడు ఏ నామముతో దేవతను నిర్దేశించినను అభ్యంతర ముండనేరదు గదా! ఇట్లే కొంత పెంచిచో శివపంచాక్షరికి విష్ణువుకాని, హరికాని, బ్రహ్మకాని, వాయువుకాని, రవికాని, అనలుడుకాని, అనిలుడుకాని దేవత కావచ్చును; నారాయణాష్టాక్షరికి ఉగ్రుడుకాని, శర్వుడుకాని, శివుడుకాని, రుద్రుడుకాని, ఆదిత్యుడుకాని దేవత కావచ్చును.

ఈ వాదము పెద్దల విపరీతముగా తలచుట సహజము. కాని మరియొక విషయము కూడ పర్యాలోచన చేసినచో ఇది సత్యమని ధ్రువపడును!

మంత్రములలో సర్వోత్తమమైనదానికి ప్రణవమను సంజ్ఞ కలదు. ప్రణవ మేదియో మనము విచారింపనక్కర లేదు. ప్రణవ సంజ్ఞతో ఉచ్చరింపదగిన బీజము లెన్ని యున్నవో ఆ భగవంతునకే ఎరుక! ప్రణవ మేదైనను అది సర్వమంత్రములకు నాదిగా మనము భావించుచున్నాము. ప్రణవము ప్రతిమంత్రాదియం దుండుచో, ప్రతిమంత్రజన్మకు మూలకారణము ప్రణవమే యని స్పష్టమే కదా! ప్రణవప్రస్తారమే సర్వమంత్రంబులు. ప్రణవము సర్వమంత్రస్వరూపము, సర్వశబ్ద స్వరూపము, సర్వదేవతాస్వరూపము, సర్వ స్వరూపము! ఈ ప్రణవసామ్యమును బట్టియే ఉత్తమ మంత్రములకన్నిటికి తత్తత్సహస్ర నామములు సమస్తదేవతా స్వరూపమును ఘోషించుచున్నవి.

యంత్రములలో నెల్ల సూక్ష్మమైనది బిందువు. ప్రతీకలలో నెల్ల సూక్ష్మమైనవి

సర్వనములో లభ్యమగు బాణములు, గండకిలో నుండు సాలగ్రామములు—ఆ రెండిటికి రూపములు లేవు. ప్రణవములవలెనే అవియు సమస్త దేవతా స్వరూపములే.

౭

మంత్రముల కన్నిటికి సామాన్యముగా బీజమని, శక్తి యని, కీలకమని మూడుభాగము లుండును. ఈ బీజశక్తి కీలకములు మంత్రాక్షరములలోననే కాని, వేరుగా కాని యుండ వచ్చును. ఒకే మంత్రమునకు బీజశక్తి కీలక భేదమును బట్టి వినియోగభేద ముండును. విశ్వశక్తి మూలస్థానములో నొకటియే యైనను అది చీకటిని పోగొట్టి వెలుగు కలుగ జేయుటను, కాచుటను, కాల్చుటను, ఇంకను నెన్నియో విధముల నుపయోగింప సాధ్యపడును గదా! అట్లే బీజశక్తి కీలకభేదమును బట్టి వినియోగము భేదించును. ఈ ఉపమానమునే పొడిగించి చెప్పినచో బీజము పవరు హౌసుయొక్క సామర్థ్యము, శక్తి వోల్టేజి, కీలకము స్విచ్చి, దాని వివిధోపయోగములు వినియోగములు అనవచ్చును. అట్లే ఇతర మంత్రాంగములను వివిధవర్ణములు కలిగించు గాజుసామగ్రితో పోల్చవచ్చును.

మంత్రసాధన మనగా దేవతాప్రాప్తి సాధనము! మంత్రసిద్ధి యనగా ఆ దేవతా స్వరూపము చెందుటే! తంత్రగ్రంథములలో ఈమంత్రము ఇన్ని మారులు జపించినచో సిద్ధించునని యుండును. అదే నిజమైనచో ఈమంత్రోపాసకు లగువారు ఎన్ని పర్యాయములో దేవతాత్వము పొందియుండవలెను! కాని ఆ తంత్రవాక్యములు సత్యములుకావు. కొందరు ఎన్నిలక్షల పర్యాయములు జపించినను, వారికి దేవతాకళ లేశమును సంక్రమించదు. కాని కొందరికి ఒక్కమారు స్మరించినంత మాత్రముచేతనే దేవతాభావము పుష్కలముగా సంక్రమించును. దాని కారణము మరొక ప్రశంస!

౮

ఈ ఉపాసనచేయునది పంచభూతమయమైన ఉపాధితో కూడుకొన్న శరీరికదా! ఈ పాంచభౌతిక శరీరమును దేవతాస్మరణ యోగ్యముగా చేయుటకు ముందుగా భూతశుద్ధి యను నద్భుతమైన క్రియ చేయుచున్నారు. ఆ ప్రక్రియావిధానము తెలిసిన వారికి దాని మహత్వము వర్ణింప నక్కరలేదు. అది ప్రాణాయామముతో కూడియుండి సమస్త భూతములను పరమాత్మతో లయము చేసి, పాపపురుషుని దహించి, ఆ భస్మమును అమృతముచే నుజ్జీవింపజేసి దివ్యదేహము సృష్టించుటకు సాధనమని చెప్పినచో దాని స్వరూపము తెలియనివారు కొంత యవగతము చేసికొనగలరు.

భూతశుద్ధిచేత సాధకుడు దివ్యదేహము కల్పించుకొని న్యాసములు చేసికొనును. న్యాసమనగా నుంచుట. న్యాసములు అనంతములు. వీనిలో సాధకుడు తన స్థూలదేహముతో, సూక్ష్మదేహముతో, కారణదేహముతో దేవతాదేహముగా భావించి అందు మంత్రన్యాసము చేయును.

ప్రతిమంత్రమును మూడుభాగములు చేయవచ్చును. అందులో ఒకటి శిరస్సు, ఒకటి కంఠమువద్దనుండి కటిపర్యంత ప్రదేశము, మూడవది కట్యధోభాగము—అని న్యాసము చేయవచ్చును. అట్లుకాక మంత్రాక్షరము లన్నియు దేహములో ప్రధానాంగములలో న్యాసము చేయుట యున్నది. ఈ న్యాసములలో మిక్కిలి విపులమైనది సామాన్యముగా మహాన్యాస మను పేరుగల అభిషేకములకు ముందు శతరుద్రీయ మను మహామంత్రమును న్యాసముచేయుట ఆస్తికు లెరిగినదే. అది పాటపాడుటవల్లను, చేతులు త్రిప్పుటవల్లను సిద్ధించునది కాదు. వాక్క్రియలతో పాటు భావనాబలమువల్లనే అది స్థిరపడును.

ఈ న్యాసములలోసర్వసాధారణమైనవి ఋషి, ఛందస్సు, దేవత, బీజము, శక్తి, కీలకము, కరహృదయాదిన్యాసము అనునవి. ఇందులో ఋషి బ్రహ్మరంధ్రమునను, ఛందస్సు వాక్కునను, దేవత హృదయమునను బీజశక్తి కీలకములు హృదయము చుట్టియు న్యాసముచేయుదురు. ఇక కరహృదయాది న్యాసము అందరెరిగినదియే. కాని అంగుళులో ఒకటి శిఖయందు న్యాసము చేయవలెను. మరి శిఖలేకుండ కత్తిరించుకొనువారు అది ఎక్కడ న్యాసముచేయుదురో మాకు దుర్జ్ఞేయము. అట్టివారి మంత్రాగ్ని శిఖలేకుండ పొగరాజుచుండుట చూడగలవారికి వారి ముఖములలో వ్యక్తమగుచుండును.

భూతశుద్ధిచే దివ్యదేహము సంపాదించి అందులో దేవతారూపము న్యాసముచేసి హృదయములో దేవతామూర్తిని ధ్యానము చేయుదురు. ఈ ధ్యానము అధికారినిబట్టి భేదించును. కొందరు అది స్త్రీరూపము గాను, కొందరు పురుషరూపముగాను, మరి కొందరు ఉభయాత్మకముగాను ధ్యానింతురు. అది అందరెరిగినదే. కాని దేవతకు స్త్రీపుంభేదమున్నదా? ఇది ఎరిగిన మహానుభావులు దానిని విరాట్స్వరూపముగాను, నిరాకారముగాను, సచ్చిదానంద విగ్రహముగాను ధ్యానింతురు.

యథాధికారముగా ధ్యానించి దానిని మానసికమైన ఉపచారములతో పూజించి సాధకుడు జపము ప్రారంభించును. ఆ జపములో గురువు, మంత్రము, దేవత, తాను ఏకమను భావన చేయవలెనట! అందులో గురువును కరచరణాద్యవయవము లున్న నరమాత్రునిగాను, మంత్రమును వర్ణసముదాయముగాను భావించువారికి ఎన్నికోట్ల జపము చేసినను మంత్రసిద్ధి ఉండదట!

ఈ ఏకభావనకే మనన మని పేరు. మననము చేయునది కనుకనే మనువు అను పేరు మంత్రములకు ప్రసిద్ధము. ఇది మంత్రశాస్త్రము యొక్క పరమ తాత్పర్యము, పరమ రహస్యము!

౯

కాని మంత్రశాస్త్ర మనగా లోకములో భూతవైద్యము, విషచికిత్స, రోగచికిత్స, మారణాది ప్రయోగములు, ఇంద్రజాలము, జలస్తంభనాదులగు నమానుషశక్తిప్రదర్శనములు- ఇత్యాదులకు సాధనభూతమైన శాస్త్రమను భావమే ప్రసిద్ధముగా కలదు.

అవికూడ మంత్రశాస్త్రములో భాగములు కాకపోవు. కాని వాని స్వరూపము తెలియుటకు ఉపాసనభేదములు స్థూలముగా వివరింతుము.

అది సాత్వికము, రాజసము, తామసము అని మూడువిధములు. వేరుకోరిక లేక దేవతా ప్రీతివలన దేవతా భావము ప్రాపించుటే లక్ష్యముగా గలది సాత్వికము. ఇతరులకు బాధ లేకుండ తనకు అశుభములు తొలగి శుభములు కలుగుట ప్రధానముగా గలది రాజసము. శాంతి పౌష్టికములు, కొంత భూతవైద్యము, విషచికిత్స, రోగచికిత్స రాజసములోనే గణించవచ్చును. ఇక ఇతరులకు హింస, నీతి విరుద్ధముగా వశీకరణము ఇత్యాది హేయకృత్యముల నుద్దేశించునది తామసము. కాని ఈ విభాగము సూచనప్రాయమే కాని సంపూర్ణము కాదు.

మంత్రశక్తి బహుసూక్ష్మమైనది. శత్రువును చంపవలెనను దురుద్దేశము కలుగునెడల మంత్రమువల్లకంటె సులభముగా శస్త్రాదులతో ఆ పని నిర్వర్తింపవచ్చును. రాజదండము తప్పించుకొనుటకు పలువురీ విధాన మవలంబింతురు. ఆ ప్రక్రియలు శవములతో, అస్థులతో, శ్మశానముతో, మద్యముతో, మాంసముతో, ఇనుముతో, మురికితో సంబంధించియుండును. ఇంత కష్టసాధనము సిద్ధించులోపల ఆ తామసశక్తి ప్రాదుర్భూతమై అతని ఛిద్రము వెదకి సాధకునే గ్రసించును. దేవత నెత్తి అడిచినదని కొందరిని లోకములో చూపుచుందురు. అట్టివారియందు మనకు జాలి యక్కరలేదు—వారు దుష్టులు! ఏదో ఒక దుర్మార్గక్రియకు దేవతాశక్తి ప్రయోగింప ప్రయత్నించి విఫలులైన రాక్షసులు వారు!

ఒకవేళ ఈ ప్రయోగాదులవలన మారణాది దుష్టప్రయోగములు ఒకానొకడు సాధించి వాడెనుకొందము. అతడు దానికి రాజదండనునుండి తప్పించుకొనవచ్చును. కాని రాజదండము పొందిన హంతకునికంటె వాడు పరమనీచుడు. హంతకుడు రాజదండమువల్ల శిక్షితుడై పునీతుడగును. అట్టి పాపికి మరల శిక్ష లేదు. మంత్రతంత్రములవలన మారణాదులు సాధించిన పాపికి రాజదండము లేకపోవుటే అతని దౌర్భాగ్యము. అతడెన్ని జన్మలలో ఎంతకాలము ఆ పాపఫల మనుభవించవలెనో శిక్షవిధించు యమధర్మరాజుకే ఎరుక!

౧౦

ఇక రాజసోపాసనకూడ రాజమార్గము కాదు. కాని సంసారులైనవారు లౌకికమైన కష్టనివృత్తికొరకు, సుఖసాధనకొరకు సమస్త కార్యములు నిర్వర్తించుచున్నట్లే మనుష్య ప్రయత్నమునకు తోడుగా దైవప్రయత్నము కూడ నుండవలెనను తలంపుతో కామ్యమైన రాజసోపాసన తరచుగా చేయుచుందురు. ఇది శాస్త్రమున కొలుపు. నిషేధించినను మానరు. సద్గురువులు రాజసోపాసనతో ఉపక్రమించిన శిష్యులనే క్రమముగా సాత్వికనిష్ఠ కలవారినిగా చేయుదురు. అందువలన దీని స్వభావము చెప్పి కొన్నివిషయములు వివరింతుము.

లోకములో ఒక ప్రభువునో, నవంతునో, సామాన్యమానవునో మనము ఉపచారములవల్లనో, నమస్కారాదులనో, అనువర్తనచేతనో, సంతత సందర్శనముననో, చాటువాక్యములవలననో ఆశ్రయించి అతని అనుగ్రహము సంపాదించితి మనుకొందము. అతనితో మన కేమియు పనిలేకున్నచో నతని ప్రవర్తన మెట్లుండును? కార్యార్థులమై మన మతని వద్దకు వెళ్లినప్పుడు మనస్థితియు,నతని ప్రవర్తనము నెట్లుండును? ఈ తారతమ్యము మనన చేసినచో దేవతాప్రీతికొరకు నిష్కామముగా చేయు నుపాసనకును, కామ్యోపాసనకును భేదము అవగతమగును. కామ్యోపాసకుడు యాచకుడు, నిష్కామోపాసకుడు మిత్రుడు!

దేవతను యాచించి ఒక చిన్నఫలము పొందినచో దానికి తగిన శాంతి చేయవలెను. అట్టి కర్మలలో జపమేకాక పూజ, తర్పణము, హోమము, మార్జనము, బ్రాహ్మణ సంతర్పణము ఇత్యాదులు విధ్యుక్తముగా చేయవలెను. నియమము లెక్కువ. లేనిచో వెంటనే దేవతానుగ్రహపాత్రు లగుదురు.

ఈకామ్యక్రియలలో బహుళప్రచారములో నున్నది భూతవైద్యము. పిశాచాదులకు సూక్ష్మ శరీరమే కాని స్థూలశరీర ముండదు. కాబట్టి అవి మన సూక్ష్మదేహమునే ఆశ్రయించును గాని స్థూలదేహము నాశ్రయించవు. మందు లందువలన భూతములమీద పని చేయుట దుష్కరము. అందువలన మంత్రములుగాని, సూక్ష్మదేహముమీద పనిచేయు ఏవో ఇతరప్రక్రియలు గాని ఉపయోగించునుగాని తక్కినవి నిష్ప్రయోజనములు.

ఈ సందర్భములో పిశాచచేష్టలు కలవారని చెప్పువారిలో నూటికి ఏబదిమందికి పిశాచబాధ ఉండదని ముందు గమనించవలెను. తరచుగా స్త్రీలు తమ వాంఛలను వేరువిధముగా చేయించుకొనలేక పిశాచావేశతుల్యమైన చేష్టలవల్ల చేయించుకొనెదరు. అటువంటి పిశాచములు మంత్రములచే నివృత్తికావు. లోకములో భూతవైద్యులలో ప్రచారములో నున్న చీపురుదెబ్బలు, చెంపదెబ్బలే అట్టివానికి ఉత్తమ చికిత్సలు!

ఇక నిజముగా పిశాచావేశము కలవారికందరికి అవి ఒకేవిధముగా శాంతించవు. ఒకని ఆస్తి మన మక్రమముగా హరించిన మీదట నతడు ఆ చింతతో చనిపోయి పిశాచమై మనల నావేశించినా డనుకొందము. మన మెందరు హనుమంతులను కొలిచినను వారు మనకు సహాయముచేయరు. ఆ పిశాచము కోరువిధముగా ఆద్రవ్యము నిశ్శేషముగా వ్యయముచేసిన పిమ్మటగాని చికిత్స సాధ్యము కాదు. అట్లే అంత్యేష్టి చక్కగా చేయనందున ప్రేతత్వము వదలక పట్టిన గ్రహములు మరల ఆకర్మ శాస్త్రీయముగా చేసినగాని వదలవు. వైద్యశాస్త్రములో చికిత్సకు ముందు రోగకారణము విచారించవలెగదా!

జ్వరము వచ్చినంతమాత్రమున క్వినైనుగాని, శీతాంశు రసముగాని వాడినది శాంతించునా? ఆ జ్వరము ఏ కారణమువలన వచ్చినదియు విచారించి నిదానము చేసి చికిత్స ప్రారంభింపవలె! ఈ రాజవైద్యమార్గములన్నియు భూతవైద్యమునకును పాటింపదగినవే.

కాని సర్వసామాన్యవిధాన మొకటి యున్నది. మన దేహములలో ఓజస్సు ఎక్కువ చేసికొనినచో ప్రత్యేకముగా మందులు సేవింపక పోయినను మన దేహశక్తియే బహురోగములను నివారణ చేయగలదు. అట్లే విధముగా సర్వసామాన్యముగా మంత్రోపాసనవలన దేవతాత్వము వృద్ధిచేసికొని కొలదియు నెమ్మదిగా పిశాచాదుల బాధ శాంతించును. అవి ఈ రోగములలో సంకల్పము తమకు అనుకూలముగా లేక పోవచ్చు నెవరు కోరుదురు.

పిశాచము లున్నవనియు మంత్రోపాసకులవలన నవి తొలగుననియు చెప్పినంతమాత్రమున పాఠకులు భూతవైద్యులవద్ద కేగవలెనని ఉద్దేశముకాదు. 'పిశాచవైద్యము నా వృత్తి' అని తిరుగువారు పలువురు దాంభికులు. కాని కొందరు లోకవంచకులు. తరచుగా వారు ఒకానొక మన్త్రోగ్రమువలన ఒకానొక పిశాచమును స్వాధీనము చేసికొని, దానిని మన మీదికి వారే పంపి, మనచేత ధనవ్యయము చేయించి, మరల దానివల్ల మనలను ముక్తులగా జేసి, భూతవైద్యులను ప్రసిద్ధి గడించుచుందురు. కాబట్టి భూతవైద్యము జీవనోపాధిగా గలవారికి విఘ్నులు దూరముగా నుందురు గాక!

భూతవైద్యముతర్వాత ఎక్కువ ప్రచారము కలది విషచికిత్స! పాముకాటునకు మందులకంటె మంత్రములే ఎక్కువ ఉపకరించుట మన అనుభవములో నున్నది. అదే నిత్యముగా నేలుకాటు! ఈ విషచికిత్సలే, మంత్రమహాత్వమందు విశ్వాసము లేనివారికిగూడ, కొంత దీనిలో నేదియో యున్నదని సందేహము కలిగించుటకు ఆధారముగా నున్నవి. కాని విషచికిత్స మంత్రశక్తిలో బహు అల్పమైనదని బుద్ధిమంతులు గ్రహింపవలెను.

ఇక ననేకమైన వ్యాధులకు మంత్రచికిత్స లున్నవి. ఆ వ్యాధినే దేవతగా భావించి ఉపాసనచేసి తద్భావమువల్ల చికిత్స సాధించు ప్రక్రియలు. అట్టివి ఇతరుల వ్యాధినివారణకు ఉపయోగించినను ఆ ఉపాసన చేయువానికి మాత్రము పతనహేతువులు. ఇవి రాజసములుగా కనిపించినను తామసములే!

ఇట్లే ప్రశ్నలు చెప్పుట, ఇంద్రజాలము, జలస్తంభనము ఇత్యాదులుగూడ రాజసములుగా కనిపించినను అవి తరచుగా తుచ్ఛవిద్యలు. వానిని సాధించుటకు విధించిన విధానములు అపవిత్రముగా నుండును. వానివల్ల జీవించువారు మమ్ము దూషింపకుందురు గాక!

తంత్రగ్రంథములలో ముందు మంత్రము, ఆ తర్వాత దాని అనుష్ఠాన విధానము, ఆ పిమ్మట షట్కర్మలలో దాని ప్రయోగవిధానము నుండును. ఈ షట్కర్మ లేవేవో చెప్పకుండగ చాలవరకు ఇదివరకే వివరించినాము. వివిధ విధానములలో ఆసనము, జపమాల, పూజాద్రవ్యము, నైవేద్యము, హోమద్రవ్యము మొదలైన పరికరజాలము మారుచుండును. కొన్ని కొన్ని వివస్త్రులై, అశుచిగా, శిఖ ఉన్నవారు జుట్టు వ్రేలవేసికొని, యజ్ఞోపవీతమున్నవారది తొలగించి, శవాద్యాసనములపై గూర్చుండి, శ్మశానాదులలో ఉపాసనచేయవలెననియు, అట్లు చేసినచో మహాసిద్ధి కలుగుననియు ఈ తంత్రములు వర్ణించును. కొన్ని చేసినచో శారీలమూటలు పక్కలక్రింద తెల్లవారుసరి కుండునని చెప్పును. అటువంటి సాధనలవల్ల సాధకుల కోరికలు సిద్ధించకపోగా వారు సర్వవిధముల భ్రష్టులై పతితులగుట మాత్రము సిద్ధము!

౧౧

సాత్త్వికోపాసకులు ఉత్తమోత్తములు. దేవతాప్రీతి కలిగించుటే కాని వారికి వేరు కామన యుండదు. అట్టివారికి దేవతాప్రీతి చేకూరుట సులభసాధ్యము. కాని అది శీఘ్రముగా చేకూరునని చెప్ప వీలులేదు. ఎన్ని జన్మలలోనో చేసిన అనేకకర్మల పరిపాకముగా సంభవించిన ఈ ఉపాధిమంత్రము చెప్పికొని జపముచేసినంతమాత్రముచేత అకస్మాత్తుగా దేవతామూర్తిగా మారిపోవునా? పరిపక్వబుద్ధుల కట్లే కావచ్చును. కాని అట్టివారు అరుదు.

ఈ ఉపాధిలో ఆచార్యుడు వెలిగించిన జ్యోతిని ఆరిపోకుండ జాగ్రత్త చేసికొనుచు, నెమ్మది నెమ్మదిగా ప్రజ్వలింపజేసికొని తమ దేహములు జ్యోతిర్మయములుగా చేసికొని పరంజ్యోతిగా భావనదృఢము చేయగలవారు సిద్ధులు. వారు కోరకుండగనే వారి అవసరములు సిద్ధించుచుండును. అట్టివారు ఋషులు! కాని దేవతాత్వము వెంటనే సంక్రమించ లేదని సాధకుడు అధైర్యపడ నక్కరలేదు. సాత్త్వికముగా ఎంత దేవతోపాసన చేసినను, అంత దేవతాప్రీతియు నిశ్చయముగా కలుగును. ఎంత సిద్ధి కలిగినదో ఎవరికి వారు ఆత్మపరీక్షవలన తెలిసికొనదగినది కాని బాహ్యపరీక్షలవలన తెలియలేము.

నిష్కామయోగులకు కోరికలు తీర్చుటకు దేవతలు కనిపెట్టుకొని పరిచర్య చేయుదురు. శ్రీ కృష్ణభగవానుడు కుచేలుని అర్చించిన కథ అట్టి మహానుభావుల మహత్వము నే వర్ణించును.

సాత్త్వికోపాసకులు తరచుగా అన్న మాటలు జరుగును. వారికి వాక్శుద్ధి యుండును. అట్టివారినిగూర్చియే భవభూతి యిట్లు—

'ఋషీణాం పునరాద్యానామ్
వాచ మర్థోఽనుధావతి'

అని అనిపించినాడు. అటువంటివారిని మనస్సులో నెంచుకొనియే పెద్దన ప్రవరాఖ్యునిచేత—

'మీ మాటలు మంత్రంబులు,
మీ మెట్టినయెడ ప్రయాగ, మీ పాదపవి
త్రామలతోయము లలఘు
ద్యోమార్గధురీణంబు పౌరుషత్వము
లుర్వీన్'

అనిపించినాడు. కాని అక్కడ ఒక విచిత్రమున్నది. ప్రవరాఖ్యుడు కర్మిష్ఠి. స్వయముగా మహామంత్రసిద్ధుడు. కాని కేవలము ఘుటికాసిద్ధుని జూచి అతడే భ్రాంతిపడి, దాని ఫలముగా నానా యాతనలు సాయంకాలమువరకు ననుభవించి తా నర్చించిన అగ్నిహోత్రుని ప్రసాదమువల్ల నిత్యకర్మలకు బాధలేకుండ నిల్లు చేరినాడు! అంత మహానుభావునికే తుచ్ఛసిద్ధులను జూచి భ్రాంతి కలిగినచో నీ కాలములో ఎవరి నేమనగలము!

"కరుణశ్రీ"

[రాయబారాలు భగ్నమైనవి. భావి కర్తవ్యనిర్ణయానికి పాండవ పరిషత్తు సమావేశమయింది. అజాతశత్రుడు సంగ్రామానికి సందేహిస్తూవున్న సందర్భంలో భారతవీరనారీమణి పాంచాలి పలుకుతున్నది.—]

మారని మాట లేటి కిటు మాటికి? కూటికి తోటి రాజుతో
బేరములాడుచే మిగుల పేదవ! మంతట బోక సంధికిన్
వారు తిరస్కరించి కరవాలము లెత్తిన నిర్నిమిత్తని
స్సారవిచారులై మెడలు సాచుట శోచ్యము నైచ్య మెంతయున్!

ఆయెను బోయె సంధి; ఇకనైనను నాయకు లాయుధమ్ములన్
దీయక ధర్మశాస్త్రముల్ త్రిప్పట నమ్మినవారి గొంతుకల్
గోయుటకాదె - మీరు గయికొన్న యహింసలు హింసలయ్యె నా
త్మీయులయందు చాలు గురుతింపుడు పీడితజాతి యాతనల్!

పుట్టితి పూజ్యుడౌ ద్రుపదభూపతికిన్; జగజెట్టి పాండు స
మ్రాట్టుకు కోడలైతి; నభిమానధనుల్ ఘనులైన వారి చే
పట్టితి; శౌర్యధైర్యగుణపాత్రుల పుత్రుల గంటి; నూడిగం
బెట్టుల జేయజాలుదు నిసీ! మగవారలు సిగ్గుమాలినన్!

అన్నయు నాన్నగారు చతురంగబలమ్ములతోడ నస్మద
భ్యున్నతి గోరివచ్చిరి - మహోదయు లీక్రియ నీళ్లుమ్రింగుచున్
మిన్నులు చూచిరేని విసుమించు పరిస్థితు - లైసవారిలో
చిన్నతనమ్ము మోయుదురె! ఛీ యని నల్వురు నవ్విపోవరే!

హింస యహింస యంచు నొకటే యొకటే తిరుమంత్రమేదొ మీ
మాంసకు దెచ్చి మా రుధిరమాంసములన్ బలియిచ్చి యిష్టవి
ధ్వంస పథమ్మునన్ నడచు వైఖరి నేటికి చాలు - దుష్టవి
ధ్వంసన మాచరింప విలుదాల్పుడు! నిల్పుడు శాస్త్రదీపికల్!

చాలితిరేని ముందునకు సాగి - సపత్నుల నాగి - పత్నిపాం
చాలికచాలి కూర్పుడు! విచారము దీర్పుడు! శౌర్యధైర్యముల్
చాలవయేని ధర్మములు చాలిక పెద్దలు మిన్నకుండుడీ
బాలురు దీర్తు రీ సమరభారము భారతభాగ్యమూర్తులై!!!

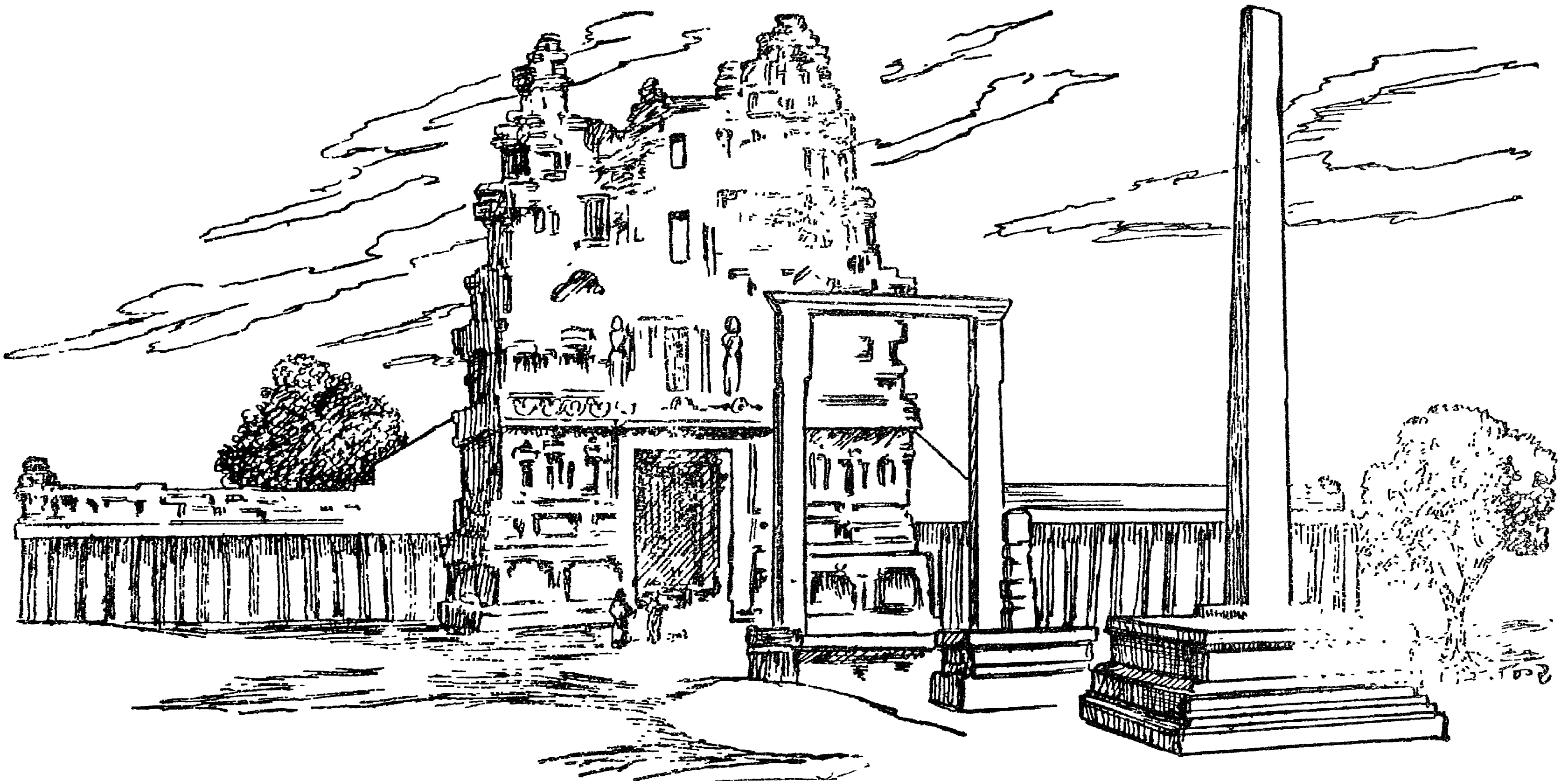
మండితపాండవాన్వయుడు మా యభిమన్యుడు దండితద్విష
న్మండలు డా ఘటోత్కచ కుమారుడు చాలరె! ధార్తరాష్ట్రులన్
పిండియొనర్ప - హెచ్చుపయిపెచ్చులు నచ్చుకొనన్ ధనుష్కళా
పండితు డన్న లేడె! యుపపాండవు లేమి కృపాణహీనులే!!

"భారతవీరమాత" యగు భాగ్యము ప్రాప్తిలు అత్తగారి కం
చూరక చూచి చూడనటు లుంటిమి; ఆమెకు దక్కకున్న ఆ
గౌరవలక్ష్మి లభ్యమగుగాక కుమారులగన్న మా హిడిం
బారమణీలలామకు - సుభద్రకు - ఈ ద్రుపదాత్మజాతకున్.

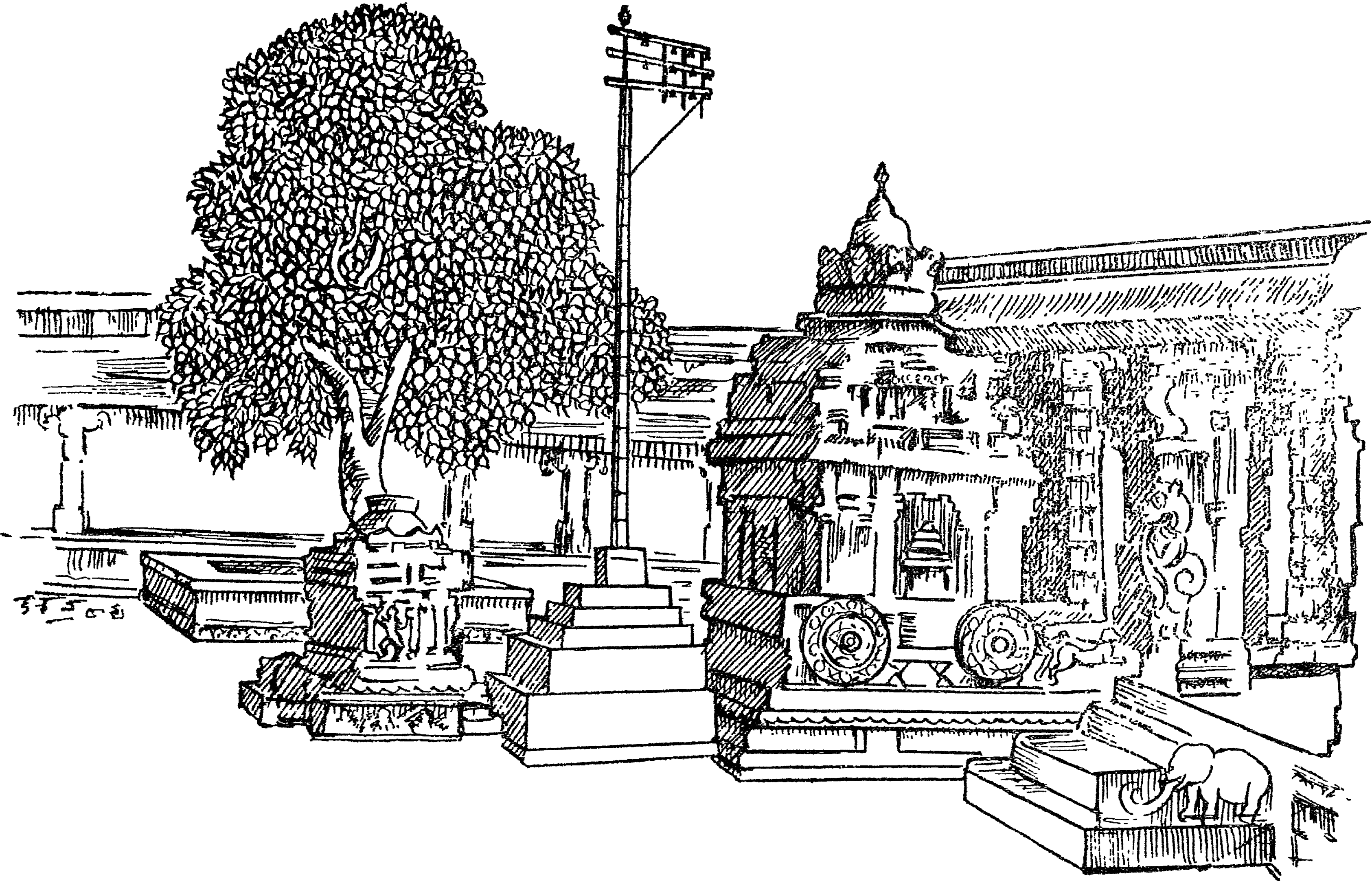
తాడిపత్రి దేవాలయంలోని శిల్పాలు

చిత్రకారుడు:

— శ్రీ తేజోమూర్తుల కేశవరావు —

1. తాడిపత్రిలోని శ్రీ చింతలరాయని జీర్ణ దేవాలయము.

2. ఆలయ అంతర్భాగము.

ములుగు పాపయారాధ్యకవి

శ్రీ

= శ్రీ మధునాపంతుల సత్యనారాయణశాస్త్రి =

పాపయారాధ్యుఁడు పురాతనకవివలెఁ దోఁచు మధ్యకాలపు కవి. సర్వమంగళము, ఆంధ్ర దేవీభాగవతము అచ్చునకు వచ్చిన దాఁక నితని పేరుప్రతిష్ఠలు కొంత మఱుఁగున నుండిపోయినవి. దేవీభాగవత మంత మహాగ్రంథము తెనుఁగులో అనన్యసామాన్య రీతి సంతరించిన యీ కవిసార్వభౌముని పేరు నేఁటిదాఁక చాటున నుండుట తెలుఁగువారి భాగ్యపుఁజేటు. ౧౯౩౭ లో కాని యితని దేవీభాగవత మావిష్కృతము కాలేదు. అంతకుముందు 'ఆంధ్ర కవుల చరిత్ర'లో శ్రీ వీరేశలింగము పంతులుగా రీతనిగూర్చి పది పంక్తులకు లోపుగ వ్రాసిరి. ఆ వ్రాఁత పాపయారాధ్యుల కవితా ఖ్యాతిని దిగనార్చునదిగా నున్నదికూడ. అది సరే.

అగ్రతాంబూలము :

దేవీభాగవతమును మొట్టమొదటఁ దెలుగులోఁ బెట్టిన కవివరుఁడీ పాపయారాధ్యుఁడే. త్రిపురాన తమ్మయదొరగారు ద్వితీయులు. తృతీయులు తిరుపతి వేంకటకవులు. తురీయులు దాసు శ్రీరామ కవిగారు. తెలుఁగుసేఁతలోని పౌర్వాపర్య మిది. తమ్మయకవిగారి దొక్కటితక్క, మిగిలిన మూఁడును నేఁడు ముద్రణమునంది బయటికి వచ్చినవి.

పాపయారాధ్యులు గుంటూరు మండలములోని అమరావతి రాజధానిగ నేలిన వాసిరెడ్డి వేంకటాద్రి నాయుఁడు జమీందారుగారి సమకాలికు లనియు, తదాస్థాన కవిరత్నములలో నొకరనియు భూమికాపద్యములు తెలుపుచున్నవి. వేంకటాద్రి నాయుఁడుగారి కాలముననే కాక, వారి దత్తపుత్రులు శ్రీ జగన్నాథరావుగారి కాలమునఁగూడ నీ కవి వెలసియుండి, వారియనుజ్ఞచె దేవీభాగవతము తెనుఁగుపఱిచినటులు స్పష్టము. ఈ జగన్నాథ బాబుగారు ఇరువది యెనిమిదేండ్లవయస్సుకడదాఁటకుండఁగనే పరమపదించిరి. చూడఁగా, ౧౭౯౭ లో జన్మించి ౧౮౨౪ లో మరణించినటులు తెలియును. కావున, ఈయన పోయినపిమ్మటను మన పాపయారాధ్యులు పాతికేండ్లవఱకు బ్రతికియుండును.

జగన్నాథబాబుగారిని పెంచిన తండ్రి వేంకటాద్రి నాయుఁడును, మల్రాజు గుండారాయఁడును, సూజవీటి అప్పారావును, చల్లపల్లి అంకినీడును ఒకేకాలపువారన్నట్లు వారిని గుఱించి ముచ్చటించుకొను కొన్ని యితిహాసములు చెప్పుచున్నవి. వేంకటాద్రి నాయుఁడుగారు ౧౭౬౧ లో పుట్టి, ౧౮౧౬ లో స్వర్గస్థులైరని 'సర్వమంగళ' పీఠికాకారులు కీ॥ శే॥ తాడేపల్లి వేంకటప్పయ్య శాస్త్రిగారు వ్రాసినారు. మన కా విషయమునఁ జిక్కు లేదు. ఈయనరాజధాని యగు 'అమరావతి' ఒకనాఁడు తెనుఁగునా డేలిన శాతవాహన వంశీయులకు ముఖ్యపట్టణమై, కొంపెవీ రె డ్లకాలమున, రాయలకాలమున మహావిభవ మనుభవించి .విజయనగర రాజ్యముతో పాటు పాడువట్టిన పట్టణము. వేంకటాద్రి నాయుఁడు దీని తొల్లిటి యౌన్నత్యము నెన్ని పునరుద్ధరించెను. ఉద్ధరించి ౧౭౯౬ ప్రాంతములో 'చింతపల్లి'నుండి తన రాజధాని నిటకు మార్చెను. తరువాత నాయుఁడుగారితో అమరావతి యస్తవ్యస్తమయ్యెను. ఈ విషాద గాథ యిపు డేల?

'వజ్రరత్న' బిరుదము :

నాయుఁడుగారి సంస్థానమున 'నవరత్నములు' అను పేరఁ దొమ్మండుగురు కవు లుండువా రనియు, వారిలో మన పాపయారాధ్యులే ప్రథమారాధ్యులై! వెలంగుచు 'వజ్రరత్న' బిరుదము వహించె ననియుఁ బ్రసిద్ధి. 'బుచ్చి వెంకు' అని పేరుగల భోగము జాతికవి యీ నవకములోనివాఁడే యని పెద్దలవలన వినుకలి. వేంకటాద్రి నాయుఁడుగా రీ కవిని "బుధజనాటవ్యటన్నంకు బుచ్చి వెంకు" అని నిండుసభలో నే దో సందర్భమునఁ గొండాడిరనియు, అది సహింపని యొక యగ్రజాతికవి లేచి—

క. కొంకక మీ రాడినయది
 బొంకేలగు వేంకటాద్రి భూపాలమణీ!
 న్యంకేల! వానికిం గల
 రంకే నిలుపంగ నదియ రసవంతముగన్.

అని 'రంకు'శబ్దమును శ్లేషింపఁజేసి చమత్కరించె ననియు బహుశ్రుతులైన మా తాతగారు పలుసారులు చెప్పుచుందురు. దీనిని బట్టి నాయుఁడుగారి యాస్థానకవినవకములో పాపయారాధ్యులను గూర్చి విశేషముగాను, బుచ్చి వెంకునుగూర్చి మిక్కిలి కొంచెముగాను తెలియఁగంటిమి. తక్కుఁగలవా రెవ్వరో యెఱుఁగము.

వేంకటాద్రినాయఁడుగారు సామాన్యుఁడు కాఁడు. పండిత కవిపోషకుఁడు. దేవబ్రాహ్మణభక్తి విశేషముగఁ గలవాఁడు. గుంటూరుకడనున్న చేబ్రోలులో బ్రహ్మాలయము ప్రతిష్ఠాపించిన వాఁ డీయనయే. ఈ ప్రభువచట నూఱుదేవాలయములు స్థాపించె ననియు, నేఁటికిని కొన్నింటికిఁ బూజాపురస్కారములు జరుగుచున్న వనియు చెప్పుదురు. పాపయారాధ్యుల దేవీభాగవతమునకుఁ బీఠిక వెలయించిన శ్రీ చెళ్లపిళ్ల వేంకటశాస్త్రులవారు ఈ ప్రభువునకుఁ, బాపయారాధ్యులకు సంబంధించిన గాథ యీ విధముగఁ బ్రకటించిరి.

ఇష్టదేవతానుగ్రహము :

"వేంకటాద్రినాయఁడుగారిని నాఁటి నైజా మేదోవిషమమీఁద నాహ్వానించి బందీగా బంధించికూడఁ దగు మర్యాదలు జరుపుచుండెడివాఁడనియుఁ, బరమశివభక్తాగ్రేసరులును, మహాకవివతంసులు నగు పాపయారాధ్యులవారు ప్రతిదినమును శివపూజ నిర్వహించుకొన్న పిమ్మట పూజాపేటికలో సంస్థానక్షేమసమాచారములు వ్రాసి యా తాళపత్రము భద్రముగా నిడెడివారనియు, నయ్యది శ్రీ వేంకటాద్రినాయుఁడుగారి శివపూజాకాలమునకుఁ బూజాపేటికలోనికి వచ్చియుండెడిదనియు, దానిం జదివికొని శివపూజానంతరము తమ క్షేమసమాచారములు వ్రాసి భద్రపఱుచువారనియు, నీ తాళపత్రము గూడ శ్రీపాపయారాధ్యులవారి కిదేవిధముగ నందుచుండెడి దనియు, నాయీవిషయ మప్పటి పాదుషాకు (తపిసీలుగా పేరు తెలియదు) తెలియవచ్చి యిది యెట్లు జరుగుచున్నదని నాయఁడుగారిని ప్రశ్నింపఁగా 'మా యిష్టదేవతానుగ్రహ'మని నాయఁడుగారు వచించి ప్రత్యక్షమొనరించిరనియుఁ, బిమ్మట వారి దేవతపేరిట నాకాలములో సా. కి సుమారు మూఁడువేల రూపాయీల రాఁబడి గల యగ్రహారము నొసఁగిరనియు, అయ్యది యిప్పటికిని ఆ దేవాలయమున జరుగుచున్నదనియు భక్తాగ్రేసరులగు శ్రీశరభయ్యగారు వచింపఁగా వింటిని."

ఈగాథవలన సంస్థానప్రభువు వేంకటాద్రినాయఁడును, సంస్థానకవి పాపయారాధ్యులును పరమశివభక్తులని యెఱుకపడును. పంచాక్షరీమంత్రోపదేష్ట యగుటచేఁ బాపయారాధ్యులను గురుభావమునఁ బ్రభువు గౌరవించువాఁ డనియు, ఈ కవికి నవరత్నకవులలో విశిష్టస్థానము కలదనియు, ఇతఁడు పోతనవలె భాగవతుఁడై దేవీసాక్షాత్కృతి గావించుకొన్నవాఁడనియు, వేంకటాద్రినాయఁడుగారి చివరికాలమునను, వారి దత్తపుత్రుఁడు జగన్నాథబాబు కాలముననుగూడ నుండి, తదాజ్ఞచే భగవదర్పణముగ దేవీభాగవతమున కాంధ్రపరివర్తనము గావించినవాఁ డనియు, ఇంచుమించుగ ౧౭౭౦–౧౮౫౦ సంవత్సరముల నడిమికాలపువాఁ డైయుండు ననియుఁ బాపయారాధ్యచరిత్రమున గుఱుతులో నుంచుకొనఁదగిన విషయములు.

నామాంతరము :

పాపయారాధ్యులకు సంగమేశ్వరుఁ డని మఱొక పేరున్నదఁట. ఆపే రీతని పితామహునిది. ఈ పద్యము చూడుఁడు.

సీ. "పదపదార్థనిబంధ బంధురంబుగ ధరా
తల మెల్ల నెఱుఁగ శంతనుచరిత్ర
సరసశృంగారానుషంగముల్ దవణిఁ జూ
పఁగ నహల్యావధూపరిణయంబు
ధీమజ్జనస్తవ్య ధీమజ్జనోన్మేష
కరముగా నలరు ఘూర్జరచరిత్ర
లసదలంకార లాలస విశంకటముగాఁ
బరఁగు నింద్రాత్మజాపరిణయంబు
గీ. శతకపూజాస్తవంబు లసంఖ్యసంఖ్య
మీఱ నీవు ప్రసంగించు మేలి కావ్య
రచన మాకెల్ల సమ్మదార్ద్రీతఁ బొనగ్చె
సరసరుచిసాంద్ర ! సంగమేశ్వరకవీంద్ర !"

ఇది 'వేమనారాధ్యచరిత్ర'లోని దఁట. సంగమేశ్వరుఁడని పాపయారాధ్యులకు మాఱుపే రున్నటు లీపద్యము తెల్పుచున్నది. సాధారణముగ లోకమున భర్తపేరు భార్య పేర్కొనదుగావున మన ఆరాధ్యకవి నాయనమ్మ సంగమేశ్వరుఁ డన్న పేరితోఁ బిలువక 'పాపయ్య' అని పిలుచుచుండెడిదేమో ! ఆపేరే క్రమముగ వ్యాప్తిలోనికి వచ్చియుండును. ఇట్టి వనేకము లిపుడు మనము కనుచున్నాము. దేవీభాగవతపీఠికలో శ్రీ వేంకటశాస్త్రిగారు "ఇది పాపాయి యను ముద్దుపేరునుండి వచ్చినదేమో" అనుచున్నారు. అది సంగతముగనున్నది. ప్రసిద్ధనామము పాపయారాధ్యు లని యున్నటులు గ్రంథావతారికలో రాజదంపతులచేఁ జెప్పించుకొనిన యీపద్యము తెలుపును.

సీ. శ్రీవేమనారాధ్యసింహాసనంబునఁ
బేరెన్నికకు నెక్కి పేర్మిగలిగి
షణ్మతసిద్ధాంతసారస్య సంగ్రహ
ప్రౌఢి రూఢికి నెక్కి పరిఢవిల్లి
వాసిరెడ్డికులాబ్జవనజాప్తులగు రాజ
సింహుల సన్నిధిఁ జెలిమిగాంచి
సరసకవిత్వ ప్రచారసామంజస్య
పరిపాటిఁ బూర్వుల ప్రతిభఁ దనరి
వెలయు విద్వత్కవీశ్వరుల్ విబుధవంద్య
వివిధలక్షణశిక్షావివేకదక్షు
లగు ప్రసిద్ధులు ములుగుపాపయ్యశాస్త్రు
లనుచు సత్కీర్తి ధరయెల్ల నలమికొనియె.

క. మించితిరి సర్వపటిమన్,
గాంచితిరి కవిత్వతత్త్వకలనఁ గవితతిన్,
వంచితిరి మీ సమర్థత
లెంచం దరమౌనె ధరణి నెవ్వరికైనన్ ?

వంశావతారిక :

పాపయారాధ్యుల పితృపితామహక్రమము-సంతతియు నిట్లు తెలిసికొనఁగూడును.

పితామహుఁడు సంగమేశ్వరుఁడు; పితామహి అక్కమాంబ. తండ్రి వీరేశ్వరుఁడు; తల్లి భ్రమరాంబ. భార్య లింగమ్మ. కుమారులు: జోగయ్యశాస్త్రి-వియ్యనకవి-బసవయ్యశాస్త్రి అని నలువురు. పుత్రికలు: శాంభవి–సావిత్రి యనువారలు. కొడుకులలో రెండవవాఁడు వియ్యనారాధ్యుఁడు చక్కని కవి. పాపయారాధ్యులకు గురువు 'శంభులింగము'.

పోతనతో పోలికలు :

ములుగుమహాకవి పోతనవలె సహజపాండితీమండితుఁడైన కవి సార్వభౌముఁడు. కాళీసముపాసకుఁడగుటచే నీతని కభినవ కాళిదాస బిరుదముకూడ నున్నది. పోతనవలె నీయనయు నెక్కువ కలవాఁడు కాఁడు. రాజావలంబన మున్నవాఁడగుటచే బొత్తిగ లేనివాఁడును గాఁడు. తన దేవీభాగవతము రాజానురంజనమునకై తదంకితము గావింపక, భగవదర్పితమే చేసిన సదాశయుఁడు. దీనినిబట్టి ఆ రాజ దంపతుల శైవభక్తియు, ఈ కవివరుని స్వతంత్రతారక్తియు అభివ్యక్తములు కాఁగలవు.

ఇప్పటి దేవీభాగవతాంధ్రీకర్తలలోఁ బ్రథమతాంబూల మీయ నదే. తరతమపరీక్ష కిది యదను కాదుకదా! శ్రీనాథునిలోని, పోతనలోని, యితర పూర్వకవులలోని కవితాలక్షణము లెన్నో పాప యారాధ్యులకుఁ బట్టువడినవి. కాఁబట్టియే యితని రచన కళగట్టినది.

"అమ్మలఁ గన్నయమ్మ ముగురమ్మల మూలపుటమ్మ చాలఁ బెద్దమ్మ..." ఇత్యాదిపద్యమునఁ బోతన అంబాప్రార్థనము సేయఁగా, మన ఆరాధ్యకవి—

ఉ. తల్లికిఁ దల్లియైన తన తల్లికిఁ దానును దల్లియై ధరన్,
దల్లుల కెల్లఁ దల్లియయి తల్లి ననుం గరుణింపు మన్నచోఁ
దల్లులు గాననీని మరుతల్లి ని సజ్జనకల్పవల్లి మా
తల్లి ని సన్నుతింతు జనతాఫలదస్మితమల్లి నెంతయున్.

అని దానిని సరిగ ననుసరించెను. ఇదిగాక, యిట్టి వెన్నో పోతనకవికనుసృతులుగలవు. మరియొకటి మాత్రమే ప్రకటింతును :

సీ. అఖిలాండజనని నిత్యార్చన లేనట్టి
కొంపగా దది కొల్లగంప గాని
త్రిపురసుందరిఁ దృప్తిదీర్పని యన్నిచు
సిరులుగా వవి కొండచఱులుగాని
ఆదిశక్తినిగూర్చి యర్చసల్పనివాని
కేలుగా దది బండికీలుగాని
అంబిక నెప్పుడు నభినుతింపనివాని
నోరుగా దది కట్టెవేలుగాని
భగవతి కొసంగలేని దుర్భగుఁడు గూర్చు
ధనముగా దది నరకసాధనము గాని
ధారుణీశ్వరుఁ దెలియంగలేరు జనులు
తల్లి జగదంబ నతకల్పవల్లి సుమ్మ.

(తృతీయస్కంధము)

కవితా విశేషములు :

ఇతని కవిత తత్సమపదప్రచురమైయుండి, ధారాళతకుఁ దక్కువగాక, రసవిషయమునఁ గొతుకుపడక యున్నది. ఎన్నఁదగిన విషయ మిందొక్కటి. ఈకవి భక్తిపరవశుఁ డగుటఁ దగిన ఘట్టములు తటస్థపడినపుడు, ఒకే యితివృత్తముఁ దీసికొని యొకే ప్రాసముతో మహాపరవశతతోఁ గొన్ని పద్యము లేకధాటిని వ్రాసికొని పోవును. (ప్రథమ స్కంధము: ౩౨౫-౩౪౫ హరియోగనిద్రా స్తుతి) "హరిని న్నిద్దుర మేలుకొల్పు జగదంబా! శ్రీజగజ్జీవనీ!" అను మకుటముతో, నిరువది మత్తేభములతో యోగనిద్ర నభివర్ణించెను. కవిపరవశతా పరిస్ఫోరకములగు నిట్టి ఘట్టములు చాలపట్టులఁ గనవచ్చి, భక్తితన్మయత పోతనలోఁ బదిపాళ్ళున్నచోఁ బాప యారాధ్యులలో పంద్రెండుపాళ్ళున్నదా యనిపించును. కాని, అట్టిచోటులఁ గవిత కొంత నీరసముగాను, పునరుక్తిదూషితము గాను నున్నను నది పరిగణనీయము కాదు. ఆ ధోరణిలో రచించి కొనిపోవునపు డేవో ఒకటిరెండు చ్యుతసంస్కారములు దొరలినను 'గచ్ఛతః స్ఖలనం న దోషాయ' అని మనము సమర్థించుకోవలెను. కేవలము అవి అవ్యుత్పత్తికృతదోషములు కావు. కవి ప్రతిభావంతుఁడు. ధీమద్రక్షాధ్యక్ష–కృషివంతులు–కాలీనము–దంపతి (హ్రస్వాంతముగ వ్యస్తావస్థలో వాడుట) జన్మ–కర్మ (పూర్ణవిరహితములు) ఇత్యాదులు కొన్ని శ్రీ దేవీభాగవత పీఠికాకారులు చెళ్ళపిళ్ల వేంకట శాస్త్రులుగారు ఎత్తిచూపించిరి.

సలక్షణ కవి కాఁడా ? :

కందుకూరి వీరేశలింగము పంతులుగారు 'కవుల చరిత్ర'లో పాపయారాధ్యులను గుఱించి ఉటంకించిరి. ఇతఁడు సలక్షణకవి కాఁడని వారు తేల్చివ్రాయుటకు, పాపయారాధ్యుల కృతులు సరిగ ఆనాఁడు వారికి లభింపకపోవుటయు, ఆ లభించినవియైనను తప్పు వ్రాఁతలలో నున్న వగుటయుఁ గారణములై యుండును. పంతులు గారు పడిన యూహను పురస్సరత్ప్రమాణముగ 'సర్వమధుర' గ్రంథ పీఠికాకారులు తాడేపల్లి వేంకటప్పయ్య శాస్త్రిగారు ఖండించి, 'పాపయారాధ్యులు సలక్షణ కవియే'యని సమర్థించిరి. ఈ సమర్థనము సరియైనదని విచక్షణు లంగీకరింతురు.

దేవీభాగవతపు కవితలోని తీరుఁదీయములు తీరిచి పేర్కొనుట కవకాశ మిచటఁ దక్కువ. సర్వమున కుదాహరణముగా రెండు పద్యము లిచ్చుచున్నాను.

ఉ. పెండ్లికిఁ బిల్వఁబోయి యిలువేల్పు మటన్నటు లయ్యె జూడ నీ
గొండ్లికి; నృపాజ్ఞచే సరససుంఘనుఁగా వచియింప నాకు నూ
ఱేండ్లును నిండె నైనను సమీహిత మిందుఁ బొసంగదయ్యెఁ బూఁ
బోండ్లను గంను నెల్లెడ విభుత్వముచే నిటు గాన మెచ్చటన్.

మ. ఒక కేలం జెనుగొండ వోని గదచే నుద్దండయై యట్లు లొం
డొకచేఁ జక్రముఁ బూని విష్ణుగఖపృష్ఠోల్లాస సంక్రీడనో
త్సుకతన్, దానవులం జెరల్చి భయకృచ్ఛండాహతింమండి కా
తుక మొప్పార నవంటులం జిదుము గంతుల్ చూపుచున్, క్రేఁగు
గన్.

ఇట్టి గ్రంథ మొక శతాబ్దిదాఁక మూలఁబడి ప్రచారములో లేక యడంగిపోయినది. దేవీప్రేరణమున ౧౯౨౭ లో బెజవాడ వాస్తవ్యులు శ్రీ పుచ్చా కోటయ్య, చేతపూడి వీరశరభయ్య యను ఉదారదేవీభక్తు లిరువురు శతావధాని చెళ్లపిళ్ల వేంకటశాస్త్రిగారిచే పరిచూపించి పీఠిక వ్రాయించి వెలువరించిరి. దేవీభాగవతము గాక 'సర్వమధుర'మను అచ్చతెనుఁగు కావ్య మొకటి పాపయారాధ్యుల వారిది యిదివఱలో నచ్చుపడినది.

తక్కఁగల యితని కృతులలో నక్కడక్కడ నొకటి రెండు పద్యములుగాని, సంపూర్ణముగ దొరకినటులు లేదు. ఈ నిలిచిన రెండుకృతులును, కొన్ని చాటువులే యీ కవిశేఖరుని కీర్తి నిలఁ బెట్టుటకు సమర్థములు.

సంస్కృతకావ్యరచనలు :

ఈయన సంస్కృతభాషలోఁగూడ కావ్యరచన చేసిన వాఁడు. కళ్యాణచంపువు, ఏకాదశీవ్రత చంపువు, ఆర్యాశతీ శివస్తోత్రము అను మూఁడు గ్రంథములు రచించెనని వ్రాసి 'సర్వమధుర' పీఠికాకారులు వానిలోని వని యిచ్చిన రెండు శ్లోకములు నేనును చూపుచున్నాను.

శ్లో. కతి నహి భువనాని బ్రహ్మణా నిర్మితాని
ప్రకటిత సుగుణశోభా భాసమానాని సంతి
తదపి సకలసంపత్సద్మ వేధోఽంబరాశే
ర్వినిహితమణి పేటే రాజతే మధ్యలోకః.
(ఏకాదశీవ్రత చంపువు)

శ్లో. శాటీకృత చర్మాణం
ఘోటీకృత నిగమనుసమకర్మాణమ్,
కోటీరధృతసూతిం
పాటీరదనంగభూతి మాటీకే.
(ఆర్యాశతీ శివస్తోత్రము)

చాటువులు :

పాపయారాధ్యులు భార్య లింగైక్యము నందినపుడు 'ముక్తి ద్వారముతల్పు తీయఁగదె చాముండీ! జగజ్జీవనీ!' అను శీర్షకముగల ౩౭ పద్యములతో మహామాతను బ్రార్థించిరనియు, మిగిలిన తదాస్థాన కవులలోఁ గొంద అసూయాపరులు 'ఈ పద్యములకే ముక్తి ద్వారపు తలుపులు తెఱువఁబడును గాఁబోలు'నని పరిహసించి నట్లును, ప్రభువు వేంకటాద్రినాయుఁ డా మాటలు విని "అంతదాఁక నెందులకు? మన అమ్మవారి దేవళపు తలుపులు తెఱువఁబడునేమో చూడరాదా"అని యా పండితులతో నన్నటులును, అట్లు చదివింపఁగా దేవళపుఁ దలుపులు బళ్లుమని తెఱువఁబడినటులును జనపరంపరలో నున్న వాడుక తా॥ వేంకటప్పయ్య శాస్త్రిగా రుదాహరించిరి. కవులలో నిట్టి శక్తిమంతు లున్నటులు చరిత్రములు తెలుపుచున్నవి. ఇదియు వానితోపాటే. కాదననేల!

ఆశుకవిత :

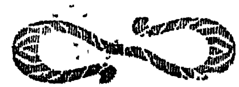
పాపయారాధ్యుల ఆశుకవితాస్రోతస్విని చవిచూచుటకై 'నక్షత్రమాల'లో నొకటే పద్యము వ్రాసెదను.

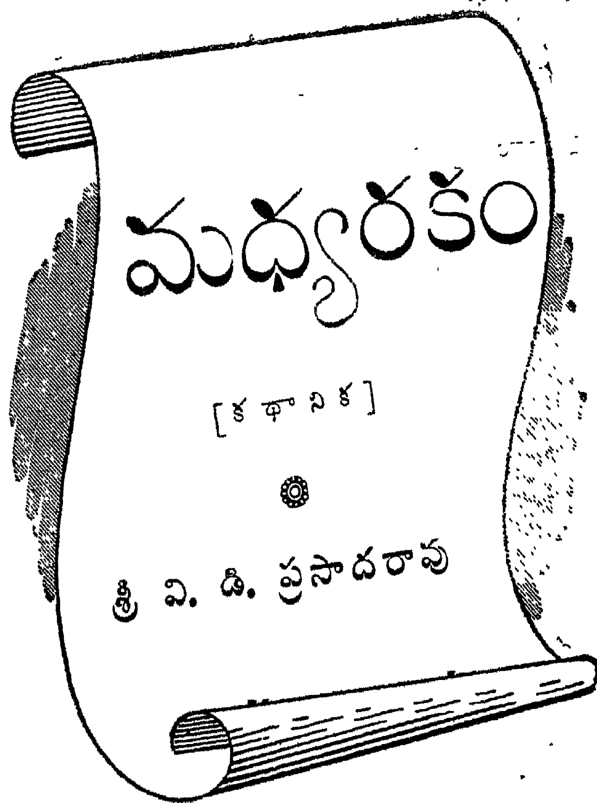
శా. సక్తంబయ్యె మదీయచిత్తము బృహత్సంసారపంకాబ్ధి న
వ్యక్తాతీతభవత్కటాక్షలహరీవాఃపూర సంస్ఫీతిచే
సిక్తంబానటు లార్చి కింకరతచే శిక్షావిధిం గూర్చి నీ
ముక్తిద్వారము తల్పుతీయఁగదె చాముండీ! జగజ్జీవనీ.

'అరుగుచున్నాఁడు శ్రీనాథుఁ డమరపురికి' అని కడకాలములో కవిసార్వభౌముఁడు చెప్పుకొన్నతీరుగా, పాపయారాధ్యులును ౧౭ పద్యములు చెప్పెను. వానిలో నొక్క రెండు నివేదించి యిఁక చాలించెదను.

శా. ఆస్థన్ జాగర పూరణార్థినయి విద్యాగర్వదుర్వ్యాప్తి రా
జాస్థానంబుల మల్లడింగొనుచు నీ కాసింపలే కన్యథా
వస్థం జెందుచుఁ ద్రాగి త్రెుగ్గినటులై వట్రిల్లె నెట్లో; మహా
ప్రస్థానావసరంబు డాసె దరిఁజేర్ప న్నీవెనూ భ్రామరీ!

శా. అస్థిస్రక్కులు, తారహారములు, భస్మాంకంబు, కాశ్మీరజ
న్మస్థాగిత్వము, నింద్రజాలగతి గానంజేసె నేమందు న
మ్మా స్థిత్యంతర మే నెఱుంగను గదమ్మా యెట్టులమ్మా మహా
ప్రస్థానావసరంబు డాసె దరిఁజేర్ప న్నీవెనూ భ్రామరీ!

చెరువుగట్టంబడే చుట్టూ తిరిగి మళ్ళీ ఇంటికే పోదామనుకుంటున్నాడు. పొద్దు పూర్తిగా వాలలేదు. ఆ పల్లెటూళ్లో వాళ్ళింటికెళ్ళినా, ఏమీ తోచేటట్టు లేదు. అక్కయ్యమాట తీసేయలేకా, సెలవులకు అమ్మా నాన్నాదగ్గిరే కాకుండా ఎక్కడికన్నా వెళ్లాలన్న ఉబలాటంవల్లా ఆ పల్లెటూరు వచ్చాడు. పొద్దున్నే బావ ఊళ్లోకి పోయాడు. అక్కయ్యతో కాసేపు మాట్లాడాడుగాని, ఎంతసేపటికి పొద్దుపోయినట్టే కనబడలేదు. వీధి అరుగుమీద చాప లేదు. అలికి ముగ్గులెట్టి శుభ్రంగా ఉన్నా తెచ్చుకొన్న రెండు తెల్లలాగూలూ మాసిపోతాయేమోనని కూలబడలేక ఒక చింకిరిచదర వేసుకొని కాసేపు కూర్చొన్నాడు. నేలమీదకంటే చదరమీదే ఎక్కువ మట్టి ఉంది. గేదలను తోలుకొంటూ బుష్షపంచె కట్టుకొని, కాపుకుర్రాడు చుట్టముక్క పీల్చుకొంటూ కర్ర బుజాన్ని అడ్డంగా రెండు చేతుల వెనక్కి పట్టుకొని, చుట్ట నోట్లోంచి తియ్యకుండా, వింతమృగాన్ని చూస్తున్నట్టు చూసి, "ఏ ఊరియా?" అని ప్రశ్న పారేశాడు. కాపుకుర్రాడి తల సగంపాయిన్ కొట్టించినట్టుండి వెనకపిలక గాలికి ఎగురుతూంది. ఆ కుర్రాడితో మాట్లాడడానికి కూడా నిస్సాకారం తోచి, ఆ కుర్రాడి నిర్లక్ష్యానికి తన నిరసన మౌనంతో జవాబిచ్చుకొని తృప్తి పడ్డాడు.

"ఉలకడేం" అని వెగటునవ్వు నవ్వి గేదెలకుర్రాడు ముందుకు సాగిపోయాడు.

ఆ తర్వాత ఇంకేకుర్రాళ్ళనీ పలకరించలేక సాయంత్రందాకా ఇంటిపట్టున గోళ్ళుగిల్లుకుంటూ కూర్చుని, సాయంత్రం చెరువుగట్టుకే బయలుదేరాడు. ఒక్కరోజుకే విసుగెత్తుతూంది. అక్కడక్కడ తన యీడు కుర్రాళ్ళు కనబడ్డా, చొక్కాలేని రకాలేతప్ప తను మాట్లాడించతగ్గ అర్హత ఉన్నవా డొకడూ కనబడలేదు.

"ఒహోయ్".

ఇందాకా పలకరించిన కుర్రాడూ, మరి నలుగురు తన ఈడు వాళ్ళూ పంటబోదె కావతల కూర్చుని పులిజూదం ఆడుకొంటున్నారు. బోదెకాలవ అంత పెద్దది కాకపోయినా నడుందాకా దిగబడే నీళ్లూ బురదా ఉన్నాయి. ఒక్కటే తాటిపట్ట ఒకచోట ఇటు నుంచి అటుకు ఉందిగాని, బురద జారుడుగానే ఉన్నట్లుంది.

అటూఇటూ పోటానికి తోచక అక్కడే వాళ్ళను చూస్తూ నిలబడ్డాడు.

"నులుసుండా యేం, తాటిపట్టమీం చిటు రా."

"కాలు జార్తాదేస్"అంటూ ఇంకొకడు వెటకారంగా అందర్నీ నవ్వించాడు.

పైకి పౌరుషంగా, లోపల వణుకుతూనే తాటిపట్టమీద బయలుదేరాడు. చివరికొచ్చాక కాలు జారింది. బిగిసిన బురదలో జారేలోపల ఒకకుర్రాడు ముందుకొచ్చి చెయ్యి ఆసరాయిచ్చి సులువుగా గట్టుకు లాగాడు.

"ఏఊరంటే ఇందాకా పలికావుకా వేం"అన్నాడు మొదటికుర్రాడు.

పదిహేళ్ళ యీడున ఉన్న నల్గురు సాటికుర్రాళ్లతోనూ, ఎంత విరోధమనిపించినా, ఎంత తనకు తక్కువనిపించినా, మాట్లాడకుండా కలవకుండా, ఎంతోసేపు బిగబట్టుకు కూర్చోటం సాధ్యంకాదు.

"బస్తీనుంచా! ఏం సదూతుండావ్ ?"

"ఫిఫ్త్‌స్టాండర్డు"

"అంటే"

ఈ అజ్ఞానులముందర మళ్ళీ గర్వం సంతోషంగా తలచూపింద. ఒక ఏడాది ఎక్కువేసి ఆరోక్లా సన్నాడు.

తనకు చెయ్యందిచ్చిన కుర్రాడు జునపాలజుట్టూ, నవ్వు మొగంతో "నన్నూ పైయేడు ఫస్టుఫారంలో ఏయిత్తా నన్నాడు తమ్మన్నగారు మానాన్నతో. ఇనస్పేటరు ఒచ్చినప్పుడు కోతల్లో ఉంటే మా నాన్నను పిలిసి ఆయేల నన్ను బడికంపమన్నాడు. పైయేడు బస్తీలో ఫస్టుఫారంలో చేర్పిస్తానంటే నాన్న కాళ పుట్టింది. బస్తీ పంపిస్తానన్నాడు."

తక్కినవాళ్ళకంటే ఆకుర్రాడు కొంచెం దగ్గిరనిపించాడు.

"తమ్మన్నగారు మాబావే. ఆయనకు బడిఉందా ?"

"నీకే తెల్దూ! ఎల్లా తెలుస్తుంది లే, ఏడాదికి మొత్తంరోజులన్నీ కలిపి ఓనెల మమ్మల్ని బడికి తోలుకెళ్తాడు. ఇనస్పేటరు వచ్చినపుడు హంగామా సేత్తాడు. అందరం పేసేగా!"

"రంగా! మనమిని పెంటు చదివి అప్పుడే అయిదేళ్ళయింది గాదురా!"

జునపాలకుఱ్ఱాడు నవ్వి "ఆ" అన్నాడు.

కబుర్లలోంచి తిండిమీదికి ఏవబడ్డది. "ఒరేయ్, తోపులో మామిడికాయలు కోసుకొందారి పదంౘ్రా. నాగయ్యా, సాంబారు కారం తెచ్చావా?"

వాళ్ళంతా సెట్లెక్కుతోంటే చేతకాక క్రిందే నిలబడిపోయాడు.

కాయలు తింటంలోగూడా వాళ్ళకు లొచ్చయిపోయాడు. కారం నోరుమండించి సళ్లు ఎఱ్ఱబడేస్తూంది. ఊరికే తింటానికి పళ్ళు పులిసిపోతున్నాయి. వాళ్ళు రెండువిధాలా సునాయాసంగా తినేయగల్గుతున్నారు.

రంగడు ఇతని కవళిక కనిపెట్టి, "నోరు మండుతూందా?" అన్నాడు.

"చెరువులో నీళ్ళు లేనట్టున్నాయే?" అని బిక్కమొగంతో అడిగాడు.

"ఇయితిని నీళ్ళు తాగకూడదు. అప్పన్నా, కత్తితెచ్చావురా, రెండు గెలలు కోద్దాం."

రంగడు తాటి చెట్టెక్కి ముంజెలు కోసి ఇస్తున్నాడు.

పిలకకుఱ్ఱాడు ఎగతాళిగా "అతల సెట్టెక్కుతావా? సిన్నడేగా" అన్నాడు.

ఉడుకుమోతుతనంతో మాటరాలేదు.

ముంజెకాయ తను ఒకకన్ను తినేలోపల వాళ్ళు రెండురెండు కాయలు లాగేస్తున్నారు.

నీళ్ళు నోట్లోకిరాకుండా పెదవులనిండా అంటుకొంటూ బుగ్గల నిండా జిగురు అంటుతూంది.

"అల్లా కాదు తినేది" అని చిరునవ్వుతో రంగడు బొటనవేలూ, నోరూకలిపి ముంజెలు తింటానికి ఉపయోగించాల్సిన వీలు నేర్పాడు. రెండుమూడు కాయలుమించి తినలేకపోయాడు.

బావ ఇంకెవరితోనో ఆదోవనే ఇంటికి వస్తున్నాడు.

పిల్లలలో గౌరవం రాకపోయినా, బావతో వస్తూన్న పెద్ద ఆసామీలు తమ్మన్నగారి బావమరిదిని, బస్తీకుఱ్ఱాడిని మన్ననగా చూచి, తమ పిల్లలకు "వాణ్ణి చూసి బుద్ధి తెచ్చుకోండిరా" అంటంలో తన మనస్సుకు మళ్ళీ కొంచెం స్థాయిచిక్కి తన ప్రతిష్ఠ తనకు నిల్చి వట్లుంది.

౨

స్కూళ్ళు తెరిచారు. క్లాసులో చివరి బెంచీలో కేకిరిబాకిరిగా ఉన్న జునపాలు ముడిగా పేర్చుకొని, కాలిని తెల్లకంబె, ముతకలాగూ చొక్కాలు, చెవిపోగులతో రంగడు కూర్చుని ఉన్నాడు. "సత్యం!" అని ముందు బెంచీలో ఉన్న తనను కేక వేశాడు.

స్కూలు తెరిచి మొదటిగంటకూ మూడోగంటకూమధ్య సమయం. క్లాసంతా గింగిరిలెత్తుతూ అల్లరిగా ఉంది. తనపక్క ఉన్న కుఱ్ఱాళ్ళు పల్లెటూరి రంగణ్ణి వెటకారం మొదలుపెట్టారు. వెనక బెంచీలదాకా ఒకటే అల్లరి పాకింది. తను రంగణ్ణి ఎరిగున్నట్టు చిరునవ్వు నవ్వటానికికూడా గుండె చాలలేదు.

రంగడు మొగం ముడుచుకొని కుంచుకుపోయాడు. ఆ నాడు పల్లెటూళ్లో ఈ కుఱ్ఱాడికి లొచ్చయానన్న ఉక్రోషం ఏమైనా మిగిలి ఉండి ప్రేరేపించేదేమో-తెలియకుండానో, తక్కిన కుఱ్ఱాళ్ళు అల్లరి చేస్తూంటే, ఎదురు నడవటానికి ధైర్యం చాలకనో తనూ వాళ్ళతో పాటే అయాడు.

మూడోగంటతో రంగడికి కొద్ది ఏడ తగ్గిందికాని, ఆ బస్తీ మాస్టరుకూడా తన తెలివికేటలన్నీ రంగడిమీదే ఒలకపోసుకొని కుఱ్ఱాళ్ళ అభిమానం సంపాదించుకొన్నాడు.

ఆనాడు పల్లెటి కుఱ్ఱాళ్ళందరిలోకీ తనయందు సుహృద్భావం చూపించింది రంగడేనని మనస్సు కెలకేసింది. సాయంత్రం రంగణ్ణి ఒంటరిగా పలకరించాడు. రంగడిని తను ముందు చూడలేదనే, అల్లరి చేసినవాళ్ళల్లో తను లేననే అబద్ధపు సాకులు చెప్పుకొన్నాడు. రంగడికి నదిలో మునుగుతుంటే గడ్డిపరక అందినట్టయి, ఇందాకా ఆగడ్డిపరకకూడా తన్ను తోసేసిం దన్నమాట మరిచిపోయి, పసిగుండెలో కల స్నేహవాంఛతో నిర్మలినంగా పొత్తుకలుపుకొన్నాడు. ఆ కుఱ్ఱాళ్ళమధ్య ఎల్లాఎల్లా ఉండాలో అన్నీ రంగడికి బోధచేశాడు. కాని ఆ బోధలకంటే కూడా రంగడిలోనే ఉన్న సహజబలాలే రాను రాను తక్కినవాళ్ళు అతనిచుట్టూ చేరేటట్టే చేస్తూవచ్చాయి. ఈ స్కూలుఆటల్లో మొదట్లో కొత్తదనంవల్ల రూల్సు తెలియని రంగడిఆట ఎబ్బెట్టుగావుండేది. కాని చలాకీతనం బైటపడి, ఆటల రూల్సు సర్వసాధారణంగా అలవాటుపడేటప్పటికి రంగడే తనకంటే నయమనిపించుకొని అల్లరిచేసిన కుఱ్ఱాళ్ళే అభినందనం చేసేస్థితికి వచ్చాడు.

తనలోమాత్రం మొదటినుంచీ ఉన్న సామాన్యత్వమే మిగిలిపోయింది.

ఎవళ్ళైనా మంచి దుస్తులు, కొత్త శుభ్రంగా దువ్విన తలా, ఫౌన్టెన్ మీద మోజూ చూపిచ్చేటప్పటికి తనూ తనతోపాటు కుఱ్ఱాళ్ళూ వాడిని కాకిగోల చేసి వదిలిపెట్టేవాళ్ళు. తన ఊళ్ళోనే

చిన్నప్పటినుంచి తనతో చదువుకుంటూవస్తూన్న కుఱ్ఱాళ్ళందరిదీ ఆ తత్వమే. ఈ పల్లెటూళ్ళనుంచి వచ్చిన కుఱ్ఱాళ్ళే ఆ నూట్లమోజులు చూపించేవాళ్ళు. రంగడుకూడా అల్లాగే అయి మళ్ళీ తమలో అల్లరి పడేటప్పటికి, తన మనస్సుకు మళ్ళీ కొంత ఆత్మవిశ్వాసం చిక్కింది. కాని దొంగచాటుగా వాళ్ళల్లో ప్రతివాడూ, తనకూ ఆ దుస్తులుంటే బాగుండునని కోరుకుంటూన్నట్లే ఉండేది.

3

పొట్ట భద్రత్వము తప్ప మరే జీవిత భద్రత్వమూ ప్రసాదించలేని బస్తీ వదిలి మహాపట్టణానికి పొట్ట చేత్తో పుచ్చుకొని వచ్చాడు. రైలు దిగినప్పటినుంచీ, కూలీలదగ్గరనుంచీ, తను పల్లెటూళ్ల వాళ్లంటే కూడా చూపించలేనంత నిరసనాన్ని చూపిస్తున్నారు. తన్ను మోసం చేసి, అల్లా చేసినందుకుకూడా తను మోసపడ్డ అర్భకత్వానికి, చీమ పురుగును చూసినట్లు చూస్తున్నారు.

రంగడు కనపడ్డాడు. రంగి పనుకోలేదు. ఆశ్చర్యంతో తెల్లబోయి చూశాడు.

రంగడు "ఓల్లో! ఎప్పుడు వచ్చావు" అన్నాడు.

ఆదరణా, నిరాదరణాకూడా లేవు మాటలో. పల్లెటి రంగడికి, బస్తీ రంగడికి, ఈ రంగడికి పోలికే కనబడటం లేదు. కాని ఆ కొత్త ఆశ్రయం పనులుగోడ్డి నాటులను పాపలాడాడు. జనం రద్దీలో రంగడిని తోసుకొంటూ వచ్చిన ఒక సూటువాలా, రంగడికి వెంటనే క్షమాపణ చెప్పకొని మళ్ళీ కదుల్తూ పత్తితీశిలో తనను తోసేస్తూ క్షమాపణ చెప్పాల్సింది పోయి తీవ్రంగా చూస్తూ సాగిపోయాడు. రంగడిది గమనించనే లేదు.

కాఫీ తాగటానికి రంగడు పిలిచాడు. హోటల్లో ప్రవేశిస్తుంటేనే "అటు గాదు ఇటు" అని రంగడు దోవ చెప్పాడు.

తినటంలో, త్రాగటంలో, నడవటంలో సన్నసన్నగా రంగడు నిషేధాలూ, అనుసరణీయాలూ చెప్పాడు. బస్తీలో మొట్ట మొదట తనకు శిష్యుడు, ఈనాడు తనకు పట్టణంలో పాఠాలు చెప్తున్నాడు. లోపల ఆత్మక్రోధము కుమిలిస్తోంది. ఆ పాఠాలు క్షణక్షణ గండాలుగా ఉన్నాయి.

"మళ్ళీ కనపడతా. అన్నట్టు ఎక్కడ దిగావు?"

నీ గూముకు వస్తా నన్న ధైర్యం చాలకపోయింది. చివరికి సమయం దాటిపోతోందని కష్టాల్తిగా గతికాడు.

"రేపు ఇంటర్వ్యూకి వెళ్లాలి. అంతవరకూ నీ గదికి వస్తాను."

ఇంటర్వ్యూకి తను తెచ్చుకొన్న లాగూ, కోటూ విడివిడివి తొడుక్కుంటే చీదరించుకొని రంగడు తన సూటు తీసియిచ్చాడు. నఖశిఖపర్యంతమూ ఎరువు తయారయింది. సాయంత్రం ఇంటర్వ్యూ అవగానే బ్రతికి బైటపడి రంగడిని కలుసుకొన్నాడు. సినిమాకు బయలుదేరారు.

స్త్రీ పురుషులు కలిసి కూర్చున్న సీట్లల్లో సూటంటే అమరింది కాని కూర్చొనేతీరూ స్థాయీ చిక్కలేదు. బి. ఎ. చదివిన ఇంగ్లీషు ఉన్నా, సినిమాలో ఒక్కముక్క అర్థంకాలేదు. హాస్య దృశ్యం వచ్చినప్పుడు తన నవ్వు ఆ తరగతికంతకూ వెకిలిగా బైలు పడ్డది

మలుపుమలుపునా పట్టణం మక్కెలువిరగగొట్టింది. ఒక్క నాటితో పట్నం పేరుచెప్తే బీభత్సంకొల్పింది. ఆ అదురులో రంగడితో పోల్చుకొని చూస్తే అతనికీ తనకూ హస్తిమశకాంతరం కనపడ్డది. పల్లెటికుఱ్ఱాడు జీర్ణం చేసుకొన్న పట్టణం తనకు—బస్తీలో పుట్టిపెరిగినవాడికి కొరుకుడేపడక పళ్ళు విరిగేటట్టయింది.

రంగడు పుట్టింది పల్లెఅయినా, తక్కువతరగతిలో పుట్టినా, పల్లెకుండే స్తోమతతో జన్మించాడు. తరగతితర్వాత తరగతిగా మెట్లెక్కే అభ్యాసంలో జన్మించాడు. తను పుట్టిన బస్తీతరగతికి, మెట్టు ఎక్కగల దార్ఢ్యమే లేదు. ఉన్న స్థాయే ఉత్తమమనుకొని క్రిందికి చూసి ఈసడించటం తప్ప పైకిఎక్కడానికి బలంగాని తాహత్గాని కలగలేదు. కొత్త వాతావరణాలను జీర్ణంచేసుకొని వాట్లల్లో జీర్ణమవగల స్వభావమే కనబడలేదు. ఆనాడు పల్లెకే పనికిరాలేదు, ఈనాడు పట్టణానికీ పనికిరాలేదు.

ఉండలేక ఊరుమొగం పట్టాడు. స్టేషనులో కూలీ మొదట అడిగినకూలీ ధరమార్చి డబ్బిచ్చాక పేచీపెట్టాడు. చివరికి రైలుకదిలాక "పోడా గొంగూరై"అని ఈసడించాడు. వళ్ళంతా కుళ్ళిపోయినట్లయింది.

ఇంటికి చేరి నిట్టూర్పు విడిచాడు.

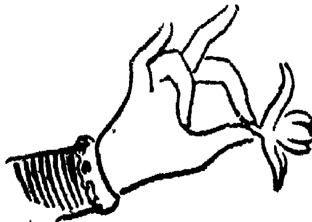
పొరుగమ్మతో తన భార్య సగర్వంగా "ఆయన పట్టణం వెళ్ళివచ్చా"రని చెప్పకుంటూంది. ఇరుగావిడఆశ్చర్యవిభ్రమాలు తన లోపలి దుఃఖానికి బైటసంతోషాన్ని పూతపూశాయి.

స్వాగతము

శ్రీ తలమర్ల కలానిధి

వన్నెల జిలికే
పరిమళ మొలికే
విరిసరు లానందముగ
వేణిలో దురిమి
వేపపూవుల రైకను దాల్చిన
వసంతలక్ష్మితో
నను జతగూర్చిన
ఓ ఉగాదరో
స్వాంతము రంజిల
స్వాగత మిదిగో !
స్వాగత మిదిగో !!
ఉపగూహనలో
నుఱ్ఱూతలూపే
మందపవనుని డెందము రంజిల
జీవసారపు చినుకులు రాలే
కోయిలపాటకు చెవియొగ్గే
వసంతలక్ష్మితో
నను జతగూర్చిన
ఓ ఉగాదరో
స్వాంతము రంజిల
స్వాగత మిదిగో !
స్వాగత మిదిగో !!

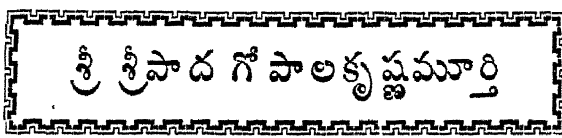

నిరీక్షణ

చిత్రకారిణి :

శ్రీమతి ముక్కపాటి స్వరాజ్యలక్ష్మి

నవ్యసాహిత్య సింహావలోకనము — —

ఆంధ్రసాహిత్య నవోదయం ఒక్క వ్యక్తియత్నంవల్ల గానీ, ఒక్కరోజులోగానీ వచ్చినది కాదు. రెండు మూడు దశాబ్దాలపాటు ఉపజ్ఞావంతులైన సాహితీపరులు ఒకవైపునా, బలీయములైన ఉద్యమాలు మరోకవైపునా ప్రోత్సహించడమువల్ల బయలుదేరిందీ కొత్తచైతన్యం. నేడు వెనక్కి చూసుకుంటే ఒకొక్కప్పుడు వ్యక్తులే ఉద్యమాన్ని నడిపినట్టూ, మరొకప్పుడు ఉద్యమాలే వ్యక్తుల్ని నడిపినట్టూ కనబడుతుంది. అవును, అలాగే వుండాలి మరి. వ్యక్తి సంఘాన్నీ, సంఘం వ్యక్తినీ పలకరించుకుంటూ పురోగమించడమే బ్రతికివున్న జాతికి జీవం.

రాజుల జీవితఘట్టాలే వస్తువుగానూ, పాండిత్యప్రకర్షే ముఖ్యాదర్శంగానూ ప్రవర్తిల్లిన క్షీణయుగకవిత్వానికి తిరుపతి వెంకటేశ్వరులు భరతవాక్యము పలికేరు. తాళపత్రగ్రంథాల్లోనూ, రాజసభల్లోనూ మాత్రమే అంతకుముందు నివసిస్తూండిన పద్యాన్ని పట్టుకొచ్చి ప్రజాబాహుళ్యానికి అందించింది వారే. వారితో విరోధించీ, వారిని సమర్థించీ రచనలు చేసినవారు వారిలాగే పద్యప్రచారానికి బాగా తోడ్పడ్డారు. ఆరోజుల్లో అక్షరాస్యుడన్నవాడి కల్లా వారి పద్యాలు తప్పకుండా కంఠస్థమై యుండేవి. అదివరకు పద్యరచన చెయ్యనివా రెంతమందో వారిని చూచి పద్యరచన కుపక్రమించారు. వీరేశలింగము పంతులుగారికీ, క్షీణయుగానికీ నడుమ తిరుపతికవులు రాకపోయుంటే నవీనవాఙ్మయంలో కావ్యానికి ఇప్పుడున్నంత హోదా వచ్చి ఉండేదే కాదు.

పద్యానికి తిరుపతికవులు చేసిన సేవనే వీరేశలింగము పంతులుగారు గద్యానికి చేశారు. ఏకాక్షర రచనలతోనూ, ద్వ్యక్షర రచనలతోనూ (రసికజనమనోభిరామమువంటి రచనల్లో) కష్టతరమైపోతూండిన పద్యాన్ని సులభసాధ్యము చేసి తిరుపతికవులు ప్రజల కందించినట్లే, మారుమూల పదాలతోనూ, దుస్సాధ్యదండాన్వయంతోనూ కష్టతమమైపోయిన చిన్నయసూరివచనానికి కాలువా ఊడదీసి ప్రజాసేవ నేర్పారు పంతులుగారు. ఆంధ్రసాహిత్య నవోదయం ఆయనతోనే ప్రారంభమైందని నమ్మేవారు చాలామంది ఉన్నారు. కాని పంతులుగారు ముఖ్యంగా దేశికులేకాని, కవులు కారేమోనంటాను. వారి గురి ఎంతసేపూ తెలుగువారి మనస్సుమీదనే; హృదయమ్మీద కాదు. వెలుగు చూపించాలనే వారి ప్రయత్నము; సౌందర్యం చూపించాలని కాదు. సంస్కృతిని ఆహారంగా ఇచ్చారాయన తెలుగువారికి; ఆనందాన్ని కాదు. ఆంధ్రవాఙ్మయాన్ని అనేకరీతుల్లో పెంచా రాయన; ఆంధ్రసాహిత్యాన్ని కాదు. వారి నవలలు నవలలు కావు; సంస్కారప్రబోధంకోసం ఆయన తన యిష్టము వచ్చినట్లు పంచిన కథలు. వారి కవిత్వము వారి సర్వతోముఖశక్తికి ఉదాహరణమే గాని హృదయాహ్లాదకారిమాత్రం కాదు. వారి స్వంతరచనలకంటె భాషాంతరీకరణాల్లో మనకి ఆనందము ఎక్కువ కనపడుతుంది. పంతులుగారు తెలుగువారికి విజ్ఞానసూర్యుడు; కళ్ళు చల్లబరచే చంద్రుడు కాడు. పంతులుగారి పంథాలలో రచన సాగించిన చిలకమర్తివారు ప్రహసనాల్లోనూ, నవలల్లోనూ కూడా ఆయనను శతధా మించిపోయారు. కాబట్టి ఆంధ్రసాహిత్య నవోదయం ఆయనే తీసుకొచ్చారనడము సత్యానికి దూరం.

ఈ శతాబ్ద ప్రారంభంలో తెలుగుదేశంలో పర్యటనము చేసిన పార్సీసాంఘికంపెనీవారి ప్రదర్శనాలు తెలుగులో స్టేజినాటకాల్ని లేవదీశాయి. అటు ధర్మవరం కృష్ణమాచార్యులుగారూ, ఇటు మారేపల్లి రామచంద్ర శాస్త్రిగారూ నాటకాలు రచించి ఆడించారు. చిలకమర్తివారి ప్రసన్నయాదవాది నాటకాలు చాలా వెలిశాయిగాని పద్యాలూ పాటలూ ప్రవేశించి వీటిని కొంతవరకూ పాడుచేశాయి. ౧౮౯౨ నాటికే కన్యాశుల్కంకూడా తయారైపోయి రంగం ఎక్కింది. ఆనందగజపతి మహారాజు ఆజ్ఞానుసారం తీసిన బాల్యవివాహపు లెక్కలే కన్యాశుల్కనాటకానికి కారణాలయినవి. గురజాడ అప్పారావుగారు సమకాలిక పరిస్థితుల్ని దాటిపోయిన మేధావి. ఆయన కన్యాశుల్కం మూడు మహోద్యమాల కూడలి.

వందేమాతరోద్యమము దేశమంతటా వ్యాపించి ప్రతివారికీ మెరుపుకొట్టింది. మన దేశపు దీనదశా, మన అసహాయత్వమూ, భావదాస్యమూ చీకటి తెరల్లాగ మనవారి కళ్ళముందు కట్టేయి. దానితో

మనల్ని బంధించిన సంకెళ్లన్నీ ఒకమారు గలగలలాడేయి. తెలుగు కవులు సంస్కృతాంధ్ర ప్రబంధాలలోని అలంకారాల్ని తెగగొట్టడము కట్టిపెట్టి తమ భావాల్ని, ఆంగ్ల కవుల భావాల్నీ ఖండకావ్యాలుగా రచించడము మొదలుపెట్టారు. ఆధునకవిత్వపు వరదల్లో అడ్డమైన గడ్డినీ, మట్టినీ కలుపుకున్న తెలుగుకావ్యాలు ఆ కలక తేరిపోయి తెలుగుభాషరుచిని ప్రతిఫలించాయి. ఈ కాలపు రచయితల్లో గురజాడ అప్పారావుగారు అగ్రగణ్యులు. వారి ఉత్తమరచన కన్యాశుల్కం క్రిందటి శతాబ్దంలోనే వెలువడడంవల్ల, పై ఉద్యమాలేవీ వారిని ప్రోత్సహించలేదని స్పష్టం. వారి సృష్టికి బ్రహ్మకిలాగే ఐదు ముఖాలు: సమకాలిక సాంఘిక సమస్యని తీసుకొని నాటకంగా రచించడమూ; హాస్యరచనా; జీవద్భాషారచనా; తేటమాటలతో, జాతీయ ఛందస్సుతో కోమలమైన కవిత్వమూ; కథానికానూ. గురజాడవారు సాంఘికపరిస్థితుల్ని నాటకంలో బింబించిన కాలానికి పాశ్చాత్య దేశాల్లోకూడా ఇబ్సెన్, షా, గాల్స్‌వర్దీవంటి కవులు సాంఘికనాటకాల్ని రచించనేలేదు. నార్ల వెంకటేశ్వరరావుగారిదైన ఈ సాక్ష్యము కన్యాశుల్కాన్ని విశ్వసాహిత్యంలోకి లాగుతున్నది. ముఖ్యమైన ఇతివృత్తము కన్యాశుల్కగాథయే అయినప్పటికీ, వేశ్యాలోలత్వమూ, పిచ్చినమ్మకాలూ, స్వార్థపరత్వమూ వంటి పిశాచాలు కూడా కన్యాశుల్కానికి తోడై నాటకాన్ని ఒక ప్రపంచంచేసేశాయి. చూడండి, ఈ ప్రపంచంలో—ఒక ఛాందస వైదికుడూ, న్యాయవాది అయిన న్యాయవాదీ, ఒక క్లీనెరుబొట్టూ పరమసౌఖ్యమయిన విధావకుడూ, ఒక ఇంగ్లీషువిద్యార్థీ సంస్కృతవిద్యార్థీ, ఒక దాంభికుడూ ఒక లుబ్ధుడూ, ఒక సానిలంజా ఒక పూటకూటి విధవలంజా, ఒక పల్లెటూరి బాలవితంతువూ ఒక పట్నవాసపు విటుడో, ఒక పోలీసూ ఒక హవల్దారూ, ఒక సిద్ధాంతీ ఒక పూజారీ, ఒక పిరికిశెట్టి మేదకుడైన నాకరూ, ఒక బైరాగీ ఒక సారాయిదుకాణదారూ, ఒక శైవజంగమూ ఒక సాతాని వైష్ణవుడూ, ఒక మునసబూ ఒక యోగినీ, ఒక తెలుగు ప్లీడరూ ఒక ఇంగ్లీషు ప్లీడరూ—సర్వమానవులూ వున్నారు. గురజాడ అప్పారావుగారి సరదా తీరడానికి ఇంతమంది వ్యక్తులు ఆడవలసివచ్చింది. ఎక్కడా ఏపాత్రని నిర్వహించడంలోనూ పట్టు జారిపోదు. ప్రపంచంలో ఆడివట్టే కన్యాశుల్క నాటకంలోనూ ఆడతారు వీరంతా. కన్యాశుల్కంతరవాత మళ్లీ అంతటి నాటకం నేటికీ రాలేదు.

గురజాడవారి హాస్యం ఆంధ్రభాషలాగే అందమైనది. అందులోని స్వారస్యం ఎలాగ పుట్టుతోంది అన్న జిజ్ఞాసకి వారే జవాబిస్తున్నారు 'ఆకాశరామన్న'లో: "స్నేహమూ, ప్రేమా అనే, అనాది అయివుండిన్నీ ఎప్పుడూ కొత్తగావుండే రెండువెలుగులను నరుని మీదికి తిప్పికాంచితే వింతవింతసొగసులు బయలుదేరుతవి. సొగసులేని మనిషే వుండడు" అని. మొక్కపాటివారు బారిష్టరు పార్వతీశమ్మీదా, మునిమాణిక్యమువారు కాంతంపతిమీదా, విశ్వనాథ కవిరాజు రకరకాల వ్యక్తులమీదా ఈ వెలుగుల్నే ప్రసరించారు. భమిడిపాటివారు ఈ వెలుగుల్ని వ్యక్తులమీదకంటె మాటలమీద ఎక్కువగా ప్రసరిస్తారు.

గ్రంథస్థభాషనే సవరచనలకి ఉపయోగించినట్లైతే అలాంటి రచనలకి క్రమంగా జీవశక్తి నశిస్తుందని గ్రహించి జీవద్భాషాచైతన్యం తెలుగుకి కలిగించడానికి తొలియత్నం చేసినవారు అప్పారావుగారే. బ్రతికిఉన్న అనుభవము బ్రతికివున్న భాషలోనేగాని, పుస్తకాలలో బిగించబడి వెనక్కి వెళ్లిపోయిన, లేక అలమారులోని కెక్కి కూర్చున్న భాషలో చైతన్యవంతంగా రాలేదని గుర్తించి తెలుగు భాషకికూడా సంస్కృతానికి పట్టిన (కావ్యభాషమాత్రమే అయ్యే) దీనదశ పట్టకుండా తప్పించడానికి కార్యరూపేణా మొదటియత్నం చేసినవారు గురజాడ అప్పారావుగారు. వారు కన్యాశుల్కంలో ఎలాగ మాట్లాడుకునే భాషని అలాగే, వర్ణక్రమమేనా తప్పకుండా వాడినా, కవిత్వానికీ వ్యాసరచనకీ అలాంటి భాషకాక సంస్కరించుకున్న భాషనే వాడేరు. చిన్నకథలో సంభాషణలూ, స్వగతాలూమాత్రమే వాడుకభాషలోనూ, మిగతా కథనమంతా గ్రాంథిక పాళ్ల గ్రాంథికంలోనూ రచించారు. సమగ్రమైన సాహితీపరులు పదిమండలాల భాషా పరిశీలించి సంస్కరించుకుని కొత్త సాహిత్యభాషని నిర్మించుకోవాలని వారి ఆశయము. నేటి రచయితలలో గోదావరిమాండలికాన్ని వాడే శ్రీపాదా, మొక్కపాటీ, కృష్ణా, గుంటూరుమాండలికాన్ని ఉపయోగించే మునిమాణిక్యమూ, ఉన్నవామాత్రమే భాషావిషయంలో శ్రద్ధాళువులు. తక్కినవారు అన్ని రకాలుగానూ భాషని తిప్పుతున్నారు. ఇటీవల గ్రామపల్లె నాగసూరా వ్యావహారికం గ్రహించడంతో అనంతపురమాండలికము సొంపుగా అందుతుందనే ఆశ కలుగుతోంది. నెల్లూరు, కడప మాండలికాలు మనకి అందనేలేదు.

చదువర్లను హడలెత్తించే సంస్కృతసమాసాలతో నిండిన రచనే గొప్పరకపు కవిత్వంగా చెల్లుబాటయిపోయే రోజుల్లో తేటతేటైన మాటలతో తాను స్వయంగా సృష్టించిన సౌందర్యాన్ని రచించిన కవి గురజాడ అప్పారావుగారు. సంస్కృతసమాసాల రచనలను ఈయన కొయ్యబొమ్మలన్నారు. కాదా మరి? అవి కావ్యాలలో తప్ప వినబడడము లేదాయెను. మరి వాటికి సహజభాషయొక్క కోమలత్వం ఎలా వస్తుంది?

"పాటపాడెను చెట్టుచామలు—కోటచెవులను గ్రోలి యాలగ
తోటివనమున నాగి చంద్రుడు—తాను చెవియొగ్గన."

అని నిశ్శబ్దాన్ని వినిపించి—

"అనగ కన్నియ, తిరిగి మెల్లన
నన్ను కన్నులు విచ్చి చూచెను."

అని కన్నియచూపులు మనకి చూపించి—

"దేశమంటే మట్టికాదోయి—దేశమంటే మనుషులోయి"
అని ఉపదేశించిన కవి తెలుగులో మరియెవరున్నారు?

"ఆమని రాగా దుగ్గకొలనులో-కలకల నవ్వెను తామరలు
ఆమని రాగా దుర్గవనములో కిలకిల పలికెను కీరములు"

అని తేటైన మాటలతో తామరల్ని, చిలకల్ని ఇంత చక్కగా కొన్నించిన కవి ఎవరున్నారు? తెలుగుభాష సంస్కృతంలాగ సమాస జటిలమూ ప్రవాహశీలీ కాదనీ, అజంతాలతో గజగామిని అయిపోయిన ఈ భాషకి వృత్తాలుకాక మాత్రాఛందస్సులే అనుకూలాలనీ మొట్టమొదట గ్రహించి రచించినది గురజాడ అప్పారావుగారే. కాని వీరి ఆచరణని ఇతరకవులు వెంటనే అనుకరించలేదు సరిగదా, ఎంతమందో, వీరుద్ధరించిన ముత్యాలసరాల్ని (రాయప్రోలు వారివలె) మళ్లీ పాతపద్ధతికి మళ్లించేశారు. అందువల్ల మాత్రాఛందస్సులే తెలుగుకి అనుకూలాలన్న వీరి సందేశం మొన్న మొన్నటివరకూ మరుగుపడిపోయింది. తిరిగి నేడు శ్రీశ్రీ, మల్లవరపూ, పాపా, తిలక్, ఆరుద్రాలు మాత్రాఛందస్సులో వింతసొగసులు చూపిస్తున్నారు. శ్రీ. శ్రీ. అనేక ప్రయోగాలు చేసి—

"ఏ దేశచరిత్ర చూచినా—ఏమున్నది గర్వకారణం
నరజాతిచరిత్ర సమస్తం-పరపీడన పరాయణత్వం."

అనీ,

"ఆనందం అంబరమైతే—అనురాగం అర్ణవమైతే
ఆనందపుటంచులు చూస్తాం-అనురాగపులోతులు తీస్తాం"

అనీ,

"మరో ప్రపంచం మరో ప్రపంచం—మరో ప్రపంచం పిలిచింది
పదండి ముందుకు పదండి తోసుకు-పదండి పోదాం పైపైకి"

అనీ చక్కని కొత్తవరసలు కనిపెట్టారు. పఠాభిగారు వచన పద్యాలనే గుడ్డుకర్రల్తో పద్యాల నడుములు విరగదన్నేరు. 'తులాసి'లో తిలకూ, 'దగ్గ'లో విశ్వేశ్వర్రావూ, 'పురిటి పాప'లో పాపా, వచనంలోనే చిత్రగతులు చూపించారు. సీస పద్యం చాలాకాలమాయి కవిత్వంలోంచి మాయమైంది. వేదులవంటి సంప్రదాయకవిరచనలోంచి శార్దూలమూ, మత్తేభమూ తప్పుకున్నాయి. వృత్తాలు కవిత్వంలోంచి తప్పుకుంటాయి. తథాస్తు. అది కోరదగినదే.

చక్కని కథకశిల్పంతో, కొసమెరుపుతో మొదటి కథానిక—'దిద్దుబాటు' అప్పారావుగారే రచించారు. ఆ కథలోని ప్రతీ అల్ప అంశమూ కథాపరిణామానికే తోడ్పడుతుంది గాని కాలక్షేపానికి కాదు. ఆఖరున 'మంచముక్రిందనుండి అమృతనిష్యందిని యగు కలకల నగవును కరకంకణముల హృద్యారావమును' మనకి కూడ వినబడతాయి. కేవలం కథనశిల్పాన్నే ప్రదర్శించే చిన్నకథలూ, పెద్ద కథలూకంటె ఈరకపు కథలు శక్తివంతమైనవి. ప్రఖ్యాత కథానికా రచయితలందరూ చివ్వర మన గుండెమీద మోది నాదంపుట్టించే ఈ రకంకథల్ని రచించారు. దీక్షితులుగారి 'చెంచుదంపతులూ', శివరామశాస్త్రిగారి 'నలీ', గుడిపాటివారి 'హత్యవిచారణా', పాప 'తీర్థపుటుద్రేకాలూ' ఈరకం కథలు.

గురజాడవారి సృష్టి విశాలమైనదే. అయినా, "ఈనాటి వ్యావహారికరచనా, గేయాలూ, కథానికలూ వారి ఒరవడి ననుసరించే బయలుదేరాయంటే, ఆమాట సత్యం కాదు. దేశమొత్తమ్మీద పుట్టిన చైతన్యానికి వారు కారణం అనడంకంటే వారు ప్రథమసంతానము అనడము ఎక్కువ నిజము. వందేమాతరోద్యమమూ, రవీంద్రుని కవితాజ్యోతీ ఆంధ్రాస్త్రద్యమమూ వేనికదే బలీయమై వ్యక్తుల్నెంతమందినో ప్రోత్సహించాయి. రాయప్రోలు వారి జడకుచ్చులూ, తెలుగుతోటా ఆంధ్రోద్యమంవల్లా, వారి కష్టకమలా తృణకంకణమూ స్నేహలతాదేవీ రవీంద్రుని కవితావాణివల్లా ప్రోత్సహించబడినట్లు కనబడతాయి. అబ్బూరివారికి కూడా రవీంద్రుని మెరుపే తగిలినట్లు కనిపిస్తుంది 'ఊహాగానము' వింటే. పింగళీ కాటూరికవుల 'తొలకరీ', బాపిరాజు 'తొలకరి' ఆంధ్రోద్యమాన్ని ప్రతిఫలిస్తాయి పొంగిపోతాయి. శక్తివంతాలైన పై ఉద్యమాలేకాక చిన్నచిన్నశక్తులు కూడా చాలాపని చేశాయి ఈ వెలుగులోని సారస్వతాభివృద్ధికి. సున్నేశ్వరరావు, నాగేశ్వరరావు ప్రభృతుల నాటకకంపెనీలూ, నాటకప్రయోగపటిమలూ నాటకవిమర్శలూ. నాటకప్రదర్శనవిమర్శనీ బయల్దేరదీశాయి. ప్రవాసము విడిచి స్వదేశానికి వచ్చిన ఆంధ్రపత్రికా, దేశంలో వున్న త్రిలింగా, ఆంధ్రభారతీ, చింతామణీ, మనోరమాది పత్రికలూ నవరచనలకి దోహదం చేశాయి. కళావేత్త కూర్మివార కవికొండలా, బాపిరాజూవంటి వర్ధమానులను గుర్తించి ప్రోత్సహించారు. రామలింగారెడ్డిగారు మొదటి విమర్శగ్రంథము—కవిత్వతత్వవిచారము వెలువరించారు. ఇన్ని శక్తుల కూడలి వల్ల ఆంధ్ర సారస్వతస్రవంతికి వరదలు వచ్చాయి. అప్పారావుగారు ఈ వరదల తొలిపొర. వారు ఉపజ్ఞావసానులు. వారి నే ఉద్యమమూ ప్రోత్సహించినట్లు కనబడదు. వారే ఒక ఉద్యమం.

౧౯౪౫లో యుద్ధం ఆగిపోవడంతో అన్ని దేశాలకీ కొత్త మెలుకువ వచ్చింది. సంపూర్ణస్వాతంత్ర్యోద్యమం మొట్టమొదటిసారి కారుచిచ్చులాగ వ్యాపించింది. ఈ ఊపుతో తన్ను బంధించిన సంకెళ్లనీ, ముగమాటాల్నీ తెంచిపారేసి కవి రెక్కలు కట్టుకుని ఎగిరేడు. రకరకాల స్వతంత్రరచనలు బయల్దేరాయి. శివశంకరశాస్త్రిగారి అధ్యక్షత్వాన్న సాహితీసమితి స్థాపించబడింది. సంస్కృతాంధ్రకావ్యాలు వల్లించిన జ్ఞాపకంతో కాక, సొంత అనుభూతిని పురస్కరించుకుని రచించండని శివశంకరుల ఆదేశము. ఇతఃపూర్వపు రచనలలో ఆకవుల భావాలతోబాటు వారి ఊహలూ, ఆలోచనలూకూడా అల్లుకుపోయి ఉండేవి. అందువల్ల వారి ఆలోచనల్ని చుట్టిఉన్న గిరి వారి రచనల్ని బంధించినట్టు కనబడేది. కృష్ణశాస్త్రిగారి రచనల్లో ఊహలూ, ఆలోచనలూకూడా భావాలుగా మారిపోయి ప్రత్యక్షమౌతాయి. అతి సామాన్యంగా వుండే భావాలు—

"కైతరౌంకండు గా నెప్పుడు కాలము సర్వము మారె, వ్యర్థపుం
జాతుకె హెచ్చె నల్పమగు సాహితిలో పెదపెద్దహత్తముల్
జూతురు తప్పదెన్నడురు భారత సక్చె కవీంద్రులందు, నీ!
మాతులు గట్టి పెచికొనబోలదె సత్కవులైనవారికిక్"

వంటివి—

"ఇప్పుడు ప్రకాయమ్ము క్రమ్మినదేమొ కాక
దొరకదో నిల్వ నీకు నా చిరుతపాట
కింత ఇరుకౌనె యిమ్మహానంత విశ్వ
మలమికొను చీకటుల కలకలమువలన!
స్థాణువయ్యెనో, పాషాణ జడధరమ్ము
గనెనో, కదలదు సెదలదు కంఠరవము
నే డిదేమో క్షమాజననీపురాణ
గర్భకుహరమ్ము విచ్ఛించి కొనచిమ్ము
తెరపుమంట మాటలంతేమొ రేకొ ప్రాకె.."

అని శక్తివంతంగా వస్తాయి. అంతఃపూర్వము ఇంద్రియాల్లో దేన్నో ఒకదాన్నే స్పృశించి గిలిగింతపెట్టే వర్ణనలు ఈయన రచనలో జడపాయల్లాగ పెనవేసుకుని రెండుమూడింద్రియాల్ని స్పృశిస్తాయి. చూడండి: "ఈ నిశాంతమ్ము తూర్పు, మిం పెన్నడో రశ్మిశిలసుప్తి గలవరమంది లేచి సుబులుకొను లేతనెత్తావిసమసలెవో"; "తేనెతేటచినుకేని లేని యీ పాట"; "నీ వెలుగుమం జాకరేయి వికసించి వాసించి మిలమిలా తళతళా మెరసినది కురిసినది"; "హాలాహలాంధకారానలజ్వాల"; "కరుణార్ద్రవీక్షణ పరిమళములు" వంటివి వారి రచనలన్నిటిలోనూ కనబడతాయి. వారి భాషకి వింతశక్తి నివ్వడానికి పగడాలు, బంగారు, రజతము, వలపు, కాటుక, కంటకము – వంటి పదాలు విశేషణా లవుతాయి. ప్రకృతి అంతా నిద్ర, నిదుర, పాట, పులకరింపు, వలపు, దృక్కులు, యెల్లు మొదలైన మానవధర్మాలు అలవర్చుకుని మానవచైతన్యంతో తిరుగులాడుతుంది. వీరు స్మరించే పోలికలు నన్నయగారి కవిత్వంలోని పోలికల్లాగ అంతటా కలవవు. మెరుపులాగ క్షణకాలమే పోలిక నిలుస్తుంది.

"సంజవేళల బవపంపు జాయలటుల
జిరుతప్రాయంపు గోరికల్ చెదిరిపోవొ
పర్వతశ్రేణి నిర్ఘరపంక్తులట్లు
ఆశయములెల్ల నడుగంటి యంతరించె."

అనే పంక్తులు చాలు ఈమాట నిరూపించడానికి. పైన చెప్పిన నాటినన్నిటినీ మించి వస్తుధ్వనీ, అది నిరూపించే రసధ్వనీ వీరి రచనల్లో తరుచు మెరుపుకొడతాయి, చూడండి:

"కరుణపట్టున కీ బిచ్చగాని చేయి
చూచికొనినాడ మృత్యుఘోషమ్మె మరచి
వట్టిబయలున నొక మోడుచెట్టువోలె
ఎత్తినది కరమెత్తినట్లే కృశించి.
వలపుటాకలి ప్రసుక్కు నాబదుకుమీద
ఇనుపపాదాల నిడి లోక మిప్పుడు నడచు"

కృష్ణశాస్త్రిదృష్టి ఎంతసేపూ మేఘాలమీదే. "ఒరులెక్కయల నీలగిరు లెక్కి మెలమెల్ల చదలెక్కి... దిగిరాను దిగిరాను దివినుండి భువికి" అనడం ఈయనకి సరదా. ఈయనకి ఈ మనుషి రత్నగణము అక్కర్లేదు; 'లోకంపు విసము' ఈయనకి చిత్రంగా కనపడుతుంది. 'అసులమోహనసంగీతమందు హృదయమునదారి [illegible] ధ్వనులు' వినపడతాయి ఈయనకి. కాని వేసుల సత్యనారాయణశాస్త్రిగారు మాత్రము భూపుత్రుడే. ఆయన [illegible] చూస్తే. 'తొలకరిసారె యిడిన యార్ద్రిపురాణ ప్రాణుల తవ్వలాంబరను ధరించిన ధారుణో', 'పండి వ్రాలిన వరిపైరుపైని ప్రాకివచ్చు చిరుగాలితరగల వరుసా', మావితోపుల్లపై వాలిముబ్బునీడలూ, పల్లెల హృదయములోని నిర్ఘరమూ, గగనదుర్గపు సంధ్యబంగారుపలుపులూ, పశ్చిమాకాశ నికషసువర్ణ రేఖలూ, తారానుసంగ్రీడా యువనికావృత ఎలనభోనిశాంత శ్యామయామినులకి వన్నెలైనా, ఒక్క యామినిమాత్రమే తిరుగులాడుతుంది ఈయనకోసం. కృష్ణశాస్త్రిగారి రచనకి ఆవేగముంటే, ఈయనరచనకి నిండుదనముంది. కృష్ణశాస్త్రిగారి భావావేగము రెక్కలుకట్టుకు ఎగురుతుంది. ఆయన రచనాచిత్రంలో కుంచెపని ఎక్కువ. సత్యనారాయణశాస్త్రిగారి రచన తళతళలాడుతూ నదిలాగ మెల్లిగా సాగుతుంది. ఈయన రచనా చిత్రములో రేఖాప్రాబల్యము ఎక్కువ. రాగసంగీతములోని నిశ్శబ్ద కృష్ణశాస్త్రిరచనలోనూ, రాగసంగీతంలోని సౌందర్యం వేసుల రచనలోనూ ఉన్నాయి. వేదులలో కృష్ణశాస్త్రిపోకడలు కొన్ని కనబడతాయి. కాని ఒక కొత్త వెలుగు వాటిని వేరేగాను చూపిస్తుంది. ఇవి అసలుభావాలకన్న చికిలిచేసినవి కావటం, సురసుపుగా పట్టుకుంటాయి. కృష్ణశాస్త్రి రచనల్లో అన్వయం తెలీదు ఒక్కొక్కప్పుడు. ఆంగ్లకవుల ప్రభావం ఎక్కువ ఆయనలో. 'కన్నీటి నాటకాల వెన్నెలేలా' చదివి 'దీనిభావ మేమి తిరుమలేశ' అన్నవా రెంత మందో? ("ఈ మునిమాపులో నేమో విషాదమో సంధ్యవలె నన్ను జ్వాలయై దహించు") "వెలుగులో చీకట్లో వీని కౌగిళ్లలో కనలునే నల్లనల్లని వేడి రక్తాలు" అన్న పాదాలలో అర్థంకాని మాట లేదు, అర్థంఅయ్యే భావం లేదూ నాకు. కృష్ణశాస్త్రిగారు ఇంగ్లీషు కవిత్వపు అన్వయాలు తెలుగులోకి దిగుమతిచేస్తారు. అందువల్ల ఒక్కొక్కచోట ఆయనరచనలలో (ఊర్వశిలో మరీని) ముసుగే గాని మోము కనబడదు. కాగా ఆ రోజుల్లో అర్థముకాని రచనకల్లా భావకవిత్వం అన్న పేరు రూఢిఅయిపోయింది. ఎలాగు వచ్చిందోకాని యతిప్రాసలు లేని రచనకికూడా భావకవిత్వ మని పేరువచ్చేసింది. "భావకవులకి నియమాలేవీ అక్కరలేదు. వారి కిష్టమువచ్చినట్టుగా ఏదో భాషలో రాస్తారు. అర్థమైతే సరే. లేకపోతే వారి నడిగి లాభం లేదు. "పరుల కర్థమ్ముకాని భావగీతమ్ము లవి." అనే ప్రతికూలభావం

చదువర్లలో వ్యాపించింది. వెంకటపార్వతీశ్వరకవులు రావడంతో ఈ ప్రతికూలత కోటకట్టి వారిమీద విరుచుకుపడ్డది. 'భావకవులు' అనబడేవారు 'గ్రాంథిక' భాషలోనే రాశారు. అయినా వెంకటపార్వతీశ్వర 'హాస్యం' వారి నెత్తినే పడింది. నాయకుడికి పరకీయనే అన్న తప్పు భావం పుట్టించే రచనలు వెంకటపార్వతీశ్వరుల్లో వున్నాయి. పైటికి, ఆ పాటల్లోని గ్రామ్యమూ కాక నాగరికమూ కాక కలగాపులగ మధ్యే భాషనీ పట్టుకుని చాలా విమర్శ సాగింది. అడివి నారాయణ శాస్త్రులు గారంతటివారు స్వయంగా ముందుకువచ్చినా ఈ విమర్శ ఆగలేదు.

భావకవులు సమకాలిక అభావకవుల్ని హేళన చేసేవారు. తామేదో మబ్బుల్లోంచి ఊడిపడ్డట్టు నడుచుకునేవారు. వారి జీవిత పద్ధతులుకూడా అనుమానాస్పదంగా కనబడేవి. దానితో ప్రతికూల శక్తులు బలం కూర్చుకుని 'నేటి కాలపు కవిత్వం', 'విచారణ దినము', 'దాంభికుడు', 'కళాభాయి' మొదలైన రచనలుగా వచ్చాయి. సాహితీసమితివారి 'సఖి' ఆగిపోయింది. ఏ కారణంచేతో 'భారతి' వంటి పత్రికల్లో వారి రచనలు ఇక రాలేదు.

చిన్నకథలు

భావకవిత్వంతోపాటు చిన్నకథా, ఏకాంకికా కూడా పాదు చూపి పెరిగేయి. చిన్నకథని దీక్షితులుగారు చిత్రవిచిత్ర గతులతో నడిపించారు. నేడు కొడవటిగంటీ, బుచ్చిబాబు, పాపా, బుచ్చిబాబుల చేతుల్లో కొత్తనడకలు నేర్పిందిగాని ఆ రోజుల్లో చిన్నకథని నడిపించినవారు దీక్షితులుగారే. వీరి కథలు ఆలోచనకి బాగా పని చెప్తాయి. దేశభక్తి, చెంచుదంపతులూ, దాసరిపాటా మన కథానికా వాఙ్మయానికే కాదు, విశ్వసాహిత్యానికికూడా చక్కని అలంకారాలు. దీక్షితులుగారి భాష వ్యావహారికమేగాని అక్కడక్కడ చెక్కురుంది. శ్రీపాద సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రిగారి భాషకి లోటులేదు. నిర్మలమైన గోదావరీమాండలికాన్ని వారి కథల్లో చూడవచ్చు మనము. వారి ఇతివృత్తాలుమట్టుకు కేవలం కాలక్షేపానికే గాని ఆలోచన రేపడానికి శక్తిచాలనివేమోనని నా అభిప్రాయము. వారు కథంతకి పెట్టేపేర్లలో ఎక్కువ శక్తి కనపడుతుంది నాకు కథలలోకంటే. 'కచ్చితమైన జవాబు', 'పెళ్లాడల్సి మొగాడేడీ' మొదలైన శీర్షికలు శక్తివంతంగా వినపడతాయి; కథలు చదివితే 'కచ్చితమైన జవాబు ఇదే' అనీ, 'ఇలాంటదాన్ని పెళ్లాడగల మొగాడేడీ' అనీ అనిపించలేదు నాకు. కథలుమాత్రం గుడిపాటివారి రచనల్లాగ చివరిదాకా లాగుతాయి. అయిపోయిన తర్వాత మనస్సులో నిల్చివుండేది ఏమీ కనబడదు... గుడిపాటివారి కథల్ని ఎరగనివారు ఆంధ్రాస్యులు ఆరోజుల్లో ఎవరూ లేరు. వారి భాష చాలా శక్తివంతమైనది. ముక్కుకి తాడు వేసి లాక్కుపోయినట్టు లాక్కుపోతాయి వారి రచనలు. తెలుగులో ఆయన వ్రాసినంత శక్తివంతంగా వచనం వ్రాసినవారు కనపడలేదు నాకు. మాటలు వింతచాకిరీ చేస్తాయి ఆయనకి. గురజాడవారి హాస్యరచనకి ఉదాహరణ లిచ్చినట్టే గుడిపాటివారి భాషాశక్తికి ఉదాహరణలివ్వడమంటేనూ. వారి కథావస్తువు స్త్రీలకి స్వేచ్ఛ ప్రధానాంశం అనీ, గర్భవిచ్ఛిత్తికి హక్కు ఉండాలనీ, సామాజిక నియమాలకు ఎదురుతిరిగి విశృంఖలావృత్తిలో నడుచుకొంటేగాని స్త్రీజీవితం అసంపూర్ణమనీ. జీవితంతో ప్రయోగాలు చేస్తూ ఫలితాన్నిబట్టి మారిపోగల వ్యక్తులపట్ల వారి ఊహలు ఫలించవచ్చునుగాని, జీవిత ప్రవాహంలో ఒడుదుడుకులు లేకుండా ప్రయాణించవలసిన మొత్తపు సమాజానికి ఆరోగ్యమైనవి కావేమో అని నా నమ్మకం. మొదటి పద్ధతిలో వ్యక్తే ప్రధానుడు. సమాజము అన్నది కేవలము కట్టుబాటే గాని ప్రయోజనకారి కాదు. ఒక మానవుడు తన సుఖజీవనానికి మరొక మానవునిపైన ఆధారపడే నేటిరోజుల్లో ప్రతి మానవుడికి స్వతంత్రవర్తనమే ఉంటే ఎవరి జీవితమూ సుఖప్రదంగా వుండదు. స్వార్థసాధనే ప్రతివాడికీ పరమకర్తవ్యమైపోతుంది. జగడాలు పుట్టుకొస్తాయి. "సొంతలాభం కొంత మానుకు పొరుగువాడికి తోడుపడవోయ్' అన్నదే నవవసంతని పెద్దాలిగాని, 'అలరుపవంతి చక్కిలిగింత పెట్ట, విరిచేడె పులకింప సరసను బాడి, మరియొక్క వనతోడ మంతనంబాడి, వేఱొక్క సుమకాంత క్రీడ జోకొట్టి పూవుపూవుకీ పోయే కళాభాయీతత్వం అందరికీ ఎక్కిందంటే చెప్పేదేమిటి ఆలాటి సమాజపు పరిస్థితులూ?... వేలూరి శివరామ శాస్త్రిగారి కథానికా భాష వ్యావహారికం కాదు. వారి రచనలు పెలీ, పెంపుడుచిలుకా, ప్రౌఢాపరివ్రాజక వివాహమూ చదివేను నేను. వారి భాషకి మంచి జిగి వుంది. కథలో ప్రవాహగతి లేకున్నా భాష లాగుతుంది చదివే వారిని చివరిదాకా. చివ్వర మాత్రం ఆశ్చర్యసంఘటనంతో పూర్తి చేస్తారీయన. అందువల్ల వీరి కథలు జ్ఞాపకముండిపోతాయి.

ఏకాంకికలు

తెలుగుఏకాంకికని ఎంతమందో పెంచారు. రావడము మొట్టమొదట సఖిలోనే వచ్చింది ఏకాంకిక. కాని దరవాతి వృద్ధిమాత్రము సాహితీ సమితివారి చేతుల్లో జరగలేదు. నోరి నరసింహశాస్త్రిగారు చాలా ఏకాంకికలు రాశారు. కాని 'ఫేమాఫేక్కుని' లాగ ఒకటీ లేదు. శిరోమణిగారు 'సఖి'లో వచ్చిన రెండు ఏకాంకికలతోనే ఆరకపు రచన కట్టిపెట్టేశారు. కృష్ణశాస్త్రిగారు చరఘట్టాల్ని సంభాషణారూపంగా రచించారు వారి 'రేడియోనాటిక'ల్లో. అవి శ్రవ్య కావ్యాల్లాగే కనబడుతున్నాయి నా దృష్టికి. శివశంకరశాస్త్రిగారు మట్టుకు రాజదర్శనమూ, వేణీసంహారమూ, స్త్రీవిరోధి అని మూడు ఏకాంకికలు రచించారు. మొదటిది రేడియోనాటిక. రెండోదానిలో సంభాషణ చక్కగా వుంటుంది, కాని అన్నీ వాదోపవాదాలే. కథఏమీ లేనూలేదు, నడవనూనడవదు. 'స్త్రీవిరోధి' బాగుంటుంది. విశ్వనాథకవిరాజూ, జస్టిస్ రాజమన్నారూ, నాట్ల ఏకాంకికారచనలో చాలా అనుభవం గడించారు. విశ్వనాథ కవిరాజువి అన్నీ పరిహాసనాటికలు. హాయ్యరుగ్రేడ్ ట్రెయినింగు పేచరూ, కిరాయినటుడూ, ఆంగ్లవిద్యార్థీ, ఆంధ్రాషెర్లక్‌హోమ్స్, ఆయుర్వేదవైద్యుడూ, దురాశాపరులూ - వారేమిటి వీరేమిటి,

ఆక్రౌండు యాక్టరూ, కంట్రాక్టునాటికనేపథ్యమూ, కంట్రాక్టు నాటకప్రదర్శనమూ, కోర్టుపక్షులూ, ఓపు ప్రసరించే జ్యోతిలో చిత్రంగా ఆడతారు. ఆదిలోనే గట్టిచిక్కు పెట్టేసి కథని లాక్కుపోతూ, చివర 'ఏమీలేదు, ఇదిగో' అని పిడికిలి విప్పి చూపించేస్తారు. కథలోని గోప్యతవల్ల ప్రేక్షకుల అపేక్ష చివరిదాకా నిలుస్తుంది. కథని నడుపుతూనే కొండఅంచువద్దరకి తీసుకుపోతా రీయన. 'మరి ఒక్క అడుగు పడిందా, ఇక అగాథంలోకే' అన్న పరిస్థితిని తయారు చేసి, ఆ అడుగువల్లనే తేల్చేస్తారు కథనంతటినీ. ఈ శిల్పం మెచ్చుకోతగ్గది. కథలోని చిక్కైనా, క్లిష్టంగావుండదు. పెళ్లాన్ని ఇంట్లో వుంచి బస్తాగా వుండమని చెప్పి నిక్షేపంలాగు తలుపుతాళం వేసుకుని పేకాటలోకి వెళ్ళిన సన్యాసిరాజుపంతులు తిరిగివచ్చేసరికి తాళం అక్కర్లేకుండా తలుపువచ్చేస్తుంది; కిరాయివేషం వేసి పాతికరూపాయలు మిగిల్చి ఇదివరకే తానిచ్చిన పాతికా ఉన్నాయా లేవా అని పేకాటలోంచే అడిగేదు భార్యని రంగారావు. ఆవిడ ఏదో కొనేశానంది; దొంగని పట్టుకోడానికి పూనుకున్న ట్రూపుకి నాయకుడుగా పని చేసే ప్రకాశరావు ఇంటికే దొంగ వచ్చాడు; వారసులు లేని చలమయ్యశాస్త్రి లాంచీతో మునిగిపోయాడని వార్తచదివి, తయారయిన వారసుల్ని పరిశీలించడానికి కలెక్టరు చేసే కచేరీకి ఆ చలమయ్యశాస్త్రిగారే వచ్చి సాయపడతారు. ఇలాంటివే ఆయన ఇతివృత్తాలు చాలాను. ప్రదర్శనానికీ, హాస్యానికీ, ఏకాంకికాశిల్పానికీ కూడా విశ్వనాథకవిరాజు నాటికలు ఎంచుకోతగ్గవే. రాజమన్నారు ఏకాంకికలకి ప్రత్యేకమైన లక్షణ్యత ఉంది. అవివాహయువకుని ప్రేమా, తల్లి అభిమానమూ. వేశ్యపాతివ్రత్యమూ, పురుషుల వేశ్యాలోలుపత్వమూ, దొంగాచార్యుల తెలివితేటలూ ఎంతవరకూ వెళ్ళగలవని మన మనుకుంటామో అంతవరకూ తీసుకువెళ్ళి, అక్కడ మరోఅడుగు వేయిస్తారీయన. ఆ అడుగే పతాక (climax) అయి మనకి ఆశ్చర్యం కలిగిస్తుంది. వీరి దృష్టి ఘటనలమీదకంటె పాత్రల శీలముమీదే ఎక్కువగా మొగ్గుతుంది. 'దెయ్యాల్లంక' వీరి రచనల్లో మిన్న. 'సుధ' పాత్రపోషణ గొప్పగా వుంది. వీరి ఏకాంకికలు చాలా చిన్నవిగానూ, చిక్కగానూ వుంటాయి. ప్రదర్శనము జరగవలసినంతసేపు వుండదని ఒక అభిప్రాయము ఉంది. అది నిజమైతే కావచ్చుగాని అసలు ఏకాంకికలే చిన్నవి. అందులో ప్రేక్షకులకు బోధపడాలని వివరణ ప్రారంభిస్తే రచన పల్చనైపోతుంది. ఏకాంకికని ప్రదర్శించాలంటే ప్రతీవాక్యమూ, ప్రతీమాటా చక్కగా బలంగా పలికి నటించగల నటులూ, ప్రదర్శనం వాస్తవంగా నడిచిపోతోందా అనిపించడానికి సాయంచేసే రంగభూమీ, నిశ్శబ్దంగా ఉండి వినగల ప్రేక్షకులూ లభ్యపడాలి. బజారుప్రేక్షకుల్ని పట్టుకోడానికి ఏకాంకికలకి పొడుగు చాలదు. పట్టుకోవాలని ప్రయత్నం చేస్తే చిక్కదనం తక్కువౌతుంది. నార్లవారి నాటికలు చూడండి. కొత్తగడ్డ, ద్రోహమూ, సంసారీ, ప్రారబ్ధమూ, శకునపక్షీ — చాలా రాశారు. ఇవన్నీ జీవితఖండాలు. "మరే; అవును మరి; మంచిపని అయింది" అనే మాటలు అప్రయత్నంగా వస్తాయి మననోటినించి ఇవి చూస్తే. కాని ఈనాటికలు చెప్పే సత్యాలకి లోతు తక్కువ. ఒకరకంగా పరమార్థ ప్రహసనా లనవచ్చునేమో వీటిని (serious farces). హాస్యరచన ఆశ్లేష వుండమగాని వ్యక్తుల లోట్లనే ముక్తాయించి కనపరిచే ప్రయత్నమే ఎక్కువగా కనపడుతుంది. సమకాలికవ్యక్తుల జీవితమ్మీద కంటె సమకాలికసంఘజీవనమ్మీద విమర్శ అయితేగాని నాటిక పట్టుకోదు. రాజమన్నారుగారి ప్రయత్నం నాలామిట్టకు వ్యక్తుల గుణాల్ని సాంఘికంగా మార్చినాపిద్దామని. నార్లవారిది వ్యక్తి మీదే కేంద్రీకరించి పోతోంది.

సర్గబంధాలు

౧౯౨౦ మొదలు ౧౯౩౦ దాకా నవ్యసాహిత్యానికి ప్రవాహదశ. గిడుగువారి వాదానికి ప్రజాబాహుళ్యం స్వాగతం చెప్పింది. పెద్దలంతా నవ్యసాహిత్యపరిషత్తు స్థాపించారు. జ్వాలపత్రికలూ 'ఏమైనా సరే ఏదో ఒక అయోమయం, ఒక తిరుగుబాటు, ఒక బొరుపోటు' రాయమనకుండా ఒక ఉద్దేశంతో నడిచినవారందరికీ ప్రతిభ తావిచ్చింది. పరిషత్తులో లేనివారుకూడా జగ్గూ సిగ్గూ వుండే రచనలు చెయ్యడానికి యత్నించారు. సెట్టి లక్ష్మీనరసింహముగారి ప్రభాసతాపవిమోచనమూ, పింగళీ కాటూరి కవుల సౌందరనందమూ, కొమరవోలు సుబ్బారావు ప్రత్యూషమూ, వెంపరాల సూర్యనారాయణశాస్త్రిగారి మునిత్రయచరిత్రమూ — సర్గబంధాలు వచ్చాయి. సెట్టివారి కలము అతిసాహసి. పద్యాన్ని ఎక్కడో అక్కడ ప్రారంభించేసి నడుపుకుపోతుంది. పింగళీ కాటూరి కవుల పద్యం ఉద్యానవనసరోవరంలాగ చక్కని కత్తిరింపూ, అలంకారమూ, రేఖల తీర్పుతో ముచ్చటగా నడిచింది సౌందరనందంలో. కొమరవోలురచనకి ధారావేగం కనబడుతుంది. పద్యపుకథనికాక ఐతిహాసికగాథని తీసుకుని పెంచి నడిపించినంతే ఎలా వుండునో. వెంపరాలవారు అష్టదిగ్గజాలలోనివారు. ఆలస్యంగా వచ్చారు తెలుగుదేశానికి. మునిత్రయచరిత్రము మంచి ప్రబంధరచనతో నిండివుంది. "కవనాసౌందర్యముకూడా దీనికి తోడైవుంటే?" అన్న ఆశకి వీరి 'శంకరవిజయం' జవాబుచెప్తుం దనుకుంటాను. ఈ కుటుంబంలోనివే మొన్నమొన్నటి శివాజీప్రబంధమూ, రాణాప్రతాపసింహ చరిత్రమున్నూ. భాస్కరరామాయణం జ్ఞాపకానికొచ్చింది ఇవి పఠిస్తే. విశ్వనాథవారి 'రామాయణ కల్పవృక్షము' ఈ సర్గబంధాల్లో ఆఖరిదీ, నేటిదీను. "చాలా శ్రమించి మెరుగుపెట్టారు సత్యనారాయణగారు" అని వింటున్నాను. కావలసినదే. శ్రీపాద సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రిగారు వచనంలో రామాయణం రాస్తున్నారని విన్నాను. అయితే అది పారాయణగ్రంథమైపోతుంది తెలుగువారికి. వాల్మీకికథకి సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రిగారి వచనం! 'బంగారం ఘుమఘుమ లాడిపోతుంది.'

నవలలు

సుదీర్ఘమైన నవలలు—చెన్నపట్టణములో, మాలపల్లి, వేయిపడగలు, నారాయణరావు, పతితానమూ వచ్చాయి. తేకుమళ్ళ

రామచంద్రరావుగారు చక్కగా పాత్రపోషణ చేసుకుంటూ నడిపారు మొదటిదాన్ని. కాని కథ కొంత అడ్డం తిరిగిందేమో అని అనుమానం తట్టింది నాకు. వేయిపడగల్లో రసమయఘట్టాలు చాలా వున్నాయి. సత్యనారాయణగారి కల్పనాశక్తికి ఈనవల మంచి విహారభూమి అయింది. కాని అబ్బూరి రామకృష్ణరావుగారు అన్నట్టు పడగలేగాని పా మెక్కడా కనబడదు. 'నారాయణరావు' రంకు పురాణం. రామరామ, ఒక్కమాఱైతే పరవాలేదంటూ రీయన. 'పరిణామం' చదవవలసిన నవల. తొలిరోజుల్లో బాపువాకవిత్వంలాగే శ్రీమతి కావేరీబాయి హింద్మాయువతిలో చూపించిన పరిణామము మరుగుపడిపోయింది. 'తమసో మా జ్యోతిర్గమయ'—ప్రతిభని సకాలంలో గుర్తించుకోకపోవడము తెలుగువారి నెత్తురులోని గుణమే.

నాటకాలు

నాటకాలు నిన్నమొన్నటివే కొత్తరకాలు. అయినా, నవ్య సాహిత్యానికి ఉచ్చదశలో వెలువడినవి కాబట్టి వాటిని పరిశీలించుకోవడం అవసరం. విశ్వనాథవారు 'నర్తనశాల'లో భారతంకంటె ఎక్కువగా, యుధిష్ఠిరుడికి తంత్రశక్తి, కీచకునికి రసికతా, ఉత్తరకి హృదయమూ ఇచ్చారు. పద్యాలు బంగారుపిచ్చిక గూడుకట్టినట్టు జాగ్రత్తగా సంతరించారు. ఈ నాటకాన్ని జాగ్రత్తగా తయారుచేసి ప్రదర్శిస్తే చూడాలి. ఉన్నవవారి 'నాయకురాలు' ఇతిహాసంలాగే నడిచిందనిపిస్తోంది. సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రిగారి 'రాజరాజు' నన్నయభట్టునీ, చిత్రాంగినీ ప్రత్యేకంగా చెక్కి మెరుగు పెట్టి చూపించింది. రాజరాజూ, రత్నాంగీకూడా ఫరవాలేదు. రత్నాంగి మాటల్లో బాకులు నూరింపటు రాజమీద! సారంగధరుడిలోమాత్రం నాటకమంతటామానవత్వంకంటె మానసత్వం పొడుచుకు వస్తుంది. మాటకి మాట సేమని జవాబుచెప్పించే శాస్త్రిగారి పట్టుదలలో సారంగధరుడు మానవత్వం కోల్పోయి శాస్త్రార్థ పండితుడుగా తయారయాడు. స్వగతాలు చూస్తే రసోత్పన్నం అవుతుందని ఆశ పుట్టింది. కాని ఎదటికి మరోమనిషి వచ్చేసరికి బాకు నూసి తయారయిపోతారు వీరి పాత్రలు. రాఘవాచార్యులుగారు 'సరిపడని సంగతుల్లో' స్వాములారినీ, ప్లీడరుగారినీ, భార్యనీ చక్కగా తయారుచేశారు. నాటకంనిండా హృదయాల్ని మాసుకుపోయే లోకోక్తులులాంటి వాక్యాల్ని విరజిమ్మారు. ప్రతిపాత్రనీ సజీవంగా, లోటుపాట్లతోనూ ఆదర్శగాంభీర్యంతోనూ (పోలీసు!) చూపించారు. సాంఘికనాటకం సృష్టించడానికి 'సరిపడని సంగతులు' చక్కని ప్రయత్నం. 'ఆంధ్రజ్యోతి', 'విడాకులు', 'ఆకలి' ఇవి—గుళ్లపల్లి నారాయణమూర్తిగారు జాత్యభ్యుదయాకాంక్షతో రచించారు. మూడింటిలోనూ బ్రతికున్న మూడు సమస్యల్ని చర్చించారు. నాటకశిల్పమూ, ఐక్యతా అనే విమర్శపుస్తకాల్లోని మాటలకి తలఒగ్గక, బ్రతికున్న సమకాలిక జీవితాన్ని చూపించారు. వాదోపవాదాల్లో చాలాసేపు విసిగించారనే అభిప్రాయం పడుతుందిగాని, వారు తాము కల్పించుకున్న సమస్యలకి చక్కగా పరిష్కారం చేశారనికూడా అనిపిస్తుంది. 'ముందడుగూ', 'పరివర్తనా' ఈ రకానికే చెందుతాయి గాని, దారంతీసినట్లు తిన్నగా (అడ్డు లేకుండా) సాగిపోడంనుంచీ, మానవుల తగవులకేగాని, హృదయానికి చెందిన రచన వీటిలో అంతగా లేకపోడంనించీ "ఎన్నాళ్ళు రంజిస్తాయి ఈ నాటకాలూ?" అనిపిస్తోంది. నాటకంలో అందరూ మొగాళ్లే. స్త్రీలున్నప్పటికీ, స్త్రీ హృదయం అంతగా కనపడని (మల్లమ్మ వినా) కీర బొమ్మలే, గమోపాఖ్యానాల్లాగ కనపడతాయి. వీటి ఘనత ఏమిటంటే, ఎదురుగా కనబడే సమస్యని పట్టుకుని, తమకి నచ్చినవిధంగా రచించారు కవులీ నాటకాల్ని. విమర్శ కవుల్ని శాసించడానికి కాదు. దారిచూపడానికి. ఈదారులు విడిచేసి కవి కొత్తదారి తొక్కి రథాన్ని నడిపించుకుపోగలిగితే అంతకన్నా కావలసిందేమిటి? ఈ నాటకాలు ఆదారి చూపిస్తున్నాయి.

శ్రీమంతుల సారస్వతం

శ్రీమంతులు రచించిన సారస్వతం ఈ స్వర్ణయుగంలో ఒక ప్రత్యేకఘట్టం. 'వాలుజడ' శ్రీమంతుల కలల్లోని కలకలాన్ని వినిపిస్తుంది. 'స్వార్థత్యాగమూ', 'ఆలోకమునుండి ఆహ్వానమూ' శ్రీమంతుల జీవితాల్లోని విషాదఘట్టాల్ని పెంచి రచించిన నాటకాలు. రామచంద్ర అప్పారావుగారి ఖండకావ్యాలు "బీభత్స రసాన్ని" మొదటిసారి నవకవిత్వంలో ప్రవేశపెట్టాయి. వారి రక్త హారతి మన గుండెల్లోంచి పొమ్మన్నాపోదు. చిరుమామిళ్ళ శివరామకృష్ణప్రసాదువారి 'ఆధునికాంధ్ర వాఙ్మయమూ — స్త్రీలూ' అన్న వ్యాసాలు విమర్శశాఖకి అందం తెచ్చే పూలు. విజయసారథిగారి 'పల్లెపట్టు' లక్ష్మీపుత్రుని అందెపుకల.

'కల్పవృక్షపు పూల జల్లులు
    కామధేనువు పాలధారలు
భాగ్యదేవత తెల్లగొడుగులు
    పల్లె కర్షకులు'
'నవ్వుపెట్లు చేయుచున్నవి
    గూటికని తము పరుసలాడగ(?)
కిత సిగ్గిలి మగని చాటున
    చేరి చిరునవ్వుకా.'

అనేవి ఆ కలలోని రెండు నవ్వులు.

అధివాస్తవికత

అధివాస్తవికత (స్వదేశజం) ఈ స్వర్ణయుగంలోని మెరుపు. ప్రబంధరత్నావళి చదవగా చదవగా అన్నీ ఒక అచ్చుదిగినట్టుండి విసుగుపుట్టిస్తాయి. వెంకట పార్వతీశ్వరుల 'మధుర కవిత్వమూ' ఆధునిక కవుల ప్రేమగీతాలూ పాడించే పాటయిపోయాయి. శ్రీ. శ్రీ. వ్యుత్పన్నుడు. మేధావి. పాతపద్ధతుల్ని బద్దలు కొట్టాలని—

"తురాయి కంటె ఆ- కురాయి కంటె కే
    చురాయికంటె- హిమాంశురాయి గొప్పవా"

అన్నాడు.

"కుక్కపిల్లా- సబ్బుబిళ్లా- అగ్గిపుల్లా
హీనంగా చూడకు దేన్నీ- కవితామయమేనోయి అన్నీ!"

అని చతురస్రంలో ఇమిడే పాదాలు రచించాడు.

"ఇవేమిటీ వింతభయాలు?
    ఇంట్లో చీకటి
ఇవేమిటీ అపస్వరాలు?
    తెగింది తీగ

"అవేమి టా చంపల నీడలు?
    చావ్రా బ్రదుకూ!
ఎక్కడి కెళ్తా వీరాత్రి?
    అవతలి గట్టుకు."

అని తక్కువ పదాలలో ఎక్కువ భయం పుట్టించాడు. ఇవన్నీ ఎంతోకొంత అర్థమౌతాయి. కాని,

"ఎర్రకాలువ కప్పకొని మా
    యింటి కొచ్చిం దొక రివాల్వర్
బాంలో జెంకై నునీసా
    ప్రేమలో డైమానురాణీ"

అంటే ఏమిటో తెలీదు. శబ్దాలని బద్దలుకొట్టి, చీరచింపి, మోకాలు బుజాలకి తగిలించి, వీపుపైపు తలకాయ మొలిపించి ప్రయోగాలుచేసినవారిని మనం నిరసించరాదు. హాలాహలం తర్వాతే అమృతం.

పఠాభిది ప్రత్యేకదృష్టి. అతనికి పట్నమే సత్యము. పట్నవాసికి పల్లెటూరూ, కోయిలకూతా, జాబిల్లీ ఇవన్నీ కలలోని సామగ్రి. కాబట్టి పఠాభి రచనల్లో ప్రకృతిలోని (పూర్వకవుల అంటాం) "సుందర సామగ్రి"కి పట్నవాసపు డ్రాయింగురూమూ, ట్రాముకోడ్ల సామగ్రితో పోలిక పుట్టుతుంది.

"తగిలింప బడియున్నది జాబిల్లి
    చయినా బజారు గగనములోన పయిన"

"పాతబడినటువంటి
    బస్సులలాగ బడబడయనుచున్నవి నల్లమబ్బుల గుంపు"

"మద్రాసు నగరమ! నీ మీద బ్లూ బ్లాక్
    సిరాలాగ పడింది రాత్రి."

"నీమీద కళ్లు నిల్పుట
    బలేహాయి, డీలక్సు రుమాలు సోఫాలమీద
కూలబడినట్లుండును- ఓ నవ్యస్త్రీ"

గోరాశాస్త్రిగారు అందమైన కలల్ని అమ్మలోకి తెద్దామనే యత్నం చేస్తారు. 'సాటిన్' యత్నప్రాసల వంతలోని సూత్రాన్ని ఊహించమంటారు. స్వగతాల్లోని సూత్రం తెంచేసి అక్కడో ముక్క ఇక్కడో ముక్క అంటూ, విరహోత్కంఠిత భావాల్నీ, ప్రేయసుల జగడాన్నీ మూతపెట్టిన మద్దెలగా వాయిస్తారు. 'ఆరుద్ర' సుండెకాయని పెకితీసి పిండిచూపిస్తాడు అగ్నిహోత్రంలాగు వ్యాపించే ఆలోచనలతో రేపి.

"అప్రతిష్ఠతో నిందలతో- తడిసిన జీవితాన్ని విప్పి
    లోకంమీద ఆరవేస్తాను."

"సభ్యత విడాకు లిచ్చిన- సత్యాలను నేసి ధరిస్తాను."

అన్న వాక్యాలు ఇదివరకు నవకవుల వాచ్య గాంభీర్యతలో బయటపడ్డ—

"మోహనవినీల జలధరమూర్తి నేను
    ప్రళయ ఝంఝూప్రభంజనస్వామి నేను"

అన్న పాదాల్ని శక్తివంతంగా ధ్వనించడము లేదూ? కానయితే, ఒక్క హెచ్చరిక. ఇది తెలుగు తెలుగు. అది పుస్తకాల్లో చదువుకున్న ముక్కలు.

అభ్యుదయోద్యమం

అభ్యుదయోద్యమం నవ్యసాహిత్య స్వర్ణయుగానికి కిరీటము. పాతబడ్డ ప్రబంధభావాల్ని వదిలి సమకాలికభావాల్నే తిరుపతి కవులూ, పుస్తకాల్లోని భావాలు కాక సొంత అనుభూతిని పురస్కరించుకుని పుట్టిన భావాల్ని కృష్ణశాస్త్రీ, ప్రాచీనాంధ్ర వైభవాన్ని తలుచుకుంటే జనించే నిర్వేదాన్ని విశ్వనాథా, హృదయేశ్వరి నుద్దేశించిన భావాలు శివశంకరులూ ప్రదర్శించారు. కాని 'ఇవి ఎవరికోసము?' అన్న ప్రశ్న నాడు పుట్టలేదు. వెనక్కి వెళ్లిపోయిన ప్రపంచపు సమాధిదగ్గర కూర్చొన్న అశ్రువులూ, పక్షినయ్యెద నేను ఋుత్విమయ్యెదను అంటూ చదలెక్కి జిగిబాను జిగిరానసే జపం చేసుకునే తత్వమూ ప్రజాభ్యుదయానికి దోహదం చెయ్యవు. దినశ్రమ ముగించుకుని సాయంకాలం హాయిగా పడకకుర్చీలోనో, సముద్ర సైకతాలమీదో మేనువాల్చి కావ్యం విప్పితే,

"నాకు గాములు లేవు నా
    కుసుమ్నలు లేవు నేను
హేమంత కృష్ణానంత శర్వరిని
    నాకు కాల మ్మొక్కటే కాగ
కావు నా శోకమ్మువలెనె నా
    బ్రతుకువలెనే నా వలెనె"

అని ఒక కవి!

'ఈ నాగావళీ వంశధారా జలములు తెల్గు నదులెల్ల పొంగెత్తి ప్రళయవారినీ తెల్గునేల ముగించనిమ్ము' అని మరో కవి!

"ప్రళయకాలంపు తొలి మహార్తమ్ము నంగు
    నిదుర మేల్కను రుద్రుని నిష్ఠురంపు
కావులింతల పొగల సయ్యాట లాడు
    ప్రేయసీ ఒకమారు విచ్చేయుము మిటుకు"

అని ఇంకో ప్రేయసుడు!

పొరుగింటి ఇల్లాలు 'మీ ఆవిడ ఎప్పుడు వస్తా'రని అడిగితే అది తనలో ప్రసంగించడానికి ఆవిడ ఎత్తిన ఎత్తని అపోహపడి చెయ్యీ చెయ్యీ కలిపేయడానికి యత్నించే నీలకంఠం! ఇదే కవుల కలాల్లోంచి బయటకు చిందుతున్న హాలాహలం!

ఇది కాదు, మీ కర్తవ్యం! "ఆకులందున అణగిమణగీ కవిత కోకిల పలుకవలెనోయి, పలుకులను విని దేశమందభిమానములు మొలకెత్తవలెనోయి!" అని చెప్పాలి అభ్యుదయ రచయితల సంఘం. కాని "తాజమహల్ నిర్మాణంలో రాళ్లెత్తిన కూలీ లెవ్వరు" అని కావ్యాల్లోనూ సమ్మెకట్టడమే నిత్యకర్తవ్యమని నాటకాల్లోనూ ఘోషిస్తున్నారీ అభ్యుదయ రచయితలు. ఎంతసేపూ ఏదో ప్రచారమూ, పూర్వకవులు చేసింది ప్రచారమే అని సమాధానమూను. ఏ రచనేనా ముందు కళ కావాలి. అంటే చదువర్లని పట్టుకోవాలి. తరవాతే అది అభ్యుదయానికా, అనభ్యుదయానికా దారితీస్తోంది? అనే ప్రశ్న. కళలేని మహాప్రచారముకంటె ప్రబోధము లేని కళ ఉత్తమము. అయితే కళాకృతుల్ని అభ్యుదయాకాంక్ష తెరచాపలాగ కాక చుక్కానిలాగ నడిపితే నవ్యసాహిత్య స్వర్ణయుగానికి వసంతం ఆవేశిస్తుంది.

కుష్ఠు - బొల్లి

సు జౌషధ రాజమంతే!

స్వదేశీయుల యభిప్రాయములు

పంజాబ్, ఉత్తర ప్రదేశ్

ప్ర. చ. శర్మ అంబాలా 25-9-44

బొల్లి మొదటిశరీరకు మాత్రలు రోగికి ఇచ్చి నాను. తెల్లమచ్చలు మామూలు రంగులోనికి మారినవి.

ఎం. ఎ. ఇరానీ మాల్యాన్. 4-1-44

... ...ఎటుపుమచ్చలు మామూలు రంగులోనికి వచ్చుచున్నవి పరముల నొప్పి మటు మాయమైనది.

కలకత్తా

వి. యస్. యన్. మూర్తి. కలకత్తా.

.... నూటికి 75 పాళ్లు కుదిరినది. కుష్ఠునకు మీ చికిత్సకు మించిన వేరు చికిత్స లేదని నానమ్మిక....

హైదరాబాద్

డి. ఆర్. మూర్తి. 1-4-45

... .చాలాకాలము ఇంజక్షనులు పుచ్చుకొని విసిగి,ఏమియు గుణములేక మానివేసితిని ....మీ చికిత్స ప్రారంభించిన మొదటి నెలలోనే మచ్చలయందు స్పష్టమైనమార్పు కనబడెను. పాదముయొక్క వాపు తీసెను. అన్ని విధములా రోగములో మార్పు కల్గుచున్నది.

సిలోన్

ఎం. వి.వేల్. 9-2-46

....కుష్ఠు బొల్లి వ్యాధులకు రెండు ఫస్ట్ క్లాస్ సెట్లను తక్షణం పంప గోరుచున్నాము.

[illegible] ప్రముఖుల యోగ్యతా పత్రము లన్నియు గల [illegible] కోరిన వెంటనే ఉచితము గా పంపగలము.

విదేశీయుల యభిప్రాయములు

ఆఫ్రికా

ప్రత్యేకించిన మీ [illegible] వినియున్నాను. [illegible]

[illegible] ఆఫ్రికా

[illegible] 21-[illegible]

[illegible]

ఉత్తరము వ్రాయవలెను.

[illegible] ఆఫ్రికా

[illegible] 6-5-39

మీరు పంపిన 120 [illegible] మాత్రలు చేరినవని సంతోషముతో తెలుపుచున్నాను.

[illegible]

ఎ. సింగ్

[illegible]ంనుండి ఇంగ్లీషు డాక్టర్లవద్ద మందు పుచ్చుకున్నాను. ఏమియు లాభములేదు. మీ [illegible] దయచేసి తక్షణం పంపుడు.

[illegible]

ఎం. ఎస్. [illegible] 26-8-45 [illegible]

....మా కాగా వైద్యశాలనుంచి నేను డిశ్చార్జి చేయబడినప్పుడు, నాకు వ్యవస్థ [illegible] లేదు... ....పరమేశ్వరుడు మిమ్ము అనుగ్రహించుగాక.

11 భాషలలో [illegible] ప్రశంసలు [illegible] మోసపోకుడు. [illegible] అసలు [illegible] మాత్రమే!

రెడ్డి & కో.,

REDDY

గోపాల పురం

తణుకు-తూ. గోదావరి

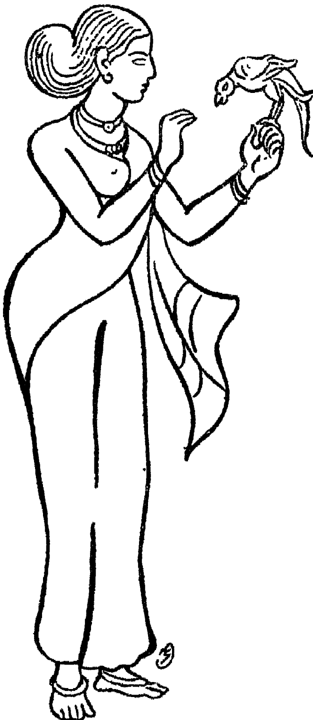
బ్రాంచి ఆఫీసులు:

బెజవాడ	సికందరాబాద్
గాంధినగరు	3530 [illegible]
వాల్తేరు	కటక్
R. S. [illegible]	[illegible]

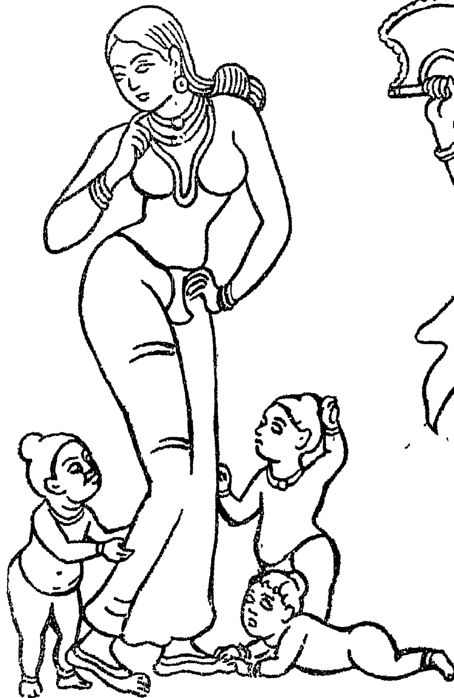
తాడిపత్రి దేవాలయంలోని శిల్పాలు

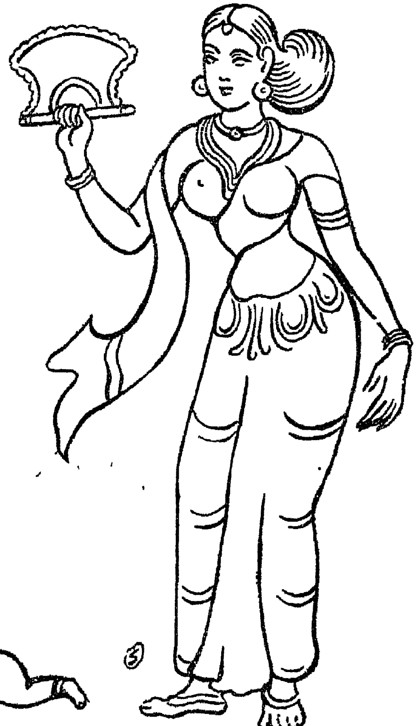
3. అలంకరణము.

4. చిలుకతో సుద్దులు.

5. పిల్లల తల్లి.

6. గాలివేత.

7. ఒక జానపద నాట్యభంగిమ.

8. ఒక నాగరిక నాట్యభంగిమ.

సీత కాపరం

[కథానిక]

కథకుడు :
శ్రీ రా. సి. ఆంజనేయశాస్త్రి

"దంతావధానం అయిందా బావా?" అంది సీత వాకిలిముందు రథంముగ్గు వేసి సావిట్లో కొస్తూను.

"మీ అక్కయ్య లేదుగా మరి...రాత్రి......" అన్నా నేను, మొహంమీదికి వాలిన జుట్టు పైకి తీసుకుంటూ కనుకొలకుల్లోంచి చూసి.

"నేనున్నాగా సిళ్ళివ్వటానికి?" అంది కొంచెం కోపంగా చూస్తున్నట్లు కళ్లు అదోలా పెట్టి. అయినా పెదిమెలమీద కొంటెనవ్వు కళకళ కనిపిస్తూనేవుంది.

"అయితే వరసలు తప్పినట్టున్నాయి 'తావధా' లికి" అన్నా బింకంగా. కొంచెం ధైర్యం చిక్కింది.

"తప్పక్కర్లేదు. నిన్న సాయింత్రం కారపు శనగలు పెట్టాగా!" అంది పక్కున నవ్వి. అంత అమాయకపునవ్వు ఎలా చేస్తైంది! నాలో ఏదో మాలిన్యం వుందేమో! మళ్లా ఇంకోమెట్టెక్కిస్తూ—

"కాని నఖాలుమాత్రం సోమరిపోతుల్లా కూర్చున్నాయి." అన్నా, గుండె బిక్కుబిక్కు మంటున్నా కూడా. సూక్ష్మంగా సీతకళ్లల్లోకి చూస్తూ. ఆఅమ్మాయి ఎంతో ధీమాగా "నిజమే, జాజిమొగ్గలు కోయిస్తే సరిపోయేది వాటితో" అంది. నాకు సందు చిక్కలేదు.

"...ఓడిపోయా......" నన్నా విజయగర్వంతో.

"నేనుమాత్రం గెలిచానా, బావా?....నా నోరు పడిపోయిందికదా ఈ నాలుగేళ్లనుంచీని......ఎన్నాళ్ళయింది సరసమైన మాట విని?" అంటూ బొటబొటా కన్నీరు కార్చింది. నాకు బాగా అర్థం కాలేదు. నాలో ఎవరో "నువ్వు తప్పు చేశావేమో, క్షమాపణకోరుకో" అని తొందర చెయ్యటం మొదలెట్టారు. కంగారుగా "...సీతా, ఎందు కలా ఏడుస్తావు? నేను మాటవరసకి అన్నా... తప్పుంటే క్షమిం..." నామాట పూర్తికాక మునుపే నా పెదిమెలికి తాకీతాకనట్లుగా, తామరమొగ్గలాంటి తనచేతిని అడ్డంపెట్టి "ఎంతమాట, బావా! నన్ను ఒత్తిపశువుకింద కట్టేశావా?...... ఎండి మోడైపోతున్న యీ కట్టెకి మళ్లా చిగిర్చేందుకు జీవజలం పోశావు నువ్వు, యిప్పుడు..." అంది. నక్షత్రాల్లాగా మెరిసే కళ్ళల్లో, కదుల్తున్న హృదయవేదనా బాష్పం బాష్పకణమై కొలకుల్లోంచి జారి నున్నని కపోలం మీదుగా గుండీఊడిన జాకెట్టుపువ్వుని తడిపి గుండెల్లో కలిసిపోయి తన వలయాన్ని పూర్తిచేసుకుంది. ఆ వలయంలో సుళ్లుతిరిగిపోతున్న నేను "హరే రామ, హరే రామ!" అనే ధ్వనికి ఉలిక్కిపడి పక్కకి తిరిగేసరికి, కాలవలో స్నానంచేసి తడిబట్టల్తో తిరిగివస్తున్న సీతఅత్తగారు కనిపించింది. సీత లోపలి కెళ్లి ఎంతసేపయిందో నాకు తెలీదు. ఏమిటీ ఈఅనుభవం?!

అత్తగారు వస్తూనే "ఇంకా మొహం కడుక్కోలేదు నాయనా?" అంటూ "ఒసేయి, మీ బావకి తాటాకూ, కచ్చికా యివ్వవే!..." అని ఓకేక పెట్టింది కోడలికి వినిపించేటట్టుగా.

"అక్కర్లేదు పిన్నీ, నా దగ్గిర టూత్ పేస్టూ, బ్రష్షూ వున్నాయి. నీళ్లుమాత్రం చాలు..." అన్నా.

సీత గుండుచెంబుతో నీళ్లు తెచ్చియిచ్చింది.

"ఏమో నాయనా, మాకు కచ్చికా, తాటాకే అలవాటు. పల్లెటూరుకదూ!... మరిచిపోయా, కాఫీ కావాలిగా నీకు!... ఒసే సీతా, నీకు మీ ఊళ్లో అలవాటేగా?...పొడి దొరకదు కామాలు ఈ ఊళ్ళో!... పోనీ, బెల్లలకాఫీ బాగుంటుందా!..." అంటూ, నామాట

వినిపించుకోకుండానే చాకలాడితో కాఫీబిళ్ళలు తెమ్మని పురమాయించి దొడ్లో కెళ్లి పోయింది సీతఅత్తగారు.

కూలీల ఎద్దడి జాస్తీగా వుండడంచేత ఆ ఏడు నూర్పిళ్లు, సంక్రాంతి వెళ్లినాకూడా, పూర్తి కాలేదు. సీత మొగుడు తెల్లారుఝామునే పొలం వెళ్లిపోయాడు కూలీలతోపాటు... వెండిగ్లాసులో కాఫీ నాముందు పెట్టి వెళ్లబోతుంటె "...నువ్వు తాగావా సీతా?" అన్నా. ఒక్కక్షణం ఆగి, వెనక్కి తిరక్కుండానే "అలవాటు తప్పింది" అంది బరువుగా. "ఇవాళిటికి తాగరాదూ?....." అన్నా సంకోచిస్తూ. గిరుక్కున వెనక్కి తిరిగి తీక్షణంగా నా మొహంలోకి చూస్తూ "నిజంగా అంటున్నావా, బావా?... ఇంత ఆదరణగా ఇలా నన్ను అడిగినవాళ్లేరి?" అని యింకోగ్లాసు తెచ్చి, సగం దాట్లో పోసుకుని ఎంతో ఆప్యాయంగా తాగసాగింది. తృప్తిపడ్డ కళ్ళతో, కాఫీగుక్క శంఖంలాంటి ఆఅమ్మాయి కంఠంలోంచి జారి అదృశ్యం అయ్యేదాకా చూస్తూ నెమ్మదిగా నేను కూడా చెంచాలోంచి కొంచెం కాఫీ చప్పరిస్తుంటే "... బావా...కాఫీ బాగుందా?" అని ప్రశ్నించింది మామూలు ధోరణిలో. "ఓ, దివ్యంగా వుంది. నువ్వుకూడా తాగటంవల్ల మరీని" అన్నా. "నేను చేసినపనికి సంతోషించేవాళ్లు యీ ప్రపంచంలో ఒక్కళ్ళన్నా ఉన్నారని నా కిప్పుడే తెలిసింది..." అంటూంటే సంతోషం కనపరుస్తూనే వున్నాయి బుగ్గలు. కాని కళ్లు మాత్రం అశ్రుకణాల్ని విడవటం మానలేదు.......

మధ్యాహ్నం భోజనానికి నేనూ, సీత మొగుడూ కలిసే కూర్చున్నాం. చిన్నప్పుడు కలిసి చదువుకున్న రోజుల్లో గోడుబిళ్ళ లాడడం, ఆబిళ్ల అతని కంటికి తాకటం, అప్పుడు జరిగిన పోట్లాటలూ, పంతులుగారి చదరని చాకుతో కోస్తే,మా యిద్దర్నీ చపుకుతో బాది కోదండంవేయించడం- అన్నీ గుర్తుచేశాడు. ఎంతో చనువుగానూ, సంతోషంగానూ మాట్లాడుతున్నాడు. సీతఅత్తగారు వడ్డిస్తోంది.... దోసకాయపచ్చడి ఉప్పు కషాయం!

"ఇంత ఉప్పు పోశావేమిటమ్మా?" అన్నాడు సీత మొగుడు.

"ఇద్దరం వేశామల్లే వుంది...." అని చప్పున నాలిక కరుచుకొని, "మరిచిపోయి రెండుమార్లు వేశామాలు" అని నీళ్లునమిలింది. సీత మొగుడు ఉగ్రుడై "అది చేసిన పచ్చడి నాకు వేశావా?... జ్ఞానం లేదూ? దవడ రాలకొడతా" నంటూ విస్తరి చింపేసి, చెయ్యెత్తి అమాంతం తల్లిమీదికి దూకపోతుంటే, నేను నిశ్చేష్టుడినై "రామం!..." అని మాత్రం అన్నా. అంత వరకూ, పరాయివాణ్ని, నేను ప్రక్కనున్నాననే సంగతే అతనికి తట్టలేదు ఆకోపంలో. నామాట వినేసరికి అతనికి పాపం చచ్చినచావైంది. తలెత్తి నావైపు చూడలేకపోయాడు. రెండంగల్లో దొడ్లోకెళ్లి చెయ్యి కడుక్కుని చకచకా పొలానికెళ్లిపోయాడు. పక్కగదిలోంచి సీతఏడుపు వినిపిస్తోంది. సీతఅత్తగారు ఏమీ అనలేక నేల ఒంచుకునే "చారు పొయ్యమన్నావా, నాయనా" అంటుండగానే ఉత్తరాపోసన పట్టి నేనూ లేచా. నాకుమాత్రం ఎలా నయిస్తుంది అన్నం?... ఎవరూ అన్నం తిన్నట్లు కనిపించలేదు ఆ పూట...

మూడేళ్ల యింతర్వాత యిప్పుడేగా నేను ఏడెక నుంచి మూడు నెలల శలవు తీసుకువచ్చింది? స్నేహితులూ, వాళ్లూ చాలామందొచ్చారు. వాళ్ళలో మాట్లాడి మూడింటికి లోపలి కొచ్చేసరికి చాపమీద బోర్లగిలా పడుకునుంది సీత. "మీ అత్తగారు ఎక్కడ సీతా?..." అన్నా... ఉలిక్కిపడి లేచి, పమిట సవరించుకుంటూ కళ్లు తుడుచుకుంది. కళ్లు వాచివున్నాయి. మొహంఅంతా నలిగి చెరువులోంచి కోసి పారేసిన కమలంపువ్వులాగే వుంది. రేగినజుట్టు మనస్సులోని చిక్కులికి సూచిస్తున్నట్లే భయ పెడుతోంది.... "పురాణానికెళ్లారు..." అని నా ప్రశ్నకి సమాధానం చెప్పి, లోపలికి తప్పుకోటానికి ప్రయత్నిస్తుంటే నేనే ఆపి "మధ్యాహ్నం భోజనాలముందర ఏమిటా బీభత్సం?" అని అడిగా. చెప్పక తప్పలేదు. చెబుతూ ఏడ్చింది. ఏడుస్తూనే నవ్వింది కాసేపు. కొంత దాచింది. చెప్పక్కర్లేంది కొంత చెప్పింది. తన్ను తాను తిట్టుకుంది. సంఘాన్ని తిట్టింది. ఆ పట్టువిడుపులికి కారణం నాకు యిప్పుడే కొంచెంకొంచెం తెలిసింది. సీత చేత్తో వండిన అన్నం తినడట మొగుడు. దానితో మాట్లాడడుట. మొహంచూస్తే అసహ్యించుకుంటాడట. అత్తగారు మాత్రం ఎంతో ప్రేమగా వుంటుంది. అన్నపానాల కేమీ లోటులేదు. నగానాణెంమా కులా వున్నా, బట్టకీ పొచకీ ఏమీ ఇబ్బంది పెట్టరు. అత్తగారు

ఒకత్తే పనిచేసుకోలేకపోతే, చాటుగా పచ్చడీ, అవీ చెయ్యడం, వడియాలు వేయించడం కద్దు సీతకూను. కాని ఆ సంగతి తెలిస్తేమటుకు నానా రాద్ధాంతం చేసి తల్లిని కొడతాడట. సీతనిమాత్రం ఏమీ అనడు.

"నీలోపం ఏమీ లేదా?" అని ప్రశ్నించకతప్ప లేదు నాకు అన్నీవిన్నాక. "లేకేం? నే నీపుటక పుట్ట డమే లోపం! చదువుకోటం మరిని." అంటూ మళ్ళా ఎక్కెక్కిపడటం మొదలెట్టింది. నేను అనవసరంగా పాపం ఆ అమ్మాయిని కలవరపెడుతున్నానేమో! "అది కాదు సీతా, మాటవరస కన్నా.... నిజాని కటువంటి మొగుడితో ఎల్లా మెలగటం... నీలోపం ఏముంటుంది?.. ఏదో అన్నా తప్పితే?!"...అని ఓదార్చబోయా. "నిజం చెబుతున్నా బావా! నా తప్పు నేను ఒప్పుకుంటున్నా నీదగ్గిర,...నాగుండెల తాళం తీసేశావు నువ్వు మళ్ళీ ని...నాలుగేళ్ళ క్రితం వినాయక చవితినాడు, మావూళ్లో వినాయకుడి బొమ్మ వెనుక నాచేతిలో చెయ్యేసి నువ్వు చెప్పిన మాటలు గుర్తున్నాయా?" అంది. సీతచూపులు నా హృదయంలో గుచ్చుకొని వేదన కలిగిస్తున్నాయి. "అవును సీతా, నాతప్పు క్షంతవ్యంకాదు...కట్నానికి ఆశపడి వేరే సంబంధం చేసుకున్నా- నీకిచ్చిన వాగ్దా నాన్ని భంగంచేసి..." అన్నా తలొంచుకొని. "కాని నీకూ ఉన్న సంబంధం ఒచ్చిందికదా, సుఖపడతా వను కున్నా తప్పితే..." అని యింకా ఏమో అనబోతుంటే, రోషంగా చూస్తూ "ఎంత పూడిపోయింది బావా, నీ హృదయం! స్త్రీహృదయం ప్రేమించిన వస్తువుని మరిచి పోలేదు బావా! పరిసరాలు బలవంతంచేసి మరిపింప చూచినా, ఆ వస్తువు స్థానంలో మరోవస్తువుని వుంచు కోటం అసాధ్యం స్త్రీకి..." అంది. ఊపిరి త్వరత్వరగా విడుస్తూ ముక్కుపుటా లెగరేస్తోంది. నేనేమీ మాట్లాడ లేక పోయా. మళ్లా సీతే అందుకొని..."నా కాశ్చర్యంగా వుండేది, అక్కగారితో ఎలా మెలిగేవాడివా నువ్వు అని... బహుశా యిక్కడ నామాదిరే నువ్వూ బాధ పడుతున్నా వనుకుని సంతోషిస్తూ వుండేదాన్ని...అది ఏడుపేనేమో !...కాని నిరుడు నీకు మొగపిల్లాడు పుట్టా డని వినగానే...నాకు నీ మీద అంతులేని అసూయ పుట్టింది...అమితమైన అసహ్యం కలిగింది... ...లేదు, లేదు బావా!....అసహ్యం కలగలేదు బావా!...... నా మీదే నాకు ద్వేషం పుట్టింది ...... నాకు చావు రాదేం ?" అని మళ్ళా ఏడవటం మొద లెట్టింది. నేను కొయ్యబొమ్మల్లే నిలబడిపోయా. నాకు తెలీకుండానే నేను ఒకరి జీవితంలో ఎంతటి తుపాను రేకెత్తించా ? నాపెళ్ళయిన కొత్తల్లో కొద్దిరోజులేమ న్నా సీతవిషయం గుర్తువచ్చేదేమో. మేము కలిసి మెలిసి ఆడుకున్న ఆటలూ, పాడుకున్న పాటలూ, మాట్లాడుకున్న మాటలూ, చేసుకున్న వాగ్దానాలూ అవీని. కాని నాభార్య కాపరాని కొచ్చినవెంటనే అవన్నీ తేలిగ్గానే మరిచిపోయా. కాని, సీతో? అన్ని స్మృతుల భారాన్నీ పాపం ఆ లేతహృదయం మోసుకు తిరుగుతోందే! నాకు హృదయం వుందా అసలు? నానైచ్యం నాకు అవగతమవుతోంది కొంచెంకొంచెంగా.

"క్షమించు సీతా !...అదే కా ర ణ మా ?... అన్నా పుండుపడ్డ గుండెతో.

"అవును బావా ! నీతో నాకు రహస్యంలేదు. ఉన్నా దాచలేను...ఆర్నెల్లు ఆయ నెంతో సహనం పట్టారు. అనునయించారు. ప్రార్థించారు. ప్రేమించారు. ...కాని నాకు మొదటినుంచీ ఆయనంటే చిన్నచూపే ...పెద్దచదువు లేదనీ...పల్లెటూరనీ...రూపం లేదనీ... ఇంతకీ చెప్పానుకదూ !...ప్రేమించిన ఒక వస్తువు స్థానంలో ఇంకోవస్తువుని వుంచుకోటం స్త్రీహృదయానికి చేతకాదని...సిగ్గువిడిచి చెబుతున్నా. బావా...తాక నియ్యలేదు నేను..."అంటుంటే సిగ్గుతో ఎర్రబారిన బుగ్గలు దుఃఖంతో గజగజలాడాయి.

కళ్లు చె మ్మ గి లా యి. గాద్గదికతో..."ఎంత ఘోరం సీతా !..." అన్నా...సీత గంభీరంగా ఒక్క క్షణం ఊరుకుని "తరవాతతరవాత ఆయనకే అసహ్యం వేసి, నేను వండిన అన్నం తిననని శపథంపట్టారు... నాలోని వాంఛలన్నీ చ చ్చి పోయిన దీర్ఘసుషుప్తి పొందే కాలంలో నీ పుత్రోదయవార్త వాటికి మళ్లా గిలిగింత పెట్టింది. అయితే ఏం ? నాలోని అహంభావం వాటిని తలెత్తనియ్యకుండా జయప్రదంగా తొక్కిపట్టింది. మా అత్తగారి ప్రేమ నాశరీరాన్నీ, మన మధురస్మృతులు నా మనస్సునీ బతికిస్తూవచ్చాయి"...ఊ-మాత్రం కొడు తూ నేను ఆత్రంగా వింటున్నా. సీత కథనం సాగించింది

మధ్య మధ్య ఎగపీలుస్తూ, దుఃఖపుగుక్కలు మింగుతూను. "అకస్మాత్తుగా నువ్వురావటం నన్ను కవ్వించింది. ఈ నాలుగేళ్లూ అనంతంలో కలిసిపోయి, ఆ వినాయకచవితి వెళ్లిన పంచమే యివాళ అనిపించింది కాని యీ నాలుగేళ్లూ చెరిపేసి, ఆపంచమినుంచీ జీవితం మొదలెట్టటానికి వీలుంటుందీ?..." అంటూ మళ్లీ వెచ్చని కన్నీళ్లు కార్చింది.

ఇన్నేళ్లనుంచీ పేరుకునివున్న నేను మొయ్యాల్సిన భారం ఒక్కసారిగా నామీద పడినట్టనిపించింది. ఇన్నేళ్లూ నేను పొందటానికి అర్హతలేని సౌఖ్యం పొందాను. ఇహ నాకు తహతహ పుట్టింది. నేనేం చెయ్యాలి యిప్పుడు? "వీలుంటుంది సీతా, తప్పకుండా. జీవితమే ఒక కష్టకరమైన రాజీ. నేను క్షమించరాని తప్పు చేశానని యిప్పుడు నువ్వు చెప్పేదాకా నాకు బాగా తెలీలేదు. కాని నువ్వు చేసిన తప్పూ తక్కువది కాదు. రెండుజీవితాలు యింతవరకూ బాధపొందాయి. ఇలాగే జరిగితే యింకా రెండుజీవితాలు భ్రష్టంఅవుతాయి..." అన్నా గంభీరంగా. ఉలిక్కిపడి "అదేమిటి బావా?" అంది, అసలే పెద్దకళ్లని యింకా పెద్దవిచేసి ఆదుర్దాగా చూస్తూను.

"అవును సీతా, నాకూ మీ అక్కయ్యకీ ఇహ సంబంధం వుండదు." అన్నా అదేధోరణిలో.

"ఏ జన్మలోనో చేసుకున్నది యిప్పు డనుభవిస్తున్నా. ఈ జన్మలో మళ్లా యింకో పాపకర్మమా?" అంది లేనినవ్వు తెచ్చుకొని శుష్కంగా.

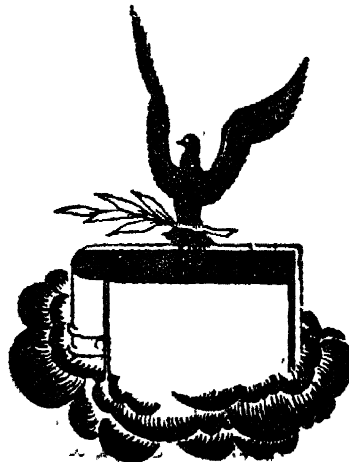
"నేనూ శపథం చేస్తున్నా, నీకాపరం కుదటపడందే, నేను సుఖంగా వుండడానికి నాకు హక్కులేదు కనుక నేను చెప్పినట్లు నువ్వు చేసితీరాలి."

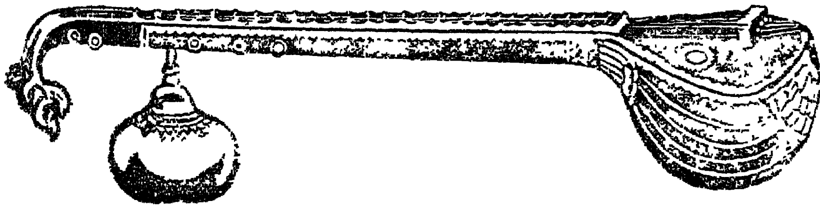
అని లేచా. సీత తెల్లబోయి చూస్తూనుంమంది. నేను వీథిగుమ్మం దిగుతుంటే సీతఅత్తగారు పురాణం నుంచి తిరిగి ఒస్తోంది. ఆవిడతో టూకీగా రెండుముక్కలు చెప్పి సరాసరి రామందగ్గిరి కెళ్ళా పొలానికి.

అతను పాపం చింతచెట్టుక్రింద దిగాలపడి కూచునివున్నాడు. నేను వీపుమీద చరిచి అన్నీ గుచ్చి గుచ్చి అడిగా. సీత చెప్పిందంతా నిజమే. ఇప్పటికీ ఆ అమ్మాయంటే ప్రేమే ఆతనికి. కాని అతనుమాత్రం ఏం చేస్తాడు? అతన్ని ఒప్పించా

* * * *

ఆ రాత్రి సీతే వంటచేసింది. తనే ఒడ్డించింది. నేనూ, రామం కలిసే భోజనం చేశాం—రాత్రి గదిలో కెళ్లేటప్పుడు నాకుకూడా నమస్కారం చేసిందసీత. పాపం, ముసలమ్మ సంతోషానికి మేరలేదు...తెల్లారి సీత సిగ్గుతో నాకు కనిపించకుండా తప్పుకొని తిరుగుతూంటే "...దంతావధానం అయిందా?" అన్నా నవ్వుతూ. గట్టిగా కళ్లుమూసుకుని పళ్లుచూపిస్తూ లోపలికి వెళ్లిపోయింది.

మన సంగీత వాద్యాలు

శ్రీ రాళ్లపల్లి అనంతకృష్ణశర్మ

సంగీతానికి పనికివచ్చే వాద్యాలను మన ప్రాచీనులు నాలుగు విధాలుగా విభజించినారు: తతం, సుషిరం, అవనద్ధం, ఘనం అని. తంతులను పరచి కట్టిన వాద్యాలు తతజాతివి: వీణ, కిన్నరి మొదలైనవి. నాళానికి పై భాగంలో రంధ్రాలు వేసి వాటిలో వాయుసంచారం మూలంగా నాదం సృష్టించేవి రెండవ సుషిరజాతి: పిల్లంగ్రోవి, ముఖవీణ, సన్నాయి మొదలైనవి. చర్మంతో నోరుమూసి కట్టి వాయించవలసినవి అవనద్ధ తరగతివి: మృదంగం, తబలా, కంజీరా ఇత్యాది. లోహం, మాను మొదలైనవాటిచే చేయబడినవి ఘనంసంపులో చేరేవి. తాళాలు, చిటికెలు, జాగటు, ఘంట మొదలైనవి.

వీటిలో తతాలు, సుషిరాలు ఈ రెండూ ఇష్టం వచ్చినట్టు అన్ని స్వరాలనూ, గమకాలనూ వాయించే అనుకూలం కలిగి, నాదకళా రచనకు ముఖ్యంగా ఉపయోగిస్తున్నవి. మూడవ అవనద్ధ వాద్యాలలో కొన్ని షడ్జపంచమనాదాలు గలిగి, పాట శ్రుతిలో లయించి, కొన్ని శ్రుతిలేక తాళంతో మాత్రం లయించి, పాటకనుకూలంగా నడిచేవి. శ్రుతిమేళం లేక, భిన్నమైన పలుకులూ లేక, తాళంలోని శబ్దక్రియలలో మాత్రం చేరేవి ఘనవాద్యాలు. 'తతసుషిరాలలో గీతంపుట్టితే అవనద్ధం దానికి రక్తినిస్తుంది; ఘనం దాన్ని కొలుస్తుంది' అన్నాడు నిశ్శంక శార్ఙ్గదేవుడు (సంగీ. రత్నా. వాద్యా. 3-8). రేకులమూలంగా తిత్తుల సహాయంతో భిన్న స్వరాలను సృష్టించే హార్మోనియం, పియానో మొదలైన పాశ్చాత్యవాద్యాలు సూక్ష్మంగా చూస్తే తతసుషిరాలు కలిసిన తెగకు చేరుతున్నవి.

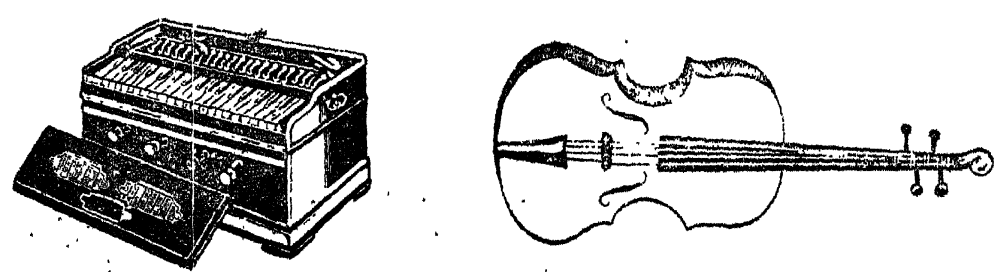
ఇది స్థూలమైన విభాగం. ఇంకా కొన్ని తెగలుగా గూడా విభజించవచ్చును. ఉది ఉండనిత్తాం. సంగీతకళకు ఉపయోగించేవి, ఉపయోగించనివి అని ముఖ్యంగా రెండు తెగలుగా వాద్యాలను విభజించవచ్చును. కొమ్ము, భాంకి, తిరుచున్నాలు, నగారా, శంఖం మొదలైన వాద్యాలు స్వరలయాలలో దేనినీ స్పష్టంగా చూపలేక, రచనా వైవిధ్యాని కవకాశం లేక కేవల స్థూలశబ్దమయంగా వుండి సంగీతకళకు దూరంగా ఉంటుంది. గనుక వాటని వదలి ఆ కళతో సాక్షాత్సంబంధం కల వాద్యాల సమష్టివిచారణకు మాత్రం సంబంధించిన కొన్ని మాటలు ఇక్కడ చెప్పదలచినాను. వాటిలో ఒక్కొక్క వాద్యం విషయంగానూ దాని ప్రత్యేక చరిత్ర, గుణాలు, లోపాలు, వ్యాప్తి, భవిష్యం మొదలైన విషయాలను గూర్చి అధికారం కల పండితులు చర్చించి తెలుపవలసివుంటారు. నాకా అధికారం లేదు. నాదిసముదాయంపైన బహిరంగమైన చూపు. లోతుకు దిగి నఅంతశ్శోధన కాదు.

మీదచెప్పిన నాల్గురకాల వాద్యాలలో ఒక్కొక్కటే పూర్వకాలంలో ఎన్నిరకాలుగా వుండెనో మన కిప్పుడు ఊహించడానికి గూడా అవకాశం చాలదు. మద్రాసు, కలకత్తా మొదలైన మహానగరాల్లోని ప్రాచీన వస్తుప్రదర్శనశాలల్లో ఎన్నో ప్రాచీనవాద్యాలను పెట్టి చూపుతున్నారు. వాటిలో పెక్కింటిని ఎట్లు వాయించేది అనే విషయమే ఇప్పుడు తెలుసుకోవడం సాధ్యంగా లేదు. కాని వాటి వైవిధ్యం అత్యాశ్చర్యకరంగా వుంటుందని చూచినవారు చెప్పతారు. సాహిత్యంలో చూచినప్పడైతే, ఇప్పుడు మన వస్తుప్రదర్శనశాలల్లోనైనా మిగిలివుండే వాద్యాలు నశించినవాటిలో ఎన్నోపాలో చెప్పడంకూడా కష్టంగా తోస్తుంది. ఉదాహరణంగా సుప్రసిద్ధమైన వీణావాద్యాన్ని గ్రహిస్తే: ఇప్పుడు మనకు కర్ణాటకవీణ, హిందూస్తానీవారి రుద్రవీణ అని రెండేరకాలు సామాన్యంగా తెలిసినవి. ఐతే పాల్కురికి సోమనాథుడు బసవపురాణంలో, సకలేశ మాదిరాజయ్య శివస్తోత్రగానం చేసే వేళలో ముప్పైరెండు ప్రాచీనరాగాలకూ అన్ని వేరే రకాల వీణలను మేళగించి వాయిస్తూవుండెనని వ్రాసినాడు! లావణ్యవీణ, బ్రహ్మవీణ, కైలాసవీణ, ఆకాశవీణ ఇత్యాదిగా పండ్రెండు వీణల పేర్లుగూడా చెప్పినాడు.

సేతనృత్యవాద్యాల కూడికయిన సంగీతకళ ఇంటా బైటా అన్ని విషయాలలోనూ వ్యాపించి ముఖ్యధర్మంగా వుండిన ప్రాచీన భారత జీవనంలో మూలమూలల్లోనూ కొత్త కొత్తగా నిర్మాణోత్సాహం నిండితొణుకుతూవున్న కాలంలో ఇటువంటి అనేక వాద్యాలు సృష్టికి వచ్చినవంటే ఆశ్చర్యమేమీ లేదు.

ఇప్పుడు అవన్నీ ఆదరించేవారు లేక ముక్కాలు మువ్వీసం నష్టమై పోయినవి. సుమారు నాల్గునూర్లయేండ్ల కేవల ఈ పరిణామం ప్రబలినట్టుగా తోస్తుంది. పాశ్చాత్యులైన సంగీతరసికులు ఎవరు మన దేశానికి వచ్చి చూచినా వారికి మన యీ వాద్యాల వైవిధ్యదారిద్ర్యం ముఖ్యంగా కానవస్తుంది. చరిత్రదృష్టితో చూస్తే అసంఖ్యంగా ఉండిన వాద్యాలు మన దేశంలో ఇప్పుడు ఇంతదూరం ఎందుకు నశించి పోయినవి? ఇది అందరూ వేసే ప్రశ్న. ప్రాచీన వాద్యాలలో కల్లా మన పాలి కిప్పుడు మిగిలివుండేవి నాలు గైదు వాద్యాలు మాత్రమే: వీణ, పిల్లంగోవి, సన్నాయి, మృదంగం, ఘటం ఇత్యాది. ఉత్తరదేశంలో గూడా కొంచెం మించు మించుగా ఇట్లే కానవస్తుంది. పాశ్చాత్యుల వాద్యాల వైభవాన్ని చూచిన కంటితో మనవాటిని చూచుకొంటే మన దారిద్ర్యం స్పష్టమౌతుంది. దీనికి పరదేశీయుల సంస్కారానికి తలవంచి, స్వాభిమాన శూన్యులమై, ఉత్సాహం, ఉద్యోగం అనే జీవధర్మాలనే చాలవరకూ పోగొట్టుకొన్నాం కాబట్టి, మనకు పాతది పోయెనే అనే చింతగానీ, కొత్తది రాలేదనే ఉత్కంఠగానీ చాలా దుర్బలమై పోవడంచేత, తక్కిన ఆచార వ్యవహారాలన్నిటిలోవలెనే ఈ కళాశాఖలోనూ స్వతంత్రసృష్టి, మొనగాడితనమూ మందమై పోయింది అని ఒక కారణం చెప్పవచ్చును. కాని దీని కన్నా బలిష్ఠమైన ఇంకొక కారణంగూడా ఉందని మనం చూడవచ్చును.

సంగీతం మనలో అనాదిగా ప్రవాహిగా పెరిగిన కళ. ఇది వ్యాపించినంత విస్తారంగా, దిగినంత లోతుగా మన జీవితంలో ఇంకే కళ ప్రసరించిందో నాకు తెలియదు. భారతీయ జాతిజీవనంలో ఇది ప్రధానధర్మంగా వున్నది. అంతే నిన్న మొన్నటిదాకా ఉండింది. ఇటీవల దాని ప్రాబల్యం పలచబడుతూవుండేది నిజం. అది వుండనీయండి. జనులలో నాదలయరచనలోని సూక్ష్మసూక్ష్మతరమైన అనుభవాలు పెరిగినట్లెల్లా వాద్యాల శక్తియుక్తుల వ్యాసంగమూ పెరుగుతుంది. మన దృష్టిలో వాద్యం మనుష్య శారీరానికి ప్రతిబింబం. దాన్ని అనుకరించడమూ, సాధ్యమైతే దానికి సలహాలియ్యడమూ దీని పని. పాటతో మేళగింపని వట్టివాద్యం వాయింపుకు 'శుష్కం' అని నామకరణం చేసినాడు నిశ్శంకుడు! (రత్నాకరం. వాద్యా. ౧౬) ఒక విధంగా ఆదృష్టి మనకిప్పుడు మారింది. ఇప్పుడు పాటలేని వాద్యాన్ని మూడునాల్గు ఘంటలకాలమైనా వినగలము. ఐనా ఇప్పటికీ మనపాలిటికి వాద్యం వట్టి యంత్రంకాదు. దాని పని సజీవమైన చేతనకార్యమే. అర్థంలేని రాగాలాపన, స్వరకల్పన మొదలైన వాటిని గాయకుని నోట విన్నప్పుడు మనకు ఏ దృష్టి, ఏ అనుభవం కలుగుతుందో అదే దృష్టి, అనుభవమే 'సన్నాయి' వాద్యంలో గూడా ఇప్పుడు కలుగుతుంది. కాబట్టి, మనలో వాద్యాలను సృష్టిచేసినవారంతా, సంస్కరించినవారంతా, ఈ దృష్టితోనే చేయవలసి వచ్చినారు. తక్కినవి సన్నె, రూపం, కొలత, అలంకారం మొదలైనవన్నీ కేవలం వినోదప్రపంచానికి చెందినవి. స్థాయిత్రయంలోనూ సమమైన గంభీరనాదం, వినడానికి ఇంపు, గమకాలన్నిటినీ స్పష్టంగా పలికించే అనుకూలం, వాయించడానికి సులభంగా అందమైన చదరమైన ఆకారం—ఇవే వాద్యరచనలోని ముఖ్యవస్తువులు. దేశంలో జనులకు ఒక సమాజంగా కలిసి బదికే అవకాశాలు ఎక్కువగా ఉన్నప్పుడు, ప్రయాణ సౌకర్యాలు చాలక పరస్పరం పోల్చుకొని తమతమ లోపాలను సవరించుకొనే అదృష్టం స్వల్పంగా వున్న కాలంలో, ఉత్సాహం ఉద్యోగం గల జనులలో లెక్కలేక దేశం మూలమూలల్లోనూ వాద్యాలు వేరువేరైనా, అవన్నీ ఒక్కొక్కటి అసంపూర్ణంగానే, అస్పష్టాకారంగానే మిగిలివుండినవి. ఇటీవల పరిపూర్ణంగా నాదలయసంపదకు ఉపయోగించే వాద్యాల ఆవశ్యకత, దాన్ని ప్రభావం తులు పరిశ్రమించడమూ, ... అనువర్తించివస్తూవుండేను. ... దేశంలో కట్టుబాట్లు ... వారి అనుయాయులైన మాధ్వులు, ... మైసూరు మొదలైన ... శాంతి, ప్రోత్సాహం, గౌరవం, సంప్రదాయం మొదలైన అనుకూలపరిస్థితులు హెచ్చడం

చేత ఏకముఖంగా పెరిగింది. ఆ సన్నివేశంలోనే వట్టి వాద్యాల సంఖ్య, వైవిధ్యం- వీటితో కళకేమీ లాభం లేదనే తత్వం రసికుల కర్థమయింది. ఉత్తమవాద్యాలను ఇంకంటె ఉత్తమపరచే ప్రయత్నం అప్పుడే నడిచింది. మనుష్యజీవితంలో కళకు స్థూలంగా మూడు స్థానా లుంటాయి. మొదటిది ఇల్లు, రెండవది సభ, మూడవది రచ్చ. ఇంటిలో జనసంఖ్య స్వల్పమనీ, అంతకంటె ఎక్కువగా సభలలోనూ, దానిక్కి మించి బైటనూ విని ఆనందించే జనం చేరుతారనీ చెప్పనక్కరలేదు. ఈమూడు సన్నివేశాలకూ తగినట్లు వాద్యాలను మనవారు సృజించుకోవలసివచ్చింది: సృజించుకొన్నారు.

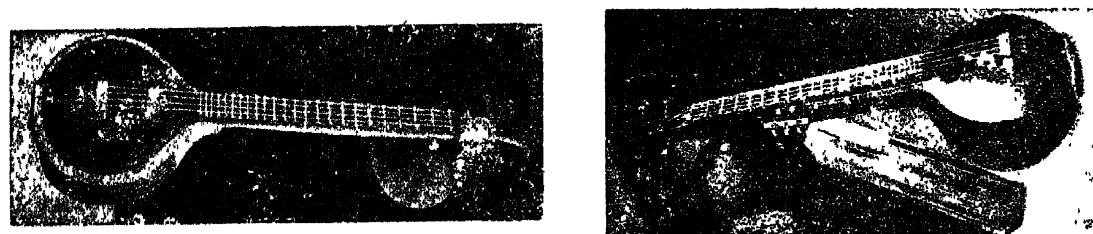
ఇంటికి ముఖ్యంగా వీణ. దీని నాదసౌకుమార్యం, గాంభీర్యం, సూక్ష్మస్వరాలను పలికించే శక్తి, గమకాల స్ఫూర్తి - అన్నీ అసాధారణమైనవి. నాదప్రియుల మాధుర్యానికి దీన్ని మించిన వాద్యాన్ని మనుష్యుడింకా సృష్టి చేయలేదు. సరస్వతీదేవి మనుష్యులకిచ్చిన వరప్రసాద మిది అనేది కథ. మనుష్యులు సరస్వతికి సమర్పించిన సాటిలేని కానుక ఇది అనేది నిజం. వాద్యనిర్మాతకు ఇందులోనే దివ్యత కానవచ్చింది. 'వీణా నామ అసముద్రోత్థితం రత్నం' అన్నాడు రసికరాజు శూద్రకుడు.

మరి సభకు తగిన వాద్యం వేణువు. వేయారుమంది కూర్చొని విని ఆనందింపదగినది. శ్రీకృష్ణునికి మన ఉపాయనం. సహజంగా దీని నాదంలో 'ఖణిక' ఎక్కువగా వుండినా శ్వాసనియమనాన్ని సాధించిన వైణవికుని చేతిలో ఇది ఎంతో మృదుమధురగంభీరం కాగలదు. దీనికి తోడు మృదంగం. ఇప్పుడు వీణకుకూడా మృదంగం లయవాద్యంగా ఉపయోగిస్తున్నారు; కాని ప్రాచీనుల నాదసౌకుమార్యాభిరుచి దాని కవకాశ మిస్తూవుండలేదని విన్నాను. మృదంగవాదకుడు ఎంత మంచిసాధకి ఐనా, ఎంత మృదువుగా వాయింపగల్గినా, అసలు వాద్యం పెద్దవస్తువు గనుక, ఇప్పటి కచ్చేరీలలో దాని ధ్వని వీణానాదాన్ని మింగుతూనేవుంటుంది. అట్లాగాక వేణువువంటి వాద్యాల ధీరనాదరచనకు తోడు లయరచన మేళగింపవలసివుంటే దానికి మృదంగాన్ని మించిన వాద్యం ఇంకొకటి లేదు. కేవలతాళలయవాద్యాలలో స్వతంత్రమైన రచనాశక్తిని ఈగలిగినది ఇప్పటికి దొక్కటే. కాళిదాసుకు ఈవాద్యమంటే పంచప్రాణాలూ లేచివస్తుంది.

ఇంక రచ్చకు తగిన వాద్యం సన్నాయి. లక్షల కొలదిగా జనం విని ఆనందించవలసింది. దీని జతకు డోలు. ప్రతిలేని వాద్యమైనా ఈడోలు 'స్నిగ్ధగంభీరనిర్ఘోషం'. సర్వంకషమైన సన్నాయి స్నిగ్ధగంభీరస్వానంతో చేరితే అఖండ కోలాహలపు తాండవానందం అనుభవించి మాత్రం తెలియతగింది.

కర్ణాటక సంగీతపద్ధతిలో మన ప్రాచీనుల ప్రతిభ ఎంత దూరం వ్యాపించిందో అంత దూరమూ వాద్యమార్గంలో స్ఫురింపజేయడానికి పైవాద్యాలు చాలివున్నవి. కనక గాయకులూ, రసికులూ తృప్తులైరి. తక్కిన చిల్లరవాద్యాలమీద ఉదాసీనం కలిగింది. స్వాభావికంగా అవి క్రమంగా నశించినవి. ఏ వాద్యాన్ని సాధించవలసినా దేహమనస్సులకు కలిగే శ్రమ ఒకటే. అట్లున్నపుడు మన మనస్సులోని భావాలను పూర్తిగా వెలువరచలేని వాద్యాలకై ఏల శ్రమపడవలెను?-అనే ప్రశ్న సహజమైనది. కనక మనలో పూర్వకాలంలోని అనేకవాద్యాలు ఇప్పుడు నష్టమైనవి అంటే, దానికి మనం అవమానంగాని, దుఃఖంగాని పడవలసిన పని లేదనేది ఇప్పటి కర్ణాటకసంగీతగాండ్ల భావం. ఇది తప్పనడం కష్టం.

మన వాద్యాలు ఎంత పూర్ణంగా వుండినా ఒక్క కొరత వుండేది. మనుష్యుల గాత్రంతో సరిగా మేళవించే వాద్యం మనలో సిద్ధంకాలేదు. వీణానాదం 'సంచు' గాత్రం కలవారికిమాత్రం కొంత పనికివచ్చేది. ఇంతే కాదు. వీణజతలో పాడే వాడుకపడి ఎందరో తమ గాత్రాన్ని చాలా కృత్రిమంగా సన్నగించుకోవలసివచ్చింది. కీ. శే. వీణధనంపాట విన్నవారందరూ దీన్ని ఎరుగుదురు. ఇంకా, వీణ మీటేవాద్యంగనక దానిలో అఖండనాదం సాధ్యంకాదు. కాబట్టి గాత్రానుకరణం తృప్తికరంగా ఉండలేదు. అందుచేత చాలాకాలం మనలో పిల్లంగ్రోవే పాటకు పక్కవాద్యంగా పని తూగించింది. శ్వాసవాద్యంగనక దీర్ఘస్వరాలు దానిలో సాధ్యమైనా 'సీస్పు' నాదం కాబట్టి మనుష్యుల—అందులోనూ మగవారి గాత్రంతో సరిగా మేళగిస్తూవుండలేదు. మరిన్నీ వేణువు ప్రతిసిద్ధమైంది. కొంచెం

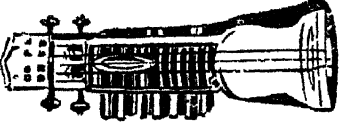
గూడా బదలాయింపు సాధ్యంకాదు. పాడే వారందరూ వేరువేరుపిల్లంగ్రోవులనుసిద్ధంగా వుంచుకోవలసివుండెను. ఈ లోపాన్ని పాశ్చాత్త్యుల 'పిటేలు' వాద్యం వచ్చి చేరి తీర్చింది. సుమారు ౧౫౦ ఏండ్లక్రింద మనవారు దీన్ని స్వీకరించిరి. సాధించిరి. సొంతంచేసుకొనిరి. దీని మూలరూపం మనవారు కనిపెట్టిందే అనీ, ధనుర్వీణ అనికాబోలు దాని పూర్వనామమనీ, నేటికీ ఉత్తరభారతంలో ప్రచారంలో వుండే 'సారంగి' వాద్యమే పిటేలుకు తల్లో అవ్వో కావలెననీ చెప్పేవారున్నారు. ఆ చారిత్రకతృప్తి అట్లుండనీయండి. పాశ్చాత్త్యులు ఆ వాద్యాన్ని చాలా చక్కజేసినారు. చేస్తూవున్నారు. దానిలో స్త్రీపురుషుల శారీరానుకరణానికి తగిన తంతులు నిత్యనూత్నంగా సృష్టిచేస్తున్నారు. వింటితో వాయించే వాద్యంగనక అఖండస్వరాన్ని చూపడం దీనిలో సులభం. అందుకే ఈ నూటయాభై యేండ్లలో కర్ణాటక గాయకులలో దీనికి వచ్చిన వ్యాప్తి అసాధారణమైనది; ఆశ్చర్యకరమైనది; కాని అర్హమైనది. ఇది పరదేశవాద్యమనే అసహ్యం లేక వేలకొద్ది ఈ వాద్యానికై తమ జీవమానమంతా శ్రమించినారు. శ్రమిస్తున్నారు. పాశ్చాత్త్యులకే తెలియని విషయాలెన్నో దీనిలో కనుక్కొన్నారు.

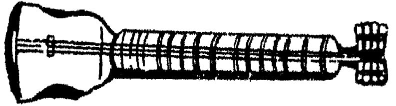
ఇప్పుడు మనకు కావలసినది భిన్నభిన్న వాద్యాల హెచ్చుసంఖ్య కాదు. మరేమంటే, ఇప్పుడుండే ఉత్తమవాద్యాలను ఇంకా ఉత్తమంగా సంస్కరించే ప్రయత్నం. ప్రతివాద్యంలోనూ కొన్ని కొన్ని లోపాలున్నవి. వీణలో అఖండస్వరం లేదు. వేణువులో శ్రుతిభేదాని కవకాశం లేదు. పిటేలుతో సూక్ష్మగమకాలను పట్టి చూపడం పరమప్రయాస—ఇత్యాది. వీనిని సవరించే ప్రయత్నమూ అందందు నడుస్తూవున్నది. మైసూరులో కీ॥ శే॥ శ్రీ నాల్వడి కృష్ణరాజేంద్రుని ప్రోత్సాహంతో శ్రీ సుబ్రహ్మణ్యయ్యరుగారు 'సుబ్రవీణ'ను సృజించిరి. ఇది హార్మోనియంవలె పలకలమీద వేళ్లనొత్తి వాయింపదగినది. శ్రీ హులుగూరు కృష్ణాచార్యులు 'శ్రీకృష్ణరాజేంద్రసర్వమేళవీణ'ను తయారు చేసినారు. ఇందులో నాలుగైదు విధాల వాద్యాల లక్షణాలు మిళితమైవున్నవి. ఉత్తరదేశంలోని చితారు, సారంగి మొదలైన వాద్యాలకున్నట్లే మన కర్ణాటకవీణకూ వాయించే తీగలక్రింద అనురణనానికి ఎన్నో తంతులు కట్టి, అందు మూలాన వీణానాదరాశి హెచ్చించేప్రయత్నం ఎందరో చేసిరి. శ్రీ చౌడయ్యగారు పిటేలునాల్గుతంతుల నాదం కూడా చాలదని మరిమూడుతంతులు చేర్చి, ఎంత తక్కువశ్రుతికైనా పక్కవాద్యంగా దానిని పనికివచ్చేట్టు చేసినవిషయం సుప్రసిద్ధమే. ఎన్నో శతమానాల తరబడిగా పెరిగివస్తూవుండే వాద్యాలమేల్మికై స్వల్పమైన మార్పు చేయడంకూడా కష్టమైనపని. పైప్రయత్నాలు ఎంతవరకూ సత్ఫలాన్ని ఇచ్చిందనే చర్చ నాకు ప్రకృతంకాదు.

మనలో ఇటీవల కొత్తకొత్త వాద్యాలు సృష్టికిరాకపోయినా, పరదేశాలనుంచీ ఎన్నో వచ్చినవి. హార్మోనియంమాట చెప్ప పనిలేదు. బుల్‌బుల్‌తరంగం, కజారట్టు, కన్‌సర్టినా, అగ్నితరంగం, కాష్ఠతరంగం, పిశాచపిటేళ్ళు, రాక్షసపియానాలూ-ఇంకా ఏవేవో వింతవింతలవి మన రంగానికి ప్రవేశిస్తూవున్నవి. వాటి నవ్యతకు మరులుగొని, ఎందరో సాధించడమూ జరుగుతూవుంది. ఐతే ఖర్చుకు మార్గంలేక డబ్బు కుళ్ళుతూవుండే మహాత్ముల ఇండ్లలోనో, లేక అర్థంలేని 'ఆర్కెస్ట్రా'లలోనో, మన సంగీతపు మట్టాని కెక్కలేక అవి కుంటుతూనే కాలక్షేపం చేస్తున్నవి.

కర్ణాటకసంగీతం దృష్టి ఇట్లుండేంతకాలమూ కొత్తవాద్యాల గతంతా ఇంతే. పాశ్చాత్త్యుల సంగీతకళ, మనదానివలె స్వరాల క్రమవ్యాప్తిగా వుండక, ఏకకాలంలో భిన్నస్వరాలను శోభింపచేసే మేళపద్ధతి గనుక, వారికి బహువాద్యాలు, బహువిధములైనవి కావలెను. మనకిప్పటికి అవి అనావశ్యకం. కర్ణాటకసంగీతాన్ని మేళపద్ధతి క్రిందికి దించవలెననే ప్రయత్నం అర్థములేనిదిమాత్రమే కాదు; అనర్థకారికూడా. ఇప్పటి మనదేశంలోని 'ఆర్కెస్ట్రా'లనేవన్నీ నక్కవాతలవంటివి. పాశ్చాత్త్యుల మేళపద్ధతి బ్రహ్మాండంగా వర్ధిల్లిన కళ అంటారు. కాదనే అనుభవంగాని, అధికారంగాని, ఆవశ్యకతగాని నాకు లేదు. ఆపద్ధతినే మనం సాధిస్తే, అప్పుడు [illegible]లోవలెనే బహువాద్యాలు వద్దన్నా మనలోనూవచ్చి చేరుతాయి.

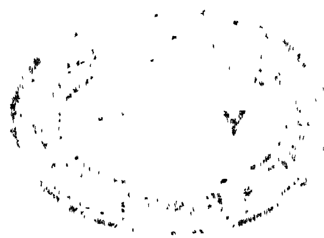
౧. లింగాలమెట్ట కంటుకొనిఉన్న బొజ్జన్నకొండ

కొండ పడమటిఅంచున రెండువరుసల గుహాలు, క్రిందినుంచి
ఆ గుహాలవద్దకుపోయే మెట్లవరుస, తూర్పుగా పోయే మరియొక
మెట్లవరుస యిందులో కానవగును.

బొజ్జన్నకొండ బౌద్ధ నిర్మాణాలు

౨. బొజ్జన్నకొండ పడమటి
అంచున నున్న చైత్య
గుహాలయము యొక్క
ముందరి దృశ్యము.

3. కొండలోని ఒకానొక గుహాయందు, ౧౬ స్తంభాల మంటపంలో చెక్కబడియున్న దేవతాలింగము.

౮. ఆ గుహ పడమటి అంచునుండి ఉత్తరంగాపోతే లోగుహలోనున్న ధ్యానముద్ర విగ్రహము.

౯. గజ్జన్నకొండపైన శిథిలావశేషాలైయున్న బౌద్ధభిక్షువుల ఆవాసాలు

౬. 'పెల్లలకోడు' అనే నింతైన స్త్రీ విగ్రహము.

౨. లింగాలకొండ పడమటి భాగాన యాభై అడుగుల లోతు కోయగా బయటపడిన పెద్ద లింగాకార చైత్యము.

౮. బొజ్జన్నకొండకు చేరికగానే ఉన్న లింగాలమెట్ట.

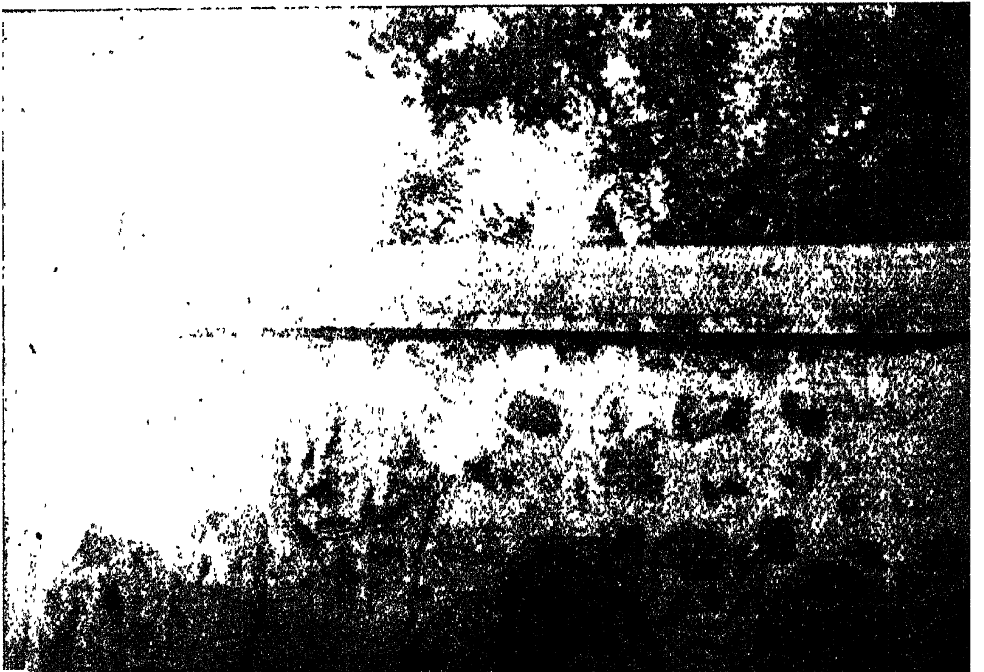
నందలాది చైత్యాలు ఈకొండమీద ఈ విధంగా లింగాలవలె కనిపిస్తూవుంటాయి కనుక దీనికీపేరు వచ్చిందంటారు.

౧. గుంటు పల్లిలో బయలుపడ్డ పురాతన బౌద్ధ చైత్యాలు. (అజంతా గుహలకు పూర్వము ౪ శతాబ్దుల నాటివి.)

పశ్చిమగోదావరి జిల్లాలో కొత్తగా బయటపడ్డ ప్రాచీనశిథిలాలు

౨. పెదవేగి సమీపంలో బయలుపడ్డ శిల్పవిశేషములు.

బొజ్జన్నకొండలోని సంఘారామ బౌద్ధనిర్మాణాలు

= శ్రీ మారేమండ రామారావు =

ఆంధ్ర దేశంలో బౌద్ధమతం శతాబ్దుల కాలం ప్రబలింది. బౌద్ధయుగంలో ఆంధ్రజాతి సర్వతోముఖమైన అభ్యుదయాన్ని అనుభవించింది. అనేకులు అనేక విధముల శాక్యముని పవిత్రసందేశాన్ని ప్రచారం చేశారు. ఆంధ్ర శిల్పాచార్యులున్నూ బుద్ధభగవానుడి దివ్యబోధలనీ, జీవిత చరిత్రనీ బాగుగా అవగతం చేసుకొని ఉత్సాహంతో లోకోత్తరమైన కళాసత్రయాగం సాగించారు.

ఆనాటి ఆంధ్రుల కళాసృష్టి రెండు విధముల సాగింది. రమణీయమైన ప్రకృతి, అవసరములైన సౌకర్యములు గలచోట్ల సమతలంలో చైత్యములు, మహా చైత్యములు నిర్మించి వాటిని సోపజ్ఞమైన శిల్పంతో అలంకరించడం ఒక విధము. కొండలను దొలిచి ఆగిరిగర్భాలలో చైత్యగృహములు, సంఘారామములు, చైత్యములు నిర్మించడం మరియొక విధము. మొదటిదైన చైత్యనిర్మాణకళ అమరావతినాగార్జున కొండలలో పరిణతమై, జావాద్వీపంలోని బోరోబుదుర్‌లో పరమావధిని పొందింది. రెండవదైన గుహానిర్మాణకళకు నిదర్శనాలు మహారాష్ట్రంలోని నాసిక, నానాఘాట్, కార్లాలలోను, మనదేశంలోని రామతీర్థం, సంఘారామం, గుంటుపల్లెలలోను కనిపిస్తాయి.

* * *

విశాఖపట్టణంజిల్లా అనకాపల్లి రైలుస్టేషనుకు ఎదురుగా సుమారు రెండు మైళ్లదూరంలో శంఖరం అనే చిన్నగ్రామం ఒకటి ఉన్నది. ఈ గ్రామంలో తూర్పుగా ఒకటీ, పడమరగా ఒకటీ ఒకదానికిచేరి ఇంకొకటి రెండు కొండలు ఉన్నవి. అందులో తూర్పుగా ఉన్న కొండకి బొజ్జన్నకొండ అనీ, రెండవదానికి లింగాలమెట్ట అనీ పేర్లు.

పూర్వం ఈ రెండుకొండలకీ దగ్గరగా ఉత్తరదిశగా శారదానది ప్రవహిస్తూ ఉండేది. ఈ రెండుకొండలమీదా బౌద్ధయుగంనాటి గుహాలయాలు, కట్టడాలు ఎన్నో ఉన్నవి.

అసలు పేర్లు, మారు పేర్లు

శంఖరం అనే ఈనాటిగ్రామ నామం మొదట సంఘారామంగా ఉండేదని తోస్తుంది. బౌద్ధులు భిక్షువులు నివసించే స్థలములను సంఘారామములని వ్యవహరించేవారు. ఇక్కడ బొజ్జన్నకొండమీద అనేక సంఘారామము లున్నవి. అలాగే బొజ్జన్నకొండ అనేపేరున్నూ భ్రష్టరూపంగా కనిపిస్తుంది. ఇది మొదటిలో బుద్ధన్నకొండగా ఉండి ఉంటుంది. ఇక్కడి గుహలలో అనేక బుద్ధవిగ్రహము లున్నవి. అదీకాక ఈ నాటికిన్నీ అనకాపల్లిలోను, చుట్టుపట్లా "బుద్ధాం" అనే ఇంటిపేరుగలవారు చాలామంది ఉన్నారు. పడమట ఉన్న కొండమీద కొన్నివందల చైత్యాలు చెక్కబడి ఉన్నవి. ఇవి చతురస్రమైన వేదికమీద ప్రతిష్ఠించబడిన లింగముల వలె కనిపిస్తాయి. దీనినిబట్టి ప్రజలు దీనికి లింగాలకొండ అని పేరు పెట్టిఉంటారు.

'పిల్లలకోడి'

అనకాపల్లినుంచి ఈకొండల దగ్గరికి వస్తూంటే దూరంనించే తూర్పునఉన్న బొజ్జన్నకొండమీద పడమటిఅంచును అంటి రెండువరసల గుహలు, కిందనించి వాటిదగ్గరకి పోయే ఒక మెట్లవరస, తూర్పుగా కొండపైభాగానికి పోయే ఇంకొక మెట్లవరస కనపడతాయి. కొండకిందిభాగాన ఒక ఛిన్నమైన విగ్రహం ఆరుబైట నిలవపెట్టబడి ఉన్నది. ఇది ఒక స్త్రీవిగ్రహం. రెండువైపులా చామరహస్తలైన ఇద్దరు స్త్రీలు; పొడుగైన ఉన్న కిరీటం. ఎడమకాలు సగానికి మడిచి ఉన్నది. కుడికాలు కిందకి చాపి ఉన్నది. ఎడమతొడమీద ఒక శిశువు. ఈ స్త్రీమూర్తి ఎడమచేతితో ఈశిశువును పట్టుకున్నట్టు ఉన్నది. దక్షిణహస్తం అభయముద్రలో ఉన్నది. ఈ విగ్రహానికి స్థానికులు "పిల్లలకోడి" అని పేరుపెట్టారు. ఇది దగ్గరలో ఉన్న ఒకదిబ్బ తవ్వుతుండగా దొరికిందట.

చైత్య గుహాలయాలు

బొజ్జన్నకొండ పడమటి అంచున ఒక చైత్యగుహాలయం ఉన్నది. దీనిద్వారానికి రెండువైపులా ద్వారపాలకుల విగ్రహాలు ఉన్నవి. ద్వారబంధంపైని గుర్రపులాడం వంటి ఆకారంగల గూడు గలదు. దానిమధ్య ధ్యానిబుద్ధవిగ్రహం ఉన్నది. ఈ గుహ 3౮ అడుగులపొడుగు, 3౨ అడుగులవెడల్పు, ౮ అడుగుల ఎత్తు ఉన్నది. దీనిలోభాగాన వరుసకు నాలుగువంతున నాలుగువరుసల స్తంభములు గలవు. వాటిలో మూడవవరుసలో మధ్యనున్న రెండు స్తంభములమీదా ఎడమచేతితో ఒక కాడవున్న తామరపువ్వు పట్టుకుని నిలిచి ఉన్న దేవతావిగ్రహం చెక్కబడి ఉన్నది. ఇవి పద్మపాణి బోధిసత్త్వుని విగ్రహాలు కావలెను. ఈ స్తంభాలమధ్య వేదిక, అండము, పేటిక గల ఒక చిన్న చైత్యం ఉన్నది.

ఎక్కడచూచినా బుద్ధుడే!

ఈ గుహ పడమటిఅంచునించి ఒక మెట్లవరుస గలదు. దానిమొదటి రెండువైపులా రాతిలో చెక్కబడిన రెండుచైత్యము లున్నవి. మెట్లు ఎక్కి పైకి పోతే అక్కడ మరిఒక గుహ ఉన్నది. దానిముందు పైకప్పలేని వసారా ఒకటి గలదు. దానిలో తూర్పునా, పడమటాగల గోడలలో ఒక పెద్ద గూడు, దానిలో ఒక ధ్యానిబుద్ధవిగ్రహము, దాని పక్కలని పరిచారకులవిగ్రహాలు, పైన దేవతలవిగ్రహాలు చెక్కబడి ఉన్నవి. దాని అడుగున చామరహస్తఅయిన ఒక స్త్రీ, ఒక భక్తుడు నిలిచి ఉన్నారు. ఈ వసారా లోభాగాన ఒకగోడ, దానిమధ్య ఒక ద్వారం ఉన్నవి. ద్వారంమీద గూడు, దానిలో ధ్యానిబుద్ధవిగ్రహము గలవు. ఈద్వారానికి రెండువైపులా గోడలో ధ్యానిబుద్ధవిగ్రహాలు గల గూళ్ళున్నవి. మిగిలిన గోడఅంతా బుద్ధవిగ్రహాలతో, చైత్యాలతో, దేవతా విగ్రహాలతో అలంకరించబడింది. ఈ వసారా లోభాగాన ఉన్న గుహాగోడలన్నిటిమీదా బుద్ధవిగ్రహాలు చెక్కబడి ఉన్నవి. ఇందులో తూర్పుభాగాన ఒకద్వారం, దానివెనక మరిఒక చిన్న అంతర్గుహ గలవు; దానిలోనూ ఒక పెద్ద బుద్ధవిగ్రహం ఉన్నది. ఈగుహాపడమటి అంచునించి ఉత్తరంగా పోయే కొండలో సుమారు ౫ అడుగులఎత్తున్న ఒక గూడు, అందులో రెండువైపులా పరిచారకులు, పైన దేవతలు గల ధ్యానిబుద్ధవిగ్రహము చెక్కబడి ఉన్నవి.

బౌద్ధవసతులూ, ప్రదక్షిణపథమూ

కొండపైభాగం రెండు అంతరువులుగా తొలిచారు. పై అంతరువులోగల కొండ రాతిని రెండుగా పగలగొట్టి దానిలో తూర్పున ఒక విశాలమైన చదరమూ, పడమట బ్రహ్మాండమైన చైత్యమూ ఏర్పాటు చేశారు. ఈ చైత్యం చుట్టూ చిన్న చిన్న రాతిచైత్యాలూ, ఇటుకలతో కట్టిన చైత్యాలూ ఉన్నవి. చదరంమీద ఇటికతో గుర్రపులాడంఆకారం గల చైత్యాలయం కట్టారు. ఈ ఆలయం చుట్టూ బౌద్ధభిక్షువులు నివసించనిమిత్తం ఇటికలతో చిన్న చిన్న గదులు నిర్మించబడినవి. కింది అంతరువు అంతా సమతలంగా ఉండి పైఅంతరువును చుట్టివస్తుంది. బహుశః ఆరోజులలో భిక్షువులు, యాత్రికులు ఈ సమప్రదేశం మీద నడుస్తూ పైన ఉన్న స్తూపానికీ, చైత్యాలయానికీ ప్రదక్షిణం చేసేవారేమో!

పడమట ఉన్న లింగాలకొండ తూర్పు అంచు ఎదుట ఉన్న బొజ్జన్నకొండని అంటి ఉన్నది. ఈ అంచుమీద రాతిలో రెండు వరసలలో కొన్నివందల చైత్యాలు చెక్కబడి ఉన్నవి. ఈ చైత్యపంక్తులు కొండ

శిఖరంవరకూ ఉన్నవి. శిఖరం చాలాభాగం సమతలంగా ఉన్నది. దీనిపడమటిభాగం సుమారు ౫౦ అడుగులలోతుగా నిలువునా కోసివేశారు. దీని కిందిభాగాన కొండలో ఒకగుహ తొలిచారు. ఈ గుహకు ముందు నాలుగు స్తంభాలవసారా ఉన్నది. దీనికి ఎదురుగా ఉన్న కొండఅంతా ఒకదానివెనక ఒకటిగా ఉన్న రెండు చైత్యాలుగా చెక్కబడింది.

ప్రాచీన నాణెములు

ఈరెండు కొండలలో గుహలని పరిశోధించినప్పుడు శాతవాహనుల సీసపు నాణెములు, వేంగీచాళుక్యులనాటి రాగినాణెములు, సముద్రగుప్తుని బంగారునాణెం ఒకటీ దొరికినవట.

కాలనిర్ణయం

ఈకొండలని పరిశోధించిన అలెగ్జాండర్ రీగారు వీటిమీద కట్టడాలని నిర్మించడానికి ఉపయోగించబడిన ఇటికలు చాలా పెద్దవనీ, ఇలాంటి ఇటికలు దక్షిణదేశంలో మరెక్కడా ఉపయోగించబడలేదనీ, అందువల్ల ఈకట్టడాలు క్రీస్తుశకారంభానికి ముందుండిన శతాబ్దినాటివి అనీ అభిప్రాయపడ్డారు. ఇక్కడ తొలచబడిన శిలాచైత్యాలు అశోకుడి నాటివి—అనగా క్రీ. పూ. ౪ వ శతాబ్దివనీ, అందువల్ల ఈకొండలమీది బౌద్ధనిర్మాణాలు క్రీ. పూ. నాటివనీ వారి అభిప్రాయం. కాని ఇది విశ్వసనీయం కాదు. ఈ బొజ్జన్నకొండమీద ఉపయోగించబడిన పొడుగు వెడల్పులూ, ఎత్తూగల ఇటికలు ఆంధ్రదేశంలో భట్టిప్రోలు, అమరావతి, నాగార్జునకొండ, అదుర్రు, మొదలైనచోట్ల దొరికిన చైత్యాలలో కూడా కనిపిస్తాయి.

ఈ చైత్యాలు చాలామటుకు క్రీ. పూ. ౩, ౨ శతాబ్దులనాటివి. క్రీస్తుశకారంభం అయిన తర్వాత వీటికి చలవ రాతి పలకలు మలిచారు. ఈ కారణాలని బట్టి బొజ్జన్నకొండమీది చైత్యాలయమూ, భిక్షువుల గదులూ క్రీ. పూ. ౧ వ శతాబ్ది నాటివని చెప్పవచ్చును. ఆంధ్రులు అశోకుడికి పూర్వమే బౌద్ధమతం స్వీకరించి ప్రచారం చేస్తూ వచ్చారు. క్రీ. పూ. ౩ వ శతాబ్దినించి క్రీ. శ. ౩వ శతాబ్దివరకూగల కాలంలో చాలాభాగం దక్షిణాపథం అంతా పరిపాలించారు. క్రీ. పూ. ౨ వ శతాబ్దిలో ఖారవేలుడి అనంతరం వీరు కళింగదేశాన్ని కూడా జయించి తమ సామ్రాజ్యంలో కలుపుకున్నారు. శాతవాహనాంధ్ర చక్రవర్తుల కాలంలో మహారాష్ట్రంలో నాసిక, నానాఘాట్, కార్లా, అజంతాలలో కొండలలో గుహలు, చైత్యగృహాలు నిర్మించబడినవి. వీటిలో శిలాచైత్యాలు ఉన్నవి. అందువల్ల లింగాల కొండమీది శిలా చైత్యాలున్నూ ఈ కాలపువే అని చెప్పవచ్చును. క్రీ. శ. ౨ వ శతాబ్దిలో మహాయాన బౌద్ధం ప్రబలిన పిమ్మటనే శిల్పంలో, వాస్తువులో బుద్ధ విగ్రహం విరివిగా ఉపయోగించారు. అందువల్ల బొజ్జన్న కొండమీది గుహాలయాలు రెండూ ఈ కాలమునాటివి అని చెప్పవచ్చును. ఈ విధంగా ఈ కొండల మీది బౌద్ధ నిర్మాణాలు క్రీ. పూ. ౧ వ శతాబ్ది, క్రీ. శ. ౨ వ శతాబ్ది మధ్యఉన్న ౩౦౦ సంవత్సరముల కాలంలో నిర్మించబడినవి అని తోస్తుంది.

జీవితపరిమాణం

ఈ బౌద్ధక్షేత్రం ఎంతకాలం వర్ధిల్లిందో కూడా నిర్ణయించవచ్చును. సముద్రగుప్తుడి నాణెం దొరికిఉండడంవల్ల క్రీ. శ. ౪ వ శతాబ్ది మధ్యవరకూ ఇది మంచి స్థితిలోనే ఉన్నదని తెలియవస్తుంది. ఆమీద కళింగము పిష్టపుర, సింహపురాలు కేంద్రాలుగాగల రెండు రాజ్యాలుగా విభక్తం అయింది. ఈ రెండు రాజ్యాల పాలకులూ వైదికధర్మాన్నే అవలంబించారు. ఆమీద గాంగరాజులు ఈ ప్రాంతానికి పాలకులు అయారు. వీరున్నూ బ్రాహ్మణమతానుయాయులే. కొంతకాలం వేంగీచాళుక్యులున్నూ ఈ ప్రదేశంమీద అధికారం సాగించారు. ఈ విధంగా క్రమక్రమంగా వైదిక మతం ప్రబలి రాజులూ, ప్రజలూ దాన్నే ఆదరిస్తూ ఉండడంవల్ల బౌద్ధమత ప్రాబల్యం క్షీణించి బౌద్ధక్షేత్రాలు నిర్జనములు అయినవి. అందువల్ల ఈ సంఘారామ బౌద్ధక్షేత్రం క్రీ. పూ. ౧ వ శతాబ్దినించి క్రీ. శ. ౭ వ శతాబ్దివరకూ వర్ధిల్లి ఆమీద క్షీణించి పోయిందని చెప్పవచ్చును.

అభిసారిక

"ఆనంద'

రుచి

ఆగవే ఓ చెలీ ఆవేగమేలనే?
ఆవేశమెందుకే? ఆనందవీథిలో
అడ్డువారెవరంచు హద్దుమీరెదవేమె?
కన్నవారలు నవ్వ కానవో? వీనులాలింపవో?

మతి

నవ్వపోయెద రెవరో? నాకేలవారితో!
నన్నావరించి నా భావాలపుట్టలో
మిన్నాగులున్నాయి మిసమిసలాడాయి
బుసకొట్టి కాటేసె మేనెల్ల విషమెక్కె
నన్ను నేనే కాన కన్ను కానగరాదు
పట్టుపగ్గాలన్ని కట్టుతెగిపోయాయి
దారితెన్నూ లేని దరిలేని సంద్రాన
నావలోనున్నాను చేవలేదంటావు
కావలేనంటావు త్రోవలేదంటావటే చెలీ?

రుచి

పగపట్టు త్రాచులా పాలేటితరగలా
పొంగిపాఱేటేరులా పర్వెత్తిపోయేవు
పవలనక రేయనక ఎండలే వెన్నెలా!
వెద్దవిలి రమ్మందు వేడ్కలా వింతలా
నినుజూచి ననుజూచి నడివీథి నలుగురూ నవ్వరే?

మతి

నీవునేనూ కాక నలుగురెవ్వారలే?
ఆంబోతురంకెలా ఆకరించిన దిక్కులూ
అనుగమించూ నన్ను మన్నుమిన్నేకమై
అరకంటచూచింది! అతడెపో నవ్వాడు!
మింటవెల్గినదివ్వె మిఱుమిట్లుకొల్పింద!
వేడివెల్గుల జాడ చలివెల్గు వచ్చింద!
పూలుముడువగలేద! చీరమార్చగలేద!
ముంజేత కంకణం పాదాలఅందెలూ
అమరించలేదందువా,

ఆరవిప్పినా కురుల్ సవరించలేదందువా?
రాలేవ నాతోడ? పరులెవ్వరే?
బరువటే పరువమ్ము దాడిమీఫలభరము
విభునకీబట్టుగా పుట్టిగా పలువగలు!
కిట్టనివారెవరో నవ్వితే నాకేల
మేఘాలబంగారు తూగుటుయ్యెలలోన
ఊగి ఊహాగాన-మాలాపనము సేయ-నేమౌనె?
అయిన వారల కాయాసమగునంచు
గాలిమేడలు కట్టనా? కార్యదీక్షనుమాననా?

వేమారెడ్డి

[నాటిక]

సంజాయిషీ

వ్రాయదలచుకున్నది వేమనకవితమీద. తయారైన వస్తువు కామినీకాంచనాలు అనుభవించి విడిచిపెట్టిన వేమారెడ్డి విముక్తి. కథానాయకుడు ప్రత్యక్షం కాలేదు. సూక్ష్మంగా గోచరించాడు.

ఇందులో వ్యక్తులు

ఇద్దరు వేగులవాండ్రు పెద్దరెడ్డి పంపుమీద వేమారెడ్డికోసం వెదుకుతూవుంటారు. ఇద్దరు సాధకులు: వేమారెడ్డి శిష్యులు. రసవాదంలోంచి గురుపూజలోకి దిగుతారు.

ఇద్దరుస్త్రీలు-వేమారెడ్డి వలపుకత్తె కామంలోంచి మోక్షగామిగా మారుతుంది - విశ్వసుందరి; ఆవిడ తల్లి.

మూడే రంగాలు

అడవి, ఉద్యానవనం, పర్వతగుహాముఖం.

శ్రీ కపిల కాశీపతి

తోలి రంగం

[అర్ధరాత్రివేళ. అడవిలో. చీకటి. ఇద్దరు సాధకులు చితుకుల మంటమీద బంగారం వొండుతూ వుంటారు. కాగడాలతో ఇద్దరు భటులు ప్రవేశిస్తారు.]

ఒకటో భటుడు—అర్ధరాత్రివేళ అమావాస్యచీకట్లో అగ్గి మంట వేసే దెవరయ్యా మీరు ?

ఒకటో సాధకుడు—కొరడివిలో కొరివిదెయ్యాలలాగ కాగడాలతో మీ రెవ్వరు ?

రెండోభటుడు—మేం పెద్దరెడ్డివేసులవాండ్రం.

రెండోసాధకుడు—మేం వేమారెడ్డిశిష్యులం.

1. భటుడు—వెదకబోయిన తీగ కాలి కడ్డంబడింది.

2. భటుడు—మీ గురువుగా రెక్కడ ?

1. సాధకుడు—ఆ పరమాత్మ నడుగు.

2. భటుడు—వొళ్లు పొగరుగా మాట్లాడుతున్నావ్ ! జాగ్రత. తెలుసునా ? ఎవరనుకున్నావ్ ?

1. సాధకుడు—మీజోలి కొచ్చామా, మీ కొంపకొచ్చామా నాయనా ? మమ్మల్ని ఈ నట్టడవిలోనైనా ఆకూ అలమూ తిని కడుపునింపుకుని కాలం వెళ్లబుచ్చుకోనియ్యరూ ?

2. భటుడు—వూళ్లో వుండి, తిని తిరి కూచోలేక, ఈ వన వాసం ఎవరు చెయ్యమన్నారూ, పైగా ఈ ఆపసోపాలెవరు పడ మన్నారూ ?

2. సాధకుడు—వూళ్లో దిక్కూ దివాణం లేకనేగా, ఈ రాళ్లూరప్పలూ పట్టుకు తిరుగుతున్నాం.

1. భటుడు—ది క్కెందుకు లేకపోయింది ?

1. సాధకుడు—అన్నమో రామచంద్రా, అలో లక్ష్మణా అని, ప్రజ, మింగడానికి మెతుకు లేక, కట్టుకోడానికి గుడ్డ లేక అల్లాడి పోతోంటే, ఎవరు దిక్కొచ్చారు, ఏ దివాణం కనిపెట్టింది నాయనా? పైగా, చచ్చి స్వర్గాని కెళ్లినా సవితిపోరు తప్పదన్నట్టు, చెట్లూ పుట్టలూ పట్టినా ఈ రాచపోరు తప్పదన్నా మాకూ ?

1. భటుడు—పోరేమిటయ్యా ! పోరూ పొక్కానూ ! వేమారెడ్డి ఎక్కడున్నాడు చెప్పమంటే, ఏదో పాఠం చదువుతావు ?

2. సాధకుడు—పైగానా ? నోరున్నవాడిది రాజ్యమంట. ముసల్ణి కొట్టి మొరపెట్టుకుందట వెనకటి కొకభాగ్యశాలి, నీబోటిదే.

2. భటుడు—అడిగిన ప్రశ్నకి జవాబు చెప్పరేం ?

1. సాధకుడు—అడిగేవాడికి చెప్పేవాడు లోకువట. మీ రేమడిగారు, మేం ఏం చెప్పలేదు ?

1. భటుడు—వేమారెడ్డి ఎక్కడున్నాడు ?

1. సా—ఏ వేమారెడ్డి ?

2. భ—పెదరెడ్డిచిన్నకొడుకు.—

2. సా—మాకేం తెలుసును ?

1. భ—ఇప్పుడేగా వేమారెడ్డిశిష్యులం అన్నారు.

1. సా—అయితే, ఆయ నెక్కడున్నాడో మాకెల్లా తెలుస్తుంది ?

2. భ—శిష్యులికి గురువుఆచోకీ తెలియదూ ?

1. సా—అది తెలిస్తే, ఈపాట్లన్నీ ఎందుకు నాయనా? సద్గురువుస్థానం తెలిసిన పరమశిష్యు డింకా ఈకాలంలో పుట్టలేదు.

2. భ—వేమారెడ్డి ఎక్కడున్నాడంటే వెర్రివేదాంతం చెబుతా వేమిటి ?

1. సా—వెర్రివేదాంతం కాదు నాయనా, వేమారెడ్డి వెర్రివాడు. ఆయన చెప్పేది వెర్రివేదాంతం.

1. భ—వేమారెడ్డి ఏం చెప్పాడు ?

2. సా—

ఎంత సేవచేసి ఏపాటు పడినను
రాచమూక నమ్మరాదు రన్న
పాముతోడి పొందు పదివేలమైనను
విశ్వదాభిరామ వినర వేమ.

2. భ—వినరా వేమా - అంటావు. ఇది వేమారెడ్డి నీకు చెప్పాడా, నువ్వు వేమారెడ్డికి చెప్పావా ?

1. సా—ఎవరూ వినకపోతే వేమారెడ్డి లనకు తానే చెప్పుకున్నాడు.

1. భ—చెప్పుకుంటోంటేగా నువ్వు విన్నావా ?

1. సా—విన్నానంటే, కంటితో కానకుండా చెవితో ఎల్లా విన్నావని అడుగుతావా ?

1. భ—ప్రశ్నకి ప్రతిప్రశ్నేగాని అసలుసంగతి చెప్ప రేమయ్యా ?

1. సా—అసలుసంగతి తెలిస్తే, ఈ తాపత్రయం ఎందుకయ్యా ?

2. భ—తాపం ఏమిటి, త్రయం ఏమిటి ?

1. సా—నువ్వు కొత్త సుర్రాన్ని కక్కేసి, కోప్పడకుండా వుంటే చెబుతాను. సావధానంగా వింటావా ?

1. భ—నీకు పుణ్యం వుంటుంది నాయనా. పడరానిపాట్లైంది ఇల్లు విడిచిపెట్టి. కళ్లూ, కాళ్లూ కాయలుకాసిపోయాయి, వెదికి వెదికి వేసారిపోతున్నాం. వేమారెడ్డిజాడ కొస్త చెప్పు బాబూ, మళ్ళీ జన్మలో నీకడుపున పుడతా. పెద్దరెడ్డికి అండీ తిప్పలూ తేవు.

1. సా—వూళ్లో అందరికీ పెద్దరెడ్డి తిండిపెడతాడా ?

1. భ—అందరికీ తిండిపెట్టడం బ్రహ్మదేవుడి తరమా ?

1. సా—అయితే జనం అంతా అన్నం, నీళ్ళూ లేక చావాల్సిందే ?

2. భ—ఎవరు చావమన్నారు ?

1. సా—అన్నం లేకుండా నువ్వు బతికించగలవా ?

1. భ—కాయకష్టపడితే కూడొస్తుంది.

1. సా—నువు చెప్పిన కష్టం చేస్తాను. నాకు ముప్పొద్దూ కూడుకూ పెడతావా ?

1. భ—పొద్దస్తమానం కొలువు చేస్తేనేగాని నాకే కూడు లేకపోతే నీ కెక్కడ తెచ్చేది ?

2. భ—తాను దూర సందులేదు, మెడ కోడోలుట.

1. సా—అయితే, ఇందాకా బ్రహ్మదేవు డన్నావు. ఆగే వాడు అందర్నీ చావడానికే పుట్టించాడా ?

1. భ—చావక ఎల్లకాలం బతికుంటారేంటి ?

1. సా—బతుకుతా మన్నట్టిగా కూడబెడతారు, మీ రాచోళు, సెట్లు, రైతులూనూ.

2. భ—వాళ్ళ ఖర్మం వాళ్ళదయ్యా బాబూ, వేమారెడ్డి ఎక్కడున్నాడో చెప్పవయ్యా, నాచర్మంతో చెప్పులు కుట్టిస్తా.

2. సా—నీచర్మం ఎందుకు, కరువుతో, కాటకంతో సచ్చినాళ్లు, సవాలక్ష వుండగా ?

1. భ—వాళ్ళ నందర్నీ మేం చంపేశామంటావా ?

1. సా—మీరు కాకపోతే. మీ రెడ్లు.

1. భ—రెడ్లేం చేశారయ్యా ?

1. సా—కలిగినవాళ్ళు పండిన గింజలన్నీ గాదుల్లో బిగించుకుంటే, లేనివాళ్ళు తినే దెల్లాగ ?

1. భ—ఎవళ్ల ఖర్మం వాళ్ళది, ఆగొడవ మన కెందుకంట.

2. సా—ఆయనఖర్మం ఆయంది, వేమారెడ్డిగొడవ మీ కెందుకయ్యా ?

1. భ—మా కెందుకయ్యా, ఆయ నెట్టాపోతే. పెద్దరెడ్డి వెతికి తీసుకురమ్మన్నాడు; దొరక్కపోతే మమ్మల్ని తిరిగిరావొద్దన్నాడు.

2. సా—వూళ్లో పెద్దకూలకొడుకు తిండిలేక చచ్చిపోయాడుగదా. వా డ్నెవరు తీసుకొస్తారు? మీరేనా ?

2. భ—మీ మిట్టవేదాంతం చూస్తే, చీకాకేసుకొస్తోంది. వేమారెడ్డి ఎక్కడున్నాడో మీకు తెలుసునా, తెలియదా ?

2. సా—ఆక లెక్కడుంటే అక్క డుంటాడు. రోగమెక్కడుంటే అక్కడుంటాడు. ధర్మిద్రం ఎక్కడుంటే అక్కడుంటాడు.

2. భ—వెయగావెయగా వెర్రాడే గల్పాట్ట.

1. సా—వేమారెడ్డి చెప్పేదీ అదే.

"అనగననగ రాగ మతిశయిల్లుచునుండు
తినగతినగ వేము తియ్యనుండు."

2. సా—పీక్కలో పెట్టుకుంటే, మాకుడుకింద సిప్పోకి పోతోంది.

1. భ—ఆ మాటల్లో ఏమిటి వొండుకుంటున్నారు ?

2. సా—ఏమిటి చెప్పకో ?

1. భ—చింతంబలి.

2. సా—నీ కెట్లా తెలిసింది ?

1. భ—వాసన తెలియడంలేదూ ?

2. సా—పసిగట్టాడ్రోయ్ !

1. సా—పసిగడితే ఏం ? వాళ్లూ వొండుకుంటారు.

1. భ—చింతంబలి తాగాల్సిందే, వేమారెడ్డి దొరక్కపోతే.

2. సా—దొరికితే ?

1. భ—నావోళ్ళల్లా బంగారంకాదూ ?

1. సా—ఎల్లా ?

1. భ—పెద్దరెడ్డి సంతోషంతో మా కతురలక్షలిచ్చేస్తాడు.

2. సా—ఇప్పుడు సంతోషం లేదా ?

1. భ—చిన్నకొడుకోసం మంచంపట్టి మన్లిస్తోంటే.

2. సా—కొడు కెక్కడికి పోయాడు ?

1. భ—రామాయణం అంతా విని, రాముడికి సీత ఏమవుతుంది అన్నట్టుంది! పెద్దరెడ్డి చిన్నకొడుకు వేమారెడ్డి ఇల్లూ వాకిలీ, పెళ్లాం పిల్లల్నీ విడిచిపెట్టి లేచిపోయాడయ్యా. బైరాగుల్తో తిరుగుతున్నాడు. ఆయన్ని పట్టుకుని మమ్మల్ని తీసుకురమ్మన్నారు, ఇంతేనా మీకు తెలిసింది, మీ గురువుసంగతి ?

1. సా—

"వెదుకవెదుక దొరకు వేదాంతవేద్యుండు
వెదుకువాని దాను వెదుకుచుండు;
వెదుకనేర్చినట్టి వెరవర్లు గలరొకో
విశ్వదాభిరామ వినర వేమ."

2. భ—నీ కాలు మొక్కుతాను బాబూ, వేమారెడ్డి విషయం చెప్పమంటే, వెర్రివిస్సన్న వేదాంత మెందుకయ్యా మాకు ?

2. సా—మీకే కాదయ్యా, లోకానికంతకీ ఈనాడు కావలసింది వేదాంతమే. అది లేకే ఈ కరువూ, ఈకాటకం.

1. భ—అయితే వేదాంతం, వేదాంతం అంటావు. వున్నదంతా వూడ్చిపెట్టి నీకిచ్చి, తరవాత నోట్లో దుమ్ముకొట్టుకు పొమ్మంటావా ? వున్నవాడి సొమ్ము పోతే వాడి మొహం చూసేదెవరు ?

2. భ—తాచెడ్డ కోతి వనమెల్లా చెరిచిందని, నువ్వు బూడిద పూసుకున్నావని లోకమంతా బూడిదబుస్సన్నా ల్లెల్లా అవుతారు ?

2. సా—

"ఇచ్చేవారల సంపద
హెచ్చేదేకాని లేమి ఏలా కలుగున్,
అచ్చెలమ నీళ్లు చల్లిన
విచ్చలవిడి నూరుచుండు వినరా వేమా !"

1. సా—

ధనము గూడబెట్టి ధర్మంబుసేయక
తాను దినక లెస్స దాచుగాక
తేనె నీగ కూర్చి తెరవరి కియ్యదా
విశ్వదాభిరామ వినర వేమ !

1. భ—ఈ పద్యాలన్నీ మీ కెవరు చెప్పారు ?

1. సా—చింతంబలి చెయ్యమన్నవాళే.

2. భ—ఎవరికీ అర్థంకాకుండా మాట్లాడమనికూడా వాళ్ళే చెప్పారా ?

2. సా—చెవులు మూసుకుంటే వినబడదు. కళ్ళుమూసుకుంటే కనబడదు. బుద్ధిలేకపోతే అర్థంకాదు.

1. భ—మీతో వాదనేసుకుంటే భళ్లున తెల్లార్తుంది. వేమారెడ్డి దొరకడు గీమారెడ్డి దొరకడు.

2. సా—ఆయన మీకు దొరకడు.

1. భ—ఎందుకని ?

2. సా—మాకే దొరకలేదు కనక.

1. భ—అయితే మీ గురువన్నారు ?

1. సా—దొరక్కపోతే గురువు కాకూడదా ?

2. భ—మరి మీ కీపద్యాలన్నీ ఎవరు చెప్పారు ?

1. సా—ఆనోటా ఆనోటా విన్నాం.

1. భ—మీరు వేమారెడ్డిని చూడలేదన్నమాట.

1. సా—ఎన్నిమాట్లు చెప్పాలి ? మేం చూడలేదు.

2. భ—ఈసంగతి మొదటే చెబితే ఈగొడవంతా లేక పోయేదిగా ?

1. సా—ఇప్పు డేం గొడవొచ్చింది ?

2. భ—ఈపాటి కింటికి పోయేవాళ్ళంగా.

2. సా—ఇంటి కెళ్ళడానికేనా పెద్దరెడ్డి మిమ్మల్ని పంపించింది ?

1. భ—దొరికితే బంగారంకణికె లిస్తానన్నాడు. దొరక్కపోతే నరుకుతానన్నాడు.

1. సా—ఆ బంగారం మేమిస్తాం, వేమారెడ్డి కనబడితే మాకు చూపిస్తారా ?

2. భ—బతుకుతెరువు లేక బలుసాకు తింటున్నారు. బంగారం పంచిపెడతార్ట ! మీకేం చెలచిత్తమా ?

1. సా—చిత్తం నిలపగలిగితే, వేమారెడ్డి మీకూ అక్కర్లేదు, మాకూ అక్కర్లేదు.

2. సా—వేళాకోళం అనుకుంటున్నారా, బంగారం చేసి చూపిస్తే ఏమిస్తారు ?

2. భ—బంగారం చేసేవాడికి మే మేమిస్తాం? పట్టపురాజే ఇయ్యాలేదు.

1. సా—బంగారం చేసేవాడు పట్టపురాజుకంటె గొప్పవాడని ఒప్పుకుంటారన్నమాట?

2. భ—చెయ్యగలిగితే.

1. సా—చేసి చూపిస్తే?

2. సా—ఇప్పుడు మేం చేసేది అదే. వాసనచూసి చింతంబలన్నావే, ఆ చింతంబలే బంగారం. వుప్పూ, పులుసూ కలిసి కుతకుత వుడుకుతోంటే కమ్మగా తిందామనుకున్నావు.

2. భ—చింతపండుతో బంగారం చెయ్యగలిగితే ఈ కరు వెందుకు, కాటక మెందుకు?

1. సా—వేమన్న చెప్పిందికూడా అదేనోయి పిచ్చివాడా!

"ఉప్పు చింతపండు నూరిలో నుండగా
కరు వచేల వచ్చె కాపులార
తాళకంబు నెరుగరో తగరంబు నెరుగరో
విశ్వదాభిరామ వినుర వేమ."

1. సా—

"బింబఫలము లుండ బిగుసైన గస ముండ
పసిడికోరకు తిరిగి పాట్లుపడిరి
సత్తు వెచ్చచేసి సాధింపలేరొకో
విశ్వదాభిరామ వినుర వేమ."

1. సా—

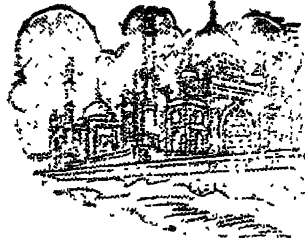
"ఇంగిలీక మహిమ హేమించనేరక
చిత్రపటము చేసి చెరచినారు
బొంతకెముడుపాల బొంగించనేరరు
విశ్వదాభిరామ వినుర వేమ."

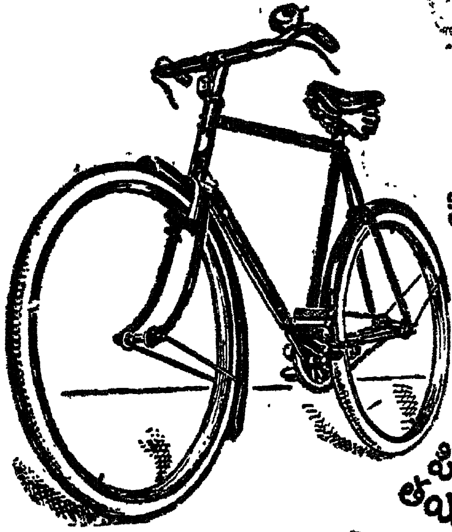
1. భ—వెర్రికుదిరినది, రోకలి తలకి చుట్టమన్నట్టుంది వీళ్ళ ధోరణి. మనదార్ని మనం పోదాం రారా బాబూ.

2. భ—వుండరా కాసేపు. అయితే చేసిన బంగారం ఏం చేస్తారు?

1. సా—అన్నం లేనివాళ్ళ కిస్తాం.

హింద్

హిందూ దేశములో తయారు చేయబడినవి

హిందూ దేశము కొరకు తయారు చేయబడినవి

హిందూ దేశస్థులచే తయారు చేయబడినవి

క్రొత్త హింద్ సైకిళ్లు యుద్ధపూర్వముకంటే ఎక్కువ పనితనము లతో ఇప్పుడు తయారుగా వున్నవి.

హిందూ దేశమందు విరివిగా సైకిళ్లను తయారుచేయు కంపెనీలలో మిక్కిలి పెద్దదగు హింద్ సైకిల్సు లిమిటెడ్ వారిచే తయారు చేయబడినవి.

HIND *India's Own*

హింద్ సైకిల్సు లిమిటెడ్ వారిచె తయారు చేయబడుచున్నది.

మదరాసు రాజధాని సోల్ యేజంట్లు (సంస్థానములు సహా)

డీలక్సు ట్రేడింగ్ కంపెని. 44 అల్లిమాల్ వీధి తిరుచునాపల్లి.

బ్రాంచి : 11 బ్రాడ్వే, మద్రాసు.

అన్ని చోట్లను దొరకును

H C. 12—TL

మంచి ఫలితములను పొందు విధము

1 క్రిమి నాశనమునకు డి డి టి ని ప్రవేశ పెట్టుటకు మూలపురుషుడగు జె, ఆర్. గైగి తెల్పిన విధముగా తయారుచేయబడిన న్యూసిడ్ పౌడరులో నూటికి 10 వంతులు డి డి టి గలదు ఆసుపత్రులలోను, పాఠశాలలలోను ఉపయోగించుటకు అనుకూలముగా న్యూసిడ్ పౌడరు అన్ని మంచి స్టోరుల యందును 2 ఔన్సులు, ½ పౌను లేక 1 పౌను డబ్బాలు దొరకును. 28 పౌనుల డబ్బాలు ఆస్పత్రులకు, పాఠశాలలకు యితర సంస్థలకును దొరకును.

2 వంట శాలలలోను, పురుగుల చేటపడిన తావులలోను న్యూసిడ్ పౌడరును విరివిగా చల్లవలయును. నిస్సారముగా అనేకసార్లు ఉపయోగించుట కంటె, ఒకే పర్యాయము మీదరో అన్ని గదులయందును పూర్తిగా చల్లుట మంచిది. ఇట్లు సరియగు పద్ధతిలో పౌడరును చల్లి రెండు రోజులుంచినచో బొద్దింకలు, ఈగలు, చీమలు, దోమలు, నల్లులు మొదలగు కీటకములు చేరకయుండును. అవసరమగునపుడు పౌడరును తిరిగి ఉపయోగించ వచ్చును.

న్యూసిడ్

పౌడరును వాడుడు మరియు దానిని సక్రమముగా ఉపయోగించుడు.

గైగి ఇన్సెక్టిసైడ్స్ లిమిటెడ్

నెవిల్లి హౌస్, బల్లార్డ్ రోడ్స్, బల్లార్డ్ ఎస్టేట్, బొంబాయి.

DJK. 9313

హైదరాబాదు స్టేటు, దత్తమండలాలకు డిస్ట్రిబ్యూటర్లు : మెసర్సు మహమ్మద్ రహీం ఖలీల్, 99 బి. ఉస్మాంగంజ్ రోడు, బెంగుళూరు సిటి.

దక్షిణ ఇండియాలో డిస్ట్రిబ్యూటర్సు : మెసర్సు అడిసన్ అండ్ కో., లిమిటెడ్, మౌంట్ రోడ్, మద్రాసు.

2. భ—బంగారం తింటారా?

1. సా—వెర్రివెంగళప్పా, బంగారంతో అన్నం సంపాదిస్తారు.

1. భ—మీకు ఇదికూడా వేమన్నే చెప్పాడా?

1 సా—అహా! ఆ మహానుభావుడు లోకాన్ని వుద్ధరించడానికి శిష్యులికి హేమకారవిద్య చెబుతున్నాడు.

2. భ—అందుకేగావును, ఇంట్లో బంగారం అంతా నాశనం చేశాడు.

1. సా—ఆయనకి బంగారం ఎందుకయ్యా?

2. భ—భోగందాని కియ్యడానికి.

2. సా—పిచ్చివాడా, ఏదోవిధంగా బీదవాళ్లకి బతుకు తెరువు చూపించడమే ఆయనమతం.

"ద్రోహబుద్ధినైన దొంగరికమునైన
వటలనైన సాహసమునైన
సంపదధికులవలన సాధించి ధనమును
బడుగునకు నొసంగ బాగు వేమ."

1. భ— గద్దల్ని కొట్టి కాకులి కేసినట్టు, కరణాన్ని కొట్టి కాపు కెయ్యమంటాడు.

2. సా—

"కాపు బల్మియున్న కరణాని కది బల్మి
కరణము బలిసెల్ల కాపుబల్మి
కాపు సంతసంబు కరణము సంతోష
మురసి చూడ లోకమందు వేమ."

1. భ—నావేసి పోదాం. అర్లకి మతిపోతే నీకూ మతి పోయిందా? ఈ దొంగబైరాగిముండావాళ్లు లోకమంతా చెరుస్తున్నారు. సానికొంపలన్నా వెదుకుదాం రా, అక్కడుంటాడేమో!

1. సా—

"వ్యర్థుడైనగాని యేడాది చెప్పిన
మాట తెలిసి నడుచు మర్మమెరిగి
మొప్పె తెలియలేడు ముప్పదేండ్లకునైన
విశ్వదాభిరామ వినర వేమ!"

మలిరంగం

[పున్నమనాటి వెన్నెల. రాజవేశ్య ఉద్యాన వనంలో సరోవరతీరంమీద చంద్రకాంతపీఠంమీద కూచుని నవయవ్వనవతి విశ్వసుందరి వీణాగానం చేస్తూవుంటుంది. తోడిరాగంలో విశ్వసుందరి తన్మయమయివుంటుంది. [ప్రవేశం తల్లి]

తల్లి—నిండుపున్నమినాడు పండువెన్నెట్లో కూచుని ఏమిటమ్మా ఆ ఆలాపన?

విశ్వ—(వీణ వాయిస్తూనేవుంటుంది.)

తల్లి—పిచ్చిపిల్ల! ఆ పిచ్చిగెడ్డాయనకోసం వాపోతోంది. ఎన్నాళ్ళో?

విశ్వ—(వీణ వాయిస్తూనేవుంటుంది)

తల్లి—విశ్వం, విశ్వం, పిలుస్తోంటే పలకవేమే? నీ తన్మయత్వం బంగారంగానూ. ఏమేవ్! పిల్లా!

విశ్వ—ఎవరదీ? వొచ్చావా? వేమారెడ్డీ! ఎన్నాళ్లకెన్నాళ్ళకి? నీకోసమే కనిపెట్టుకుని కూచున్నాను ఇన్నాళ్ళనుంచీ. వొచ్చావా! వొచ్చావా!

తల్లి—వెర్రిపిల్లా! కలగంటున్నావేమిటే? నేనే. వేమారెడ్డిని కాదు. ఇల్లా చూడు.

విశ్వ—నువ్వా అమ్మా! రెడ్డిగారెక్కడే? ఇల్లావొచ్చారు.

తల్లి—అది నీ భ్రాంతి తల్లీ. రెడ్డీలేదు గిడ్డీలేదు. ఆయనెందుకొస్తాడమ్మా?

విశ్వ—వొచ్చారే. ఇప్పుడే ఇల్లా వెళ్లారు.

తల్లి—ఏ పెద్దరెడ్డివేగులవాళ్ళో! అతనికోసం ఆకాశం, భూమీ గాలిస్తున్నారు.

విశ్వ—కాదమ్మా. మంచిగంధం, మల్లెపువ్వు కలిసిన చల్లని సువాసన చిమ్ముకొస్తూ, జరీకండువా జీరాడుతూ ఇల్లా వెళ్లారమ్మా, రెడ్డిగారు ఇప్పుడే.

తల్లి—చాదస్తపుపిల్లా. నలకూబ్రూనే, ఆజానుబాహువైన ఆ మనిషి నాకంటె కన్నబడకుండా ఎక్కడికి పోతాడే? అసలాయన మళ్లీ ఎందుకొస్తాడే?

విశ్వ—వొస్తారమ్మా, వొస్తారు. తప్పకుండా వొస్తారు. ఈ క్షణంలో నాపాట వింటున్నారు, ఎక్కడో కూచుని.

తల్లి—నీ కెల్లా తెలుసు?

విశ్వ—ఆయన చెప్పారమ్మా వెళ్ళిపోయేటప్పుడు. పౌర్ణమినాడు తోటలో కోనేటివద్దిర చంద్రకాంతవేదికమీద పట్టుచీర కట్టుకుని, తలలో పారిజాతపూలు పెట్టుకుని, వీణమీద తోడిరాగం వాయించమన్నారు.

తల్లి—వాయిస్తే?

విశ్వ—తాను ఏ పర్వతారణ్యాసీమలోనో వుంటే, ఆ నిండు చంద్రుడికేసి చూస్తో, ఆ చంద్రఫలకంలో నా ప్రతిబింబం చూసి, ఆ వెన్నెలరాత్రిలో ఆకాశంలోంచి ప్రసరించే నా దివ్యగానం వింటానన్నారు.

తల్లి—ఆయన నెక్కడో దూరంగా వుంటే నీ పాటాయన కెల్లా వినబడుతుందే?

విశ్వ—ఆయన యోగాభ్యాసం చేస్తున్నారమ్మా. దూర శ్రవణం సాధిస్తే ఎక్కడి శబ్దం కలిగినా వినబడుతుంది.

తల్లి—చాదస్తం.

విశ్వ—కాదమ్మా! చూడు, అదుగో, ఆ చంద్రబింబంలో ఆయనప్రతిబింబం కనబడ్డంలేదూ?

తల్లి—ఎంత అమాయకపు పిల్లవే తల్లీ! చంద్రుడిలో మచ్చ చూసి వేమారెడ్డిచిత్రం అంటావేమిటే?

విశ్వ—అవునమ్మా! నీకు తెలియదు. వీణాగానం అంటే ఆయన కెంతో యిష్టం. అందులోనూ, నేను తోడిరాగం వాయిస్తూ వుంటే ఆయన మనిషీ, మనసూకూడా అల్లాడిపోయేవారు. "విద్యల లోపల నీతియు, వాద్యంబులలోపల వీణ" అనేవారు. వోమాటు సభలో నేను తోడి వాయిస్తోంటే సభవారికి అంతులేదు. రెడ్డిగారు మాత్రం ఎంతో మెచ్చుకున్నారు. సభవారి కింపుకానిది మీ కెల్లా నచ్చిందన్నాను. "దున్నపోతునకును తోడిరాగం బేల" అన్నారు.

తల్లి—తోడే ప్రాణాలు తోడే, అదేం రాగమే ఆయాసపు రాగం. సుఖమైన సావేరి, గంభీరమైన కాంభోజి వుండగా.

విశ్వ—అమ్మా! చిత్తవృత్తినిబట్టి రుచులు. సంగీతంలో కూడా అంతే. ఆధ్యాత్మిక సాధనకి అసంతృప్తి కారణం. పరమ కల్యాణవసతి ఈ ప్రపంచంలో వున్నవన్నీ చాలక, ఏదో లేనిదాని కోసం, స్థూలదృష్టికి లభించని, చెప్పలేని ఏదో అవ్యక్తవస్తువుకోసం పెనుగులాడే యోగిహృదయంలో వున్న అతృప్తి ప్రకటించడానికి తోడిరాగంకంటే మరోరాగం లేదంటారు వేమారెడ్డిగారు. అంతే కాదు. అందులో జుగుప్స వుంది, మానవజీవితం పరిమితివల్ల కలిగే అశక్తిలోంచి జన్మించిన దైన్యం, అంతటితో వొదిలిపెట్టని కార్య దీక్ష, అన్నిటినీ మించిన ఆత్మస్వాతంత్ర్యానురక్తి ప్రకటించడానికి తోడికి తోడెవ్వరమ్మా!

తల్లి—ఇన్ని శ్రీరంగనీతులూ చెప్పే పెద్దమనిషి సానివాడ కెందుకొచ్చేవాడే?

విశ్వ—సంగీతం వినడానికి, నృత్యం చూడడానికి; సానులతో సరసాలకి కాదు.

తల్లి—మరి గంటలకొద్దీ మీరిద్దరూ తోటల్లో ఏం చేసేవారే? పెద్దరెడ్డి చిన్న కొడుకుగదా, ఈవేళ కాకపోతే రేపు, తొందరేమి టని వూరుకొన్నాను. పిచ్చిముండా!

విశ్వ—నీకు తెలియదమ్మా! నీవిద్య అంతా విటులకోసమే అనుకుంటావు. అసలు విద్య రసికులకోసం. రసికులంతా విటులు కావలసిన అవసరం లేదంటారు వేమారెడ్డిగారు. అసలు స్త్రీలంటేనే ఆయనకి అసహ్యం.

"చదువులందు పాడిమొదవులందును స్త్రీల
పెదవులందు రాజ్యపదవులందు
ఆశ లుడిగినట్టి యయ్యలు ముక్తులు"

అన్నారు వోమాటు. మొదట నాసంగీతం విని మనింటి కొచ్చారు. తర్వాత మా ఇద్దరికీ మంచి స్నేహం అయింది. మోహంలో పడిపోతున్నారు స్వామీ అంటే:

"కామి గానివాడు కవిగాడు రవిగాడు
కామిగాని మోక్షగామి గాడు."

అన్నారు.

తల్లి—వోమాటకీ వోమాటకీ పొస్తు కుదరకుండా అవేమి నీతు లమ్మా! నువ్వు మెచ్చుకోవలసిందే.

విశ్వ—అమ్మా! నీరోజుల్లో నువ్వు నిజంగా ఎవర్నైనా రసి కుల్ని చూశావా?

తల్లి—నీళ్ళంతా పెద్దగొప్ప తంత్రీకంఠ రసికులంటావా? వేలికి వేలు గుప్పించేవాడు.

విశ్వ—వేలు కాదమ్మా. నీ విద్య మెచ్చుకుని, అందులో లీనమై తన్మయత్వం పొందినవార్ని.

తల్లి—నీమాటలు నా కర్థంకావటం లేదే. ఏదో నేనున్న న్నాళ్లూ ఎలాగో బతుకుతావు. తర్వాత నీగతేమిటే?

విశ్వ—నీకు తెలియదమ్మా! నువ్వెప్పుడైనా ఒళ్ళు మర్చి పోయి వీణ వాయించావా?

తల్లి—నే నెప్పుడూ నీకుమల్లే ఒళ్ళు మర్చిపోలేను.

విశ్వ—అదేనమ్మా! వేమన వలచిన విశ్వసుందరికీ, లోకంలో సామాన్యసుందరీమణులకీ భేదం. మా గురువుగారు ఒళ్ళు మర్చి పొమ్మన్నారు.

తల్లి—సరి! సరి! విటుడైంది, రసికుడైంది. ఇప్పుడు గురువు గారా?

విశ్వ—

"గురువు లేక విద్య గురుతుగా దొరకదు
నృపతి లేక భూమి తృప్తికాదు."

తల్లి—నీకథంతా చిత్రంగా వుందే.

విశ్వ—ఇంకా చిత్రం చూతువుగాని:

"నందనసంవత్సరమున
బొందుగ కార్తీకశుద్ధపున్నమనాడే
వింధ్యాద్రి సేతుబంధన
సందున నొక వీరు డేలు చాటర వేమా!"

✻

కడరంగం

[ఉదయరాగంలో పర్వతారణ్య సీమ. గుహా ముఖంలో వో ఆశ్రమం. మొదటిరంగంలో.. ఒకటవ సాధకుడు రాతి తిన్నెమీద దిగంబరుడైన సన్యాసిగా ఆసనంమీద వుంటాడు. పక్కనే రెండవ సాధకుడు శిష్యుడై సూర్యోదయం చూస్తూవుంటాడు. పక్కన పూలవనంలో మాలదాసరి మొక్కలకి నీళ్ళుపోస్తూ వుంటాడు. [ప్రవేశం ఇద్దరు వేగులవాండ్రు.]

సన్యాసి—

వేమ వనని యోగి వెలసె లోకములోన
ప్రజల విడుడు పుణ్య పురుషులార
ప్రజల లిపిన యంత భక్తిముక్తుల నిచ్చు
విశ్వదాభిరామ వినర వేమ!

ఒకటో వేగులవాడు—పీళ్ల తస్సాదియ్యా! ఎక్కడికెళ్లినా పీళ్లేం. ఇంకా తెల్లారలేదు, అప్పుడే ఈ కొండగుహాకాడ ఎవడో "వినర వేమ" అంటున్నాడు.

రెండో వేగు—ఎవరయ్యా మీరు? ఈ కొండగుహలో ఏం చేస్తున్నారు?

శిష్యుడు—ఇది శ్రీ వేమనయోగి మాయమైనచోటు. వారు ఈ గుహలోపలికి వెళ్ళి తిరిగి రాలేదు. అందుకని మేం ఇక్కడ మఠం ఏర్పాటుచేసుకొని వుంటున్నాం. వీరు వేమనయోగివద్ద ఉపదేశం పొందిన శిష్యులు.

ఒకటో వేగు—ఏం ఉపదేశం?

శిష్యు—తత్వం.

ఒకటో వేగు—అంటే?

శిష్యు—అదే! నువ్వు అదే నన్నమాట. నేనూ అదే నన్న మాట.

ఒకటో వేగు—నువ్వేమిటి? నేనేమిటి? అదేమిటి? ఇక్కడాయన దిగంబరుడు లేదే?

శిష్యు—ఆపని కాదయ్యా. అది ఎవరికీ అందనిది.

రెండోవేగు—ఆయన మాట్లాడ్డేం?

శిష్యు—వారు యోగులు. అనవసర ప్రసంగం చెయ్యరు. వేమనయోగిసందేశం శిష్యులకి బోధచేస్తారు.

ఒకటో వేగు—పొద్దున్నే చలేస్తోంటే గుడ్డాగిడ్డా లేకుండా అల్లా కూచున్నాడేం?

సన్యాసి—

తల్లి గర్భమందు తా బుట్టినప్పుడు
మొదలు బట్టలేదు తుదను లేదు
నడుమ బట్టగట్ట నగుబాటు కాదొకో
విశ్వదాభిరామ వినర వేమ.

శిష్యు—వారు దిగంబరస్వాములు.

ఒకటో వేగు—ఆయన ఏం చేస్తారు?

శిష్యు—ఇందాకా చెప్పలేదూ? వేమనయోగి మతం లోకంలో ప్రచారం చేస్తారు.

రెండో వేగు—ఇదో కొత్తమతమా?

శిష్యు—కొత్తదే, అనుసరిస్తే.

ఒకటో వేగు—అనుసరించడానికేం చెయ్యాలి?

శిష్యు—కొన్ని చెయ్యాలి, కొన్ని చెయ్యకూడదు.

రెండో వేగు—చెయ్యవలసిన దేమిటి?

శిష్యు—గురువుని నమ్మాలి.

రెండో వేగు—ఎవరా గురువు?

శిష్యు—వేమనయోగి.

ఒకటో వేగు—ఆయ నేడీ?

శిష్యు—ఈ గుహలోకి వెళ్ళివున్నారు.

ఒకటో వేగు—వెళ్లినట్టు నాకు గుర్తేమిటి?

శిష్యు—వెడుతోండగా వీరు చూశారు.

రెండో వేగు—మాకు నమ్మకం ఎల్లా?

శిష్యు—నమ్మకంలేని వారికి సుఖం తక్కువట. నమ్మకం లేకపోతే మతమే లేదు.

ఒకటో వేగు—ఆ నమ్మకానికి ఆధారం అక్కర్లేదూ?

శిష్యు—భక్తి ఉంటే సరి.

రెండో వేగు—ఎవరిమీద?

శిష్యు—ఈశ్వరుడి మీద.

ఒకటో వేగు—వుంటే?

శిష్యు—మంచిది.

రెండో వేగు—ఎవరికి?

శిష్యు—అందరికీనూ. లోకానికి.

రెండో వేగు—లోకంమంచి నా కెందుకయ్యా?

శిష్యు—నువ్వే లోకంగనక. నీలోనే ఈశ్వరు డున్నాడు గనక.

రెండో వేగు—నాలో ఈశ్వరుడుంటే నాకు కనబడడేం?

సన్యాసి—

"నిన్ను జూచెనేని తన్ను తా మరచును
తన్ను జూచెనేని నిన్ను మరచు
నే విధమున జనుడు నెరు నిన్ను దన్నును
విశ్వదాభిరామ వినర వేమ!

ఒకటో వేసు—వా డెవడు, నీళ్లు తెస్తున్నాడు?

శిష్యు—వాడు మాల దాసరి. ఈ ఆశ్రమంలో వుంటాడు.

రెండో వేసు—మాలాళ్లూ, మాదిగాళ్లూకూడా ఈ మతంలో చేరొచ్చునా?

సన్యాసి—

"మాలవాని నేల మహిమీద నిందింప
నొడల రక్తమాంస మొకటిగాదె
వానిలోన మెలగువాని కులం బేది
విశ్వదాభిరామ వినర వేమ."

రెండో వేసు—ఇల్లా అయితే బాపనోళ్లూ గీపనోళ్లూ ఈ మతంలో ఎల్లా చేర్తారు?

శిష్యు—ఇందులో కులాలు లేవు.

సన్యాసి—

"ఉర్వివారి కెల్ల నొక్కకంచము పెట్టి
పొత్తుగుడిపి కులము పొలియజేసి
తలను చేయిపెట్టి తెగనమ్మజెప్పరా
విశ్వదాభిరామ వినర వేమ."

రెండో వేసు—ఇన్ని పద్యాలు ఇంత చక్కగా చెప్పాడు, వేమన కవీశ్వరుడా, యోగీశ్వరుడా?

శిష్యు—జ్ఞాన ప్రచారానికి కవిత్వం ప్రయోగించిన యోగీశ్వరుడు.

రెండో వేసు—ఈయనకి గురు వెవ్వరు?

శిష్యు—లంబికాశివయోగి.

రెండో వేసు—అంటే?

శిష్యు—అదో పేరు. లంబికా యోగం అంటే నాలుక ముక్కులో ప్రవేశపెట్టడం.

ఒకటో వేసు—పసవుల్లా అదేమిటయ్యా?

శిష్యు—పసవులు పైనించి ప్రవేశపెడతాయి. లంబికా యోగులు లోపల్నించే నాలుక నాసికారంధ్రంలో ప్రవేశపెడతారు.

ఒకటో వేసు—పెడితే?

శిష్యు—అది హఠయోగంలో వో భాగం. నాలుక శిరోరంధ్రంలో ప్రవేశపెడితే భ్రూమధ్యమందు యెడమప్రక్క చంద్రస్థానం వుంటుంది. ఆ చంద్రస్థానం నాలుకకి అంటితే వో అగ్ని పుడుతుంది. ఆ వేడితో అక్కడవుండే అమృతం కరిగి స్రవిస్తుంది. అది తాగితే యోగికి రోగం, రొష్టూ వుండవు.

రెండో వేసు—అది చేసే దెల్లా?

శిష్యు—అదే సాధన.

ఒకటో వేసు—ఇది అందరూ చెయ్యగలరా?

శిష్యు—శుశ్రూషవల్ల చెయ్యొచ్చును. పూర్వపుణ్య పరిపాకం వల్లకూడా సాధనలేకుండా సిద్ధి లభించవొచ్చు. అనేకరకాల సాధన లుంటాయి. ఇవన్నీ ముక్తికి మార్గాలు. ఎవరిమార్గంలో వారు ముక్తి సాధించవొచ్చును.

ఒకటో వేసు—ముక్తి అంటే?

సన్యాసి—

"బయలున సర్వము బుట్టును
బయలందే లీనమగును బ్రహ్మంబనగా
బయలని మదిలో దెలిసిన
బయలందే ముక్తి బట్టబయలగు వేమా?"

శిష్యు—తన్ను తా నెరిగిన తానె బ్రహ్మంబు.

ఒకటో వేసు—ఎరగ లేకపోతే?

శిష్యు—సంసారంలో కర్మయోగిగా ప్రవర్తించడం మంచిది. దానికి వేమనయోగి ఏడు నియమాలు చెప్పాడు.

రెండో వేసు—అవి ఏమిటి?

శిష్యు—ఇందాకా వొకటి చెప్పాను. సర్వభూతాల్ని ఆదరించాలని. అది చెయ్యవలసినపని. చెయ్యరానివి కూడా వున్నాయి.

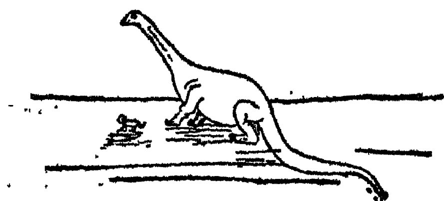
రెండో వేసు—ఏమిటి!

శిష్యు—దొంగతనం; హింస; రోసగించుకోడం; ఇత్యాదులు.

రెండో వేసు—అటువంటివాళ్లు వుంటారంటావా!

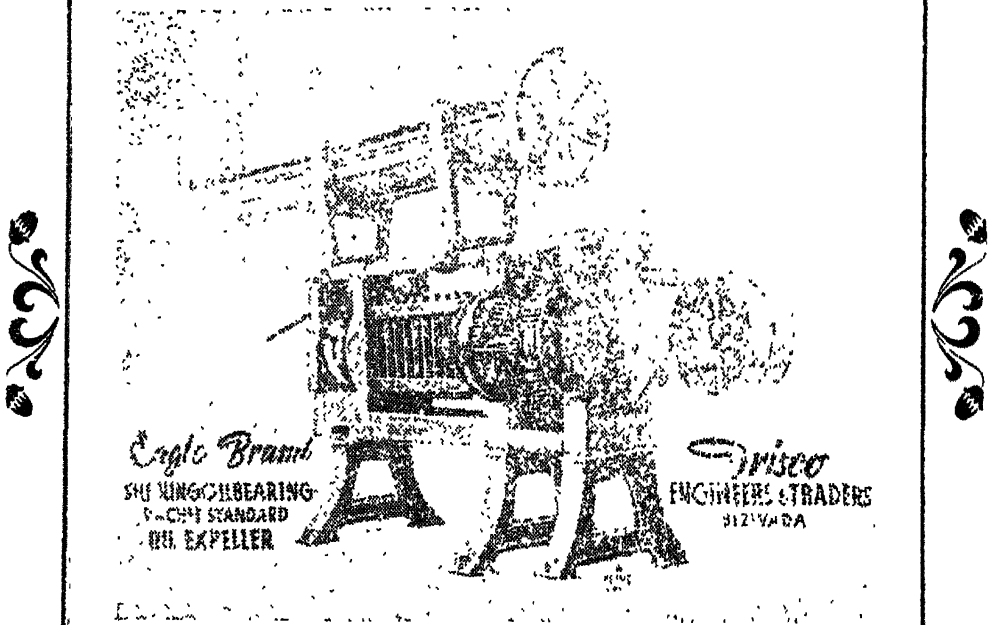
సన్యాసి—

భూమిలోన పుణ్యపురుషులు లేకున్న
జగము లేల నిల్చు పొగులుగాక
అంత తగుచు దొరక రాడనాడనుగాని
విశ్వదాభిరామ వినర వేమ.

పారిశ్రామికులకు మంచి తరుణము

మిల్లులు నూతనపద్ధతులతో నిర్మించి సాధ్యమైనంత తక్కువ కూలీ ఖర్చులో ఎక్కువ లాభములు పొందుటకు మా వైజ్ఞానిక నిపుణులసలహా మీకు మిక్కిలి సహాయపడును. అన్నిరకముల ఆయిలు ఎక్స్‌పెల్లర్లు, వాటి స్పేరుపార్టులు, ఆయిలు యింజన్లు, స్టీము యింజన్లు, స్పేరుబాయిలర్లు, వర్కుషాపు మెషినరీ, పంపింగు సెట్లు, డికార్టికేటర్సు, ఫిల్టర్ ప్రెస్సులు, సీడుక్రషర్సు వగైరా మిల్లుస్టోర్సు సామానులు సప్లయిచేయగలము.

ఎట్టి ఇండస్ట్రీస్ సంస్థాపకులైననూ మా వైజ్ఞానిక నిపుణుల సలహా పొందినచో ఎక్కువ లాభములు పొందగలరు.

ఇప్పటికే దక్షిణభారతదేశమున అనేకమాడర్న్ ఆయిల్ మిల్సులో మా "ఈగిల్ బ్రాండ్" ఆయిల్ ఎక్స్‌పెల్లర్లు తృప్తికరంగా పనిచేయుచున్నవి. ఇవి లోగడషాఫ్టు ఎత్తైన మాంగ్స సెల్ఫురింగ్ ఆయిల్ బేరింగులుగాక బాల్ బేరింగులుకూడ ఫిటింగ్ చేయబడిన ఇంప్రూవ్డ్ డిజైన్లు కలవి.

ఫ్రిస్కో ఇంజనీయర్సు & ట్రేడర్సు, బెజవాడ.

టెలిగ్రాం "Frisco" BEZWADA.

ఆంధ్రులు-వారి చిత్రకళ

= శ్రీ ముక్కపాటి కృష్ణమూర్తి =

అజంతా మనది. అమరావతి మనది. అంగకరవాటు అంగనామణి మనవాళ్లు శిల్పించిందే. అయితే మనం ? మనము ఏం చేస్తున్నాము అని. మనవాళ్లు-పూర్వులు-మహోన్నతులు.

మహోచ్ఛదశ నందుకున్నది ఆంధ్రజాతి చరిత్ర. ఆంధ్రశిల్పచరిత్రే భారతశిల్పచరిత్రయి దూరప్రాచ్యానగూడ తన బాంధవ ముద్రలు నిలుపుకున్నది.

అయితే మన కాలాన ఆంధ్రచిత్రకళ ఏ స్థితిలో ఉన్నదీ అన్నది ప్రస్తుత విషయము.

రవీంద్రు డుదయించినాడు. ఒక క్రొత్త వెలుగు సారస్వతాదికళల్లో వెల్లివిరిసింది. అవనీంద్రుడు మేలుకున్నాడు. మంత్రదండమువలె తన కుంచె కదిపినాడు—నందలాలు, అసిత్ కుమారహాల్దార్, ప్రమోద కుమార చటర్జీ, ఉకీలుసోదరులు, చౌకతాయి, రాయచౌదరి, వెంకటప్ప, ముకుల్ దేవు మొదలైనవారు ప్రభవించినారు.

దిగ్గజాలవంటివారు!

వేనకువేలు చిత్రాలు రచించి భారత జాతీయచిత్రకళా పునరుద్ధరణకు బద్ధకంకణులయారు. వీరు తమ మహోన్నతమైన చిత్రాలవల్ల ఖండాంతరాలలోగూడ భారతీయచిత్రకళకు శాశ్వతమైన పేరుప్రతిష్ఠలు సంపాయించారు.

ఆ మహోదయానికి మనవాళ్లూ మేల్కొన్నారు. జరగవలసినంత కృషి జరగకపోయినా మనవాళ్లూ అనల్పమైన కళాసేవ చేశారు. జరిగిన కృషి పరామర్శచేసికొని ముందు చేయవలసిన పని నిర్ణయించుకోవటము కర్తవ్య మనుకుంటాను.

మిగతా సారస్వతాదికళల్లో ఆంధ్రులు చేసిన కృషికి ఎప్పటి కప్పుడు విలువలుకట్టుకుంటూ చక్కని విమర్శలు బయలుదేరినవి. అనుకూలమైన ప్రచారము జరుగుతోంది. అదేమి పాపమో, ఆంధ్రచిత్రకారుల కృషి ఒకచోటా వ్రాయబడదు. ఆంధ్రదేశములో చిత్రకళేమున్న దనే స్థితికి వచ్చింది. అది నేను వప్పుకోను.

కళాపరంగా మనపెద్దలు చేసిన కృషికి సరైన విలువలు నిర్ణయించుకునే సమయము యిప్పుడు వచ్చిన దనుకుంటాను. ముప్పది సంవత్సరాలుగా ప్రారంభమైన మన ఆంధ్రచిత్రకళోద్యమంలో విజయస్తంభాలవంటి వారిని పట్టిచూపటమే ఈ నావ్యాసము యొక్క ఉద్దేశ్యం.

ఒక్క విషయము.

ఈ కళాప్రవంతికలో ఒక క్రొత్తపాయ పరిపుష్టమై వచ్చి కలుస్తోం దిప్పుడు. సమానాశయులైన కొందరు యువచిత్రకారుల పూనికలు పూర్తిగా ఫలించే సూచనలు విరివిగా కనిపిస్తున్నాయి నేడు. ఉత్తమశిల్పులయు, ఉదారకళావేత్తలయు, కవులయు ఆశీర్బల మున్నది వారికి. ప్రాక్ప్రతీచీ సంప్రదాయాలు బాగా అవగాహన చేసికొని వంగీయులూ, మనవాళ్లూ—కళావ్యవసాయంలో కొంగ్రొత్త కొంత్రలు వేసినవారినే ఆదర్శముగా ఉంచుకొని ఏటేటా క్రొత్తబొమ్మలు వేస్తూ ప్రదర్శించి ప్రజాదరణ పొందుతున్నారు. వారు లోలో మననంచేసుకుంటూ వచ్చిన అభిప్రాయాలకి ప్రతినిధులే ఇందులోని భావా లని మనవిచేస్తున్నాను.

ఆంధ్రచిత్రకళకు మూలపురుషుడు కీర్తిశేషులు శ్రీ దామెర్ల రామారావుగారు. పరాయిప్రభుత్వంవల్ల జాతీయంగా కళలు పూర్తిగా క్షీణదశకు వచ్చిన ఆ రోజుల్లో ఏ చిత్రకళాసంప్రదాయమూ సజీవంగా లేదు. ఉన్నా, దానికి గౌరవములేదు. చదువుకున్నవాళ్లకు, మర్యాదస్థులకు చిత్రరచనతో జోక్యంలేని రోజు లవి. రవివర్మవంటి ప్రతిభాశాలి ఉన్నా నాటకకంపెనీల్లో కర్టెన్లు వేసుకుంటూఉండేవాడు. చిత్రకళలో అభిరుచి చూపించడము ఆనాడు పిల్లల్లో మంచిలక్షణము కాదు. అందుకనే రామారావుగారిని బొంబాయిచిత్రకళాశాలకు పంపవలసిందని కూల్డ్రేగారివంటి మహనీయులు సలహాయిస్తే వారి తండ్రి అభ్యంతరపెట్టారుట. ఆ పరిస్థితుల్లో రామారావుగారు చిత్రకళాదీక్ష పూని ఆకళకు ఒక నాగరికలోకంలో రంజకత, సంఘములో గౌరవమూ తీసుకువచ్చారు. నావంటి అనేకమందికి చిన్నతనములో బొమ్మలువేయాలనే ఔత్సుక్యము కలిగిందంటే ఆనాడు ఆయన చిత్రకళకు తీసుకువచ్చిన మహనీయ గౌరవమే కారణమంటాను.

రామారావుగారు అపారమైన కళాసృజనాశక్తి కలవారు. పాశ్చాత్యకళారీతులకు ప్రధానంగా ప్రోద్బలము యిచ్చే బొంబాయి కళాశాలలో విద్యనభ్యసించినా ప్రాచీన భారతసాంప్రదాయాలు అవగతంచేసుకోవాలనీ, విశిష్టమైన ఆంధ్రచిత్రకళాసంప్రదాయము ఒకటి నెలకొల్పాలనీ తపించినాడు. కళాశాలల్లో సాధారణంగా నేర్పే రూపరచనాసాధనలో కాలము వృథాచేయక మొదణ్ణించీ తీవ్రమైన కళావేశంతో ఉత్తమ చిత్రరచనాసాధనలో దీక్షితుడైనాడు.

ఈయనకు సాముదాయిక చిత్రకల్పనలో ప్రత్యేకము ప్రాభవమున్నది. అంగుకగాను అందమైన స్త్రీ పురుష నగ్నసంపూర్ణరూపరచనలు అపారముగా చేసినాడు. ఉత్తమ చిత్ర రచనకుగాను ఆయన అనేక విషయములు స్వయముగా ఆలోచించి నిర్ణయించుకోవలసి వచ్చింది. నేర్చుకొన్నది పాశ్చాత్య శిల్ప విధానము. స్థాపించ వలచుకున్నది ఆంధ్ర చిత్రకళా సంప్రదాయము. అయినా రేఖల్లో, ఆభరణాలూ అలంకారాల్లో, వర్ణవిన్యాసంలో, మూర్తికల్పనలో అన్నిటా ఆంధ్రత్వం వెల్లివిరిసేటట్టు చక్కని ఒక సాంప్రదాయము సృష్టించగలిగినాడు.

మొదట్లో వీరి బొమ్మల్లో ఉన్న పాశ్చాత్య వాసనలు తరువాత తరువాత బొమ్మలలో చక్కగా సంస్కరింపబడుతూ వచ్చినవి. కాని వీరి భావాలు పరిపక్వమై, సాధన ఫలించి చేసిన ఉత్కృష్ట రచనలు చూసే భాగ్యానికి ఆంధ్రదేశము నోచుకోలేదు. చాలా చిన్న వయసులోనే, కళాశాలనుంచి వచ్చిన రెండు మూడు సంవత్సరములలోనే అపారమైన కళాకృతులు నిర్మించి అసువులు బాసినారు.

వీరి బొమ్మల్లో నందిపూజ, పుష్పాలంకారము, బావికద్ద, రామవనవాసము, కైకదురాలోచన మొదలైనవి గొప్పబొమ్మలు. ఇవిగాక అనేక పెన్సిలుస్కెచ్చిలు, ప్రకృతి దృశ్య చిత్రములు రచించారు. గోదావరీ, పాపికొండల ప్రాంతాల ప్రకృతిరామణీయక దృశ్యాలు ఈయన చిత్రించారు. వీరి రూపచిత్రాల్లో టాగూరు పెన్సిలుచిత్రము అత్యుత్తమమైనది.

ఇప్పటికే ఖండాంతరాల్లోకూడ ఈయన కీర్తి ప్రాకినది. నాలుగు కాలములపాటు బ్రతికి ఈయన తనివితీరా చిత్రరచన చేసి ఉన్నట్లైతే ఎట్లుండెడిదో అని తరుచు అనుకుంటూవుంటాను.

రామారావుగారి తరువాత ఆయనవలెనే ఆ గోదావరి తల్లి చల్లని ఒడిలో పెరిగిన ఇంకో పవిత్ర హృదయుని కళాతపస్సు నివేదిస్తాను.

ఆ రోజుల్లో రాజమండ్రి కళాశాల ప్రిన్సిపాలు ఆస్వాల్డు కూల్డ్రేగారు. ఆయన కవి, గాయకుడు, చిత్రకారుడు. పవిత్ర భారత దేశానికి పూజావినమ్ర హృదయంతో, ఆరాధనా వినీత హస్తాలతో వచ్చిన కొద్దిమంది పాశ్చాత్య ఋషి పుంగవులలో ఈయన ఒకరు. సుందరములైన గోదావరీతీరస్థపుణ్యభూములకు ఈయన తన జీవితము అంకితముచేసినాడు. జాతీయములైన అనేకవిషయాలు-మనకు పాతపడిపోయినవి-ఆయనకు ఒక క్రొత్తవెలుగులో కనుపించేవి. పల్లెపదాలు, గంగిరెద్దాటలు, తోలుబొమ్మలు, వీధిభాగోతములు, చక్కభజనలు, పల్లెపట్టులకు సంబంధించిన అనేకపండుగలు, తిరుణాళ్లూ ఈయనకు కళామయాలుగా ఉండేవి. ఈ విషయాలు అనేకంగా ఆయన తన కావ్యాల్లో, కథల్లో, బొమ్మల్లో పొదగటమే కాక తన శిష్యులలో కొందరు భావుకులైన యువకుల లేతహృదయాల్లో నాటారు.

ఆయనకు ప్రియశిష్యులై ఆభావాలతోనే పెరిగిన కవీ, చిత్రకారుడే శ్రీ అడివి బాపిరాజుగారు.

ఉత్తమశిల్పలక్ష్యాలు గల ప్రతియువక చిత్రకారుని హృదయంలోనూ జ్యోతిలా వెలుగుతూవుంటా డీయన. బందరు ఆంధ్ర జాతీయకళాశాలలో శ్రీ ప్రమోదకుమార చట్టోపాధ్యాయుల పాదాలప్రోల నాలుగు సంవత్సరములు చిత్రవిద్య నభ్యసించారు. ప్రత్యేకము గురువుగారి శిల్ప సాంప్రదాయము ఎంత యిష్టమైనప్పటికిన్నీ ప్రాచ్యశిల్ప చిత్రకళా సాంప్రదాయాలు యావత్తూ జీర్ణించుకున్న భావుకుడు గనక ఒక విలక్షణమైన ఓజస్సుతో చిత్రకల్పన చేస్తారు. హిమాలయ మహోన్నత శిఖరాల కందని ఎక్కడో దివ్యానంత పథాల విహరించే పవిత్రభావాలకి ఆలయాలంటాను వీరి చిత్రాలు.

శిల్పసమయ సమ్మతంగా లలితంగా ఉంటాయి వీరి బొమ్మలు. ఉత్తములైన తెలుగు కవుల కావ్యాలకు వీరు బొమ్మలు వేశారు. విశ్వనాథవారి కృషులకు, ఎంకిపాటలకు వీరి బొమ్మలు చాలా ప్రసిద్ధమైనవి. శ్రీరామచంద్ర అప్పారావుగారి'ఉపాసన'లో వీరి బొమ్మలు ఒక క్రొత్త విన్యాసము కలవి.

వీరి బొమ్మలలో ఆంధ్రత్వము వెల్లివిరిసి ఉంటుంది. మూర్తికల్పనలో, భంగిమల్లో, అలంకార రచనలో అపారమైన ప్రాభిజ్ఞత చూపిస్తారు. అనేక కళల్లో ఈయనకు ప్రవేశ మున్నది. ఆ ఛాయలు ఈయన బొమ్మల్లో కనిపిస్తవి. మంచి రేఖాపాండిత్యము గలవాడు. తమసుమహోగ్రంగా, దిద్దు కోటను ఉంచెను. నేర్చుకున్న వచ్చునది కాదు ఈయనలోని కళావిశేషము. ఈయన కళామూర్తి, రసమూర్తి, అమృతమూర్తి. ఈయన కృతులు ప్రాణబాల, శశికళ, విద్య-అవిద్య, ఉదయసంధ్యానృత్యము, బృందావనగీత, ఆరాధన, సూర్యదేవ మొదలైనవి.

సాధారణముగా ప్రతి చిత్రకారుని లోనూ ఉపజ్ఞతో నిరంతరము కృషివల్ల సాధించే విశేషము కొంత ఉంటుంది. కొంత అతను అనుకోకుండా, అతనికే తెలీకుండానే రచనల్లో ప్రస్ఫుటమౌతూ ఉంటుంది. అది పూర్వజన్మసుకృతలబ్ధ మన్నమాట. అది నేర్చుకున్న వచ్చునది కానిది. కాని, ఆ పాలు ఎక్కువ ఉన్నకొద్దీగాని అతని చిత్రకారహోదా పెంపకముకాదు

బాపిరాజుగారివలెనే ఆవిధంగా ఉన్నత శ్రేణికి చెందిన ఇంకొక మహోన్నతాంధ్ర చిత్రకారుడు శ్రీ వి. ఆర్. చిత్రాగారు.

వీరు శాంతినికేతన కళాక్షేత్రములో చిత్రకళ నభ్యసించినారు. ప్రసిద్ధవంగచిత్ర కారులు శ్రీ నందలాలు బోసుప్రియశిష్యులు. పరిశ్రమల శాఖాధికారిగ మద్రాసుప్రభుత్వ చిత్రకళాశాలలో అనల్పమైన కృషిచేశారు. ప్రస్తుతము చెన్న రాష్ట్రి పరిశ్రమలశాఖ డెప్యూటీడైరెక్టరుగా ఉన్నారు.

కళాపరంగా ఎన్నికలలు కన్నా కార్య రంగంలో మంచినిర్వాహకులు. 'శిల్పి' అనే కళలకు ప్రత్యేకమైన ఒకపత్రిక ఆంగ్లమునా, తెలుగులోనూ నడుపుతూ అనల్పమైన కళా సేవ చేస్తున్నారు.

వీరి చిత్రాల్లో అజంతా, మొగలు, రాజ పుత్ర సాంప్రదాయాలకు సంబంధించిన ప్రోద్యలమేగాక అన్ని జానపదకళల తాలూకు విన్నాణములూ విరివిగా కని పిస్తాయి. రవీంద్రుని కవిత్వము, కళోపదేశ ములు బాగా ఆకళింపు చేసికొన్నవారు. ఆ సంస్కృతి, పరువము వీరి బొమ్మల్లో ఎక్కు వగా కనిపిస్తుంది. చైనా, జపాను మొదలైన విశాల ప్రాచ్యదేశీయ చిత్రకళా ఫక్కికలు చక్కగా జీర్ణించుకున్నారు. "చిత్రమాల" అనే పేరుతో తమ శ్రేష్ఠ చిత్రములు కొన్ని ఒక ఆల్బముగా ప్రచురించి కళాభిజ్ఞుల ప్రశం సలను బహుళముగా అందుకున్నారు.

ప్రకృతిదృశ్య చిత్రరచనలోకూడ వీరికి అద్వితీయమైన స్థానమున్నది. వీరి హిమా లయదృశ్యచిత్రాలు ఆ నగశృంగాల వలెనే మహోన్నతకళావిలసితాలు.

ప్రకృతిదృశ్య చిత్రరచనలో జాతీయమైన ఒక చక్కని సంప్రదాయము వీరు స్థాపించిన ట్లయినది. నికలాస్ రోయిరిక్కువంటి విశ్వకళావేత్త ఈయన హిమాలయప్రకృతి దృశ్యాలు మెచ్చుకుంటూ ఆ ఆల్బమునకు పరిచయము వ్రాశారు. ఇవిగాక ఇటీవలి వీరి జైలులోని చిత్రములు ఒక ప్రత్యేక వ్యక్తి త్వము కలవి.

విలియమ్ మోరిస్ వలెనే కళలు నిత్యజీవి తములో చక్కగా ఉపయోగపడాలనే మహ దాశయమును కార్యరూపమున పెట్టుతున్న మహనీయకళాశిల్పి.

చిత్రాగారి తరువాత పేర్కొనవలసిన వారు శ్రీగుఱ్ఱం మల్లయ్యగారు. వీరు బందరు జాతీయకళాశాలలో విద్యనభ్యసించినారు. చటర్జీగారి సాంప్రదాయములోవారే. కాని వీరిలో ఇంకొక సంపర్కము వచ్చిపడినది. నవ్యభారత చిత్రకళా ప్రతిష్ఠాపకులైన శ్రీఅవ నీంద్రుని పజ్జ నుంచి చిత్రకళ నభ్యసించే మహద్భాగ్యము కలిగినది వీరికి. ఆ సంస్కా రము చక్కని బొమ్మలు వేయించినది.

ఆంధ్రకురుక్షేత్ర మనదగిన పల్నాడుకు నడిబొడ్డయిన మాచర్ల వీరి కాపురస్థలము. ఆ పరిసరాలే ఎవరికైనా అద్భుతమైన చైత న్యము కలిగిస్తాయి. మేము నాగార్జున కొండకు వెడుతూ మాచర్లలో చెన్నకేశవుని ఆలయము దర్శింపబోతిమి. చంద్రభాగానది ఒడ్డున ఆ ఆలయమున్నది. నల్లరాయి మైనము వలె మలచినారు అగమ్యశ్రేష్ఠమైన శిల్పస్తంభా లుగా ఆ గుడికి. ఆ వూరి ఒక రైతు ఆ ఆలయ నిర్మాణవిశేషాలు కట్టుకథలుగా చెప్పినాడు. వీరవైష్ణవశిఖామణి అయిన బ్రహ్మనాయుడు మాకన్నులయుందు తాండవించినాడు. ఆ బజారులోనే మల్లయ్యగారి ఇల్లు.

మల్లయ్యగారి తూలిక పల్నాటి వీరాధి మన్యుడు, ఉత్తమ అయిన "బాలుడు-మాం చాల"బొమ్మను ప్రసవించింది. ఆవీరయువదం పతులను దేశము మరిచిపోదు. "బాలుడు- మాంచాల" బొమ్మను కళాలోకముమరవలేదు. పల్నాటి వీరచరిత్రలో రసవత్తరమైన ఆ ఘ ట్టము అంతరసాత్మకంగా చిత్రించి జీవితం ధన్యంచేసుకొన్నారు మల్లయ్యగారు. అవనీం ద్రుని అంతేవాసిత్వము లేకపోతే ఆయ నా బొమ్మ వేయలేడు. బాలుడు కత్తిమాని యుద్ధా నికి పోవటానికి ఉద్యమిస్తున్నాడు. అతని ప్రత్యంగంలో ఆ ఆవేగము కనిపిస్తుంది. మాంచాల కత్తిపదునుమీద వేలుంచి కత్తి పట్టుకుంటుంది. బొమ్మలో ఏమీ చెప్పడు. బొమ్మ చూస్తే ఆ వీరదంపతులవెనుక ఉన్న ప్రణయార్ద్రజీవితమంతా స్ఫురించి, కరుణా మయం అవుతుంది మనస్సు. శాశ్వతంగా నిలిచే బొమ్మ అది. అటువంటి ఒక్కబొమ్మ చాలు శిల్పిని అమరుణ్ణి చేయటానికి. అవనీం ద్రుని రూపచిత్రము నీటిరంగులతో వేసినది వీరిది అత్యుత్తమమైనది.

మాచర్లలో ఈమధ్య స్థాపించిన "నాగా ర్జున కళాపీఠము"లో వీరు కార్యదర్శిగా ఉన్నారు. మధురమైన హృదయము— చక్కని ఆశయములు గలవారు.

మల్లయ్యగారివలెనే ఇంకొక పురాచరిత్ర ప్రతిభగల పెనుగొండ కొండప్రదేశానికి చెందిన చిత్రకారులు శ్రీ సి. యస్. వెంక ట్రావుగారు. ఈయనబొమ్మల్లో ఆ వాతా వరణము బాగా కనిపిస్తుంది. కొన్నిటిలో ఆ కొండల చిత్రణ పాశ్చాత్య వ్యామోహ మును చూపిస్తుంది. కాని ఈయనలోని విశే షము అదికాదు. బొమ్మలు ఆంధ్రత్వమును వెల్లివిరిసేలాగ విరివిగా చిత్రరచన చేసినారు. బొమ్మలలో స్త్రీపురుష బాహ్యసౌందర్యము శిల్పించడములో సన్నపోగారుపనికనిపిస్తుం ది. అమరావతి, నాగార్జునకొండల్లో, సాంచీ శిల్పాల్లో ఈవిధమైన శిల్పం విశేషంగా ఉంది. పాశ్చాత్యుల్లో బోటిసెల్లీ చిత్రాల్లో ఈవిధమైన చిత్రణ కనిపిస్తుంది. ప్రతిబొమ్మ ఉన్నతభావస్ఫోరకంగా ఉంటుంది. వీరు చాలా శైవవైష్ణవ గాథలేకాక రామాయణం నుంచికూడ చక్కని బొమ్మలు వేశారు. గ్రామీణజీవితానికి సంబంధించిన చిత్రాలు కూడా చాలా రచించారు. అలంకార కల్ప నలో, మూర్తి విలసనంలో ఒక ప్రత్యేకత కలవారు.

శివుని భిక్షాటన, సీత-అరుంధతి, అలంక రణము, క్షేమజ్యోతి మొదలైనవి వీరి ప్రసిద్ధ చిత్రములు.

అతిప్రాచీనమైన కాలంనుంచీ రూపర చన మన దేశంలో ప్రసిద్ధమైన కళ. అది

మొగలుల కాలంలో బాగా వ్యాప్తిలోనికి వచ్చింది. రాజపుత్రుల కాలంలో నున్నూ, ఆ తరువాత మొన్న మొన్నటి పాశ్చాత్య తైల వర్ణ విధానము దేశములో కాలుపెట్టని పూర్వము నీటిరంగులతో అద్భుతమైన రూప రచనలు ఉన్నాయి. ఆనాటి చిత్రకళావిధానము తెలుసుకోవాలంటే వివిధావస్థలలో చిత్రించి వదలిన అనేకచిత్రముల అసలు నమూనాలు మదరాసు ప్రభుత్వ కళాశాలలోనూ, మ్యూజియములోనూ ఉన్నాయి. అవిధమైన రూపరచనావిధానము ప్రచారము కావలసిఉన్నది. తైలవర్ణ విధానము మన సాంప్రదాయము కాదు. ప్రస్తుతము పెన్సిలు చిత్రములు మాత్రము తయారవుతున్నవి. ఆ కళలో విశేషముగా కృషి చేసినది శ్రీ కవుతాసోదరులు. వీరు రామమోహనశాస్త్రిగారు, ఆనందమోహనశాస్త్రిగారు. శ్రీ ప్రమోద కుమారచట్టోపాధ్యాయుల శిష్యులు.

శ్రీ రామమోహనశాస్త్రిగారు కొన్నాళ్లు ఇంగ్లాండులో కళాభ్యాసము చేసినారు. వీరు ఎక్కువగా పెన్సిలుతో రూపచిత్రములు వేసినారు. మొగలురాజపుత్రరూపచిత్రకారుల ఛాయలు వీరి చిత్రాల్లో కనిపించటము మెచ్చుకోతగ్గ విశేషము. రూపచిత్రములు అనగానే పాశ్చాత్యకళ అనీ, తక్కువరకము కళ అనీ అనుకోకూడదు. పూర్వసాంప్రదాయాలే ఆదర్శముగా ఉంచుకొని కృషిచేయవలసిన అవుసరము ఎంతైనా ఉన్నది.

వీరి త్రివర్ణచిత్రములుకూడ చాలా ప్రసిద్ధికెక్కినవి. 'డ్రైపోయింటుఎచ్చింగు' అనే పద్ధతిలో వీరు కొన్ని బొమ్మలు రచించారు. ప్రసిద్ధులైన దాక్షిణాత్యుల రూపచిత్రాలు ఒక ఆల్బముగా ప్రచురించారు. అందులో సి. వి. రామన్, శ్రీనివాసయ్యంగారు, రామలింగారెడ్డిగార్లవి చాలా చక్కని చిత్రాలు. ఆనిబిసెంటురూపచిత్రము అత్యుత్తమమైనది. ఇంగ్లాండునుంచి వచ్చినాక వీరు వేసిన బొమ్మలు చూడవలసిఉన్నది.

శ్రీ ఆనంద మోహన శాస్త్రిగారి బొమ్మలు పారిస్‌లో కళ్జిన్సు పండితులు ప్రదర్శించినప్పుడు అక్కడి పత్రికలు కొన్ని ప్రశంసించినవి. వీరి త్రివర్ణచిత్రములు ఆంధ్రదేశములో అంతగా ప్రచారములోలేవనుకుంటాను. త్రివేణిలోని "బాబరు" అనే బొమ్మ మొగలుసాంప్రదాయసిద్ధముగా చక్కగా ఉన్నది. జె. కృష్ణమూర్తిగార్ని చూసి వ్రాసిన పెన్సిలుస్కెచ్చి వీరిది యెంతైనా గొప్పది. కృష్ణాజీలోని ఉద్వేగము, ఉపన్యసించేటప్పటి ఆయనలోని ఆవేగము ఆముఖంలో, హస్త విన్యాసంలో చక్కగా వ్యక్తమౌతూన్నవి. వీరి త్రివర్ణ చిత్రములు చాలా ఉన్నవనీ, అవి ఒక ఆల్బముగా ప్రచురింపబోతున్నారనీ ఒక మిత్రులు చెప్పారు. అలా జరిగితే ఆంధ్ర కళాలోకం యెంతైనా ఆనందిస్తుంది. వీరు చాలా చిన్నవయసులోనే చనిపోవటము మన దురదృష్టము. వీరిద్దరు సోదరులూ రూపచిత్ర రచనకు అపూర్వమైన సేవ చేశారు.

శ్రీ భగీరథిగారిని కావాలని చివరకు అట్టే పెట్టుకున్నాను. ఆయనంటే నాకు ప్రత్యేకము ఇష్టము. ఈమధ్య మద్రాసులో జరిగిన చిత్రకళా ప్రదర్శనము సందర్భములో వచ్చినప్పుడు ఆయన్ను చూసే భాగ్యంకలిగింది. ఆయన బొమ్మలుకూడ ఎక్కువ చూసే అవకాశం లభించింది. అంత మంచిమనిషిని నేనెక్కడా చూడలేను. మనిషి పైకి మొరటుగా ఉన్నట్లు కనిపించినా వెన్నవంటి హృదయం ఆయనది. స్ఫటికమువంటి మనస్సు కలవాడు. ఆంగ్ల చిత్రకారులలో కోరట్ అనే ప్రసిద్ధ ప్రకృత్యారాధకుని అన్నివిధాలా పోలివుంటాడు. అసలు ప్రత్యేకము ప్రకృత్యారాధకులైన చిత్రకారులు అంత అమాయికముగానూ ఉంటారనిపిస్తుంది. అతినిరాడంబరుడు.

కొండలు, బండలు, రాళ్ళు ఆయనకు ప్రత్యేకసందేశాలు ఇచ్చి నిరంతరముగా ఆయనకు ఆత్మసాక్షాత్కరణకు అపూర్వావకాశములు ఇస్తూఉంటాయి. ఆయనకువలెనే మొరటుగా ఉన్న కర్కశశిలాఖండములు ఎన్నో ఆయన కళాహృదయంతో, భావస్ఫోరకంగా చిత్రించారు. ఆయనలో ఉన్న మాధుర్యము ఆయనబొమ్మల్లోకూడ వ్యక్తమౌతూఉంటుంది.

ముప్పది సంవత్సరములనుండి ఆయన ప్రకృతిదృశ్యచిత్రములు రచిస్తున్నారు. ఒక్క బొమ్మకూడ ఆయన నిర్లక్ష్యముగా వేసినట్లు కనబడదు. ఆయన ప్రకృతిని కన్నకుమార్తెలా దగ్గరకు తీసుకుంటాడు. ఎప్పటికప్పుడు క్రొంగ్రొత్తవిన్యాసములతో ప్రకృతి ఆయనకు సాక్షాత్కారిస్తుంది. ప్రాతస్సాయంతనకాంతి డోలికల్లో ఊగుతూ ఆడుకునే ప్రకృతిబాల నెత్తి ముద్దాడుకుంటున్నట్లుంటాడు పితృవాత్సల్యంతో ఈ కళాఋషి. వెలుగునీడల పట్టుజుబ్బా, పరికిణీతో, పొగమంచు సన్నని వల్లెతో హిమవంతుని ఒడిలోని చిన్నారి పార్వతిలా తోస్తుంది ప్రకృతిబాల ఈయన కుంచెలో నాకు.

ప్రత్యేకము కళకోసము జీవిస్తాడు. తన జీవికకు కళే ఆధారముచేసికొన్నాడు. అయినా కేవలము డబ్బుకోసము బొమ్మలు వేసినట్లు కనబడదు. తన కళావ్యవసాయంలో ఆచార్యత్వము సంపాయించుకున్న ధన్యజీవి.

కళాప్రియులైన అనేకులు — దేశీయులు, విదేశీయులు — ఈయన చిత్రాలు కొన్నారు. శ్రీ శ్రీ విజయనగరం మహారాణీగారు ప్రత్యేకము రాజభవనములో ఒక గ్యాలరీ వీరి బొమ్మలకు ఏర్పాటుచేసినారు. కళాప్రియులైన అనేకులు పెద్దల అభిమానములు గలవాడు. అనన్యసామాన్యమైన వ్యక్తి.

ఈ సందర్భములో నవనీతహృదయుడును, ఉత్తమకళాశాలి అయిన ఒక మిత్రుని పేరు స్మరించకుండా ఉండలేను. ఆయన శ్రీ తేజోమూర్తుల కేశవరావుగారు. ఆయన శాంతినికేతనములో కళాభ్యాసము చేసినాడు. రాగుచిత్రములు తయారుచేయటములో ప్రసిద్ధులు. వారి అత్యుత్తమమైన "పావురాలు" అను రాగుచిత్రము పాశ్చాత్యుల ప్రశంసలనుకూడ అందుకున్నది.

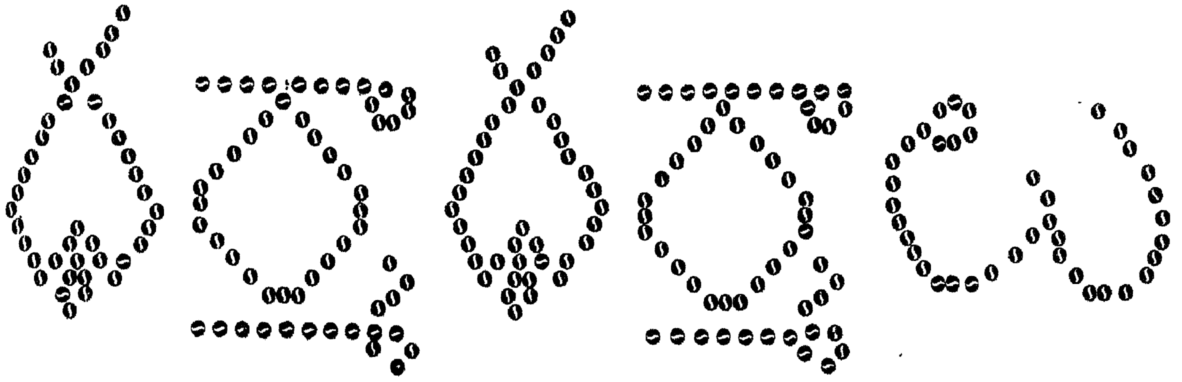
* * *

ఆంధ్రచిత్రకారులలో విశిష్టమైన వ్యక్తిత్వము కలిగి చిత్రకళకు ఒక క్రొత్త విన్యాసము తీసుకువచ్చిన ప్రసిద్ధకళారాధకులనే వీరున్నారనే ఆత్మవిశ్వాసముతో ఈ వ్యాసము ముగిస్తున్నాను.

అన్వేషణ

చిత్రకారుడు

[కథానిక]

= శ్రీ శ్రీనివాసశిరోమణి =

ఆ జయిలులో కోటయ్యను మించిన హోదా కలవాడు మరొకడు లేడు. అతడు కాన్విక్టు వార్డరు. జయిలుకు వచ్చి పధ్నాలుగు సంవత్సరాలు అయింది అని విన్నాను. తెల్లవారుఝామున నక్షత్రాలు అస్తమించక పూర్వమే నిద్రలేచేవాడు. దిక్కులు పిక్కటిల్లిపోయేట్టుగా "నీ తీరున నను దయజూచెదవో ఇనవంశోత్తమ రామా!" అనే కీర్తనపాడడము మొదలుపెట్టేవాడు. ఆ కీర్తన పాడడము అయిపోగానే స్నానము చేసి పట్టెవర్ధనాలు తీర్చిదిద్ది పెట్టుకొనేవాడు. ఉదయభానుడికి ఎదురుగుండా నిలుచుని చేతులెత్తి నమస్కరించి ఏదో లోపలలోపల గొణిగేవాడు. ఆపాళంగా ఇక లాఠీ తీసుకొని, తన వార్డుఖయిదీలమీద పెత్తనము చేయడానికీ, ఆయా పనులు పురమాయించడానికీ కోటయ్య తయారుఅయ్యేవాడు. ఖయిదీలందరికీ యములవాడికి మల్లే తోచేవాడు. వయస్సు బాగా ముదిరింది. కాని దేహము సడలలేదు. అతను మాదిగకులమువాడని అందరికీ తెలుసును. కాని అందరూ అతనిని గౌరవించి 'కోటయ్యగారూ' అని సంబోధించేవారు.

నేను జయిలుకు వెళ్లినరోజూనే అతనిని చూచినాను. వారము రోజులు అయ్యేసరికి కోటయ్యతో సావాసము చేయవలె ననే బుద్ధి పుట్టింది. మాకు ఇద్దరికీ బాగా సావాసము అయింది. చీకటిపడగానే లాంతరుతో తయారు అయ్యేవాడు. అతని కోర్కెమీదనే రామాయణము చదివి అర్థము చెపుతూఉండేవాడిని: అతను అత్యంత శ్రద్ధతో వింటూఉండేవాడు. మధ్యమధ్య ఉత్సాహమురాగానే రామదాసు కీర్తనలు పాడుతూఉండేవాడు.

పదిమాసాల సావాసము అయిపోయింది. నా రోజులు అయిపోతున్నవి. ఈ కోటయ్య ఎందుకు-ఏమి నేరము చేసి వచ్చినాడో తెలుసుకోవలె ననే జిజ్ఞాస నాకు చాలా రోజుల కిందటనే కలిగింది. అడుగుదామని చాలాసార్లు అనుకొన్నాను. కాని అడగడానికి కోటయ్య యీ పదిమాసాలలోనూ అవకాశము ఇవ్వలేదు. ఆ రోజున రామాయణము ఇంకా అప్పటికి మొదలుపెట్టలేదు. కోటయ్య రాగానే "ఏం కోటయ్యా, రామాయణము పూర్తిచేయకుండానే జయిలునుంచి నేను వెళ్లిపోతానేమో" అన్నాను. "అవును, ఇంకా మీరు ఉండేది పదిహేను రోజులు—నాకు రామాయణము పూర్తిగా వినే అదృష్టము లేదు"—అంటూ ఒక పెద్ద నిట్టూర్పు విడిచి గోడకు చేరగిలబడ్డాడు కోటయ్య. అతని ముఖము వివర్ణము అయింది. కండ్ల వెంట జలజల కన్నీటి బిందువులు రాలుతూఉన్నవి. పెదవులు తడబడుతూ ఉన్నవి. అతనిలో అంత తత్తరపాటు కిందటి పదిమాసాలలో నాకు ఎన్నడూ గోచరించలేదు. నేనూ కంపించిపోయినాను. "ఏమి కోటయ్యా—ఎందుకు అంత విచారము?" అని ప్రశ్నించినాను."

గద్గదస్వరము తో "నాకూ రోజులు సమీపిస్తున్నవి. ఒక సంవత్సరములో నన్నూ విడుదల చేస్తారు" అన్నాడు.

"అట్లా అయితే సంతోషపడడానికి బదులు దుఃఖపడతావేమిటి?" అన్నాను.

"దుఃఖము ఏమీ లేదు—బయటికి పోవడము అంటే. ఏం చేయడము అనే చిక్కు నన్ను మహా బాధపెడుతూ ఉంటుంది—అందుకే నూపరింటును సంవత్సరము అయినతరువాత ఏదయినా యీ జయిల్లోనే ఉద్యోగం చెప్పించమని అడిగాను. అనుకూలముగా జవాబు చెప్పలేదు."

"అదేమిటి, ఎంతోకాలము ఈ జయిలులో ఉన్నావు—ఇకనయినా నీ పెండ్లాముబిడ్డలను పోయి చూడవలెనని నీకు లేదా"

"నేను ఒంటరివాణ్ణి. నాకు ఎవరూ లేరు."

"అయితే సరీ పోయి."

ఈ మాటకు కోటయ్య పెద్దపెట్టున నవ్వినాడుకాని బ్రహ్మాండము అయిన విచారము అతని ముఖములో కనిపించింది.

"అయితే నీ స్వగ్రామము పోవడము నీకు ఇష్టము లేదన్నమాట."

"అవును" అన్నాడు. ఆతనిముఖము వికసించింది.

"అయితే మావూరు రా, నా [illegible] గానీ—"

"రోజూ రామాయణము చదువుతారా?"

"ఓ."

"అయితే సంతోషముగావస్తాను. కాని—"

"కోటయ్యా, నీవు పెండ్లిచేసుకోలేదా?"—

"అదంతా అడగనువద్దు, నేను చెప్పనువద్దు."

"ఫరవా లేదు. నేను నీకంటే చిన్నవాణ్ణి అయినా చెపుతున్నాను, విను. చాలావిషయాలు దిగమింగినకొద్దీ బాధ ఎక్కువ అవుతుంది. ఆ బాధ మానసికముగానూ, దైహికముగానూ మనిషిని కుంగదీస్తుంది. అందువల్ల ఆ బాధ ఏదో మరిఒకరితో - అందులో ఆత్మీయులతో చెప్పుకొంటే తీరిపోతుంది. పయిగా కర్తవ్యము బోధపడుతుంది."

"ఏమో—నిజమేనేమో. కాని చెప్పను. చెప్పలేను."

"ఎందుకు అంతభయము? నాతో చెప్పడానికి సంకోచము ఎందుకు?"

"ఏం చెప్పమన్నావు పంతులూ?"

"నీవు అసలు ఏం నేరము చేశావు?"

కోటయ్య తల పంకించి "ఖూనీ చేశాను."

"అది మహాపరాధముగా తోచి బాధపడుతున్నావా?"

"నాకు తెలియదు. నేను చేసింది తప్పుకాదేమోను అనీ అనిపిస్తూ ఉంటుంది."

"అయితే ఏదయినా అన్యాయము భరించలేక ఖూనీ చేశావా?"

"పంతులుగారూ, ఎందుకు ఇన్ని ప్రశ్నలు వేయడము! తప్పో ఒప్పో—ధర్మమో అధర్మమో—పుణ్యమో పాపమో చెప్పివేస్తాను. ఇంతకాలమూ ఎవరికీ చెప్పలేదు. నా సంగతి అంతా వినండి. ఆ తరువాత అందుకు పరిహారము ఏమిటో సెలవు ఇవ్వండి." అంటూ కోటయ్య నాముఖమువంక తేరిపారచూచినాడు.

అతని కథ వినడానికి నేను ఆసనసిద్ధిగా కూర్చున్నాను. 'వినండి' అన్నట్టు చూచి కోటయ్య ఈ విధముగా మొదలుపెట్టినాడు.

* * * *

ఆఊరికి వారు కరణాలు. మేము పెద్దమాదిగవాండ్లము. చెరువుకింద అయిదుయకరాల మాగిలిభూమి-మరి అయిదుయకరాల జరీబు భూమి-ఇంకొక అయిదుయకరాల మెట్టభూమి-ఒక మూడుయకరాల పసువులబీడు వారికి ఉండేది. రెండుకాండ్ల వ్యవసాయము. నేను పెద్దకమతగాడిని. నాకింద నల్గురు జీతగాండ్లు కాపులూ రెడ్లూ ఉండేవాండ్లు. కరణముగారి కమతము నాకు ముందు మావంశమువారు ఎన్ని తరాలకిందట ఆరంభించినారో నాకు తెలియదు. పధ్నాలుగు పురుషాంతరాలబట్టి వారు ఆ గ్రామానికి కరణీకము చేస్తూఉన్నట్టూ, మేమున్నూ అన్నితరాలబట్టీ వారి కమతము చేస్తూఉన్నట్టూ నాకరణముగారే చెప్పినారు. మా తాత-మా నాయనా వారి కమతము చేయడము మాత్రము నేను ఎరుగుదును. మా కరణముగారు కరణీకానికి రావడమున్నూ, నేను కమతములో చేరడమున్నూ కొంచెము ఇంచుమించు ఒకేసారి జరిగింది.

నాకు బాగా వయస్సుముదిరేవరకూ నేను పెండ్లిచేసుకోలేదు. మా కరణముగారే నన్ను పెండ్లిచేసకోమని ప్రోత్సాహపరచి మాకులమువాండ్లుఅందరితోనూ చెప్పి రెండుసంవత్సరాలు మాకులములో ఆయా సంబంధాలు స్వయముగా విచారించి, నాకు ఈడూ జోడూ అయినదాన్ని చూచి స్వయముగా నడుముకట్టుకొని నిలుచుని నాపెండ్లి చేయించారు.

మా కరణముగారు నాకంటే అయిదారుసంవత్సరాలు చిన్నవారు. వయస్సుకు చిన్నవారేకాని వారు చాలా సమర్థులు, బుద్ధిమంతులు. ఈతప్పు మాకరణముగారు చేసినారు అనడానికి వీలులేదు. ఆయనభల్లాలు ఆయనకంటే మరీ మంచివారు. ఆ మహాయిల్లాలు చేతితో కానీ, నోటితో కానీ 'ఛీ' అని ఎరగదు.

నా పెండ్లామున్నూ మంచిదే. నన్ను ఎన్నడూ దేనికీ కష్టపెట్టిఎరగదు. అసలు దానిబోవే మంచిది. మా కరణంగారికి తెగ పిల్లలు పుట్టినారు. ప్రతిరెండుసంవత్సరాలకూ పిల్లవాడో పిల్లో వారి ఇంట్లో పుట్టుకొనిరావలసిందే. నాకు పిల్లలు లేరనే విచారము కలగలేదు. కాని పదిసంవత్సరాలు అయ్యేసరికి నా ముసలిదానికి పిల్లలు లేరే అని విచారము విపరీతముగా బాధపెట్టింది. తిర్నాళ్లకూ పుట్టలకూ మొక్కుతూఉండేది. నా పెండ్లానికి కడుపు వచ్చింది. నెలలునిండే సరికి దాని ఒంట్లో ఏదో రుగ్మత ఏర్పడ్డది. మాకరణముగారే బలవంతముచేసి అది నీళ్లాడడానికి బస్తీలో ఆసుపత్రికి పంపించినారు. నాపెండ్లామునీళ్లాడింది. ఆడపిల్ల పుట్టింది. కాని ఎన్ని మందులు వేసినా లాభము లేకపోయింది. అది అయిదోరోజున చచ్చిపోయింది. పసికందు మాత్రము మిగిలింది. ఆ పసిబిడ్డను తీసుకొనివచ్చి ఎట్లా పెంచినానో భగవంతుడికి తెలియవలెను. పెంచినా, దానికి అయిదారు ఏండ్లు వచ్చేవరకూ నాకు మహాఅవస్థ అయింది. నన్ను అనేకసార్లు మళ్ళీ పెండ్లిచేసుకోమని మా కరణముగారు చెప్పినారు. కాని నాకు మరొక ఆడదానిమీద మనసు పోలేదు. నేను పెండ్లిచేసుకోలేదు. ఆ ఆడపిల్లను పెట్టుకొనే కాలము గడుపుతూ వచ్చాను.

అది చిచ్చుబుడ్డిలాంటి పిల్ల. దానికి మా కరణంగారే జ్యోతి అని పేరు పెట్టారు. అందరూ దాని తెలివితేటలకూ, దాని చాకచక్యానికీ మెచ్చుకొంటూ ఉండేవారు. తెలివితేటలే కాకుండా అది అందమయిన పిల్ల. ఉక్కుముక్కకు మల్లే ఉండేది. ఎంత పని అయినా ఇట్టే చేసి వేసేది. దానికి ఏడో ఏడు వచ్చేసరికే నాకు ఉడుకవేసి పెట్ట సాగించింది. నేను పొలముపనిలో ఉంటే నాతోపాటు అది నాకు ఏదో సాయలా చేస్తూ ఉండేది.

అయిదుయకరాల మాగాణిపొలములోనూ నాతో నిమిత్తము లేకుండా పదిమంది ఆడవాళ్ళనూ తీసుకొని రెండోరోజు చీకటి పడేసరికి వరినాటు అంతా అదే పూర్తిచేయించేది. నేను మెట్టచేలో జొన్నమగ్గములో లుతూ ఉంటే అది ఒడికట్టుకొని గింజలు పిడతలో బీరు పోకుండా వదిలేది. సాయంత్రానికి యకరమూ ఎదపెట్టడము పూర్తి చేసేవాళ్లము.

మా జ్యోతి మంచెమీద నిలుచుని వడిసెల తీసుకొని గిరగిర తిప్పిందో—మహామొనగాడి దొంగపిట్టలు కూడా మూడుఆమడ పారిపోయేవి. దాని వడిసెలరాయి తగిలితే గింగిరాలు తిరుగుతూ పిట్ట నేలమీదపడి తన్నుకొని చావవలసిందే. మరి తిరుగు ఉండదు. దాని గురి అటువంటిది. ఊరుంపాలేల రైతులు మా చేను కాపలాకు రమ్మంటే మా చేను కాపలాకు రమ్మని బతిమలాడేవారు. వరహా యిస్తామనీ, మొహరీ ఇస్తామనీ ఆశపెట్టేవారు. నేను కానీ, జ్యోతికానీ డబ్బు మూసుకోలేదు. మేము డబ్బుఅవసరము ఎరగము. అన్నీ కరణముగారే పొర్లా చేసేవారు. ఇది లేదు అనేది మేము ఎరగము. మా కులము వేరు కాని వారి ఇంట్లో పండగ అయితే మాకూ పండగే. వారి అంతస్తుకు తగిన గుడ్డలు వారిఇంటికి వస్తే మా అంతస్తుకు తగిన గుడ్డలు మా ఇంటిమీదికి వచ్చేవి. వారు పెరుగు తాగితే మేమూ పెరుగు తాగినాము. గారెలు, బూరెలు, అరిసెలు, పరమాన్నము వారి యింట్లో ఆడవారుకష్టపడి వండేవారు. మాకు ఆ కష్టము ఏమీ లేకుండా చక్కగా రుచిచూసి రుచులు చెప్పేవాళ్లము.

ఇట్లా చూస్తూ ఉండగానే జ్యోతికి పదిహేను సంవత్సరాలు వచ్చినవి. చీరె గీరె కట్టుకొని గుమ్మటముకు మల్లే నాతోపాటు చేలో పాటు చేస్తూ ఉండేది. సరీగా వేళకుపోయి ఇంత ఉడుకవేసి ఇట్లా మానేసరికి దుత్త నెత్తిన ఎత్తుకొని వచ్చేది. ఇద్దరమూ ఒక గిన్నెలోనే కలుపుకొని తినేవాళ్లము. దానికి ఇంత వయస్సు వచ్చింది అని కానీ, దానిని మరిఒక అయ్య చేతిలో పెట్టవలెనని కానీ నాకు తోచనేలేదు. అసలు ఆ ఊహే రాలేదు.

మా కరణంగారే ఒకనాడు "ఒరే కోటా—జ్యోతికి పెండ్లి ఎప్పుడు చేస్తావురా" అన్నారు. అంతటితో నిద్రమేలుకువ వచ్చినట్టు అయింది. జ్యోతి నాదగ్గర ఉండకుండా మరి ఒకడికి యిల్లాలుగా పోతుందని తోచేసరికి నాకు ఆశ్చర్యమూ విచారమూ రెండూ ఒక్కసారి పెనవేసుకొన్నవి. ఇందుకు కాబోలు తలిదండ్రులు మొగపిల్లలకోసము తాపత్రయపడేది అనుకొన్నాను. వెంటనే "దొరా, జ్యోతిపెండ్లికి తొందరేమి వచ్చింది? చైత్రమాసములో చిన్నదొర పెండ్లిచేయించండి" అన్నాను. మాదొర నావంక ఎగాదిగా పరకాయించి చూచి "నిజమే" అన్నారు. ఆయన ఎందుకు అట్లాఅన్నారో నాకు అప్పుడుసరీగా తెలియలేదు.

చిన్నదొర అంటే మా కరణముగారి జ్యేష్ఠపుత్రుడు. మద్రాసులో మా కరణముగారి పెద్దఅల్లుడిగారి ఇంట్లో ఉండి ఇంగ్లీషు చదువుకొన్నాడు. పద్ధెనిమిదో ఏడు వచ్చేసరికి మా పెద్ద దొర చిన్నదొరను చదువుమాని వేయమన్నాడు. పెద్దపెద్ద చదువులు చదివితే కరణీకము చేయడని మా పెద్దదొర అభిప్రాయము. అందుకోసము చదువు మానుకొని రావలసింది అన్నాడు. చదువు మానడము చిన్నదొరకు ఇష్టము లేదు. అయితే పెద్దదొర చండశాసనుడు. భయపడి చదువు మానుకొని చిన్నదొర ఇంటికిచేరినాడు. ఇంట్లో కూర్చుంటే మా చిన్నదొరకు తోచేదికాదు కాబోలు, తెల్లవారుతూనే పొలము వచ్చేవాడు. కొద్దిరోజులు అయ్యేసరికి పొలముపాటు స్వయముగా చిన్నదొర అజమాయిషీ చేయడము మొదలుపెట్టినాడు. అంతటితో నాబాధ్యత చాలావరకూ తప్పింది. యజమానే స్వయముగా చూచుకొంటూ ఉన్నాడు కాబట్టి నా పూచీ చాలావరకూ తగ్గిపోయినట్టే అయింది. చిన్నదొర వ్యవసాయములోకి దిగేవరకున్నూ నేను పగటివేళ నిద్రపోయి ఎరగను. అటువంటిది మధ్యాహ్నము అప్పుడు కొత్త కూరుకుతీయడము మొదలుపెట్టినాను. అంతేకాదు. నా జవాబుదారీ అనేది లేకపోయేసరికి సంజెవేళ అయ్యేసరికి నాకు నిద్రవస్తూ ఉండేది. హాయిగా సొమ్మసిల్లి నిద్రపోతూ ఉండేవాణ్ణి.

మెట్టపంట దైవాధీనపు పంట. దైవము అనుకూలిస్తే పండుతుంది, లేకపోతే ఎండుతుంది. మాగాణిపంట చెరువులో నీరు సమృద్ధిగా ఉంటే పండుతుంది. అయితే మా చెరువు ద్వాదశవర్ష క్షామము వచ్చినా వట్టిపోదు. అందువల్ల ఏపంట పండినా ఎండినా మాకు తిండిగింజలు ఉండవనే బాధ కానీ, మా పసువులకు పశుగ్రాసము ఉండదనే బాధ కానీ లేదు. ఇక జరీబుపయిర్లు మనుష్యప్రయోజకత్వాన్ని పట్టి పండుతూ ఎండుతూ ఉంటవి. అది అంతా ఎద్దుమెడమీది వ్యవసాయము. ఒకఎద్దులు బావిలో నీళ్ళు తోడడముతోటే సరిపోదు. దానికి మొగవాడూ, ఆడుదీకూడా తంటాలుపడవలెను. నేను మోటతోలేవాణ్ణి—నేను మోటతోలినంతసేపూ నా కూతురు మళ్ళకు నీళ్ళుకట్టేది. ఈ జరీబు సాగుమీద మా చిన్నదొరకు మోజుపుట్టింది. "మోటకాదు. ఇంజనూ, పంపూ పెడుతాను. నీటికి ఏడాదీ జరీబు సాగించవలసిందే" నన్నాడు. బావికి ఇంజనూ పంపూ పెట్టినారు. ఇంజను ఆడించడము చిన్నదొర నా కూతురు జ్యోతికి చూపించినాడు. నా జ్యోతే ఇంజన్, ఆడించేది. దొనలోనుంచి వచ్చినట్టు ఏకధారగా

ఝంపు నీళ్ళు కుమ్మరిస్తూఉండేది. పుట్లకు పుట్లు ఉల్లిపాయలూ, బండ్లకు బండ్లు పొగాకూ, జల్లలకు జల్లలు వంకాయలూ తెల్లవారే సరికి బస్తీకి మా జరీబులోనుంచి వెళుతూఉండేవి. సాయంత్రము అయ్యేసరికి మాదొరఇంట్లో టంకశాలమాదిరిగా రూపాయలు మోగుతూ ఉండేవి. అంతా మూడుపూలూ ఆరుకాయలూ మాదిరిగా సాగిపోతూఉంది.

జోతికి అన్నము ఇముడడము లేదు. తిన్నదంతా కక్కుకొనేది. ఎప్పుడూ తలనొప్పి అని పడుకొనేది. లేవలేక పోయేది. మాపాటిలో వైద్యుడికి చూపించినాను. వాడేదో అన్నాడు. కాని నాకు నచ్చలేదు. ఏవేవో మందులు తింటూనే ఉండేది జోతి. "నేను ఈబాధ పడలేను. చచ్చిపోతాను" అని జోతి నాతో అనటము మొదలు పెట్టింది. రాత్రింబవళ్లూ కండ్లు మిటకరించుకొని పడుకొని చూస్తూ ఏదో తదేకముగా ఆలోచిస్తూఉండేది. మాట్లాడించినా మాట్లాడేది కాదు. ఆ రోగము ఏమిటో తెలియలేదు. ఏదయినా గట్టివైద్యము చేయించవలసిందని పెద్దదొరతో చెప్పినాను. బస్తీనుంచి డాక్టరు దొరసానిని పెద్దదొర పిలిపించినాడు. డాక్టరు దొరసాని వచ్చి చూచింది. నన్ను బయటికి పొమ్మని పరీక్షచేసింది. "నీ కూతురికేమీ భయము లేదు. హాయిగా ఉంటుంది" అని నాతోచెప్పి దానితో ఏదో చాలాసేపు మాట్లాడి వెళ్లిపోయింది. సంగతేమిటో అంతుపట్టలేదు.

చీకటిపడేవరకూ నిబ్బరముగా ఊరుకొన్నాను. పెద్ద దొరతో మాట్లాడి తెలుసుకొందామనుకొంటూ ఉండగా ఆయనే వచ్చినాడు. మేము ఇద్దరమే ఉన్నాము.మరి ఎవ్వరున్నూ లేరు. "ఏమిరా కోటా- జోతి తప్పుచేసింది. దానికి మూడో నెల కడుపు అని దొరసాని చెప్పింది" అన్నాడు పెద్దదొర. నేను నమ్మలేక పోయినాను. ఉత్తర క్షణములో నాగుండెలు పగిలిపోయే దుఃఖము వచ్చింది. మనస్సును చిక్కబట్టలేకపోయినాను. "దొరా, ఏమి చేయమంటావు" అని ప్రశ్నించాను.

"కోటా-తొందరపడకు. దాని ముందుగతి ఏమిటో జాగ్రత్తగా ఆలోచింతాము. ఇప్పుడప్పుడే దాన్ని ఏమీ అనకు" అని దొర సలహా చెప్పినాడు. కాని నాకు కాలు నిలవలేదు. నే నిక ఆయనతో మాట్లాడలేక పోయినాను. ఆయన ఇంకా ఏమయినా చెప్పినాడేమో నాకు వినిపించలేదు. హుటాహుటీ ఇంటికి వచ్చాను. జోతి అన్నము వండుతూ ఉంది. నన్ను చూచి నివ్వెరపోతూ నిలుచుంది. నేను బీటిలోనుంచి వచ్చినాను. నా బుజాన గొడ్డలిఉంది. ఆ గొడ్డలితో జోతిని తెగవేయవలె నని పించింది. చెయ్యి అప్రయత్నముగా గొడ్డలిపిడి పట్టుకొంటున్నది. జోతి వలవల ఏడ్చింది. ఆ ఏడుపుకు నా పూనిక మారిపోయింది.

"నీరోగం ఏమిటో తెలిసింది"

జోతి మాట్లాడకుండా తల వంచుకొంది.

"ఇటువంటి ఛండాలపు పని చేస్తావనుకోలేదు."

జోతి మాట్లాడలేదు.

"నీవు మోసపోయినావా—నీవే మోసపుచ్చినావా ?"

జోతి మాట్లాడలేదు.

"ఇటువంటి పాడుపనికి నీవు ఎట్లా ఒప్పుకున్నావు?"

మాటలేదు.

"చెపుతావా-ఈగొడ్డలితో నీశిరస్సు పగలగొట్టమన్నావా?"

"నేను ఒప్పుకోలేదు-బలవంతాన అయిపోయింది."

"ఆ బలవంతము చేసినవాడెవడో చెప్పు"

"చిన్న దొర"

"ఆఁ ఆఁ" అన్నాను. నమ్మలేక పోయినాను. [illegible] ఆలోచించినాను. "ఛగడీ, నిజము చెపుతున్నావా" అని గద్దనము చేసినాను.

"నాయనా—నిజము చెప్పినాను. ఆయన గాబట్టి వదలించుకోలేక పోయినాను. మరొకడు అయినట్లయితే......"అని జోతి వలవల ఏడ్చింది. క్రిందపడి దొర్లడము మొదలుపెట్టింది. నాకు పిచ్చెత్తినట్టు అయిపోయింది. నేను చతికిలబడిపోయినాను. నా దేహమంతా తుకతుక ఉడికిపోతూఉంది. "ఛీఛీ - ఇక నీ చేతి అన్నము తినను" అంటూ ఆ గొడ్డలితో ఆ అన్నభాండము పగలగొట్టినాను. "నా కడుపు చెడబుట్టినావు. నీతల్లి గొప్పది. నేను పరాయి ఆడుదాన్ని కన్నెత్తి చూడలేదు. నీవు కులనాశకపుముండవు పుట్టావు." నీవు- నీవు చచ్చిపోరాదూ" అన్నాను. నాకు ఏడుపు వచ్చింది.ఆపుకోలేక పోయినాను. పెద్దపెట్టున ఏడ్చినాను. ఆ తరువాత ఏమయిందో తెలియదు.

బారెడు పొద్దు ఎక్కింది. జీతగాడు వచ్చి కేకలు వేస్తే నిద్ర మెలుకువ వచ్చింది. లేచి చూచినాను. జోతి లేదు. యిల్లంతా బావురుమంటూ ఉంది. మనస్సు పరిపరి విధాల పోయింది. అట్లాగే లేచి పొలము పోయినాను. ఏ పనీ చేయ బుద్ధి పుట్టలేదు. జీతగాండ్లకు ఆయాపనులు పురమాయించి బీటిలోకి పోయి దూడలనూ, ఆవులనూ మేపడము మొదలుపెట్టాను. జోతి ఏమయిపోయింది అనే ఆలోచన పట్టుకొంది. మధ్యాహ్నము దొర యింటినుంచి అన్నము వచ్చింది. తినను అన్నాను. సాయంత్రము దొర వచ్చి అన్నము తినమన్నాడు. "ఇక అన్నము ఈ జన్మకు తినను" అన్నాను. దొర ఎంతో చెప్పాడు. నా చెవుల కాయన మాటలు ఎక్కలేదు. ఆరాత్రి గొడ్ల కొట్టములో పడుకొన్నాను. మరునాడు లేవ బుద్ధిపుట్టలేదు. అట్లాగే పడుకొన్నాను. రెండు రోజులూ ఉపవాసముతోనే ఉన్నాను. మూడోరోజు తెల్లవారుతూనే జీతగాడు వచ్చి "జోతి బావిలో తేలింది" అన్నాడు. నోరు మాట్లాడకుండా బయలుదేరినాను.

అంతకాలమూ నేను మోటతోలిన బావిదగ్గరకు పోయినాను. జోతిని బావిలోనుంచి బయటికి తీసినారు. చూచినాను. నా కాళ్లు నన్ను అక్కడ నిలవనీయలేదు. నా కండ్లు బైర్లు కమ్మినవి. పరుగెత్త బుద్ధిపుట్టింది. పరుగెత్తుకొని వస్తున్నాను. ఎదుట కంపతొడుగులకు గుచ్చిన రాగోలలు కనిపించినవి. నేను స్వయముగా చేయించిన రాగోల ఒకదాన్ని ఆ కంపతొడుగులోనుంచి బయటుకు ఊడబెరికినాను. ఆ రాగోల బుజాన పెట్టుకొని నురుగులు కక్కుకొంటూ దొరఇంటివైపుకు పరుగెత్తుతున్నాను. ఎదురుగుండా చిన్నదొర వస్తూఉన్నాడు. "వస్తూ ఉన్నావా—నీ కోసమే వస్తూ ఉన్నాను" అన్నానో లేదో నా బుజముమీదినుంచి రాగోల లేచింది. రెండు చేతులతోనూ చిన్నదొర నెత్తిన బాదినాను. పుర్రె దానిమ్మపండు లాగా పగిలిపోయింది.

ఆ కళేబరాన్ని బుజానవేసుకొన్నాను. వేడివేడి నెత్తురులో స్నానముచేస్తూ గ్రామ మునసబు ఇంటికి పోయినాను. "ఓ మునసబూ! ఈ బ్రాహ్మణుడు నాకూతురిని చెరిచాడు. నా కోపానికి అదిపోయి భావిలోపడి చచ్చింది. నేను బ్రాహ్మణ్ణి చంపాను. ఇక నీవు చేసే దేదో నీవు చేయి. నన్ను ఉరితీయించు బాబూ" అని ఆ కళేబరాన్ని అక్కడ పారవేశాను.

* * * *

జడ్జీతో ఎన్నివిధాలో చెప్పుకొన్నాను. నేనే మంచివ్యక్తతతో చంపివేసినాననీ, నన్ను ఉరితీయించమనీ వేడుకొన్నాను. ఆ జడ్జీ నా మాట వినలేదు. నా కోర్కె మన్నించలేదు. తాత్కాలిక చిత్త భ్రమణమువల్ల ఖూనీ చేసినాడు అనీ. జీవితాంతముశిక్ష అనీ చెప్పినాడు.

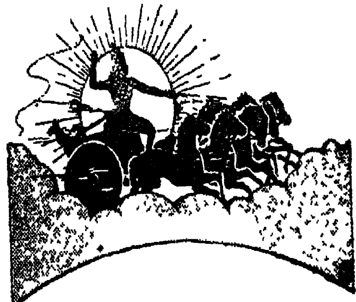
ఇందువల్ల ఈ జయిలుకు వచ్చాను ఇప్పుడు విడుదలచేస్తే ఏమైపోయేది—ఏమిచేసేది?"

"కోటయ్యా, మా పాకు రా. నా దగ్గరఉందువు గాని. నీవు ఏమీ చేయ నక్కరలేదు" అని నేను అన్నాను.

కోటయ్య కొంతసేపటికి నవ్వుతూ "పంతులూ, నీవు చాలా చదువుకొన్నావు. చెప్పు—నేను చేసింది ధర్మము అంటావా అధర్మము అంటావా?"

"ఓయి వెర్రివాడా—ఈ ప్రపంచములో సుఖదుఃఖాలూ, ధర్మాధర్మాలూ, పుణ్యపాపాలూ నులకతాడుకు మల్లే పెనవేసుకొని ఉన్నవనీ, ఇక్కడికి ఇది సుఖము ఇక్కడికి ఇది దుఃఖము అనీ, ఇంతవరకూ ధర్మము,ఇంతవరకూ అధర్మము అనీ విడదీయడానికి వీలు లేదని అన్నారోయ్ పెద్దలు."

"అట్లానా—బాగుంది" అంటూ కోటయ్య తూర్పుదిక్కు చూచి "అరె! తెల్లవారవస్తూఉంది. పొద్దు కండెలువిచ్చుతూ ఉంది"అంటూ "ఏ తీరున నను దయ జూచెదవో ఇనవంశోత్తమ రామా—నా తరమా భవసాగర మీదను" అంటూ దిక్కులు పిక్కటిల్లి పోయేట్లుగా పాడడము మొదలుపెట్టినాడు.

‘సత్యకాముఁడు’

శ్రీ కొత్త సత్యనారాయణచౌదరి

౧

మున్నొకచోట నొక్క మునిముఖ్యుఁడు సంకరజాతిబిడ్డ తా
నున్నది పర్ణశాలగ మహోన్నతధోరణి యోగవిద్యలో
నెన్నిక నందె; నాతనికి నెక్కటి సందియ మొక్కనాఁడు క
ల్గె న్నిలువెల్లఁ గంపనము గీల్కొన డెందము కొందలంపడన్.

౨

ఆతని సత్యకాముఁ డని యందురు-వానిని దల్లిమాత్రమే
ప్రీతిగఁ జూచు; నాప్తులిఁక వేఱెవ రెక్కడ లేరు, వాని దే
జాతియొ లోకమే యెఱుఁగఁజాలదు: తల్లివినా పదార్థమే
రీతిదొ యాకళింత కొక రేఖయు రాదు విషాదవృత్తమై.

౩

తల్లి మదీయ జన్మకథ తప్పక చెప్పకపోదు సంశయం
బెల్లను దీఱు-దాన నిజ మేదియొ తేలు నటంచు నాతఁ డ
ల్లల్లనఁ దల్లి డగ్గఱి యథార్థముగా వచియింపు మమ్మ నా
యుల్లములోన సందియము మాని తపించుచునుందు సర్వదా.

౪

నాజనకుం డెవండు! మఱి నా కుల మెయ్యది! యింతదాఁక నే
యోజను దాఁచియుంచితివి! యొప్పనె నీకిది, తప్పుగాదె! నీ
నైజము నాకుఁ దెల్పుమన నవ్వుచు నాయమ, యోరి కుఱ్ఱ, యీ
రోజున - ఈ విశేషమును రోయుట కేమికతంబు కల్గెరా!

౫

అన విని యాతఁ డిట్టులనె నమ్మ మునీశ్వరవర్గ మెంతయో
చనవున నన్నుఁ బిల్చి తమ సన్నిధి నున్న సతీర్థ్యు లెల్లఁ ‘బ
క్కున’ నొకవంక నవ్వ నిది కూడని ధోరణియౌటె నీకులం
బును వచియించుమం చడిగె, బొత్తిగఁ దేలికనైతి వారిలో.

౬

బిడ్డా, యేమని పల్కుదాన, మదిలోఁ బ్రేమస్వరూపంబుగా
నడ్డంబైన పదార్థ మీవె యిఁక నా కన్యత్ర దిక్కేది యీ
గడ్డన్ లే దిది పూర్వజన్మ కృతమౌ కర్మంబె కాఁబోలు నా
బిడ్డన్ జూపిన దైవమే యుభయులన్ బ్రేమించి రక్షింపఁడా!

౭

జవ్వనమట్లు నన్ను విరసంబగు త్రోవకు నెట్టి ప్రేమలో
మవ్వము సూపి నన్నొక యమాయికచిత్తను జేసె, నిత్తఱిన్
గవ్వకుఁగాక లోకము పకాపక నవ్వఁగఁ జీకుచింత చే
నివ్వసుధన్ వసించి తిఁక నెబ్బటికం బయిపోయె జీవమే.

౮

నీ కుల మిట్టిదం చెటులు నీ కెఱిఁగింతును బాబు, పేరికిన్
నా కుల మగ్రజాతిదియె, న్యాయముగా ననుఁ జెట్టవట్టువాఁ
డేకడ లేఁడు, కంటి కొకయింపును మాత్రమె చూచి యేదియో
పోకడపోయి యిందనుక బుద్ధికి బుద్ధిని జెప్పనైతిఁగా.

౯

కంటికి నింపుగా నెవఁడు కన్పడునో యతఁడే ప్రియుండుగా
నింటికి వచ్చు - నాఁటి కతఁడే పతి; యట్టులు నాదు సౌఖ్య మే
మంటనొ మట్టినో కలిసె, మన్నన చేసెడి దిక్కు మ్రొక్కు నా
యింటను నేఁడు లే దెవరి నెంతును దండ్రిగ నీకుఁ బుత్త్రకా!!

౧౦

ఇది గుఱుతించి నీ జనకుఁ డెవ్వఁడొ నీ కులమేదొ లెన్నఁగా
మదికిని దెచ్చుకొ మ్మవల మానవసంఘములోఁ బరిస్థితిన్
బదిలముచేసికొ మ్మిపుడు బాధ్యత చూపెడివారు లేరు నీ
కిదియె మహోపదేశముగ నిత్తును గైకొనుమయ్య బాలకా!!

౧౧

వాఁ డిది చక్కఁగా విని వివర్ణముఖుండయి కొంపగోడు మా
టాడకపోయి గౌతముని యాశ్రమమందు వసింప నయ్యెడన్
గూడిన మౌనిబృంద మిది కూడని వృత్తిగఁ బల్కె రోఁతగాఁ
జూడఁగ నంత గౌతముఁడు జోక్యము గైకొని వారి కిట్లనెన్—

౧౨

ఇతనిది తప్పు లే దితరు లెవ్వరో చేసిన దుండగాలలో
నితనికి నెట్టి బాధ్యతయు నెన్నఁడు కానఁగరాదు, వీని సం
గతి మన కేమి సెబ్బరయుఁ గల్గదు - వీని ప్రవర్తనంబులో
వెతకిన దోస మన్న దొకవీసము లేదు; నిషేధ మేలొకో !!

౧౩

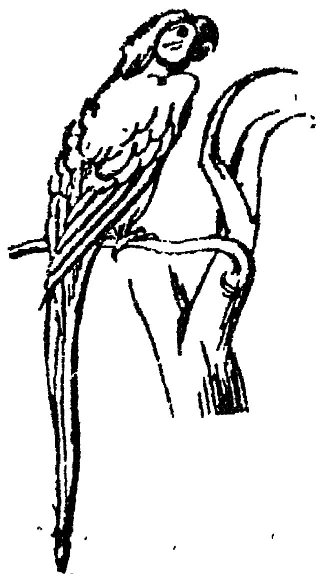
కులముల వంకతో నొకని గూల్చుట త్రొక్కుట పాడిగాదు, లో
కుల కది సాజమై నడచు కుత్సితభావము కాన మీరు మీ
పలుకులు మాని న్యాయ్యమగుపద్ధతినే పరికించి దాని స
త్ఫలముల నారగింపవలె బాలుని వీని ననుగ్రహింపరా !!

౧౪

అని యాబాలున కాశ్రయం బొసఁగి తద్వ్యామోహముం దున్న త
క్కిన మౌనీంద్రుల కెల్ల బుద్ధి సరిగాఁ గీల్కొల్పి నిత్యంబు వా
రిని యోగంబునఁ జేర్చి గౌతముఁడు తన్నిచత్వ నిరీతిఁ ద్రో
సి విధానంబుగ బ్రహ్మవిద్య గఱపెన్ శ్రేయంబు చేకూర్చుచున్.

౧౫

ఈ భావం బెపు డెవ్వరేనిఁ దెలుపన్ హీనంబుగాఁ దోఁచి పై
దో భారం బది నెత్తికెత్తినటులే యూహించి లోకంబు సం
క్షోభంబైనటు లేడ్చిపోదు రయినన్ క్షుద్రాత్ములౌ వార లే
లా భావంబులు మార్చుకొందు రకటా ! లాభంబు లేకున్నవో.

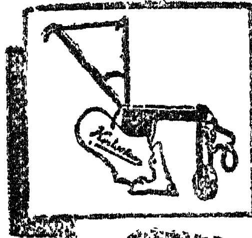

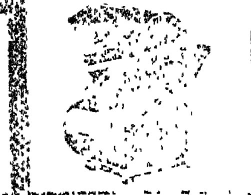
రాస్కో వారి
ఆముదం
"మస్క్" చేరినది
FRANK ROSS & CO. LTD., CALCUTTA
A.A.S.

Kirloskar

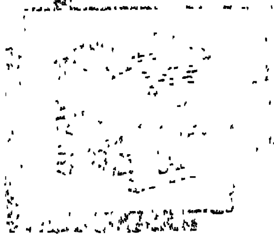
మేలయిన సామానులు

- నాగళ్లు
- చెరకాడ్డికేటద్దు
- పంపులు
- ఎలెక్ట్రిక్ మోటార్లు

ప్రతిచోట
లభ్యమగును

KIRLOSKAR BROTHERS, LTD. KIRLOSKARVADI

కిర్లోస్కార్ బ్రదర్సు లిమిటెడ్, కిర్లోస్కారవాడి.

అచలబోధలు

— శ్రీ కపిల వెంకటరావు —

"ఏమి జన్మము, ఏమి జీవనమూ
    ఏమి జన్మము,ఏమి జీవన
మేమిశాశ్వతమేమి నా ప్రారబ్ధకర్మము
    స్వామి నన్నిటు జేసి మరచెను" ॥ఏమి॥
        (యజ్ఞరామదాసు హరికథ)

అని యిహజన్మమును నిరాశతో నిందించుచునో,

"ఈ జన్మ మిక దుర్లభమురా, ఓరి
    సాజన్మసాకార సద్గురుని గనరా;
పంచాక్షరి మంత్రంబు పఠనజేయరన్న
    పఠనచేసితె యముడు పారిపోనన్న" ॥ఈజన్మ॥
        (కాలజ్ఞానతత్వములు)

అని తరణోపాయము నాశతో నందించుచునో బిచ్చగాండ్రు పాడు పాటలు తెలుగునాడు నాలుగుమూలల నిండ్లముందును, ఉత్సవములలోను, సంతలలోను, పడవలరేవులలోను, మోటార్ల కూడలుల లోను, ముఖ్యముగా రైలుబండ్లలోను వినబడుచుండును. వీనిలో నచలమార్గమును బోధించు కీర్తన లెక్కువ. గ్రామ్య మనబడు సామాన్యజన వ్యావహారికభాషలో నుండి, యివి సామాన్యులనే మిక్కిలి యాకర్షించును. అగ్రవర్ణములవారు నచలకీర్తనల నాదరించువా రున్నారుగాని, తక్కిన వర్ణములవారికి వీనిపై చాల యాదరము. అచలమార్గబోధకములగు నిటువంటి తత్వములు తెలుగులలోవలెనే తమిళకన్నడ ప్రాంతములందును ప్రచారములో నున్నట్లు వినికిడి. ఆ పేరు గల మతమును తెలుగుదేశములో మొదట నెలకొల్పినవా రెవ్వరో తెలియదు. వేమన్నగారు నీ మతమును చాటినవాడే. ఆయన పేరున గూడ కొన్ని కీర్తన లున్నవి. అవి యాయన వ్రాసినట్లుమాత్రము రూఢిగా తెలియదు. లభించినంతలో శ్రీ పోతులూరి వీరబ్రహ్మముగారివే మొట్టమొదట ప్రచారములోనికి వచ్చినట్లు కనబడగలదు. అట్టి తత్వములను చెప్పిన తెలుగువారందరు దాదాపుగ నాయనశిష్యులే. 'శ్రీ వీరబ్రహ్మముగారి కాలజ్ఞానతత్వము'లను పేరు గల కీర్తనల సంపుటి యొకటి యున్నది. అందు కొంత ద్విపదకూడ నున్నది. అచలమార్గావలంబకులలో చాలమంది కిది ప్రమాణగ్రంథము వంటిది. దీనిలోని కృతులు కొన్ని వీరబ్రహ్మముగారు స్వయముగా చెప్పినట్లున్నవి. కొన్ని యాయనశిష్యులలో ముఖ్యుడైన దూదేకుల సిద్ధయ్యగారు చెప్పినవి. వీరబ్రహ్మముగారి మనుమరా లీశ్వరమ్మగారు చెప్పినవి కొన్ని. వీరబ్రహ్మముగారి శిష్యుడైన సాలెకులజుడు యాగంటి లక్ష్మప్పగారు చెప్పినట్లు కొన్ని యున్నవి. శిష్యులలో, భక్తులలో యయిన పూదోట రామన్నగారు, చిత్తూరు నరసింహదాసు గారు, కొలువ కోటయ్యగారు, కొమఱ్ఱురి వీరరాఘవులుగారు, తాడిచర్ల చలమయ్యగారు, మహమ్మదు హుశేనుగారు, నాసరయ్యగారు, తరిగొండ భ్రమరాంబ, నరహరిగార్లు మున్నగువారు చెప్పిన తత్వములనుగూడ చేర్చి పరిమి వీరాచార్యు లనునత డిది కూర్చినట్లు కనబడును. వీరబ్రహ్మముగారి భక్తుడు, మద్రాసువాసి యగు పోకల శేషాచలనాయుడుగారు కొన్ని తాము వ్రాసిన తత్వములుకూడ చేర్చి యొక పుస్తకము నచ్చొత్తించినారు.

శ్రీగురు పీర్ మొహియుద్దీన్‌గారి శిష్యుడును,ధవళేశ్వరమువాడునైన గుజ్జుల నారాయణదాసుగారు వ్రాసిన 'తారకామృతసార' మను కీర్తనల గ్రంథ మచలతత్వబోధకమే. కాకినాడవారైన యజ్ఞ రామదాసుగారు కొన్ని యచలతత్వములను ప్రచురించినారు. అచల మార్గమును బోధించు గ్రంథములను పాటిబండ సుందరరామయ్యగారును, చల్లా సుబ్రహ్మణ్యశర్మగారును వ్రాసినారు. కడపటి యాయన యొకచోట తన పేరు 'తత్త్వసుబ్రహ్మణ్య' మని చెప్పుకొనెను.

పిఠాపురవాసి శ్రీ హుసన్మియా సాహెబుగారు 'తత్వజ్ఞాన రసాయనంబను వేదాంత కీర్తనల' పుస్తక మొక్కటి ౧౯౨౫ర లో ప్రకటించినారు. వీరి వంశములోనివారైన కీ॥ శే॥ ఉమరలీషా కవిగారు 'సూఫీ వేదాంత దర్శన'మను గ్రంథమును వ్రాసినారు. వీరిరువురి సిద్ధాంతములును వీరబ్రహ్మముగారి సిద్ధాంతమునే పోలియున్నవి,

వీరి గురుపరంపర వేరు. వీరి కొడిగురువు అఖలలీషాయోగి. గుల్బర్గాకు షాజీబందే నవాజ్ గారు, కర్నూలునకు షాహుశ్శైన్‌గారు, విశాఖపట్నమునకు హిస్మక్ మదీనాగారు, నాగూరునకు మీరా సాహెబు సను పేరులు గల సూఫీలు, శ్రీరంగపురమునకు అఖల్ అలీషా అను సూఫీయును విదేశములనుండి వచ్చిరట.

చిప్పగిరి భంభంగురుయోగీంద్రుల శిష్యులైన భంహుశ్శైన్, యోగిగారి తత్వములు తెంగుతూరులో నచ్చయినవి. వానిలో కొన్ని తెలుగు, కొన్ని కన్నడము. అవియు నచంతత్వములే.

శ్రీ వీరబ్రహ్మముగారి జీవితమును తాడికొండ రాఘవాచార్యులు 'వీరాచార్య చరిత్రము' లోను, జవంగుల నాగభూషణదాసు 'శ్రీ వీరబ్రహ్మేంద్రస్వాములవారి చరిత్ర'లోను వర్ణించియున్నారు. వీరబ్రహ్మముగారు విశ్వబ్రాహ్మణులు. కర్నూలు మండలమునకు సంబంధించిన బనగానిపల్లెలో గరిమరెడ్డి యచ్చమ్మగారి యింట బసవులు గాయుచు బాల్యము గడుపుచుండగనే వీరనేక మహిమలు చూపెరి. తాను తోలుకొనిపోయిన పసువుల నీయన గాయడు. బయలులోనికి గొనిపోయి యచ్చట నొక గిరిగీచి వానిని విడువగా నవి యా గిరి దాటకుండ గడ్డిమేయును. క్రూరమృగము లా గిరి దాటిరావు. ఆయనమాత్రము దట్టమగు నడవిలోనికి బోయి యొక యేకాంతస్థలములో తపస్సు చేయుచుండును. ఆయన యొక చచ్చిన యావును, చనిపోయిన మనుష్యులను బ్రతికించెను. గ్రామదేవర యుత్సవములో గ్రామాధికార్లకు బుద్ధిచెప్పుటకై తా నూరివారెల్ల చూచుచుండగా నా దేవతచేతనే చుట్టకు నిప్పు తెప్పించుకొనెను. జడివానలో నిలిచి తడియకుండ నావలకి వచ్చెను. మహమ్మదీయుడైన సిద్ధయ్యకు పాడువేదాంతము గరపి మతభ్రష్టుని చేసినందులకై మహమ్మదీయు లీయనమీద నవాబునకు నేరములు చెప్పగా నాత డీయనను పిలిపించి చూచి శిక్షించుటకు మా రెంతో గౌరవించెను. వీరి భార్య గోవిందమ్మగారు. అయిదుగురు పుత్రులు, నొక పుత్రికయు గలిగి వీరు సుఖముగా గృహస్థధర్మము నిర్వహించుచు నొక వైశాఖ శుద్ధ దశమినాడు జీవసమాధిలో ప్రవేశించిరి. ప్రియశిష్యుడైన సిద్ధయ్య యెచ్చటికో పోయి తిరిగివచ్చునప్పటి కప్పుడే సమాధియైపోయినది. విశేషదుఃఖసంతప్తుడై యాతడు—

ఓ వీరబ్రహ్మానంద! ఈశ, పరాక! మహేశ, పరాక!
ఏమయ్యా, యేమయ్యా, ఏమని పలుకవు! ఏమో
నా మనవి యే మాయెనయ్యా?

౧. తనువుతోడుత నన్ను పూలకు పొమ్మని
నిండు సమాధిలో పండిఉన్నావా!!
౨. అంటని కులమని దూదేకేవాడని
ఒంటిగాణ్ని చేసిపోతి వేమయ్యా!!

(కాలజ్ఞాన తత్వములు)

అనియు, 'తల్లి లేనిబిడ్డ నైతిగాదయ్యా' యనియు, 'నెప్పుడు గురుసేవ తప్పక నే నుంటి' ననియు, 'చప్పుడు కాకుండ చెప్పి పోరాద'యనియు నెలుగెత్తి విలపించెను. ఎవరు చెప్పిన వినక సిద్ధయ్య యట్లే యంగలార్చుట చూచి మూడుదినములకు వీరబ్రహ్మముగారు సమాధిలో నుండి బయటికివచ్చి* యాతనికి కొన్ని బోధలు చేసి యోగదండము మొదలైన నాలుగు వస్తువుల నిచ్చి తిరిగి సమాధిని చేరిరి.

సమాధియైన సంవత్సరముమాత్రము చరిత్రకారు లిద్దరు నిర తెన్నుల తెలుపుచున్నారు. రాఘవాచార్యులు క్రీ. శ. ౧౬౯౩ అనుచుండగా నాగభూషణదాసు క్రీ. శ. ౧౭౨౯ అనుచున్నారు. వీరబ్రహ్మముగారి సమాధి కందిమల్లయ్యపాలెములో నున్నది. ఇప్పటికి నసంఖ్యాకజను లచ్చట నేటేటజేరి గొప్పగొప్ప యుత్సవములు జరుపుచున్నారు. ఆ ప్రదేశము ప్రకృతిసౌందర్యముచేతగాని, జనము నాకర్షించు మరి యే యితర కారణముచేతగాని స్వతః చూడదగినది కాదట. అది చేరుటకే యెంతో ప్రయాసయట. వీరబ్రహ్మముగారి మీద భక్తియే యన్ని వేలజనుల నచ్చటి కీడ్చుకొని పోవుచుండును. చాలమంది మ్రొక్కులుకూడ మ్రొక్కుకొందురట.

దూదేకుల సిద్ధయ్యగారుకూడ మహిమలు చూపెంచిరి. మతాంతరుడైన సిద్ధయ్యగారిమీద వీరబ్రహ్మముగారికి పుత్రులమీదకంటె నెక్కువ ప్రేమ యుండెనట. సిద్ధయ్యగారి కాయన తల్లియు, తండ్రియు, గురువును, దైవము. శ్రీ రామకృష్ణపరమహంస నరేంద్రులవలె వీరబ్రహ్మము, సిద్ధయ్యగార్లు ఆదర్శగురుశిష్యులు. "బ్రహ్మముగారివంటి గురుడులేడు, సిద్ధయ్యవంటి శిష్యుడు లే"డని యొక సామెత యున్నది.

వీరబ్రహ్మముగారికి గురువు అల్లారపల్లెలో నున్న యాలయములో వీరభద్రస్వామిగా వేంచేసియున్న సాక్షాత్తు భగవంతుడే యని కొందరు నమ్ముచున్నారు. రాఘవాచార్యులుమాత్రము వీరభద్రస్వామి యను నొక మహనీయుడు పృథివిపై జీవించియుండి వీరబ్రహ్మముగారికి వలయు నుపదేశము నొసగి పరమపదించగా నాయనపేర నల్లారపల్లెలో నాలయము కట్టబడియుండెనని తెలుపుచు, దన యూహకు హేతువుల నిచ్చియున్నారు. 'కాలజ్ఞాన తత్వముల' ప్రతి మొదటిలో "శ్రీగురు అల్లాడుపల్లె వీరభద్రదేవేనమః" అని యున్నది.

"నళినీదళగతజల మతితరళమ్,
తద్వ జ్జీవిత మతిశయచపలమ్

* ఈ వృత్తాంతమును విని **Elmore** అను నమెరికను మిషనరీ క్రైస్తవబోధలను విన్నవా రెవరో యీ కథ కల్పించియుందురని వ్రాసినారు. క్రీస్తు బోధలకును, వీరబ్రహ్మముగారి బోధలకును. చాల భేదము లున్నవి.

విద్యావ్యాధ్యభిమాన గ్రస్తమ్
లోకం శోకహతంచ సమస్తమ్"

అను నిశ్చయమునకు తప్పనిసరిగా వచ్చి, శంకర భగవత్పాదులు 'కా తే కాంతా, క స్తే పుత్రః' అని తీవ్రముగా ప్రశ్నించి, తాము సాధించిన సమాధానమును మనకును జెప్పినారు. ఆయనకు పూర్వము, నాయనకు బిమ్మట నా ప్రశ్నలే తమ్ము వేధించగా ననేక మహనీయులు తమకు దోచిన యుత్తరము లిచ్చినారు. ఎన్ని యుత్తరము లున్నవో యన్నిమతములై, వానిలో మరల నుపమతములును బుట్టినవి. సామంతునికి వలెనే సామాన్యునికిని జన్మముపై విసువుపుట్టి

"ఎందుకొచ్చి చిక్కితివే జీవాత్మా,
బొంది నిశ్చయము గాదు సుమ్మా
బొందివంటి దేహము నమ్మిరమ్మా
ముందనేకులు మోసపోయేరమ్మా
౧. ఆలిపిల్ల లెందరు కలిగున్నా
కాలిసంకెళ్ల నుకోరన్నా
కాలమొచ్చి పోయేటప్పుడన్నా
యేమి చెప్పారు ఎవరురారన్నా
౨. మూత్రకొంప లోపల నుండుటాకూ
చీ, చీ, హితవు ఎట్టులయ్యె నీకూ
వాతపైత్య మనుభవించుటాకూ
ధాత వ్రాసెను కాబోలునీకూ."

(తారకామృత సారము)

అని చింతించుచు నీ దుఃఖసముద్రమునుండి దరిజేరు నుపాయమునకై వెదకును. ఆ దేవుని కీ దేవునికి మ్రొక్కుకొనుట కిది తాత్కాలికమైన దేహవ్యాధి కాదు. బుద్ధికే పుట్టిన బాధ. సంసారము చేయుచు, నున్నంత తిని పడియుండనీయని బాధ. ఇది యందరికినీ బుట్టదు. ఏ జన్మమునాటిదో వాసనయుండి యీ జన్మములో దల యెత్తును. ఆ బాధ కలుగనివా డదృష్టవంతుడే. వాడు కట్టి కొట్టి తెచ్చి తిని త్రాగి సుఖముండును. అమ్మవారి జాతరలో నొక కోడిపిల్లనిచ్చి యింత కుంకుమ మిచ్చినయెడల పరమార్థము తనంతట తానే రాగలదని వాని ధైర్యము. శంకితుని మనసునకు శాంతి లభించుట యెట్లు? తానై చదువుకొని తరించెదనన్న వానికి జదువేరాదు. వచ్చినను తెలుగు చాలదు. సంస్కృతముకూడ వచ్చియుండవలెను. ఇంక నేమిగతి? బ్రాహ్మణుల నడుగవలయును. వారి కెంత యహంభావము! ఎంత కులగర్వము! పైగా వారిలో వారి కెన్ని యభిప్రాయభేదములు! ఎన్ని యాచార భేదములు! వైష్ణవుని చూచిన శైవుడు స్నానముచేయవలెను. వీరిరువురిలో నెవరినైన జూచిన స్మార్తుడు దూరువిడిచియే పోవలయును. అయిన నేమి చెప్పునో యడిగి చూచెదమని యొకనినడిగిన నొక్క తెలియని యంశ మడుగగా నిరువది తెలియనియంశముల జెప్పి వితండవాదములో ముంచును. అర్థము కాలేదనగా, నీ కధికారము లేదుగావున నర్థముకాలేదని యాక్షేపించి, నీకు తగురదెల్ల నగ్రవర్ణములను పూజించుట, యాత్రలకు బోవుచుండుట, వీలుకలిగినప్పు డంతయు దక్షిణ లిచ్చుచుండుట యని ముగించును. అన్నియు జేసి చూచినను నీ మనస్సంకటము వదలుట లేదు. మోక్షమెందున్నదో గాని—

'లేదులేదుసుమీ యిందునా మోక్షం'

౧. నీళ్లలో మునిగిన పక్షివలెను ఉదయము స్నానముచేసినగానీ
తెల్లగుమ్మడిపండువలె దేహమునకు భస్మము పూసినగాని,
౨. కాయలు గాచిన రేగచెట్టువలె రుద్రాక్షలు ధరియించినగానీ
బకమువలెను పంజి పంజిగా ద్వాదశనామము దిద్దినగానీ,
౩. కోసిన కాకరకాయవలెను దేహమునకు ముద్రలు వేసినగానీ
పండిన పెదురాకువలెను గోపీచందన మలంకరించినగానీ,
౪. ఏనుగు జల్లిన నీళ్ళవలెను హస్తములో నర్ఘ్యము విడిచినగానీ
వర్షాకాలం కూసేకప్పవలె తేవారములు పాడినగానీ,
౫. అడవిలో మేసే పసువువలెను కందమూలములు తిన్ననుగాని
చలనములేక కొండపామువలె నొక్కచోట పడియున్ననుగానీ,
౬. బొక్కలోనున్న పందికొక్కువలె గృహములోపల దాగున్ననుగానీ
మర్రియూడవలె తలవెంట్రుకలు జడలు దాల్చి శిఖవేసినగానీ,
౭. మానిప్రతిమవలె నాహారములేక మౌనముగా నున్ననుగానీ
అడవిలో తిరిగే మృగరాజువలె దేశదేశములు తిరిగినగానీ,
౮. ధరణిలోన పీర్ మొహిదీన్
మాటనువిని వైరాగ్యముగా నుంటేగానీ॥

ఒక్కదెబ్బతో ద్వైతాద్వైత, శివాద్వైత, విశిష్టాద్వైతములను నన్నివిధముల సాధకులను గొట్టివైచినాడు. మరి శంకానివృత్తి యెట్లు?

ఏదోయొక మతము నాశ్రయించుకొని శిష్యబృందముతో నివసించుచు, గురుపూజ లందుకొనుచు గొందరు, నెండ వానలకు జంకక, యాకలిదప్పులకు లోనుగాక, వేషభాషలతో పనిపెట్టుకొనక నొక కుండపెంకుమాత్ర మాస్తిగా గలిగియుండి యూరూర దిరుగుచు నేమర్రిచెట్టుక్రిందనో చేరుచు నొక యూరని, పల్లెయని లేని యోగులు కొందరు సాధారణముగా కనిపించుచుందురు. వీరును వారును స్వయముగా సాధనముచేసి సిద్ధిని బడసినవారు. వారు దేహము నేవేవో కట్టుబాటులకు లోనుజేసి స్థిరమైన యారోగ్యమును గల్గించుకొనినవారు. దీర్ఘరోగ పీడితులు వచ్చి వేడిన నేదో యొక వేరిచ్చి క్షణములో నారోగమును మాన్పించగలవారు. వారి నింకను సేవించినయెడల దివ్యౌషధముల నిచ్చెదరు, వార్థక్యము రాకుండ, మరణము రాకుండ రసాయనము లిచ్చెదరు. ఇంతే కాదు, రాగిని బంగారముచేయు విద్యయును వారికి తెలియును. వారి కేచింతయును

లేనట్లు మనస్సుకు శాంతిని చేకూర్చుకొన్నట్లు నగపడుదురు. ఇట్టివారి యొద్దకు బోయి యడిగెద నని చిత్తశాంతిలేనియాత డరిగి యడిగిన వారు కొంత కొమరహస్యము జూపించెదరు. వారికి కులభేదములు, మతభేదములు నెంతమాత్రము లేవు. కాని,

సీ. అటువంటి సుగురువు నిటువంటి యోగంబు
నింతింత శిష్యున కివ్వరాదు.
శిక్షించి కాంచి పరీక్షించి తన శిక్ష
నొప్పినవానికె (తత్వంబు) జెప్పవలయు;
తన శిక్ష యొప్పని తామసాత్మునకును
మంత్రంబు జెప్పిన (వాడె) మందుడగును
వేషభావలచేత విర్రవీగుటె గాని
వాడు తత్వజ్ఞుడు కాడుగనుక
తొలుత సేవిట్టి శిష్యుని దుర్గుణములు
చూచి తిట్టుచు గొట్టుచు సుగుణములను
చెప్పగావలె తన శిక్ష కొప్పకున్న
నురక శాంతిని బొంది తా నుండవలయు.

(కాలజ్ఞాన తత్వములు)

శిక్షించి యేదో నేర్పెద నన్నారు గాని దూరముగ బొమ్మన లేదు. ఇదియును మంచిదే గదా. గురుశుశ్రూష చేయగా చేయగా—

"దేవుడు తనలో దండిగ ఉండగ—తెలియదు మానవ పశువులకు
సంశయ ముడుగక సద్గతి మేరకు—సర్వము తానని తెలియవలెన్,
సర్వము తానని తెలిసేటందుకు—గురువుపదేశం కలుగవలెన్,
గురువుపదేశం కలిగేటందుకు—నిలకడగా మతి నిల్పవలెన్,
నిలకడగా మతి నిలిపే సరసుడు—విరసము విడుచుట తెలియవలెన్,
విరసము విడిచి తెలిసి సమాధిలో—నున్నతంబుగ తా నుండవలెన్,
ఉన్నతముగ తా నుండేటందుకు—తారకాణంబుగ గురి తగుల వలెన్,
తారకాణంబుగ గురి తగిలేటందుకు—ఉచ్ఛ్వాసంబులు నిలుప వలెన్,
ఉచ్ఛ్వాసంబులు నిలిపేటందుకు—సాధకముగ సాధించవలెన్,
సాధకముగ సాధించేటందుకు—పారక పరిశోధించవలెన్,
పారక పరిశోధించేటందుకు—ఏకాంతంబున చేరవలెన్,
ఏకాంతంబున చేరేటందుకు—సంసారస్తుతి యుడుగవలెన్,
సంసారస్తుతి యుడిగేటందుకు—దేవుని కృప దా కలుగవలెన్,
దేవుని కృప దా కలిగేటందుకు—నెరుక గలిగి తా నుండవలెన్,
ఎరుక గలిగితే యాగంటీశుని—మరుగున తా నుండవలెన్,
మరుగున చేరియు మరియానందము—మహిలో పొందుచు నుండవలెన్."

(కాలజ్ఞాన తత్వములు)

యాగంటివారు చెప్పినది యుచ్ఛ్వాసంబులు నిలుపుమని, యందులకై సాధకము సాధించుమని. ఈ సాధకమే యోగము. దానిని గురించి కొంత తెలిసినగాని పద్యముల అర్థముగావు.

మనుష్యదేహములో వెన్నెముక నాశ్రయించుకొని, గుదస్థాన సమీపమున మూలాధారమును, దానికి పైగా స్వాధిష్ఠానమును, దానికి పైగా నాభిదగ్గర మణిపూరమును, నదిదాటిన తరువాత హృదయ ప్రదేశమున ననాహతమును, నా పైని కంఠమున విశుద్ధమును, కనుబొమల నడుమ నాజ్ఞయును నను పేరులు గల యారు చక్రము లున్నవి. సహస్రార మను నేడవచక్రము శిరస్సులో నున్నది. ఈ చక్రములను కమలము లనియు నందురు. మూలాధారము మొదలుకొని యీ చక్రములకు వరుసగా నాలుగు, నారు, పది, పండ్రెండు, పదునారు, రెండు, వేయిదళము లుండును. ఈ దళముల కక్షరసంజ్ఞ లున్నవి. మూలాధారమునుండి కుడియెడమలను ఇడాపింగళ లను రెండునాడులును, వానినడుమ సుషుమ్న యను నింకొక నాడియు బయలుదేరును. ఇడాపింగళలు సుషుమ్నకు ప్రదక్షిణముగా తిరుగుచు, చక్రస్థానము లందు దానిని కలిసికొనుచు, నాజ్ఞాచక్రమువరకు వ్యాపించియుండును. సుషుమ్నమాత్రము బ్రహ్మస్థాన మనగా శిరస్సులోనికి పోవును. పంచప్రాణములలో మొదటిదైన ప్రాణము సాధారణముగా నిడాపింగళ లందు ప్రసరించును. సాధకము చేయుటవలన మూలాధారమందు నిద్రించుచుండిన యొక శక్తి మేల్కొనును. ఆ శక్తి పాముపలెనుండి, చుట్టలు చుట్టుకొని మూలాధారమందు శిరస్సుంచి నిద్రించుచుండును. దాని పేరు కుండలినీశక్తి. అది మేలుకొన్నందువలన ప్రాణవాయువు మునుపటివలెగాక సుషుమ్నద్వారా ప్రసరించుట మొదలుపెట్టును. కుండలిని లేచి యొక్కొక్క చక్రమునే భేదించుచు భ్రూమధ్యము వరకు వచ్చును. అది యొక పెద్ద మెట్టు. అచ్చటినుండి క్రమముగా బ్రహ్మరంధ్రముకూడ భేదించబడినప్పుడు హంస యను జీవుడు బ్రహ్మ మను పరాత్పరునితో నయిక్యమగును. ఇంతకుపూర్వమే యా సాధకున కణిమాదిగ నెనిమిది సిద్ధులు, మహిమలు లభించును. వానితోనే తృప్తిపొంది కొందరు సాధక మింక జేయరు. అది కూడని పని.

ఈ యోగము సాధించదలచినవాడు సద్గురుని నాశ్రయించి కారణమును పొందవలెను. అనగా ఉపదేశము పొందవలెను. తాను కొన్ని కట్టుదలలో నుండవలెను. అవి యమనియమాసన ప్రాణాయామ ప్రత్యాహార ధారణ ధ్యాన సమాధులు. అహింసాపరుడై, యొరుల సొమ్ము నాశింపక, స్త్రీ సుఖమును కాంక్షింపక, దేనిని బుచ్చుకొనక యుండుట యమము (౧) దేహ మనోశుద్ధులు, తపస్సు, సంతుష్టి, వేదాధ్యయనము, నిష్ఠ, దైవమందలి భక్తి గలిగియుండుట నియమము (౨) ఆసనముల (౮౪) నభ్యసించుటవలన దేహములోని యంగములన్నియు సంపూర్ణ స్వాధీనములోనికి వచ్చును. సాధకుడు తనకు పూర్తిగ సుఖముగా నుండు ఆసనమును తెలుసుకొని, యందుండి సాధకము చేయుచుండవలెను. అందువలన జిత్తనిరోధము

కొంత కలుగును. ఆసనములైన తర్వాత ప్రాణాయామము సాధించవలెను. ఇదే వాయుధారణ మందురు. లోనుంచి గాలి నాసారంధ్రములగుండ విడిచివైచుట రేచకము, తిరిగినింపుట పూరకము, ఆ గాలి నొడలిలో బంధించియుంచుట కుంభకము. రేచక పూరక కుంభకములను క్రమముగ జేయుచు నిరువదియొక్క వేయి యారునూరు పర్యాయములు మంత్ర పురశ్చరణము చేయుట మంత్రయోగము.

కేవల ప్రాణాయామమువల్లనే ప్రాణవాయువును, నపాన వాయువును లీనముచేయుట లయయోగము.

ఎడమకాలి మడిమతో వాయుస్థానమును గట్టిగ నొక్కిపట్టి యచ్చటి యపానమందలి వాయువును పైకి ప్రాణవాయువులో లీనమగునట్లు పంపుట మూలబంధము.

కుడికాలి మడిమతో నాభిని నొక్కిపట్టి కలిసిపోయిన ప్రాణాపానములను క్రిందికి రాకుండ నిలుపుట యుడ్యాణబంధము. గుండెలపై గడ్డము నుంచి కంఠమును ముడిచిపెట్టుకొని యుండుటవలనా ప్రాణాపానవాయువులు చలింపనేరవు. ఈ బంధముపేరు జాలంధరబంధము.

ఇది కుంభక మను హఠయోగము.

ప్రత్యాహారమనగా నింద్రియముల వృత్తు లుడిగించి, మన సేవైపునకు ద్రిప్పిన నవి యావైపునకు దిరుగునట్లు చేయుట.

తర్వాత నిష్టదేవతయందు మనస్సు నిల్పుట ధ్యానము. మూలాధారాది స్థానములందు మనస్సు చలింపకుండ నిల్పుట ధారణ. తరువాత సమాధి. సమాధి ప్రజ్ఞతో కూడినది, ప్రజ్ఞకూడ బోయినది యని రెండువిధములు. రెండవదే సాధకునకు గావలసినది. అదే రాజయోగము. అదే మోక్షము.

మూలబంధమును యోగు లవలంబించి రనుట కీక్రింది తత్వము నిదర్శనము.

"కోరికోరి పరమగురుని కోరిచేరరే
కాలకర్మ జన్మములను కడకు జిమ్మరే
కాలిమడిమ గుదమునందు కవలకుండ నెత్తిపెట్టి
మూలబంధ తత్వగతిని మరియు లెవ్వరే
ప్రాణాపాన వాయువులను పరగ నైవేద్యంబుజేసి
పూని కాయసిద్ధి పొందు పుణ్యు లెవ్వరే."

(కాలజ్ఞాన తత్వములు)

సమాధిలో నింక దెలియునదెల్ల పరబ్రహ్మము బట్టబయలనియట.

జ్ఞానయోగ మను శీర్షిక క్రిందికి వచ్చు తారకయోగ మని మరియొకటి యున్నది. బాహ్యాభ్యంతర శుచిని సాధించిన సాధకుడు నిర్జనమైన ప్రదేశమునందు సరియైన యాసనముపై నాసీనుడై ముద్రల నభ్యసింపవలెను. ఖేచరి, భూచరి, మధ్యమ, షణ్ముఖి, శాంభవి యని యీ ముద్ర లైదు. కన్నులు మూసియో, విచ్చియో భ్రూమధ్యమున జూపు నిలిపినది ఖేచరి. నాసికాగ్రమును కన్నులు కదలించకుండ జూచునది భూచరి. అరమూసిన కన్నులతో నాసికామధ్యమందు చూపు నిలిపి నిటలమును చూచెనేని యది మధ్యమము. కండ్లు, చెవులు, ముకురంధ్రములు వ్రేళ్లతో మూసి భ్రూమధ్యముపై దృష్టి నిలుపుట షణ్ముఖి. మనోమారుతములను నిశ్చలముగా జేసి, పరాత్పరుని ధ్యానించుచు కన్నుల విచ్చి చూచునది శాంభవి. షణ్ముఖిని బాగుగా సాధింపగా సాధకునికి చిణియని, చిణిచిణి యని మొదలైన నాదములు పదివిధములైనవి వినిపించి వినిపించి తుద కోంకారముగా మారిపోవును. ఖేచరీ భూచరీ ముద్రలను బాహ్యలక్ష్య మందురు. వీనిలో నిర్గుణాకాశము, పరాకాశము, మహాకాశము, తత్వాకాశము, సూర్యాకాశము నను నైదాకాశములు కనబడును. వాని నడుమ నాకాశగంగవలెను, కల్పవృక్షమువలెను మొదలుగా కళలు కాన్పించును. ఇవి తెల్లనివి. ఇవి యైనపిమ్మట సూర్యునివలె తేజస్సు కనబడును. ఆ పిదప పూర్ణచంద్రుని వెన్నెలవంటి వెలుగు వచ్చును. అదియైనవెనుక నొక హిరణ్మయమండలము కనబడగలదు. ఇదియే యూపోజ్యోతి. నీవారశూకము. దీనికి మేర లేదు. దానిపైగా నుండునది పరబ్రహ్మమే. కాని సాధకుని బుద్ధి యింకను చలించుచునే యుండును. దానికి మనోమారుతముల నరికట్టినగాని యచలత్వము రానేరదు. దీనికింకను నభ్యాస మవసరము. మరియు నజపామంత్రమును ౨౧౬౦౦ మారులు పురశ్చరణ చేయవలయును. ఇడాపింగళనాడుల నడుముగా మనస్సు వ్యాపించియుండును. సుషుమ్నలో హంస యనగా జీవు డుండును. జీవుడు పరమేశ్వరునియందు లయమగునప్పుడు కలుగు తెలివి పేరే తురీయావస్థ యనియు, నున్మని యనియు నందురు. ఇదియే రాజయోగము. నాలుకను బాగుగా చాచి దవుడపైగా నున్న రంధ్రములో జొనిపినయెడల నమృతము పుట్టునట—

"ఊచే తిత్తులపైగానుండే ఉన్మని తెలియర ఓరన్నా
తిత్తుల నడుమను చక్షులమీదను చీకటిగొట్టర ఓరన్నా
చీకటిగొట్టును తోకనాలుకను తీసుక లేపర ఓరన్నా
తీసుక లేపితె కాకకు పాము చిఱ్ఱున లేచును ఓరన్నా
శంఖచక్రముల నట్టనడుమ ఆదిశేషుని లేపర ఓరన్నా
ఓంకారించుకయున్నది పాము, కొంకక లేపర ఓరన్నా
ఆరుచక్రముల కావల యీవల లోపల వెలుపల నోరన్నా
ఆరుచక్రములు పెనుచుకు పాము అధోముఖంబై ఓరన్నా
రెండుచక్రములు విడిబడి ఉన్నవి, కుండలి లేపర ఓరన్నా
రెంటికి సూత్రము మలిచుట్టొక్కటె లేపె పోతులూరి వీరన్నా

(కాలజ్ఞాన తత్వములు)

శిష్యుడు సిద్ధయ్యగారి తత్వ మిదిగో :
"చందమామ, చందమామ, చందమామ"

౧. కాయమను పుట్టలోన చందమామ, పాంబు
మాయగా నె మెలగుచుండు చందమామా

౨. జంబునాదసరము లూది, చందమామా, పాంబు
పాదు పెకలించవే చందమామా

౩. తొమ్మిది వాకిళ్ళు మూసి చందమామా, పాంబు
నెమ్మదిగా పట్టవలెను చందమామా

౪. భక్తి యనే కట్టుగట్టి చందమామా, పాంబు
యుక్తిచేసి పట్టవలెను చందమామా

౫. దేహి దేహముల సందు చందమామా, పాంబు
తెలియకుండా చుట్టుకొంది చందమామా

౬. అజపామంత్ర న్యాసంబుచేత చందమామా, పాంబు
అఖండకళలతో వెలుగుచుండు చందమామా

౭. పాములబట్టే జోగి యెవరె చందమామా
అతని పేరే సిద్ధగురుడు చందమామా"

(కాలజ్ఞాన తత్వములు)

ఈ పాంబు కుండలినీశక్తి.

ఇట్లు సాధించిన వీరబ్రహ్మంగారు—

"ఓం నమశ్శివాయ సిద్ధమైన పదవి ఓంకారమేదిరా ఓరీ,
ఒనరుగా త్రికూట భ్రూమధ్యమందున్న వాడెవ్వడో చూడ రోరీ"

అని సంబోధించి,

"అహంకార మను చిలుక హంసతో గూడుకొని
ఆడించు చున్నాడురోరీ"

అని వివరించి,

"తెర తేరకాదు యీ దేవాలయంబులో తేలగా నున్నాడురోరీ,
యరలవ నారాయణ పరబ్రహ్మ మితడనుచు నివ్వ రీ యీశ్వరుం డోరీ,
శివసహాయనే శివపోతులూరయ్య సాక్షిగా నున్నాడు రోరీ"

(కాలజ్ఞాన తత్వములు)

అని జీవేశ్వరైక్యమునకు తానే సాక్షియనియు—

"శివపంచాక్షరి మంత్రం పరశివయోగులకే జపమాత్రం,
అవిరలయోగం బందినవారికి ఆరింటిమీద చిద్రూపం.

మూడు త్రోవలది సాకారం,
సుషుమ్నాంతంబందున గురుతేజం,
అష్ట కమలంబున శివపూజం,
వేయి కమలంబున మహాపూజం, గురువీరేశుని ఘనతేజం"

(కాలజ్ఞాన తత్వములు)

అని చెప్పుకొన్నాడు. మరియు "ధరలో శివపోతులూరి దైవ రాయడొక్కడ"న్నాడు.

"మూడు మొనలమీద ఆడింతురా లోకం,
ముగ్గురు మూర్తులా ఓడింతురా! శివగోవిందా గోవిందా"

(కాలజ్ఞాన తత్వములు)

అనియు బెదరించినాడు.

"చెప్పెద గురుమహిమ తెలిసినంతట మీరు తెలుసుకోండి
విప్పిచెప్పగపోతె నేనెంతవాణ్ణని శరణంటు ఒప్పుకోండి.

౧. చింతమానుమీద చేమంతిపూసె తెలుసుకోండి
ఆ చేమంతిమీదను చెంగల్వ పూసెను తెలుసుకోండి.

౨. భూరుహంబున రెండు పుట్టలు గలవయ్య
ఆ పుట్టలో రెండు పెనుపాము లున్నవి పట్టుకోండి.
పట్టుకున్నమీద పైగా రెండుగ్రుడ్లు తెలుసుకోండి
ఆ గుడ్లమీద ఒక్క గూబగూర్చున్నది తెలుసుకోండి.
మూడుమూలల పెట్టె తీసే నేర్పు నేర్చుకోండి
మూల దీసితె పెద్దభూత మగుపడును తెలుసుకోండి
భూతంబు నెత్తిని జ్యోతియొక్కటి కలుగు తెలుసుకోండి"

(కాలజ్ఞాన తత్వములు)

అని తానే పరంజ్యోతినని తెలుపుచున్నాడు. పై తత్వములోని రెండు పాములు నిడాపింగళలు. చింతమాను ధ్యానము. చేమంతి చిన్మయ బిందువు. చెంగల్వ సహస్రారము. రెండు గ్రుడ్లు నేవో నాకు తెలియరాలేదు.

వేమన్నగారు నింతేకదా—

"తత్వము తిరమైన తావుల వెదకుచు
తాను తత్వమగును తత్వయోగి
తలపులన్ని యుడుగ తానె పో తత్వంబు
విశ్వ................"

యాగంటియాయన "సంధ్యవార్చవిధము తెలియండీ, సదా బ్రాహ్మణుండగునా" యని బ్రాహ్మణులకు సంధ్యావందనము నేర్పెదనన్నాడు.

జీవాత్మ పరమాత్మతో నేకమగుటయే జ్ఞానము. అదియే సచ్చిదానందము. జీవుడు దేవునినుండి వేరుగాడు. వేరుగాడని తెలుసుకొనుటకు నిశ్చలసమాధి యవసరము. అదియే యచలసమాధి. అచలమతమని యిందుకే యీ మతమునకు పేరువచ్చినది. ఇది శంకరాచార్యుని యద్వైతమే కదా. జీవేశ్వరాద్వైతతత్వానుభావమే ముక్తి.

తంత్రశాస్త్రములలో నలంకారములు శృంగారముతో సంబంధించియుండుటచేత నది యొక సాంకేతికమైనది కావలెను. నారాయణదాసు యోగము నిట్లు వర్ణించియున్నాడు:

"రాజులేని రాజ్యమందున రాచచిన్నది యున్నదీ
తేజరూపస్వభావ మెవ్వరు తెలియలేనటువంటిదీ

౧. ఏడు చుట్ల కోటలోపల మేడ కట్టించున్నదీ ఆ,
మేడలో దశవిధములైన నాద మినబడుచున్నదీ

౨. వెయ్యికాళ్ల మంటపంబులోన కొలువైయున్నదీ
శయ్యపై పవళింపు నిద్రాహార మేమియు లేనిదీ

౩. లెక్కలేనీ కోట్ల రాణువ చుట్టుప్రక్కల నున్నదీ
నిక్కముగ బుద్ధియు ప్రధాని రాజు మనసైయున్నదీ

౪. రాయబారమునకు నిది వైరాగ్యమైన చిన్నదీ
మాయనరకినవారినీ వేమరులుకొంటానన్నదీ

౫. పంచభూతము గానిది ప్రపంచములో నున్నదీ
మంచిగురునీ ఆశ్రయించితె కొంచెములో వశమౌతదీ."

(తారకామృత సారము)

శిష్యుడు తత్వమును సాధించి తానే తత్వమై గురుడౌను. ఇంత సాధన లేకుండ భగవదనుగ్రహమాత్రముననే సిద్ధిని బడసినవారు నున్నారట. గురుడు దయదలచినచో శిష్యు నిన్ని తిప్పల బడకుండ గనే జ్ఞాన మనుగ్రహించగలడట. అవిశ్వాస మొకవంకకు, ఆశ యింకొకవంకకు లాగుచుండగా నెంతో కటకట బడుచు నది యబద్ధ మిది యబద్ధ మనుచున్న నరేంద్రుని మెట్లన్నియు నొక్క టొక్కటి యెక్కనక్కరలేకుండ గురుదేవుడు కరుణించి వివేకానం దుని చేసినట్లు వినుచున్నాము.

బ్రహ్మజ్ఞానమే ముక్తి యనుకొంటిమి. ఆ ముక్తి దేహి దేహ ములో నున్నపుడే లభించవచ్చును. ముక్తికొరకై జీవుడు దేహమును త్యజించనక్కరలేదు. అందువలన నిది జీవన్ముక్తి యనబడును. జీవ న్ముక్తి చెందినవారు మరణమునకు వెరువరు. పైగా వారి కిక నీసంసా రములో నుండనక్కరలేదని తోచినయెడల వారే యొక (గోరీ) సమాధిని కట్టించుకొని యందులోగాని, యేదేని గుహలలోగాని సజీవ ముగనే ప్రవేశించెదరు. అది జీవసమాధి యందురు. వీరబ్రహ్మము గారు జీవసమాధిలో చేరెనని పైని కనియుంటిమి. వేమన్నగారును, కటార్లపల్లె తుంగవేమన్నగారు నట్లు చేరినవారేనట. వీరబ్రహ్మము గారి శిష్యపరంపరలోనివారైన పోకల శేషాచలనాయుడుగారును జీవసమాధిలో చేరినారట. సత్తెనపల్లి దగ్గర నందుకూరు గ్రామములో చావ వెంకయ్యగా రను నొక కమ్మగృహస్థు కాకినాడ యడ్ల రామ దాసుగారి శిష్యరికముచేసి వారివలన నచలబోధలను బడసి తిరిగి తన యూరుచేరి ప్రమాదీచ వత్సర జ్యేష్ఠప్రథమైకాదశి భానువారము నకు సరియైన ది ౧౫-౬-౧౯౧౩ తేదీని జనులు చూచుచుండగ గురుస్మరణ చేయుచు జీవసమాధి యైనట్లు 'శ్రీయడ్ల రామదాసుతత్వ నవరత్న మాలిక'లో నున్నది. వీరబ్రహ్మముగారి మతము ననుష్ఠించిన యొక యుప్పరియాతడు – కోటయ్య యనువాడు తెనాలిదగ్గర గాజులూరులో జీవసమాధియైనట్లు తెలియుచున్నది. అట్లగుటను 'గురువులు చాటునకు పోవుట' యందురట.

దాదాపు మన దేశమంతట నేదో యొక రూపున వ్యాపించి యున్న యద్వైత సిద్ధాంతమును సామాన్య ప్రజలలో బోధించుట కెవ్వరును పూనుకొనలేదు. ఆ లోటు నీ యచలబోధలు తీర్చివైచినవి. సామాన్యులలో గురుబోధనొంది యీ మతము నాశ్రయించినవారు లెక్కకు మీరియున్నారు. గ్రామగ్రామములో నున్నారు. అగ్ర జాతులలోను అట్టివారు సకృత్తుగ నున్నారు. ఆంగ్లేయ విద్యావిధా నము మనదేశములో నెగబ్రాకినకొలదియు నన్నిమతములతోపా టిదియు దిగనారినది. కాని యున్నంతలో నీమతమే మరియు రూపు చెడకుండ అంతయో కొంతయో నిలిచియున్నది.

ఈ యచలకీర్తనలందు తత్వములేగాని కవిత్వములేదు. ఉండ వలసిన యవసరమును లేదు. వీరబ్రహ్మముగారు చెప్పిన మాటలే యందరు కీర్తనకారులును వ్రాసినారు. తత్వములనే చెప్పి రసము చిప్పిలజేసిన వేమన్న పుట్టుకవి. అట్టివాడు దస్తావీజులలోను, చాకలి పద్దులలోను కవిత్వము నూరించగలడు. వేమన్నకవిత్వము రాకపోయి నను నాతని 'ముక్కోపము సిద్ధించినది కాబోలు కంబగిరియాయన–

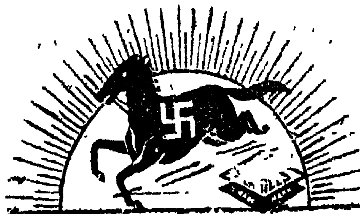
"రామభజన సేయరా, లమిడికా, నీ
తామస మణచర, ధగిడీకా"

యని శిష్యుని తిట్టగా, పేరుతెలియని మరియొక యాయన—

"శాంతెతు నే నెంతో చెప్పిన చంచల ముడుగవు,
ఛీ. ఛూ. మనసా"

యని మనసును తిట్టినాడు.

దొరికిన కీర్తనలన్నియు నర్థముకావు. ఏ రహస్యార్థములతో వ్రాయబడినవో గాని కొన్ని తత్వము లగమ్యగోచరములుగా నుండును. భావకవిత్వమువలె అర్థముకానిదని చెప్పి విమర్శించుచు, కే. శే. అక్కరాజు ఉమాకాంత విద్యాశేఖరులు దాని నీ తత్వము లతో పోల్చినారు.

అసత్

— శ్రీ సుందరాచారి —

నల్లరాతికి కలతల యిల్లు గట్టి,
జారు కన్నీటి ధారల జలకమార్చి,
వేడి నిట్టూర్పుసెకలలో వేల్చి మనసు,
ముందుపెట్టితి నైవేద్యమునకు నయ్య.

అధరపుటములు కదలించి, మధుర మనుచు
ఆరగించెను నాస్వామి; ఆరగించి,
కడుపు నిండకపోయిన కారణమున
కండలూడ్చెను నాలోన కత్తిదూసి.

ఎముక లోకకొన్ని మిగులగా నేర్చిపేర్చి,
నరములన్నియు నారగా నరులు గూర్చి,
పచ్చినెత్తురుపళ్లెంబు పట్టి పాడి
'అమరుడైయుండు మోస్వామి!' యంటి నంత.

నిలువు మాసినదేకాని, కలతయేమొ
వెలియనేలేదు, గాలిలో కలవరించె,
కడుపుచల్లనివానిని కదలనీక
కాళ్లచుట్టను పెనగుచు కలవరించె.

పేదగుండియ పేలగా పీల్చినట్టి
రుధిరమదిరమ్ము కడుపులో రొదలుసేయ,
మండుగొంతుక తడుపగా మంచినీళ్ళ
కరవులోబడి నాస్వామి కలవరించె.

కనకపీఠము ముంగల కర్పూరంపు
ప్రభలు వెలుగొంద, అగరుధూపాల నెత్తి,
మంచిపన్నీటిపాదాలు ముంచి కదుగ
పిలుచుచుండిరియు కలవారు,—వెలికిరాడు.

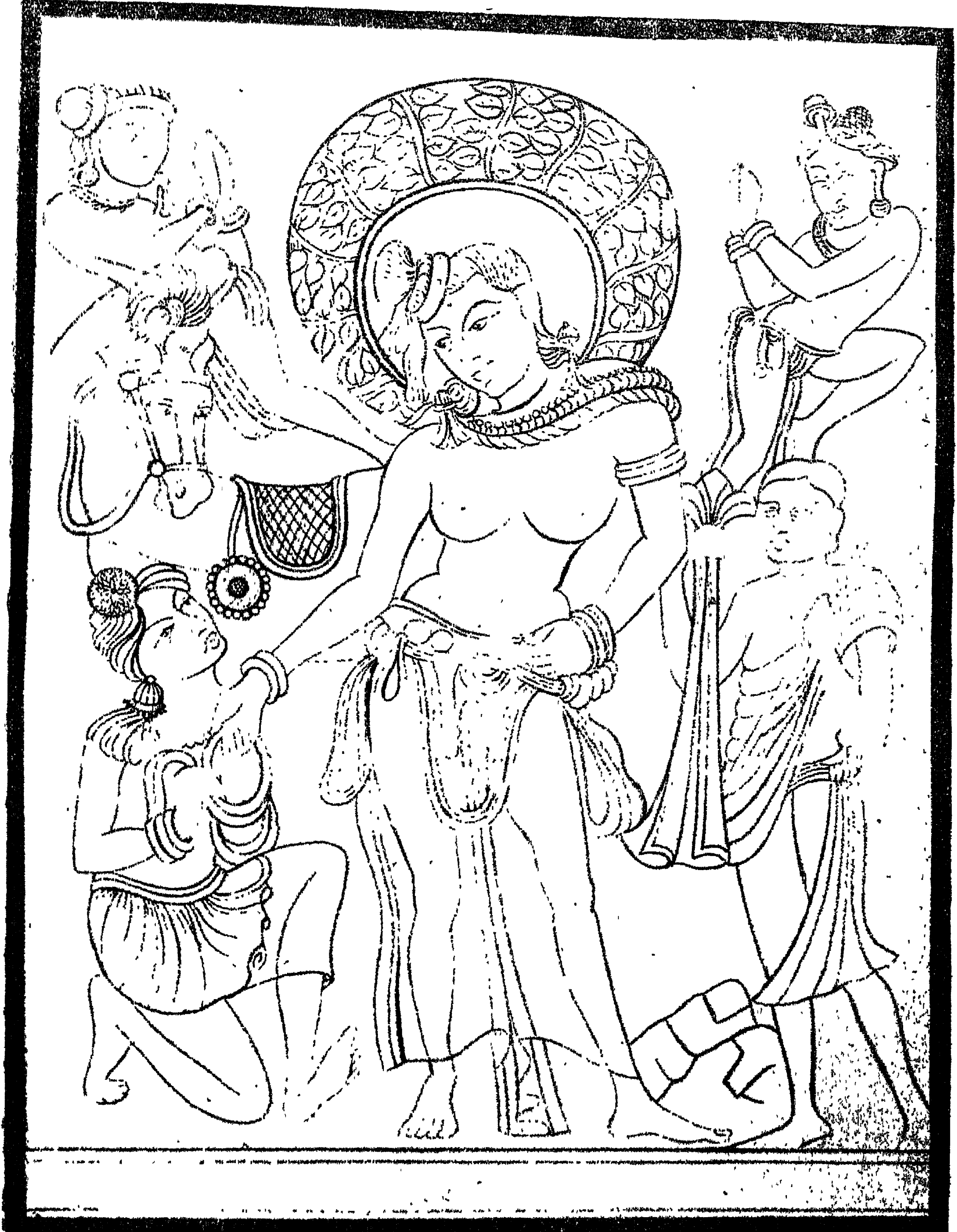
ఏడులోకాల కనుసన్న నేలువాడు
ఇరుకు చీకటి గుడిలోన మరగినాడు—
నాకు లేనట్టి దేవుడు లోకములకు
లేడు, లేడింక—పిలిచినా రాడు, రాడు.

గౌతముని మహాభినిష్క్రమణము : లోకోద్ధరణదీక్ష

[నాగార్జునుని కొండలోని శిల్పాలు]

చిత్రకారుడు : శ్రీ కె. వేణుగోపాల్

౧. గౌతముని మహాభినిష్క్రమణము

[సర్వసంగపరిత్యాగము చేసి, కపిలవస్తునగరమునుండి అశ్వారూఢుడై బయలుదేరిపోవ నాయత్తపడుచున్న దృశ్యము.]

౨. లోకోద్ధరణదీక్ష

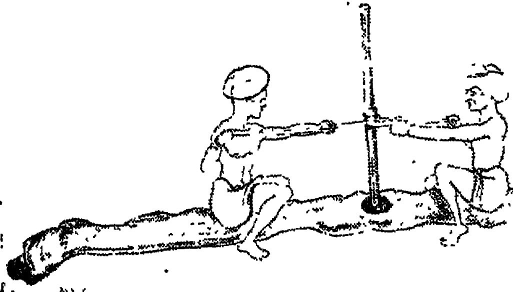
[బోధివృక్షముక్రింద ఆసీనుఁడై, "జగత్తు నందలి దుఃఖమును నివారించు టెట్లు? సర్వశ్రేయ మేది?" అని దానిని తెలిసికొన దీక్ష వహించి, ధ్యానయోగము గ్రహించినవాఁడై యున్న దృశ్యము.]

శ్రీ వేలూరి శివరామశాస్త్రి

ఆదిమమనుష్యుఁడు ముందు కనుఁగొన్నది నిప్పు అని అందఱు నందురు. అతనికి చెట్లు గురువులై యుండవచ్చును. చెట్టు లొండొంటరాచికొని అడవులు కార్చిచ్చు చేఁదగులఁబడుచుండఁగా నతఁడు దైనందినము చూచియుండును. నేఁటికిని అడవిదాపులవారు కంది పుల్లమీఁద కందిపుల్లనుగాని, గుమ్మడుపుల్లనుగాని రాచి నిప్పు పడ సైతురు. ఇందులకుఁ గొన్ని రాలనుగూడ నుపయోగింతురు. శ్రౌత కర్మలకు రావికఱ్ఱమీఁద జమ్మికఱ్ఱ పెట్టి మథించి నిప్పు పడునటులు చేయుట పదపటి నేర్పైయుండును.

అడవులందును, కొండలమీఁదను తమంతటఁ దాము పెరుఁగు తృణధాన్యములను జూచి ఆదిమమానవులు సస్యోత్పత్తికిఁ బ్రయ తించియుందురు. అటులే మేఘుని దయవలనను, తమ శక్తివలనను బెరిఁగిన చెట్లకాయలను, పండ్లను దిని తోఁటఁ బెంచియుందురు. అదియే సేద్యమునకు[1] సూత్రపాతము.

'జగత్తున కాది యనునది లేదు; కావున నాదిమమానవు లను కల్పన ఉత్తక్కి' అనువారు వాయుపురాణమును చూచుకొందురు గాక! [3]

ఇపుడు మనకుఁ గల వాఙ్మయమున ఋగ్వేదము ప్రాచీనమగు నెడల అందు నాఁగలి అను పనిముట్టు కనఁబడుచున్నది. నాఁడు నాఁగలితో దున్నుచున్నటు లందు కనుఁగొందుము. కావున నాఁటికి వేల కొలఁది యేండ్లక్రిందటనే సేద్యము కలదని ఊహించుట లగ్గు.

అథర్వణమున నాఁగలి, ఎద్దువు, క్షేత్రము మొదలగు కృషి విషయములు పెక్కులు కలవు. అటులయినను వ్యవసాయ శాస్త్రమును వేదమున మథించుట కానిపని.

వేదముల తరువాత వేదసంహితలు. తరువాత సంహితలు. తరువాత పురాణములు. ఈ చివరవగు సంహితలందును, పురాణములందును కృషివర్ణనము పరిపూర్ణముగాఁ గలదు. పరిపూర్ణమనఁగా ఆ నాఁటికిఁ బరిపూర్ణము.

సంహితలు

వేదసంహితలకుఁ బిదపఁ బలువురు ఋషులు పురాణసంహితల నొనరించిరి. విష్ణుపురాణము సంహిత, వాయుపురాణము సంహిత, స్కాందము సంహిత, పాద్మము సంహిత—ఇటులు పలు సంహితలు కలవు. అచట నచట వ్యాప్తమయియున్న శ్లోకముల నొకటిగాఁ గూర్చినచో నది సంహిత. కొన్ని పురాణములు ముఖ్యముగా మూఁడు కాలములందు సంహితములయినటు లా పురాణములవలననే తెలిసికొన వచ్చును. ఖగోళమునకు సంబంధించిన విషయములను ఓపికపట్టిచూచి నచో నీ సంగతి తేటపడును. భారతమున భీష్మ నిర్యాణకాలమును, విష్ణుపురాణమున 'మఘాదౌచ తులాదౌచ' చూచునది.

పరాశర సంహిత

పరాశరునకు కృషిపరాశరుఁ డని ఒక బిరుదు కలదు. ఆయన ఒక సంహిత చేసెను. దానికి పరాశరసంహిత యని పేరు.

---

1. సేద్య మను పదము 'ఛేద్య' భవ మని నా యనుమానము. భూమి మొదట ఛేద్యమును, ఛేద్యమును అయి పిదప హల్యమయి యుండును. నేను పిడివాదము చేయను. నిర్ణయించుటకుఁ బరిశోధకు లున్నారు.

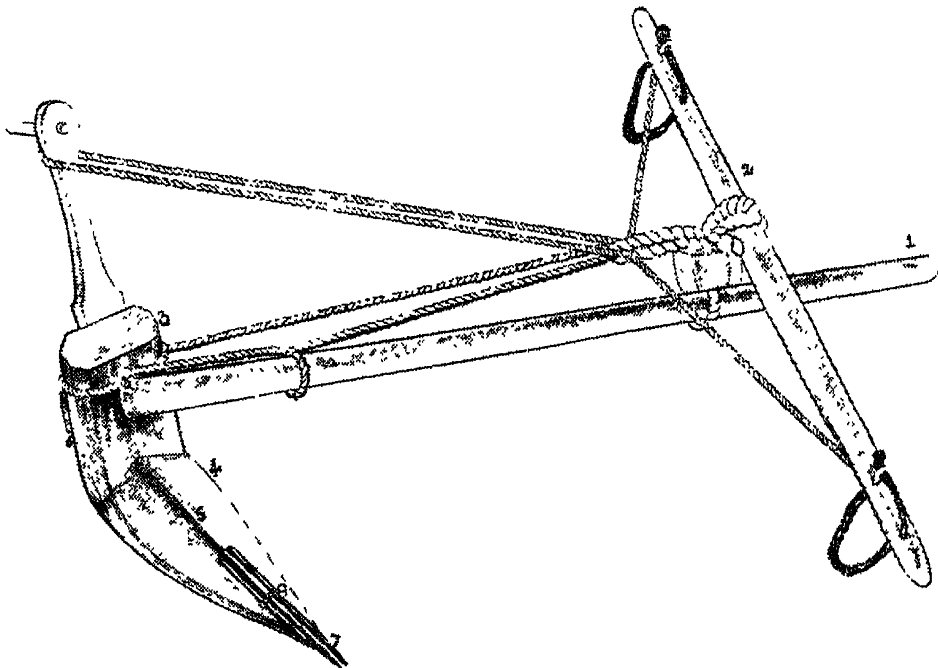
2. మొదటికొన్ని అధ్యాయములు. 3. భాగవతము. చూ.

పరాశరుఁడు చాలఁ బ్రాచీనుఁడు. ప్రాచ్యపండితుల మీఁద కంటెఁ బాశ్చాత్య పండితులమీఁదనే ఎక్కువ ప్రామాణ్య మున్నవారికి శ్రీ బిల్ ఫోర్డును ప్రమాణీకరింతును. అతఁడు 'పరాశరుఁడు క్రీస్తు వెనుక ౧౩౯౧వ సంవత్సరమువాఁడని వ్రాసెను. శ్రీ వుకానన్ అతని మతమును ఖండించి 'పరాశరుఁడు క్రీస్తువెనుక ౧౩౦౦ సంవత్సరమున నున్నాఁ'డని చెప్పెను. సరియె. సదరు పరాశర సంహిత మూఁడువేల యేండ్ల క్రిందిదన్నమాట.

సేద్యముచేయుట చాల మంచిపని యని దాని యుపదేశము, ఖగోళశాస్త్రము చెప్పిన చొప్పున వానలను, క్షేమునుబట్టి యెప్పుడేపైరు పెట్టిన ఫలవంతమగునో ఆయాసంగతు లిందుఁ గలవు. మఱియు ఎడ్లును వాని లక్షణములును, గోష్ఠమును గోచరములును, గోమయము ఎరువుగా మార్చుటయును, నాఁగలి సామగ్రియు, ఏఱుకట్ట సామానును, దుక్కిదున్ను తెఱఁగును, విత్తులు కట్టుటయు, వానినిఁ గాపాడుటయు, విత్తులు చల్లుటయు, ఎరువు వేయుటయు, పైరు కోయుటయు, ధాన్యము నుఱిచి తూరుపారఁబట్టి కుప్పలు చేయుటయు, పాతర వేయుటయు, గాదెలనింపుటయు, వానికి పురుగుపట్టకుండఁ జేయుటయు, పైరులకు నీరుకట్టుటయు, భాద్రపదమాసమున తెవులుతగులకుండ నీరు పోఁద్రోలుటయు, తెవుళ్ళ కుపాయములును, మబ్బులో నీళ్ళు నిలుచుట కుపాయములును, కోఁతలు కోయుట మొదలగు విషయము లిందుఁగలవు.

హలయంత్రము

నాఁగలి కెనిమిది ముఖ్యాంగము లిందు చెప్పఁబడెను. ఏఁడి, కాడి, గొడుగు అనఁగా ఏఁడిలేని నాఁగలి, నిర్యోలము(?), పాశిక(?), (గొడగును ఏఁడికిని కలిపె కొట్టు) అడ్డచీల, శౌలము(?), ములుకోల.

ఏఁడి-౫ మూరలు. కాడి - రెండు ధనువులపొడవు. నాఁగిలి-౫ జేనలు. నిర్యోలము - ౧ ½ మూర. పాశిక - ౧౨ అంగుళములు. అడ్డచీల-౧౨ అంగుళములు. శౌలము-మూరెఁడు. ములుకోల-౯గాని ౧౨ ౧/౨ గాని పిడికిలి కొలఁదులు; దీనిచివర ౧నుపముల్లు. ఈరీతిగా కొలతలు చెప్పఁబడినవి. 4

ఏఱుకట్టసామాను

మోకు నాలుగుచేతులు. పగ్గము ఒకొకటి ౫ చేతులు. ఆబంధము (?) ౧౫ అంగుళములు. పాశిక జిల్లేడాకును బోలియుండును– ౯ అంగుళములు.

4. ఈషా యుగో హలస్థాణు ర్నిర్యోల స్తస్య పాశికా
అడ్డచల్లశ్చ శౌలశ్చ పచ్చనీ చ హలాష్టకమ్
పంచహస్తా భవే దీషా స్థాణుః పంచవితస్తికః
సార్ధహస్తస్తు నిర్యోలో యుగః కర్ణసమానకః
నిర్యోలపాశికాచైవ అడ్డచల్ల స్తథైవచ
ద్వాదశాంగుల మానోహి శౌలోఽరత్నిప్రమాణకః
సార్ధద్వాదశముష్టిర్వా కార్యావా నవముష్టికా
దృఢా పచ్చనికా జ్ఞేయా లోహాగ్రా వంశసంభవా.

మఱియు పలగొట్టునకు ౨౧ మేకులు ఉండవలయుననియు, పాపటము నా చేతు లుంపవలయుననియును గలదు. 5

ఇది నాఁటి వ్యవసాయపు సామాను. దీనినంతయుఁ బరిశీలించి నచో నాఁటికిని నేఁటికిని ఈ నాఁగలియంత్రములో నిసుమంతయు వభి వృద్ధి యున్నటులు కానిపింపదు. నాఁడు నేఁటివలె నిమిషమునకు నూఱుమణుగుల బియ్యమును, ౬౫ మణుగుల గోధుమలను, ౫౦ మణుగుల పప్పుదినుసులును పడమటి కెనుమతియగుట లేదు. 6 అమెరికా సంయుక్తరాష్ట్రములలో పేదలలో నిఱుపేదనైతున కొక్కనికే యొక చోటనే యేకఖండముగా ౧౬౦ ఎకరములకు తక్కువకాని పొల మున్నటుల భారతవర్షమున నేనైతునకేని ఉన్నదా ? అథర్వణమునఁ జెప్పఁబడిన చందముగా నేఁటికిని భరతఖండమున సాగుకాని భూములు చాలఁగలవు. ప్రాచీనకాలమున పాకశాస్త్ర మెవరేని రచించి యుండిరేని 7 దాని జదివినవారు నాఁటికిని నేఁటికిని పాకమున నభివృద్ధి యున్నటులు చెప్పఁజాల రనుకొందును.

పొలము-పైరు-మార్పు

వైదికకాలమున పైరుమార్పు కనఁబడుచున్నది. ఇటులు మార్చు నపుడు రెండుగాని, మూఁడుగాని క్షేత్రములు ఉపయోగింపఁబడుచుండెను. ఏఁటేఁటను ఆ మూఁడుపొలములలో నొకదానిని బీడుగా నుంచుట కనఁబడును. దానికి ఖిలమని పేరు. ఔత్తరేయభాగములలో పైరుపెట్టక నిలిపిన భూములకు ఖిల్ అని నేఁటికిని వాడుకయున్నది. మఱుసటియేఁడు ఈ ఖిలమును దున్ని పైరు పెట్టుదురు. పైరు పెట్టిన పొలమును ఒక యేఁడు ఖిలమునుగా ఉంతురు. 8 యుక్తికల్పతరు వను ఇటీవలి యొక గ్రంథమునందు పైరు లప్పక మార్పవలయు ననియు, 9 మార్పనిచో పొలము పీడపడుననియు నున్నది.

గోచరములు

మఱియు వైదికకాలమునందు పసువులకుఁగాను బీళ్లయేర్పాటు కలదు. పసులు మేయు బీటికి వ్రజ 10 మనియు, గోష్ఠ 11 మనియు, సుయవస12 మనియు, ఖిలమనియు పేళ్ళు. సస్యపరివర్తనమునకుఁగాక పసుల మేఁతకు ప్రత్యేకముగా బీళ్ళుఉండియుండును. ఆయకట్టులోఁ జేర్పకమునుపు చాల గ్రామములం దీగోచరములు కలవు.

ధాన్యములు

పురాణ సంహితలకంటె ప్రాచీనతరము లని తలఁపఁబడు వేద సంహితలలో నొకటియైన వాజసనేయ సంహితలోని చమకమునందు వడ్లు, యవలు, మినుములు, నువ్వులు, సెనగలు, స్వాల్పము (పరు గ్రాసము), ప్రియంగువులు, నవము, చామలు, సెవ్వగులు, గోధుమలు, మసూరములు 13 ఉన్నటులు కానబడుచున్నవి. సంహితల వెనుక నున్న అథర్వణమున మినుములమాట 14 యున్నది. దానికి వెను కటి దగు ఋగ్వేదమున యవలును వరులును 15 కనబట్టుచున్నవి.

రెండు పంటలు

ఇప్పుడు మెరకనేలలలో పునాసపైరులు కోసిన తరువాత దున్ని ఆ భూమిలోనే ఉలవ వేయుట అంద రెఱుఁగుదురు. ఇపుడు వేరుసెనగపంట యెక్కుడైన పిదప పునాసలు పూర్తిగా పోయెను. వేరుసెనగ పూర్తిగా పక్వముకాక మును పే తీయుటయు, వెనువెం టనే ఉలవ సేయుటయు జరిగిపోవుచున్నది. వేరుసెనగ యెంత పాడయినను దానికి వెలయున్నది. ఉలవలకు వలసినంతకన్న వలంతి నెల కదా! ఇట్టి పంటలు రెండు తైత్తిరీయమున లగులుచున్నవి. 16

పంటలు - ఋతువులు

పై సంహితకాలమునందు యవలపంట గ్రీష్మమున వచ్చుననిఁ కలదు. 17 కావున హేమంతమునందు యవలను గొర్రబట్టుదు రని ఊహింపవచ్చును. మన దేశములలో స్థలభేదముచే జొన్నలు మఖ పుబ్బ కార్తెలలో విత్తుదురు. ఓషధులవంటి సస్యములు వానకాలునఁ గోఁతకు వచ్చును. వరులు శిరస్సున. కావున గ్రీష్మముననో, వర్షర్తువు ననో వరులు నాటుచుండియుందురు. లేక చల్లుచుండియుందురు. మినుములును, నువ్వులును హేమంత శిశిరములలోఁ దీయుదురు. కావున గ్రీష్మాంతముననో, వర్షప్రారంభముననో పైరుపెట్టుచుండి

---

5. ఆబంధో మండలాకారః స్మృతః పంచదశాంగుళః ?
యోక్త్రం హస్తచతుష్కం చ రజ్జుః పంచకరాత్మికా
పంచాంగులాధికో హస్తో హస్తౌవా ఫాలకః స్మృతః ?
అర్కపత్రసదృశే పాశికా చ నవాంగులా ?
ఏకవింశతిశల్యస్తు విధకః పరికీర్తితః
నవహస్తాతు మదికా ప్రశస్తా కృషికర్మసు.

6. ఇది గుప్తునకుఁ జాల వెనుకటియేండ్ల లెక్క.

7. నలుఁడును, భీముఁడును క్రియానూరులేకాని వాఙ్మ యులు కారు. ఐనను సంస్కృతవాఙ్మయమున నలపాకశాస్త్రమని ఒక గ్రంథ మున్నది. సూచికలవారు దానికి వ్యాఖ్య వ్రాయవలసియున్నది.

8. ఋగ్ ౧-౧౧-౫,౬.

9. తథా వర్షేషు వర్షేషు కర్షణా ద్వ్యాగుణక్షయః
ఏకస్యాం గృహపెనాయాం కృషి మన్యత్ర కారయేత్.

10. ఋగ్ ౧-౧౦; ౭-౧-౯-౫, ౪-౯-౯-౪-౧

11. తైత్త-౬-౫-౭-౭ ఇత్యాది

12. ౬-౫౦-౨,౧౦-౧౪౨-౩ ఇత్యాది.

13. ౪-౧౮౦-౫; ౧౨-౨-౫౩.

14. ౧-౫౩-౧౫.

15. ౧-౧౫-౫; ౩-౩౫-౩.

16. ద్విః స్సంవత్సరస్య సస్యం పచ్యతే (౫-౧-౭-౩).

17. యవమ్ గ్రీష్మే ఓషధీర్ వర్షాభ్యో వ్రీహిం శ్ఛరదే మాషాతిం హేమంత శిశిరాభ్యామ్ (౭-౨-౧౦-౨).

యుందురు. సదరుపంటలు కోసినతరువాత కొన్ని చేలలో రెండవపైరు పెట్టుచుండియుందురు. సస్య పరివర్తనమునకుఁ గొన్ని చేలు బీడు పెట్టుచుండియుందురు. మౌర్యుల యేలుబడిలో సస్యపరివర్తనము అమలులో నున్నటులు సాక్ష్యమున్నది. 18 ఆ కాలమున వరులు కేంద్రములు నువ్వులు ప్రియంగువులు గ్రీష్మాంతమునను, సెనగలు, మినుములు, పెసలు మొదలగునవి వానకారు నడుమను, యవ కుసుంభ కులవ మసూర గోధూమ కలాయసర్షపాదులు శరదృతువునను పైరు పెట్టుచుండినటులు కానవచ్చును.

క్రీస్తువెనుక సుమారు రెండువేల అయిదువందల యేండ్లవెనుక సంవత్సరమును ఆరు ఋతువులుగా విభజించినటులు కానిపించును. అదియు చాంద్ర సంవత్సరము. ఐనను ఆంధ్రదేశమున నేఁటి ఋతుపవనములఁబట్టి ఆర్యావర్తము మొదలగు ఉత్తరదేశములందలి ఋతువులను బరిగణింపరాదు. దేశభేదమునుబట్టి మార్పులుండును. మానభేదమునుగూడ జాగ్రత్తతో గమనింపవలెను.

అన్నిఁటికంటెఁ బ్రాచీనమగు ఋగ్వేదమునందు నాఁగలి యను కొఱముట్టు కనఁబట్టుచున్నదని లోఁగడఁ దెలిపియుంటిని:—

శునం వాహా శునం నరః శునం కృషతు లాంగలం
శునం వరత్రా బధ్యంతాం శున మష్ట్రా ముదింగయ.

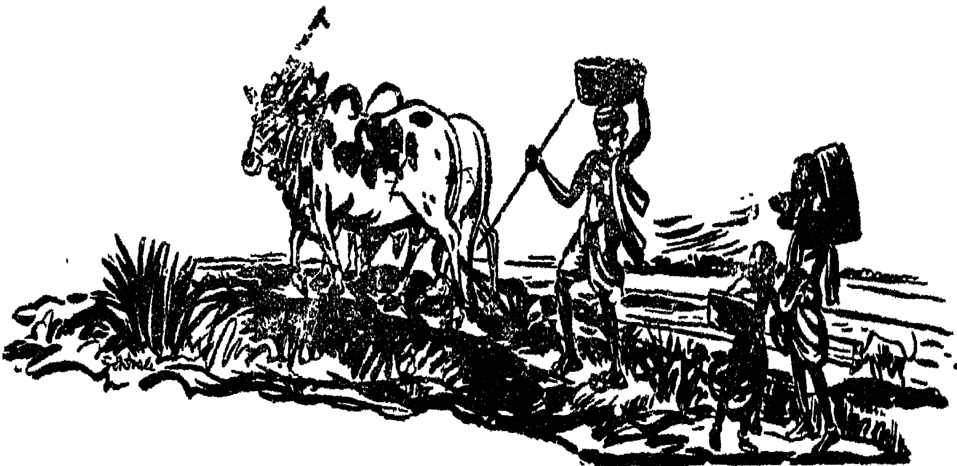
(౪-౫౭-౪)

ఎద్దు సుఖముగా లాగుఁగాక. మనుష్యులు సుఖముగా పని చేయుదురు గాక. నాఁగలి సుఖముగా దున్నుఁగాక. పగ్గములు సుఖముగా కట్టబడుఁగాక. ములుకోల సుఖముగా తోలుఁగాక.

అర్వాచీ సుభగే భవ
సీతే! వందామహే త్వా
యథా న స్సుభగా ససి
యథా న స్సుఫలా ససి.

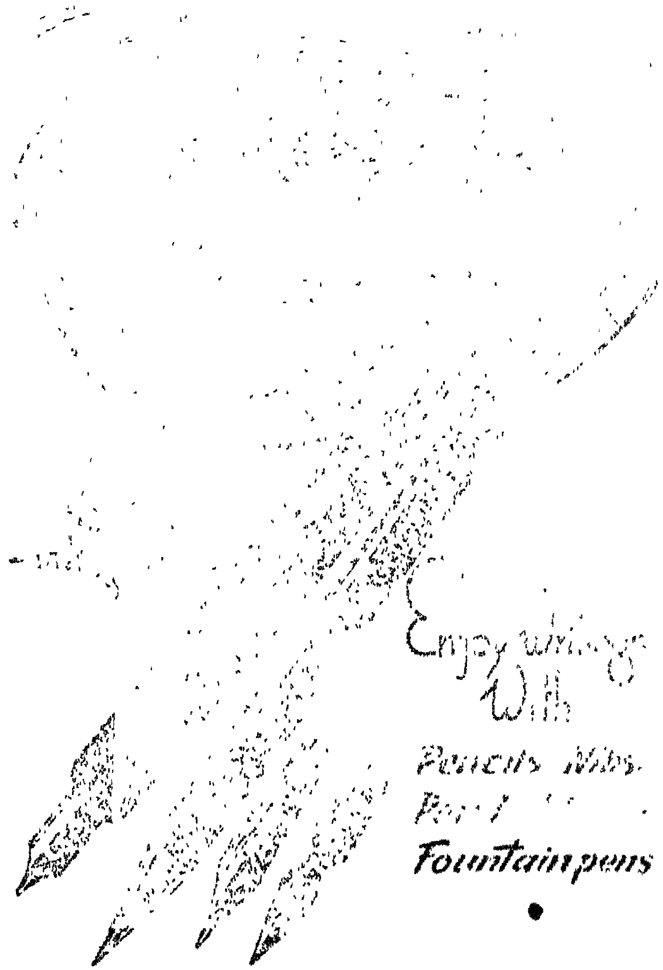
[ఓ! సీతా! (నాగేటి చాలు) మా కభిముఖివి కమ్ము. నీకు నమస్కరింతుము. మాకు నిండుగా పండుము.]

18. అర్థశాస్త్రము-రెండవ భాగము (మైసూరు ప్రతి.)

లక్షలాది ప్రజలు

మా క్రొత్త పరికరాలతో వ్రా

MANUFACTURED BY

G. C. LAW & CO

CALCUTTA

పెన్సిళ్ళు, పాళీలు, కలంపుల్లలు,

ఫౌంటెన్‌పెన్‌లు

జి. సి. లా అండ్ కంపెనీ

నాటకకళ: సినిమాకళ

— శ్రీ గోవిందరాజుల వెంకటసుబ్బారావు —

ఈ పై కళలలో జోవుడ్డోల్లుణ్ణి అనుకుని నేను యీవ్యాసము వ్రాయటంలేదు. ఇదొక పెద్దవ్యాసమూ కాదు; ముందుగా యీ విషయాలు గమనిస్తే బాగుం టుంది. వీటిలో నేనేదో క్వచిత్తు పచరిస్తూ వుండడం వల్లా, ఇతరులవద్ద వీటిపచనరుచిచూస్తూ వుండటంవల్లా దీనిని వ్రాయటానికి కొంత ఆధారం ఏర్పడ్డది అసలు.

ఏ కళ అయినాకానీ ఎందుకు పుట్టింది అని ప్రశ్నించుకొందాము. మానవ పరిపక్వ పరమావధులకు వేరువేరు తోవలను మహాపురుషులు మొదలు ఆఅరణ్యములో తీసివుంటారు. అవ్వే రానురాను హద్దుపడి కాలిబాటలై, రహదారులై, ఆ విశ్వమయుడి పట్టణాన్ని సూచిస్తూ ఆఉన్నతశిఖరాలని దవ్వుదవ్వులలో గోచరింప జేస్తూవుంటాయి. అవే కళలని నాఉద్దేశం. అందులో లలిత కళలు పెద్ద రహదారులు.

యీ తత్వవిచారణ కట్టిపెడుదాం. చాలాదూరము లాక్కుపొయ్యేటట్లు వున్నది. అసలు కీలకము ఎక్కడ వున్నదంటే ఏదోవొక వృత్తాంతం వినటమో, కనటమో చేస్తూ వుండాలని అనిపిస్తూవుంటుంది ప్రతి మానవుడికీ. కారణం ఏమిటా అని చూస్తే ఏం కన పడుతూన్నదంటే, తన జీవిత పాఠాలను, అనుభవాలను దాటిపోయిన జీవుల పాఠాల తోను, అనుభవాలతోను వరిపిడిచేసి, వన్నెవాసి కట్టుకోవాలని తన ఆత్మలోపల పూరికే సందడిచేస్తూ వుంటుంది.

మళ్లీ ఓ అగాధంలోకి పోతున్నానే? వెనక్కుతగ్గుదాం. ఇటీవల యీఅగాధాల లోతు త్రవ్వి చూద్దామని అనిపిస్తుంది. ఎందుకోగానండి, యీ అగాధాల లోతులు చాతనైనంత మట్టుకు తడివి చూద్దామా అని అనిపిస్తున్నది. యిది వేరేవిషయం.

పైన చెప్పిన, చెప్పని, ఏదోవిధంగానైనా మానవుడికి అభిలాష అనేది కలిగింది. సరే, బాగానే వుంది. మరి యిది తీరేది ఎలాగ? ఆ విషయాలన్నీ వాటి వాటినైజ పరిణామాలతో, పరిపుష్టుల తో, వుద్వేగాలతో తన కళ్ల ఎదుట కట్టినట్లు చూపించగల సాధనాలు కావాలసి వచ్చినై. యీ విధంగానే బొమ్మలాటలు మొదలు దశవిధరూపకాలుగా ఏర్పడ్డాయి. లలిత కళల సహాయ సంపత్తులతో జనసముదాయాలను ఆకర్షించి నాయి. కృత్రిమాలని తెలుసుకొనికూడా అందుకు రాజీపడి తన తృష్ణలను తీర్చు

కున్నాడు మానవుడు కొంత కాలము. బాగా సింహావలోకనము చేసిచూద్దాం.

యీ పైరెండు కళలూ ఎందుకు పుట్టినాయా అని పైన చెప్పాను కనుక ఏరహస్య కారణార్థమువల్ల ఎలా పుట్టినయ్యో చూద్దాం. యిలా తరిస్తే ఏమైనానత్వదార్థం తేలునేమో. ముఖ్యముగా జరిగినదాన్ని, ఎప్పుడైనా ఒక ప్పుడు జరగనున్నదాన్ని చూద్దాం, కళ్ళారాచూద్దాం అని ప్రతిమానవుడికీ ఎందుకు వుంటుంది అంటే అది జరుగుతూవున్నప్పుడు ఇతగాడు అక్కడలేడు—మొదటి సంగతి. మరో సూక్ష్మం—ఏదోవొకటి ఎప్పుడూ జరుగుతూనే వుంటుంది గనుక అది క్షణక్షణానికీ యీ విశ్వచరిత్రలాగ మారుతూవున్నది కనుక, ఆ మార్పులన్నీ పూర్తి అయి అది ఓ అవసానానికి వచ్చేవరకూ దేన్నీ ఎవరూ వూహించలేరు, చూడలేరు. రెండురాళ్లమధ్యది వక్కమైలు అని నిర్ణయించుకున్నట్లు, జరిగిపోయిన విషయాలను గురించి అనుకోవచ్చు. అది జరిగినప్పుడు మనము దాంట్లో లేకపోతిమే, అధమపక్షం జరుగుతున్నప్పుడు చూడనన్నా చూడకపోతిమే అనే హృదయదాహం కొంతకాలానికి హెచ్చి విదాహమైపోతుంది. జరుగనున్నదానిని చూద్దామని ఎవ్వరూ ఉబలాటపడరు. అవ్వి అలా అనుకున్నరీతిగా జరుగుతాయో లేదో అన్న నిశ్చితం లేదుగనుక. నిశ్చితము లైనప్పటికి అవి యిప్పటికీ అబద్ధాలుగా తోస్తాయి; నిబద్ధాలుగా తోచవు. కాబట్టి ఏదో జరిగినదాన్ని 'వన్సుమోర్' (Once more) చేయాలనిన్నీ, జరగనున్నదాన్ని నో మోర్ (no more) చేయాలనిన్నీ పట్టుపడతాడు మానవుడు. దీనికని ఏర్పడ్డయి ముఖ్యంగా నాటకాలు. కాని యివ్వి ఎంత బాగా వ్రాయబడ్డప్పటికీ, ఎంత కాళిదాసీయాలూ భవభూతీయాలూ అయినప్పటికీ యాథార్థ్యనిరూపణకు ఆవృత్తాంతాన్ని వన్సుమోర్ చెయ్యడానికి బలము చాలకపోయింది. లలిత కళల సహాయాలను అన్నిటినీ తీసుకొనిగూడా యివి కూడా బూటకాలని అనిపించినాయి. ఏరసం సిద్ధించాలని అనుకున్నాడో, ఏది సిద్ధించి తన ఆత్మకు శాంతి చేకూర్చుతుం దనుకున్నాడో అది లభ్యంగాకపోయింది. అప్పటికున్న సాధన సంపత్తులతో ఛాయాగ్రహణం బరిమీది కొచ్చింది. సెహబాస్, మంచిది అనుకున్నాడు. యీ సాధనమే ఆ వృత్తాంతం జరిగినప్పుడు వుండివుంటే ఎంత బాగుండేది, అది అంతా సాయిష్ట మొచ్చినప్పుడు ఎన్నిమార్లయినా చూచివుండేవాణ్నిగదా, అయ్యో యింత ఆలస్యంగా పుట్టావేవమ్మా అని అనుకుంటూ ఆ కళామతల్లిని ఆలసించక వెంటనే ఆరాధించడం మొదలు పెట్టాడు. మూగచిత్రం (Silent Picture) అనేది లోకవృత్తంలోకి వచ్చి వ్యామోహపరిచింది. దాంట్లో వుండే వ్యక్తులు మాట్లాడడం మనకు వినపడటం లేదుగాని అది వాళ్లు చేస్తూనేవున్నారు అని అనిపించినంత యాథార్థ్య నిరూపణవరకూ విజయవంతు డయ్యాడు.

యింతలో శబ్దగ్రహణశక్తి అనే వేగుచుక్క కూడా ఆకాశాన్న పుటుక్కున పొడిచింది. నైజ తేజంతో సూర్యుడు బయటికి వచ్చేస్తున్నాడు! దీన్ని, అనగా యీ శక్తిని తన కింతకుముందు లభ్యమయిన ఛాయాగ్రహణ శక్తితో జోడించితే తన విజయం సంపూర్ణం అయిపోతుంది అనుకొని యీ సంధానం యీ రీతిలో చేశాడు. అంతేకాదు ... వస్తు న్న వార్తా చిత్ర ఖండాలు (News Reals) ముందు రాబోయేవారికి ఎంతో పావనంగా ఉంటాయో చాలా మందికి తెలియదు. ఇది ఒక పెద్ద రహస్యం. ... చరిత్రకారులు ముందు తమ లోకచరిత్రలను వ్రాయవలసి వుంటుంది. ఇప్పుడు పూరించిన రీతిగా, యిప్పుడు పడుతూవున్న అష్టకష్టాలు ... చిత్రలను పూర్తి చేయవచ్చు. ... సాధనసామగ్రి ... యోపేరా నాటి కాలానికి ఉండివుంటే ... జూలియస్ సీజరున్నూ ... కవిడనూ ... వుండేవి ... వక్త్రియుంపద్ద ... యుద్ధమూ, ... స్పియర్ వెనాష్టపాల ... మనకందరకూ తెలిసివుండేది. యింతెందుకు? క్రీస్తుపుట్టుక, బుద్ధునిపుట్టుక (తలచుకుంటే నాగుండె విస్ఫారి ఉరికి ఎగురుతూ గం

తులు వేస్తూవున్నది.) కౌరవ పాండవయుద్ధం, రామాయణం, భాగవతం, సీజ్ ఆఫ్ట్రాయ్-వెయ్యేల, ప్రపంచ చరిత్ర యావత్తూ నూటికినూరువంతులు యథార్థంగా చూచివుందుమే. ఎంతఅవకాశం మనకు తప్పిపోయింది, యీ టాకీ ఎప్పుడో పుట్టకపోవడంవల్ల అని అనిపిస్తుంది. అందరిమాటా చెప్పలేనుగాని నాకిలా అనిపిస్తుంది. చివరకు యిదా మీగు తేల్చేది అని అనగలను. కాని సినిమా కళను గురించి నేను చెప్పగలిగింది అదే. యాథార్థ్య నిరూపణే దీని పరమావధి. అది ఆపని మన దేశంలో, లేదా మనదక్షిణప్రాంతాల్లో, మనం తయారు చేస్తూవున్న ఫిల్ములలో కొంతవరకైనా చేసుకుంటుందా అని ప్రశ్నించుకొంటుంటే బాబూ లేదు, యింకా లేదు అని జవాబు చెప్పవలసివస్తుంది. కారణమేమిటంటే, మనకుపూర్వపు నాటకాల మహాయుగం యింకా అస్తమించి పోలేదు. అది యీ కళలోకి వచ్చి జొరబడ్డది. ఎంతదూరం చెడగొట్టవలెనో అంత చెడగొట్టి పరమావధిని దూరంచేసేసింది. ఆ పరిస్థితుల్లోవుంది ప్రస్తుతం. నాటకమహాయుగం అంతరిస్తుందా అని నన్ను ప్రశ్నించితే, అది అంతరించదు. కొలది కాలంలోనే నూతన విస్తార్ణ పరిణామాలను చెంది యిప్పుడు ఒక సినేరియో రూపం తాలుస్తుంది. విజయవంతంగా యీ సినేరియో నాటకం ఆడితే యిదే టాకీ అయిపోవాలి. యిది నాకళ్లముందు జరుగుతున్న దృశ్యం.

యీమాప్పు నాటకకళ తెచ్చుకునేంతవరకూ ప్రేక్షకలోకం సందడి చేస్తూనేవుంటుంది. యీ రెండు కళలకూ పూర్వమున్న సరిహద్దులు, రాబోయే సంబంధ బాంధవ్యాలు యివి అని తోచింది.

యిక నటుల విషయం కొంత చెప్పి శెలవు తీసుకుంటాను. ముందుసంగతి. నాటకాల్లో నటించే నటుడు సినిమాల్లో పనికిరాడు. సినిమాల్లో నటించే నటకుడు నాటకాల్లో పనికిరావచ్చు. రెంటిలోనూ పనికివస్తే ఆయావ్యక్తుల పూర్వజన్మ సుకృతమే అనవచ్చు. నాటక నటనకూ, సినిమా నటనకూ చాలా భేదమున్నది. దాంట్లో వున్న కష్టాలు దాంట్లో వున్నయి. దీంట్లోవున్నకష్టాలు దీంట్లోవున్నయి. రాత్రి తొమ్మిదిన్నర నుంచి రెండు గంటల వరకూ, లేక మూడుగంటలవరకూ నాటక నటుడు తన కళానైపుణిని ఎక్కుబెట్టి సంధానంచేసి తనగురిని కొట్ట గలడు. సినిమానటుడు యిదేపని కొన్ని నెలలమీదుగా సర్దుకొని ఆచిఆచి - ఆగిఆగి గురిని కొట్టవలసి వస్తుంది. కాబట్టి సినిమా నటుడు గురిని తప్పటానికి బోలెడంత సావకాశముంది. నాటక నటునకు యిది లేదు. సినిమా నటునకు మరిఒక కృత్రిమ సహాయంకూడా తన విజయానికి తటస్థించింది. ఆ ఛాయాగ్రాహకుడి అసాధారణ శక్తివల్ల, ఆశబ్దగ్రాహకుడి అసాధారణశక్తివల్ల కొత్త కొత్త డిస్ట్రార్టో గ్రాఫులెన్నువల్ల సినిమా నటుడు తాను చెయ్యాని నటన,అనని మాట, అనుకోని రూపము తెచ్చుకొని యథార్థనిరూపణకు సహాయ పడవచ్చును. ఇది యితరుల మీద ఆధారపడియుండే సహాయం. తనది గాదు.

యీవిధంగా మరికొన్ని తారతమ్యాలు కూడా చెప్పవచ్చునుగాని ముఖ్యమైనవి మాత్రమే మనవి చేశాను. నాటకాలు మున్ముందు నేచెప్పిన రూపము తాల్చినా టాకీలు, వాటి భవిష్యత్తు వీటిని బట్టి చూస్తే జనసముదాయాన్ని రానురాను ఆకర్షించుతాయా లేదా అనేది నాకు చాలా అనుమానంగా వుంది. ఒక మహాయుగము మనముందు ఆవలిస్తూ కనిపిస్తుంది. దాంట్లో టాకీలుతప్ప నాటకాలు వుండవేమో నేను చెప్పలేను.

విరమిస్తున్నాను.

ఆంధ్రదేశమందలి కొన్ని ముఖ్య పరిశ్రమలు

మన కర్తవ్యము

❋

= శ్రీ గుమ్మిడిదల వెంకటసుబ్బారావు =

ఆంధ్రదేశము సర్వతోముఖముగ అభివృద్ధిగాంచవలెనని యెల్లరును ఆశించుచున్నారు. అందు ఆర్థికాభివృద్ధి అన్నిటికిని ప్రాతిపదిక. వీనిలో ప్రోజెక్టులు–పరిశ్రమలు ముఖ్యమైనవి.

తుంగభద్ర-ఇతర ప్రోజెక్టులు

ఇంత రాయలసీమ కొటకనివారణకై చిరకాలమునుండి ఆంధ్రులు వాంఛించుచున్న తుంగభద్రప్రోజెక్టు సర్ శ్రీ వెంకట రామమూర్తిగారి చేతిచలువచే యెట్టకేలకు ప్రారంభించబడినది. ఈపని పూర్తియగుట కింకను ౫ యేండ్లు పట్టునని యిటీవల ప్రధాని ప్రకాశంగారు చెప్పియున్నారు. ఈలోగా యిందు కెట్టి విఘాతము జరుగకుండునటుల మనము నేటేటా విఘ్నేశ్వరుని కొలుచుట అవసరము.

తుంగభద్రప్రోజెక్టుకంటెను ముఖ్యమైనది రామపాదసాగర ప్రోజెక్టు. ఈ ప్రోజెక్టువల్ల ఆంధ్రదేశానికే కాకుండా, ఇండియా కంతకీ ధాన్యంకరువు తీరుతుందని శ్రీ రామమూర్తిగారు అంచనా వేసేరు. అమెరికాకు ఇంజనీర్లను పంపించేరు. ఢిల్లీప్రభుత్వాన్ని కూడా అంగీకరింపజేసేరు. ఈ ప్రోజెక్టును మనస్సులోపెట్టుకొని కాంగ్రెస్‌మంత్రులకు "రామపాదసాగర్ ముందు-ఆంధ్రరాష్ట్రము తరువాత"అని శ్రీ రామమూర్తిగారు ఉపదేశం చేసేరు. మన మంత్రులును ఆ ఉపదేశాన్ని శిరసావహించేరుకాని ఈయేటి బడ్జెటు లెక్కలు చూస్తే మనకు యీ ప్రోజెక్టుపనీ వెనుకకుపోయింది, ప్రోవిన్సుప్రయత్నం అసలే లేదు. ఇప్పటికైనా మన నాయకులు ముందుపనులు ముందుచేయించుకొని దరిమిలా పనుల గురించి దరిమిలా ఆలోచించుకోవడం మంచిది. లేకపోతే, ఉభయభ్రష్టత్వము అవుతుంది. కాని ఆంధ్రరాష్ట్రస్థాపనానంతరమైనా యీ రామపాదసాగరప్రోజెక్టువిషయమై తీవ్రముగా ఆలోచించవలసే వుంటుంది. ఈప్రోజెక్టుపని అంతా కేంద్రప్రభుత్వమే చేయించవలెనన్న ఆలోచనయు, ఈ ప్రోజెక్టు ప్రస్తుతం చెన్నపురిప్రభుత్వం సంకల్పించిన స్థలమునందుగాక వేరొకచోట గోదావరీ, శబరీనదులపై విడివిడిగా నిర్మిస్తే హైదరాబాదుతో వ్యవహారము తేలికగా పరిష్కారము కాగలదనే సూచనను ముందుముందు మనము జాగ్రత్తగా పరిశీలించవలసి యుండును.

ప్రస్తుతం అమలులో నున్న ఆంధ్రోత్కృష్టప్రోజెక్టు దుడుమా ఎలెక్ట్రిసిటీప్రోజెక్టు. ఈ ప్రోజెక్టుకూడా అమైజరీప్రభుత్వమువారి భిక్షే. పని ప్రారంభమైన దనిన్నీ, ఈయేడు బడ్జెటులో ఈపనికి సావకాశంకూడా కలిగించేరనిన్నీ వినుట సంతోషవార్త. ఎలెక్ట్రిసిటీ విషయమై ఆంధ్రజిల్లాలకును, ఆంధ్రేతర జిల్లాలకును యింతవరకు జరిగిన ఖర్చు ఒకటి- పది నిష్పత్తిలో నున్నది. ఎలెక్ట్రిసిటీ విరివిగను, చౌకగను లభ్యముకానిచో ఆంధ్రదేశమందలి పరిశ్రమలేకాక వ్యవసాయమును బాగుపడజాలదు. ఈ సందర్భములో కర్నూలునందొక థెర్మల్ స్టేషన్‌కు యీఏడు ౧౧ లక్షలు శాంక్షను చేయుట సంతోషవార్త. బెజవాడలో కట్టదలచిన నూతనపవర్‌హౌస్ విషయము మేమయ్యెనో తెలియుటలేదు.

నీటి ప్రాజెక్టులలో చిరకాలమునుండి నిలచియున్న కృష్ణా, కుముద్వతీ ప్రోజెక్టులు వెనుకకు పోయినట్లే భావించవలసియున్నది. ఇది యెంతయు శోచనీయము. ప్రస్తుత ప్రొహిబిషన్ పోలసీ అట్లే యున్నచో యీ ప్రోజెక్టులకు మనము తిలోదకములను వదలుకొనవలసి వచ్చును.

పరిశ్రమలలో బెజవాడలో ఒక యెరువుల ఫ్యాక్టరీని గురించి కేంద్రప్రభుత్వ మాలోచించుచున్నట్లు ఇటీవల పత్రికలు ప్రచురించినవి. ఈ ఫ్యాక్టరీ విషయమై యీ దిగువ వివరములను ఆంధ్రులు గుర్తించుట అవసరము:

ఎరువుల ఫ్యాక్టరీ

ప్రస్తుతము ఉత్తర హిందూస్థానమునందు సింద్రీ యనుచోట భారతప్రభుత్వ మొక యెరువుల ఫ్యాక్టరీని స్థాపించుచున్నది. అచ్చటనే ఒక సిమెంటు ఫ్యాక్టరీకూడ స్థాపించబడును. ఆ ఫ్యాక్టరీ యొక్క అంచనావ్యయము ౧౦ కోట్ల ౭౬ లక్షలు. ఇందు సాలుకు ౩న్నర లక్షల టన్నుల అమోనియం సల్ఫేటున్నూ, ౧ లక్ష టన్నుల సిమెంటున్నూ తయారుచేయబడును. 'ఫ్యాక్టరీ యేర్పాటున్నియు

ఇండియా సిరమిక్సు లిమిటెడ్

109, పూనమల్లి హైరోడ్డు, కిల్‌పాక్,

మదరాసు.

ఫ్యాక్టరీలు

నెల్లూరు - కాళహస్తి

★ ఆంధ్ర పరిశ్రమ ★

పరిశుభ్రతకు

నవీన రకములకు

అన్ని గృహోపకరణములకు

విద్యుద్దీపోత్పాదనములకు

జలధారలకు

అందమైన పింగాణి బొమ్మలకు

ఊరుగాయ, పచ్చళ్ళ, జాడీలకు

ఇంకను పలువిధములైన పింగాణి వస్తువులకు

ఈ ఆంధ్రపరిశ్రమ [illegible] సేవలో [illegible]

మీకేవికావలయుననిన, అవి మా ఫ్యాక్టరీనుంచి సప్లై చేయబడును

యున్న చో, మనము ఆంధ్రదేశమందు నూతనబ్యాంకీల స్థాపన కొరకును, ఉన్న తెనుగుబ్యాంకీలను అభివృద్ధిపరచుకొనుటకును యత్నించవలెను. నా అభిప్రాయములో కనీస మొక కోటిరూప్యములతో ఆంధ్రదేశమందొక పెద్దబ్యాంకి వెంటనే యవసరము. ఆంధ్రనాయకులీపనికి పూనుకొనని పక్షమందు కనీసము ప్రభుత్వమైనను యీయత్నము చేయవలెను. ఈ సందర్భమున యిటీవల ప్రభుత్వము సూచించిన రాష్ట్రపారిశ్రామికబ్యాంకి, కార్పొరేషనులలో తన పాటి డైరెక్టర్ల స్థానములు ఆంధ్రులకు ప్రత్యేకించబడనిచో ఆ సంస్థలును దాదాపు తమిళసంస్థలే అయిపోయి, అందలి ధనమును తమిళపరిశ్రమలకే ఉపయోగపడును. రాజమహేంద్రవరం పేపరుమిల్లుకు పూనానుండియు, బెజవాడ నూలుమిల్లుకు కోయంబత్తూరునుండియు ధనసహాయము కావలసివచ్చిన దుర్గతిని మన మీసందర్భమున మరచిపోకూడదు.

విమానాశ్రయములు

ఆంధ్రజిల్లాలలో బళ్లారిలోను, బెజవాడసమీపమున గన్నవరములోను లోగడ యేండ్లక్రిందటనే ౧౫ విమానాశ్రయములు సంకల్పించబడినవి. యుద్ధసమయమందు యీ ఆశ్రయములతోడు వివిధాంధ్రమండలములందు కొన్నిలక్షలు—కోట్లఖర్చుతో, మరికొన్ని విమానాశ్రయములను నిర్మించిరి. యుద్ధము ముగియగనే యివన్నియు కుక్కగొడుగులవలె అంతరించినటుల తోచును. వీనిలో బళ్లారిలోగాని, బెజవాడలోగాని ప్రస్తుతము విమానములు దిగుటలేదు. చెన్నపురినుండి ఢిల్లీపోవలసినచో హైదరాబాదుమీదుగా వెళ్ళవలసియున్నది. విమానటపాలాలకును యిప్పుడు ఆంధ్రదేశములో సౌకర్యములు లేవు. ముందుముందు ప్రజాజీవితములో విమానములు ఎక్కుడు ప్రాముఖ్యత వహించి తీరును. ఇప్పుడు మోటార్ కార్లు ఉన్నట్లుగనే ముందుముందు ప్రతి శ్రీమంతుడును విమానములను కలిగియుండు రోజు లాసన్నమగుచున్నవి. ప్రస్తుత "జీపు" కార్లకైపు తాత్కాలిక దాస్యచిహ్నమే. మన గృహనిర్మాణములోకూడ యిండ్లలోనుండి పెద్దభవనములలో యింటిప్రక్క గేరేజీలకంటె పైనుండి విమానములు దిగుటకు సావుకాశమును మన ఇంజనీర్లు కల్పించవలసి యుండును. అందుచే ఆంధ్రదేశమునం దిప్పు డేర్పడిన విమానాశ్రయములు బీడుపడిపోకుండచూచుటకును, వాని నన్నిటిని సాధ్యమైనంతలో వినియోగపరచుటకును, పలుస్థానములందు విమానములు యాత్రీకులను, టపాలాను యెక్కించుకొని దింపుటకు వలయు స్టేషన్లను యేర్పరచుటకును మనము యత్నించవలెను.

జమీందార్ల ధర్మము

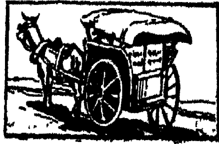
ఈ పారిశ్రామికాభివృద్ధి సందర్భములో మరొక్కమాట. ఆంధ్రదేశమందలి ధనికవర్గములో రైతులు, సాహుకార్లకంటె జమీందార్లే యెక్కువమంది యున్నారు. మనరైతులు, వర్తకులలో కోటీశ్వరు లెందరు ? అన్నచో లెక్కకు మిగులువా రెందరో మన మెరుగుదుము. కాని జమీందార్లు అటులకాదు. వీరి జమీలు ముం దుండునా? పోవునా ? అని వీరందరిప్పుడు జిజ్ఞాసలో పడిపోయిరి. ఆసమస్య యెట్లున్నను, వీరి శక్తిసామర్థ్యములను, ధనమును పలుకుబడిని యింతటనుండి యైనను పరిశ్రమల స్థాపనకును, పోషణకును, అభివృద్ధికిని వినియోగించినచో వారికిని, ప్రజకును ఉపయోగముగ నుండును.

ప్రస్తుతము మన దేశమందు రాజకీయాందోళనలో కొంత విశ్రాంతి కలిగినది. అట్టి సమయమందు ఆంధ్రనాయకులును, మహాజనులును మన సాంఘిక, ఆర్థిక, పారిశ్రామిక, వ్యవసాయాది గృహకార్యములందు మన శక్త్యుత్సాహములను వినియోగించుట అవసరము. నిజముగ మనవారిలో కంటె గుజరాతీలలో కాని, తమిళులలో కాని యెక్కువమంది ధనికవర్గము లేదు. ఎక్కువ ధనము లేదు. కాని మనవారా ధనమును వినియోగించుకొను పద్ధతిని నేర్వలేదు. ఇటీవల శ్రీ బొబ్బిలిరాజాగారివంటివారు కొంతవరకు సాహసమును నేర్చుకొని కొన్ని పంచదార ఫ్యాక్టరీలకును, బ్యాంకులకును స్థాపించి, ధనమును వినియోగించుట ఆంధ్రజీవితములో నూతన జాగృతిని సూచించుచున్నది. ఇట్టితరి, సమయము మించకుండ, యిప్పటికైనను, మన ప్రజయు, నాయకులును, మనకుగల అవకాశములను వినియోగించుకొనుటకు శ్రద్ధవహించి కృతకృత్యులయ్యెదరు గాక! ఈ సందర్భమున మనము ముందు చేరవలసిన గమ్యస్థానమును చూపనిచ్చుటకై మన ప్రస్తుత దుస్థితిని ఆంధ్రలోకమున కిందుక జ్ఞప్తికి దెచ్చుచు అంతటితో నీ వ్యాసంగమును ముగించెదను.

ప్రస్తుత దాస్యము

ధనము కావలెనన్న మార్వాడికొట్లకో
అరవ బ్యాంకిలకో పోవవలెను
బట్టలన్నియు మనకు అహ్మదాబాదునుం
బొంబాయి కాన్పూరు నేయవలెను
తిండికి సాంబారు, వడలు, పొంగలు, దోశలు,
పసలేని రసము, పప్పుపులుసు, వంట
చదువులలో నార్త్, ఇంగిలీసు, బెంగాలీ,
హిందుస్తానీలు మనకు నవ్యగంగ
రాజ్యాంగశాసనకర్త బ్రిటిషు, అరవల పాలు,
మిగులు గుజరాతీల భాగస్వామ్యం
కళలకు కలకత్త, టాకీకి హాలీవుడ్,
పన్నులు ఢిల్లీకి, పాలునాటీ,
మతమునకు దర్గాలదానమ, శ్రీ సంపద శ్రీరంగము
హార్బరు నెల్లూరు
తుదకు సంఖ్యలలోగూడ గింగ, యమున
రెండునదులే యిలను మన పుణ్యనదులు
కృష్ణ గోదావరి పెన్న తుంగభద్ర
ఆది నదులన్ని గుట్టలో మట్టిగాన!

ప్రస్తుత ఆంధ్రమునకెక్కడ స్థితి యిట్టిది- భావిగతి యెట్టిదో? కృషిని బట్టిగదా ఫలము!

భరతనాట్యము

= శ్రీ జగన్నాథ శర్మ =

నాట్యశాస్త్రమందుగాని, దాని భంగిమములందుగాని ప్రవేశము లేనివారికిఁగూడ నృత్తకళ ఆనందకారి కాఁగలదని భరతుఁడు వాకొన్నాఁడు. ఎందువల్లనో సర్వప్రపంచమువారికిని స్వాభావికముగానే నాట్యము ఇష్టాపూర్తము సమకూర్పఁగలదు. నర్తన మొనర్చువారికిని, చూచువారికినిగూడ శోభాయమాన మగుట వలననే నాట్యవిద్య ఎక్కువ మక్కువతో వ్యాప్తినందింపఁ బడుచున్నది. ఇట్లు చెప్పిన భరతుఁ డెప్పటివాఁడు? అతఁడు భారత భూమియం దేంతిగాఁ దత్ప్రవర్తకుఁ డైనాఁడు? అతని నాట్య పద్ధతు లెట్టివి? ఇట్టి సమస్యలమీఁదుగా నే నీవ్యాసమందు విజృంభణమొనర్చు తలంపులేదు. ఐతే ఆ సమస్యలే అనావశ్యకములని కాదు. ఇంపునింపనివనికూడ కాదు. గ్రంథవిస్తృతిమీఁదఁగాని నిర్ణయావస్థకు రాఁజాలని వని. కనుక సంక్షేపించి భరతనాట్యమునొక్క విద్యనూస్థితినిగూర్చి యొకింత వ్రాయుటమాత్రమే ఇప్పట్ల నాయభిమతము.

గతశతాబ్దమందును, ఈశతాబ్దమందుఁ గడచిన పాతికభాగమందును గల ప్రజలు నాట్యమును సందర్శించియుండి రనఁగా ఎక్కడ? ప్రాయికముగా అప్పటి నాట్యరంగము కల్యాణవేదికగాని, దైవోత్సవముగాని, రాజాస్థానముగాని అని చెప్పవలయును. అప్పటి ప్రదర్శకులో! గణికలు (భ్రకుంసులు) స్త్రీవేషధారులు. ఈ కడచిన పది, పదునైదు, ఇఱువది ఏండ్లనుండి ఆ గణికా, భ్రకుంసనాట్యవిధానమందో - పూర్వకాలమందు నెలకొనియున్న అచ్ఛాణీభరతవిధానము మారురూపునకు దారితీయ నారంభించినది. ఇప్పటికిని ఆంధ్రదేశమందు నామమాత్రముగానే మేళము లున్నవి. మేజువాణీ లనేపేరిట నిశ్శేషముగాకుండి చూపట్టు ఆ నాట్యరంగస్థలిలోఁ దలిసినవారు సందర్శింపఁగల్గునదేమి? ఖోజ్జానాట్యపద్ధతి. ఎట్టిది ఆ ఖోజానర్తనము? ఏరీతి గేయవాఙ్మయము మేజువాణీ డ్యాన్సులవారి కీనాఁడు లభ్యమానమగుచున్నది? అనఁగా ఇప్పటి సానిమేళాలలో: నాయికానాయక భావానుకరణయోగ్యములగు పద, వర్ణములు—జావళిలు-పద్యములు—శ్లోకములు—అష్టపదులు మొదలగు నృత్యవాఙ్మయము అస్తమానదశయం దున్నది! పనితన మున్న చిక్కనిపోజులు - కాలిఅడవులు - చేతితీరికలు-జంపింగులు—భ్రమరికలు మొదలగు నృత్తవిధానము నిశ్శేషముకానున్నది. జాజ్వల్యమానముగానే గంభీరనిస్వనముతో పాడఁబడుచున్న పాట లేరీతి వనఁగా:— ఉదాహరణమునకు ఇదిగో రెండురకాలు :

౧. తోయిరా— పడవ— లాకులోకి
తోయరో— పడవా— ఊఁ— లాకులోకె—

౨. తేలు గుట్టిందోయ్ బాబు
తేలూ గుట్టింది—
"ఎక్కడ కుట్టిందే?" "అది ఎక్కడ కుట్టిందే"
"ఆ నడాన గుట్టిందీ—" "అది ఇక్కడె గుట్టిందీ"

"చూడె! పిన్నమ్మా పాడుకిల్లడు"— "పచ్చబొట్టు పొడిపించు బావ."

ఈ రీతిపాటలు: అసభ్యార్థక హస్తదృగంచలాభినయముతో "—నాదిరిదిర్ దిన్నా—తేరె ధీంతా దిద్దిన్నా" అను హడవలతో, ద్రుతమధ్యమగతులందు చతురశ్రముగా మండలచారు లొనర్చుచు, ప్రసర్పణాపసర్పణనర్తనము లొడఁగూర్చుచే ఆ ఖోజానాట్యపద్ధతి. అందలి రసమో? అతి హాస్యము!— "అతి సర్వత్ర వర్జయేత్" అన్న మేరవలన అదే"విరసమ్"అని చెప్పక తప్పదు. దీనిని భరతనాట్యమని యెవ్వరైన అందురా? మరి —మేజువాణీలలోని యిట్టి పని అంతయు అభ్యసించుటకు పదదినములే విద్యాభ్యాస కాలము!!! గణికలుసేయు ఆ నర్తనమును ఒక్క భ్రకుంసునిచేత పదినాలలోనే నేను పూర్తిగా ఆడించి కృతకృత్యుండ నైతిని. అట్టిది భరతనాట్యమో! కాదు!! గనుక ఖోజాడ్యాన్సు. అనఁగా తెలుఁగుదేశమెల్లకడల ఒకానొక జాతిని విడువకున్న మేళాలు-మేజువాణీలు అనే పేరిట ఇప్పుడు అమలునందున్న ఆటపద్ధతి యని యిక్కడ నిష్పత్తి సేయుదము.

సంస్కరణ సందర్భము

ఇట్టి తెఱఁగైన మేళాలు-మేజువాణీ—కారువా భాణీలలోనిదైన 'నాచ్ పార్టీ'-అది తొల్లి ఎంతగానో ఆదరణీయసారవివిధార్థగతిస్ఫురణంబు గలిగిన దైనప్పటికిని భరతవిద్య మానదృష్ట్యా మాత్రము దానిస్థితి యిప్పటిలో మెజుచూపఁదగియుండలేదు. విద్యావిశిష్టత

లేకపోయిన తరువాత దుర్నీతి కాలవాలమయిన ఏదానికిని వినాశమే పరమావధి. ఇట్లు వినాశోన్ముఖమైన మేజువాణీభరతము జక్కులు - కూర్మాపులు-దేవదాసీలు-నాగవాసాలు-సానులు-భోగాలు అను ఆఱు తెగల జాతివారిలోనే ఇప్పటికిని ఉన్నది.

కూచిపూడి పద్ధతి

తెలుఁగుదేశమందు గొల్లకలాపము, భామవేషము, జలక్రీడలు, పంతులు—పరాణీ వేషము, పగటివేషాలు అను పంథాలో కూచిపూడి పద్ధతి సనాతనముగా ఒకస్థానము-అగ్రిమస్థానము వహించియున్నది. ఇట్టి పద్ధతికి ఈడుగా వేరొక్కఁడొకది: తమిళ-కన్నడ-కొంకణ దేశములందు వ్యాపించియున్న మోహినీఅట్టము. ఐతే-ఈరీతి నాట్యపద్ధతిని భరతనాట్య మని చెప్పుటకు భరతపరిభాష తెలిసినవారు అంగీకరింతురా యనఁగా అంగీకరింపఁజాలరనియే చెప్పవలెను. ఎందువల్లననఁగా భరతనాట్య మనునది రాజనర్తకీ సంప్రదాయము లోనిది. అవస్థానుకరణమాత్రమైన నృత్త-అభినయములు కూర్పు. ఇందులకు వాఙ్మయపరికరము పులారింపు-శబ్దము-తిల్లాన-వర్ణము-పదము-శ్లోకము-జావళి-నటనమస్కృతి-అష్టపది-తరంగము-ఇట్టివి. ఇందెందును కథాఘట్ట ముండదు. కూచిపూడి పద్ధతిలో కథకే ప్రాధాన్యత—అద్దానిని పోషించునట్లుగ నృత్తపరికరము, అభినయలీల ఉండును. ఐతే భరతనాట్యపద్ధతి యనఁబరఁగు రాజనర్తకీ సంప్రదాయములో జూపట్టు కాలిఅడవు - చేతి తీరిక - కళాసిక - పోజునందలి క్రుంకుడు - త్రిభంగి - దృగంచలవ్యాప్తపరిధి మార్గనాట్యము నుండి యేర్పడినవి. కూచిపూడి పద్ధతిలోని పాడవపోల్లు - హస్తచాలన - ముక్తాయింపు - పోజునందలి నఖపమము - అతిభంగి - అల్ప దృగంచల - పరిధి ఇవి దేశీయ నాట్యము నుండి యేర్పడినవి. కాఁబట్టి ఆ కూచిపూడి సంప్రదాయ నర్తనము: దేశీయము (O iental). రాజనర్తకీ సంప్రదాయముగా నుండి దక్షిణ దేశమున భరతనాట్యమని వ్యవహరింపఁబడుచున్నది: మార్గనృత్యము (Classical). ఈ పద్ధతికి ఆంధ్రదేశమున తొల్లి శ్రీనాథునినాఁడు "దాక్షారామపురీ విహారవర గంధర్వాప్సరో భామినీ"గణము ఆలవాలము. ఆ దాక్షారామమో గోదావరీతీరభూమి. ఆ గణికల ఆచార్యస్థాన మక్కడనే ఆంధ్రసంగిగ్రామము. రెడ్ల రాజ్యము మంధ్రదేశమునం దంతరించిన తరువాత చోళరాజ్యము నాంధ్రనాయకు లేలుచున్నప్పుడు ఆంధ్రమాతృకను విడువఁజాలని భరతనాట్యము రాజాదరణమువలన బహుజనోపజీవికగా స్థిరపడి- కావేరీతీరమున తంజపురి గణికలందు నెలకొన్నది. ఆ గణికలకు ఆచార్యస్థానము అక్కడి పందనల్లూరు గ్రామము. ఈ యుభయ ప్రాతిపదికలే ఇప్పటికిని రాజనర్తకీ సంప్రదాయములుగాఁ దెలిసినవారిచేఁ జెప్పఁబడుచున్నవి. ఇందు దాక్షారామ భాణీ హెచ్చుగా శాస్త్రీయఫణితి గలది- తంజపురి భాణీ తళుకుబెళుకుల కూర్పు గలది. ఈ రాజనర్తకీ సంప్రదాయములోని లయదిట్టతనము—భంగిమ సాంద్రతను తగ్గించినచోఁ గాని, దేశీయపద్ధతిలోని (మోహినీ అట్టము) కూచిపూడి భాణీలకుఁ గొన్ని చెళ్కులు-మెఱుఁగులు-రేఖాప్రమాణములు చేర్చినచోఁగాని అట్టిది: దేశీయ భరతనాట్య మనిపించుకొనును. అనఁగా **Refined classical** అనును. ఇట్టిదానిని పాఠ్యప్రమాణము (**Syllabus**)నకందిచ్చిన యువతుల కెల్ల విద్యాన్నగా నేర్పడి అది బహుజనోపజీవికమై కొన్ని కతిపయస్థలముల మీఁదఁగాని అలవడకున్న నాట్యకళకు అభ్యాసిక సౌకర్యము తేర్పడును. భరతనాట్యము అను బహుళాంగముల భంగిమ వ్యాపకత్వముతో అల్పకాలములో సార్వత్రికవ్యాప్తి నందును. భరతనాట్యవ్యాప్తికి మదరాసు గవర్నమెంటువారు బైసరుకోటెపు నిప్పుడులో ఇంకమీఁదఁ దోడ్పడఁదలఁచినారు. వారిప్పుడు నేర్పఱచిన నిబంధన బహుకాలములో కతినసాధనమీఁద విద్యార్థినుల సుశిక్షితులఁ జేయ వలసినదిగా నున్నది. అల్పకాలములో—సులభ సాధనమీఁదఁగా విద్యార్థినుల సుశిక్షితులఁ జేయఁగల కోర్సు ఏర్పరిచినప్పుడే భరతనాట్యమునకు విస్తృతవ్యాప్తి యేర్పడఁగలదు. కాఁబట్టి అందులకు సదుపాయములు వాంఛితము లగుచున్నవి. భామకలాప మనఁబడు పారిజాతాపహరణకథను కూచిపూడివారు అభినయింతురు. అందలి దశావతార నాట్యము మంచి సనాతనము గలదిగా నుండును. కూచిపూడి పద్ధతిలో ఓరియంటల్ విద్వాంసులుగా నున్న శ్రీ వేదాంతం జగన్నాథ శర్మగారు నర్తన మొనర్చునట్టి దశావతార ఘట్టికలో కొంత మెఱుఁగు పనిని మార్గనృత్యమునుండి కల్పించి చూపఁగా భరతనాట్యానుకూల్యమైన ప్రస్తావ స్థానక సుభగ్రము లక్షణవంతమై తనర్చినది. ఇట్లే లక్షణోపేత పద్ధతిని కూచిపూడివారి నర్తనవిధానమును తీసికొని వచ్చుచు అందులకు తంజపురి తళుకుబెళుకు కళాసికలు ప్రయోగించినచో ఆంధ్రభూమియందు ప్రధానముగా నున్న నందికేశ్వరాగమన కోపాసన గమకములు ఉత్తమశ్రేణిలో వ్యాపింపఁగలవు. దాక్షారామ భాణీలోని మా యనుభవాంశము వివరము శాస్త్రసమన్వయ సౌలభ్య మేర్పడునట్లు ఏతాదృశ పరిష్కరణములం దిచ్చి మరి యిప్పుడు నేను భరతనాట్య సాధనములను నేర్పుచున్నాను. ఇందులకు ఔత్తరాహిక భంగిమములు శాస్త్రప్రస్తావ మంగివచ్చినప్పుడు ఇప్పటి భరతనాట్యమునకు అట్టిదానిని పేర్చుటవలన సంప్రదాయనిర్ధర యేర్పడును. ఇట్లు మార్చుట, పేర్చుట భరతనాట్య వృద్ధికి ఆవశ్యకమేను.

ఆంధ్రేతరపద్ధతి

కావేరీతీరభూమి క్రీ. శ. ౧౦౫౦ నాటినుండి ఆంధ్రరాజులగు చాళుక్యులకు బాంధవస్థానమై యుండెను. నన్నియనట్టుని ఆంధ్రభారతమునకు అభ్యుదయకారకుఁడైన రాజమహేంద్ర నృపాలుఁడు-రాజరాజనరేంద్రుఁడు- కావేరీతీరస్థచోళరాజుల పెద్దఁడు-అదిమొదలుగ తెనుఁగువారికిని తెనుఁగుభాషకును చోళభూమి ఆవాసము కాఁజొచ్చెను. కర్నాటక విజయనగరమును అచ్యుతదేవరాయలు పరిపాలించుచున్న కాలమున క్రీ. శ. ౧౫౩౦ ప్రాంతమున తంజపురిని అతని తోడియల్లుని కుటుంబము పరిపాలించుచున్నది. ఆ తంజావూరు తెలుఁగురాజుల కాలమునాఁటికే పాదుకొనియున్న తెలుఁగుభాష-

కావేరీతీరమున గేయఫణితిని మెండుకొనఁజొచ్చినది. అదిమొదలుగా త్యాగరాజుదనుక (౧౮౪౦ క్రీ. శ.) తమిళభాష అచ్చటచ్చట మఠములందును, ఏగృహములందో తప్ప వ్యావహారికమునకు అందఁజాలనంత అల్పవ్యాప్తిలో నుండినట్లు దాక్షిణాత్యచారిత్రకులు వ్రాయుచున్నారు. మరి ఆకాలమున చోళరాజ్యమందెల్లకడల ప్రాముఖ్యత గాంచినది తెనుఁగునాడికార మొక్కటే. అందువలన భరతనాట్య ప్రాతిపదిక కావేరినీరసార ప్రాబల్య మెనసిన ఆంధ్రఫక్కికయని చెప్పనొప్పును. కాఁబట్టియే ఇప్పటికిని తంజావూరు ప్రాంతమునుండి వెడలు భరతనాట్యము తెనుఁగుపదములు-జావళులు-వర్ణములు-తిల్లానల మయమై యుండును. అయితే అచ్చట ఒక వందయేఁబదిసంవత్సరములనుండి ఆంధ్రభాష నీరసపడఁదొడఁగినందున ఆంధ్రశబ్దార్థాత్మకమైన అభినయభాగము=నృత్యశాఖ-భరతనాట్యమందు సన్నగిల్లినది. గీతానుగమైన నృత్తముమాత్రము ఆంగికచాలనమాత్ర మగుటచేత శబ్దార్థప్రసక్తి లేని చరణగ్రీవాహస్తకటిరేచకపద్ధతిలో వన్నెకెక్కినది. అభినయభాగమో తెనుఁగుదేశమందెల్లకడల విరివికొన్నది. ఇట్లు ఇప్పుడు భరతనాట్య మను పేరఁ బరగు మదరాసు ప్రెసిడెన్సీయందలి నాట్యవిధానము ఆంధ్రఫక్కికగానే విలసిల్లుచున్నది. తెనుఁగుబాస రాని తమిళకన్నె లాడినను అది ఆంధ్రనృత్యమే యనవలసివచ్చును. మదరాసురాజధానిలో మలయాళప్రాంతీయమైన నాట్యములందు కథాకళియొకటి విలసిల్లుచున్నది. అది కథాగర్భనృత్యము. అనఁగా రూపకభేదములందు చెప్పఁదగినదియును, ఆంధ్రేతరఫక్కికయునుగూడ. ఇట్లే మణిపురనాట్యము. శ్రీ రవీంద్రనాథ టాగోరుకాలమున వ్యాప్తినందింపఁబడిన ఔత్తరాహికనాట్యము-అదియు ఆంధ్రేతరఫక్కికయే. ఘూర్జరదేశమందలి గర్భరాసకనాట్యము-అదియు ఆంధ్రేతరఫక్కికయే. గంగాతీరభూములందు నెలకొన్న కథక్ సంప్రదాయము. ఇదియు ఆంధ్రేతరఫక్కికయే. ఐనను చరణప్రక్రియలో భరతనాట్యమున కది సన్నిహితమైన ఉత్తమనాట్యము. ఇవిగాక ప్రిమిటివ్-ఫోక్ డ్యాన్సు లెన్నేని కలవు. ఈరీతిని పరిగణన మారంభింతుమేని యావద్భారతభూమిమీఁద నిప్పుడు నూటికి లెక్కించి నర్తనవిధానములను చెప్పనొప్పును. ఇందలి ఏవేవో కొన్ని కలిసి ఓరియంటల్ డ్యాన్సు అను పేరిట రంగభూమి నలంకరించుచున్నవి. ఉదయశంకర్ మున్నగు మహానటకుల శివతాండవాదులు ఇట్టి సంకీర్ణపద్ధతిలోఁ బరిగణింపఁబడఁదగియున్నవి. ఇన్నిటినుండి ఆంధ్రతాండవరంగము ఉత్తమ ఫక్కికలుగల భంగిమవిధానముల నాహ్వానించి నాట్యవృద్ధి సేయవచ్చును. ఇప్పుడట్టి యవసరము మెండుగానే కలదు. ఎందువల్ల నన పదిదినములు వరుసగా పదిమంది ప్రదర్శించిన భరతనాట్యము లవలోకించినయెడల ఆపోజులన్నిటికి వరవడి ఒక్కటియే అని రెండవ రోజునుండి తెలిసిన ప్రేక్షకునికి నిర్ణయ మారంభమగును. తుదకు పదియవరోజున ఆతని నడుగఁగా పదిరోజులును వరుసగాఁ దాను జూచిన భరతనాట్యములలోని పోజు లన్నియు రమారమి ఒక్కరీతివే, ఆ ఆడిన తలలుమాత్రమే వేఱని. అట్లు ఒకే తెలుఁగుఆటను జూచుట శోభాయమానము గాకపోవుటయు, పైఁగా విసుగునకు కారణమైనదనియు ఆతఁడు నిర్వచించును. ఏతాదృశకారణముఁ బట్టి యిప్పటి భరతనాట్యము అనేకపద్ధతులలో విరివికొను మార్గములను ఏతత్కళాభిజ్ఞులు అన్వేషింపఁ దగియున్నారు.

చాళీయనాట్యపద్ధతి

ఇది అక్షరాత్మకవిజ్ఞానము. మాటలో ప్రాథమిక విద్యనుబోలి ఎల్లరిచేతను సులువుగా అభ్యసింపఁబడఁదగినట్లు ఏర్పడి యున్న నర్తన విజ్ఞానపథకము. ఉభయసంధ్యలందు సాధకము చేయునెడల మూడు నెలలలోను, కొంత ఆపామోషీగానైతే ఆఱు నెలలలోను చతురతావిహీనములయిన పాత్రములకయిన అలవడునట్టి భరతనాట్యానుకరణవిధానము. భరతనాట్యమును వృత్తిగాఁ గైకొనఁదలఁచు వారెవ్వరైనను దేహలాఘవము, బుద్ధికౌశల్యము ఎంత ఉండినప్పటికిని బహిరంగమైన కచ్చేరియందు దాడి, ఆ ఊపిరిదమ్ముమను వశపరచుకొనుటకు అథమము రెండు సంవత్సరములైన పట్టును. నర్తనోపజీవికగగాక నాట్యవిజ్ఞానము ఆనందసంధాయకముగనుక - మనోవికాసకారకముగనుక-ఆరోగ్యదాయకముగనుక - సర్వావయవసౌష్ఠవజనకముగనుక-ధనసాధ్యము, ప్రయాససాధ్యము అనఁబడకుండ చాళీయనాట్యమునైతే ప్రతియింట ప్రతిబడిలోను చిన్న పెద్ద యనక, ఆడ మగ యనక ఎల్లరును అభ్యసింపఁగలరు. ఆఫక్కిక అభ్యసింపఁబడునేని నాట్య ప్రదర్శనములను ఎన్నిటినేని చూచి అర్థముచేసికొని ఆనందించు అర్హత యేర్పడును. ఎందువల్ల ననఁగా శిరోగ్రీవాకటిజానుజంఘాహస్తభ్రూపాదచాలక సాధనవిధము లెన్ని కలవో అవి లయబద్ధముగా అభ్యాసకుల కిందు పట్టువడును. ఈ విజ్ఞానమే భరతనాట్యాభ్యాసకులు కాఁదలఁచువారికి మొదటి ఘట్టము. భరతనాట్యాభ్యాసము ఇంతటితో సరిపెట్టుకొందమన్న వారికిఁగూడ నాట్యవైదుష్యము గల్గి ప్రదర్శించువారినిఁ గని ఆనందింపఁగల శక్తి ఈ చాళీయనాట్యపద్ధతి సమకూర్పఁగలదు. దీనిని ఐదేళ్ల బాలికకూడ అభ్యసింపఁగలదు.* ఇది భరతనాట్యవిధమునుండి శాస్త్రసిద్ధ క్రియగా కోహళమతము ననుసరించి సంక్షేపనర్తన మనఁదగినట్లు కల్పింపఁ బడిన నృత్తవిధానము!

ఇప్పుడు బొంబాయి-మదరాసునగరములందు బాలికాపాఠశాలలలో శారీరికవ్యాయామమాత్రసముపయోగికమైన డ్యాన్సింగును పెక్కండ్రు బాలిక లభ్యసించుటకు తగుమైన సదుపాయము లొడఁగూర్పఁబడినవి. అయినను అందుల కొక నిర్ణీతపద్ధతిలో సిలబస్ (పాఠ్యప్రణాళిక) సిద్ధపఱుపఁబడలేదు. నాట్యోపాధ్యాయులే తమ తమ సమర్థతల ననుసరించియు, బాలికల యభినివేశ సందర్భములను బట్టియు విద్యను నేర్పుపట్ల కాలోచితము సేయుచున్నారు. ఇందువలన శాస్త్రసిద్ధమయిన నాట్యవిద్య బాలికలకు లభ్యమానమగుటలో సంశయ మేర్పడకతప్పదు. మదరాసుప్రణాళికలో భరతనాట్యము నభ్యసింపఁగోరు బాలికలకు ఉపయోగముగనుండునట్లు తత్పూర్వ ప్రాథమికప్రణాళికగా జాతీయనర్తనమునకు సిలబస్ వ్రాయించి అర్థా

కనుబట్టి సర్వత్ర నాట్యవిద్యావ్యాప్తి జరుగునట్లుచూచుట పాఠశాలా నిర్వాహకులకును, నాట్యోపాధ్యాయులకును సముచితకర్తవ్యము. ఈరీతిగా సేయుటలో భరతనాట్యమునుండి సులభమైన పోజులను గైకొని సార్వత్రికవ్యాప్తికై బాలికలచే పట్టించుట నాట్యరంగ ప్రవేశ[illegible] ఎంతేని అవసరము.

ఈ రీతిగా ఎన్నెని సంస్కరణ మార్గములు విరబికొన్నప్పుడు గాని భరతనాట్యము లలితకళగా ఉచ్ఛస్థితి నెనయఁజాలదు. ఇది వరలోఁ జాలకాలము హైందవనాట్యకళ నిరాదరణముపాలై మృతప్రాయము కాఁబోచ్చినతఱిని ౧౯౧౨ లో రష్యానుండి ఆంగ్లదేశమునకువచ్చిన అన్నా పావ్లోవా అను నర్తకి హిందూదేశమున కేతెంచినది. ఆమె అజంతా, ఎల్లోరా, ఎలిఫెంటా మున్నగు గుహలందలి శిల్పవిధానము నవలోకించి అందలి నాట్యప్రతిమలను నర్తన పద్ధతిలోనికిఁ బ్రవేశపెట్టినది. ఆమెయొక్క ప్రచారప్రాబల్యము మొదలుగా హైందవ నర్తనమందు అభంగసమభంగాతిభంగములను పోజులు చిగిర్చికొన్నవి. అంతకుముందు భరతనాట్యమునందు త్రిభంగ మొక్కటియే దేశీయస్థానక మర్యాదలో ఆడి చూపఁబడుచుండెడిది. ఈ రీతిగ శిల్పమునకు, నాట్యమునకు ఉన్న పరస్పరకళాసంబంధమర్యాదను ఆమె ప్రచారించుటకు బూనుకొనునంతదాఁక మనదేశములో నాట్యవిధి ఏ మార్పుచేర్పులను చేరఁదీయ నుంకింపకపోయెను. అందువల్లఁగదా కళలు మృతప్రాయములగుట తటస్థించెను. నిజ మారయఁగా శిల్పమునకు నాట్యమునకు గల సన్నిహితబాంధవ్యము ఆర్యులచే ప్రాచీన కాలమందు గుర్తింపబడకపోలేదు. క్రీ.శ. ౨౦౦ నాఁటికంటె ప్రాచీన కాలపు రచనగాఁ జెప్పఁబడుచున్న విష్ణు ధర్మ భరతమందు ఈ లలితకళాద్వయసంబంధ మీక్రిందిరీతిని నిర్వచింపఁబడినది:—

"వినాతు నృత్యశాస్త్రేణ
చిత్రసూత్రం సుదుర్విదం
జగతో నక్రియాకార్యా
ద్వయోరపి యతః—

* * * *

ఆతోద్యేన వినా నృత్తం
విద్యతే [illegible]

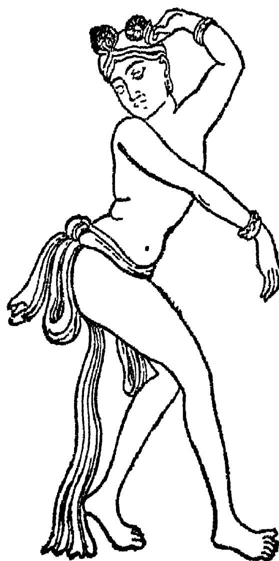
* * *

నృత్తశాస్త్ర [illegible]
సర్వం [illegible]

* * * *

గీతశాస్త్ర [illegible] —"

ఇట్లు అభినవముగా [illegible] నేటి నర్తనమందు వ్యాపించినవ్యాప్తికి [illegible] అత్యంత [illegible] చూపట్టుచున్నవనుట [illegible] నాట్యమునం దిట్టిపద్ధతు లింకను ఎన్నెని ప్రవేశ[illegible] నే నీ వ్యాసము ననసంపూరింతును. సామాన్య [illegible] పాత్రద్వయ—ఇంతియ సరళనాట్యమునందు [illegible] వర్త— గర్భా[illegible]సకమునందును [illegible] లోను పాత్ర[illegible] [illegible] నాట్యమం దవసరమే! అల్పవయసుగల బాలికలం [illegible] స్వతఃసిద్ధమైన నాట్యాభిరుచి [illegible] నించినను, ఉపాధ్యాయులు [illegible] ఉత్సాహహీనులై కడు [illegible] వలన చతురతా విహీనములయిన పాత్రములయిన [illegible] జేర నుద్యుక్తులు కాఁగలరు.

భారతదేశపు లక్క పరిశ్రమ

పరిశ్రమావనిలో లక్క ప్రాముఖ్యతము

= శ్రీ వడ్డాది రామారావు =

భారతదేశం లక్కకు పుట్టినిల్లు. లక్క అనే పదార్థము బహు ప్రాచీనమైనది. కొద్దిగనో గొప్పగనో లక్కను మన పూర్వీకులు వాడియేయున్నారు. కౌరవులు లక్కయిల్లు సమర్పించి దానిలో పాండవులను ప్రవేశపెట్టి, ఆ యింటిని భస్మముచేయ నుద్దేశించుటను బట్టి లక్క యనే పదార్థముయొక్క సైజగుణములను, కొన్ని యుపయోగములను భారతయుద్ధమునాటి మన పూర్వీకు లెరిగియేయుండిరని ఉదాహరణముగా చెప్పవచ్చును. దీనినిబట్టి అప్పట్లో లక్క విస్తారంగా తయారుచెయ్యడం వాడుకఅయిఉండాలి. లక్క అంటే మనం మామూలుగా కంసాలిదుకాణంలో ఉపయోగించే రవంత లక్క దృష్టిని పెట్టుకుంటాము. అందుకూ తప్పితే ఏ ఉత్తరాలమీద సీళ్ళు వేయడానికో అనేకాని లక్కకు అంతకంటే ఎక్కువ వాడకం ఉన్నదన్నమాట గ్రహింపము. కాని లక్కకు ఈనాటి నాగరీకతలో లక్షప్రయోజనా లున్నాయని చెప్పుట అతిశయోక్తి కానేరదు. పైని సూచించినవి రెండు బహుప్రాచీనమైనవని ప్రజానీకానికి తెలిసినవియే. ఇప్పకట్టడానికి కాకపోయినా ఇతరమైన అనేక కార్యాలకు వాడుకలో ఉన్న లక్క ఇంచుమించు అంతా ఇప్పటికీ భారతదేశంలోనే ఉత్పత్తి అవుతూంది.

లక్క అన్నపేరు 'లాక్ష'నుండి వచ్చిఉండవచ్చు. హిందూస్థానీ భాషయందు లక్కకి 'లాఖ్' అంటారు. లక్షలాది పురుగులు కొన్ని చెట్లకొమ్మలయందు గుమిగూడి ఉత్పత్తి చెయ్యడంవల్ల ఆ పదార్థానికి ఆ పేరు స్థిరపడి యుండవచ్చు. లేక లక్క విశేషంగా తయారయే ఉనికిపట్టయిన మోదుగచెట్టు సంస్కృత భాషలో 'లక్షతరు' అనుపేర పిలువబడుటనుబట్టి అయినా వచ్చియుండవచ్చు. ఆ పేరు ఎట్లా వచ్చిఉండినా, ఆ పదార్థమున్నట్టుకు అతి ప్రాచీనకాలంనుంచీ భారతదేశంలో వుత్పత్తిఅయి వాడుకలో ఉన్నదనడం నిశ్చయం. క్రీ. శ. ౬౦లో ప్రచురమైన 'పెరిప్లెసు' అనేగ్రంథంలో భారతదేశంనుంచి లక్కరంగు ఆఫ్రికాతీరమునకు ఎగుమతి అవుతూండేదని ఉదాహరించబడింది. క్రీ. శ. ౨౫౦ ప్రాంతంలో ఏలియను అనే అతడు భారతదేశంలో ఒకరంగు పురుగు ఉందనీ, దానినుంచి రంగు పదార్థము ఒకటి తయారవుతుందనీ వ్రాశాడు. కాని లక్కయందు రంగుపదార్థమేకాక రజను (Resin) పదార్థముకూడ మిశ్రమైయున్న విషయం ౧౬వ శతాబ్దమునాటి వరకు స్పష్టముగా స్థిరపడినట్లు లేదు. క్రీ. శ. ౧౫౬౩ లో పోర్చుగీసుగవర్నరు యొక్క వైద్యుడైన గ్రేషియాడి ఆర్టా అనునతడు వివరముగ లక్కరంగు, లక్కరజను పదార్థముల గుణగణములను ప్రచురించినాడు. క్రీ. శ. ౧౫౯౦ లో ప్రచురించబడిన 'అయిన్, ఐ అక్బర్' అనే గ్రంథంలో లక్కజిగురు రంగు పూరితమైన పదార్థముల (Pigment)తో మిశ్రమంచేసిన వార్నిషులు మొగలాయి ప్రభువుల మహాళ్లలోని తెరలకు వాడబడిఉన్నట్లు వ్రాయబడింది. అదిగాక ౧౫౯౬ లో జాన్ హైగ్లెన్ వాన్ లిన్‌షాటెన్, (Jon Hyglen van Linschoten) అను విజ్ఞానవేత్త పోర్చుగీసు గవర్నరుచే ఈస్టుఇండీసుకు, ఇండియాకు వైజ్ఞానికశోధనాలోకనకై పంపబడి, లక్కరజనుయొక్క గుణములను వివరముగా ప్రచురించెను.

లక్కరంగు పరిశ్రమ

మొట్టమొదటిలో లక్కలో ఉండే రంగుపదార్థమే ప్రధానంగా పరిగణింపబడింది. లక్కపురుగు వంశంలోనిదే అయిన 'కొచీనియల్' అనే పురుగు మెక్సికోప్రాంతంలో 'కాక్టసు' అనే స్పీసీస్ మీద నివసిస్తూ రంగుపదార్థ మొకటి వుత్పత్తి చేస్తూవుంది. ఆ కొచీనియల్ రంగు చాలా ఉపయోగంగా వుండేది. ఆ రంగుకు బదులుగా లక్కరంగు ఉపయోగించవచ్చునని తేలినపిదప లక్కరంగు పరిశ్రమ వృద్ధిచెందింది. కొచీనియల్ రంగుకంటె లక్కరంగు కొంచెం నాసి. అయినా చౌకగా తయారుకావడంవల్ల కొన్నాళ్ళపాటు రంగునిమిత్తం లక్కపరిశ్రమ వృద్ధిచెందింది. ఈస్టు ఇండియా కంపెనీ ఆధిపత్యంలో చాలా లక్కరంగు పరిశ్రమాలయాలు ప్రబలి, ౧౮వ శతాబ్దమునాటికి యీ రంగు పరిశ్రమ విస్తీర్ణముగా ఉత్తేజమై, లక్కజిగురుపదార్థముయొక్క ముఖ్యత గుర్తించకరింపగూడ చేసినది. ఈ సమయంలో రంగును బిస్కెట్టుమాదిరి చేసి

సఫలమైనవి.

౧౯౩౮-౩౯ సం॥లో ౧౪,౭౪౫ హండ్రెడు వెయిట్ల పరిమితిగల లక్క రంగు ఇతర దేశములకు ఎగుమతి అయింది. దాని విలువ సుమారు ౫ లక్షల రూపాయలు. లక్కలో రంగు పదార్థము ఒక్కటే కాదు ఉన్నది. రంగే కాక ప్రధానమైన రజను పదార్థము (ఇంగ్లీషున Resin) ఒకటే ౭౦ పాళ్ళు. కొంత (౪-౬ పాళ్ళు) క్రొవ్వుపదార్థముకూడా ఉంటాయి. అయితే అప్పట్లో దీనికి ప్రాముఖ్యం అంతగా పాటించలేదు. రంగుకోసమే లక్క తయారవుతూ వచ్చేది. ఈ లక్కరంగుతో సిల్కు బట్టలను, ఉన్ని బట్టలను, సిల్కు, ఉన్ని దారములను అతి శృంగారమైన ఎరుపు రంగు వేయడానికి ఉపయోగిస్తారు. ఇప్పటికీకూడ గంజాం జిల్లాలో, బరంపురంలో దేవాంగవీధిలో దీనిని సిల్కు వస్త్రములకు రంగు వేయుటకు ఉపయోగిస్తున్నారు.

అయితే కొన్ని కాలంలో అసలు రంగు పరిశ్రమలోనే పెద్ద విప్లవం సంభవించింది. క్రీ. శ. ౧౮౫౬ తరువాత సర్ విలియమ్ పెర్కిన్ అనే విజ్ఞానవేత్త పరిశోధనల మూలకంగా అనిలీన్ రంగులు కనిపెట్టబడి వృద్ధిచెంది లక్క రంగు, కొచినియల్ రంగులను అడుగంటించినవి. ప్రకృతి సిద్ధంగా లభించే రంగులకు బదులు మనిషి తన బుద్ధికుశలతచేత స్వయంగా వివిధ పదార్థములనుండి చేయడం నేర్చిన కృత్రిమరంగులు (Synthetic dyes) వాడుకలోనికి రావడం మొదలైంది. దానితో పురుగులనుంచీ, చెట్లనుంచీ, మానులనుండి, పువ్వులనుండి తయారుచేసే రంగుల పరిశ్రమ అడుగంటింది.

అట్లా అడుగంటిన పరిశ్రమలు మనదేశంలో లక్కరంగూ, నీలిమందు రంగూను. అయితే నీలిమందు పూర్తిగా అడుగంటిపోయినా లక్కపరిశ్రమమాత్రం అట్లా కాలేదు. లక్కలో రంగుతోపాటు ఉన్న రజను (Resin)యొక్క ప్రాముఖ్యత వెల్లడియై, దానికోసం పరిశ్రమ వృద్ధిచెందడం జరిగింది. లక్క రజనుయొక్క గుణములు శోధింపబడి దానిని ఉపయోగించు విధములు యూరోపులో వెల్లడి అయినాయి. మొదటిలో రంగుకోసం ప్రధానంగా పరిగణింపబడిన లక్క ౨౦ వ శతాబ్దమునాటినుండి రజనుకోసమై ప్రధాన పరిశ్రమగా వర్ధిల్లింది.

లక్క పురుగు

ప్రకృతి సిద్ధమైన రజను పదార్థాలలో (జిగురులు - Natural resins) లక్క చాలా ప్రాముఖ్యమైనది. లక్క పురుగుల శరీరాలనుంచి వెలువడే యీ పదార్థం, పైని తెలిపినట్లు, రజనూ, రంగూ, క్రొవ్వూ (౭౪: ౧౦: ౫) యీ పాళ్ళలో మూడింటి మిశ్రమమూను. లక్కపురుగు అర మిల్లీమీటరు పొడుగుకూడా వుండదు. చిన్న ఎర్ర నల్లిపిల్లలా వుండే ఈ క్రిములు కోట్లకొద్దీ కొన్ని రకముల చెట్ల కొమ్మలయందు గుంపులుగాగూడి యేటేటా ౬౦, ౭౦ వేల టన్నుల లక్క ఉత్పత్తిచేస్తాయి. పైనిచెప్పిన అంతలక్క ఉత్పత్తి కావడానికి ఇంచుమించు ౫,౪౦౦,౦౦౦,౦౦౦,౦౦౦ ఆడ పురుగులు మూలాధారము. లక్క పురుగులు ముఖ్యంగా కుసుమ, మోదుగ, రేగు చెట్లమీద బాగా వర్ధిల్లుతాయి. చెట్లకు ఏ కొంచెమో హానికరమైనప్పటికీ, అవి ఉత్పత్తిచేసే విలువగల లక్కనుబట్టి ఆ చెట్లయందు లక్కోత్పత్తి చేయడం మంచి కిట్టుబాటయిన పని. అస్సాములో కంది చెట్లయందును, సింహళ ప్రాంతములో [illegible] లో తుమ్మచెట్లయందును, మధ్యరాష్ట్రములలో [illegible] కొంత రేగు చెట్లయందును, బీహారు, ఒరిస్సా రాష్ట్రములలోను, మధ్య రాష్ట్రములయందును కుసుమ, మోదుగ, రేగు చెట్లయందును ఈ లక్క క్రిములు నివసించి లక్కోత్పత్తి చేయుచున్నాయి.

లక్కపురుగు జీవితచక్రము

లక్క అనే పురుగును, కొంత క్రొవ్వుతో [illegible] లక్క పురుగును యీ చెట్లకొమ్మలయందు నివసించి స్రవించును. వాటి శరీరాలమీద మట్టూ యీ లక్కను క్రమంగా విసర్జించుచుండును. ఈ చెట్ల లేతకొమ్మలలోని ద్రవములను [illegible] ప్రత్యేకమైన నోటికంత్రములతో పీల్చును, [illegible] లక్కను స్రావరూపంగా విసర్జించుచుండును. [illegible] గర్భిణీఅయిన పెద్ద లక్కపురుగులనుండి చిన్న నల్లిపిల్లలవంటి లక్క క్రిము లుద్భవించును. [illegible] యీ చిన్న క్రిముల నుత్పత్తిచేసే పెద్ద ఆడు లక్కపురుగులు నివసించియుండును. ఒక్కొక్క ఆడపురుగునుండి [illegible] ౫౦౦ వరకు చిన్న లక్కక్రిములు [illegible]. ఈ చిన్న క్రిము రెండు కళ్ళు, రెండు కొమ్ములు, మూడు జతల కాళ్ళు, [illegible] అన్ని కలిగియుండును.

ఈ చిన్న లక్కక్రిము ఉద్భవించినప్పటినుంచే కొంచెము దూరము ప్రాకగలవు. తమకు తగిన అనుకూలమైన చెట్టు దొరికినప్పుడు, జీవద్రవములతో కూడుకొన్నట్టియు లేతదైన చిన్న కొమ్మలపైకి ప్రాకి, వాటిక్రింది భాగమున వాడియైన నోటి భాగములను గ్రుచ్చి లోపలనుండి రసమును పీల్చుకొని తమ జీవనమును ప్రారంభించును. ఎండిపోయిన కొమ్మలవద్దకు కాని, గట్టి పెద్దకొమ్మలవద్దకు కాని యీ క్రిములు చేరవు. ఎందుకన తమ జీవనోపాధికి ముఖ్యమైన ద్రవపదార్థముల నీ కొమ్మలనుంచి ఆ అతిచిన్న విధమైన క్రిములు ఆఘ్రాణించుట కష్టము. మానవుడు తన జీవనోపాధి ఎట్లు కల్పించుకొనునో అట్లే జంతువులు, పక్షులు, క్రిమికీటకాదులుకూడా వాటి కనుకూలమైన తావులందు తమ నివసతి చేసుకొనును. ఈ చిన్న లక్కక్రిమికూడా తన జీవనమున కనుకూలమైన తావునకు చేరి వసతిచేసుకొనుట ఒక విపరీతము కాదు. చెట్లయందు యీ ద్రవపదార్థముల కునికిపట్టైన లేతకొమ్మలు (అనగా ౧-౧౨ సం॥ వయస్సు గల కొమ్మలు) ఎంత మెండుగా నుంటే, అంత ఎక్కువగా లక్కక్రిములు వసించి, విస్తీర్ణముగా లక్కోత్పత్తి చేయును.

శ్రీ రామ

L. G.

ఇంగువ[illegible]ని పొగడ్తపద్యాలు

1. శ్రీ[illegible] తెలుపు మారినగున్న తెల్ల
[illegible] శాఖలు బూసింది
[illegible] వగుచు పిసస గాయలను గాయ
[illegible] సంపల్లె నుప్పతిల్లె.

2. ఏ[illegible] దేశమం వెళ్ళచోట
ఎల్. జి. "L. G. గుర్తును గల్గిన యింగువిదియె"
[illegible] యభినుతించి
[illegible] యలలో చేయుచుండు రెపుడు.

3. "చె[illegible] సుప్రసిద్ధమైన
[illegible] పేట" యందు పేనోళ్ళ నెన్న బడుచు
'ఎల్. జి.' యను నాంగ్ల యక్షరాలు పెట్టెల
ములకు పై భాగమున నుండి ముదము గూర్చు.

4. అ[illegible] యింగువవ్యాపారమందు మిగుల
[illegible] బతకములను
[illegible] "లాల్జి గోధు
[illegible]"వారు సిద్ధసంకల్పు లగుచు.

5. రు[illegible] ఘంటునకును మఱి
[illegible] పరిమళమునకును సాటిగానిదియే
సుచిరమగు కీర్తిని గాం
చుచు సంద[illegible] మన్ననలను జూరగొనుచున్!

లాల్ జీ గోధు అండ్ కో.,

ఇంగువ మొత్తపు వ్యాపారం.

నెం. 8 పెరుమాళ్ మొదలివీధి, సాహుకారుపేట,

మదరాసు.

"తాత్కాలికంగా ఉపశమనము కలిగించే మందులు వాడడం చాలా నష్టకరం."

అప్పటికప్పుడు వెంటనే గుణమిచ్చుటయే గాక, ఉబ్బస వ్యాధియొక్క మూలకారణమును రూపుమాపి శాశ్వతంగా నయము చేయునది పురోహిత్ వారి శ్వాసహారి మాత్రమే. శ్వాసహారిని వాడుట [illegible] వెంటనే, దగ్గుపోయి, శ్వాసధారాళముగుటయే గాక, జీర్ణకోశము, ఊపిరితిత్తులు క్రమేణ బలపడి, ఉబ్బసము పూర్తిగా తగ్గిపోవును.

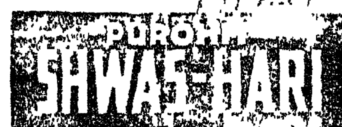
ఉబ్బసము, ఊపిరి సలుపకుండుట, నడుమునొప్పి, గొంతుకలో సలిపించు దగ్గు, మొదలగు గుండెజబ్బులకు శ్వాసహారి (నీలిరంగు పాకెట్టు)ను వాడుడు. మలబద్ధకము, పులిసేపులు, వీటితో బాధపడు ఉబ్బస వ్యాధిగ్రస్థులగువారు శ్వాసహారి కాంపౌండు (ఎరుపు రంగు పాకెట్టు)ను వాడుడు.

అందరు కెమిస్టులకద్దను, 3, 6, 12 ఔన్సుల సైజులలో 3-6-0, 5-12-0, 10-0-0లు ధరలుగలిగినవి లభించును

మద్రాసు స్టాకిస్టులు:

మెస్సర్సు: అప్పా & కో, చైనాబజార్ రోడ్,
,, శ్రీ క్రిష్ణన్ బ్రదర్స్, తంబుచెట్టివీధి,
,, అమృత రత్నాకర ఫార్మసీ, గోవిందప్ప నాయక్ వీధి.
,, పండాలిక్ & కో, హైదరాబాదు, సికిందరాబాదు.

తయారుచేయువారు
పురోహిత్ ఫార్మసీ
కొల్హాపూరు.

తాడిపత్రిలో రాయలనాటి శిల్పాలు

అనంతపురంజిల్లా తాడిపత్రిలో పెన్నానది గట్టున రెండు పాడుపడిన దేవాలయాలున్నాయి. నేడయితే అవి ఆలనా పాలనా లేక, దిక్కూ మొక్కూ ఎరగక నానాటికీ ఇంకా ఇంకా పాడుపడి పోతున్నవి కాని ఒకప్పుడు అవి ఎంతో దివ్యవైభవంతో తులతూగినవి.

ఆంధ్రసార్వభౌముడైన శ్రీకృష్ణదేవరాయల కాలంలో రూపొందినవవి. కాగా, రాయలనాటి శిల్పకళకూ, చిత్రకళకూ ఆకరములై యున్నందున నేటికీ అవి కళాభిమానుల ఆదరానికి అంతో ఇంతో పాత్రములవుతూనే ఉన్నాయి—చివికి జీర్ణమవుతున్నా కూడా.

ఈ దేవాలయాల్లో ఒకటి రామలింగస్వామి దేవాలయం. రామలింగనాయడు అనే ఒక రాయలనాటి పాళేగాడు కట్టించిందిది. ఈ ఆలయాన్ని రామేశ్వర దేవాలయం అనికూడా అంటారు.

ఇంకొకటి చింతల తిరువేంకటస్వామి దేవాలయం. అంత పెద్ద పేరుతో కాక ఇప్పుడది కేవలమూ చింతలరాయని దేవాలయం అనే చిన్న పేరుతో పిలువబడుతున్నది. దీన్ని కట్టించినవాడు పైన చెప్పిన రామలింగనాయని కుమారుడైన తిరుమలనాయడు.

ఈ రెంటాకూడాను గోడలమీదా, స్తంభాలపైనా, చూరులోనూ ఎన్నో దివ్యసుందరశిల్పాలు చెక్కబడి ఉన్నాయి. రామాయణం, భారతం, భాగవతం మొదలైన పురాణాలనుంచి మంచి మంచి ఘట్టాల నేరి చక్కని తీరైన శిల్పాలుగా మలిచారు ఆనాటి శిల్పివరేణ్యులు.

పదితలల రాక్షసరాజును, ఆరావణునితో సరికిసరిగా మాట్లాడుతూ అతని కన్న ఎత్తులో కూర్చోవలెనన్న ధీమాతో తనతోకను ఇంతది అంతదానిగా పెంచి పెద్దచేసి చుట్టచుట్టి ఆ తోకచుట్టపైన ఠీవిగా కూర్చొన్న అనుమన్న, రాముని సప్తతాళచ్ఛేదనమూ, అనుమన్నకు సీతఅంగుళీయక ప్రదానమూ, మరణోన్ముఖుడైన వాలి రామునికి అంత్యోపన్యాస మివ్వడమూ, కృష్ణుని గోపికావస్త్రాపహరణమూ, కాళీయమర్దనమూ మొదలైన ఇందలి శిల్పచిత్రాలు చూపరకు ఆశ్చర్యానందాలను కలిగింపజాలి ఉన్నాయి.

ఈ పౌరాణిక గాథలే కాదు, అలనాటి అలంకారాల తీరులనూ, వస్త్రవేషాల వైఖరినీ, రూపరేఖల విన్యాసాన్నీ చాటగల సాధారణ చిత్రాలుకూడా ఎన్నో ఉన్నాయి ఈ దేవాలయాల్లో. అటువంటివాటిలోని భావపటిమను చూపడానికి స్థలాంతరంలో ప్రకటితమైయున్న చిత్రాలు మచ్చుముక్కలు కాగలవు.

చింతలరాయని దేవాలయానికి ఆపేరు రావడానికి స్థానికులు చెప్పుకొనే కారణం ఇది. అందులో వెలసియున్న దేవతామూర్తి ఒకానొక చింతచెట్టుతొర్రలో దొరికిందట. అందువల్లనే దాని కాపేరు వచ్చిందని వారి వాదము. అయినా కావచ్చు. లేదా, ఆలయం చుట్టూ ఆవరించియున్న చింతతోపులనుబట్టి అయినా గాని కాపేరు వచ్చియుండవచ్చు ననడంకూడా సబబుగానే కనిపిస్తున్నది.

ఏమైనా, రాయలనాటి శిల్పసౌందర్య సమంచితములైయున్న ఈ దేవాలయాలు ఆంధ్రులకు పవిత్రస్థలాలు.

ఆమె సౌందర్యవతి, ఆమె పాపాయి సౌందర్యమూర్తి. మాతృమూర్తియైన ఆమె తన సౌందర్యాన్ని సహజరీతుల కాపాడుకొంటుంది. ఎటువంటి బాధలూలేని ఆరోగ్య జీవనమే ఆనంద సౌందర్యాలకు మార్గమని ఆమెనమ్మకం. "లోధ్ర"లో ఆమెకు విశ్వాసం. ఆరోగ్యానికి అదే రక్ష అనీ, ఆ రక్షణలచే ఆ సుందరమూర్తి యనీ ఆమె మనసారా నమ్ముతుంది. స్త్రీలకు "లోధ్ర" సర్వదా సహాయపడుతుంది. అందువల్లనే స్త్రీలు "లోధ్ర"ను ప్రేమిస్తారు.

కేసరికుటీరం లిమిటెడ్, రాయపేట, మద్రాస్.